

باسمه تعالی

فهرستبرگه منابع چاپ سنگی - اداره مخطوطات

شماره ثبت: ۱۹۸۹

رده‌بندی دیویی: ۱۳۴۸ د ۸۵۳ پ ۱/۵ فا ۸

سرشناسه: پهرسری، علی

عنوان قراردادی: [دیوان]

عنوان: دیوان علی پهرسری

کاتب: میرزا صفدرحسین محدث لکنوی کاظمینی تاریخ کتابت:

محل نشر: لکهنو ناشر: تقاس پریس تاریخ نشر: ۱۹۳۰م، ۱۳۴۸ق.

صفحه شمار: ۳۶، ۴۴۸، ۲ص مصور☐ درسی☐ گراور یا افست☐

زبان: فارسی و اردو ابعاد: ۱۸×۲۸ نوع خط: نستعلیق

روش تهیه: وقفی☑ اهدایی☐ خریداری☐ ارسالی☐

توضیحات: محمدرضی تاریخ ثبت: ۱۲۵۱ق.

یادداشتها: ۱. مفهرس و فهرست. ۲. در انتها غلطنامه آمده است.
۳. کتاب دارای مقدمه‌ای به زبان اردو می‌باشد.

موضوع(ها):
۱. شعر فارسی - قرن ۱۳ق.

شناسه(های) افزوده:
الف. محدث لکنوی کاظمینی، صفدرحسین، کاتب
ب. رضی، محمد، واقف.
ج. عنوان.

فهرستنگار: اسدزاده تاریخ فهرستنگاری: مرداد ۸۹

بعون صناع مکین و مکان و فضل خلاق زمین و آسمان

دیوان علی بہری

مصنفہ

سرتاج شاعران باکمال و سر آمد سخن سنجان عدیم المثال سلطان کشور سخندانی
وخاقان اقلیم سخنوری ابو الکمال مولانا مولوی میر انتظام علی المتخلص بہ علی بہری

و مؤلفہ

خلف حضرت مصنف

مولوی سید محمد رضی عالی - بی - اے (علیگ)

سابق ہیڈ ماسٹر اسلامیہ ہائی اسکول اٹاوہ (صوبہ متحدہ)

باہتمام مرزا محمد جواد مالک مہتمم مطبع

در نظامی پریس وکٹوریہ اسٹریٹ لکھنؤ طبع گردید

طبع اول ۵۰۰ جلد — سنہ ۱۹۳۰ء مطابق سنہ ۱۳۴۸ھ — قیمت فی جلد تین روپیہ

حمد بیکران و ثنائے بے پایان بلکہ بالاتر ازان آن حکیم مطلق راسزد کہ بحکمت کاملہ و صنعت نادرہ جمیع موجودات را از کتم عدم بعرصۂ شہود آوردہ بہ لباسے مرتب و مزین ساخت کہ تمامی عقول حیران و سائر فہوم انگشت بدندان ماند عجیب ترین حکمت مضمر بخلقت مصداق احسن التقویم کہ ادنیٰ ترین کرشمۂ قدرت اوست خیال آفرینی میباشد کہ دل و دماغ انسان بدو مشغوف و تمامی کاروبار دنیا بر دو موقوف ۔ ہر خیالی را کہ در دل آید زبان کہ آلہ نطق است ادا میسازد پس بر ہر خیال واجب است کہ شکر آن حکیم خیال آفرین بجا آرد ۔ سخنوری کہ لطیف ترین فنون است نوعے ازین حکمت و شاخے ازین صنعت است ۔ شعرائے باکمال خیالات و جذبات خود شان را بطرز لپسندیدہ آراستہ و بالفاظ شستہ پیراستہ قلوب عالم را مسخر سازند بحبت آنکہ غایت شعرا ازان فکر و تلاش کہ آنہا در تصنیف و تنظیم کلام بکار برند بجز این چیزے نباشد کہ دلہائے قارئین مسرور و دیدہ ہائے ناظرین پر نور شوند و این بہترین خیر باشد ۔ خداوند جل و علا ہمہ شعرا را بصلۂ این خیر کہ از ایشان بدنیا بظہور مے آید بہ پیشگاہ نشور فائز المرام و شادکام گرداناد ۔

و نعت بے اندازہ آن نبی مرسل راسزد کہ بحکم خالق سماوات و الارضین خود را بخلعت رحمت للعالمین آراستہ ہمہ مخلوقات را بجانب حق رہنمونی فرمود و ہمچنین کار تبلیغ را کہ از حضرت حق سبحانہ و تعالےٰ تفویض شدہ بود بوجوہ احسن و اکمل باتمام رسانید ۔ و صلواۃ و سلام روز افزون بر ائمہ طاہرین المعصومین اجمعین کہ یکے بعد دیگرے آن شمع ہدایت را کہ رسول مقبول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم افروختہ بود چنان روشن و منور داشتند کہ اشعۂ انوارش تا قیام قیامت بر عالمیان پرتو افگن خواہد بود ۔

اما بعد مخفی نماند کہ مصنف دیوان ہذا سرتاج شاعران باکمال و سرآمد سخن سنجان عدیم المثال سلطان کشور سخندانی و خاقان اقلیم سخنوری **ابو الکمال مولانا مولوی میر انتظام علی المتخلص بہ علی بہیر سری** اعلی اللہ مقامہ و رافع اللہ درجاتہ پدر عالیمقدار این خاکسار بمقدار است در ۲۸ شعبان ۱۲۴۳ھ مطابق سنہ ۱۲۴۳ھ از خاک پاک بہیرسر

برخاست کہ قصبۂ مشہور در علاقۂ ریاست بھرت پور ملک راجپوتانہ متصل اکبر آباد واقع است و بطور معافی عطیۂ سلطان شہاب الدین غوری تا ایندم در قبض و تصرف سادات عظام است ۔ الحال بدیدن اسناد قدیم بتحقیق حقیر رسید کہ در سنہ ۱۳۳ ہجری سید نور علی طاب ثراہ جد امجد حضرت مصنف از ہیلک کہ قصبۂ دیگر اندر حدود ریاست مذکور از عہد سلطان ممدوح الشان در جاگیر سادات ذوی الاحترام بودہ است تشریف آوردہ در قصبہ بہیرسر آباد شدند ۔ الغرض بعد حصول علوم متداولہ و فنون مروجہ کہ بوطن میسر آمدہ بغرض تکمیل تعلیم در عہد معدلت مہد حضرت واجد علی شاہ قدس اللہ سرہ در سنہ ۱۸۵۳ء مطابق سنہ ۱۲۶۹ ہجری بہ شہر لکھنؤ شتافت و سہ سال آنجا قیام کردہ بہ علما و فضلائے عصر رجوع کرد و خود ہم یکے از افاضل و اکابر زمانہ گشتہ در آخر سنہ ۱۸۵۶ عیسوی مطابق سنہ ۱۲۷۲ ہجری بوطن باز گردید ۔ بعد چندے بتلاش معاش بجانب ملک متوسط رو نہاد و آنجا سند وکالت حاصل کردہ بپیشۂ وکالت را وجہ قوت لایموت گردانیدہ در ضلع سیونی چہپارہ ملک متوسط مستقل اقامت گزید چنانچہ میفرماید ؎

علی قدر وطن معلوم در سیونی چہپارہ شد ۔ زمین آداب صبح و ساخاک بہیرسر را

ازبسکہ بندہ دران زمان خیلے خرد سال بودم و لے خوب یاد میدارم کہ علم و فضل و زہد و اتقا کہ مغفور را حاصل بود بتدریج با فواہ افتاد و در مدت قلیل از ہمہ مردمانِ عصر پایۂ قدر و منزلتش بیفزود و حکام وقت ہم مغفور را بنظر احترام مے دیدند مرحوم در فن شاعری ید طولیٰ داشت و ہر گاہ کہ از کارہائے منصبی فراغ می یافت در تدوین و تکمیل کلام صرف مینمود چنانچہ میگوید

؎ سالہا خدمت سخن کردم ۔ صفحہا روکش چمن کردم

مرحوم بفحوائے اَلشَّاعِرُ شَاعِرٌ لَوْ کَانَ فِیْ بَطْنِ اُمِّہٖ در فن شاعری زانوئے تلمذ پیش ہیچکس تہ نہ نمود چنانچہ خود میفرماید ؎

نیست کس آموزگار چو عیسیٰ در سخن ۔ فیض آن روح القدس باشد علی استاد ما

و جائے دیگر میگوید ؎

جائے غم نیست اگر نیست کسی استادم ۔ طبع من شعر بہ تعلیم الٰہی دانست

حالا کلامش چاپ نہ شدہ ہمہ کلام بلاغت نظام را بطور یادگار گذاشتہ در سنہ ۱۸۹۰ عیسوی مطابق سنہ ۱۳۰۸ ہجری بقضائے الٰہی و بحکم کُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَۃُ الْمَوْتِ ازین دار فانی رہگرائے ملک جاودانی شد و بمقام سیونی چہپارہ مذکور در موضع زیارت کہ معافی شاہی است قریب نیم فرسخ از سواد شہر واقع است در مقبرہ کہ بہ نام درگاہ محمد شاہ رحمۃ اللہ علیہ معروف است در احاطۂ مزار بگوشۂ جنوب و مغرب بر چند گام از مرقد شاہ صاحب موصوف حسب وصیت خود آن یگانۂ روزگار پیوند خاک گردید چنانچہ درین باب میگوید

؎ جز بچشم نگران بر سر خاکم مگذر ۔ دارد این ذرہ در آغوش بیابانی چند

بندۂ حقیر بدرگاہ رب قدیر ہزار ہزار شکر بجا می آرم کہ با اینکہ انقلاب عظیم بعد از وفات پدر بزرگوار در حالات خاندانی راہ یافتہ جملہ کلامش از دستبرد زمانہ محفوظ و مصئون ماند و قتیکہ بندۂ ناچیز بسن تمیز رسیدم دیوان ہذا

ویک بیاض مخمسات و قصائد بزبان فارسی و یک نسخه ده مجلس مع یک رساله تو به و یک رساله صرف و نحو بزبان عربی بحفاظت تمام بدست این ذرهٔ ناچیز افتاد۔

بر سخنوران پوشیده نیست که در موزون کردن یک بیت چه قدر فکر و خوض کرده میشود چه جائیکه مرحوم علاوه دیگر کلام محض درین دیوان حسب تفصیل ذیل یعنے (۱) غزلیات (در هر دو حصص دیوان هذا) یک هزار و پنج صد و بست و هفت (۱۵۲۷) مشتمل بر هفده هزار و نود و یک اشعار (۱۷۰۹۱) (۲) قطعات و رباعیات سه صد و هشتاد و دو (۳۸۲) مشتمل بر هفت صد و شصت و چهار اشعار (۷۶۴) (۳) مخمسات دو عدد یکے بر غزل قدسی و ثانی بر غزل حافظ مشتمل بر پنجاه و چهار بند (۵۴) یعنے بحساب سه مصرع فی بند هشتاد و یک اشعار (۸۱) و (۴) قصائد پنج عدد مشتمل بر هفت صد و هفتاد و نه اشعار (۷۷۹) جمله هیژده هزار و هفت صد و پانزده (۱۸۷۱۵) اشعار آبدار در اصناف مختلفه و مضامین جدیده گذاشته چنانچه در همین میفرماید؂

هیچ مضمونی نه دیگر نیست در شعر علی — مرده را بیرون کند از آب خود دریای من

نیز باید دانست که بنده در تدوین و ترتیب دیوان هذا هیچ مشکلے نیافتم زیرا که حضرت مصنف خود جمله کلام را حسب مرضی خود مرتب نموده بود۔ این نسخه بجنسه مطابق اصل مسوده می باشد۔ البته در اصل مسوده بعض اشعار چنین یافته شدند که حضرت مصنف مرحوم بدوران تدوین شاید بخیال نظر ثانی بطور یادداشت نشان کرده بود حالا نوبت اصلاح نرسید که داعی اجل را لبیک گفت این بندهٔ ناچیز چنین اشعار را بنظر غور دیدم و بیشتر از آنها را بگمان ناقص خود درست با معنی پنداشته در دیوان هذا بجنسه حوالهٔ قلم نمودم۔ آری من نیز نظر بر سهولت قارئین و آسانی ناظرین او را جسته جسته محشی کرده ام یعنی معانی و مطالب بعض الفاظ مشکله و مصطلحات متعلقه بحواله لغات محوله برحاشیه نوشته ام تا هر یک از ناظرین حسب قابلیت و استعداد خود از حقائق و دقائق کلام بلاغت نظام بهره اندوز گردد و بر وقت مطالعهٔ دیوان هیچ دشواری در تفحص معانی و تصفح کتب را ه نیابد و بشرط ضرورت جمله الفاظ مشکوک و محکوک را بحواله صفحه و غزل در صحت نامه در آخر دیوان ملاحظه فرمایند راقم آثم بهزاران عجز و انکسار اعتراف هیچمدانی و اقرار بے بضاعتی خود میکنم و بموقف عرض بلغای و فصحای روزگار میرسانم که اگر احیاناً خطای بینند یا سهوی معائنه کنند بر جهل این حقیر سراپا تقصیر محمول نموده در اصلاح کوشند و بدامن عفو پوشند۔ بنده متردد بودم که مبادا این سرمایهٔ حیات مرحوم از دستبرد زمانه تلف گردد بنابرین از ابتدا قصد مصمم کرده بودم کہ انشاء اللہ العزیز جمله کلام مرحوم را چاپ نموده بخیال بقای نام حضرت مصنف و بامید ثواب آخرت شائع خواهم نمود۔ اما تا حال بواسطه موانع چند در چند از این سعادت محروم ماندم درین زمان اندک فرصتی که از دست حوادث شامل بحصول پیوست غنیمت شمرده بمقتضا اشارتی که حضرت مصنف درین شعر فرموده؂

ای وای وای بر من و بر فکر من علی — گر منطبع نشد چه بدیوان خورم دریغ

باستثنای بعض مخمسات که در دیوان هذا مندرج نشد جمله کلام مرحوم را که درین جریدهٔ سخنوری درج است نام دیوان علی کبیر سری نهاده بطبع آراسته ناظرین کرام اسکیم دارین و یک گونه از حقوق فرزندی عهده برآمده شوم و مترصدم که بعد ملاحظه این کلام بلاغت نظام مرحوم را بدعای مغفرت یاد فرمایند۔ خداوند جل و علا حضرت مصنف را بطفیل محمد و آل محمد صلوٰة اللہ علیهم اجمعین بجوار رحمت خویش جائے کرامت فرموده بجنت النعیم فائز گرداناد۔ و این عاجز من و از جمله جهان آمین یا رب؂

در اهل زمانه بعد مردن — دیوان ز علی بود نشانی

{ خاکسار محمد رضی عفی اللہ عنہ — خلف حضرت مصنف } اکبرآباد یوم جمعه ۵ ذیحجه ۱۳۴۷ھ مطابق ۱۴ جون ۱۹۲۹ء

فهرست کلام

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه	نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
	ردیف الالف			۲۳	بی تو ای گل در نظر گلزار خس باشد مرا	۹	۸
۱	تاج توحید است زیب تارک سلطان ما	۹	۱	۲۴	ناله بی تاثیر تا کے چون جرس باشد مرا	۷	״
۲	ای بحمدت تاج شاهی بر سر دیوان ما	۲۹	״	۲۵	نیست پروا گر نه کس فریادرس باشد مرا	۷	״
۳	ای به نعتت رشک فردوس شد دیوان ما	۹	۲	۲۶	آنقدر از خار خس اندر قفس باشد مرا	۷	״
۴	ای ز مدحت موج کوثر شعر در دیوان ما	۹	״	۲۷	بی تو نالیدن بنزلها هوس باشد مرا	۹	״
۵	بلبل عشقیم کهساری بود بستان ما	۱۹	״	۲۸	در چمن بودن نه زینجون گل هوس باشد	۶	״
۶	وافراقا خیط اسود زان شب هجران ما	۱۱	۳	۲۹	بوسه لعل لبت را صد هوس باشد مرا	۱۴	۹
۷	برد و عالم جای تکبیر است یک افغان ما	۱۱	״	۳۰	شوق دیدار پریرویان زبس باشد مرا	۷	״
۸	تا بود توصیف ابروی بتی تبیان ما	۱۱	״	۳۱	جز دو من گرد ند چون آئینه حیرانی مرا	۱۲	״
۹	مصحف یاقوت باشد عارض جانان ما	۱۱	״	۳۲	وای من شد دوست جانی دشمن جانی مرا	۱۲	״
۱۰	در فراقت تن بود از بهر جان زندان ما	۱۷	۴	۳۳	رشک خورشیدم نماید سجده افشانی مرا	۱۰	۱۰
۱۱	سپاس بیقیاس و حمد بحد رب داور را	۹	״	۳۴	بود باز نار دعوائی مسلمانی مرا	۱۴	״
۱۲	خداوندا دهی توفیق دینداری تو نگر را	۹	״	۳۵	هندیم هندی چه یارائے زبان دانی مرا	۱۱	״
۱۳	کدامی شعله رو مد نظر شد دیدهٔ تر را	۹	۵	۳۶	دارد آن زلف پریشان در پریشانی مرا	۱۲	״
۱۴	فدا سازم بهر رخسار او خورشید خاور را	۱۱	״	۳۷	الا یا ایها الساقی ادر کاسا دنا ولها	۱۸	۱۱
۱۵	فدا سازم بچشم مست آن دلدار ساغر را	۱۹	״	۳۸	الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها	۱۵	״
۱۶	بنام شاه خوبان ابتدا کردیم دیوان را	۱۴	۶	۳۹	چه فرزند و چه زن ایدل رها شو زین سلاسلها	۱۶	۱۲
۱۷	بنام حق تعالی میدهم ترتیب دیوان را	۱۶	״	۴۰	حیا گل کرد تیغ چشم قاتل رنگ محفلها	۹	״
۱۸	چه نسبت با مه کامل دهم رخسار جانان را	۱۱	״	۴۱	بود نام خدا دیوان ما سرتاج دیوانها	۱۵	״
۱۹	یقین دارم که خواهم دید روزی روی جانان را	۱۰	۷	۴۲	صباح عید دیدم یار را با طرفه سامانها	۱۲	۱۳
۲۰	اگر شبی بوصل آنمه دسترس باشد مرا	۱۰	״	۴۳	نخواهد داد عشقم دین زکفت زنهار بیدین را	۱۵	״
۲۱	یک نظر دیدن گل روی تو بس باشد مرا	۷	״	۴۴	چون فلک ناصیه سائی است همه رفعت ما	۱۱	״
۲۲	بسکه چون لعلت سراپایت هوس باشد مرا	۹	״	۴۵	تاج بر فرق نهادیم بداد ولت ما	۱۰	۱۴

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه	نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۴۶	درسیکده بعشق تو مستانه ایم ما	۱۱	۱۴	۷۰	زبون نمود ز سختی زبان خویش مرا	۱۵	۲۱
۴۷	درکوهسار عشق تو دیوانه ایم ما	۹	〃	۷۱	چو غره کرد بخلقت عیان خویش مرا	۱۲	۲۲
۴۸	ای بسوز عشق تو سازیم ما	۱۴	〃	۷۲	چه خوشنما بنماید عیان خویش ترا	۹	〃
۴۹	بود تا در سر حمد خدا جنبش زبانم را	۱۴	۱۵	۷۳	اگر شود خبر از عاشقان خویش ترا	۹	〃
۵۰	به توصیف دهانش تا بود جنبش زبانم را	۱۵	〃	۷۴	دوباره خواند صنم اندرون خانه مرا	۲۱	〃
۵۱	الٰهی نفخهٔ صور قیامت کن کلامم را	۹	〃	۷۵	نداده اند ازین ملک خسروانه مرا	۲۵	۲۳
۵۲	داد از برای سجده الٰهی جبین مرا	۱۸	۱۶	۷۶	بود چو کاهکشان سنگ آستانه مرا	۱۱	〃
۵۳	خاطر هنوز بود حزین از حزین مرا	۱۹	〃	۷۷	نشد دمیکه حنا گر خا بهانه ترا	۱۰	۲۴
۵۴	گه برزده ندیدکسی آستین ترا	۱۳	〃	۷۸	ازین رو عاریت میخواهم از یاران خود پاها	۹	〃
۵۵	باید عنایت وکرم ای نازنین ترا	۱۴	۱۷	۷۹	ندیدم غیر دل گنجائش از بهر تو در جاها	۱۴	〃
۵۶	دشنام داد یار سر انجمن مرا	۱۱	〃	۸۰	چنان شرمنده گردیدند از چشم تو آهوها	۱۳	〃
۵۷	یار نیست غمگسار عدو دلشکن مرا	۱۹	〃	۸۱	نبود از مشک عنبر هرگی از زلف تو بوها	۱۵	۲۵
۵۸	یک گفت گلبدن دگری سیمتن ترا	۱۳	۱۸	۸۲	اگر باشد پنبه گوشت کنون فریاد ما	۱۵	〃
۵۹	آنکس که دید سیر کنان گلبدن ترا	۱۱	〃	۸۳	فرق ما را پا نموده اختر منکوب ما	۱۲	〃
۶۰	پیام وصل فرستاد گلعذار مرا	۱۸	〃	۸۴	مهربانی میکند ای دوستان مهرو با	۱۴	۲۶
۶۱	چو سم بد در تو شد است ناگوار مرا	۱۷	۱۹	۸۵	تا بکف داده غزال هندیم گیسو مرا	۱۴	〃
۶۲	چه عزتی که نبود است در کنار مرا	۱۲	〃	۸۶	زبوی گیسوی شبرنگ او عنبر شود پیدا	۱۷	〃
۶۳	چه نسبت است الٰهی بکوهسار مرا	۱۳	〃	۸۷	بعکس خط او آئینه را جوهر شود پیدا	۱۵	۲۷
۶۴	نشد خبر ز بلاکم هنوز یار مرا	۱۲	۲۰	۸۸	سیه خط بر کنار روی انور میشود پیدا	۱۷	〃
۶۵	جدا نمود فلک باز گلعذار مرا	۱۴	〃	۸۹	اگر جائی درین عالم سخنور میشود پیدا	۱۲	〃
۶۶	نیافتم بزمین و سپهر یار ترا	۱۱	〃	۹۰	اگر از خویش گوئی گل ز خاک من شود پیدا	۱۱	۲۸
۶۷	بقبر نیز کشم چند انتظار ترا	۱۲	〃	۹۱	الٰهی باد و زلفش چهرهٔ روشن شود پیدا	۷	〃
۶۸	گل مراد شمائیم ما عذار ترا	۹	۲۱	۹۲	اگر کندم بنای خانه مدفن میشود پیدا	۶	〃
۶۹	گرفته اند دریغا زمن کنار ترا	۱۱	〃	۹۳	دُر و لعلی که اندر کان و معدن میشود پیدا	۸	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه	نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۹۴	ز مژگان زدم تا حال بدکاران شود پیدا	۹	۲۸	۱۱۸	چه وقت بود که بی تو بسر رسید مرا	۱۰	۳۴
۹۵	اگر گریم بدنیا موسم باران شود پیدا	۷	۲۹	۱۱۹	گل مراد نشد از گلی پدید مرا	۱۱	۳۵
۹۶	حیا خجلت کشد از آب دندان آب گوهرها	۹	〃	۱۲۰	بصد جامت نیابی ساقیا کیف دماغم را	۹	〃
۹۷	خطوط عاشقان را هم بود در خانه دفترها	۱۰	〃	۱۲۱	بود از بس قدت موزون لباس میرزائی را	۹	〃
۹۸	از آن روزیکه دیدم آن صنوبر رشک قامتها	۱۱	〃	۱۲۲	با تو چون آئینه حیرانیم ما	۱۰	〃
۹۹	ز دامان تر من کار آبی شد ندامت را	۱۶	〃	۱۲۳	ایکه یاد تو بود جلوه ده سینهٔ ما	۹	〃
۱۰۰	ای قدومت را دل و جانم فدا	۹	۳۰	۱۲۴	هست خجلت ده منزل دل ویرانهٔ ما	۸	۳۶
۱۰۱	جان من بر سیبی پرستانم فدا	۹	〃	۱۲۵	نثار جان جانان بر زبانها	۱۱	〃
۱۰۲	صیاد حیا سوخت دل پر هوسم را	۱۱	〃	۱۲۶	عارض جلوه نما ماه تمام است اینجا	۱۱	〃
۱۰۳	تاثیر شرر بود نهان هر نفسم را	۱۱	〃	۱۲۷	تا مراد همه مخلوق بکام است اینجا	۱۷	〃
۱۰۴	آن کیست که گوید مسیحا نفس ما	۱۳	۳۱	۱۲۸	ای آنکه ز پایت چو نظر نیست اثرها	۹	۳۷
۱۰۵	تنگی میدان ساخت دل و جان ما	۱۲	〃	۱۲۹	دیدم بره عشق تو صد گونه خطرها	۷	〃
۱۰۶	تار گریبان ماهست رگ جان ما	۱۲	〃	۱۳۰	ترک سماع گفته ام وآن همه لطف نوای را	۱۶	〃
۱۰۷	کمن نسبت ببرق چرخ هرگز اضطرابم را	۹	۳۲	۱۳۱	ایکه شکار میکنی بلبل خوشنوای را	۷	〃
۱۰۸	یقین دارم نخواهد خواند او قاصد کتابم را	۹	〃	۱۳۲	تا آب خم غدیر است می پرستی ما	۷	۳۸
۱۰۹	اینقدر یاد بتان وا غفلتا در دل چرا	۱۹	〃	۱۳۳	سبز باغ است رنگ هستی ما	۷	〃
۱۱۰	عکس خود را هم رقیب خویشتن دانم چرا	۱۲	〃	۱۳۴	مست الست آب غدیر خمیم ما	۱۲	〃
۱۱۱	همچو حال بر زدست خوی خوبانم چرا	۱۲	۳۳	۱۳۵	نیست آرام بجز مردن ما دلبر ما	۱۲	〃
۱۱۲	گر زنی تیغ بتا گل بفشانیم ترا	۱۵	〃	۱۳۶	تاج شاهی است دلا داغ جنون بر سرها	۱۷	۳۹
۱۱۳	بو که ما طعمهٔ شمشیر و سنانیم ترا	۸	〃	۱۳۷	تا برون رفته فغان از بر ما دلبرها	۱۲	〃
۱۱۴	سهی کجا رفت آنکه بود اینجا	۹	〃	۱۳۸	الله الله مدیح بت مه پیکر ما	۱۱	〃
۱۱۵	زنگ مرآت دل زدود اینجا	۱۳	۳۴	۱۳۹	نیست جز خون جگر آه مئی احمر ما	۸	〃
۱۱۶	آشنای خویش کردم یکجهان بیگانه را	۱۱	〃	۱۴۰	اگر نه ناز نهد یار پای بر سرها	۱۳	۴۰
۱۱۷	چو لاله پر بود از خون دل پیالهٔ ما	۹	〃	۱۴۱	داد و هزار جوی بر از خون درون ما	۱۱	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحہ
۱۴۲	در عشق تبان گرم عنان است دل ما	۱۴	۴۰
۱۴۳	با قم عیسی است ہمدم نالۂ رنجور ما	۱۳	〃
۱۴۴	صلح کل با ہمہ عالم سر جنگ است اینجا	۹	۴۱
۱۴۵	پا بزنجیر دل از گیسوی شبرنگ است اینجا	۸	〃
۱۴۶	خضر از چشمۂ حیوان کہ جام آورد مستان را	۹	〃
۱۴۷	سلامی گو صبا زین با دو در کف بادہ خواران را	۹	〃
۱۴۸	تا بود سر سر بسر منزل دیگر مرا	۱۰	۴۲
۱۴۹	مرگ بے ساقی عبارت شد ز بیہوشی مرا	۹	〃
۱۵۰	آرزو در دل نباشد دولت دنیا مرا	۱۳	〃
۱۵۱	ذلت عقبیٰ مباد اعزت دنیا مرا	۸	〃
۱۵۲	آرزو باشد اجل در گوشۂ صحرا مرا	۷	〃
۱۵۳	تا گرفتہ منزلے در مغز سر سودا مرا	۱۱	۴۳
۱۵۴	بشاہراہ محبت ز فرق پاست مرا	۹	〃
۱۵۵	شب فراق تو بر سر سیہ بلاست مرا	۹	〃
۱۵۶	جز ہوای وصل او در تن نباشد جان مرا	۹	〃
۱۵۷	آتشم چون شمع ز رشک میکند گریان مرا	۱۳	〃
۱۵۸	چاک کردہ سینہ صد جا خنجر ابرو مرا	۱۰	۴۴
۱۵۹	سوخت برق جلوۂ رخسار آن بدخو مرا	۹	〃
۱۶۰	کے بقبر از روی شفقت شمع افروزد مرا	۶	〃
۱۶۱	رخ تو مے نگرم با قمر چہ کار مرا	۹	〃
۱۶۲	کمند زلف درازت اسیر کرد مرا	۹	〃
۱۶۳	ختم کردند بر خسار تو زیبائی را	۸	۴۵
۱۶۴	کردہ ختم بخود یا خود آرائی را	۱۰	〃
۱۶۵	اکید ادند بلعل تو مسیحائی را	۸	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحہ
۱۶۶	گرچہ صد عالم ہوس اندر ہوس بود مرا	۷	۴۵
۱۶۷	وصل آن جانان بجای گر گمان بود مرا	۱۲	〃
۱۶۸	عشق زلف مہ جبینان کردہ سودائی مرا	۱۴	〃
۱۶۹	بے تو اے بحر کرم چشم پر آب است مرا	۱۱	۴۶
۱۷۰	بسکہ در عشق تبان نام ز ننگ است مرا	۱۱	〃
۱۷۱	باشد خبر ز حال تو بیداد گر مرا	۱۱	〃
۱۷۲	تا آنکہ شد بکوئے تو عمرے بسر مرا	۷	۴۷
۱۷۳	گر دید دیدہ روئے تو دور قمر مرا	۱۳	〃
۱۷۴	تا نظر بر روے آن نازک پسر باشد مرا	۱۵	〃
۱۷۵	در نظر گر دشمن کیا دمے آید مرا	۱۱	
۱۷۶	ہر کسے دشمن بشفقت در نظر باشد مرا	۱۶	۴۸
۱۷۷	اکنون نماند سیر چمنہا ہوس مرا	۱۳	〃
۱۷۸	میکشد دست جنون دامن سوئے صحرا مرا	۲۰	〃
۱۷۹	بروے عشق تو جان قید در تنی است مرا	۱۴	۴۹
۱۸۰	اضطراب بدل از ہجر تبان است مرا	۱۴	〃
۱۸۱	چو کوہ لالہ کہ از عشق و حسن بوست مرا	۱۱	〃
۱۸۲	نازادمیکند پسند مرا	۱۲	۵۰
۱۸۳	آہستہ تر درود بخوان برمزار ما	۱۳	〃
۱۸۴	بخشد شفا برا سے مریضان علیل ما	۱۵	〃
۱۸۵	تا لب یار گشتہ مطلب ما	۹	〃
۱۸۶	اگر ہر دم زنی صد تیر ما را	۹	۵۱
۱۸۷	تا در او جہان برم آہ دل دو نیم را	۹	〃
۱۸۸	ای بر در تو راہ نباشد دلیل را	۱۴	〃
۱۸۱	سزد بر سینہ و چشم و سر شید انہی بار را	۱۵	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحہ
۱۹۰	نیام از سینہ خلق است تیغ سر فشانت را	۱۱	۵۲
۱۹۱	از در دمن آگاہ نکردند کسے را	۱۴	〃
۱۹۲	داغ دل است عشق تو ماہ دو ہفتہ را	۹	〃
۱۹۳	خوانم درون باد و ستان ہم چنگ را ہم جام را	۷	۵۳
۱۹۴	ای کہ داری چشم زان شکر لبیم پابوس را	۱۱	〃
۱۹۵	بگو نسیم بخلوت تو یار رعنا را	۷	〃
۱۹۶	صبا بعجز بگو رہروان بطحا را	۵	〃
۱۹۷	ساقیا بر دور گردان جام را	۷	〃
۱۹۸	ساقیا لبریز فرما جام را	۷	〃
۱۹۹	گوای صبا بآن گل پیغام ما خدا را	۹	۵۴
۲۰۰	ای قاضی الحوائج منظور کن دعا را	۱۰	〃
۲۰۱	چو آن بحر لطافت آبرو بخشید دریا را	۸	〃
۲۰۲	بحال زاری باید نگاہ مرحمت ما را	۷	〃
۲۰۳	بسکہ مشتاق است جانان دیدۂ ماروت را	۷	〃
۲۰۴	صد نگاہ لطف بر تو عالم لاہوت را	۷	۵۵
۲۰۵	تا بسوی خوان نعمت میر نعمت زد صلا	۸	〃
۲۰۶	باکہ خواہم ساخت یارب گر نمی سازم جلا	۵	〃
۲۰۷	نیارم وصف کردن چہرۂ چون ماہتابش را	۱۴	〃
۲۰۸	حجاب از پردۂ چشم است حسن بیحجابش را	۸	〃
۲۰۹	چہ می پرسند از من دشمنان لطف خطابش را	۱۱	۵۶
۲۱۰	سر گل باغ باغ امروز دیدم باغبانش را	۱۴	〃
۲۱۱	با مسیحایم نماند ہیچیک از کارہا	۱۰	〃
۱۱۲	نگر بخت سیاہم باشد از تاریکی شبہا	۱۳	〃
۲۱۳	گر باشد غذا جسم زارم از پے تنہا	۱۱	۵۰

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحہ
۲۱۴	ز بزم یار می آیم تنا ریار بر لبہا	۱۹	۵۷
۲۱۵	شاید ز سیہ بختم خلق است چنین شبہا	۱۲	〃
۲۱۶	زہے بہ سیم تنی ماہتاب مذہبہا	۱۰	۵۸
۲۱۷	ختم است بران ماہ زمین جلوہ گریہا	۱۱	〃
۲۱۸	ختم است بران زینت زین جلوہ گریہا	۱۱	〃
۲۱۹	زہے بکوی تو چون خار خاکساریہا	۱۱	〃
۲۲۰	زہے بکوئے تو از من شعار زاریہا	۸	۵۹
۲۲۱	زہے بروے تو چون ترک ترکتازیہا	۱۳	〃
۲۲۲	زہے برزم تو چون برق اسپ تازیہا	۶	〃
۲۲۳	اکنون خمار باشد ہمتائے ہستی ما	۷	〃
۲۲۴	نیست امیدم بر آرد یار مطلوب مرا	۱۱	〃
۲۲۵	تا بچشم غور بیند حرف مطلوب مرا	۳۲	۶۰
۲۲۶	کس نیارد راست کردن بخت منکوب مرا	۱۱	〃
	ردیف (ب)		
۲۲۷	ندیدہ ام بحقیقت مکان آن در خواب	۹	۶۱
۲۲۸	کجا نصیب کہ بینم آن مکان در خواب	۱۳	〃
۲۲۹	ایکہ روزم ساختی از غصہ چون روی رقیب	۱۳	〃
۲۳۰	کم نباشد از قصور خلد مشکوئے حبیب	۱۳	〃
۲۳۱	ہزار شہر بگشتم بفضدت اے محبوب	۹	۶۲
۲۳۲	صبح روشن شد شدہ از برجیب	۹	〃
۲۳۳	شام عید ماہ در آمد فرو شد آفتاب	۸	〃
۲۳۴	گوش کردم دوش از رضوان کہ در روز حساب	۷	〃
۲۳۵	ز آب دیدۂ من باینت باغ رضوان آب	۷	۶۳
۲۳۶	نشد بکاسۂ من قطرۂ ہمچو جام حباب	۶	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۲۳۷	آفتاب روی جانان در حجاب	۷	۶۳
۲۳۸	میرود از دست من عهد شباب	۸	〃
۲۳۹	رحم فرشاه خوبان گاه گه براین غریب	۷	〃
۲۴۰	هست در اقلیم عشق عاشقان آئین غریب	۹	〃
۲۴۱	دوش بعد از نیمه شب دیدم بخواب	۱۶	۶۴
۲۴۲	تا ترا دیده است با من آفتاب	۸	〃
۲۴۳	برنگیرم پیش رخسار تو نام آفتاب	۱۰	〃
۲۴۴	آتشی زد در بهاران ناله های عندلیب	۱۵	〃
۲۴۵	می وزد باد صبا اندر هوای عندلیب	۱۴	۶۵
۲۴۶	آتش گل سوخت ایوه آشیان عندلیب	۱۵	〃
۲۴۷	در بهاران آتش گل سوخت جان عندلیب	۱۵	〃
۲۴۸	شب وصل است و من ناکام امشب	۷	۶۶
۲۴۹	بخوابم آمد آن گلفام امشب	۱۴	〃
۲۵۰	بیا کان یار مهمان است امشب	۱۱	〃
۲۵۱	نمیگردد دلم گرد درش چون دزدها امشب	۱۸	〃
۲۵۲	مرا کان نو گل خوبی سوی خود خوانده است امشب	۱۸	۶۷
۲۵۳	بیا کان آتشین رخ را بدعوت خوانده ام امشب	۱۲	〃
۲۵۴	چهره ات را نیست در دنیا جواب	۹	〃
	ردیف (ت)		
۲۵۵	کسی مغرور بر مال و منال است	۱۵	۶۸
۲۵۶	کسی مشغوف بر غنج و دلال است	۱۳	〃
۲۵۷	جمال یار من طرفه جمال است	۱۰	〃
۲۵۸	ببینی بر سر بینی چه خال است	۹	۶۹

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۲۵۹	دلا هم حال عاشق طرفه حال است	۱۰	۶۹
۲۶۰	سر بینی عاشق همچو خال است	۱۰	〃
۲۶۱	عکس روی یار در جام شراب افتاده است	۱۱	〃
۲۶۲	آنکس که بکوی تو کند عزم اقامت	۷	۷۰
۲۶۳	دل اصفا طلبم رشک شیشه حلبی است	۹	〃
۲۶۴	عدو ز روی حسد رو سیاه بی ادبی است	۱۰	〃
۲۶۵	می برد رنگ عزیزان حالت بیمار چیست	۹	〃
۲۶۶	بت پرست عشقم ای راهب بدیرت کار چیست	۱۴	۷۱
۲۶۷	میکند پامال جانبازا یارب این رفتار کیست	۱۰	〃
۲۶۸	میدهد جان مردگان را یارب این گفتار کیست	۱۲	〃
۲۶۹	آنکه از دارو برد تاثیر آزار من است	۹	〃
۲۷۰	رفته ام از خویش و سر بر زانوی یار من است	۱۱	۷۲
۲۷۱	آن مه حسن که محبوبی عالم با اوست	۱۲	〃
۲۷۲	دلم آنست که آتش زنه غم با اوست	۱۲	〃
۲۷۳	بیک پیچ وقت رسید از دیار دوست	۱۳	〃
۲۷۴	باد سحر اگر برسی در دیار دوست	۱۱	۷۳
۲۷۵	مدتی شد کس نیاورده بمن پیغام دوست	۶	〃
۲۷۶	خیر مقدم ای برید خوش بیان پیغام دوست	۷	〃
۲۷۷	آنکه بر لب نم شود تاثیر فریاد شما است	۸	〃
۲۷۸	سهو نسیان و فراموشی ز من یاد شما است	۱۴	〃
۲۷۹	سر من در ره تو بی سپر است	۱۲	۷۴
۲۸۰	چهرهٔ یار من که چون قمر است	۱۹	〃
۲۸۱	بیا که کنج قفس صحن خانقاه من است	۸	〃
۲۸۲	گران ز کوه بعصیان اگرچه کاه من است	۱۷	

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۲۸۳	شائق تیغ زنی می شنوم یار من است	۹	۷۵
۲۸۴	دشمنم هر دو جهان بر طرف یار من است	۷	〃
۲۸۵	الفت شیر خدای دو جهان دین من است	۹	〃
۲۸۶	خار در چشم عداوت گل نسرین من است	۹	۷۶
۲۸۷	شاد مان در کوی جانان جان ناشاد من است	۱۶	〃
۲۸۸	آنکه افزون می شود چون ماه بیداد من است	۱۱	〃
۲۸۹	رعد غران نیست کاین غوغای جلاد من است	۱۵	〃
۲۹۰	شب مهتاب هست و مه لقا نیست	۱۶	۷۷
۲۹۱	چو کارساز جهان نقش دلربائی تو بست	۹	〃
۲۹۲	هر آنکه رخت سفر از در سرائیش بست	۷	〃
۲۹۳	دلیشب که همه جور و جفا بر سر ما رفت	۱۴	〃
۲۹۴	بالای فرق خویش صنم عقد مو ببست	۹	۷۸
۲۹۵	گو هر بکاکلت صنما موبمو که بست	۶	〃
۲۹۶	جسم و جان و دلم از جلوهٔ جانانه بسوخت	۸	〃
۲۹۷	خانه صحتم از آه مریضانه که سوخت	۶	〃
۲۹۸	دلبرم با رنگ و روی دیگر است	۱۲	〃
۲۹۹	هر کرا از جان نثاران بر در او راه نیست	۸	۷۹
۳۰۰	هر گدا را باریابی در حضور شاه نیست	۹	〃
۳۰۱	منظر مهر و ضیا صورت درویشان است	۱۱	〃
۳۰۲	رفعت کون و مکان خدمت درویشان است	۱۱	〃
۳۰۳	بدانکه قصر عمل را ز سر بنیاد است	۱۰	〃
۳۰۴	چرا بجانب مسجد کشند فریاد است	۹	۸۰
۳۰۵	ای خجل زهره ز روی مهر رخشان شما است	۷	〃
۳۰۶	دلکشا تر از رهائی قید زندان شما است	۱۲	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۳۰۷	مژده آمد دی باز سر بستان است	۷	۸۰
۳۰۸	باز ایام خزان در عقب بستان است	۷	۸۱
۳۰۹	نمیدهند مرا بار تا بحضرت دوست	۹	〃
۳۱۰	اگرچه دلبر ما سخت گیر و هم بدخوست	۹	〃
۳۱۱	ساقیا کن لبی خم غدیرم سیه مست	۹	〃
۳۱۲	طاعت رب کن و باز آ ز خرابات ای مست	۱۰	〃
۳۱۳	منم ای شیخ به پیش تو سیه دل بدمست	۸	۸۲
۳۱۴	باده عشق جوان ساخت مرا چون بدمست	۹	〃
۳۱۵	چه موسم آمده یارب که شد جهان همه مست	۱۴	〃
۳۱۶	رحم دشمن ستم ایجاد به هوشیاری مست	۱۰	〃
۳۱۷	خط سبزه بر رخ انور نقاب دگر است	۹	۸۳
۳۱۸	از خوی رخسار خوبانم گلاب دیگر است	۸	〃
۳۱۹	هر نگاهم از گداز دل شراب دیگر است	۸	〃
۳۲۰	هر شب اینک عارضت چون مهتاب دگر است	۹	〃
۳۲۱	بیا بیا که تنم در جدائیت تار است	۹	〃
۳۲۲	در طلعت روی تو قمر نیست	۱۲	〃
۳۲۳	گر نیست بروی تو نظر نیست	۱۰	۸۴
۳۲۴	گویند که یار را دهن نیست	۱۳	〃
۳۲۵	چو شمع جز لب مهلت مرا جا نیست	۹	〃
۳۲۶	چه روی سرو چمن با قد تو طوبی نیست	۹	〃
۳۲۷	صید بتان شدن فن صیادی من است	۷	۸۵
۳۲۸	ویرانیم ز دست تو آبادی من است	۱۲	〃
۳۲۹	کافر شدن بعشق مسلمانی من است	۱۵	〃
۳۳۰	شاه دلدل سوار پیر من است	۱۳	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه	نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۳۳۱	ایکه عمر تو عبث شد تلاش جاه داست	۷	۸۶	۳۵۵	چون روی تو آئینه مصفا شدنی نیست	۱۸	۹۲
۳۳۲	قیمت یوسف ببازارت کم از بیعانگی است	۹	〃	۳۵۶	تشبیه دهانش بمعا شدنی نیست	۸	۹۳
۳۳۳	مرا از جسم تو روی پسند است	۱۳	〃	۳۵۷	پیش رخسار تو مه جز داغ حسرت بیش نیست	۹	〃
۳۳۴	مرا بعشق تو چون آفتاب دیده وری است	۱۰	〃	۳۵۸	گو یک گنه ام قابل صد نار جحیم است	۱۰	〃
۳۳۵	نظر بعیب کسان کردنت بی هنری است	۱۴	۸۷	۳۵۹	چون خوردهٔ حطام نهان زیر حطیم است	۸	۹۴
۳۳۶	آهم بسینه ره ز ثریا گرفته است	۱۳	〃	۳۶۰	نصیب دشمن بدبخت عشرت دنیا است	۱۲	〃
۳۳۷	جانان بجای دل ببرم جا گرفته است	۱۴	〃	۳۶۱	نیست خوبی بزیر چرخ کان دلبر نداشت	۱۶	〃
۳۳۸	فغان که دل ببر پاره پارهٔ سنگ است	۱۴	〃	۳۶۲	امشب آرائش فردوس بکاشانهٔ کیست	۱۲	〃
۳۳۹	گفتم که جان نثار ترا همچو من بسی است	۹	۸۸	۳۶۳	یارب از شام بپا حشر بکاشانه کیست	۱۰	۹۵
۳۴۰	گفتم مرا چو یار جوان سیمتن بسی است	۹	〃	۳۶۴	بدانکه یار تو محفوظ از غم یاری است	۱۲	〃
۳۴۱	جز وصل تو نوبهار من نیست	۱۵	〃	۳۶۵	بعکس شکل مدام این نتیجه از یاری ست	۱۳	〃
۳۴۲	یار را تیر و کمان دیگر است	۱۵	〃	۳۶۶	هنوز چهرهٔ آن نازنین کوی صاف است	۱۵	〃
۳۴۳	ابر آسا خلقت من از برای گریه است	۱۹	۸۹	۳۶۷	ترا بحال رقیبان نگاه الطاف است	۱۰	۹۶
۳۴۴	شمع آسا خلقت من از برای گریه است	۱۷	〃	۳۶۸	نالهٔ نی بغیر نالهٔ نیست	۱۶	〃
۳۴۵	باغ جنت گوشهٔ از دامن چاک من است	۱۱	〃	۳۶۹	از این افتد بفرق ما قیامت	۹	〃
۳۴۶	دولت حسن تو آنکس که کماهی دانست	۱۲	۹۰	۳۷۰	در غیبت ساقی بتر از آب شراب است	۱۱	۹۷
۳۴۷	گاه راه تو شدم آه کشیدن باقی است	۱۹	〃	۳۷۱	صد حیف مرا عمر چو در بحر حباب است	۱۱	〃
۳۴۸	خواهیم رخی را که مقابل قمرش نیست	۱۷	〃	۳۷۲	مثال زلف بمشک ختن مگو که خطا است	۱۳	〃
۳۴۹	بی رضایت زندگانی خود مراد کار نیست	۱۳	۹۱	۳۷۳	چو صبح عید منظرت چه نور افزا است	۷	〃
۳۵۰	ای آنکه جا برای کسی در دل تو نیست	۱۲	〃	۳۷۴	خون ریختن ما همه از فیض تو عام است	۱۱	۹۸
۳۵۱	هر جا که زخم هست گل از گلشن من است	۱۸	〃	۳۷۵	افطار بعید رمضان واجب العام است	۹	〃
۳۵۲	نساخت جز دل عاشق مکان مکین این است	۱۰	۹۲	۳۷۶	بجز حسنت دیگر است ای جان سحابش دیگر است	۷	〃
۳۵۳	بر تخت داغ بدل همچو مه جبین این است	۱۲	〃	۳۷۷	باشک سرخ مژه وقت ذبح گریز است	۸	〃
۳۵۴	خار ره بتان برگ دل ما برابر است	۱۳	〃	۳۷۸	بیا که حسن گلو سوز شور انگیز است	۶	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه	نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۳۷۹	ای ترک ستم پیشه شمشیر بنه از دست	۹	۹۹	۴۰۳	رخسار آن صنم که بقرآن برابر است	۱۱	۱۰۳
۳۸۰	هر عهد که محبوبم در وصل بمن می بست	۷	〃	۴۰۴	رخساره اش بپارهٔ قرآن برابر است	۸	۱۰۴
۳۸۱	آن شبی که ز مهر آن مرد نه صد ها امشب است	۱۰	〃	۴۰۵	بوصل خود مکن ای جان قرار وعده درست	۷	〃
۳۸۲	یارب این طفل از کدامین خاندان و مشرب است	۷	〃	۴۰۶	بوصل خویش نمودی قرار وعده درست	۷	〃
۳۸۳	ترک سر عشقت صنم از ما شدنی نیست	۱۰	〃	۴۰۷	سینه ام مخزن محبت اوست	۱۰	〃
۳۸۴	ای صنم کیست بدورت که بدل رام تو نیست	۸	۱۰۰	۴۰۸	آفتاب چاشت یا بدر الدجی یا روی تست	۸	〃
۳۸۵	بی ناله اش گذر بسر منزل تو نیست	۸	〃	۴۰۹	سرو جویبار خرامم یا قامت دلجوی تست	۸	〃
۳۸۶	جز خون دل بدور تو جای شراب نیست	۹	〃	۴۱۰	ابر تر یا زلف او یا دیده گریان ماست	۷	۱۰۵
۳۸۷	کو باده که در نخیش انقلاب نیست	۹	〃	۴۱۱	آفتابی یا گل تر یا رخ جانان ماست	۶	〃
۳۸۸	یارب آن شوخ جفاجو همه تن ناز و ادا است	۹	〃	۴۱۲	امشب آتشین روی گرم میزبانیهاست	۱۶	〃
۳۸۹	آه از انجمن آن رونق ایوان برخاست	۱۱	۱۰۱	۴۱۳	این منم که دیگری یار و مهربانیهاست	۱۳	〃
۳۹۰	حاجت مرا نبود به تقصیر کار دوست	۱۰	〃	۴۱۴	موطن اصلی من جنت رضوانی هست	۸	۱۰۶
۳۹۱	داغم بدل مباد اگر یار لاله روست	۷	〃	۴۱۵	همچو من آه کسی خوار و پریشانی هست	۱۲	〃
۳۹۲	غیر از حضور در بزم تو باغ و بهار چیست	۹	〃	۴۱۶	بوصف روی تو باغ بهشت دیوان است	۱۵	〃
۳۹۳	مطلوب ما بعشق تو جز ننگ و عار چیست	۸	〃	۴۱۷	چو آفتاب رخش بسکه نور افشان است	۹	〃
۳۹۴	ماه من روز چه هر لحظه بچشم سالی است	۷	۱۰۲	۴۱۸	ز دل بدیده نظر کن که قصر ویران است	۱۴	۱۰۷
۳۹۵	ماه من از سفر آمد چه مبارک سالی است	۸	〃	۴۱۹	آفتاب روز محشر جلوهٔ از روی اوست	۱۰	
۳۹۶	زمین شعر من چرخ برین است	۷	〃	۴۲۰	عاشقانش را رگ جان موئی از گیسوی اوست	۱۳	
۳۹۷	صحن بزم دلربا و صحبت یاران خوش است	۷	〃	۴۲۱	سینه ام را می تنگا قد دل بجست جوی کیست	۱۵	
۳۹۸	صحن بستان کی بغیر از مجمع یاران خوش است	۷	〃	۴۲۲	آن سرو سرکشم بتمنا چمیدنی است	۱۵	۱۰۸
۳۹۹	امید هر درم که بحرمان برابر است	۱۴	〃	۴۲۳	روی رقیب روکش ظلمت ندیدنی است	۱۹	〃
۴۰۰	هر ذره ره تو بکیوان برابر است	۹	۱۰۳	۴۲۴	دور فلک بمصلحت کار بلبل است	۱۱	〃
۴۰۱	گفتم نه کفر عشق با یمان برابر است	۶	〃	۴۲۵	یکجهان غم بدل ما از دلارامی هست	۱۴	۱۰۹
۴۰۲	جانان بسینه گو بدل و جان برابر است	۸	〃	۴۲۶	ای گلبدن ترا تماشا چه حاجت است	۱۱	

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۴۲۷	بلبل مرا بسیر چمنها چه حاجت است	۱۵	۱۰۹
۴۲۸	دلبر سیمین بدنم آرزوست	۲۴	۱۱۰
۴۲۹	با زهوائے وطنم آرزوست	۷	〃
۴۳۰	پرده کشم بچشم که روئے تو دیدن است	۹	〃
۴۳۱	ز دست من نتوان شد که آن گناه من نیست	۹	۱۱۱
۴۳۲	بجز تو یادگرم هیچ رسم و راہے نیست	۷	〃
۴۳۳	پیرم فلک پشت و سر عشق جوان است	۱۵	〃
۴۳۴	گرچه در دست سمنبر برگ گلها نازک است	۱۸	〃
۴۳۵	مرهم ازیم ملیحی است بداغی که مراست	۷	۱۱۲
۴۳۶	خط پیاله ابجد طفلانه من است	۱۰	〃
۴۳۷	بلبل عشقم گل نو زخم خندان من است	۱۰	〃
۴۳۸	شب انچه بود حال دل اکنون نمانده است	۹	〃
۴۳۹	هیچو من در زیر پایت کس چو زلف افتاده نیست	۷	۱۱۳
۴۴۰	آنرا که درد عشق بدرمان برابر است	۹	〃
۴۴۱	گر قامت صنم بصنوبر برابر است	۸	〃
۴۴۲	بسندے بے قلم گران نگار نشست	۷	〃
۴۴۳	از رخش در شهر داغم بصحرا آتش است	۱۸	〃
۴۴۴	پاے انگلرد که از رنگ حنا بر آتش است	۹	۱۱۴
۴۴۵	ز وصل یار چه پرسی که سینه افگار است	۱۸	〃
۴۴۶	گذر بکوئے تو ایجان چه مشکل افتاده است	۷	〃
۴۴۷	هزار داغ فراقت که در دل افتاده است	۱۳	〃
۴۴۸	امشب آنمه را که نهان در کنارم منزل است	۱۲	۱۱۵
۴۴۹	با سرو قدت دل شر بے ثمرے داشت	۱۰	〃
۴۵۰	شب شیب است کنون روز شبابی که مراست	۱۷	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۴۵۱	گر بوسه گه دیده کونین در اوست	۹	۱۱۶
۴۵۲	نبوده کس که بصیدم پئے کمین ننشست	۱۳	〃
۴۵۳	چنان بخانه تن بے رخ تو دل تنگ است	۹	〃
۴۵۴	بر سرم آید آنکه شمشیر است	۱۲	۱۱۷
۴۵۵	هر آنچه پیش من آید بحبیب تقدیر است	۱۱	〃
۴۵۶	آنکه پرسد حال زار من زبان سوسن است	۱۰	〃
۴۵۷	آنکه آید بر سر فرقم حسام رهزن است	۱۰	〃
۴۵۸	در برم آن جان جانان یا که ماه روشن است	۱۲	۱۱۸
۴۵۹	شکوه جور و جفایش را شه عادل کجا است	۸	〃
۴۶۰	مهربانم آئینه خواهد مه کامل کجا است	۸	〃
۴۶۱	قامتم چون کمان دوتا شده است	۱۶	〃
۴۶۲	کار زخمم ز رفو افتاده است	۱۱	۱۱۹
۴۶۳	درد غم دوست شادمانی است	۱۵	〃
۴۶۴	چه روداری که دل دیوانه اوست	۱۱	〃
۴۶۵	وعده دیدار بر فردائے محشر دور نیست	۱۱	〃
۴۶۶	چه دوره امن دلدار من دل آویز است	۱۰	۱۲۰
۴۶۷	چه شد اگر همه عشرت نصیب پرویز است	۱۲	〃
۴۶۸	رخسار آن صنم که بقرآن برابر است	۱۲	〃
۴۶۹	خونابه ام بچشمه حیوان برابر است	۹	〃
۴۷۰	دندان بسلک گوهر غلطان برابر است	۱۵	۱۲۱
۴۷۱	عاقل بگوئی یا به مجنون برابر است	۱۰	〃
۴۷۲	در هجر یار باغ بگلخن برابر است	۱۰	〃
۴۷۳	آن نونهال حسن بطوبی برابر است	۹	〃
۴۷۴	بوسیدن لب تو بصهبا برابر است	۱۰	۱۲۲

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
	ردیف (ث)		
۴۷۵	صد حیله کرد و رفت ز بر یار الغیاث	۱۵	۱۲۲
۴۷۶	الغیاث از جور دلبر الغیاث	۱۱	〃
۴۷۷	الغیاث اے رب اکبر الغیاث	۱۰	۱۲۳
۴۷۸	الغیاث از خوی بدخو الغیاث	۱۱	〃
۴۷۹	الغیاث از خال هندو الغیاث	۱۳	〃
۴۸۰	غیر از مراح نیست مرا با خطیب بحث	۱۱	〃
۴۸۱	با یار غار نیز نباید بکار بحث	۱۷	۱۲۴
۴۸۲	از تو نموده اند مرا خسته جان عبث	۱۰	〃
۴۸۳	از چشم تست تیر جگر دوز مستغیث	۷	〃
۴۸۴	از جار بود یار مرا پرفن خبیث	۷	〃
	ردیف (ج)		
۴۸۵	دیوانه را بزلف و چلیپا چه احتیاج	۱۶	۱۲۵
۴۸۶	جانا ترا بسیر گلستان چه احتیاج	۱۹	〃
۴۸۷	بر هجر یار دارم آنقدر رنج	۱۹	〃
۴۸۸	چو حاتم صرف کن زان بیشتر گنج	۱۹	۱۲۶
۴۸۹	ای جان عاشقان ز من مبتلا چه رنج	۹	〃
۴۹۰	چه خوش بتوای ماه وصل در شب داج	۱۳	〃
۴۹۱	توئی جانم به تن ای دُرة التاج	۱۰	〃
۴۹۲	روز فراق تو چو شب گشته داج	۹	۱۲۷
	ردیف (ح)		
۴۹۳	بزم تو یاد داد هجوم سحاب صبح	۹	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۴۹۴	چون خون دشمن است حلالم شراب صبح	۱۱	۱۲۸
۴۹۵	ای قد بالای تست سرو گلستان صبح	۱۱	〃
۴۹۶	شبنمی گوهر شود صبح ز فیضان صبح	۹	〃
۴۹۷	چه بس چه توبه من ساقیا بیار قدح	۱۳	〃
۴۹۸	گرفته اند ز من قاضیان دعای قدح	۹	〃
۴۹۹	بدخست قاضی سیونی نموده ایم نکاح	۱۱	۱۲۹
۵۰۰	اگر صباح میسر شد خوری بر واح	۱۱	〃
۵۰۱	بے تو گر بیدهم ساقی من جام صبوح	۹	〃
۵۰۲	همچو خورشید تو باشی صنما گرچه صبیح	۹	۱۳۰
	ردیف (خ)		
۵۰۳	چنان نمود مرا یار با هوش گستاخ	۱۱	〃
۵۰۴	ز بس شده است بمن یار مهربان گستاخ	۱۱	〃
۵۰۵	مرا یاریست خوش رو خوش ادا شوخ	۱۳	〃
۵۰۶	مرا یاریست بدخو خوش بیان شوخ	۱۳	۱۳۱
۵۰۷	سازم نثار آن لب شیرین شراب تلخ	۹	〃
۵۰۸	نهاده ایم بزانوی یار سر گستاخ	۸	〃
	ردیف (د)		
۵۰۹	بهر زلف تو هر دیوانه سودائے دگر دارد	۱۲	〃
۵۱۰	کدامی وعده ات آیا ز ایفائے دگر دارد	۱۰	۱۳۲
۵۱۱	جان من جانب مزار آمد	۱۳	〃
۵۱۲	دیدیم پری را که پس پرده نهان بود	۱۰	〃
۵۱۳	بلائے جان عاشق خوبی جانانه میگردد	۱۱	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه	نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۵۱۴	نداراد وستان جا دلم دیوانه میگردد	۱۱	۱۳۳	۵۳۸	دل که از ما طلب شوکت دارا میکرد	۲۵	۱۳۹
۵۱۵	دلم در عشق آن بت بهی زمن بیگانه میگردد	۱۱	〃	۵۳۹	دل که از ما طلب تخت سلیمان میکرد	۹	۱۴۰
۵۱۶	بیا که چون نظرم بر خط و عذار افتاد	۸	〃	۵۴۰	حسن سبزی که سحر سیر بیابان میکرد	۹	〃
۵۱۷	بجذب دل گذر یار بر مزار افتاد	۹	〃	۵۴۱	بلاکشان محبت که دم بتو هستند	۱۹	〃
۵۱۸	بپائے یار سر زلف مشکبار افتاد	۹	۱۳۴	۵۴۲	خوش آن گروه که بر عارضت نظر بستند	۹	۱۴۱
۵۱۹	بخواب نیز بر آنکس که چشم یار افتاد	۹	〃	۵۴۳	پیر گردون که معین است زایامی چند	۱۱	〃
۵۲۰	درد ها آمد سوی من هی مسیحا میرود	۱۱	〃	۵۴۴	بود زین قبل مرا نیز خوش ایامی چند	۱۱	〃
۵۲۱	سرم بر نیزهٔ قاتل سرافراز میگردد	۱۲	〃	۵۴۵	بند جان است کنون پند نکونامی چند	۱۳	〃
۵۲۲	ما را خیال روی تو در ره رفیق بود	۱۰	۱۳۵	۵۴۶	چاک کردی دلم از خندهٔ پنهانی چند	۱۱	۱۴۲
۵۲۳	مژدهٔ وصلش رسید و درد هجران کم نشد	۱۳	〃	۵۴۷	در نهان سوخت دلم از رخ تابانی چند	۱۱	〃
۵۲۴	از خط سبزه صفای روی جانان کم نشد	۱۱	〃	۵۴۸	وصف مژگان تو کردیم به پیکانی چند	۹	〃
۵۲۵	فکر رسای من بسر ابا نمی رسد	۸	〃	۵۴۹	چون دریدند سگ کوی تو دامانی چند	۱۲	〃
۵۲۶	با قد یار کجا سرو سرافراز رسد	۷	〃	۵۵۰	دردا که دور چرخ بپایان نمیرسد	۹	۱۴۳
۵۲۷	مرا زین پیش در پهلو دلے بود	۱۹	۱۳۶	۵۵۱	با عارضت بجا گل خندان نمیرسد	۹	〃
۵۲۸	مرا ای بیدلان وقتی دلے بود	۱۹	〃	۵۵۲	قاتل هنوز بر سر میدان نمیرسد	۱۸	〃
۵۲۹	دیده ام ایوانه وقتی کوی او در خواب دید	۱۲	〃	۵۵۳	چرخ سان گشته بلند آنکه نگونسار بماند	۴	〃
۵۳۰	در الفت بتان دلم اکنون دلم نماند	۹	۱۳۷	۵۵۴	از نسیمی که ز کوئے تو بما می آید	۷	۱۴۴
۵۳۱	در پهلوی ما دوش که آن رشک پری بود	۹	〃	۵۵۵	چه کسی ایکه کسی واله و شیدای تو شد	۱۸	〃
۵۳۲	شمیم گل صبا را یاد یا کرد	۱۴	〃	۵۵۶	چه کسی ایکه دل زهد طلب جائے تو شد	۸	〃
۵۳۳	نگاه یار یا بلبل جفا کرد	۱۳	۱۳۸	۵۵۷	چه کسی ایکه دل واعظ کنان جای تو شد	۸	〃
۵۳۴	نگو بلبل که با تو گل جفا کرد	۱۳	〃	۵۵۸	چه کسی ایکه بپا حشر سراپائے تو شد	۱۱	〃
۵۳۵	چگویم آنچه با من دلربا کرد	۱۲	〃	۵۵۹	چه کسی ایکه جهانی بتماشای تو شد	۸	۱۴۵
۵۳۶	حق عشق تو آن عاشق ادا کرد	۲۹	〃	۵۶۰	مرغی که بسی صدقهٔ آن شاه رها شد	۹	〃
۵۳۷	سیر بازار که آن رونق دنیا میکرد	۱۵	۱۳۹	۵۶۱	گرد تلاش یار دلم جستجو کنند	۱۹	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه	نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۵۶۲	آنست مشک خاص که بر عام بو کنند	۱۶	۱۴۶	۵۸۶	ای گل حسن ز عشقت که براتم دادند	۸	۱۵۲
۵۶۳	یاران نماز میت من تا نکو کنند	۲۱	〃	۵۸۷	در خرابات چه مایه کاتم دادند	۱۰	〃
۵۶۴	مرا امید کان یارم شتاب آید نمی آید	۱۵	〃	۵۸۸	نسیم جنت الماوی که از کوی تو می آید	۱۱	〃
۵۶۵	مرا صد آرزو در دل که یار آید نمی آید	۱۳	۱۴۷	۵۸۹	صفات یار چو نامش بدل اندر میگنجد	۱۲	۱۵۳
۵۶۶	پیر گشتیم دلے عشق جوان است که بود	۱۲	〃	۵۹۰	امید آشیان داریم و اینجا نمیگنجد	۸	〃
۵۶۷	انتظارت به لحد نیز چنان است که بود	۱۲	〃	۵۹۱	دارم دلی که میل بحرص و هوا نکرد	۱۲	〃
۵۶۸	گفتم که دلم از پئے نام تو نگین بود	۱۱	〃	۵۹۲	دارم دلے که جز به نالش خفا نکرد	۱۴	〃
۵۶۹	همچو آئینه اگر روئے تو بینم چه شود	۱۱	۱۴۸	۵۹۳	دوش گلزار و کناریم عانی بود	۲۰	۱۵۴
۵۷۰	آنانکه نقش غیر تو در دل نهاده اند	۱۶	〃	۵۹۴	حسن سبزم که لب سبزان ید طولی دارد	۱۰	〃
۵۷۱	گلے از باغ نچیدیم و بهار آخر شد	۷	〃	۵۹۵	ز لبس آن شوخ در ایفار بها نها خلل دارد	۱۰	〃
۵۷۲	طفیل روی تو آئینه گنج زر گردد	۱۵	〃	۵۹۶	قاصد روانه ساختن از بس ضرور بود	۱۵	۱۵۵
۵۷۳	کسے چو بادهٔ گلرنگ در ایاغ کند	۸	۱۴۹	۵۹۷	صبح شب هجر تو دمیدن نشناسد	۱۲	〃
۵۷۴	قاضی و محتسب امشب در میخانه زدند	۱۱	〃	۵۹۸	گل نو در چمن انگارهٔ تصویر تو بود	۱۰	〃
۵۷۵	آنانکه غیب را بتو تقریر میکنند	۱۳	〃	۵۹۹	در بزم شب آن گل صد رنگ بود	۱۳	〃
۵۷۶	آنانکه خویش را بره ات خاکپا کنند	۱۳	〃	۶۰۰	دل نقطه بے تو نه محزون گردد	۹	۱۵۶
۵۷۷	آنانکه خاکپائی ترا توتیا کنند	۸	۱۵۰	۶۰۱	چو ابروئیش مه نو رو ندارد	۱۳	〃
۵۷۸	شب که بر مرقد ما تذکرهٔ روی تو بود	۷	〃	۶۰۲	مه کامل کمال او ندارد	۱۲	〃
۵۷۹	شام بر بام که وصف قد دلجوی تو بود	۱۰	〃	۶۰۳	یاد رخسار بتے مائل به قرآنم کند	۹	۱۵۷
۵۸۰	همه دادم بود هر آنچه ز دبید آدمی بید	۱۳	〃	۶۰۴	روی آن مهروی چون آئینه حیرانم کند	۱۳	〃
۵۸۱	بیا که جلوهٔ رویت بچشم نور دهد	۹	۱۵۱	۶۰۵	وه چه دلیشب دل ز قرب عذات مسرور بود	۱۰	〃
۵۸۲	جانانه واعظ ما وعدهٔ طهور دهد	۱۱	〃	۶۰۶	ز لیتن آه مرا یکشبه مقدور نبود	۷	〃
۵۸۳	زاهد ابر تو طهور خلد ارزانی بود	۹	〃	۶۰۷	سودا از سر چو رفت دوا را بار سید	۱۱	〃
۵۸۴	زاهد تا کی به سبحه سبحه گردانی بود	۱۱	〃	۶۰۸	من بعد مرگ نامهٔ والا بار سید	۱۱	۱۵۸
۵۸۵	زلف را باد صبا بر رخ او برهم زد	۱۲	۱۵۲	۶۰۹	زان نکهتی که از سر زلف تو وا رسید	۱۲	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه	نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۶۱۰	یاسی که زیر سایهٔ بام تو وا رسید	۱۰	۱۵۸	۶۳۴	خط بدستش قاصد ما میدهد	۱۵	۱۶۶
۶۱۱	آثار پری در رخ تابان تو یابند	۱۰	〃	۶۳۵	مهر دیوانه این لطف و کرم شد	۷	〃
۶۱۲	شیرینیٔ جانها بسر خوان تو یابند	۱۲	۱۵۹	۶۳۶	زاغ بامت به از هما باشد	۱۰	〃
۶۱۳	فغان که مهر جبینان جفا شعارانند	۱۵	〃	۶۳۷	زان خال زیر خط که چو دانه بدام بود	۱۴	〃
۶۱۴	گدای کوچهٔ شهر تو شهریارانند	۱۱	〃	۶۳۸	دلدار نباشد که دل آزار نباشد	۱۰	۱۶۷
۶۱۵	بتان که با لب خود شهد جان یارانند	۲۰	۱۶۰	۶۳۹	جانم بلب رسیده که جانان نمی رسد	۱۲	〃
۶۱۶	گر رود آن یار در گلشن گلشن ببیخ د	۹	〃	۶۴۰	عفو عفو تو که از حسن نصابی دارد	۱۲	〃
۶۱۷	عاشقانی که بکوییت وطنی ساخته اند	۱۷	〃	۶۴۱	آنکه اندر چمنی پای سر آبی دارد	۱۵	〃
۶۱۸	ایکه از روی تو رنگین چمنی ساخته اند	۱۳	۱۶۱	۶۴۲	نه هرکه سکه بزر زد سکندری داند	۹	۱۶۸
۶۱۹	ای گل حسن بهجر تو تنم خار شده است	۱۹	〃	۶۴۳	نه هرکه ملک بگیرد سکندری داند	۱۳	〃
۶۲۰	تا با ساغری از میکدهٔ جم نرسد	۱۲	〃	۶۴۴	کسی چو حور شبیت کسی پری داند	۱۵	〃
۶۲۱	ای چو تو جگر گوشهٔ یعقوب نباشد	۱۳	〃	۶۴۵	چو لطف یار نمانده ستم نخواهد ماند	۱۱	۱۶۹
۶۲۲	گاه دلم ز کوی یار قصد چمن نمیکند	۱۷	۱۶۲	۶۴۶	روی تو شام را سحر نور میکند	۱۱	〃
۶۲۳	چیست دلا که روبمن غنچه دهن نمیکند	۹	〃	۶۴۷	عشقت مسیح را چه نه رنجور میکند	۹	〃
۶۲۴	گر همه گوش میشوم یار سخن نمیکند	۱۰	〃	۶۴۸	هرچند که فریاد و فغان گوش نکردند	۱۳	〃
۶۲۵	صحت شود آنروز که آزار تو باشد	۱۲	۱۶۳	۶۴۹	عزم خود کشتنم ز فرقت بود	۱۰	۱۷۰
۶۲۶	بود عمری دیگ شبی برم دلبر نمی آید	۱۵	〃	۶۵۰	زلفت که به پیچ و تاب باشد	۱۴	〃
۶۲۷	ذلیل اوست که خود را جلیل میداند	۲۲	〃	۶۵۱	لب خموشان فضول گویانند	۹	〃
۶۲۸	اگر بطرف لبت حرف نام ما افتد	۱۱	۱۶۴	۶۵۲	با دوستان که طفلک ده ساله میرود	۱۷	〃
۶۲۹	چه خوش وصف سراپای تو باشد	۱۷	〃	۶۵۳	آن بتانی که نظر جانب ما نیز کنند	۹	۱۷۱
۶۳۰	کجا خورشید چون روی تو باشد	۱۷	۱۶۵	۶۵۴	این بتانی که بلا وعده وفا نیز کنند	۱۱	〃
۶۳۱	بچمن ز رنگ و رویت دل لاله داغدار	۸	〃				
۶۳۲	ساقیم پر باده ساغری دهد	۱۲	〃		ردیف (ذ)		
۶۳۳	روی تو یادم ز نور صبحگاهی میدهد	۱۱	〃	۶۵۵	سوز داغ دل من کرد اثر در کاغذ	۱۷	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه	نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۶۵۶	خط یار آمد و گشتیم نثار کاغذ	۹	۱۷۲	۶۷۸	بجز هوای توام نیست هیچ شئی بضمیر	۱۴	۱۷۸
۶۵۷	لعل لب نگار ز شکر بود لذیذ	۱۳	〃	۶۷۹	برای گلبدنی نامه میکنم تحریر	۱۷	〃
۶۵۸	گردید زهر در کفت از انگبین لذید	۱۴	〃	۶۸۰	یارب چه بود شب که بمحفل نشست یار	۱۰	〃
۶۵۹	ایاه بی رخ تو صباحت نشد لذید	۹	〃	۶۸۱	می برندم بسر ما هر لحظه ببازار دگر	۱۰	۱۷۹
۶۶۰	اگر تلاش کنی بهر بد نظر تعویذ	۷	۱۷۳	۶۸۲	باز آید مهر در دست سلیمان غم مخور	۱۴	〃
۶۶۱	نساختند ز زر بهر سیمبر تعویذ	۱۰	〃	۶۸۳	میرسد ای بلبل شیدا بهاران غم مخور	۱۲	〃
۶۶۲	نساخته است بزر یار سیمتن تعویذ	۱۰	〃	۶۸۴	ای ماه زمین من رویت بنقاب اندر	۱۸	۱۸۰
				۶۸۵	آن یار بود یاران ما را بکنار اندر	۱۲	〃
	ردیف (ر)			۶۸۶	باشد ز داغهای دلم لاله زار عمر	۱۲	〃
۶۶۳	جمال یار نگر دیدهٔ پر آب نگر	۱۳	۱۷۴	۶۸۷	ای بی گل رخ تو خزان نوبهار عمر	۱۲	〃
۶۶۴	دلرا کباب ساخته ساقی فراق یار	۱۱	〃	۶۸۸	در وصل یار بسکه بود خوشگوار عمر	۱۵	۱۸۱
۶۶۵	شد شمع من پروانه سوز شبانگاهش نگر	۱۱	〃	۶۸۹	چون منکشف نبود بدل حیله راز عمر	۱۱	〃
۶۶۶	در بتان شهرها آتش نگر	۱۴	〃	۶۹۰	خوش طالعی بود که بگذرد بناز عمر	۱۱	〃
۶۶۷	ای صبا زان بت گلفام پیامی بمن آر	۱۳	۱۷۵	۶۹۱	حسنت بانتهاست باین ابتدای عمر	۲۱	۱۸۲
۶۶۸	قاصدا زان ستم ایجاد جوابی بمن آر	۱۲	〃	۶۹۲	گر گشاید بر رخ ما عاشقان دلدار در	۷	〃
۶۶۹	ای صبا نگهتی از زلف فلانی بمن آر	۷	〃	۶۹۳			
۶۷۰	ای فلک زان مه نو داغ نشانی بمن آر	۱۱	〃		ردیف (ز)		
۶۷۱	با تمنای قدش طوبی رضوان کم گیر	۱۸	۱۷۶	۶۹۳	عزیزان بخت خوبان دارم امروز	۹	
۶۷۲	پیش مژگان ترم دامن نیسان کم گیر	۸	〃	۶۹۴	دگر را داد دل دلدارم امروز	۹	〃
۶۷۳	جامی پر از شراب کهن ساقیا بیار	۱۱		۶۹۵	خیز و برصورت پاکش نظر پاک انداز	۹	۱۸۳
۶۷۴	هرکه دیدن عارضانت یکنظر	۱۲	۱۷۷	۶۹۶	آتش ای آه برین گنبد افلاک انداز	۱۲	〃
۶۷۵	ایکه باشد عارضت از شعله آتشناک تر	۱۳	〃	۶۹۷	ایکه آیم هر سحر بمقتل عامت هنوز	۱۰	〃
۶۷۶	ای زده مژگان تو در جگرم نیشتر	۹	〃	۶۹۸	ایکه دارم عرض مطلب پیش خدمت هنوز	۱۰	〃
۶۷۷	ای قامتت ز روز قیامت درازتر	۹	〃	۶۹۹	بر درد دوست نداد ند مرا بار هنوز	۱۲	۱۸۴

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
600	درحریم تو بود مجمع اغیار هنوز	10	184
601	نیست مقرون بوفا وعدهٔ دیروز هنوز	7	״
602	فتنهٔ عام نشد حسن گلوسوز هنوز	8	״
603	با حریفان است خلوت با می و جامش هنوز	13	״
604	نیست آری امتیاز خاص از عامش هنوز	11	185
605	میکشم درد غم از کاسهٔ افلاک هنوز	13	״
606	تا برین در گشتیم طربناک هنوز	15	״
607	میکنی ذبحم ولی امیدها دارم هنوز	13	186
608	واعظا افزون کنی مشتاق گفتارم هنوز	12	״
609	برهمان تاثیر باشد بخت منحوسم هنوز	10	״
610	با تبان با تو به کردن حیف مانوسم هنوز	10	״
611	انچه میگوئی شنیدم باز خاموشم هنوز	11	187
612	آنچنان در اشتیاق وصل پرجوشم هنوز	9	״
613	قایم ازین بجای خود است آسمان هنوز	13	״
614	ای بکامت یاد گردون از تو ناکامم هنوز	9	״
615	بسکه نامیمون و مسعود است ایامم هنوز	9	188
616	یکجهان دیدیم زندانی هنوز	12	״
617	مشکلے گشتی داستانی هنوز	7	״
618	چه خوشنما ابرویت کرده نگه نیز	13	״
619	خطت چو زلف پریشان که دلکش است هنوز	11	189
620	شب برات رسید آن مه جهان افروز	9	״
621	چو زلفت نیست هر قلاب هرگز	14	״
	(ردیف س)		
622	دولت دنیا شدے دو غم نیست لبس	12	״
623	چون من ز تنگ بجز هامون نکرده کس	9	190
624	دردا که کار چرخ دگرگون نکرده کس	12	״
625	مرغ من و لیس آمده مایوس	10	״
626	بے روے تو آینه نظرے را چه کند کس	8	״
627	بے رخ تو نبود کون و مکان مارا بس	14	191
628	زان نمیداریم غوغا در قفس	17	״
629	بے تو بودن جان شده اکنفس	9	״
630	دربرم بود پریزادهٔ انسان که مپرس	11	״
631	عشق زلف تو چنان کرد پریشان که مپرس	11	192
632	رفت بر ما ز فراق تو عذابے که مپرس	9	״
633	دیده ام جلوهٔ عارض لیس بابے که مپرس	10	״
634	دوش میکرد دهن یار کلامے که مپرس	12	״
635	روی تو چون بدر می بینم کمال این است و بس	11	193
636	سیرگاه عاشقانت باغ هجران است و بس	13	״
637	منزل ما عاقبت شهر خموشان است و بس	10	״
638	جسم جانباز در فراق یار زندان است و بس	10	״
639	مال دنیا عاقبت دیدم که بیکار است و بس	12	194
640	هرکه را دیدیم اندر دهر خودکام است و بس	15	״
641	برقے مرا بسوخت که تابش ندید کس	7	״
642	همچون بتے بهچو جمالش ندید کس	7	״
643	ترکش تهی شدند و شکارے ندید کس	17	״
644	غیر از لب تو لعل مذابے ندید کس	12	195
645	صد ابر بر سر آمد و آبے ندید کس	11	״
646	جز چشم من بچشمه آبے ندید کس	12	״

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
647	ای سرو ناز چون تو نهالے ندید کس	14	196
648	در صحن و غرفه بر در و بامے ندید کس	18	״
649	جز دل ترا به هیچ مکانے ندید کس	14	״
650	میکند رقص بقرطاس قلم چون طاؤس	11	197
651	وفا بعهد بتان کس نیافته مانوس	13	״
652	میکن لباس خواه ز خز خواه از پلاس	12	״
653	تا بزم آن نگار نداریم دسترس	9	198
654	بر چشم گلعذار نداریم دسترس	8	״
655	گرچه تنم گشته کنون همچو خس	10	״
656	این زاهد و ورد نام قدوس	9	״
	(ردیف ش)		
657	شد تار نظرهای ملک بند نقابش	9	״
658	فریاد که فریاد رسانیت ببالش	7	199
659	بکه دیدن بت سیمین بناگوش	10	״
660	مشکن ای شانه زلف مشکینش	13	״
661	حنا از سبز بختی شد شرف اندوز پابوسش	15	״
662	اگر بخواب بگیرم به برشبے تنگش	9	200
663	کردی چه بے قرار مرا از قرار خویش	9	״
664	از چشم بد بحفظ خدامے سپارمش	10	״
665	از خون دل ز حال جگر مے نگارمش	7	״
666	هدهد کجا که سوئے سبا میفرستمش	9	201
667	خط نیاز با ز دلا میفرستمش	9	
668	نیابیم که سلطان یا گدا باش	11	
669	کے گفته ام که شاه مباش و گدا مباش	11	201
670	میگویم که در غم یا طرب باش	12	״
671	کے گفته ام که در غم خو و یا طرب مباش	14	202
672	نگویم خاک شو یا بوالهوس باش	11	״
673	کے گفته ام که خاک بشو بوالهوس مباش	13	״
674	نگویم در کلیسا یا حرم باش	14	203
675	کے گفته ام بصومعهٔ یا حرم مباش	14	״
676	نگویم خارکش یا باغبان باش	15	״
677	کے گفته ام که خارکش و یا غبان مباش	12	204
678	مرهم ز موم لطف باین دلفگار بخش	10	״
679	عید است ساقیا قدح زرنگار بخش	11	״
680	جام مے دو آتشه ام در خمار بخش	11	״
681	ای ز ماه بیش رخسار تو خوش	13	205
682	ای ز خورشید منور روے زیبای تو خوش	13	״
683	از شمیم سمنی زلف سمن ساے تو خوش	11	״
684	دل از کف برد شب ماه فلک افروز و مهتابش	13	״
685	هست بالین غیر پائینش	14	206
686	ز چرخ هفتمین بالاست باش	13	״
687	جانے را بود با مسیحا بود دامانش	12	״
688	بود از چاک زخم عالمی چاک گریبانش	12	207
689	دیدم بخواب دوش که آن پیر میفروش	13	״
690	نباشد جز خدا فریادرس از داد و بیدادش	12	״
691	بنا هے نیست عالم را ز چشم فتنه انگیزش	11	208
692	تعالی الله ز روئے یار و چشم سرمه آگینش	11	״

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۷۹۳	تعالی الله چشم یار و روی نور آگینش	۹	۲۰۸
۷۹۴	بود خوش زندگی از شادکام غیر غمگینش	۱۳	۲۰۸
۷۹۵	بدان پایه رسانیده است حسن روز افزونش	۹	۲۰۹
۷۹۶	بیا ای زاهد خودبین توهم بین شکل موزونش	۷	〃
۷۹۷	چو شد آن ماه خوبی زیب آغوش	۹	〃
۷۹۸	هرکه یاد نشده روز ازل تقدیرش	۱۱	〃
۷۹۹	ایکه تیغی نهاده بر دوش	۱۱	〃
۸۰۰	آنکه از دل نمیرود یادش	۹	۲۱۰
۸۰۱	زبان شده است خط سبزه بر بنا گوشش	۹	〃
۸۰۲	دامن آرزو دست سید آتشش	۱۹	〃
	ردیف (ص)		
۸۰۳	دیدم درین زمانه زبس خلق را حریص	۹	۲۱۱
۸۰۴	ای قد ببوس تو باد ادائما دهیم قفس	۹	〃
۸۰۵	اگر آن گل بخاک ما کند قفس	۱۲	〃
۸۰۶	اگر آشناه بیش ما کند قفس	۱۵	〃
۸۰۷	کی توان ته کرد جز دست اجل کس خوان حرص	۱۳	۲۱۲
	ردیف (ض)		
۸۰۸	کشیده اند نقابی ز نور بر عارض	۱۱	
۸۰۹	مقصود نیست گرچه مدر با یار عرض	۹	
۸۱۰	قصهٔ خویش با این است و نه آن ست غرض	۱۱	
۸۱۱	بس است وصل تو ما را ز صد هزار غرض	۹	۲۱۳
	ردیف (ط)		
۸۱۲	گر بمیرم ای رقیبان نیست جائی انبساط	۱۱	

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۸۱۳	گفتم بدل که باز نویسیم بیار خط	۹	۲۱۳
	ردیف (ظ)		
۸۱۴	اگر بهار نباشد ز وصل یار چه حظ	۱۵	
۸۱۵	باشی ز چشم زخم جهان جان من بحفظ	۹	۲۱۴
۸۱۶	دل می بری ز پهلوی من واعظا بوعظ	۹	〃
۸۱۷	صباح حشر قریب است از ما واعظ	۹	〃
۸۱۸	بیا به بتکدهٔ یار ما بیا حافظ	۱۲	〃
	ردیف (ع)		
۸۱۹	رشتهٔ الفت کشیده پیش خوبانم چو شمع	۱۸	۲۱۵
۸۲۰	یا الٰهی چون به پیش جای گیرم همچو شمع	۹	〃
۸۲۱	منکه هر دیدنت ای یار گریانم چو شمع	۹	〃
۸۲۲	بی تو ای ماه دو هفته صورت آهم چو شمع	۹	〃
۸۲۳	گرچه در بزم بتان زرین کلاهم همچو شمع	۱۰	۲۱۶
۸۲۴	لبش همرنگ موج آب حیوان است در واقع	۱۰	〃
۸۲۵	بهشت عدن عاشق کوی جانان است در واقع	۹	〃
۸۲۶	هزار شعر نوشتم اگرچه نامشروع	۱۴	〃
	ردیف (غ)		
۸۲۷	میدهم جان کس دهد کاش پیغامم دروغ	۱۲	۲۱۷
۸۲۸	چه حاجت است درین بزم با ضیای چراغ	۱۴	〃
۸۲۹	نیست غیر از داغ دل در خانه ام روشن چراغ	۱۷	〃
۸۳۰	ز خستگی چو جسم بسکه خسته جان در باغ	۱۰	۲۱۸

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۸۳۱	سوی من تیر نگه یار نینداخت دریغ	۱۴	۲۱۸
۸۳۲	بی روی او بسیر گلستان خورم دریغ	۱۱	〃
۸۳۳	نالم ز چرخ و نیز بر افغان خورم دریغ	۱۵	۲۱۹
۸۳۴	چون لاله ام ای گل بفراقت همه تن داغ	۱۰	〃
۸۳۵	دارم نهان بسینه از ان لاله روی داغ	۹	〃
۸۳۶	تاراج کرد باد خزان برگ و بار باغ	۱۲	〃
۸۳۷	تا چند بار دوش کنی تیغ بید ریغ	۷	۲۲۰
	ردیف (ف)		
۸۳۸	خورشید حشر یک طرف آن رو بیکطرف	۶	〃
۸۳۹	خورشید یکطرف رخ پر نور یکطرف	۹	〃
۸۴۰	شمشاد و قمری یکطرف قد تو ما یکطرف	۹	〃
۸۴۱	منکه ای لیلی برخسار تو قربانم چو زلف	۱۱	〃
۸۴۲	خوشتر بود ز نور سحرگه سواد زلف	۹	۲۲۱
۸۴۳	سوی مژگان بتان از بهر قتلم بسته صف	۹	〃
۸۴۴	حاصل دیگر ندیدم غیر چشم تر بکف	۹	〃
۸۴۵	در انتظار بیهده عمر است و انصراف	۱۴	〃
۸۴۶	چرا چنین شدهٔ محو شید حرف حریف	۱۷	۲۲۲
۸۴۷	ای آنکه تو و آن تو در وعده تخلف	۹	〃
۸۴۸	برای جنگ بعاشق مژه چو بسته صفوف	۱۰	〃
۸۴۹	او میرود سوی چمن سوئیش جهان از هر طرف	۱۱	۲۲۳
۸۵۰	دوش در بزمت شنیدم داستان از هر طرف	۹	〃
۸۵۱	با رها گفتم و امروز گویم هان ساف	۹	〃
۸۵۲	از خوف حشر گردن مینا زدم بکف	۹	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۸۵۳	چه فخرها نبود از خلف برای سلف	۶	۲۲۳
	ردیف (ق)		
۸۵۴	در تمنای جنان شدی مشتاق	۱۷	۲۲۴
۸۵۵	جنتم است قبولم بدل بجای فراق	۱۱	〃
۸۵۶	دارم عجب که چونی با من تو ناموافق	۱۲	〃
۸۵۷	دلم ز سوز جدائی مهر خی است حریق	۹	〃
۸۵۸	هر نفس باشد برای راز داران دار عشق	۱۲	۲۲۵
۸۵۹	از همه آزارها دیدم بتر آزار عشق	۱۲	〃
۸۶۰	ایکه باشد ابروی خمدار تو شمشیر عشق	۲۰	〃
۸۶۱	ایکه لب لعل تو لعل بدخشان عشق	۱۸	۲۲۶
۸۶۲	ای قد و رخسار تو جنت و طوبای عشق	۱۲	〃
۸۶۳	روی جانان بود مه شب عشق	۱۲	〃
۸۶۴	کجائی ای ستم ایجاد ای غارتگر عاشق	۱۱	۲۲۷
۸۶۵	بود ملوکه حسن تو ایجان کشور عاشق	۹	〃
۸۶۶	قتل کردند نبود ار چه گناه عاشق	۹	〃
	ردیف (ک)		
۸۶۷	جهد هر چند برقی زیر افلاک	۱۱	〃
۸۶۸	اگرچه بود آنه از من اندک	۱۳	۲۲۸
۸۶۹	ای ره عشق تو ز مو باریک	۷	〃
۸۷۰	یار من پاک و دشمنم ناپاک	۱۱	〃
۸۷۱	گشته مغز سرم بی شراب تنها خشک	۱۰	〃
۸۷۲	تیغم زنی که تیر تو ای نازنین چه باک	۱۱	۲۲۹

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۸۷۳	جان نثار توام از راه خطرناک چه باک	۱۱	۲۲۹
۸۷۴	منکه جان میدہم از یار غضبناک چه باک	۹	″
۸۷۵	ای یار ترا خط سیه باد مبارک	۱۱	″
۸۷۶	رسید مژده که آنشوخ هم رسد نزدیک	۱۱	۲۳۰
۸۷۷	نتوان دید مرا با تو دمی پیر فلک	۹	″
۸۷۸	بر سر جنگ بود با زمن پیر فلک	۶	″
۸۷۹	میکند سوئی من آن بت نظر اندک اندک	۱۴	″
۸۸۰	مائیم بے تو اے گل امید رونجاک	۹	۲۳۱
۸۸۱	ای سرو ناز بے تو چمن آبرو نجاک	۷	″
	ردیف (ل)		
۸۸۲	جان رسیده است بلب گرچه زبیماری دل	۱۵	″
۸۸۳	براه عشق چه خیزد زغمگساری دل	۹	۲۳۲
۸۸۴	کوئی تو هست جان جهان یکجهان دل	۹	″
۸۸۵	ایدوا اے ندید نزا اثر دل	۱۲	″
۸۸۶	دل را خصومت است بجان جان عدوی دل	۱۶	″
۸۸۷	جم را خبر نشد ز نشیب و فراز دل	۱۵	۲۳۳
۸۸۸	آن زلف دراز است امید هوس دل	۱۰	″
۸۸۹	من و صد شوق و خلوت خانهٔ دل	۸	″
۸۹۰	عرش است فرش در حرم کبریای دل	۱۵	″
۸۹۱	در جسم جای سینه و در سینه جائے دل	۱۴	۲۳۴
۸۹۲	دل آشنائے یارم و یار آشنائے دل	۱۲	″
۸۹۳	دل رهگرائی یارم و من رهگرای دل	۱۵	″
۸۹۴	چشمها گرد شست و شوی دل	۶	″

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۸۹۵	بعهد گل شدم از توبهٔ شباب خجل	۱۳	۲۳۵
۸۹۶	شنیده ام که شد از عهد وصل یار خجل	۱۰	″
۸۹۷	ز داغ سینهٔ من گشته لاله زار خجل	۱۲	″
۸۹۸	او رفت در چمن که خزان شد بهار گل	۱۱	۲۳۶
۸۹۹	آباد شد ز فیض قدومت دیار گل	۱۰	″
۹۰۰	سوئے چمن کشید دلم را بهار گل	۱۰	″
۹۰۱	حاجت تیغ نبوده است برائے قاتل	۱۱	″
۹۰۲	شد بغلگیر بمن تیغ جفائے قاتل	۱۰	
۹۰۳	زیر چرخ است علم تیغ جفائے قاتل	۷	۲۳۷
۹۰۴	گاہے ندیدم خویش را با گلعذارے در بغل	۱۰	″
۹۰۵	دیدم چو آن عیار را امیدوارے در بغل	۹	″
۹۰۶	دارم غمی اما چه غم صد راحت جان در بغل	۱۰	″
۹۰۷	ایوای من دارم جهان آلوده دامان در بغل	۱۳	″
۹۰۸	ایدل ز سر جنگ به تقدیر چه حاصل	۱۰	۲۳۸
۹۰۹	چشم کرم از یار غضبناک چه حاصل	۹	″
۹۱۰	با سبزه خطان عشق تو خاشاک چه حاصل	۷	″
۹۱۱	چون نباشد سر افلاک دماغ بلبل	۷	″
۹۱۲	جا به پہلوی فلک یافت دعائے بلبل	۱۰	۲۳۹
۹۱۳	کردیم بعشق تو پیری ز شباب اول	۱۶	″
۹۱۴	ایکه محبت میکنی در سر ز بیل	۱۳	″
۹۱۵	ای جمال روئے تو از حسن جمیل	۲۲	۲۴۰
	ردیف (میم)		
۹۱۶	قائل زلفت دراز بدا ای یار شدم	۱۱	″

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۹۱۷	اسے حور بحنبت سر پہلوی تو باشم	۱۴	۲۴
۹۱۸	چهاد یدم ز توبه کردن خود غم ملامت هم	۷	۲۴۱
۹۱۹	گریبانم دریده پاسبان سگ تو دامن هم	۷	″
۹۲۰	نه مهر اینکه گردون بر سر جنگ است مے نالم	۱۴	″
۹۲۱	به بیداری رسیدی خانه ام یا خواب مے بینم	۱۱	″
۹۲۲	نومید میروم به تمنائیت قسم	۱۱	″
۹۲۳	خویش را خوانده بیش یار مهمان میکنیم	۱۲	۲۴۲
۹۲۴	نے سواری را که مشق انتظاری میکنیم	۱۱	″
۹۲۵	تا قیامت ز دل اد آه کنم	۱۱	″
۹۲۶	فرق صبحم نباشد از شامم	۱۲	″
۹۲۷	چگویم بجز یار عالیمقامم	۱۵	۲۴۳
۹۲۸	جانرا ایدل ز سوز غزانت بسوختم	۷	″
۹۲۹	داغ جنون عشق او تا شده چتر شاهیم	۱۰	″
۹۳۰	یگانه تا شدم با یار خود بیگانه خویشم	۱۱	″
۹۳۱	بیا که جمله تن آغوش چون کمان شده ام	۸	۲۴۴
۹۳۲	عاشق یار بیدهان شده ام	۶	″
۹۳۳	چیزے بغیر از غم فرقت نخورده ایم	۹	″
۹۳۴	جانرا بدست ابروئی مهرو سپرده ایم	۷	″
۹۳۵	خواهم که از حقیقت هجرش خبر کنم	۹	″
۹۳۶	خواهم که تیغ گر بکف او نظر کنم	۱۰	۲۴۵
۹۳۷	پیش کسان بیان ز فراقش اگر کنیم	۹	″
۹۳۸	تا کے تلاش بو تر خوش بال و پر کنیم	۷	″
۹۳۹	گاه در کوی کسے من نیز مسکن داشتم	۱۴	″
۹۴۰	بیش ازین الفت بیار بهتر انگلن داشتم	۱۷	″

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۹۴۱	شیوه الفت که با گل بیرهن میداشتم	۱۱	۲۴۶
۹۴۲	اسے خوشا وقتے که جا اندر وطن میداشتم	۸	″
۹۴۳	آن پریرو راپری در خانه مهمان داشتم	۱۵	″
۹۴۴	بوسهٔ کاکل امید از جان جانان داشتم	۱۱	۲۴۷
۹۴۵	یار ساده صاف سینه آنچنان میداشتم	۹	″
۹۴۶	اندرون دل تب هجر بتان میداشتم	۹	″
۹۴۷	تا درون سینه ایدل حب حیدر داشتم	۱۵	″
۹۴۸	همدما غا تا بدوش خویشتن سر داشتم	۱۳	″
۹۴۹	مشتاق دیده بازی سرو صنوبرم	۱۱	۲۴۸
۹۵۰	در هجر چشم دوز بجز شید خاورم	۹	″
۹۵۱	ساقی بیا که چشم براه است باز جام	۷	″
۹۵۲	ساقی بیا که شد مه نو باز شکل جام	۷	
۹۵۳	بوسه بر گیسوی شبگون میزنم	۱۴	۲۴۹
۹۵۴	بوسه بر رخسار میگون میزنم	۱۰	″
۹۵۵	بسر از زلف شبگون قصه سودای دگر دارم	۱۲	″
۹۵۶	بردن از فکر این و آن دو لالائی دگر دارم	۱۴	″
۹۵۷	دستم ز زلفت تار سا زنجیر در پا میکنم	۱۱	۲۵۰
۹۵۸	بریاد رنگ روے تو گلرا تماشا میکنم	۱۴	″
۹۵۹	یا رب کجا من از حد هندوستان روم	۸	
۹۶۰	چون بر گمان بام سوئے آسمان روم	۱۰	۲۵۱
۹۶۱	آن طائرم که گر طرف آشیان پرم	۹	″
۹۶۲	آزاد گشته چون طرف آشیان پرم	۱۲	″
۹۶۳	بسکه شیرین کلام دان شده ام	۱۰	″
۹۶۴	تا پئے نیزه اش نشان شده ام	۱۲	″

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۹۶۵	تا دو چار از بت کیان شده ام	۷	۲۵۲
۹۶۶	در پس و پیش این و آن رفتم	۷	〃
۹۶۷	از زمین تا به آسمان رفتم	۹	〃
۹۶۸	تارک الفت بتان بودم	۷	〃
۹۶۹	جانده تنگی دهان هستم	۱۱	〃
۹۷۰	در لب لعل تر زبان هستم	۱۲	۲۵۳
۹۷۱	بسکه خود پوست و استخوان گشتم	۱۰	〃
۹۷۲	مائل حسن گلرخان باشم	۱۰	〃
۹۷۳	زلف را قطع مکن تا نبری از یادم	۱۳	〃
۹۷۴	جانب باغ مرو تا تر و دا نبادم	۱۱	۲۵۴
۹۷۵	امشب که بر مارکتان پوشش گرفتیم	۱۴	〃
۹۷۶	الفت بدل از یار سیه پوشش گرفتیم	۱۴	〃
۹۷۷	پیشکش پیش سگ کوی تو دامان کردم	۱۷	۲۵۵
۹۷۸	وصف ابروے تو با تیغ زبان کردم	۱۰	〃
۹۷۹	باد پائے تو روان سوی گلستان کردم	۹	〃
۹۸۰	بر سر بام کسے مجمع خوبان دیدم	۱۷	〃
۹۸۱	شب که من در پس دیوار تو افتاده بودم	۱۲	۲۵۶
۹۸۲	دوست دانند که من دوست حسینان بودم	۱۲	〃
۹۸۳	نه همین بر رخ زیبائے تو حیران ماندم	۱۰	〃
۹۸۴	تختهٔ مشق ستمهای عزیزان ماندم	۱۱	۲۵۷
۹۸۵	آه کافر نشدم ہے نه مسلمان ماندم	۱۶	
۹۸۶	مشتے از خاک ره مقدم جانان بردم	۱۰	
۹۸۷	یار را باز بویرانهٔ مهمان بردم	۱۷	
۹۸۸	دست در دست سر دست بجانان دادم	۱۳	۲۵۸

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۹۸۹	دامن اندر کف دست شب ہجران دادم	۱۳	۲۵۸
۹۹۰	بعد مردن نه ہم از کوچهٔ جانان رفتم	۱۱	〃
۹۹۱	منکه از کوئے تو در روضهٔ رضوان رفتم	۱۶	۲۵۹
۹۹۲	بر کسب گنه بهر مثوبات رفتیم	۹	〃
۹۹۳	سوی حرم و دیر و خرابات رفتیم	۱۴	〃
۹۹۴	خدایا آن چه محفل بود شب جائیکه من بودم	۱۴	۲۶۰
۹۹۵	سرم بر پای قاتل بود شب جائیکه من بودم	۹	〃
۹۹۶	شراب از خون بسمل بود شب جائیکه من بودم	۱۲	〃
۹۹۷	سرود از خندهٔ گل بود شب جائیکه من بودم	۱۰	〃
۹۹۰	مراد دل تا مل بود شب جائیکه من بودم	۱۲	۲۶۱
۹۹۹	بهار موسم گل بود شب جائیکه من بودم	۱۴	〃
۱۰۰۰	سرود از آه مردم بود شب جائیکه من بودم	۱۱	〃
۱۰۰۱	سحابے در تراکم بود شب جائیکه من بودم	۱۵	۲۶۲
۱۰۰۲	سرود از شورستان بود شب جائیکه من بودم	۷	〃
۱۰۰۳	بکارم دور دوران بود شب جائیکه من بودم	۸	〃
۱۰۰۴	من وا وانچه سامان بود شب جائیکه من بودم	۱۵	〃
۱۰۰۵	من بفکر کفر و ایمان اضطرابے داشتم	۱۱	۲۶۳
۱۰۰۶	یاد آن ماہے که در بر ماہتابے داشتم	۱۹	〃
۱۰۰۷	دلم باشد رفیقے در غم یاری که من دارم	۱۲	〃
۱۰۰۸	سر یاری نمیدارد دل یاری که من دارم	۱۴	۲۶۴
۱۰۰۹	بیا نا امید زنجیرم ز جولانے که من دارم	۱۲	〃
۱۰۱۰	کرا از شیخ و برہمن دارد ایمانے که من دارم	۱۶	〃
۱۰۱۱	تیغ بکش به سرم تن بخمیدن دہم	۱۲	۲۶۵
۱۰۱۲	پرده ز رو بر فگن دیده بدیدن دہم	۱۲	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۱۰۱۳	من و جناب تو و سجده تا جبین دارم	۱۱	۲۶۵
۱۰۱۴	به جبهه داغ غلامی طاوسین دارم	۱۴	〃
۱۰۱۵	بر امید دیدن آنگل ز کار افتاده ام	۱۴	۲۶۶
۱۰۱۶	در ہوای نفس دور از وصل یار افتاده ام	۱۰	〃
۱۰۱۷	ساقی بیار باده که عزم دگر کنیم	۱۳	۲۶۷
۱۰۱۸	ساقی بده غبوق که عزم سفر کنیم	۱۲	۲۴۷
۱۰۱۹	ساقی بیا که لحظهٔ ما کمینظر شویم	۱۲	〃
۱۰۲۰	ساقی بیا که از پئے خود راہبر شویم	۱۲	〃
۱۰۲۱	یاد ایامے که سر بر پائے جانان داشتم	۱۲	۲۶۸
۱۰۲۲	قباہا در فراق آن صنوبر قد قبا کردم	۱۴	〃
۱۰۲۳	مدیح چشم جانان با غزال چین چرا کردم	۱۵	〃
۱۰۲۴	مائل روئے توام ردی عزیزان مستیم	۱۲	۲۶۹
۱۰۲۵	برہمن داند مرا کز بت پرستان نیستم	۱۲	〃
۱۰۲۶	ساقیا تا کجا خون جگر نوش کنم	۱۲	〃
۱۰۲۷	گر از آن دوست ز صد حرف یکی گوش کنم	۱۰	〃
۱۰۲۸	عرض حال دل صد چاک بگوشش کردم	۹	۲۷۰
۱۰۲۹	بجنگ پیر چرخ امشب کمر چون کهکشان بستیم	۲۲	〃
۱۰۳۰	خواہم که قدر خود بجز لفان عیان کنم	۱۴	〃
۱۰۳۱	خواہم که چون نظر بشتابی روان کنم	۲۳	۲۷۱
۱۰۳۲	نوجوانیم که در عشق صبی پیر شدیم	۱۱	〃
۱۰۳۳	شب که دلدادهٔ آن زلف گرہگیر شدیم	۱۲	〃
۱۰۳۴	رفته بودیم پئے صید که نخچیر شدیم	۱۰	۲۷۲
۱۰۳۵	در خیال قامتش گر مصرعه موزون کنم	۱۱	〃
۱۰۳۶	ما حال خود عیان به بیان دگر کنیم	۹	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۱۰۳۷	از سوز دل اگر سر زبرمش سمر کنیم	۱۱	۲۷۲
۱۰۳۸	من در آئینه ترا روی تو دیدن ندہم	۷	۲۷۳
۱۰۳۹	چشم را جز رخ پر نور تو دیدن ندہم	۷	〃
۱۰۴۰	در غم یار پریچهره ز لبس دلشادم	۸	〃
۱۰۴۱	جائے امن است و سلامت قفس صیادم	۱۰	〃
۱۰۴۲	ز فیض بتان فیضیابی ندارم	۷	〃
۱۰۴۳	در بزم پریرویان چون آئینه حیرانم	۷	۲۷۴
۱۰۴۴	این ابر که می بارد ابرے ست ز دامانم	۱۰	〃
۱۰۴۵	دل که در حلقهٔ آن طرهٔ پر چین دارم	۱۱	〃
۱۰۴۶	بے تو از قبر دم حشر حیاں برخیزم	۹	〃
۱۰۴۷	منکه آسان ز سر هر دو جهان برخیزم	۹	〃
۱۰۴۸	بیا که بے تو بیاد در ده اند در حمینم	۱۵	۲۷۵
۱۰۴۹	من پر شکسته مرغ لب آب آن غدیرم	۱۲	〃
۱۰۵۰	ہمیشه خوش بجور خود دل صیاد میخواہم	۱۳	〃
۱۰۵۱	نه من زین چرخ کج تعظیم نے اکرام میخواہم	۲۲	〃
۱۰۵۲	از پئے سیر چمن ما بخزان سیر دیم	۱۰	۲۷۶
۱۰۵۳	من از خود و از غیر خبر ہیچ ندارم	۱۳	〃
۱۰۵۴	اگر ز بخت بر آمد ہزار چاره کنم	۱۰	〃
۱۰۵۵	اگر ز غرفه بروزنے رخت نظاره کنم	۷	۲۷۷
۱۰۵۶	چرا رخ تو ز خورشید استعاره کنم	۷	〃
۱۰۵۷	ای بادشاه عدل بکن تا کجے ستم	۱۶	〃
۱۰۵۸	غیر را کردی شهید امروز حسرت میکنم	۲۱	〃
۱۰۵۹	میرود دیار سحرگاه و دوران تدبیرم	۹	۲۷۸
۱۰۶۰	روز نیکه من بموسم گل ترک می کنم	۱۱	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۱۰۶۱	شب که در بزم تو ما باده حریفانه زدیم	۹	۲۷۸
۱۰۶۲	گاہے بشہر گاه بصحرا گریستم	۱۰	۲۷۹
۱۰۶۳	یار طوبی قد که شب خوش در کناری داشتم	۱۶	〃
۱۰۶۴	بیا تا خاک دنیائے دنی را بر سر اندازیم	۷	〃
۱۰۶۵	بیا تا دست خود در گردن یکدیگر اندازیم	۷	〃
۱۰۶۶	نگویم تا بکے بر جور یار خویشتن گریم	۱۰	۲۸۰
۱۰۶۷	ز خون و داغ آب و نان خویشم	۹	〃
۱۰۶۸	بے تو گر آفتاب مے بینم	۸	〃
۱۰۶۹	شب چو در انجمنت ساغر سرشار زنیم	۱۲	〃
۱۰۷۰	نوع انسان ہمہ با نوع دگر مے بینم	۹	〃
۱۰۷۱	مطلع موزون بوصف قد رعنا کرده ام	۱۱	۲۸۱
۱۰۷۲	صد باغ غنچه بر لب خود گر فدا کنم	۱۲	〃
۱۰۷۳	گل و سرو و مه و خور ہر چه دیدیم	۱۰	〃
۱۰۷۴	بدیدار ہمه روئے تو دیدیم	۹	〃
۱۰۷۵	ز بامش بوسه بردم ز آستان ہم	۹	۲۸۲
۱۰۷۶	اگر گردم ز گردون نیم جان ہم	۱۸	〃
۱۰۷۷	شهادت گو نزد ز خم زبان ہم	۹	〃
۱۰۷۸	بال پرواز شکستم بپریدن رفتم	۱۰	〃
۱۰۷۹	تا نگاه لطف کردی بر من ناکام کم	۹	۲۸۳
	ردیف (ن)		
۱۰۸۰	در غرفه آن جان جہان نیمی درون نیمی برون	۹	〃
۱۰۸۱	رخسار و خط جانان یا ماه و غمام است این	۱۱	〃
۱۰۸۲	فتنه در دور قمر اے ستم ایجاد من	۹	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۱۰۸۳	خاک کوی سیم اندامی بود اکسیر من	۹	۲۸۴
۱۰۸۴	پریزادیست در پہلوی من یا آن نگار ست این	۱۰	〃
۱۰۸۵	کم نه از خورشید باشد ذره در صحرای من	۱۰	〃
۱۰۸۶	نیست غیر از کوی جانان مسکن و ماوای من	۱۴	〃
۱۰۸۷	نه فلک یک زینه آمد بسکه زیر پائے من	۱۴	۲۸۵
۱۰۸۸	جای خون باشد بجسم درد در اعضای من	۷	〃
۱۰۸۹	خوفی مکن ز روز جزا دلربائے من	۹	〃
۱۰۹۰	بدر در آو سر پرده گیر و سر بر کن	۱۵	〃
۱۰۹۱	سر زیر پای خم بنه و جان بگوش کن	۱۴	〃
۱۰۹۲	ای آنکه زلف و روے تو لیل و نهار حسن	۱۱	۲۸۶
۱۰۹۳	گہے ز خواب بر آ اے نصیب غافل من	۷	〃
۱۰۹۴	تا نه در آئینه بینی جمال خویشتن	۹	〃
۱۰۹۵	روزه تمام شب نهم ای قاضی زمان	۹	〃
۱۰۹۶	جسم است بہجر تو مرا یا قفس ست این	۱۲	۲۸۷
۱۰۹۷	غیر از چشم ترم نیست کسے غمخوار من	۹	〃
۱۰۹۸	شکر احسان تو تا چند کنم دلبر من	۷	〃
۱۰۹۹	لبریز شد ز باده امید جام من	۹	〃
۱۱۰۰	پیشش کدام بود که بردی پیام من	۷	〃
۱۱۰۱	وه چه خوش گفت است روزے بامریدان پیر من	۷	۲۸۸
۱۱۰۲	گه نیفتد بر خلاف اندر جہان تدبیر من	۵	〃
۱۱۰۳	کاکل است این یا بنفشه یا شب یلدا است این	۹	〃
۱۱۰۴	قامت ست این یا قیامت یا الف از ماست این	۱۲	〃
۱۱۰۵	آئینه یا کاسه بلور یا سیاست این	۱۰	۲۸۹
۱۱۰۶	روی جانان یا قمر یا مهر نور افزاست این	۱۹	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۱۱۰۷	کاکل است این یا بنفشه یا گل شبو است این	۹	۲۸۹
۱۱۰۸	قامت است این یا قیامت یا بت جادوست این	۲۰	〃
۱۱۰۹	اگه روزی ہم نیاری در دل خود یاد من	۱۵	۲۹۰
۱۱۱۰	نامه عشق است دیوانم سوی محبوب من	۱۲	〃
۱۱۱۱	روز روشن را شب تیره کند عصیان من	۱۳	۲۹۱
۱۱۱۲	گرچه بر پای زمین است سر عزت من	۹	〃
۱۱۱۳	بشکستند حریفان پئے خود قیمت من	۱۲	〃
۱۱۱۴	بے تو در تن قید باشد جان من ای جان من	۱۲	〃
۱۱۱۵	پرده ہا از ابر دارد دیده گریان من	۸	۲۹۲
۱۱۱۶	ای غمت را میزبانم وه خوشا مهمان من	۱۰	〃
۱۱۱۷	وصف رخسار بتان باشد علی قرآن من	۱۱	〃
۱۱۱۸	طالع یوسف عطا فرما مرا یزدان من	۲۲	〃
۱۲۱۹	نه ہمین میر مدان سرو خرامان از من	۱۲	۲۹۳
۱۱۲۰	للّٰه الحمد جدا گشت چو جانان از من	۱۲	〃
۱۱۲۱	غیر عشق تو نشد کار نمایان از من	۱۲	〃
۱۱۲۲	بسکه برہم نشود زلف پریشان از من	۱۰	۲۹۴
۱۱۲۳	نه ہمین میر مدان حافظ قرآن از من	۱۷	〃
۱۱۲۴	آنچه کرده است دلا دیده فتان با من	۷	〃
۱۱۲۵	عشق تو ای جان من سوخت بدل جان من	۸	〃
۱۱۲۶	جلوه جانان من سوخت دل و جان من	۷	〃
۱۱۲۷	جلوه جانان من سوخت ہمه آن من	۱۶	۲۹۵
۱۱۲۸	ساقی مرا ملطف عنایت شراب کن	۹	〃
۱۱۲۹	عزم سفر بجانب عالی جناب کن	۲۰	〃
۱۱۳۰	آتش زند بجان سخن دل گداز من	۱۱	۲۹۶

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۱۱۳۱	حزنم چو خامه نیست به تنها گریستن	۸	۲۹۶
۱۱۳۲	تا کے چو شمع بزم بیک پا گریستن	۹	〃
۱۱۳۳	خو کرده ام بحال احبا گریستن	۹	〃
۱۱۳۴	چه خوش آیدم ز خوبان بخدنگ ناز کردن	۱۳	〃
۱۱۳۵	گفتیم وصف آن لب لعلش بمن یمین	۱۵	۲۹۷
	ردیف (و)		
۱۱۳۶	عیسیٰ به فلک رفته از مهر دعای تو	۷	〃
۱۱۳۷	ای ز آباد دگر خوشنود تر برباد تو	۱۲	〃
۱۱۳۸	چگویمت که چسانم گذشت شب بے تو	۱۱	۲۹۸
۱۱۳۹	چمن خراب شد اسے رونق چمن بے تو	۹	〃
۱۱۴۰	آب دریاست به پیمانه چو جان من و تو	۷	〃
۱۱۴۱	حیف کاین جسم جدا ساخته جان من و تو	۷	〃
۱۱۴۲	ز شاہان زمن دیدیم با فوج و سپاه او	۷	〃
۱۱۴۳	اگه پیدا بے صدف شد گوہر والای تو	۱۴	۲۹۹
۱۱۴۴	اگه ز لطف دیگران خوش بودم جفائے تو	۱۱	〃
۱۱۴۵	از پئے من که خلق شد مغز سر از ہوائے تو	۱۲	〃
۱۱۴۶	اسے ماه مهر زند چو زر با جمال تو	۹	〃
۱۱۴۷	چگویمت صنا حال مرغ جان بے تو	۱۹	۳۰۰
۱۱۴۸	زمین کوئے جانان میزند با آسمان پہلو	۹	〃
۱۱۴۹	ای نقد جان عاشق شید افدائے تو	۱۳	〃
۱۱۵۰	گشتم ہزار شہر و بیابان برائے تو	۱۶	۳۰۱
۱۱۵۱	گناه گشته پشیمان خود از ملامت او	۹	〃
۱۱۵۲	جان عالم فدائے سیرت او	۱۲	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۱۱۵۳	حسن یوسف سرو شد از گرمی بازار او	۱۷	۳۰۲
۱۱۵۴	اگر بشنود حبیب بیانم کما هو	۱۷	″
۱۱۵۵	در شاهراه میکده افتاده ام برو	۱۷	[illegible]
۱۱۵۶	ای گشته دو تن حجاب در میان من و تو	۱۳	۳۰۳
۱۱۵۷	شیرین بود ز شیرهٔ جان گفتگوسی او	۱۶	″
۱۱۵۸	گاهی ندیده دیده ام روی نگاری همچو تو	۱۱	″
۱۱۵۹	بخورشید قیامت روی جانان میزند پهلو	۱۱	۳۰۴
۱۱۶۰	از آن روزی که دیده دیده ام آن چشم و آن ابرو	۱۹	″
	ردیف (ه)		
۱۱۶۱	یا رب کنون ز عدل تو خواهم بتو پناه	۹	
۱۱۶۲	ای گل به بلبلان رخست هم کنی نگاه	۱۳	
۱۱۶۳	هزار قافله را چار سوی ره زده	۱۵	۳۰۵
۱۱۶۴	ای آهوی حرم ز برم چون رمیده	۹	″
۱۱۶۵	سوخت جان عاشقان را جلوهٔ رخسارهٔ	۱۳	″
۱۱۶۶	با که سازد بی تو ایجان عاشق بیچارهٔ	۹	۳۰۶
۱۱۶۷	دوش آمد سوی من یار شتاب آلوده	۹	″
۱۱۶۸	دوش رفتم بدیار شتاب آلوده	۹	″
۱۱۶۹	از دو عالم هر که دل برداشته	۹	″
۱۱۷۰	پیش مردم حال خود ناگفته به	۹	″
۱۱۷۱	ساقی عطا رباتی دیگر بیک پیاله	۱۵	۳۰۷
۱۱۷۲	بگرد عارضت این خط سبزه یارانه	۱۵	″
۱۱۷۳	میان بزم میدیدم رخش دزدیده دزدیده	۱۲	″
۱۱۷۴	جانا بخصم باز تکلم نموده	۱۱	۳۰۸

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۱۱۷۵	ای یار دوش نور چراغ که بودهٔ	۷	۳۰۸
۱۱۷۶	ای سرو کی خوش نگم من از من چرا رنجیدهٔ	۲۵	″
۱۱۷۷	از منزل رقیب چو جانان برآمده	۱۵	۳۰۹
۱۱۷۸	بر لعل لب که خط نمایان برآمده	۱۶	″
۱۱۷۹	لذت در دتو بر تا فیر دران آمده	۷	″
۱۱۸۰	صد هزاران همچو یوسف چاه جویان آمده	۹	″
۱۱۸۱	گر بام یار بطلبی بال و پر مخواه	۱۲	۳۱۰
۱۱۸۲	من کیستم بعشق دل از دست دادهٔ	۱۴	″
۱۱۸۳	برد در کوچه اش باد صبا آهسته آهسته	۹	″
۱۱۸۴	کند پیدا بپای رنگ حنا آهسته آهسته	۷	۳۱۱
۱۱۸۵	ساقیا باز م عنایت کن ایاغ تازهٔ	۸	″
۱۱۸۶	چه قوت یافت چشم ناتوان آهسته آهسته	۱۳	″
۱۱۸۷	ساقیا تا کی خوری بی من شراب تانهٔ	۹	″
۱۱۸۸	اسپ خوش رو تو ران تو که زنی واشتهٔ	۷	″
۱۱۸۹	نور رخت که طعنه با مه فلک زده	۷	۳۱۲
۱۱۹۰	از سیر گل اگر تو نه سینه چاک به	۹	″
۱۱۹۱	آنکس که با تو خوش نبود دردناک به	۹	″
۱۱۹۲	رود از خاطر جانان حجاب آهسته آهسته	۱۱	″
۱۱۹۳	تو از آن روز که اندر پرده ها جا کردهٔ	۱۳	۳۱۳
	ردیف (ی)		
۱۱۹۴	ای سرو بستان علی ای راحت جان علی	۹	″
۱۱۹۵	نه چو شاهان بخیال سر و افسر باشی	۱۰	″
۱۱۹۶	آزادی ماست در اسیری	۸	″

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۱۱۹۷	جان عاشاق را جانان توئی	۱۲	۳۱۳
۱۱۹۸	خوشتر از مهر فلک روئی منور داری	۱۲	۳۱۴
۱۱۹۹	سر مقتول برکف برکف شمشیر کین داری	۱۰	″
۱۲۰۰	هزار ملکت چین ته نگین داری	۱۱	″
۱۲۰۱	همچو خورشید و ماه رو داری	۶	″
۱۲۰۲	جز ظلم و ستم هنر نداری	۷	۳۱۵
۱۲۰۳	ای دل مقام و منزل و ماوای کیستی	۱۳	″
۱۲۰۴	چو سرو باغ قد خود که سرفراز کنی	۱۰	″
۱۲۰۵	دیده میدید کسی را سر راهی گاهی	۱۲	″
۱۲۰۶	گه نکردی بمن از لطف نگاهی گاهی	۱۲	۳۱۶
۱۲۰۷	ای دل تو غرض عرض بر صبا نکردی	۱۳	″
۱۲۰۸	یا رب تو فضل خویش زمن دان بضاعتی	۱۰	″
۱۲۰۹	آنی که احتیاج دو عالم روا کنی	۱۵	″
۱۲۱۰	ای حسن خداداد تو بس شان الٰهی	۱۱	۳۱۷
۱۲۱۱	مرا یار یست سنگین دل ستم ایجاد خود رای	۱۰	″
۱۲۱۲	نهان دارم بچشم خویش در هجر تو دریائی	۱۰	″
۱۲۱۳	چه نخواستم که شام تو سحر کنی نکردی	۷	″
۱۲۱۴	بدرت فقیر گشتم سر سی بر کنی نکردی	۱	″
۱۲۱۵	نظر بر حال زار ما نکردی	۷	۳۱۸
۱۲۱۶	نخواهم بر سکندر بادشاهی	۱۲	″
۱۲۱۷	من تنت با شم تو بس چون جان منی	۹	″
۱۲۱۸	گوئید بآن ماهم کای محو خود آرای	۱۲	″
۱۲۱۹	گویم بکه در شفقت ای کافر ترسائی	۱۱	″
۱۲۲۰	آئینه کسب کرده از روی تو صفائی	۱۸	۳۱۹

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحه
۱۲۲۱	با پرده عیان گردی بی پرده نهان مانی	۱۴	۳۱۹
۱۲۲۲	ای من گدای کویت بر من تو بادشاهی	۱۱	″
۱۲۲۳	نثار بر رخت ای رشک مهر حیرانی	۱۳	۳۲۰
۱۲۲۴	بیا که از رخت آئینه برد حیرانی	۱۶	″
۱۲۲۵	در کشش ایگل امید بدامان که بودی	۱۳	″
۱۲۲۶	در بهاران سوی می گر تو نه مائل باشی	۱۲	۳۲۱
۱۲۲۷	به که از لائی می ناب تو خوشدل باشی	۲۰	″
۱۲۲۸	آه شیدخانهٔ زنبوره دل از تیر کسی	۱۲	″
۱۲۲۹	زد به پهلوی من خسته جگر تیر کسی	۱۳	۳۲۲
۱۲۳۰	غنچه با غزل سر الطف زبان کیستی	۱۳	″
۱۲۳۱	داغ جنون بعشقت دارم بسر چو تاجی	۹	″
۱۲۳۲	از شجر اغ دارم در مفلسی چراغی	۹	″
۱۲۳۳	ای از تو من بجز تو ندارم شکایتی	۱۷	″
۱۲۳۴	جوش آورد جنون وسعت صحرا مددی	۹	۳۲۳
۱۲۳۵	جان بلب آمده را روح تمنا مددی	۹	″
۱۲۳۶	ای محو خود آرائی با ما خبری داری	۱۴	″
۱۲۳۷	نثار رخ مهتابان که سیاهی دگر داری	۱۲	۳۲۴
۱۲۳۸	هر نفسی تو با جانباز سودای عجب داری	۱۱	″
۱۲۳۹	عازم قتل گهم باز خطری آئی	۱۲	″
۱۲۴۰	بهر تفریح سر بام چو بر می آئی	۱۲	″
۱۲۴۱	گشتیم هر دیار و ندیدیم خوشدلی	۹	۳۲۵
۱۲۴۲	بود شبنم بگل یا بر رخش خوئی	۱۱	″
۱۲۴۳	کشیدم آنچنان ساغر پیاپی	۱۲	″
۱۲۴۴	زخوان غیر تا بی خوردن ندل اخون جگر زن دلی	۹	″

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحہ
۱۲۴۵	ای بے خبر از عاشق از خود خبرے داری	۱۰	۳۲۶
۱۲۴۶	ای یار لب لعلت از لعل مذاب اولی	۱۴	〃
۱۲۴۷	ای یار نگاہ تو از برق بتاب اولیٰ	۱۳	〃
۱۲۴۸	مرحبا ای شہ لولاک قریشی لقبی	۱۰	〃
۱۲۴۹	ای سہ کون و مکان ہاشمی و مطلبی	۷	۳۲۷
۱۲۵۰	مرحبا ای شہ کونین رسول عربی	۹	〃
۱۲۵۱	مرا کشتہ است با تیغ تغافل یار نادانے	۹	〃
۱۲۵۲	مرا یاریست آتش خو بدوشی تیغ عریانے	۸	〃
۱۲۵۳	مرا یاریست عاشق کش ستم ایجاد خونریزے	۱۰	۳۲۸
۱۲۵۴	مرا یاریست جانانے برخ مہر درخشانے	۷	〃
۱۲۵۵	ای درسواد دیدہ ات دیدم بیاض ساحری	۱۰	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحہ
۱۲۵۶	ای دلبران را دلبری رشک بتان آذری	۱۰	۳۲۸
۱۲۵۷	ای آفتاب دلبری رشک بتان آذری	۹	〃
۱۲۵۸	رو باکر د جنون جوش بہاران مددی	۱۳	۳۲۹
۱۲۵۹	یار چشم لطف بر خاکم کشودی کاشکے	۱۰	〃
۱۲۶۰	نیکردم چرا محشر بپا از شیون ای قمری	۱۱	〃
۱۲۶۱	قیامت بر سرم آری بباغ از شیون اے قمری	۱۴	
۱۲۶۲	باکمان ابرو نشستم یللے	۱۲	۳۳۰
۱۲۶۳	دل بزلف یار بستم یللے	۱۶	〃
۱۲۶۴	حال خود با یار گفتم یللے	۸	〃
۱۲۶۵	بر من زیار دیدہ عنایت کماہی	۱۰	۳۳۱
۱۲۶۶	چہ سازم شکایت کما ینبغی	۱۰	〃
(۱۲۶۷)	عشق است و ناردائی حسن است و پادشاہی	(۱۱)	(〃)

فہرست حصۂ دوم دیوان علی ہیرسری

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحہ
	ردیف (الف)		
۱	ای بنامت شہرت دیوان ما	۷	۳۳۲
۲	عشق روئے تو شعلہ در دلہا	۱۰	〃
۳	ماؤ یاد تو وُجدانیہا	۱۱	〃
۴	یار باشد نور از سرتا بپا	۱۰	۳۳۳
۵	سینہ چاکم ہمچو گل بے تو بتا	۱۱	〃
۶	زلف تو لیسر بلاست مارا	۱۳	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحہ
۷	ای رخت ہمچو آئینہ بصفا	۱۱	۳۳۳
۸	خندہ تست گرچہ برق بلا	۱۲	۳۳۴
۹	ای یاد تو سیر باغ مارا	۷	〃
۱۰	کارے بکسے نماند مارا	۱۳	〃
۱۱	بے تست بسینہ درد مارا	۱۱	〃
۱۲	شد قدرت در چمنے یاد مرا	۱۱	۳۳۵
۱۳	تو کہ ہرگز نہ کنی یاد مرا	۱۰	〃
۱۴	با تو آبادگشتہ مشربہا	۱۳	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحہ
۱۵	تا برون رفتۂ زخانۂ ما	۱۱	۳۳۶
۱۶	نالۂ دل بود ترانۂ ما	۷	〃
۱۷	عجب آید ز سر نوشت مرا	۱۰	〃
۱۸	برق چشم تو سوخت کشت مرا	۷	〃
۱۹	با مردہ چہ دشمنی است یارا	۱۲	〃
۲۰	بت بیدین کہ رہزنے است مرا	۹	۳۳۷
۲۱	قاصدا گوئی نازنین مرا	۱۰	〃
۲۲	گر رسد پائے یار بہ سرہا	۱۲	〃
۲۳	دلبر ما کہ نیست در برما	۱۱	〃
۲۴	یک نظر ہر کہ دید روے ترا	۱۱	۳۳۸
۲۵	منزل آئنہ است سینۂ ما	۱۱	〃
۲۶	بسکہ از عزلت است شہرت ما	۸	〃
۲۷	از سیر تو سبز بوستانہا	۱۴	〃
۲۸	ایکہ داری قیام در دل ما	۱۱	۳۳۹
۲۹	نیست بجز کوئے تو احرام ما	۱۱	〃
۳۰	زینت ز مکان بود مکین را	۱۱	〃
۳۱	بایار امید واری ما	۱۱	〃
۳۲	ای عشق تو جانگزائی ما	۹	۳۴۰
۳۳	ای طالب تیغ یار سرہا	۱۴	〃
۳۴	با تو چندانکہ فرحت است مرا	۱۰	〃
۳۵	چمن خلد کن مزار مرا	۹	〃
۳۶	اے ز تو ناز ناتوانیہا	۹	۳۴۱
۳۷	صوت او میکند بہوش مرا	۹	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحہ
	ردیف (ب)		
۳۸	ظلمت شام ہیرسد بہ سحاب	۱۳	۳۴۱
۳۹	تا بکے آفتاب زیر سحاب	۱۱	〃
۴۰	شام و سحر شہد طرب میطلب	۱۰	〃
۴۱	انتظار سحر کنم ہر شب	۱۹	۳۴۲
۴۲	طفلکے ہمچو گل چو گلبن چوب	۱۱	〃
۴۳	یار مہمان من کہ بود امشب	۹	〃
	ردیف (ت)		
۴۴	اے لب تو موجۂ آب حیات	۹	۳۴۳
۴۵	عالم ہمہ موجۂ سراب است	۱۱	〃
۴۶	از خون شفق مرا شراب است	۱۱	〃
۴۷	اے ماہ بیا کہ ماہ عید است	۱۳	
۴۸	زلف سیہ ات کہ ہمچو مار است	۱۳	۳۴۴
۴۹	داغ لالہ چراغ کہسار است	۱۳	〃
۵۰	محمود غلام دو رناز است	۸	〃
۵۱	گر ترا تیر و کمانے دیگر است	۱۱	〃
۵۲	جلوۂ یارم آنے دیگر است	۱۲	۳۴۵
۵۳	خوی تو بلائے کفر و دین است	۱۵	〃
۵۴	روئے گل ما کہ آتشین است	۱۱	〃
۵۵	عاشقم بر تو گفتنم ہوس است	۹	〃
۵۶	دل بزنجیر زلف بستۂ اوست	۱۰	۳۴۶
۵۷	دہیم نکوئی بہ سر اوست	۱۲	〃

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحہ
۵۸	ایکہ مرا فرق بکوئے تو پاست	۹	۳۴۶
۵۹	رفتن بچمن کراد ماغ است	۱۰	″
۶۰	دیدۂ انتظار یار دل است	۹	۳۴۷
۶۱	بے روئے تو مے مرا حرام است	۱۱	″
۶۲	ایکہ ترا مسندے از قاقم است	۱۳	″
۶۳	یار من آہ زلیس نادان است	۱۵	″
۶۴	کے کجا قدر مرو در وطن است	۱۴	۳۴۸
۶۵	برگ گل بے لب تو خار من است	۱۲	″
۶۶	بے روے تو طاقتم کہ طاق است	۱۴	″
۶۷	توصیف رخت بمقال عشق است	۱۰	″
۶۸	از چہرۂ او جمال حُسن است	۱۰	۳۴۹
۶۹	باز ہوائے وطنم آرزو است	۱۱	″
۷۰	سیر کلام کنم آرزو است	۱۵	″
۷۱	در صحبت بکوشش از گدائی است	۸	۳۵۰
۷۲	اے مہر گیاہ خط رویت	۱۵	″
۷۳	نیست وابستہ چشم من سویت	۸	″
۷۴	دانیم ملک حسن شاہت	۱۲	″
۷۵	نیست در باغ گلے چون بدنت	۱۰	۳۵۱
۷۶	اے با تو تمام زیب و زینت	۹	″
۷۷	دل زکفت مے برد برو دوشت	۱۲	″
۷۸	قیمت آنکہ قدر زر شکست	۱۴	″
	ردیف (ش)		
۷۹	ہرچہ دیدیم وندیدیم عبث	۱۱	۳۵۲

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحہ
۸۰	جلوۂ روئے تو دیدیم عبث	۱۱	۳۵۲
	ردیف (ج)		
۸۱	ای بفیض تو انجمن محتاج	۱۶	″
۸۲	در زلف سیاہ شانۂ عاج	۱۱	۳۵۳
	ردیف (ح)		
۸۳	ایکہ دشنام تست باد مسیح	۹	″
	ردیف (خ)		
۸۴	چشمان تو ہر یک از دگر شوخ	۹	″
	ردیف (د)		
۸۵	از یار کہن کہ کردۂ یاد	۱۱	″
۸۶	در دل کہ چہا جہانہ گنجد	۱۳	۳۵۴
۸۷	شان تو باین و آن نگنجد	۱۶	″
۸۸	بوئے تو بہ بوستان نگنجد	۱۷	[illegible]
۸۹	نیست گر بقتل بر گردد	۱۲	۳۵۵
۹۰	نعمت از شکر بیشتر گردد	۱۲	″
۹۱	یار کہ قبائے ناز دارد	۱۰	″
۹۲	آن بت کہ بدل قیام دارد	۱۳	″
۹۳	یار حرفے نہ در دہان دارد	۹	۳۵۶
۹۴	یار من چون بنفشہ مو دارد	۹	″
۹۵	عاشق کہ بسینہ آہ دارد	۱۳	″

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحہ
۹۶	نوری چو رخش قمر ندارد	۱۷	۳۵۶
۹۷	ماہ کامل بجمالش نرسد	۱۰	۳۵۷
۹۸	زما کسے بریدے پیامش برد	۱۰	″
۹۹	بہ ز آہو کہ چشم یار بود	۱۳	″
۱۰۰	چون قد تو سرو کے سرکش بود	۱۱	″
۱۰۱	ہیچیک گبر و مسلمان نبود	۱۲	۳۵۸
۱۰۲	ہیچ شئے جز تو مرا یاد نبود	۹	″
۱۰۳	جان را کہ مقام در بدن شد	۱۲	″
۱۰۴	بندیشت زبان طوطی شد	۹	″
۱۰۵	روئے تو آفتاب را ماند	۱۵	۳۵۹
۱۰۶	دیر و نیا شتاب را ماند	۱۲	″
۱۰۷	خط روے تو زاغ را ماند	۹	″
۱۰۸	یار گر وعدۂ وفا میکرد	۱۴	″
۱۰۹	چون روے تو نادر بتیامد	۸	۳۶۰
۱۱۰	در دلم از چہ فکر جا نکند	۱۰	″
۱۱۱	سوی من آن نگار مے آید	۱۳	″
۱۱۲	آنشوخ کہ از درم درآمد	۱۱	″
۱۱۳	بر بام کہ یار برآمد	۸	۳۶۱
۱۱۴	از بزم چو آن نگار خیزد	۹	″
۱۱۵	بسوزش شب کہ در تن تب بسوزد	۹	″
۱۱۶	آنگونہ دلم فگار باشد	۹	″
۱۱۷	چشم ز تو اشکبار باشد	۹	″
۱۱۸	آنگونہ ترا جمال باشد	۱۰	۳۶۲
۱۱۹	ہرکرا درد سر نمی باشد	۱۳	″

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحہ
	ردیف (ذ)		
۱۲۰	کو پیک برد بیار کاغذ	۹	۳۶۲
	ردیف (ر)		
۱۲۱	یوسف شودت بجان خریدار	۱۳	″
۱۲۲	میرو دیار جانب گلزار	۱۵	۳۶۳
۱۲۳	زلف آن مہ بود شب دیجور	۱۳	″
۱۲۴	میکدہ نیست بے تو جائے سرور	۱۱	″
۱۲۵	مرا بے روئے تو اسے روکش حور	۱۲	۳۶۴
۱۲۶	ایکہ روئے تو ہست رشک قمر	۱۲	″
۱۲۷	رخت از شمس و ز قمر بہتر	۱۲	″
۱۲۸	اے آنکہ نگاہ تست شمشیر	۹	۳۶۵
۱۲۹	وصل تو نشد ہنوز تقدیر	۱۱	″
۱۳۰	آمد آن نے سوار ما آخر	۱۱	″
	ردیف (ز)		
۱۳۱	ہمہ ناز است یار من ہمہ ناز	۹	″
۱۳۲	اے ز حُسن تو ناز را صد ناز	۹	″
۱۳۳	جانا سوئے خاک من بیا باز	۱۱	۳۶۶
۱۳۴	ما منتظریم تا با مروز	۹	″
۱۳۵	اے ساقی گلعذار برخیز	۱۰	″
۱۳۶	بر میا پیش عدو بہر ستیز	۷	[illegible]
۱۳۷	جان عالم بقتل ما برخیز	۱۰	۳۶۷

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحہ
	ردیف (س)		
۱۳۸	ای زتنت یافتہ زینت لباس	۱۰	۳۶۷
۱۳۹	مرغ من وابس آمدہ مایوس	۱۰	"
۱۴۰	مائیم ز وصل یار مایوس	۱۰	"
۱۴۱	دوش بودم بہ پہلوی کہ جلیس	۱۶	۳۶۸
۱۴۲	بتے ہر پارہ دیدہ ام کہ ہر س	۱۲	"
	ردیف (ش)		
۱۴۳	چون آئینہ پیش یار مے باش	۱۱	
۱۴۴	برد دلہا جلوۂ جانانہ اش	۹	۳۶۹
۱۴۵	ہیچو من از دو چشم مخمورش	۹	"
۱۴۶	پندی کنمت اگر کنی گوش	۹	"
۱۴۷	حاصل کن ذکان ماردلیش	۱۳	"
۱۴۸	تعالی اللہ زہے حسن و جمالش	۱۱	۳۷۰
۱۴۹	بردہ جان و دلم خط و خالش	۹	"
	ردیف (ص)		
۱۵۰	روی آنماہرو است مصحف خاص	۹	"
۱۵۱	می برد دل ز سینہ ام رقاص	۸	"
	ردیف (ض)		
۱۵۲	جلوۂ برق داشت آن عارض	۱۲	۳۷۱

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحہ
	ردیف (ط)		
۱۵۳	فرستادم بیار مہربان خط	۹	۳۷۱
۱۵۴	فرستادہ حبیب مہربان خط	۹	"
	ردیف (ظ)		
۱۵۵	نے خاطرم از بہار محظوظ	۱۰	"
	ردیف (ع)		
۱۵۶	زندگی با یار میدارم طمع	۱۴	۳۷۲
۱۵۷	نمیگشتم بصد گلزار قانع	۱۴	"
	ردیف (غ)		
۱۵۸	ہمہ داغم چو لالہ ہا ہمہ داغ	۹	"
۱۵۹	ایکہ باشد ترا بعرش دماغ	۹	"
	ردیف (ف)		
۱۶۰	من باشم و صد ہزار اوصاف	۹	۳۷۳
۱۶۱	ماہ از غیرت رخت بہ کلف	۱۱	"
	ردیف (ق)		
۱۶۲	ہے کجائی تو بہار عاشق	۹	"
۱۶۳	اے لعاب تو زلال عاشق	۸	"
۱۶۴	مرحبا اے دل و جان عاشق	۹	۳۷۴

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحہ
۱۶۵	دلبرا نور نگاہ عاشق	۸	۳۷۴
۱۶۶	ما و جان و غم نہان فراق	۹	"
۱۶۷	بہ زغم نیست در زمانہ رفیق	۱۳	"
	ردیف (ک)		
۱۶۸	گر زند یار بر درم دستک	۱۱	۳۷۵
۱۶۹	یار من نسبت دگر نازک	۱۱	"
	ردیف (ل)		
۱۷۰	از جمال تو حسن مالامال	۱۲	"
۱۷۱	برآمد از حجاب غنچگی گل	۰	۳۷۶
۱۷۲	روے تو بہ از شگفتن گل	۹	"
۱۷۳	اے فدائے تو ہزار قاتل	۱۱	"
۱۷۴	گر خاک مرا ز مے کنی گل	۱۲	
۱۷۵	ماکل آخرت شوی اے دل	۹	۳۷۷
۱۷۶	بزلف یار گشتہ مبتلا دل	۱۳	"
۱۷۷	شد سیہ زلف او بلائے دل	۱۱	"
۱۷۸	تا دعایم رسد بعرش قبول	۱۰	"
۱۷۹	غرقی یافتہ ز عشق ذلیل	۱۲	"
	ردیف (م)		
۱۸۰	چہرۂ یار ماست ماہ تمام	۱۱	۳۷۸
۱۸۱	خط آبی گلعذار ما نازم	۱۲	"
۱۸۲	یار فرخ پیام ما نازم	۱۰	"

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحہ
۱۸۳	در باغ کر آن نگار دیدم	۱۰	۳۷۹
۱۸۴	شکوہ از جور مہوشان چکنم	۱۰	"
۱۸۵	تا سر زلف یار بو کردم	۹	"
۱۸۶	تا لقائے تو آرزو کردم	۱۳	"
۱۸۷	سالہا خدمت سخن کردم	۱۲	۳۸۰
۱۸۸	در عشق بتان زبسکہ فردم	۱۲	"
۱۸۹	در خیال لب تو مدہوشیم	۱۱	"
۱۹۰	نے طالب عز و شان و جاہیم	۱۲	"
۱۹۱	دانی کہ بکوئے تو گدائیم	۱۰	۳۸۱
۱۹۲	در کوچۂ او بو پا گذاریم	۱۰	"
۱۹۳	یک گلبدنے نگار داریم	۱۱	"
۱۹۴	جسم از پے وصل یار داریم	۹	"
۱۹۵	بر رخ مہوشان نظر دارم	۱۲	۳۸۲
۱۹۶	بے تو دلدار دو دل دارم	۱۰	"
۱۹۷	ہیچو آئینہ ...	۱۴	"
۱۹۸	گاہ مانند برق خندانم	۸	"
۱۹۹	در ہجر تو راز داستانم	۱۲	۳۸۳
۲۰۰	رنگ او در شراب مے بینم	۸	"
۲۰۱	رخ تو ماہتاب مے بینم	۱	"
۲۰۲	با طبع سلیم چون سلیم	۱۱	"
۲۰۳	نے امیدی بدل مرا نے بیم	۱۱	۳۸۴
۲۰۴	رخ پرنور را قمر گویم	۱۳	"
۲۰۵	در عشق بتان ہوائے خویشم	۱۱	"

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحہ
	ردیف (ن)		
۲۰۶	یار شب بود ہمنشین با من	۹	۳۰۵
۲۰۷	چو مہر اہ برآئی سر بام من	۱۰	”
۲۰۸	در ہجر تو یار جانی من	۱۰	”
۲۰۹	سرو در باغ ای تو با و من	۱۱	”
۲۱۰	ای ساقی بزم ذی وقاران	۱۱	۳۸۶
۲۱۱	ای سرکہ فروش زہد کوشان	۸	”
۲۱۲	ایکہ رخ تست چو ماہ مبین	۱۰	”
	ردیف (و)		
۲۱۳	ای چو مہ چار دہم روے تو	۱۰	”
۲۱۴	ای بنظر ہمچو قمر روئے تو	۱۱	۳۸۷
۲۱۵	دامن گل چاک کردہ روئے تو	۱۵	”
۲۱۶	عدل در نالہ و فغان از تو	۹	”
۲۱۷	عمر من رفت رائگان بے تو	۱۰	”
	ردیف (ہ)		
۲۱۸	روبروے تو داغ باشد ماہ	۹	۳۸۸
۲۱۹	او بعالم عربدہ ہا ساختہ	۱۰	”
۲۲۰	پردۂ اطلس بمہ انداختہ	۹	”
۲۲۱	شمع دل بر رخ تو پروانہ	۱۱	”
۲۲۲	عقل ز دیدار تو دیوانہ	۸	۳۸۹
۲۲۳	این طفل کہ رفت سنے سوارہ	۱۳	”
۲۲۴	رخ ماہم زماہ آسمان بہ	۱۶	۳۰۹
	ردیف (ی)		
۲۲۵	ابروئے تو تیغ اصفہانی	۱۰	”
۲۲۶	اے دشمن جان و یار جانی	۸	۳۹۰
۲۲۷	یکنوش و ہزار جام ساقی	۷	”
۲۲۸	برغیر چہ اعتبار داری	۱۱	”
۲۲۹	ای آنکہ بہ رہ مزار داری	۱۱	”
۲۳۰	تراہست صورت کمانیقی	۱۳	۳۹۱
۲۳۱	اے آنکہ بچو بکے سواری	۷	”
۲۳۲	خاک گردم ہوائے سیم وزری	۱۶	”
۲۳۳	ز روئے تو ایجان منظری	۱۰	”
۲۳۴	دائم از عاشقان نہ بیخبری	۱۰	۳۹۲
۲۳۵	ایکہ دایم بعیش سروری	۱۱	”
۲۳۶	دریغا در فراق تو نہالے	۱۲	”
۲۳۷	اے روئے تو ماہ چرخ آنی	۱۳	”
۲۳۸	اے دوست زما جدا چرائی	۱۱	۳۹۳
۲۳۹	اکنون من و آہ نارسائی	۱۲	”
۲۴۰	ایکہ ختم است بر تو بدخوئی	۱۱	”
۲۴۱	وصفت چکنیم یار مہروئے	۱۳	۳۹۴
۲۴۲	من باشم و طیش و درد داغی	۹	”
۲۴۳	رخسار تو در نقاب تا کے	۱۱	”
۲۴۴	ہچو دیوانہ گفتگو تا کے	۱۱	”
۲۴۵	آن یار و ہزار حیلہ سازی	۱۱	۳۹۵

نمبر غزل	مطلع	تعداد اشعار	صفحہ
۲۴۶	جستم بزبانہ دلنوازی	۸	۳۹۵
۲۴۷	بر فلک رفت ہمت آزی	۹	”
۲۴۸	روئے یار است مہر افروزی	۹	”
۲۴۹	دیدم از خلق جدا آن کسے	۹	
۲۵۰	یار من و جام پر شرابے	۱۳	۳۹۶

فہرست قطعات و رباعیات

صنف کلام		تفصیل	تعداد اشعار	صفحہ
قطعات و رباعیات		من ابتدا الی الغایت ۳۸۰	۷۶۴	۳۹۷
مخمسات	(۱)	خمسہ غزل قدسی	۷ بند	۴۲۵
	(۲)	خمسہ غزل حافظ	۰ بند	۴۲۸
قصائد	(۱)	درحال خود میگوید	۱۰۱	۴۳۰
	(۲)	در نعت نبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم	۱۱۸	۴۳۲
	(۳)	در مدح علی علیہ السلام	۱۱۴	۴۳۶
	(۴)	در مدح جناب مولوی علی حسن خان صاحب بہادر دام اقبالہ	۱۰۸	۴۳۹

صنف کلام	تفصیل	تعداد اشعار	صفحہ
قطعات تاریخ	۵۱ در مدح حضرت واجد علیشاه بادشاه اوده خلد الله ملکه و سلطنته	۲۵۸	۱۴۴
طبع دیوان هذا		—	—
صحت نامه		—	—

تمت

ردیف الالف

تاج توحید است زیب تارک سلطان ما
قائل عدل تو ایم الانظر بر فضل تست
بی نبوت حکم خالق چون کسی دریافتی
جانشین با بدنبی را حامی ناموس او
از برای کار خیر و زشت شد دوزخ بهشت
این اصول پاک ایمان است و مبدا فروع
آن صلوٰة و صوم و حج خمس و زکوٰة است و جهاد
حمد و نعت و مدح خوانی در بیان اعتقاد

نقش تحمید است طغرای سر فرمان ما
از برای مصطفی بخشی همه عصیان ما
باد قربان بر مزار پاک احمد جان ما
کان امام انس و جن باشد شه مردان ما
حصر این چهارده باشد و خوشا ایمان ما
عرضه میداریم در پیش شما اخوان ما
جمله اینها واجب العین است اقران ما
اعتقاد ما چنین ثابت شد از قرآن ما

واجب بحفظ است این قطعه غزل از ما **علی**
می سزد سر دفتری باشد درین دیوان ما

ای حمد تو تاج شاهی بر سر دیوان ما
از صفا بیضای نگین تو نواز رنگ چین
مثل اقبال سکندر در همه ملک سخن
منقضی گردید ایام ظهیر انوری
شوکت ما مرقد شوکت بفرش بر ست
جرعهٔ دارد زلالی از زلال ما بحلق
حیرتی حیرت نما میدشت غیرت تی
روغن بادام سلمان را دماغی داشت

در همه عالم روان شد سکه سلطان ما
فرش نعلین است آری در ایوان ما
واجب الاذعان بود بر عالمی فرمان ما
در دورهٔ چرخ است اکنون تابع فرمان ما
نسبت خود میکند خاقانی از خاقان ما
کاتبی وارد کتابی از ثنا گویان ما
بر دطوطی همچو ذوقی گوهر از نیسان ما
روغن بادام بر خاک افگند سلمان ما

طبع ما باشد ز بس سالم تر از طبع سلیم | در فغان باشد فغانی بلبل بستان ما

آذری چون اختری باشد ز مداحان ما
بود تسخیر همچو همگر قطره باران ما

عرفی و عارف کلیم قدسی اینک حاضر اند
صائب و صیدی ضمیری طالب و نظام هر کمال
فیض یاب است فیاضی و یقین ان سرا
واقف ما و قف است آفرین گو آفرین
شد قتیل از تیزی تیغ بیان القتیل
عاقبت ثابت صفت و حشت بما نسبت کند
آرزو را آرزو باشد بشعر ما مدام
چیست قاآنی چو ثانی هیچ با ما گفتگو
در شمار کیست فخفی چون طالی زیر چرخ

گوی سبقت از نظیری می برد چوگان ما
هر یکی بود دشمن شید از شید ایمان ما
بیدل افتاده است بیدل از علو شان ما
حاکم و رائج بود بر یکیک محکومان ما
خوش تلاشی کرد غالب از علو بان ما
بیخبر باشد چو ما هیر از خبرداران ما
باز آزاد است بنده بر در ایوان ما
چون حزین غافل بود دلداده تبیان ما
همچو حافظ بود خواجو از هواخواهان ما

قسمتی می یافت قاسم از در دیوان ما
روشنی را روشنی میداد روشندان ما

میل ما میداشت میلی آملی اکل بما است | چون ملک منظور بی قدر خلوکان ما
عزت از ما غزلی می یافت نظرت فطرتی | شد فصیحی چون مسیح آخر ز بیماران ما

[1] تبیان بالکسر مصدر است از باب تفعیل بمعنی روشن و هویدا شدن از منتخب و نصاب و سراج و لطائف دیگر نوشته اند که گاهی بر نفس کلام هم اطلاق کرده می شود ۱۲

واله ما واله است شد سیر اسیر
گاهی آهی بود هر یک گل چینان ما

کی تواند پیش آهی حرفی بحرفی دم زدن
ناطقه گردست ناطق را بلا گردان ما

داد نظم ما نظامی را نظامی در کلام
برده جام آب جامی نیز از عمان ما

همچو خسرو خسرو ملک سخن ما بوده ایم
روح سعدی راحتی می یابد از ریحان ما

رودکی را رود با خوش کامی کی دیده ایم
فرخی فرخنده طالع گشت از فیضان ما

تا کی نام همه نام آوران گردد بنا
عالمی باشد ز دل وابسته دامان ما

همچو فردوسی علی ما ایم استاذ زمن
عنصری چون عسجدی باشند شاگردان ما

ای زراعت کشت فردوس شد دیوان ما
با تجلیهای فراوان تار رشت جان ما

گوهر مقصود باشد حصّه راه تو
خار و خاشاک درت باشد گل و ریحان ما

جلوه رویت شب ما کند گر شکست روز
قدر سیر حسرت پیش کلبه احزان ما

گر نه بلند روی انگشت نما چشم تیم
کاش باشد خاک پایت سرمه چشمان ما

قرب منجانیم باشد بعد قسمت سخن
سهل تر گردد ز لطفت مشکل آسان ما

بی کلید مفتوح کی شود قفل امید
عقده غم بشکند ناخن دندان ما

سیر ما باشد چشم ما از سیر جنات النعیم
آرزوی دید باشد گل دامان ما

نیست غم گر نیست کف مال دنیا دنی
حب آل او که باشد دولت ایمان ما

یا نبی بهر علی هاشمی شفیع
گرچه ما را کرد از دینت بردن عصیان ما

ای مدحت ملیح کوثر شد در دیوان ما
تیر تسلیم تو خم گردن گردن شان ما

بر فلک شد مسیحا دید در مغرور
نیست غیر از سایه دروازه آن دامان ما

خضر را آب بقا منظر باشد بود
نیست غیر از نقش پایت چشمه حیوان ما

ز فتحا سلطنت باشد گدائی بر درت
بر در نی لیست دارا بود دربان ما

گنج بادآورد خسرو را مبارک باد بس
دولت دنیا مشتی خاک گرانبان ما

گذشته در روز ازل وابسته دامان تو
بود دانا تر ز دانا تر دل نادان ما

دکیف خالی ورای غم نباشد دارو
پر بود از درد جان غم سا گردان ما

هشت باغ خلد میخواهد علی در هشت خلد
هشت شعرش ما مسکه بخشی شه مردان ما

حب حیدر را علی دانم صراط المستقیم
جاده جنت بود کوی شه مردان ما

بلبل عشقیم کهساری بود بستان ما
ناله باشد مد بسم الله در دیوان ما

زاهدان نازند بر صوم و صلوة خویشتن
قفل لب خلد باشد حلقه زندان ما

بی خرد تر شد ز مجنون حالیا رکار ما
بود دانا تر ز افلاطون دل نادان ما

دشمنی با خویشتن داریم نی با دیگری
خار راه دوستان باشد گل دامان ما

خنده برق نشان گریه آمد ابر را
گریه ما را نشان باشد لب خندان ما

چشم چون بندیم سکی خوش نظر آید خویش
چاه کنعان هست گویی حجره زندان ما

چون گل خندان گر باشد غنچه سیاه دهان
عقده غم خنده را سازد سر پستان ما

همچو دریائی که گردد سیلها جزو تنش
گشته جزو عقده غم ناخن دندان ما

از شهنشاهی به مهتر گدائی در جنون
باشد از اطفال عالم لشکر سلطان ما

فعلها باشد بتر البوابی از دشمن بطیر
میکند شیر بنده ما را حیوان انسان ما

با کسی بر دامید ایم گه دهد بیکسی
بی سر و سامانی باشد سر و سامان ما

غرقی داریم در غربت کسی گوید خبر
آب روی ما بود هم چشمه حیوان ما

راحت عالم فی اغنیا از زانی ندارم
کاروان رنج باشد یوسف کنعان ما

یا بهان هر کس بشود جز ما دریغ
جای جانانه غم دنیا بود مهمان ما

نسبت ما ران میان گریه تقسیم شد
خون دل لخت جگر گردید آفتاب ما

آفتاب چرخ گردان غیر تا پیش نیست
ماه تو نان پاره باشد زد سر خوان ما

در نظر ما گر چه مقدار ذره نیستیم
هست خورشید منور قبه ایوان ما

همچو کعبه کشتی بسته هر کس شهر ما است که
سیر شد از صد طرف غم جانب مژگان ما

۱ منگر بزدم واحد غیاث ۵ گنج دوم از هشت گنج خسرو پرویز وجه تسمیه اش آنکه قیصر روم از خوف پرویز چند کشتی از زر سرخ پر کرده میفرستاد و باد مخالف آن کشتیها را بسوی ملک پرویز آورد و پرویز آن مال را گرفت لهذا آن مال را گنج بادآورد نام کردند ۱۲ از برهان و رشیدی.

یا الهی رحم فرما بر علی بهر علی
موج کوثر در رباید قیر عصیان ما

وا فراقا خیط اسود زان شب هجران ما
مد بسم الله آن بنک سر دیوان ما

آنما شد جستجوی سنگها اطفال را
کوه ها دارد جنون بر گوشه دامان ما

همچو ما و غم نباشد میزبان و میهمان
میزبان غم خورش ما شیم غم مهمان ما

نامه عصیان ما شد غرق بحر سرشک
کار کشتی کرد اینک دیده گریان ما

ترک شد آب و خورش بی زندگانی زنده ایم
اشک ریزی عمخوری گردید آب و نان ما

دست و پا بیکاره باشد دوستان را چاره جست
بعد مرگ افتادنی افتاد بر کین جان ما

کس مباد اینچنین خواری سر زمین کسی
غصه و طنز رقیبان وین لب و دندان ما

ره نیابد سوی ما هرگز نشاطی در فراق
برق افگن ماهیهای ما بود درمان ما

محشری برپا گذشت بر نیاید آفتاب
شاید اش گم کرده گردون شب هجران ما

علم حق تعلیم دیگر دارد از علم مجاز
درس مصحف همه آری الف با خوان ما

گوهر اشک است میگوئی بهای وصل دوست
چله چل ساله طی کرده علی نیسان ما

بر دو عالم چار تکبیر است یک افغان ما
باب بسم الله باشد مطلع دیوان ما

هم ز عمر خضر و طول لطف عبادت بر دست
شام ساز صبح محشر را شب هجران ما

میکند دولاب آسیا گردش اندر روز و شب
چرخ نامید فلک را اختر گردان ما

کاروان گر کاروان انگرد در سید اکند
گر کسی جائی جرس بند دل نالان ما

میکند غارت گل امید را آخر خزان
دائما دارد بهاران نوگل حرمان ما

هیچ پروا نیست گر باشد داغست فلک
بوی کاکل میدهد از سنبل و ریحان ما

طعنه زن ما شی چرا آخر بیاد خود ببین
گر نه زو حجت نیست صوفی حالت مستان ما

سید هی صد گوف اعظاز جهنم خوجه جوش
وای بر عقلت نمیری آتش سوزان ما

۱ سیاهی شب از منتخب و کنز ۱۲

۲ کنایه از ترک خیر است چه این کنایه است بنماز جنازه چرا که در نماز جنازه چار تکبیر میباشد ۱۲ از غیاث

حلقه ماتم چه میگوئی ز روی طعنها
چشم عرفان هست طلعت حلقه زندان ما

حال ما دید غمین گردید از راه کرم
خورده تیغ خون دل خو دهر که شد مهمان ما

یا الهی گو علی ناکرد نیها کرده است
نیک چیزی نیست پیش عفو تو عصیان ما

تا بود توصیف ابروی بتی تبیان ما
کنده شد بر طاق کعبه مطلع دیوان ما

شاید آن کج در تصور کرده سیر باغها
بو ز خون زاهدان گل پستان ما

رو کند گر سوی من آن آفتاب نیکوئی
رد کش افلاک گردد کوشک ایوان ما

رفت جان همراه جانانی سحرگاه فراق
ماند اندر خانه ویران تن بیجان ما

سوی من آن شنگ جوران چا گرین کند
رو کش فردوس گردد خانه ویران ما

زد بپهلوی عدو یک مشت صدر نبار
می خلاند خار ما در دل گل خندان ما

دانه ما کس نخوردید ای آب خویشتن
ماکف افسوس ما شد در کف تابان ما

نان روزینه بور و نان شبینه ماهتاب
در زمین آسمان باشد قدر خوان ما

رخ نما ای بحر خوبی تا نیفتد زیر پا
خانه گردون نشان سیل دیده گریان ما

در دل ما گر نه مستحکم بدی امید وصل
کاخ گردون را فگندی موج طوفان ما

نام او آمرزگار و کار آمرزش ضرور
باعث غفران ما باشد علی عصیان ما

مصحف یاقوت باشد عارض جانان ما
خط سبزه آیه رحمت بود در شان ما

میخورد در هجر خون دل غم جانان ما
اندرون جسم کمیند است جان مهمان ما

هر که رفته از خودی خود را اندازد دگر
صحن دل او دی چرا جو نیند ریحان ما

از که در تنها دشمن نشسته ساعت شده است
می شمارد ساعت عمر تن نالان ما

خاکساری چه دانی ای رفیع المنزلت
کاین زمین صحن است این قصر فلک ایوان ما

هر کرا دیدیم زیر آسمان بی مهر بود
خار صحرا هم نمیگیرد سر دامان ما

۳ بالکسر مصدر است از باب تفعیل به معنی روشن و هویدا شدن از شرح نصاب و صراح و لطائف و کنز نوشته اند که گاهی بر نفس کلام هم اطلاق کرده میشود ۱۲

طالب طوبای جنت شد فقیر بی یار — زیر پر دارد طوبا با همه مرغان ما
بسکه توام آمد شادی و غم در باغ دهر — اشک از شبنم بریزد نو گل خندان ما
بوسه‌ها چیدیم اندر خواب از لعل لبش — رهزن مو ران شد شب و روزی لب دندان ما
گوش حق شنوا نمیداری تو هرگز واعظا — در صفیر بلبل سدره[1] بود افغان ما

تخم الفت هی نشد سر سبز در کشتی علی
دشتها را بحر کرده بارش باران ما

در فراقت تن بود از مهر جانان زار ها — مشرق الانوار گردان کلبهٔ احزان ما
آهنین دل موم شد از نالهٔ سوزان ما — نغمهٔ داود شد فریادی الحان ما
مردم آبی است گم اندرین چشمان ما — مجمع البحرین شد سر دامان ما
تا نهفتی روی خود از ما تو ای ابر کرم — مجمع البحرین باشد گوشهٔ دامان ما
حشر بر پا میکند در زیر پا تا ده است — گر نمی سازی جرس آنرا دل نالان ما
گلشن سیر ترا باد امبارک دائما — داغ دل بر سینه باشد لالهٔ نعمان ما
عمر خود شادان شو بر نغمهای نیوی — رنج اینجا عاقبت آنجا بود خسران ما
سر دهری نی مین شد باعث حفظ فلک — ورنه خاکستر شدی از اختر سوزان ما
چون زلیخا دید آن یوسف از رخ — خنده زد بر باغ رضوان حجرهٔ زندان ما
پرتو افگن تا شد بر بام رشک مسیح — میزند پهلو بچرخ هفتمین ایوان ما
بود لب آب روان از لعاب خال او — شد زلب جانان مقدر رزق نی ... ان ما
قطع باد این سرکشی ها دام آورد — می برد هر جا که مقسوم است آب و نان ما
چون در آمد از در ما خسرو خوش قال سان — خنده زد بر قصر قیصر کلبهٔ احزان ما
تا نسیم از بر ما کمیهٔ صید افگنان — می بریدی غم اب دایم از سر مژگان ما
وقت استخبار شد عمری زین صید کاروان — کس نگوید باز حال پرسان[2] ما
تا قیامت بنیاد از چه غبغب کسی — نبع کوثر بود قعر چه کنعان ما

گریه سر کردیم چون پرسید کس حال علی
مجمع البحرین گشته گوشهٔ دامان ما

[1] طائر سدره جبرئیل علیه السلام ۱۲ از برهان [2] خبر گیرنده ... مؤلف ۱۲

سپاس بی‌قیاس و حمد بی‌حد رب داور را — درود بی‌عدد با صد درود بی‌حد پیمبر را
ثنای مستمندانه نیاز خاکسارانه — علی و فاطمه را بعد از آن شبیر و شبر را
از آن پس عابد و باقر از آن پس جعفر و کاظم — رضا را هم تقی را هم نقی را نیز عسکر را
از آن پس مهدی هادی بعرض عرض ظهور شان — تمامی انبیا و اوصیا و آل اطهر را
شهیدان حد و مرز حسین و کربلا را پس — خصوصا نسل حیدر جمله و عباس کبر را
همه علما همه فضلا همه طلبا بهم شستر — از آن پس مسلمین و مومنات یک محضر را
خصوصا جد و جده از اب و ام تا جد آدم — از آن پس والد و هم مغفور و برادر را
خدایا دوستان و دشمنان را شاد کن ... — خصوصا هر دو خواهران یگر و خرد در را

علی قدر وطن معلوم دسیونی چهپاره شد
زمین آدا به هر صبح و مسا خاک پیر سر را

خدا وندا دهی توفیق و بیداری تو نگر را — برآری حاجت دنیا و عقبی جمله شش در را
مرغ روح بسمل می رنگ خم یارب — که نقل محفل خود کن این نوبت کبوتر را
بود یک داغ دل ماه دو هفته در هجران — نه بیند چشم جویای رخ خورشید انور را
نگر این بوسه یاقوت لبت قوتم باشد — که دارد نو جوان همچون من پیر عمر را
بود ماه دو هفته در بر هر فلک آن رخ — نه بینم در بر خود در شب مهتاب دلبر را
زلبش تنگ است چون اهل متاع کس سر این — نگردد غنچه گل را نبیند از دل کف زر را
تهیدستی مراد آرزو ها در دل کرده — بود چون سنگریزه بر کف من قدر گوهر را
بیاد چمن سبزی بر زمین چون مهر شوم — الهی نه مرد افگن سر این چرخ اخضر را

یقین دارم که روز حشر خود زیر لوا باشم
علی من نیز مولائیم بدل مولا قنبر را

[1] یعنی شمردن از لطائف ۱۲
[2] یعنی آه و افسوس از کشف و لطائف ۱۲
[3] بکسر اول علم فوج و نشان لشکر از کشف و بهار عجم ۱۲
[4] غلام آزاد کرده شده ۱۲ از کنز و لطائف و صراح
[5] آقای قنبر کنایه از جناب امیر علیه السلام باشد ۱۲ مؤلف

که آمی شعله رو مد نظر شد دیدهٔ تر را — که می بینم سر مژگان بجای اشک اخگر را
بپهلو می طپید از هوا یارچون بسمل — چه پرواز است اندر آشیانه مرغ بی پر را
طپیدم همچو بسمل پیش محراب خم ابرو — مؤذن گفت صبح وصل چون الله اکبر را
شود داغ جگر سوز اندرون سینه ام پیدا — شب وصلش اگر بینم سر دیوار اختر را
بهانه سوخت سوز سینه ام ... — نسوزد آتش صد ساله شهبال سمندر را
چو آب زندگی باشد دلم را آتش عشقت — بود امواج دریا شعله‌ها بال سمندر را
کنم شهباز از این جبر مرغ نامه اکنون — کنند شاید که صید از دشمنان من کبوتر را
جوانی بهر معشوق عاشق اندر شود ... — اگر وقتیکه خط پیدا شود رخسار انور را

علی ساغر بدستم از من کنت مولاه[1]
وصی دانم بلا فصل از پیمبر شاه حیدر را

فدا سازم به رخسار او خورشید خاور را — تصدق میکنم صد بار بر قامت صنوبر را
فدا سازم بخال عارض او مشک اذفر را — تصدق میکنم بر آهوی دیده غضنفر را
نهاده خال مشکین بر لب شیرین خود جانان — پی من مهر کرده بر دهان این تنگ شکر را
بیفتد از سر مژگان بخاک کوی هر دلبر — چسان من ضبط دارم طفل اشک دیدهٔ تر را
بود در هفت[2] عاشق بره معشوق جان دادن — کشش از هفت اندام تو ای فصاد نشتر[3] را
بیفته جان دیدم صبحدم از خادم دلبر — که باشد بوی دیگر از عرق گلها بستر را
بود انجم شماری کار من اندر شب هجران — نمیدانم چه شغلی داده اند آن ماه پیکر را
کرم فرمایه بشیم نشینند مولا گوید — نشد شاید خبر از عشق تا حال دلبر را

[1] کنایه از حدیث غدیر خم باشد که رسول کریم بحکم رب جلیل جله حجاج رجیع کرد و فرمود مَن کُنتُ مَولَاهُ فَهٰذَا عَلِیٌّ مَولَاهُ یعنی هر کسیکه چنانکه من آقای شما هستم همچنان این علی آقای شما هست ۱۲ مؤلف
[2] کنایه از هفت زینت زنان و آن هفت آرایش است مر زنان را و آن سرمه حنا و گلگونه و سفیدآب و زرک و غالیه و سرمه باشد از بهار عجم ۱۲
[3] اول سر دوم سینه سوم پشت چهارم و پنجم هر دو دست ششم و هفتم هر دو پا از مؤلف ۱۲

چرا برگشت لبر از در من خفا یارب — ندیدم همچنین برگشتگی باری مقدر را
بر همن زاده را سحر حلالم رام می‌سازد[1] — بود هر چند جای فن پهلو ستاک کافر را

چه سوزن خلانیده علی خیاط دوراند
که می دوزد بجای اسب جل از طیلسان[2] خر را

فدا سازم به چشم مست آن خنجر لداها نرا — تصدق میکنم برابر و خم دار خنجر را
فدا سازم بر آن لعل لب گوهر احمر را — تصدق میکنم بر ساعد شاخ گل تر را
مباشد آبروی پیش دندان تو گوهر را — نباشد بو بمو بلبل بیش گیسوی تو عنبر را
مبادا گر بیابی بازگردی بنده گریانی — مثال چشم خود دارم گشاده دیده و در را
زدم صد بار ناله پهلوی جانان شب وصلش — نباشد ضبط عادت غنچه یکبار خو گر را
ز دیدار جمال مهوشان دل فرحی طلب — خدا خوشوقت دارد در جهان یک منظر را
شه اقلیم نیکوئی زلبش خوش معه لب دارد — که نجود زد جنا باشد امانت دار زیور را
دل خود را لبشوب جر کرد فصاد و گزن زینت — چه می باشد هی گر جا به هر شوب گاو زر را
از آن لبها شیرینت جا دارم ز تا بوسه — دو باره شکر باید گردن این قند مکرر را
همه شب میشود همخوابه ام نوشابه مضمون — سوی من هم فرستادند اقبال سکندر را
جمال دلبران را حسن بوده میکند فرزون — جمال دلبرم افزون نیاید حسن زیور را
سوی سلطان خوبان نامه ستم بر پر شاهین — که شهبازی لبها عندلیب وار د شاه کبوتر را
بیاد آن سیمین بیرم روزانه در گلشن — زنم صد بوسه بر یاد لبش برگ گل تر را
رقیبم قتل گردد یا شهیدم میکند ظالم — ندانم بخت او یا من نصیبان کرده خنجر را

[1] شعر و سخن فصیح و بلیغ که بمنزله سحر رسیده باشد از برهان و لطائف ۱۲
[2] بالضم و تشدید پوشش ستوران از غیاث ۱۲
[3] ردای که خطیبان و قاضیان بر دوش اندازند ۱۲ از صراح و منتخب
[4] بفتح یعنی امید از منتخب و لطائف ۱۲
[5] بفتح نوعی از سنگ که بدان کارد و شمشیر تیز کنند و نیز بمعنی چیزی بهن دندر که آنرا بگردش آورده کارد و شمشیر تیز کنند و بهندی سان گویند ۱۲ از برهان

همه شب فکر دارم چون بپای حال خود گویم
چو می آیی بروم از خویشتن گویم چه دلبر را

بیا تا داغ دل از مه کنم این پیر گردون را
که در مهتاب امشب گسترم بر بام بستر را

شبانه روز میگردم اسیر پا چو مهر و مه
که من هم یکنظر بینم رخت و اکنی در را

بچشم تربت ستاره ده غفلت بود پرده
که بینند صانع بهر خود مصنوع آذر را

نمیدانم زبان فارسی را چون زبان دانان
علی اغماض باید کرد بر عیبم سخنور را

۱

بنام شاه خوبان ابتدا کردیم دیوان را
همای اوج معنی آشیان کرده قلمدان را

بیا تا بر نسیم جان آمده عزم سفر دارم
دهی از بوسه تشنه هر و شهر خموشان را

زبان و دل بجسم نیک باشد بهترین اعضا
ولیکن دست تو بدترین اعضای انسان را

مرا در زمرهٔ عشاق کردی بهر خود آخر
جزاک الله بدست خویش دادی بهر ایمان را

چرا بندی تو آهن می نهی بر دست و پا ظالم
که من خود کرده ام طوق گلو گیسوی جانان را

کجا برگ گل تر ه کجا لبهای جانانه
بعکس روی او هشیار میسازم گلستان را

کجا خشخاش کجا نرگس بگویم دیده را داغی
که هر یک غمزه اش قربان کنم صد گلستان را

حلاوت گیر لبها تا گفته جان شد شهر منم
ز تلخی تلخ تر شد زندگانی شور بختان را

دماغم را قوی کرده خیال چشم فتانش
مبارکباد یاران را غم بادام سلمان را

بر آمد سبزه خط هم نصاب حسن کامل شد
زکوة حسن باید داد اکنون مستحقان را

فرو شد قافله در قافله انجان نثارت را
نشد معلوم حد قعر این چاه زنخدان را

نه بیند جانب خوی رشید گل هم بدو آئینه
بر آن چشمی که باری دیده باشد روی رخشان را

نه بیند سوی شمشاد و صنوبر سرو طوبی هم
کسی کو دیده باشد یکنظر هم قامت آن را

علی در خون آغشته چو روحی در تنم باشد
چرا در قالبم جای است یارب همچو شیطان را

۱

بنام حق تعالی سیدیم ترتیب دیوان را
که میم مطلعم باشد بهر دو میم شاهان را

تفقد کن بحال زارم ای سلطان محبوبی
ترحم بر گدا فرض است مخصوص است شاهان را

ملاحت می بخشید اندر جان شیرینم
ز زخم دلم باید شکستن صد نمکدان را

زکوی از خشم را چرا بردند در صحرا
بویران قبر هم باید مگر مجنون نعیبان را

کجا خط بر خسار مهرویان کجا سبزه
نباشد رتبه تفسیر قرآن دام مرغان را

چرا بیرون کشد تیر سه پهلو غمگسار از بر
به پهلو دوست دارم ز دل آن تیر پیکان را

چرا اندیشند انجام را زانجا نمیدانم
بود سر بکوهستان مگر فرهاد بختان را

همه ادعاء لفظیه خوبان بزبان دارم
درین الفاظ عاجز میتوانم کرد سحبان را

بسر داری کنی آرام دیگر ما چو شاهانه
ببیند از ندمردم از نظرها چاه کنعان را

قبیی را بنود بی قتل اکنون بوسه لب ده
اطال الله عمرک خونبها باید رقیبان را

سر پهلوی تا جنبت کشتی دنباله از سر سه
فسان سازی برای قتل من تیغ صفاهان را

نمیدیدم ترا اگر بر زمین در صورت انسان
نهان کی داشتم در چشم چون نوح طوفان را

جسان سازم گذر در بزم آن شک پریزادان
نمی بینم شبی در خواب هم ملک پرستان را

چه خفت کشیدم یارب محشر از سبکساران
اگر نقل گناهم بشکند شاهین میزان را

بپای طفلک لیلی صفت مجنون نوازی کن
که مرفوع القلم کردند هم مجنون طفلان را

بجون بوسه شیطان کرد شر یا نم کمین گاهی
خدا حافظ علی زین دزد خانه نقد ایمان را

۱

چه نسبت با به کابل هم رخسار جانان را
که در داغ رشک رویش کرد ناقص ماه تابان را

چه سازد لعل و یاقوت و در و الماس را با کس
که باری دیده چشم او و لب دندان جانان را

چه سازد جام و بادام سنان و تیر را با کس
که باری دیده باشد دیده او چشم و مژگان را

بگرد چهره پرنور سبزه سر بر آورده
چه خوش خط در غبار تمام سیپاره ای قرآن را

چلیپای بت ترسا دلم را برد از پهلو
مسیحا کشیده بر سر داری مسلمان را

صبا را هم نباشد رهگذر در بزم آن گلرو
نشد آخر ز مرگ من خبر تا حال جانان را

۱ بالفتح خلط صفرا و نیز بمعنی ظرف آن خلط که بهندی پتا گویند ۱۲ ازغیاث۔

۱ بالفتح خانه که در زیر زمین رسانند و در گرما آن پناه برند ۱۲ از برهان مؤید

۲ بفتح نوعی از سنگ که بدان کارد و شمشیر تیز کنند و نیز بمعنی چیزی بین و مدور که آنرا بگردش آورده کارد و شمشیر تیز کنند و بهندی سان گویند ۱۲ از برهان

۳ چوب است ترازو که بهر دو جانب هر دو پله آویزند ۱۲ از برهان رشیدی۔

بچو کرده بر درم جانان قدم رنجه خود رفتم
برای پیشکش خالی نمودم خانه مهمان را

بخوابم آمدی اندر برم بیدار گردیدم
بجوش بختان منیر سبت صلبت نعیبان را

خدا غالب کند اسلام را بر کفر صد آمین
علی من دیگر گفت و شنید و سیر مومنین ایمان را

تعالی الله چون یابم فراغت از غزل گفتن
برای آشیان گیرد هما از من قلمدان را

بلی روز قیامت قدر من داند علی زاهد
بنقد مغفرت سودا شود اجناس عصیان را

۱

یقین دارم که خواهم مرد و زد رو جانان
که شب در خواب بینم مبتلا چشم و مهر خشتان را

خدا حافظ بجان عاشقان خسیمت اجابت ان
که از دنباله های مهر دادی تیغ مستان را

چنان ماهی کردی بی وفا ان خنجر مژگان
که از آتش به مستی این تیغ زبان را

آن کس را که دیدی یکنظر جانان نشد آخر
فرو بردی نه بر قاتل تیر مژگان را

نمی شنوم شکایت با زهر و بان تقریر اندر
درین خموشان و چه بعید بی خوبان را

کسی گر تو زدید بنظر دیدی بی سر
زلبس نا خوش بود کار آخر خوش نگاهان را

به هر من پرستد آفتاب چرخ را آری
ندیده شاید آن بخت چین و رخشان را

شکیبائی ندارد زمرهٔ عشاق در عالم
وفاداری نباشد مجنبان که نوع خوبان را

بجان خویشتن مستی بجان خویشتن ستم
چو شاهان نیز استغنا است عالم گدایان را

ز رنگ دامن صحرا شده تغسیل و تکفینم
علی خوش آمد این تجهیز من و خستی مزاجان را

۱

اگر شبی وصل آید دست من باشد مرا
مدت العمر دو عالم کفس باشد مرا

وای بر مرغم کسی صیدم نگرد در خزان
آشیانم جلیست خود گلشن قفس باشد مرا

فکر صیادان فرزان از فکر آب و دانه بود
گوشه زارم جان گنج قفس باشد مرا

تا اگر گویم حال زار خود بجز خود یا نصیب
میکند بید او کو فریاد رس باشد مرا

خود براه دشت عشق اکنون خضر حتی نتوان
نالم از جایگه پهلو چون جرس باشد مرا

انچنانم خوفناک از دشمنان سنگال
بسکه از عکس خود هم غم عسس باشد مرا

۱ بضم اول و فتح دال و بعده الف بصورت یا سر دو دیگر در عرب شتربانان می سرایند
که شتربانان مست شده چالاک گردد۔ از مدار و منتخب۔

مرده ام را در ره محمل نشینی افکنید
قم باذن الله آواز جرس باشد مرا

ای همای اوج خوبی برگدایان یکنظر
استخوانی در گلوی تو نفس باشد مرا

زخمی تیغ نگاهت تن سراسر گشت
نوحه گر بر نعش چون بیکس مگس باشد مرا

واگذارندم به تنهائی علی چون ظهیر سیر
تا ابد همصحبتی خویش بس باشد مرا

۱

یک نظر دیدن گل روی تو بس باشد مرا
سیر باغ هر دو عالم در قفس باشد مرا

من کجا جانان کجا وصلش کجا انجم کجا
بهر یک بوس او صدها هوس باشد مرا

صبح وصلش را هزاران آرزو دارم ولی
گو لبشام روز هجران یکنفس باشد مرا

همت مور ضعیفم در ره دشت بلا
بوقبیس اندر نظر نیمه عدس باشد مرا

خاک بادا بر سر این خاکدان گشتش ز تلاش
آنقدر خون در دل من کو که بس باشد مرا

وا نمایم داغهای سینه خود را اگر
صد چمن پیدا بیک کنج قفس باشد مرا

عمر میکاهد علی را منت دونان ظهیر
آب حیوان آبروی خویش بس باشد مرا

۲

بسکه چون الفت سراپایت هوس باشد مرا
بوسه لعلت چو خالت گر چه بس باشد مرا

خونبها آن جلوه تیغ تو بس باشد مرا
خنده بر فریاد کردن ها درس باشد مرا

یا الهی رشته الفت مباد اگسلد
در میان سینه تا تار نفس باشد مرا

عقده موی ترا صد نافه میسازم نثار
شبنم خاشاک راهت عطر خس باشد مرا

صندل دارم شب وصلت مثال از عنبر خویش
گر تو هم ای جان من هم عسس باشد مرا

همتم باشد بلند از قامت چرخ فلک
گردن عنقا رگ پای مگس باشد مرا

تا بکی با جنگ و لا پیش آییم با اجل
با فریب وعده ات دم بازپس باشد مرا

زار تر گردیده ام از مور هم از دست غم
بوقبیس اسا گران نیمه عدس باشد مرا

کار عالم بسکه آزار علی باشد کلیم
تا کسی ناکس اگر کاری بکس باشد مرا

۱ نام کوه در جوار مکهٔ معظمه ازغیاث ۱۲

۲ تلق و چاپلوسی۔ از کشف و برهان۔

بی تو ای گل در نظر گلزار خس باشد مرا
جای گلشن خاک صحرا با تو بس باشد مرا

دون چمن سان ناله‌ها کردن نفس باشد مرا
صد هزاران زخم در تن چون قفس باشد مرا

خط سایه‌ها صد ساله نیارم در خیال
قطرهٔ خون از جگر هر سال بس باشد مرا

سر بلند از آنها شد دولت دنیا نصیب
آتشم جانی بشب از خس باشد مرا

سیم صیادان ز بال خارزی در شکست
آشیانی زیر برزین خار و خس باشد مرا

گر غبار دوستان ... دل بر بن کنم
در بیابان کوه ریگستان قفس باشد مرا

با تو میدانم قفس را وسعت آباد جهان
وسعت آباد جهان بی تو قفس باشد مرا

در بیابان گر روان فریاد من گرد حدی
زخمها در سینه از چاک جرس باشد مرا

با دو صد آب ای علی آزاده گذراندن حرام
گر بجز ترک هوس در دل هوس باشد مرا

۲۴
نالهٔ بی تاثیر تاکی چون جرس باشد مرا
عاقبت محمل نشینی دادرس باشد مرا

کشتنی باشم به تیغ مهر دست مسیح
بی تو ایجان در گلو گر یکنفس باشد مرا

خاک کو بی یار من چون بلبل ز سیر چمن
گر زرگ و برگ گل تن خار و خس باشد مرا

در شب نیست آسمان هر ست گل زن
گر ظهور سایه‌ام هم بس باشد مرا

عافیت عاقبت شاید نصیب من شود
باعث درد و الم عیسی نفس باشد مرا

مستحقان کوه حسن را تاکی جواب
در سوال بوسه دادن پیش و پس باشد مرا

نیست غم ناطق نباشد کس علی الهی بکس
بیکسی تا هست کی پروای کس باشد مرا

۲۵
نیست پروا گر کسی فریادرس باشد مرا
ناله چه زندگی همچون جرس باشد مرا

هفت اقلیم جنون را بادشاهم بادشاه
لشکر اطفال دایم پیش و پس باشد مرا

مردن صیاد برمن آنچنان کرده ستم
جز اجل اکنون کرا می دادرس باشد مرا

گر خیال وصل جانان قسمت آرم عمل
پیشرو داعی اجل صید پیش و پس باشد مرا

عشقبازم تو خطا ما طوطی مینو بهار
آشیان بر شاخ گل بی خار و خس باشد مرا

سله بضم اول و فتح دال و بعده الف بصورت یا سرود یکه در عرب شتربانان میگویند و شتران مست شده چالاک میگردد - از مدار و منتخب ـ

جز بهم سودن نباشد فعل دستم وا نصیب
کاین کف افسوس الی پا پی مگس باشد مرا

بهر ناطق از سر خنجر مشو خون علی
اینقدر رحم از تو ظالم ملتمس باشد مرا

۲۶
آنقدر از خار و خس اندر قفس باشد مرا
کاشیان اندر قفس از خار و خس باشد مرا

بهتر از آزادگی دانم اسیرم گر کنی
بی نوای گل در قصهٔ خوان قفس باشد مرا

آب بحر و خاک خوردم کی توان القدر
گر بنا سازم چو شاهی قصر بس باشد مرا

همچو نوری که طوفانی برآورده زبر
کوه الوند الم نیمه عدس باشد مرا

آنچنان مغرور تا غم خورده اندر این عظان
شور رستاخیز پرواز مگس باشد مرا

تا بکی غافل بیانی در امور عاشقان
صد هزاران از تو ظالم ملتمس باشد مرا

همچو ناطق لب شهد کس نیالایم علی
تا بخون خویش خوردن دسترس باشد مرا

۲۷
بی تو نالیدن بهر لبها هوس باشد مرا
جای دل در سینه میخواهم جرس باشد مرا

آن اسیرم من که قبل از خلقت و بعد از فنا
قبهٔ نه آسمان کنج قفس باشد مرا

گرچه جان از تن جدا گردد زحبت رسید
گر رسد عیسی مم دم باز پس باشد مرا

در طلوع نشئه بدستم بدین صراع خوش
قاضی شهرم چه پروای عسس باشد مرا

آن حریصم من امیدم چه پرسی گر دهند
هر دو عالم بهر یک ساعت نه بس باشد مرا

گر مسیحا هم بدل آرم خیال مردگان
اندرون قبر خود دم باز پس باشد مرا

از برای ناله کردن شادم خلقت بود
کی جرس آسا کسی فریادرس باشد مرا

زین زرین ست انجم ترکاب ازما نو
در خم چرخ کهن پشت فرس باشد مرا

جای روغن آب باران بکار آید علی
برق تابان در چراغ قبر بس باشد مرا

۲۸
در چمن بیدن نه همچون گل هوس باشد مرا
نا به پایش گر خسان دسترس باشد مرا

از پی افغان زبان همچنین جرس شد مرا
تا ز پا شد چون گریک نفس باشد مرا

میکشد دامان گراجیب اندرکوی یار
زیر پاشش هم ز خود دم عسس باشد مرا

می فتد برق نگاه یار بر من آنقدر
گرچه در کوی بت خود قدر خس باشد مرا

میوهٔ جنات عدن بادا زاهد را نصیب
بوسهٔ سیب ذقن یار بس باشد مرا

بس علی شد واقف ذوق اسیری اقضا
گر روم سوی چمن دل در قفس باشد مرا

۲۹
بوسهٔ لعل لبت را صد هوس باشد مرا
یک نظر کردن بحالت گر چه بس باشد مرا

هر که در عشق تو دارد بادپا رشک صبا
گرچه صد منزل بود در پیش پس باشد مرا

بر امید وصل تو با سوز سازم در فراق
برق گردون چراغ عمر خس باشد مرا

بارها این آرزو در غصه یک بوسه است
در پس و پیش تو عند پیش و پس باشد مرا

نیست درد و غم را علاجی از دوا نی از دعا
گر معالج کیمیان عیسی نفس باشد مرا

بسکه در قید تو آزادم ز فکر دو جهان
صبح امید از چاک قفس باشد مرا

شوق دیدار تو ظالم آنقدر دارم بدل
بسکه هر زخم بدن چشم هوس باشد مرا

نسخهٔ اکسیر اعظم خویشتن را کشتن است
آنچنین باید ز خاک بوالهوس باشد مرا

آدمی کو های شکرلب بلکه اندر عشق تو
دشمن بدخواه هر مور و مگس باشد مرا

حقهٔ اکسیر اعظم را در آتش مینهم
مشت خاک از رهگذار یار بس باشد مرا

نیست ممکن تا بمرگ از تو بریدن جان من
رشتهٔ الفت که از تار نفس باشد مرا

نیست غم گر برکشی از مغز سر خشم مرا
چشم دیدار تو از چاک قفس باشد مرا

باد عیسی باد ارزانی برای دیگران
بهر صحبت با تو داماد تو بس باشد مرا

تا زبان باشد علی با تیشم بفریاد و فغان
سینهٔ بی کینه از چاک جرس باشد مرا

۳۰
شوق دیدار پریرویان بس باشد مرا
بی شمار از چشم چون انجم هوس باشد مرا

زیر گردون در تلاش قبر بیدا گشته ام
البته ایام زیر ران فرس باشد مرا

آنچنان لاغر شدم نسبت بدشمن گوییا
تن به پیری من نه از تار نفس باشد مرا

در فضای گلشن عالم گل خوبی توئی
خواهم از آفاق دامان کس باشد مرا

ور کشاکشهای شیخ و برهمن بساد
رشتهٔ زنار کز تار نفس باشد مرا

جز کف خالی نباشد حاصلی زین خاکدان
گرچه از آفاق دامان هوس باشد مرا

ناطقا در دیگر نگذارد علی جز خون و دشنام
گر ز انفاس مسیحا دسترس باشد مرا

۳۱
جز زمن گرد میچون آئینه حیرانی مرا
بسکه باشد زلف ساقی قوتی پشیمانی مرا

بود مجنون ابل ولا اولاد جنون ثانی مرا
شد هنر چون تیغ عریان شبهه ترسانی مرا

چرخ بابوجم کند شام سحر از آفتاب
غرق در دیگر بود در خانه ویرانی مرا

بر دو عالم دست افشانده زیان افتاده ام
بوریا مییابد از تخت سلیمانی مرا

صد هزاران غنچه‌ای عیسی نفس من لب بدا
عیبها من آن باشد که سازد یار قربانی مرا

شهر عاشق سوکشانی که ده زلف پس ... سر
کرده دانا کی همه تعلیم نادانی مرا

سیخ زیر تخت جگر چون ماه برخوان دگر
رفتن خود خوش نمی آید به مهمانی مرا

سفت دائم گردی خود این نقد جان
میدهم خود را تو گر بخت بستانی مرا

جز بتابی نیست آخر شست وشوی ابن زمان
سوی کوثر می برد آلوده دامانی مرا

بو گریبان میکند دامانی از دست جنون
طوق گردن میکند آخر گریبانی مرا

زاهد از میکده میآیم اندر ساختن
بسکه سرگردان نموده سبحه گردانی مرا

چون بطعمی نده کی مانم بجز باده کشی
گر خطا تن باشد خطا پشیمانی مرا

میبرد دلتنگ علی بیزار از گورش کلیم
باز لیس گر نا ور داشک پشیمانی مرا

۳۲
دای من شد دوست جانی دشمن جانی مرا
جوهر تیغش بود بحر پریشانی مرا

ننگ آید ز خلعتهای سلطانی مرا
نیست چون شمشیر سلطان عار عریانی مرا

جوهر عشق است جوشن شیر عریانی مرا
بسکه آبادی جنونش کرد ویرانی مرا

زلف از دست اگر باشد پریشانی مرا
آئینه استاد خود خواند بحیرانی مرا

سر خرید باشم میان عاشقان در روز حشر
گر کند در عید قربان یاد قربانی مرا

باعث قیدم رهائی میشود هر بار آه
در قفسها سوگر دیده به افشانی مرا

تا بکی بو شد شام غم تن من سیه چو ماه
جامهٔ اصلی چو خورشید ست عریانی مرا

صد هما اقکند بر سر سایه تا کام هنوز
پیش او حاصل نشد عز مگس رانی مرا

سله خطا ذو دوم از طرفه کناره از جمله هفت خط جام جمشید ۱۲ فرهنگ دهار عجم
سله ابر و سحاب ۱۲ از منتخب

قشقهٔ صندل کشم چون برهمن ناصیه
در دسر پیدا نماید سبحه گردانی مرا
برق انگن از کتابی چهره‌ات در سر
سوخت دل از طعنهٔ ملای قرآنی مرا
سر بلند از انبا شد عیب بی‌امینی
همچو نیزه جامهٔ اوج است عریانی مرا
جز لقای یار بید رو دنیا خویشتن
نیست باقی آرزو در عالم فانی مرا
بوسه میخواهم که گیرم زان لب شیرین یار
تا بکی از لب لقای بخت نوشانی مرا
گر نخواهم همچو هر خوان نان خویش
همچو شمع از من تو یارب تو گردانی مرا
بار بانم خود پروانه وارم کن شبی
تا بکی هر روز همچون شمع سوزانی مرا
نیستم گر گنج معنی از چه رو در فلک
کرده زیر خاک پنهان در ویرانی مرا

گرچه چون صائب علیا شمع این محفلم
نیست رزقی جز سر انگشت پشیمانی مرا

میرود در بزم آن جان جهان بیدل علی
همچو عمر رفته یارب برنگردانی مرا

۳۴

رشک خورشیدم نماید سجده افشانی مرا
گرد راه یار گردد نور پیشانی مرا
خواند چون آئینه لش استاد حیرانی مرا
زلف شبگون گفت بنیاد پریشانی مرا
میکشی هر چند با تیغ تغافل ظاهرا
زنده دارد دیک تبسمهای پنهانی مرا
دیر و کعبه جنت و دوزخ نمیدانم که چیست
خواهم لبیک گفتن هر کجا خوانی مرا
داغ عشقم یا الهی من وصل نا تمام
چون نبی انجا عمر رفته باز گردانی مرا
سجده با امید جان آستان …
کاش بیساز مدار خورشید پیشانی مرا
هست باران بلا نازل غم گشته عام
نیست چون قطبیان مقسوم بارانی مرا
یکسر تیغ نیاز … همچو کاه دشت …
همچو سنگ کوه باشد صد گرانجانی مرا
در لباس غیر هم دیدم رخ از من میکشی
من نمیدانم که تو اینگونه میدانی مرا

هیچکس ناز کس فراهی چون علی پیدا نشد
تیغ خونخوار است بیدل چین پیشانی مرا

۳۵

هندیم هندی چه یارا ای زبان دانی مرا
کن زبر بوانم و میگوی ایرانی مرا
اکه چون سگها زباب خویش میرانی مرا
کاش در جنت شود مقسوم دربانی مرا
ظاهر او خور روستم سازی برای مصلحت
شادمان داری ز … پنهانی مرا
همچو تار سبحه کان در گردن زاهد بود
شیوهٔ کفر است پنهان در مسلمانی مرا
پیش شیخ شهر شد کفر نهانم آشکار
شد عیان زنار تسبیح سلیمانی مرا
پیش از من بوسه چیده پاسبان زبا یار
کاش جا و شد امروز دربانی مرا
اکه میداری سر چرخ برین های عدو
تو اگر خود دانی میدانی چه میدانی مرا
میکنم سیر چمن بی نوبهاران در قفس
میکند از زخم پیدا گل افشانی مرا
صبح محشر هم نسازم جانب خورشید رو
جامه شبنم اگر انگل تو پوشانی مرا
بر سر شید اقیامت تا بکی از هجر تو
عاقبت از گریه دامان دشت طوفانی مرا

غالبا ده پابوس او کند پیش از علی
سجدهٔ شوقی که میبالد به پیشانی مرا

۳۶

بود با ناز دعوای سلیمانی مرا
صد گواه آورد تسبیح سلیمانی مرا
عارضت آئینه آسا داد حیرانی مرا
همچو خود تلفت فگند در پریشانی مرا
کرد افزون مفلسی حکم سلیمانی مرا
میکند در نبودن بخیه امانی مرا
شعله باشد خامهٔ تحریر پیشانی مرا
فطرتی چون در دبستان باشد پریشانی مرا
آنقدر سرگرم گشته صنم در عطر …
غسل توبه داد زآب پشیمانی مرا
مرد فاضل بوده ام با شمله دستار …
نخل فاضل کرد اکنون چاک دامانی مرا
صبح وصلش نوجوان خیزیم من سر فراق
عمر رفته والپس آید یوسف ثانی مرا
پرده های دیده ام باشد ابر …
نیست غیر از جلد من … مرا

۳۷

دارد آن زلف پریشان در پریشانی مرا
روی چون آئینه کرد بسکه حیرانی مرا
در سر زلف کمان ابروی دل گم کرده ام
چون کند غیر از خضر کس سرگردانی مرا
لاله رویم از لب لعلش یکی دندان نداد
در گروه عشقبازان کرد دندانی مرا

له آنست که چون چیزی گم شود اسار علمتران پرده و پیاله نویسنده تیر گذاشته افسون خوانند تیر خود بخود بحرکت آمده بر نام دزد ایستد ۱۲ از مصطلحات
۵ بوسه از مصطلحات … شرمنده از مصطلحات الشعرا
… ابر و سحاب ۱۲ از منتخب

عاقبت جان بر نشد از درد هر کس هیچ جا
جانب ملک عدم بر آب گردانی مرا
ای کمان ابرو شنیدم چون …
بسکه پیکان زد بسینه لعل یکانی مرا
چشم بیمار تو گرده اکه بیمارم چو خویش
باید از بوس کنارت آب گردانی مرا
می نشد حاصل مرا جز روز …
عمر شد آخر درین دولاب گردانی مرا
با وجود صد زبان چون غنچه بستم گرچه لب
باز از دشمن بودیم دهن خندانی مرا
روز وعده یار می شد حنا دارای …
خون دو سینه دل این شانه گردانی مرا
نیست کارم جز نواخوانی گلزار سخن
باز دارد خسته دل خصم از نواخوانی مرا
بوسه ام داده گرفته سیب زنخ …
ده چه خوش کرده دل این دولاب گردانی مرا
جان بقربانش که یار بی دهن تروانگرد
کرده بود آخر عدم تنگ از دهن خوانی مرا

۳۷

الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها
بما ء الخم من ادراک اعمالی فابطلها
سحاب جاء بالسلطی الی دارک فاحللها
الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها
الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها
بموج باده از بنیاد برکن کوه مشکلها
بسیل آب جام از بیخ برکن کوه مشکلها
الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها
الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها
که بی ایم در شوق جمال راحت لها
خدا حافظ جر الگفتی بمن آ راحت لها
ز رخصت گاه شد تا خانه ام هر گام منزلها
برو واید الالش یار کن کاین شد آخر
هلال چرخ چون نگینه کرد قطع منزلها
شکسته همچو پشت پیر گردون از غم دلها
چه گلرو مانی منم فرو رفته درین گلها
بود بام تبان را ابر دود آه شیدایان
نباشد برق انجا غیر از لرز دن دلها
بود یک خطوه در وادی عشق …
من تا ساق سود یاد دنیا خون …

غم عارض غم دید غم کاکل غم ابرو
کی این ناتوان جانست این چندین غمها
مسافرخانه ها را در سفر آباد بسیاری
بیادین کرد غیبت چو ویرانه منزلها
بو گوکلبه ویرانه ام ویران بگمیدت
ز فیض مقدمت آباد میگردند منزلها
نجاتم غیر ممکن شد ز دست کشتی دنیا
نباشد بحر انجم را چو طوفان در ساحلها
زمرگت یادمی آید اگرچه غافلی نوشه
کف افسوس بمالند رشادی جلاجلها
چنان خجلت … شد گل ز رنگ و بوی …
که نتوانند با من گفتگو کردن عنادلها
بلطف فارسی مشهور کن هند دیوانم
عروس فکر من … دنا طور … دلها

علی از شب حجاب غم زندان شد بجوان حافظ
الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها

۳۸

الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها
بدیدار تو مشتاقند ای ابر کرم لها
بفیضان تو مشتاقند ای بحر کرم دلها
الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها
الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها
برای عاشقان کن حل بجام باده مشکلها
ببیک ساغر رسان کن با حلم … مشکلها
الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها
الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها
سلیمانم مقید کن پری در شیشه دلها
خدا حافظ همه جابت …
غریب اندر وطن کردی مرا ای اولها
از این روز یکه گمشودی مگر سیلاب دریا
سر خود میزند هر موج او بر سنگ ساحلها
بگرداب بلا افتاده ام از دست …
نخواهم دید تا روز قیامت روی ساحلها
عجب شد … مقدم هلالی …
بلند از هر طرف گردید شور … او ناولها
گر سفر با بدایم ترا ای دریا محبوبی
که از مدت بشوقت سست آغوش ساحلها
چو بر دریا کرم فرمو آن دریای محبوبی
… آغوش ساحلها
چرا کردی تو ای صیاد در بند قفس قیدم
نبود از یاد زلف پر بپایم سلاسلها
ملایک سیر تا او قیه اندر چاه زنخدانت
درین نقطه جا یکجان تو داری حبذا بالها
بهر نبکی کر مغز ما تو هم چون ماهتاب …
که بیند نوع شاقان نباتت … محفلها

علی گوبندیم الامی

له تغیر دادن آب و مکان بیمار را ۱۲ از فرهنگ انند راج - ۲ … بشکل پیکان تراشیده باشند و زنان از آن گوشواره می سازند ۱۲ از مصطلحات ۳ الزام دادن ۱۲ از مصطلحات ۴ یعنی ساقی … گردش کاسه عشق را ۵ اوراق رسالتامه را از شراب خم باطل کن ۱۲ مولف ۶ ابرو معشوق … خانه ام آمده پس ادرا فرین کن ۱۲ مولف ۷ بالضم گام یعنی … میان هر دو پا وقت رفتار

۲۹

چه فرزند و چه زن ای دل ز اشونین سلاسلها   متی ما تلق من تهوی دع الدنیا و اهملها
متی ما تلق من تهوی دع الدنیا و اهملها   دلا ضایع مکن عمر در الفکر امل و منزلها
فقیهت توفیق سیل امل از قطع منزلها   متی ما تلق من تهوی دع الدنیا و اهملها
متی ما تلق من تهوی دع الدنیا و اهملها   بترس ای سالک راه عشق از آفات منزلها
مقام نیست دنیا که بنشینم راحت دلها   متی ما تلق من تهوی دع الدنیا و اهملها
تپیدم تو از آفتاب افتاد مشکلها   که جای دشت افلاک و جای قرشت دلها
اگر ره نما و مارا تا در جانان مشکلها   که دهر کوچه میباشد یکی هم دیگر از دلها
چو بر بستند خدا ما را شتران محملها   جرس ناله کرده فریادی که سوز حاشست از دلها
دلا با پهلو جانان گذر نبود مشکلها   که جای نیست جای بهر نظر در مجمع دلها
بود یک گام صد مشکل براه عشق منزلها   دلا شرط محبت نیست ای بدن مشکلها
اگر حال رخ او سویدا است دلها   که بر ذکرش بهر جا بسته دیدم عقد محفلها
ز گریه های سگل شمع آسایشم هر جا   بلا امداد یاران کی تواند ستم محفلها
نشد گاهی خیلی لبسته که گاهی باز کشتیها   برن ای سید صد ها بار شبنم عقد محفلها
چنان سیلاب اشکم جوش زن در آب عمانی   کرین ای آن موج انگشت بر لب زد ساحلها
دلا تیغ ست ابرو نیزه مژگان در ره عشقی   خدا با و انگهبانت درین خونخوار منزلها
رفیقانم همه رفتند سوی شهر خاموشان   چو جای من درین جا خالی اند اینجا چه منزلها

علی در لوح سینه نقش کن از گفته حافظ
متی ما تلق من تهوی دع الدنیا و اهملها

بیت

چو ما گل کرد تیغ چشم قاتل تنگ محفلها   بگردون میرق بیتاب است آه موج خون بسملها
ز لبس یاد تو کرده گریه میکردم منزلها   کنون هر راه باشد بر شگال آسا همه گلها
براه عشق در یک خطوه باشند تحققه منحجان صد جا   خداوندا مدد فرما درین خونخوار منزلها

نباشد آنچه در قسمت نیاید بی رنج قربت   الا ای آب گهر با هوس لب خشک است حلقها
چه خوش باشد کشاد دست تو فی غزر و   گشادی جعده گیسو که بینی عقد براها
همه مشکل شود آسان اگر همت ست آری   همه آسان ز همت گو هم مشکلها
قریبان را بری زیاد دور از ابیاد آری   بلی روشن نسازد پای خورد از شمع محفلها
برایم شود چشم ای شاه خویشتن نا بینای   سلام خشک تو تر کرده چشمانم به محفلها

علی بر سینه ها هر مهر هرگز مگو کافر
کلام عشقبازان الزالود هرگونه مجلها

بود نام خدا ویران ما ترتیب دیوانها   نقوط شعر ما باشد با اوج صفحه کیوانها
تعالی الله شورم هست شیرین تر دبستانها   که آورند خامه از پی من نیستانها
در مطلب نیاید در کفم گاهی صدف سا   گذر کرده ز دست عاصد بار نیسانها
ندیدم هیچ کس را همچو او در صورت و سیرت   بسا دیدیم درین آفاق عالم یوسفستانها
حباب از بحر پیدا شد نباشد شک درین عالم   بچشم خویشتن دارم نهان در پرده عمانها
تعلق ماند با صحرا مرا از بعد مردن هم   کفن را بین کرمی دوزند خار مغیلانها
شهنشاه رعیت پرورم خاری نمیگیرم   خراجم بوی گل باشد بود از گلستانها
ندیدم استخوانی هم ز مجنون ما که چون سازم   پی همدرد خود بس بختیم خاک بیابانها
بحق هیچک عارض لبس از بوسه ها کردم   درین هر آیه پوشید شود آثار دندانها
کشتم آهی شب هجر تابان از هر من موی   نمودندم بعشق سرزده آخر چراغانها
بمیدان قیامت چون شود گنجایش بگیرم   که همراهم بود بعید دو مرا انبار عصیانها
چگویم از فراقش بار بر خوان قصه جرخی   که من در عشیم خود چنان صد بار طوفانها
بیا پای سرنم بوسه بهر رخسار سیدی   بیکدم میتوانم ختم کردن همچو قرآنها
ترسته در زمین سینه ات تخم محبت   ز لبس بالیده چشم بر شگال اند از بارانها

بجا نبازی کمانی یافتم از قید عیاران
که در کردم بسر کوی علی دو از زندانها

۱ یعنی اگر اراده ملاقات کنی کسی را که دوست میداری دنی تو جهد کنی دی بگذار دنیا و خواهشات دنیا ۱۲ مؤلف ۲ ظاهر نمودار کردن ۱۲ از سراج و بهار عجم ۳ منکلم ۱۲ از منتخب ۴ عبارت از هفت منزل ایکه رستم از اراده بما اخلاص کیکاوس در دیو اه نوای تلوارند را فتح کرده بود و هفت روز رفته بود در هر منزل آفتی پیش می آمد و رستم

۱ ابر کرمیکه معنی آن محتاج تفصیل باشد ۱۲ منتخب ۲ نام ستاره السعد فلک هفتم از سراج اللغات ۳ بشیار و بسیار از منتخب ۴ نام کوهی کشتی نوح بوقت نزول طوفان بر این قرار گرفته بود ۱۲

۳۲

صباح عید نعمی یار را باطار قربانها   بروز نظر قربانت دهر انداز او بانها
صباح عید بود آن کان بی محبوب جانها   اگر یک لعل و گهر از دیده ریش شد جیب و دامانها
براه انتظارت بی تو آخر شد اگر دم   دل من شکسته تا چند مشکنی توپیمانها
بچشم ابرو و رخسار و زلف یار داوم   برای آن دهن هیچ کردم همچو سامانها
نشد آخر شد آخر تهی دل خونها   شکستم بارها گو از خنده تنگ آه سندانها
حذر کن ای فلک از تیرهای آه سوزانم   بجای استخوان دارم درون سینه قربانها
نشد گردش مقدر را بهر سو از تدابیرم   زبس گردش نمودم دریس دو دامان بیابانها
نوشتم خط سوی گلرو ز حال آه زار اینک   به برگ گل فرستادم حکایات گلستانها
فتاد از خنده دندان ها برقی سر مجمع   لبسا خون ریخته در انجمن خونریزی بانها
جگه نه بایم آرامی بیک پهلو بستر   من بیمار دارم خارها در دل تر کانها
زریش لبس نبرد آن رسیت نقیب زن گذرها   حفاظت کن متاع خویش را از دزد ایمانها

ز آب زندگی جوی بود بین لسطور آری
کز یار سطرم باشد علی از رشته جانها

۳۳

نخواهد داد عشقم دین ز کف زنها رمیدن را   توانم کرد طاف کعبه ابرو بت چین را
کمال لهست محبوبن خال از لبس چه افسانه   بعبد احسان بر آرم جبین خال ائین را
نسیم خلد ازه صحرای بطحا آید هر دم   بکن باد صبا هو دماغم نافه چین را
مدام از باده نغم غدیر اینک سرستم   چراغ خورشید بر من عرض ساغر زجامم زرین را
فشاندم جای مضمون شهنشاه هر سر دیوان   سواد شعر شد کحل الجواهر چشم حق بین را
اگر داری ای خود از نور معرفت روشن   ندانی جز سفال آن سبز جام جهان بین را
چه در خانه نشستی خیزه چیزی کسب کن کا خر   هنر مندی نشاند در دست شاهین را
عجب بوی ما عمرانه گر فته از گل مرقد   تو نشاد قلیکه بردارند از خاکم زیلبی را

۱ درمحاوره فارسیان یعنی کما لی واله آن دو وسیله باشد که در کرشش دو دخته حائل وار در گردن اندازند ۱۲ از منتخب
۲ چیزیکه مخل عیش و سبب دماغی باشد ۱۲ نباید هم چراغ هدایت ـ
۳ بالفتح ظاهر کردن چیزی را بر کسی ۱۲ از کشف منتخب ـ

ریا و شمع طاعت خرابی آورد زاهد   نه بینی کجا که بر کن از سر گوش تحسین را
ترا بالین سایه سر خواب بستر نا ملایم   مرا کافی است دولت خاک سنگ بستر و بالین را
شهید ناز اگر خونبهای سینه در عهد   به مهر کفن بی فاتحه آن زلفان زرین را
همه احوال عالم نقش بر لوح دلت مبنی   بهشت جاکم بخشش کنی ما در تنها بیوفا
حدیث قیس لیلی فقره باشد مکتوم   لبم [illegible]
سیه روی نزد هر نما گوش کن [illegible]   مرا دشمن [illegible]

الهی خوبان بهر علی حسن سیاه زده
فلک نظم من بنیاد رسانه عقیدت را

۳۴

چون فلک ناصیه سائی است همه رفعت ما   سبحه ند دست بود و سلسله دولت ما
در خیال رقم حمد خداوند جهان   خامه گیرم بکف نیست چنین طاقت ما
پنجگانه چو نمائیم ادا در کعبه   بر در خلد نوازند ملک نوبت ما
انقلابی است و از آن چه عجب گر زمرگ   هر گناهی که نمودیم شود طاعت ما
گر رویم آن طرف عرش برین شهر شود   باشد آفاق فلک از ره عزلت ما
فارغ از خوف و رجای سقر و فردوسیم   بنه از قهر و رضای تو بود جنت ما
آن خفیفیم که دار بدوزیش که هست   آسمان از خردل ره خفت ما
ما همه حلقه مفروع و دو جهان ای حلیم   تا بوحدت برسد سلسله کثرت ما
ما و صد فسق و فجور آه درین میخانه   بود از بهر عبادت بجهان خلعت ما
خصم در بزم تو از ما چه سخن چینی کرد   دشمنان را نگذارد ز کرم همت ما

جز بسجده و نزند حرف بدو ینگ علی
کرد تاثیر بخامه اثر صحبت ما

۱ بتنم سین و سکون هیم و فتح میین مهر شنوانیدن عمل خیر خود را بمردم چنانکه ریا نمودن اعمال حسنه را از اینک پندارند ۱۲ از منتخب ۲ حریر چینی که منقش باشد منقول از شرح خاره ۳ سیاهی دولت از منتخب ۴ شش ستاره کوچک باهم متصل اند و آن در ایام زمستان آزاد اول شب نمایان شوند ۱۲ از غیاث ۵ بالفتح و دال مهمله مفتوح دانه باشد بسیار کوچک تیره که آن را بهندی رائی گویند ۱۲ از منتخب ـ

تاج بر فرق نهادیم بداد دولت ما
بر در دوست فتادیم خوشا غیرت ما

سوخت انگشت طبیبان ز مرض دشمن را
مانع نبض شناسی است کنون حرقت ما

شاکر راحت و نعیم بر منعم خویش
کثرت لطف خدا است سر قلت ما

بوریا را همه خود بوی ریای دانی
زاهدا گر بدماغ تو رسد نکهت ما

اول و آخر آدم که بود خاک ضعیف
خاکساری نبود باز چه از طینت ما

غیر ایام جنون آه چه باید کردیم
به ز هشیاری ما بود همه غفلت ما

رخ سوی کعبه چو خورشید فلک می کنیم
گر بحجت نشود دام کسی زلت ما

شاکر عشق مجازی بجهان گردیدیم
که از آن عشق حقیقی شده حقیت ما

ختم شد نامهٔ پیغام بنور اول
آخرین نقش شده زیب قلم ملت ما

گرچه در کنج خمولیم چو عنقا پنهان
جمله آفاق گرفته است علی شهرت ما

در میکده بعشق تو مستانه ایم ما
در بتکده که حسن تو دیوانه ایم ما

گشتیم در تلاش تو از شرق تا بغرب
وین بوالعجب که هر دو بیک خانه ایم ما

نزد دگیر ز حبل و رید م گفته
گنج نهان تو باشی و ویرانه ایم ما

از سنگ طور آئینه داریم پیش رو
محو خیال جلوهٔ جانانه ایم ما

دیدیم در سراچهٔ دل حال دو جهان
جام جهان نمای جم آلانه ایم ما

کاری که میکنیم به تعلیم دل کنیم
پابند پند واعظ و ملانه ایم ما

افسوس همرهان به قفس در حضور دوست
در بند آب و دانه و کاشانه ایم ما

سودا اگر گران نشود مال و زر چه است
حاضر بنقد جان و سر بیعانه ایم ما

گر پای جا نگد از نگر آشیان نگر
کز آه سر خویش به خسخانه ایم ما

یارب بخرید چنان نیست نام زر
امیدوار فضل کریمانه ایم ما

زین گریه میکنیم علی بر خرد هنوز
زخمی بتیغ طعنهٔ دیوانه ایم ما

۲؎ گمنامی از منتخب و صراع ۳؎ رگیست در گردن ۱۲ منتخب
۴؎ بکسر بمعنی نیزه ۱۲ از غیاث -

در کوهسار عشق تو دیوانه ایم ما
در شمع زار حسن تو پروانه ایم ما

واعظ حدیث کوه کن اینک بسنگ زن
اکنون بدهر قابل افسانه ایم ما

رفتیم گر بپای مغان زاهدا مرنج
کز بادهٔ طهور تو مستانه ایم ما

آه و فغان و ناله و درد دریغ حیف
تنها دران بلشکر شاهانه ایم ما

چون خار خشک در ره او افتاده ایم
در پای خصم خویش خسک دانه ایم ما

ای قبر رحم رحم که بی زر مسافریم
و ز راه و رسم خاک تو بیگانه ایم ما

غارت کند بحشر نبی کشور گناه
مشتاق یک نگاه شفیعانه ایم ما

جام طهور بود امید از غدیر خم
مست الست ساقی و پیمانه ایم ما

نامرد بیر و شهٔ مردان نشد نه شد
امداد یا علی دم مردانه ایم ما

ای بسوز عشق تو سازیم ما
شمع آسا تا نه جان بازیم ما

حسن تو بیرون ز درک چشم هاست
همچو عنقا گرچه پروازیم ما

از محیط آسمان بالاتری
منزلت در دل برین نازیم ما

به ز جوز باشد اگر تشبیه رخ
تا بچرخ هفتمین تازیم ما

گر بود تشبیه تو در وهم نیز
تا بحد لامکان تازیم ما

سیر نی حر سنے بحرکات نظر
با حریفان نیز همرازیم ما

کی نهان ماند درون دل غمت
گر شکست رنگ غمازیم ما

هر که ما را دید یادت میکند
در میان خلق ممتازیم ما

از عدو نامه کبوتر کے برد
ز آه آتشبار شهبازیم ما

تا کجا باشد فراز بام تو
در هوایت طائر آزیم ما

گر دهی مسکن بکوی خویشتن
خانهٔ تن را بر اندازیم ما

شد عتابت باعث شهرت کنون
غائبانه با تو انبازیم ما

در کشی در خود حباب آسا چو یم
قطره از دریا ز آغازیم ما

۱؎ بفتحتین دانه باشد خاردار که بهندی گوکهرو گویند ۱۲ از سراج
۲؎ بالفتح شریک ۱۲ از غیاث

میکده هرچند هند ست ای علی
سرخوش صهبای شیرازیم ما

بود تا در سر حمد خدا جنبش زبانم را
علی بر عرش پرواز است عنقای بیانم را

بده توفیق یارب پی حمدت بیانم را
که باشد عرش کرسی زیب نقش بنانم را

الهی شهرت در قیامت ده زبانم را
نمک از شور محشر بسکه فریاد بیانم را

بکش از تن اگر خواهی تعالی اخلاص جانم را
مده در دست دونان لیک آزادی عنانم را

الهی تا قیامت دار خندان دوستانم را
الهی تا قیامت دار گریان دشمنانم را

مگردان در زبان نامهربان آن مهربانم را
مگردان بلکه یارب مهربان نامهربانم را

بچشم دوستان کلکم نخل گلفشان باشد
سنان در سینه پیوسته نگاه دشمنانم را

بیا ای سرو قد از ضعف پیری تا شدم خم
بقربان تو اکنون تیر بیاید کمانم را

متاع وصل جانان را بصد منت خریدارم
اگر مفلو فرماید بقیمت نقد جانم را

بجود در قبر دل ار تشنهٔ دیدار او برم
نشد تصدیعه در آب دادن میزبانم را

سحر آسا گریبان چاک شد بید از گل اخر
چو شب خوانده بخوابش عندلیب بستانم را

جراحت نی زدی یار مرهم بس و دست یاد دشمن
مگر فاسد نمودی جان من از خود گمانم را

غم او ده اشکم بر کرده اند از خاک گورستن
پس از مرگم نمانده جا بدنیا میهمانم را

گذشت آن سوار امروز علی از پیش من ناگه
بیک جلوه نمودن در ربود از کف عنانم را

به توصیف دهانش تا بود جنبش زبانم را
علی طشت شکر دانند ذوق بیانم را

عیانم را تو می بینی نمی بینی نهانم را
نهانم را نمیدانی تو میدانی عیانم را

زبانم میکند دشمن و درون دوستانم را
بدوران بعد ازین سازد زبانم دشمنانم را

گران کردی تو ایجان آن جهان انگیزه جامم را
که جنبیدن شده دشوار جسم ناتوانم را

۱؎ کسیکه از نشهٔ شراب خوشحال باشد و کسیکه مستی او باعتدال باشد ۱۲ از برهان
وغیره و در سراج نوشته که مستی چند مرتبه دارد اول سرخوش بعد ازان تردماغ
۲؎ بعد ازان سیه مست بعد از ان خراب ۱۲

اگر بر ضد من دارد فلک گردش نیم غمگین
ز تار نور مه سازند رفو چاک کتانم را

اگر تشبیه دندانت دهم با لولوی لالا
گسستی از کلام من ایجان نه با آن فشانم را

دل و جانم نثار آن سگ نامهربان من
که از مقتل بکوی خویش برد مشت استخوانم را

زمانه گردبادی هست جسم لاغرم کاهی
پر عنقا مبارکباد یارب نیز جانم را

شدم مد نظر شاید ترا ایجان از لطفت
ببرق خنده کردی سرمه سا استخوانم را

ز لبلم بسکه بستوده دو لعلش را بیک عمری
بود لذت به از قند مکرر هم بیانم را

دل ناشاد خاکستر ببزم دوستان گردد
بحق دشمنان برقی نهان شد بیانم را

بوصف خویشتن نوحه کردم خانه فرسای
که گرد و سینهٔ دشمن گذرگاهی سنانم را

بشنوم گرد دشمن حرفگیری لیک خرسندم
بلی گلگیر می باید زبان شمع سانم را

بزیر آستان روضهٔ شاه نجف یارب
عطا کن جای یک بالشت استخوانم را

علی زان سبزه خط مضمون رنگین را خنا کردم
ولیکن بلبلی باید بهار گلستانم را

الهی نفخهٔ صور قیامت کن کلامم را
بده تاثیر اعجاز مسیحا باز نامم را

ثمار شاخ خشک خامه را کیفیتی بخشی
خریداری کند بانقد جان سر نخ خامم را

کلام عام در حرفم بطرز خاص سید کن
بنقد جان خریداری کند هر خاص عامم را

سر میدان چو در آیم ظفر بوسد سر پایم
فسان از استخوان فرق دشمن کن حسامم را

جواب من دهد همچون گل همه تن خنده با خنده
نسیم صبح با غنچه اگر گوید سلامم را

زند بر سنگ دیوان هزاران جام کیخسرو
اگر کس بنظر در خواب بیند دو جامم را

بوقت آفرینیام ار شهر کنی یارب
دل مشکل پسند ان مشتر گردد قیامم را

نمی بینم درین باغ خزان طبع بجز خارے
ز بوی گلشن فردوس خوشبو کن مشامم را

کمالم شد علیا باعث نقصان من اکنون
مه پر بی لطف عید الفطر شد ماه تمامم را

۱؎ جامه است معروف که شاعران پاره شدن آن بسبب نور ماه
گفته ۱۲ از سراج و برهان۔
۲؎ کمبار دیدن ۱۲ از منتخب ۱۲

داد از برای سجدهٔ آن جبین مرا
بهر نجات خواند نبی شود دین مرا

نه داد که چشم داشت ستم زمین انتظار
نومید میکند نفس والیسین مرا

امید ز صبا بود دم بوی نقاب
موی دماغ عیش بود مشک چین مرا

فریاد کن دهر تاهم تشنه لب
مذبوح کرد از نگه سرمگین مرا

در صفحهٔ زمانه سیه بخت نامور
کرده رقم بصفحهٔ خاطر نگین مرا

فرقی نبود در من و او در محو بهشت
از دوست کرده اند جدا آن و این مرا

خاکم ز آب شرم معاصی چو گل شده است
صوت آمده است از ین ماء مهین مرا

اکنون که زنش میخورم از سبزه خط
نوشی دهی ز لعل لبت انگبین مرا

چرک ریا و سمعه دلی نیست شستنم
بر از شراب کنی ساتگین مرا

گردید شوق معبد آلوده بخاطرم
تعلیم داده هندوی رسم دین مرا

ایام یعنی میگذرد در شب فراق
داغی بهل نهاد چرا بر جبین مرا

از مور ناتوان نزارم میان خلق
بیم چه میکند کمر نازنین مرا

جانم فدای یار که علیم پسند کرد
گو بر هنر نکرد عدو آفرین مرا

بخت سیاه کرد ز طفلی سپید مو
پیری نموده است جوان حسین مرا

گشتم اسیر زلف صبا دیگر بدن
گردید آشیان قفس آهنین مرا

ور دیده من است ره دشمن ز شب
تا راه خواب زده آن مه جبین مرا

نادیده دیده گوهر دندان لعل لب
حرفی نماند یاد بجز یاد و سین مرا

علیم نمود کار بشهر در شاعری
کرد از اهل شهر جدا علی نکته چین مرا

خاطر بشوز بود جزینی ز نزرین مرا
نمائی مژگان گذاشته اینک کمین مرا

خرمن مژه انداز من جمع مهر دلان
خوش آمدم بهنوز لقب خوشه چین مرا

لیلی دشت ... در وادی جنون
جز نخل قیس نیست کسی همنشین مرا

یاری که بخت بهر ملال بکام من
بهتر ز دشمنی که دهد انگبین مرا

فربه جنیان نمود مبیک بسینه خال لب
گویا گزند صید مگس انگبین مرا

روزی زبی ز سبزهٔ خط نیش در دلم
ای آنکه سیده هی لب انگبین مرا

صوفی صفا دلی بفروشد آئینه
خالی ز می مهند چرا ساتگین مرا

ساقی ز روی فیض کشائی لب آن
معلوم نیست غیر وکعت ساتگین مرا

شد پاره پاره پیرهنم از حجاب یار
بی شرم کرده است بت شرمگین مرا

یارب کجا روم چه دل مهربان اگر
در جنب خویش جا ندهد هم زمین مرا

باشد فقیر نیز تو نگر برای خود
پر کرده است دست تهی آستین مرا

صد پاره شد ز دست جنون جاک دامنم
یکدست برد سیل سرشک آستین مرا

خون علی سپید و روی او سیاه
چون گلعذار داد گل یاسمین مرا

سیقدر کم کجا گم شد باز یا اله
خالی نکرد جا به سجده گر زمین مرا

شد سینه ام چو دانه گندم شگافته
تا دست داد پارهٔ نان جوین مرا

شاید که ابر بارش رحمت بهین بود
زاهد ز روی نامه سیه کم مبین مرا

با سامری مقابله سازم بقبض قدش
معلوم گردد شود روح الامین مرا

دامن هزار پاره بپای شکسته ام
جز نخل فاضلی نبود همنشین مرا

صاحب بشهر نکرد نظر سوی من نکرد
جانم فدا که حید علی نکته چین مرا

گر برزده ند کسی آستین ترا
بودند دشمن از پی من در کمین ترا

داغی نهاد بر جگر حسن ربا
آنکس که گفت مهر رخ ماه جبین ترا

بر حسن دیگران چه توجه دهی مرا
آئینه گیر تا بنمایم حسین ترا

ساقی برای خاک کف پات چه شد
باد از آفتاب فلک ساتگین ترا

دستت که من بگردن مینا کشیده ام
چشمی بخبر است برخ ساتگین ترا

روشن شده بی مثال سحر و سود ا خلق
کند است تام برق دلی کمین ترا

م میان قبر ست زیر پا خلق
نخوت نمیگذاشت قدم بر زمین ترا

۵۱ ماهی بمعنی آب ۱۲ از منتخب و طین بمعنی گل ۱۲ از شرح والصاب ۱۲
۵۲ شنوانیدن ... بر مردم ... تحویل ... ۱۲
۵۳ کنایه از ... در خانه ... شد ۱۲ مولف

بر اوج دهر بلندی خود ای فلک مناز
ما دیده ایم فرق بپای زمین ترا

شادان مشو بمرگ عدو هرگز ای عزیز
شاید که غیر خنده کند همچنین ترا

حالات عاشقان همه گوید مو بمو
مشاطه شاید است صنم شانه بین ترا

تا جست ز آفتاب رکابت ز ماه نو
کردند همچو ابلق ایام زین ترا

یاد رندگان بغیر امو شیت مده
یک عرضه میدهم دم خلوت همین ترا

باد رگهن علی سخن هیچ کس بدل
تا همچو رندی او نشود دلنشین ترا

باید عنایت و کرم ای نازنین ترا
عیبست پیش اهل نظر خشم و کین ترا

ساقی بیا که گردن میناست بس بلند
چشمی در انتظار بود ساتگین ترا

خود را بکشت آنکه چنین با عدو تو دید
باشد نیام تیغ قضا آستین ترا

خیط سحر که حلقهٔ انگشترت بود
باشد ز آفتاب منور نگین ترا

باد بهار رفت و بهار چمن رود
بلبل خزان نمود در لغا غمین ترا

افروختی چو شمع چو پروانه سوختم
ای شعله رو که کرد ز من خشمگین ترا

ای غنچه لب خموش نشستی خرابم
آیا زبان نداد دهن آفرین ترا

ای بت چنان سکوت نمودی در انجمن
گویا زبان نداد سخن آفرین ترا

امید من روا نکنی جان من مکن
آخر که آرزو نشود همچنین ترا

فریاد این گدای زمین کی رسد بچرخ
باشد ز آفتاب فلک شه نشین ترا

ای عندلیب ز خزان است مرد نیست
گردید آشیان قفس آهنین ترا

یادم فتاد آن لب و دندان دلکشش
یاقوت خط جبابا ست دسین ترا

از دست ما چرا ز دل عجب ... ر
آئینه گیر تا بدل آید یقین ترا

امروز گشت صاحب من برای خود
دیروز بود دهر که علی خوشه چین ترا

دشنام داد یار سر انجمن مرا
شد زخم دل به شکر گذاری دهن مرا

بر روی غیر نیز بدم گفت گرچه یار
مهر سکوت بود تو گوئی دهن مرا

چون لاله داغ دل بفشانم سر مزار
افتد اگر نظر بلحد کو کفن مرا

تا کی ز دست هجر تو عریانی تنم
کن قطع از غبار دولت پیرهن مرا

نازش کنم بحله فردوس روز حشر
باشد اگر ز خاک رهش پیرهن مرا

آخر شده غبار بچشم عدو تنم
بیجان نکرده بود عبث جان من مرا

آسان بود تحمل صد طعن دشمنان
آنگونه شد گران ببدن جان من مرا

تیر نگاه زد بسر پهلو غزالی چشم
کرده شکار آهوی ناوک فکن مرا

بی روی گلعذار من و سیر بوستان
صرصر بود نسیم سحر در چمن مرا

گلگشت باغ بی رخ او دوستان مباد
دار است نخل سرو سهی در چمن مرا

گو نیست پنج نوبت شاهانه بر درم
فخری است بس علی ز در نجف مرا

یار نیست غمگسار عدو دل شکن مرا
خار است کداره انجمن مرا

نقش محبت است مگر نقش پای دوست
نعلی در آتش است سر راهزن مرا

گو گرد احمر است مگر گرد کوی دوست
کرده است سنگ الهو سان سیمتن مرا

اکسیر اعظم است غبار دل رقیب
بر رغم او بیام کند سیمتن مرا

ایمان ز من ربوده بیک جلوه آن صنم
کافر نموده آه بت برهمن مرا

زارم بیاد آن کمر نازکش چنان
گر مور هم ضعیف بنر دگور کن مرا

نادار یم ز خاک بر افلاک بر رساند
گردید نور مهر منور کفن مرا

چون تار گوهر است تنم زار و ناتوان
می باید از حباب بیندار کفن مرا

فرهاد وار عاشق شیرین نبوده ام
دامان کوهسار نیرزد کفن مرا

صد پاره کرد دست جنونم لباس تن
دامان دشت قیس نیرزد کفن مرا

گردند گرد باد سر کویش دریغ
می باید از غبار رقیبان کفن مرا

۱ کنایه از فال گیر و این فال مخصوص بشانه بز میباشد ۱۲ از بهار عجم
۲ روشنائی صبح ۱۲ از منتخب۔

۱ بیقرار چه هرگاه کسی را محبت خود بیقرار خواهند نام او بر نعل اسپ نوشته در آتش نهند و افسونی خوانند مطلوب طالب محبت خود بیقرار میگردد و حاضر شده مطیع میشود از رشیدی و لطائف ۲ کار ... بعکس کردن از منتخب۔

داد از برای سجدهٔ آن جبین مرا | سحر نجات خواند بی تو دین مرا
بود آنکه چشم داشت سرم در انتظار | نومید میکند نفس والپسین مرا
امید ز صبا بودم بوی نقاب یار | موی دماغ عیش بود مشک چین مرا
فریاد کن که هم نشد لب بند | سد بوح کرد از نگه سرمه گین مرا
در صفحهٔ زمانه سیه بست نامور | کرده رقم بصفحهٔ خاطر نگین مرا
فرقی نبود در من و او مجو بهشت | از دوست کرده اند جدا آن و این مرا
خاکم ز آب شرم سیاهی کش شهرت | صورت بر آمده است ازین آب و طین مرا
اکنون که نیش میخورم از سبزهٔ خط | نوشی دهی ز لعل لب انگبین مرا
چرک ریا و سمعه ز دل نشسته میشستم | پر از شراب کن لب ساتگین مرا
گردید شوق لمعهٔ اسود بخاطرم | تعلیم داد هندوی او رسم دین مرا
ایام میگذرد در شب فراق | داغی بدل نهاد چرا مه جبین مرا
از مور ناتوان ترم در میان خلق | بیند چه میکند کمر نازنین مرا
جانم فدای آنکه عیسیم پسند کرد | گو بر هنر کرد عدد آفرین مرا
بخت سیاه کرد بطفلی سپید مو | پیری نموده است جوان حسین مرا
گشتم اسیر زلف صیاد گلبدن | گردید آشیان قفس آهنین مرا
وردمن است والشمس و اللیل هر شب | تا راه خواب زده آن مه جبین مرا
نادیده دیده گوهر دندان لعل لب | حرفی نماند یاد بجز یاد وسین مرا

عیسیم نمود کار هنر در مشاعره
گر اهل بزم چید علی نکته چین مرا

خاطر نشد زبود حزین از حزین مرا | تنها بی مکان گذاشته اینک کمین مرا
خرمن نموده اند ز من جمع مردمان | خوش آمدم هنوز لقب خوشه چین مرا

۵۱ یا بمعنی آب ۱۲ از منتخب و طین بمعنی گل ۱۲ از منتخب و الصراب ۱۲
۵۲ شنوانیدن عمل خیر خود را بمردم چنانکه ریا نمودن افعال حسنه ما را انکه بپندارند
۵۳ کنایه از سنگ اسود که در خانه کعبه باشد ۱۲ مولف

لیلی دشت نجد بود در وادی جنون | جز نخل قیس نیست کسی همنشین مرا
یاری که بخت بر زلال بکام من | بهتر ز دشمنی که دهد انگبین جان
فربه چنان نمود بیک بوسه خال لب | گویا گزید مگس انگبین مرا
روزی زنی ز سبزهٔ خط نیش در دلم | ای آنکه میدهی لب انگبین مرا
صوفی صفا دلی نفروشد آئینه | خالی ز می هند چرا ساتگین مرا
ساقی ز روی فیض کشای دلم اینسک | معلوم نیست غیر دعوت ساتگین مرا
شد پاره پاره پیرهنم از حجاب یار | بی شرم کرده است بت شرمگین مرا
یارب کجا روم چه دل مهربان اگر | در جیب خویش جا نهم مه زمین مرا
باشد فقیر تو نگر برای خود | پر کرده است تهی آستین مرا
صد پاره شد ز دست جنون چاک دامنم | بگذشت سیل سرشک آستین مرا
خون علی سپید و روی او سیاه | چون گلعذار داد گل یاسمین مرا
بیقدر کم کجا گمشد باز یا آنه | خالی نکرد جا به سجده گر زمین مرا
شد سینه ام چو دانه گندم شگافته | تا دست داد پارهٔ نان جوین مرا
شاید که ابر بارش رحمت کند | ز لب زروی نامه سیه کم مبین مرا
با سامری مقابله سازم بقبض قدرتش | معلوم گردد شود روح الامین مرا
دامن هزار پاره بپای شکسته ام | جز نخل فاضلی نبود همنشین مرا

صاحب سحر نکرد نظر سوی من نکرد
جانم فدا که چید علی نکته چین مرا

گر بر زده نمیکسی آستین ترا | بودند دشمن از پی من در کمین ترا
داغی نهاد بر جگر حسن زربا | آنکس که گفت مهر رخامه جبین ترا
بر حسن دیگران چه توجه همی مرا | آئینه گیر تا بنمایم حسین ترا
ساقی برای خاک کف پاست جمله | باد از آفتاب فلک ساتگین ترا
دستی که دم بگردن مینا کشیده | چشمی بجستن است برخ ساتگین ترا
روشن شده مثال سحر دو سود خلق | کند است نام برق دلی نگین ترا
م میان قبر بست زیر پا خلق | نخوت نمیگذاشت قدم بر زمین ترا

بر اوج وسر بلندی خود ای فلک مناز | ما دیده ایم فرق بپای زمین ترا
شادان مشو بمرگ عدو هرگز ای عزیز | شاید که غیر خنده کند همچنین ترا
حالات عاشقان همه گوید چه موبمو | مشاطه شاید ست صنم شانه بین ترا
تاجت ز آفتاب و رکابت ز ماه نو | کردند بهر ابلق ایام زین ترا
یاد رندگان بفراموشیت مده | یک عرضه میدهیم دم رحلت یاسمین ترا

باد رکن علی سخن هیچ کس بدل
تا بهر رندی او نشود دلنشین ترا

باید عنایت و کرم ای نازنین ترا | عیب است پیش اهل نظر خشم و کین ترا
ساقی بیا که گردن میناست بس بلند | چشمی در انتظار بود ساتگین ترا
خود را لکشت آنکه چنین با عدو دید | باشد نیام تیغ قضا آستین ترا
خیط سحر که حلقهٔ انگشترت بود | باشد ز آفتاب منور نگین ترا
باد و بهار رفت و بهار چمن رود | بلبل خزان نمود در لغا غمین ترا
افروختی چو شمع چو پروانه سوختم | ای شعله رو که کرد ز من خشمگین ترا
ای غنچه لب خموش نشستی خرابم | آیا زبان نداد دهن آفرین ترا
ای بت چنان سکوت نمودی در انجمن | گویا زبان نداد سخن آفرین ترا
امید من روا نکنی جان من مکن | آخر که آرزو نشود همچنین ترا
فریاد این گدای زمین کی رسد بچرخ | باشد ز آفتاب فلک ترکنشین ترا
ای عندلیب ز خزان است مردنت | گردید آشیان قفس آهنین ترا
یادم فتاد آن لب و دندان دلکشش | یاقوت و حجر شخط است حبابا دسین ترا
از دست ما چرا زده دل عجب بار | آئینه گیر تا بدل آید یقین ترا

امروز گشت صاحب خرمن برای خود
دیروز بود هر که علی خوشه چین ترا

دشنام داد یار سر انجمن مرا | شد زخم دل به شکر گذاری دهن مرا

۱ کنایه از فال گیر و این فال مخصوص بشانه بز میباشد ۱۲ از بهار عجم
۲ روشنائی صبح ۱۲ از منتخب۔

بر روی غیر نیز بدم گفت گرچه یار | مهر سکوت بود تو گوئی دهن مرا
چون لاله داغ دل بفشانم سر مزار | افتد اگر نظر بلحد کو کفن مرا
تا کی ز دست هجر تو عریانی تنم | کن قطع از غبار دولت پیرهن مرا
نازش کنم بحلهٔ فردوس روز حشر | باشد اگر ز خاک رهش پیرهن مرا
آخر شده غبار بچشم عدو تنم | بیجا نکرده بود عبث امتحان من مرا
آسان بود تحمل صد طعن دشمنان | آنگونه شد گران بدن جان من مرا
تیر نگاه زد بسر پهلو غزال چشم | کرده شکار آهوی ناوک فگن مرا
بی روی گلعذار من و سیر بوستان | صرصر بود نسیم سحر در چمن مرا
گلگشت باغ بی رخ او دوستان مباد | دار است نخل سرو سهی در چمن مرا

گو نیست پنج نوبت شاهانه بر درم
فخری است بس علی ز در پنجتن مرا

یار است غمگسار عدو دل شکن مرا | خار است گل کدار ره انجمن مرا
نقش محبت است مگر نقش پای دوست | نعلی در آتش است سر راه زن مرا
گو گرد احمر است مگر گرد کوی دوست | گر دست سنگ بو الهوسان سیمتن مرا
اکسیر اعظم است غبار دل رقیب | بر رغم او پیام کند سیمتن مرا
ایمان ز من ربوده بیک جلوه آن صنم | کافر نموده آه بت برهمن مرا
زارم بیاد آن کمر نازکش چنان | گر مور هم ضعیف سزد گورکن مرا
ناداریم ز خاک بر افلاک بر رساند | گردید نور رهبر منور کفن مرا
چون تار گوهر است تنم زار و ناتوان | می باید از حباب بهندار کفن مرا
فریاد دار عاشق شیرین نبوده ام | دامان کوهسار نیرزد کفن مرا
صد پاره کرد دست جنونم لباس تن | دامان دشت قیس نیرزد کفن مرا
گردند گردباد سر کوئیشم دریغ | می باید از غبار رقیبان کفن مرا

۱ بیقرار چه هر گاه کسی را محبت خود بیقرار خواهند نام او بر نعل اسب نوشته در آتش نهند و افسونی خوانند مطلوب المحبت طالب خود بیقرار میگردد و حاضر شده مطیع شود از رشیدی و لطائف ۲ کار رسے بعکس کردن از منتخب۔

عریان نهی اگر به تن ناتوان من / بار زیست چون غبار بدنها کفن مرا
داغم برای نام تو بر نقش نگین مهر / می باید از شقایق نعمان کفن مرا
دستم نمیرسد بکمرهای نازکان / تنگ است جا[ن] ز میان بدن مرا
هیدم نشد ز بخت سیه هیچ ... / زاغ کمان پریده زکف باغ تن مرا
جان داده ام بحسرت دیدار گر قمان / باید که عندلیب شود نوحه زن مرا
از ترس تیغ تیز سر خود میکشد خلق / خود سینه می بود سپر گردن مرا
باشد پناه عیب جوان ای جهان پناه / داغی بود بر و سپر گردن مرا

بعد از نبی نبوت غیر است زندقه
مهر فصاحت است علیا دهن مرا

آنکس که دید سیر کنان گلبدن ترا / حوری گمان نمود میان چمن ترا
ای بت نیامدی مگر از کعبه و حرم / کس نیستم که سجده کند برهمن ترا
ای بت چنان بزور گرفتی تو پای کفر / کس نیستم که سجده کند برهمن ترا
دندان فشرد بر جگر خود ز روی شرم / در خواب دیده است مگر نارون ترا
می آرد از مردمک چشم آهوی / کی زیب میدهد سپر گردن ترا
حسنت زدود ز داشت این زینت / بستند چون قریب ... پیلتن ترا
اکسیر را ز خاک بهت میکند بدل / شاید که دید بوالهوس ای سیمتن ترا
برزد و رخ و دغر ... ای زیب / سعدی بگفته است مگر مشت زن ترا
باشم زیاده گو نگمان تو زاهدا / فرموده اند لیک حسن ظن ترا
افتی بپای خویش چرا ای برادرم / جاه دگر چرا کنم ای جاه کن ترا

بعد از نبی نبوت غیر است زندقه
مهر فصاحت است علیا دهن ترا

یک گفت گلبدن دگری سیمتن ترا / الا ندیده هیچکس ای جان من ترا
اینک ملک رسید پی نقد جان بخیر / تا چند انتظار کشم راهزن ترا
بهان کن بجوی باغ تو شیرین لبانم / فرهاد گو مباش صنم کوهکن ترا
دشنام ده بروی جلیلم اگر پری / ثابت نشد به هیچ دلیلم دهن ترا
ای سرو شمع نیست گر از بیم فاخته / انگل کنم ز سینه بلبل لگن ترا
سازی اگر ز مغز فلاطون شمع بزم / سازم جبین و سینه زاهد لگن ترا
ای سیمتن بند ز دهد عطر شبنمت / بیند اگر بباغ گل یاسمن ترا
بیرون شدی چو غنچه اندر راه هند / ای مشک قدر نیست از این ره ختن ترا
عطر از برای تحفه گل زآب شبنم / گر در خورد میان چمن گلبدن ترا
باشد مگر به چشمک نرگس سعید به / ای سیمبر ندید گل نسترن ترا
رفتم بکوی دلبر و گفتم بدل که باش / گوئید بود روضه رضوان وطن ترا
ای بت سیاه پوش شدی هیچ میکنم / شاید ز کعبه برده بود پیرهن ترا

گو نیست هیچ نوبت شاهانه بر درت
فخر است ای علی زدن بیستن ترا

پیام بلبل فرستاد گلعذار مرا / بهار رنجهای خزان کرد در کنار مرا
میان مردمکش جای خویش می بینم / بجرم دیدن رخ کرد در حصار مرا
چه سبزه ها بچرید از خط تو آهوی چشم / خزان گلشن جنت بود بهار مرا
بدشت عشق شهید بلند اقبالم / نصیب گشت شهادت ز نیزه دار مرا
زخست دیدم و دیدم شقایق نعمان / چه داغهای جگر داد لاله زار مرا
مزاج من بود آخر جنون از مژگان / کنی چو فصد زنی رگ بنوک خار مرا
به پهلویم بنشین ای مسیح ... / گرفته است بر شدت بخار مرا
چرا نمیشدم از فرق تا قدم ... / که بود با صف مژگانش کارزار مرا
بیاد قامت او بحر اشک شد جاری / چه بار بود درین سرو جویبار مرا
کدام روز دمه سال نوجوان ... / که پیر کرد به یک لحظه انتظار مرا
مقام نیست دلم جای من بساق رضا / نه از دست بخت نه خوف دار مرا

[۵۱] پاره شاخ سیاه باشد که بهر دو گوشه کمان وصل کنند از برهان جهانگیری
[۵۲] بمعنی سپر از کشف و رشیدی برهان [۵۳] کراو اهندی گیند امیگوید از برح برهان
[۵۴] قسمی از انار ۱۲ از بهار عجم
[۵۵] جائی ماندن ۱۲ از لطائف و منتخب

بخواب لف ترا دیده چون شدم بیدار / تمام شب بزبان مانده مار مار مرا
جدا شدم ز بر دوست بین ای قبر / ز روی لطف کرم گیر در کنار مرا
چگونه میرسم از راه دور روز محشر / بود گران ز معاصی بدوش بار مرا
با عتبار کشش ای دوست شانه در گیسو / که هر همه رگ جانست سوی یار مرا
جواب نامه فرستم بسوی آن گل رو / اگر بدست فتد گه صبا سوار مرا
کدورتی بود از من بخاطر مه رو / نوشته ست از آن در خط غبار مرا

نظر فتاد علی بر کدام مه پاره
که کرده است چو سیماب بیقرار مرا

چو سیم بد و رتو شهاست آکوا رمرا / اگر بجا نگسار بود نبید غمگسار مرا
چه ذلتی که نداده اند در ره عشقت / وگرنه بد چو فلک بر زمین قرار مرا
خوشا مرا که بازیچه گاه صفات است / شکست سر بسلم سیب سوار مرا
خیال سرو قدان ... / ولیک نیست پی نخل انتظار مرا
ز چشم خواب پرید و ز نیزه ... / گرفته است پری زاده در کنار مرا
ز خط سبز تو دل از برم جدا گردید / نموده اند مقید بزنگبار مرا
به دیر وعده و اثق بعید از فتد / که عمر نوح شود صرف انتظار مرا
ظهور رحمت یزدان شود ز عصیان / بخوان تو زاهد خلق گناهگار مرا
صبا سلام نیازم رسان بنرگس / خیال میکده آورد در خمار مرا
طفیل عشق تو گردید فخر و عزت من / هزار خیره بود از پیش ننگ و عار مرا
دلا ز آه شرربار نیزه ها زنم / که دشمنی است باین چرخ کجمدار مرا
بظاهرم منگر از چو سرو سرسبزم / نداده اند بشاخ امید بار مرا
امید شد که چو یوسف عزیز غیر شوم / نموده اند اگر چه ذلیل و خوار مرا
مریض عشق طلبگار شربت دیدار / موافقت چه کند شربت انار مرا
کنم بدانه خالت هزار بار نثار / اگر دهند ز فردوس صد انار مرا
بترس از غضب حق تو زاهد مغرور / نموده مغفرت او امیدوار مرا
ز سنگ لعل برون آمد و بتاج رسید

کشیده اند علیا بکوهسار مرا

چه غرقی که بوده است در کنار مرا / چه ذلتی که گذشته است در صغار مرا
طفیل عشق تو آن بود و انیم آخر شد / عزیز داشته کرده تو خوار مرا
بمن ز گفتن و ناگفتن آنچه خواهی گو / سوای سامعه باشد نه رازدار مرا
تو نیز ناصحا در کیسه آنچه داری گو / که با نصائح کس نیست هیچ کار مرا
دلا ز گرد ره یار باز نو نوشتم / شود ز اشک اگر جامه تار تار مرا
کجا چه های جهان تا کی تلاش کنم / کجا فتاد که دل نیست در کنار مرا
بجنب خویش نشانیده جام ده ساقی / که تا بحشر نگیرد سر خمار مرا
بوصف روی تو خوانم چو پیش گل غزلی / جواب هم ندهد در چمن هزار مرا
امام سبحه دلیل است از فضیلت خویش / بجمع خویش نیارند در شمار مرا
نشسته ام سر راه تو باغم بردوشش / امید نیست به بزم سرور بار مرا
کدام از نظرم خاطرش مکدر ساخت / نوشته آینه رو در خط غبار مرا

علی مدام خود افتاد و عاقبت بنداد
شکار گردم اهر که شد شکار مرا

چه نسبت است الهی بکوهسار مرا / که آب و دانه کند درچنین بیار مرا
چه عرض حال کنم به زمن تو میدانی / نه مونسی نه رفیقی نه غمگسار مرا
چه سرو دلها نشد از آه باربار مرا / چه رودها نشد از چشم زار زار مرا
برای سیر تو نیز آبوادیم امید است / که داغهای جگر گشت لاله زار مرا
منیجه سیه این بخت خلاف مراد / که غرق ساخته کشتی چشم زار مرا
بدست آمدم آن زلف سیه هم تعبیر / گزیده است بخوابم سیاه مار مرا
رود ز پهلوی من هر کجا که میخواهد / نمانده بر دل شیدای اختیار مرا
مقابله نکند عشق حسن را هرگز / تکبر تو نموده ست خاکسار مرا
چو سنگپاره دیوار قصر او بزنند / خوشا زمانه که سازند سنگسار مرا
چه گفتمی بجواب نصائح واعظ / که دل شکستن او بود ناگوار مرا
بلند چون نشود خاک من سوی افلاک / که کرده است چه برباد نیزه دار مرا

حیا نمیکنی ای قبر در رحم بر حالم — الو ترا بیم دمیدہی فشار مرا

وفا بوعدہ ات ای دست شل تو **علی** — اگر وصال شود باشد اعتبار مرا

۶۵

فتند خبر ز ہلاکم ہنوز یار مرا — کہ رشک خلد نمودی گہی مزار مرا
بدوش خویش نہادند نعش من یاران — ولی نبرد کسی از گناہ بار مرا
نماند زیر فلک غمگسار من زمین — کہ خورد مورچۂ دہر لشت خار مرا
رسید بر سر امید دل ز خاک شدن — ز دامنت مفشان مکرما غبار مرا
آیا نبود شب وعدہ را تقدر شام — کہ طول روز قیامت شد انتظار مرا
نشانہ کردہ ام این سینہ از تو تمام — بیا و ریہ سر صید نیزہ دار مرا
بجای اشک سرزم تو خون ہمہ گریم — نمیکنند ولی پاک چشم زار مرا
با ہوا آن ہوادی کہ گفت عزم شکار — چہ انتظار کشیدند شہسوار مرا
نمودہ اند بروی تو رنگ از گل تر — چو خار خشک نمودند جسم زار مرا
گزیدہ است دل افعی زلف سیاہ — فسون چہ سود کہ کردہ زہر کار مرا
تو نیز برق ببند از بر من از خندہ — ز ابر پردہ نمودند چشم زار مرا

دریدہ اند **علی** دامنم ز دست جنون — نمودہ اند رگ عندلیب تار مرا

ترا بخندہ اگر دادہ اند جلوہ برق — زرگ سحاب بود رشتۂ چشم زار مرا
پیام یار نیاورد و عرض ما نشنید — چہ پیش آمد از نہفتہ راز دار مرا
بیاد دار کہ من پر کنم کنار لحد — اگر تو میکنی ایجان تہی کنار مرا
بقبر داغ بدل بردم و بچشم سرشک — نماندہ حاجتی با ابر لالہ زار مرا
ز خط سبزہ او یافت حسن سبز نمود — خزان بہار فزود دست روزگار مرا
کسی نگفت حدیثش ز ہمنوایانم — کجا مقام بود و ز خزان بہار مرا
برای پرسۂ بلبل روانہ شد آن گل — خزان کشید سوی بوستان بہار مرا

کنم دو پارہ دل دشمنان **علی** بسخن — نہادہ اند زبان نام ذو الفقار مرا

۶۶

نیافتم بزمین و سپہر پایہ ترا — نبودہ است مگر چون قلم قرار ترا
نبودہ ہست مگر زندگانیم امروز — نیافتم چو دل خویش در کنار ترا
ہمہ امید بر فتند در کنار لحد — کہ غیر تو نگرفتہ است در کنار ترا
بخواب نیز اگر یابمی تو بر چشم — بجای دل بنشانم درین کنار ترا
ز خط سبز چہ تفسیر مصحف عارض — نوشتہ خوشنما خط غبار ترا
گذشتہ مگر از خاک کشتگان بدست — گرفتہ است سرتا پا غبار ترا
در آفتاب سرت گرد راہ دامان — غبارہا شدہ است سایہ دار ترا
ہزار بار کشی گر مرا تو ای محبوب — شوم نثار بصد شوق بار بار ترا
برای من نبود ہیچ تو یکی در خلق — بوند ہمچو من ای دوست صد ہزار ترا
ز سبز بختی خود یافتم بصحرا قبر — کہ سیر سبزہ رساند سر مزار ترا

علی بجان شدہ ام خاکسار تو مدام — غرور حسن نیارد سر مزار ترا

۶۷

بقبر نیز کشیم چند انتظار ترا — کدام وعدہ بیارد سر مزار ترا
بغیبتم ندہی گوش با رقیبانم — بہ ہیچ کار نیاید نا بکار ترا
امید بود کہ بر دامنت سر گردم — نشد براہ غریبان مگر گذار ترا
ترا بدار کشیدند بر خطای منصور — ایا نساختہ بودند راز دار ترا

ﻟﮧ چیزی باشد از آہن یا دندان ماہی و عاج و امثال آن بصورت پنجہ آدمی کہ بر چوب باریک مدور نصب کنند و پشت بدان خارند ۱۲ از بہار عجم۔

ندارم از تو عزیز ابو جو چیز دگر — نثار جان ہمہ مکسوب و جان نثار ترا
نقاب نیست نباشد چہ تاب دیدارت — کہ آب روی تو خود گشتہ پردہ دار ترا
غبار من نرسیدہ بدامن تو دریغ — نشاندہ اند بخاطر ز من غبار ترا
برای خوردن دلہا عاشقان چو دہ آکﻟﮧ — بدوش ہست دو زلف سیاہ مار ترا
نمودہ است خط سبزہ بر رخ تو نمو — بر دم حسن فزودند زنگبار ترا
در انتظار عیادت گریز تا کی مرگ — بقبر نیز نیائی چہ اعتبار ترا
روند تا لب قبر جملہ از یاران — بوند نیک و بد اعمال یار غار ترا
ز جرم کردہ و ناکردہ عذرہا چہ کنی — کہ از گناہ بتر باشد اعتذار ترا

مقرر است کہ خادم بود بر مخدوم — طفیل آل **علیا** چہ خوف نار ترا

۶۸

گل مراد شماریم ما عذار ترا — خزان مباد کہ قربان شود بہار ترا
غبار ما نشود از سرت جدا یک گام — دوان بچرخ چو بینیم راہوار ترا
کجا روم چہ کنم چارہ نمی بینم — نمی دہند نشان رہ دیار ترا
تو تیغ میزن و من سینہ را سپر سازم — کہ تا معاینہ سازند کارزار ترا
بر آفتاب زند طعنہ آئینہ ز رخت — چہ نسبت است بآن روی مہ شعار ترا
مراتب تو شناسم ز گرد باد رہت — کہ سر باوج فلک بود خاکسار ترا
تو نیز دست بخون شہید رنگین کن — ہمیکشند باضحی گناہگار ترا
ہزار نغمہ سرایم ہزار بار ای گل — ہزار چہچہہ دادند مر ہزار ترا

برای آنکہ چہ عرضہ دہد **علی** بحضور — کہ ظلم و جور بود شیوۂ تبار ترا

۶۹

گرفتہ اند دریغا ز من کنار ترا — کنار گور تلاش است جان نثار ترا

ﻟﮧ لفظ دہ آک مرکب است از دہ و آک بمعنی عیب یعنی خداوند دہ عیب معرب آن ضحاک است دہ آک یا ضحاک نام بادشاہی ظالم بود کہ دہ عیب داشت در میان شانہ او جراحت پیدا شد و دران مار پیدا اگر دیدہ بود کہ دماغ مردم غذای آن مار میشد ۱۲ از منتخب و لطائف وغیرہ ﻋﮧ بالفتح نزدیک شدن ۱۲ از منتخب

ز جامہای شراب گذشتم ای ساقی — بصحن میکدہ بینم لالہ زار ترا
سیاہ مست شود ہر کرا کہ می بینی — چگونہ کیفیت بود چشم پر خمار ترا
نظر نکرد بمہر و مہ و گل و مرآت — کسی کہ دید بیکبار ہم عذار ترا
ز سنبل و ز سحاب ز راہ روشت بگذشت — ہر آنکہ یافت سیہ زلف تابدار ترا
چگونہ گشت خجل از مشابہت نرگس — کہ باز وا نشود چشم شرمسار ترا
میان معرکۂ عشق آن بود منصور — بجان خرید نباید کسی کہ دار ترا
بچرخ می نگرم تا کہی نہ بر آید — ہزار ہست تمنا امیدوار ترا
چہ انبساط ندیدم چون تو از شدی — ہلال عید رکاب است راہوار ترا
بتنگ گیرم او را بر دریغ خورم — لحد چو می نگرم صدمۂ فشار ترا

کدام سبزہ خط از بہر فاتحہ آمد — کہ رشک خلد نمودہ **علی** مزار ترا

۷۰

زبون نمود ز سختی زمان خویش مرا — بسینہ زخم رسید از سنان خویش مرا
عبث ز وعظ تو زاہد بہول افتادم — کہ بود شور قیامت فغان خویش مرا
نمودہ اند بویرانہ جای مدفونم — بہ ہیچکار نیامد مکان خویش مرا
معاف دار فضولی من کہ مجذوبم — بفہم می نہ در آید بیان خویش مرا
بگو چہ ہای بتان ہم مقابلہ کنم — گہی تو داد اعطا نما جنان خویش مرا
چگونہ آدمیت یافتم ز ہمجنسان — بروی خاک نبیند اشان خبث خویش مرا
نہیم نان بخورم جملہ نعمت دو جہان — اگر نہ بزلہﻟﮧ دہی بخوان خویش مرا
بہ سنگباتﻋﮧ نبریدم جبین خود کلان — بسا نمود برہمن بتان خویش مرا
گشود کار ز ناخن تیشہ دی بہ ہما — کہ خرد عقدۂ غم شد بنانﺳﮧ خویش مرا
بدود آہ نہان ماند شعلۂ فریاد — گلو گرفت بحجرہ دخان خویش مرا

ﻟﮧ پس خوردہ ۱۲ از منتخب۔
ﻋﮧ سنگی کہ بہندی جہانوا گویند ۱۲ از غیاث اللغات۔
ﺳﮧ بفتح سرہای انگشتان ۱۲ از بحر الجواہر و کشف۔

نشان جای قیاسش چگونه قاصد / کنون نیابد خبر از نشان خویش مرا
شب فراق سیاهی موی ریشم برد / نمود پیر بهجران جوان خویش مرا
شکایتم ز جوانان بزم بیجاست / گذاشته است به پیری توجوان خویش مرا
نظر بدولت دیگر نمیکنم هرگز / ز آفتاب عزیز است نان خویش مرا

زلف بود دلم را سوار صید افکن
بدست نیست علیا عنان خویش مرا

چو غنچه گرد بخلقت عیان عیش مرا / بستر فگند ز خجلت نهان خویش مرا
چه غفلت است الهی بشهر خاموشان / نگرد یاد کس از همرهان خویش مرا
چه احتیاج بشه از معانی روشن / دهن نمود پر از زبان خویش مرا
زحل نبود نه مشتری بطالع من / سر قرینه دهی قران خویش مرا
دهم بدرد سر صیدت که مرغ جانان را / عزیز نیست بجسم تو جان خویش مرا
چرا نه دیده قاتل شوم نهان جا / که نیست نقل خود امان خویش مرا
فتاد عکس ز آیینه رخ که برخ / شده است جام جهان بین خوشنما خویش مرا
متاع هستی نهار کجاست اهل نظر / کساد داد ز قیمت دکان خویش مرا
شنیم ز بهر غم تازه هات بحر محیط / نظر نمی فتد اکنون کران خویش مرا
هزار حجتی از کس بحبین یقین بکنم / خجل نمود بصد جا گمان خویش مرا
بجز کفن که بود هم عنایت و شه / به هیچ کار نیامد از آن خویش مرا

علی شکایت محبوب نو جوان چکنم
که ترک کرد به پیری روان خویش مرا

چه خوشنما نماید عیان خویش ترا / چرا خبر نبود از نهان خویش ترا
اگر فروخت کنندت چو یوسف خوشخو / خریده‌ایم اینک بجان خویش ترا
اگرچه غنچه لبی عندلیب باغم شو / که شاخ گل نظر آید زبان خویش ترا
بیان عارض گلرنگ با رقیب مگو / که بلبل است به گلشن زبان خویش ترا

بحسن خلق کنی خلق را مدام اسیر / ز نقش حسب نبود کم زبان خویش ترا
بخلق کار کند خلق نیک بد آری / که دوست است و عدو خود زبان خویش ترا
شمار رگ انگشت سهل انگاری / خبر شود اگر از کشتگان خویش ترا
نظر کنی همه عالم اگر بغور صحیح / ز جام جم نبود کم جهان خویش ترا

بیاده گدی دشمن علی لب شکن
که هست مهر خموشی دهان خویش ترا

اگر شود خبر از عاشقان خویش ترا / برای نام نماند نشان خویش ترا
دلا بنجاک سر کوی گیتی پنهان / بیاد نیست کنون ز بیکسان خویش ترا
ز گفتگوی رقیبان تو قدر من مشکن / که مهر حسن بجود دهان خویش ترا
اگر خیال کنی بوی خلق بذر سخن / چو کهنه زخم نماید دهان خویش ترا
اگر بلذت کام دگر رسد کامت / تمام سود نماید زیان خویش ترا
بجود فروشی خود میخری هزار عزیز / ز یوسف است همه کاروان خویش ترا
درون آیینه ابروی خود مبین فره / مباد تیر رسد از کمان خویش ترا
کمر بقتل من زار و ناتوان بستی / چه نازها که نبه بر میان خویش ترا

چو قدر خود تو علی باز مشکنی هرگز
که هست مهر خموشی دهان خویش ترا

دوباره خواند صنم اندرون خانه مرا / نداد فرصت یک سجده هم زمانه مرا
نصیب بود لعاب دهان و خال لبش / کجا کشید ز فردوس آب و دانه مرا
بریز تخم محبت بدام ای صیاد / نمانده هست کنون میل سوی دانه مرا
چو هشت گنج که چشم و چراغ خسرو بود / ز داغهای جنون است صد خزانه مرا
پر است دامن جیبم ز لخت های جگر / نماند درهم و دینار در خزانه مرا
کباب دل خورم از می کشیم ز خون جگر / بفقر نیز مزاج است خسروانه مرا
گدای کوی تو باشم سوال من اینست / نظر کنی بعنایات خسروانه مرا
مرنج شیخ بنادانیم تو دانائی / که در شباب مزاج است کودکانه مرا
رسید تیر دعایم بسر بدف اکنون / نگر کرده است کمان ابروی نشانه مرا

بخون من نگرفتند دامن قاتل / هزار شکر ز صد نیست بیگانه مرا
چو نیست گوشش تو مانند گل کنم افسوس / چه شد که هست سر نغمه بلبلانه مرا
بخار رحس نکنم التجا چو مرغ چمن / بس است مشت پر دوش آشیانه مرا
بکشتن تیغ جدائی میان رخصت نگاه / سنان بسینه زن اینک حرامیانه مرا
صنم به تیغ جدائی مکش فشتم داغ / سنان بسینه زن یدو دشمنانه مرا
بعیده رسیدی گاه هم گل صد برگ / هزار رنگ صبح رنجیت یک دوگانه مرا
به تیغ ابرو تیر مژه کنم تشبیه / سزد که دفن کنی در سلاح خانه مرا
به تیغ ابرو تیر مژه شد عجمنون / سزد که قید کنی در سلاح خانه مرا
طهور جنت فردوس حصه ام بشد / گذاشت زاهد مسجد شراب خانه مرا
اسیر ماند بت از بهر دلم عالم آزادی است / سزد که دفن نمائی بقید خانه مرا
چو رانده اند عزیزان ز خانه من بدر / سزد که یار بخواند درون خانه مرا

علی ز شیخ نمود لم تو نیز جلوه نما
که نیست عاقبت این خلوت شبانه مرا

نداده اند ازین ملک خسروانه مرا / که بود لطف سخن ملک جاودانه مرا
امیدهای جهان است نتیج یاس هم / صدای کوس رحیل است شادیانه مرا
به شیخ شهر بگوئید کاین سید صنم / جبین خویش کند سنگ آستانه مرا
چه نسبت است ترا پیر چرخ با داغم / که آفتاب نما شد چراغ خانه مرا
شنیده ام که قدم رنجه میکند لیلی / ز چشم قیس نماید فرش خانه مرا
فلک شبی که برم ماه را بمهمانی / ز آفتاب نمائی چراغ خانه مرا
مخوان ز قصه شیرین و کوهکن حرفی / ز چشم خواب برد کاینچنین فسانه مرا
قدم بخانه ام ای میزبان نواز بنه / که دست حاتم طائی است آستانه مرا
اگرچه افکند از زلف یار مشاطه / گزد چو کفچه مار سیاه شانه مرا
زمام چرخ تماشا مگر کند ز بهره / گذاشت یار بسر قتل بسملانه مرا
ازان زمانه که دستم زگردنش جدا است / بود چو حلقه تعوید در دشانه مرا

فتاده ام ز چشمش بر او چشم است / ملک زند فرسم یار تازیانه مرا
اگرچه گرد مهمان بخانه ات دید / دلیک می سزد آنکار میزبانه مرا
سر زبان تو دیدیم میان لعل لبست / جگر بسوخت ازین انگشت زبانه مرا
چگونه نار جهنم بجسم من گیرد / که چوب خشک نماید ز زاهدانه مرا
هزار وعده نماید اگر کسم صد بار / امید نیست از و غیر از بهانه مرا
ندادم هیچ بجز داغ دل ازین خوبان / هر آنکه دید بیاس خویش سالانه مرا
ز عارض آیینه ها شکار بیمار درد / دهند تا بسخن لطف خوشبیانه مرا
بسا لها ز اطبا نشد علاج مرض / نمود یار بیک غمزه چاق بیچانه مرا
پیام غیر رسیدی کام من بی دی / اگر دو سوی یار ترسی روانه مرا
خلاف وعده نمودی سزد نشسته گری / تراست سر چه کنی جان من روانه مرا
دل و زبان تو شاید دل و زبان من است / تراست تیغ جدائی سمبر انه مرا
بکیسه آنچه تو داری بود کن پشیم / تراست فرصت دل جمع ناصحانه مرا
نبود چند سخن آدم که ترک آتش نیزم / تراست جنت فردوس زاهدانه مرا

بیا کشید ز جا لطف شعر اوستادان
نبود گرچه علی طبع شاعرانه مرا

بود چو کاهکشان سنگ آستانه ترا / ز آفتاب بود شمع چراغ خانه ترا
قدم بناز چو خنیاگری فرزانان / بود ز دیده عشاق فرش خانه ترا
درون چه کشتی پرده درهای پرده / درون دیده عشاق نیست خانه ترا
شدی ز کعبه سوی کعبتین می تا شیم / بقید خانه بر بند از قمار خانه ترا
کسی چگونه بیارد بحیلتی نزدم / شنیده اند بیک لحظه صد بهانه ترا
اگر خیال کنی عهد خویش و عذر شکست / هزار بار شمارند صد بهانه ترا
فتاده اند برهمن بسر پیش دست / اگر بود ز بتان سنگ آستانه ترا

نظر به پیری عاشق کن ای جوان حسین
چرا مزاج حزین است کودکانه ترا

برای صید کجا تیر کمان ابرو
بیا که سینهٔ عاشق بود نشانه ترا

بملک خویش چه سلطان الظلمی افسوسا
زسینه کوی که خلق است شادیانه ترا

نگارخانهٔ چین کهنه قصه ایست علی
بود در آئینه خانه نگارخانه ترا

نشند دمیکه حنا گر خضا بهانه ترا
هزار حیف که فرصت بدست شانه ترا

حباب‌ها چو کنی سنگ پا لب دریا
سزد ز پنجهٔ مرجان کنند شانه ترا

مجال نیست که با چشم بد کسی بیند
نگه ز بار نظرهاست در نشانه ترا

صنم ز درد دل عاشقان نه آگاه
گهی مباد نشد گاه در نشانه ترا

سزد بپای تو هم بندم حنا ز خون رقیب
کنم ز پنجهٔ مژگان خویش شانه ترا

صنم ز کعبه بردن کردنت نبود سبب
مگر که در دل مردم کنند خانه ترا

عطا بود بخطا رد ز حشر دادت یاد
مراست جنت فردوس زاهدانه ترا

بگو ز وصل که ترکست ترانهٔ هجران
مراست رنج جدائی سمنبرانه ترا

مگیر خورده بشعرم بروح استادان
نداد گر سخنم لطف شاعرانه ترا

بصبر باش علیا چو آمدی اینجا
کشند بجای گهر هیچ آب دانه ترا

ازین دعا بر سیم آیم از یاران جدا یا ربا
که شب در خواب دیدم پشت بام یار صحراها

مکان کس بیا در بس اینه در مشتم
که جای نقش پا منیم همه جا نقش سیماها

چه باشد در مقام انداز بزم یار جا نرم
که سنگ آستان او علی دیدم ز سیماها

چگونه پا نهم یا رب آن را در پس ابریشم
که خشت فرش صحن یار می بینم ز سیماها

ز نقش صنعتها ببین پس از بس کعبه
کردیم دنهان جای سنگ و نقش هیکلها

خداوندا تو امروز مرا زین ذنب بگذر
که دارد بعد فردای قیامت یار دلها

خداوندا سیه‌رو کن دل اهل العشق او
که چون گنجد درین سینه بسیکلام این تمناها

چرا هر شاعری دیده صنعت نظام میکند
که دیدم مختلف تشبیه در بیت سراپاها

اگر سوم آب گم مرد رخ عجب نبود
که از خوفش روان گردم علی از دیده دریاها

ندیدم غیر دل گنجایش از مهر تو جاها
درین آئینه میگنجد زمین یا آسمان شاها

جبین مهر درخشان رخ گل چشم شهلاها
دهانت غنچه لب یاقوت احمر دره اعضاها

دل خود صاف کن تا بنگری در قطره دریاها
که بن از خاک مجنون دیده ام در ذره صحراها

صبا زان یوسف گلپیرهن تعبیر میخواهم
که بس اختر شماری میکنیم اینک برد یاها

بچشم ای دوستان در انتظار جان دادم
مرا کفن باید که بر دار از گلبرگ شهلاها

هنوز ای سرو قد در انتظارت زنده در گورم
بیا کز خاک من روید بجای سبزه شهلاها

مرا با ریسمان یک دل گفتگوی حرف سید انم
بجای لفظها دارم میان بزم ایماها

کشاید هر که او را در سخن آن زر علی بینم
بتوصیف دهان یار میگویم معماها

بیا زاهد بمیخانه عبادت اینچنین باشد
بزیر پای خم دیدم بجای خشت سیماها

گذر کرده که یار اب روان کو زخی جان من بود
سر یک نقش پا بشتافتم صد نقش سیماها

چرا در بحیا آب زدی رگ من با شی
نظر کن اختیار خویش از خلقت بیناها

منم آن باده پیمای که آید بر سرم ساقی
ز خاک قبر من روید بجای سبزه میناها

چه می بینی تماشای گل و سنبل درین گلشن
سوی آئینه بنگر تا خود بینی تماشاها

زنم بر آفتاب آئینه در گلبازی بلبل
علی اندر خیال عارضش دارم تماشاها

چنان شرمنده گردید از چشم تو آهوها
که می تشند در دامان صحرا اکنون روها

بجا گویند مردم مردمک را سامری گیرد
سواد چشم او باشد بیاض نقش جادوها

بخون گیرند مشاطه ترا در حشر بر موی
که از رگها جان عاشقان خلقیست این موها

نهان گشتند در راه خسرو و موشح چون مارات
اگر دیدند در بزم زلف مشکین تو را سوها

بیاد خوش قدان کردم روان رونی از مژگان
که دیدم سرو را استاد اکثر بر لب جوها

گهی پیمان کنی گه شکنی گاهی شوی رنجه
شکایت یا که گویم خیر تو ای خوار زین خوها

الهی یاد بدنون چه لباس مایهٔ پیری
که نقد نوجوانی گم شده در خاک این کوها

کلام تلخ دیدم گوش کردم زان لب شیرین
زبانت را مگر خلقت نمود از مغز لیموها

بر ها ردت میگویم سوی او بر دت میبویم
که هر یک یاد دیگر پیش هر یک چشم جادوها

بدم افتاد لهاز نموی سبزه خطت
بهای جام چینی و چسان افزود از موها

نم قند بگرد دشت عشق آن کمان ابرو
که تا و کهای قمر گاز در دست سینه ترازوها

ز عارض او بوی گل بردم ز کاکل بوی مشک آمد
عرق عطری بود از خاک آدم زیب پهلوها

طبیبا نزد علیا هیچ تقصیری نمی بینم
که درد مرا زیاده میکند تاثیر داروها

ربود از مشک و عنبر بهرکی آن زلف تو بوها
دماغم را پریشان ساخت اندر بزم گیسوها

چه میخوانی حکایات هلاکو خان و اعیالش
درین مدت شنیدند ای دل هلاک اینک لطفی کولان

بلا باشد نصیب عاشقان از هر دو ابرویش
دلم را کن دو یار از نبی تعوید بازوها

بختم چو کاکل شد بلا گردان رخسارش
بی عین الکمال السینه باشد عین آهوها

چو می بوسم لب شیرین دهد دشنام از نظامم
بلی شربت شود خوش از لقه ز آب لیموها

خدا باشد نگهبانت عجایب زینتی دیدم
برای چشم بد بستی مگر تعوید بازوها

چه صحرائیست یا رب یا بجا خانقه باشد
که از هر گوشه گوشم میخورد آوازه یاهوها

از ان روز یکه رفتی فرق من شد دنبل زانو
بیا جانان بن دگر جهاد یار بنشین بر زانوها

زنم تا چند دست حسرت سر زانو
کجای جلوه گر باشد دریغ آن زیب زانوها

یکی را فرحت دل شد یکی را درد در پهلو
کلام یار من دارد مرا هر حرف پهلوها

بود تیر سه پهلو استخوان سینه در پهلو
از ان وقتیکه از پهلو جدا شد زیب پهلوها

دل من هست مینای جگر گشتی صهباها
خورم چون باده خون جلیس از کاسات پهلوها

کدامی طوق منت در گلو افتاخته بدی
دلم را در گرفت افتادن آن دراز کوکوها

ندیدم کعبهٔ مقصود چون قبله نام غنی
زبد از آفرینش گو فتادم در تکاپوها

چنان پروازها دارم علیا در غزل گوئی
پرو شاید خجالت چهرهٔ من زنگ آئینه روها

اگر باشد نمیه گوشت کنون فربه دها
اگر دنت را از روز محشر طوق گرد داد دها

بسکه در آزادگی فکر اسیری میکنیم
کس نشد از دوستان دشمنان دو صیادها

با همه ضعف مرض راه عدم طی میکنیم
گر کنند از بوسه توشه کسی امداد ما

تیز کرده خار طوق ما چو مژگان بتان
سخت تر بوده ز آهن هم دل حداد ما

وا دریغا صورت محبوب سنگ بیستون
نقش شیرین بر عقیق دل کند فرهاد ما

زاهدا گر نور حق بینی بچشمت نیست خیر
به ز حور جنت الماوی ست آدم زاد ما

میشود بر یکقدم فانی حباب بحر
بر سر عمر روان باشد چنان بنیاد ما

باغبانا چشم نرگس را بمال راست گو
سرو آزاد است بهر درهم شاد ما

طعنهٔ احباب آن کرده بدل در عشق تو
آنچه با اعدا نکرده خنجر فولاد ما

کوکب دری عشاق است بام آن پری
جنت فردوس باشد صحن آدم زاد ما

مرغ دل را دام گردد عاقبت تفسیر خط
درس این مصحف بدهد از نرخ استاد ما

مرد نسل یار رب شادی گن بعد از خضر باد
شاد کرده هر که در روز فی الشاد ما

گو بخوا انداز برای خرگیر پها غزل
چشم دشمن باد ز هر شعر یارب صاد ما

ذکر اسلام ست اندر دیر پیش مغان
کار ایمان کرد آخر زاهد الحاد ما

نیست کس آموزگار ما چو عیسی در سخن
فیض آن روح القدس باشد علی استاد ما

فرق ما را بانمود اختر سنکوب ما
کاخ ما را خاک کرد صنعت مقلوب ما

در خیال یار از خود شد فراموش آنچنان
بر زبان دانسته چوب دار را مصلوب ما

خوبی تقدیر گردید بدی آی دوستان
بد مزاج آمد بهر بد سگالان خوب ما

طالع ما نیک شد شاید درین جور زمن
گر رقیبان بد گمان بوده ست اکنون خوب ما

زلف را کردی پریشان همچو حال عاشقان
جمع سازد تا چو من خویشتن مسلوب ما

میکشد اندر بدان پیش نیکان برگ صنع
بد بود الا بچشم خصم نیک اسلوب ما

ساختیم آئینه جمال غیر بهر خویشتن
تا که پوشیده نماند هجور و معیوب ما

میزند چون بر سر دیوار ساغر محتسب
بشکند مینای دل هار آشکست کوب ما

۱ بالضم وسکون نون وضم فا و ذال معجمه بمعنی نالشیت که بهندی آنرا سیسی گویند ۱۲
۲ بفتح اول وسکون دال بمعنی ابتدا و آغاز ۱۲ از غیاث اللغات
۳ چشم زخم یعنی نظر بد که بچیز زیبا و خوش ضرر برساند ۱۲ از غیاث اللغات

۱ آهنگر ۱۲ از غیاث۔
۲ ستاره بزرگ روشن ۱۲ از کشف و سروری۔
۳ خراب بدحال ۱۲ از منتخب۔

صد ملک یار شاید قهقهه دیو ار بود   کس نیامد هر که رفته سوی او منصوب ما
رفعت ما بین بین پستی که هر بام بوس   سرنگون گردد فلک را اختر منکوب ما
طی کند صد منزل مقصود را یک قدم   قطع پی گردد دو اسپ خامه گرم گرد ما

آنچنان یار حشمت بر علی کرده ستم
عاقبت امان صبری هلاک کرد ایوب ما

مهربانی میکند ای دوستان مهرو بها[۴۴]   نیک خصلت گشته است امید تن خو بها
آنچه کرد و میکند یک غمزه مهر بها   گر نکردست نخواهد کرد صد جادو بها
ماه نو شد ناخن غم از برای عاشقان   تا نمود تا بشام عید هم ابرو بها
تا نباشد همسر زلف تو پیدا در جهان   گشت ماران را و گفته نکته ابش را سو بها
داعیی گر بخواهی دار دنیا ترک کن   بر در میخانه گفته بهر رد مینو بها
زو چه نادک آن بی پیکر غزال دشت را   تا ز حوران میفروشد سایه آهو بها
بقر ایم آنچنان بحر او برفرش خوب   میکند فریاد هر دم هر یکی پهلو بها
زینت زانو کجائی کز برای خود زینت آمد   میکند از ضرب کف فرهاد ما زانو بها
ترش گشتی غصه کردی شد عرق جاری زنخ   میدهی در ساغری شربت لیمو بها
می پرستم در حریم دل بتی هم نژاد   پیش عداوت انسه چه دارد مسلم و هندو بها
رشک طوبی سرو دارکن با بگل دست حرم   میفروشند ناز با قمری دم کو کو بها
ناخن غم میشود ایجان هلال ماه نو   تا نشان بیدادی بر خصلت حلقه بازو بها

همچو دو شمع حال ما پریشان شد علی
شب که دادی باد زلف کس گل شو بها

تا بکف داد غزال همچو گیسو مرا[۴۵]   بوی تبتی شد ز مشک نافه چین مرا
باوجودی که دارم واهمه نیت و را   در نیاید ز درد خواب الا سر ابرو مرا
شام عیدم بود الله صبح عیدم داده نصیب   گر هلالش خود نشان داد و کمان ابرو مرا
آسمان عشق را باشد گر بیابم هلال   گر کنی خنجر بوقت ذبح از ابرو مرا
کعبه دلرا کنم محراب بهر هندیان   اگر نیاید آن بت در عرب ابرو مرا
امتیازی کرد کمی کو دور دست ای اهدان   اگر نبودندی بخواب شب در مینو مرا
سوخت خود را بر سر پروانه پیش مردمان   بود شمع بزم از پیه زن هندو مرا
اگرچه تو دلم باطل دنیا ز پس شیش مدعی است   ادا هر چه دید زاهد هنگو مرا
تا تو رفتی از کنارم ای پریزاد بهشت   طعنه تا جهنم شد ز بس پهلو مرا
آن فقیرم در دستان گر شاه دورانم کنند   کاسه گدیه شود تا جم سر کو مرا
ترک کردم آب دنیا تا دیدم نقش قدم   قوت جانم میرسد از کاسه زانو مرا
در مشرق خود شود کعبه برد سجده ام   در تو لی بینماید چه حق هر سو مرا
جست تیر از کمان یعنی تن ز آغوشم کسی   قوت حسرت گشت آخر قوت بازو مرا

خود شدم محراب کعبه از عبادات هم پیر بس
ضعیف پیری شد علیا قوت بازو مرا

زبوی گیسوی مشک رنگ او عنبر شود پیدا[۴۶]   ز آب دیده گریان من گوهر شود پیدا
بیک آه دبیگ گریه کز من هر بحر او دارم   اگر خواهم میان شهر بحر و بر شود پیدا
من از دست جنون عشق او خوش تنگ دارم   که هر جا میرم از کوکان لشکر شود پیدا
چنان شوق شهادت دارم از دست تو ای قاتل   کشی صدبار اگر چون شمع سر بر شود پیدا
ندیدم تشنه خون عزیزان همچنین قاتل   کشند گر تیغ ابرو از مژه خنجر شود پیدا
منم آن پریهوا شوق دیدار پریزادان   کند گر قطع صیادم پری شهپر شود پیدا
اگر گویم که ایمن باشد از شب ما سر جانان   چو دزدی از سر دلو دار ما اختر شود پیدا
اگر دعوای یکتائی است خودبین هرگز   که اندر آینه همصورت دیگر شود پیدا
نیاید غیر رد شش دل بسیر دشت من هرگز   که خار شی چون خلد در پا چو شمع از سر شود پیدا
بیابان زلف او گرد در میان کاروان آید   ز جاده بیس چشم هر ران اثر در شود پیدا
چه می خواهم که آن ساقی چو بهر فاتحه آید   بجای لاله ها از خاک من ساغر شود پیدا
بود احوال شوقم همچو بو دن شهلا است   بجای سبزه از خاکم گل عبهر شود پیدا
علاج با دیه گردان شود از غیب منت   زهر آبله از خار و نشتر شود پیدا

۴۵ نکرده ۱۲ از ساز عجم۔

۴۶ نرگس که در میان آن زرد باشد خلاف شهلا که سیاه باشد ۱۲ از غیاث اللغات

زهول حشر لرزانم چه باشد گر بسر آئی   که می شنوم بیک گام تو صد محشر شود پیدا
گل ما را خبر است از رخی اخم عذر آری   سر خم گر فتم در میکده کوثر شود پیدا
منم مست می حب قسیم النار و الجنة   بدوزخ گر برآرم چشمه کوثر شود پیدا

خیال گلعذاران خواب راحت از علی برده
چه خار بسترم از رشته بستر شود پیدا

بعکس خط آینه را جوهر شود پیدا[۴۸]   بهر گامم ز سوز دل ز آب اخگر شود پیدا
نویسم گر خط شوق از برای سبزه آغازی   بشوق دیدنش از لفظ بال و پر شود پیدا
اگر جوش جنون رخ جانب صحرا کند باری   بر دم شوق دیوار زندان در شود پیدا
چو تو با صدق نیت سر کنی الهی مقصودی   اگر ره گم کنی در سایه اش رهبر شود پیدا
دلم شکستن دلی آئینه شکستن تو یکتائی   مبادا در حجابش روح اسکندر شود پیدا
ز نقش اولین باشی صنم ثانی بود عکست   چه شد گر در جهان یار دگر آذر شود پیدا
خیال بوسه آن نازخوبی ار بدل آرم   نشان بوسه ها بر عارض انور شود پیدا
ز موج آب دریا هاست تار و پود دامانم   فشانم آستین کوه ابر تر شود پیدا
ستم باید ز بیدادش نگر ای ظالم   که رو زی در میان ما تو داور شود پیدا
اگر دعوای یکتائی ترا باشد مشو خودبین   که از خود بینی در آینه همسر شود پیدا
چنان ترسیده ام از شیخ کاندر صحن میخانه   اگر در خواب آیم واعظ و منبر شود پیدا
نکردی قتل ما جایم دگر نه هن سوسینه   ز نقش آرزو باد اغنما محضر شود پیدا
چه حیرانم سر در دو از این بگذر باز   خواهم جمع تا گردید غبار لشکر شود پیدا
مرا شوق شهادت بن این باشد بقبر اندر   بیا قاتل که زیر سنگ بالین سر شود پیدا

علی من آدم بعد از علی چون قطره گوهر
نکوئی گر رود زین بحر نیکوتر شود پیدا

سینه چاک عشق کنار ز روی انور میشود پیدا   درین آئینه رخسار جوهر میشود پیدا
نباشد عیب در آئینه بینی آه هر بیرون   دلیکن هر یکی را همچه دیگر میشود پیدا
بفکر رزق خود نخور اگر صانع توانائی   ندیدی قتل اطفلان شیر مادر میشود پیدا
چو رفت از شاخ بر بر داس سوی آسمان بشنت گردن   غرور را اندر سر سبزه اکنون میشود پیدا
چرا کعبه نگردد کربلا در دو دم ای ظالم   بدل از نوک مژگان تو خنجر میشود پیدا
مخالف شد چنان بختم که گر کشتی روان سازم   ز موج باد شرط الوایی لنگر میشود پیدا
هوای شوق او از منت ان مرا اغماز بی دارد   که از سر نامه نامه کبوتر میشود پیدا
زبهر آنکه بام صحن مست صبا ساز   بکف جاروب اشعه مهر خاور میشود پیدا
چه مرغ نامه بر قاصد نتوان این نامه   که از تحریر حال لمحه دفتر میشود پیدا
بهجر سرو قدی جان من از تن رفته   سر فن بدین خوبی صنوبر میشود پیدا
بنایت حق ان بگر بدیشم زخم تازه در پهلو   که چون نا خوانده مهمان نوگر میشود پیدا
اگر خواهی سعادت همنشین خاکساران شو   نمی بینی که از اکسیر چون زر میشود پیدا
بود دلمند رحمن فی التحقیق شاغل   که هر مضمون مبدع از سخنور میشود پیدا
مرو در صحبت دل سخت گر تو رهبر کنی حاصل   تا مال کار بین کز آب گوهر میشود پیدا
کند تکلیف تو زاهد و تکلیف ساقی   برای جان من هر جا ستمگر میشود پیدا
کنار آب دریا شعله ز دیار و خود شستی   کنون از سفینه ماهی سمندر میشود پیدا

علی با توکل صبر کن بر نیک و بد هر دم
نمیدانی همه شی از مقدر میشود پیدا

اگر جائی درین عالم سخنور میشود پیدا[۴۹]   برای شمع چون پروانه دلبر میشود پیدا
ز دریا یان جانبان پرس اگر اکسیر خواهی   که از خاک درش گوگرد احمر میشود پیدا
سنا نهاد در دلم الشکست زرین گفتار توشی   که از آواز نیکو حسن بکر میشود پیدا
قیامت میرود بر کبک از رفتار چهره رو   بعالم اینچنین هم ماه پیکر میشود پیدا
چو میگریم بهجر آتشین رخسار در رسر ما   سر مژگان بجای اشک اخگر میشود پیدا
نوی سبزه خط ابر خواهد کرد تسخیر گام   هجوم مور بر باران مقرر میشود پیدا
نمو کرده است خط سبز بر لبهای شیرینش   هجوم مور گرد تنگ شکر میشود پیدا
اگر صد هست در زینت نماند گر بهی هرگز   چو سایه از عقب آن خضر رهبر میشود پیدا

۴۸ غالبا مراد از علی حزین باشد ۱۲ مؤلف

۵۱ باد موافق ۱۲ از لطائف سراج۔

۵۲ بضم میم و دال یکسو انه خود چیزی پیدا کننده ۱۲ از کشف۔

شهید ناز گلرویم مزارم در چمن باید — که از هر قطرهٔ خونم گل تر میشود پیدا
بوقت وعظ کردن بشنود یا نشنود واعظ — صدای نالهٔ تحسین ز چوب منبر میشود پیدا
جنون امدا و هادا در بزندان خانه آری — زنم گر سر بسر دیوار آن در میشود پیدا

سیه مستم مآبی کز غدیر خم بیاوردم
علی از خط جامم موج کوثر میشود پیدا

٩٠
اگر از خویش گوئی گل زخاکم میشود پیدا — و گر بینی ز حالم غنچه سوسن میشود پیدا
بآب گریه ام گر شعلهٔ غم سر فرود آرد — برای اشتعال از دشت دامن میشود پیدا
شهادت میدهد از کشتی صد بار گر قاتل — مرا چون شمع سر بار از گردن میشود پیدا
متاع دین و ایمان را ظلمت جفا هم جان باید — درین دو رهبتان از هر نگه رهزن میشود پیدا
خداوندا مدد فرما که اندر بحر هجر غم — براه عشق صد جا وادی ایمن میشود پیدا
چنان زخمی ست می زن در دل گر بند — ز رشته تا اشک از دیده سوزن میشود پیدا
جنون دست تطاول میکشد جامه عریانی — به گلگشتم ز کوه دشت اگر دامن میشود پیدا
امید به نعیشم ز محبوبان عجب نبود — که دیدم از سینه داغ روغن میشود پیدا
اگر خاک حریفان را با آب دیده تر سازی — بقربانت شوم ساقی که یک گلشن میشود پیدا
نباید اعتراض شاعران بر شعر یکدیگر — زبان را بند مردم هم ز مردان زن میشود پیدا

علی هر کار را وقت معین شد درین عالم
چه کار آید حکیمی کو پس از مردن شود پیدا

٩١
الهی باد در نقش جهه روشن شود پیدا — میان شب بری کاروان رهزن شود پیدا
بسینه داغ بار دم که اخگرها در اتم — اگر خاک مرا جمع کنی گلخن شود پیدا
بیاد لعل لب از دیده ها خون جگر بارم — میان کوه هر جا کنی معدن شود پیدا
جنون زنجیرها بشکست جای دیگر — که از ذرات خاکش حلقهٔ آهن شود پیدا
زکس بس حساب کشتگان گو اش یا رب — بهر جای که کندم بهر جو دهقان شود پیدا
چرا در برخ ما بسته در خانه نهان باشی — غبار عاشقان از دیده روزن شود پیدا

علی صد چند الفت نسبتم محبوب را باشد
نمی بینی که از تخمی چها خرمن شود پیدا

٩٢
اگر کندم بنای خانه مدفن میشود پیدا — دگر کندم برای قبر مسکن میشود پیدا
چنان حسرت‌کشی است این ذر چشم که گر یک قطره افشاند — دگر تا میر سد دریا ز دامن میشود پیدا
نه بینی هیچ آزاری ز دستم هیچ چیزی را — که چون شمع مرا از خویش روغن میشود پیدا
نشد شاید رفو چاک دلم تا حال ای گردون — که سبزه بر فراز من سوزن میشود پیدا
چه حاجت طوق آهن را کنی گردم حلقه — که از چاک گریبان طوق گردن میشود پیدا
ندانی گر بمیرم در امان باشی ز جانبازان — نهان شد دانه در خاک خرمن میشود پیدا

علی با حزم باید رفت از بس با رفیق خود
براه عشق هم از سایه رهزن میشود پیدا

٩٣
دُرِ لعلی که اندر کان معدن میشود پیدا — ز اشکم حالیا بینی بدامن میشود پیدا
غنیمت دان اگر ره مقصود دل بینی — نه هر رم نور در وادی ایمن میشود پیدا
نثار رحمت یزدان که بهر جسم عریانم — برای دشت پای کوه دامن میشود پیدا
امید عرض مطلب بعد مردن هم ز فرقت ازل — سر قبرم ببین تا حال سوسن میشود پیدا
فراغم نیست از سوز فراقش در شب وصلش — که آتش از دلم چون سنگ و آهن میشود پیدا
همه اضداد دوران که می بینی عجب نبود — زنان است فرزند مرد از زن میشود پیدا
غنیمت دان نزیر چرخ صاحب کمالی را — که در صد دوره اش یک مرد با فن میشود پیدا

علیا گر چراغی نیست بر خاکم چه غم آخر
ز برق آتش افشان شمع روشن میشود پیدا

٩٤
ز مژگان زدم ماهان کاران شود پیدا — ز بر فرش گم شدم مارو نقش یاران شود پیدا
تو چون آئی طرب در بزم میخواران شود پیدا — چو اندر خشک سالی صورت باران شود پیدا
چها خجلت کشد در آفتاب حشر زاهد — چو ابر رحمت از بهر گنهکاران شود پیدا
رود دامن کشان از شهر خاموشان مسیحا دم — غبار از بسکه از خاک هواداران شود پیدا
حباب سیل گرد سیل در رو آرد بیارم — چها طوفان در انجام سبکباران شود پیدا
نهد بر قافله صد سلسله بر پای یکدیگر — اگر یوسف بقای دگر فتاران شود پیدا
هوای سر داند امان لم را سر دمید ارد — هزاران داغ دل از لاله زاران شود پیدا

۵؎ دراز دستی ۱۲ از خیابان

خلاطون را خجل کردن توانم در فن حکمت — ببرهانی که اندر بحث میخواران شود پیدا

علی با افغانی سیان درین بازار زباریان
نهفتم قدر خود تا قیمت یاران شود پیدا

٩٥
اگر گریم بدنیا موسم باران شود پیدا — دگر خندم شرار برق در باران شود پیدا
تنم غربال گردیده ز تیر نرگس غربان — چو آن صیدی که در پیش کمانداران شود پیدا
نکو کی تن گرد داز من بدگه گاهی ظاهر — چه بد بهم گاه از دست نکوکاران شود پیدا
چو گریم در خیال زلف مشکینت سیه دشتی — بجای سبزه هر جا حلقهٔ ماران شود پیدا
یقین دارم سیه بختی من باشد شب فرقت — که خواب وصل او از بخت بیداران شود پیدا
مسلمانم بکفر اندر بمید ارم تبی الا — بتی کز آستین قوم دینداران شود پیدا

همه یاسیم بهر مطلب علیا جز تفضل رب
چو آثار اجل در چشم بیماران شود پیدا

٩٦
چها خجلت کشد از آب دندان آب گوهرها — چه تر شد شود از بوی گیسو بوی عنبرها
چسان از دست نازک کشته نبی چنین خلقت — که دیدم جا بجا در کوی تو انبار از سرها
برای قتل عاشق بود کافی غمزهٔ نازت — ز مژگان هم دو چشمت چرا بستند خنجرها
بود طاوس را نقش و نگار بال و پر حلیه — نباشد حسن خوبان جهان محتاج زیورها
کند حسنت رابی فیض رحم چشم نادیده — ز خال شعله رویان جهان سینه مجمرها
بشارت مے بری شهر دل الحیان سگ عنبر — کند هر مردم چشمت بعالم کار لشکرها
نشد انجم شماری هم نصیب ابرالوای شغلم — شب هجران ستاره یکی خود پوشید اخترها
جهانی سوخت از سوزم ولیکن چون سمندرم — که دارم استخوان در سینه از بال سمندرها

دلم خود داد تعبیرم ز حالات همه دشمن
علی در خواب شب دیدم چو سر کو بید اژدرها

٩٧
خطوط عاشقان هم بود در خانهٔ دفترها — که می بینم سر بام تو ابری از کبوترها
سر چشم تو هم بار بی نشین ای حاصل طوفان — که خوش استاده می بینم سر چشمه صنوبرها
بهجر شعله روی سینه ام شد کوه آتش — بدامانم فتد از چشم جای اشک اخگرها
کبوتر برده مکتوبم دلم هر بدنه جنبش — هوا شوق پیدا از پری پیدا کند پرها

برد تا خون بجوی خطم زدست اندر هوای او — قلم باید مرا در وقت تحریرش ز شهپرها
شکار رنج انسان یار را از بس بود آسان — که صید آهوان چشم او دیدم غضنفرها
کنارم را کنی از وصل رشک جنت ای واعظ — که زاهد فرق خود را بشکند بر جیب منبرها
نزدم آن سه کامل کنارم را کند منزل — صباح عید او باشد هلال آسا همه برها
جنونم خود معالج شد مبارک باد تجویز — ز نوک نشتر بر هر رگ و هر ریشه نشترها

علیا بعد مردن هم نکردی ترک میخواری
که می بینم سر بالین ترا از لاله ساغرها

٩٨
از آن روز یکه دیدم آن صنوبر رشک قامت را — نهادم بر سر طاق فراموشی قیامت را
نه بالا نظر آمد مرا هر گوشهٔ گلشن — قیامت شد که دیدم در چمن آن سرو قامت را
چرا باشد ترا بالای سر فتنه کو کو — اگر گاهی تو دیدی آن صنوبر رشک قامت را
سویدای دلم شد چون بیاض گردش ز تن — بلوح سینه هر دم مشق کردم بسکه نام من را
غم دلدار هم را هم درون قبرهم رفته — بلی باید رعایت همنشین حق قدامت را
شکار جان عالم یکی ای صید مردم — بجای رفته می باید رگ عشاق دامت را
اگر عمر خضر یابم بسی مانند من صد — در بندیدت لسانم ختم از صد یک بیات را
گر خلق تو از آب و گل مردمان نبود — اگر هر کس خاص سیدا نه بجود اخلاق علامت را
توانم گفت کیوان را چراغ طاق دلبر است — که اندر خواب دیدم شب دیوار بامت را
ندادہ کس نشانم بر زمین آسمان از تو — ولیکن با قبت خود یافتم در دل اقامت را

چون شد از ۱۲ — نبی مبعوث گردید بے هر اسود و احمر — گشته بر سر ۱۲
علیا شد علی مخلوق در عالم امامت را

٩٩
ز دامان تر من کار آبی شد ندامت را — نگین آلوده دامن داغ از من ملامت را
بیا قاتل مرا هم سر خرد کن بهر جانبازان — دعا کردم ته محراب مسجد با حسامت را
فسان تیغ ترا باید که باشد فرق جانبازان — ز جلد عاشقانت چرم می باید نیامت را
بود زرحم کهن درد ید من نو گل خندان — که من با چشم خود دیدم سمن رو ابتسامت را

لے نام ستاره زحل که بر فلک هفتم است ۱۲ از سراج اللغات ۵۲ کنایه از ملک حبش و روم و بعضے عرب و عجم نوشته ۱۲ از غیاث ۵۳ تبسم ۱۲ از غیاث۔

غذا خوردن حلالت نیست ای ساقی درین دوران
اگر دقتیکه با مستان خوری آب حرامت را

چنان شهر منداز کرداز ناهنجار خود گشتم
اگر دشمن شود با دم ز من دانی مذمت را

ندانم تا کجا قد بلند ما شد ای سرو
کردیدم زیر پایت فتنهٔ روز قیامت را

شمال آسیا کردم سفر کرجا بجنبیدم
چنان بر دوش بستم بار اسباب اقامت را

کسی گر دترا دیدم سمن بو گر نظر کردم
تماشاگاه حسنیت یافت چشم رنگ خامت را

اگر باشد رخت خورشید محشر در بر عالم
که بینم شام تو پیدا کند صبح قیامت را

چه باید کرد ای زاهد چو یاد آمد قامتش
اذان دادی تو لیکن سهو کردم من اقامت را

کمند زلف عیاری کشیدن گر دلم با خود
سر تسلیم خم کردم چو پیر با کرامت را

ز خجلت پیش قری آب جی خود نشین گردد
اگر سرو سهی در باغ خود بیند خرامت را

طبیبا زاده الزام ای غمخوار من هرگز
که در عالم دوائی نیست امراض غرامت را

ز بس باشد فریب و مکر و جدال این صیونی
بسا دیدم ز خلقت اینچنین کم خفت و کرامت را

چنان حرفی بسر منبر علی داده مرا واعظ
که هول صور تیش برده ز من هول قیامت را

۱۰۰

ای قدمت دل و جانم فدا
فرق ما بر پای مهمانم فدا

پیر گردون را بود درد سحر
بر جبینت مهر تابانم فدا

از عرب پیغام می آرد دبور[۲]
غبغبت را چاه کنعانم فدا

از عجم گوید صبا با صد ادب
بر لبت لعل بدخشانم فدا

صبح چون خیزد بگوید باغبان
بر قدت صد سرو بستانم فدا

موج دریا را بود با هم کلام
ساعدت را شاخ مرجانم فدا

از در و دیوار گلشن بشنوم
بر سخنهای تو مرغانم فدا

گفت نیسان در سر دندان تو
بر صباحت دُر غلطانم فدا

ای نثار قدردانیت علی
جان من بر جسم جانانم فدا

۱ غزام یعنی حسن و شنگی ۱۲ از کشف و منتخب۔
۲ ابالفتح باد دبیر یعنی باد پشت باوی که از طرف مغرب بطرف مشرق وزد خلاف صبا که بر عکس این وزد ۱۲

۱۰۱

جان من بر می پرستانم فدا
می پرستانم بجانانم فدا

ای ز تو حسن جهان یابد نمک
بر ملاحت زخم خندانم فدا

باغبان را آرزو باشد بدل
دیده ات را نرگستانم فدا

ز چمن آید صدا ای جان من
کاکلت را سنبلستانم فدا

زال[۱] میگوید چو مژگانت بدید
ای بنوکت تیر دستانم فدا

ابروی تو دیده رستم عرض کرد
ای ترا تیغ نریمانم فدا

بر سر کوی تو در گوشم رسد
خاک من بر خاکسارانم فدا

بر سر خاک که زیر پام نیست
در اشک چشم گریانم فدا

مدحتم گوید علی یا ذم کند
روح من بر هر غزل خوانم فدا

۱۰۲

ههیا چه یا سوخت دل پر هوسم را
آویخت سر شاخ بگلشن قفسم را

با جور فلک بی تو زمین گیر شدم آه
بستند ره اش جیب و دمشق بسم را

فریاد ازین شنگ غزالان تتاری
گر دست ربودند عنان فرسم را

خون بود دل از بیم شب ماه وصالش
قاضی به جو نیش گرفته عسسم را

باشد بسر چرخ نهم پای دماغش
آنکس که بیکبار رشهد بوی جسم را

بهر دگرا فروخته شد نار جهنم
خود آتش من سوخت همین خار و خسم را

تقصیر فغان نیست که بهر ستم حرم
دانند همه عادت فریاد رسم را

دل را دم جان دادم آگاه نشد دو
آیا نه خبر داد کسی دادرسم را

لب های شکر بار تو در مردم دیده
در شهد گرفتار نمودی مگسم را

بر زور تن خویش بنازند رقیبان
عنقا نتوان صید نمودن مگسم را

از شوخی اندیشه جنون شد دل من تنگ
نعل ست علی چاک گریبان فرسم را

۱۰۳

تا تیر شرر ربود نهان هر نفسم را
آه جگری سوخت همه خار و خسم را

باقی ست میان لب و سینه دم آخر
آگاه نمائید مسیحا نفسم را

۱ زال یعنی مرد پیر و نام پدر رستم که سفید مو متولد شده بود ۱۲ از برهان

بر ناکسیم رشک برد فوج ملائک
گوئی اگر آرید بمن هیچکسم را

امید مرا خاک در سیمتنان ست
اکسیر مبارک بود آن بو الهوسم را

با سنگ ترازو نشود جثهٔ اعدا
با کوه اگر وزن نمائی عدسم را

افشان شده از کندن سر پر همه خونم
دانند خیابان چمنها قفسم را

بار گنه آن روز فزون ست ز زردا
همپلهٔ الوند نه سنجی عدسم را

هر سنگ کند نوحهٔ فرهاد بفریاد
گر گوش کند کوه صدای جرسم را

هر نخل کند ماتم مجنون بجنبش
گر گوش کند دشت صدای جرسم را

هر قول از آن ابن زبان ست که گوز[۱]
اگر ده ست اسقوف که بی هضم قسم را

چشم هیچ خوردم امروز علی یاد نمائی
هر روز فراموش نمائی چه قسم را

۱۰۴

آن کیست که گوید به مسیحا نفس ما
اکنون لب تست دم بازپس ما

مد نظر ما شده ای دای تمنا
زلفی که دراز است زده دست هوس ما

در شیشه ازین قید کند بنت کرم[۲] را
زنار مغان است رگ تار قفس ما

بر مرقد ما جلوه گری عیب نباشد
برق فلک افتاد بسر خار و خس ما

از ره ز ولادت سفر ملک عدم بود
گوشی نشنیدست صدای جرس ما

شد حشر بپا در تنهٔ هر شجر دشت
گویا که بود صور قیامت جرس ما

امشب بدلارام بآرام سحر گشت
در خانهٔ قاضی است بقید عسس ما

بی صدق طلب نیست ز جانب مطلب
دیدیم که خضر است همین سایس ما

داریم عجب همت عالی بهوالیش
پرواز کند بر سر عنقا مگس ما

روشن کن عالم شده حسن رخت از عشق
سر بر کند المهر چراغت نفس ما

همت نگران ست سوی ملک سلیمان
هر چند بود مور ضعیفی فرس ما

امید وصالت نتوان داشت ذا بعضه
از یار جدا گشت لب ملتمس ما

چون کلک گهر سلک حزین است علیا
در جلوه گری خامهٔ مشکین نفس ما

۱ نام کوهیست بلند در نوحی همدان ۱۲ از برهان ۲ شراب انگوری ۱۲ از کنز

۱۰۵

تنگی میدان ما خست دل و جان ما
خست دل و جان ما تنگی میدان ما

بر سر احسان ما هست غزلخوان ما
هست غزلخوان ما بر سر احسان ما

حال پریشان ما باد بزلفش فدا
باد بزلفش فدا حال پریشان ما

خار بیابان ما قصد جنون میکند
قصد جنون میکند خار بیابان ما

همت چشمان ما دامن ما برکند
دامن ما برکند همت چشمان ما

مصرع دیوان ما رو کش طوبی بود
رو کش طوبی بود مصرع دیوان ما

چاک گریبان ما صبح قیامت بود
صبح قیامت بود چاک گریبان ما

گیسوی جانان ما ظل همائی بود
ظل همائی بود گیسوی جانان ما

شمع شبستان ما آه فلک سوز هست
آه فلک سوز هست شمع شبستان ما

تار رگ جان ما رشتهٔ زنار هست
رشتهٔ زنار هست تار رگ جان ما

کار نمایان ما نیست پسند عدو
نیست پسند عدو کار نمایان ما

کار حریفان ما غیبتی باشد علی
غیبتی باشد علی کار حریفان ما

۱۰۶

تار گریبان ما هست رگ جان ما
هست رگ جان ما تار گریبان ما

گر نشدی جان ما یکشبه مهمان ما
یکشبه مهمان ما گر نشدی جان ما

نیست غزلخوان ما غیر سخن آشنا
غیر سخن آشنا نیست غزلخوان ما

سرو گلستان ما مصرع برجسته است
مصرع برجسته است سرو گلستان ما

حجت و برهان ما گردن اعدا شکست
گردن اعدا شکست حجت و برهان ما

دیدهٔ گریان ما آب نیسان بود
آب نیسان بود دیدهٔ گریان ما

گوهر غلطان ما بندش مضمون بود
بندش مضمون بود گوهر غلطان ما

بادهٔ ریحان ما خون دل ما بود
خون دل ما بود بادهٔ ریحان ما

دولت ایمان ما دزد حنا می برد
دزد حنا می برد دولت ایمان ما

نغمهٔ الحان ما هست صریر قلم
هست صریر قلم نغمهٔ الحان ما

کلبهٔ احزان ما کم نبود از جنان
کم نبود از جنان کلبهٔ احزان ما

مشکل آسان ما هست صالش علی

هست صالش علی مشکل آسان ها

۱۰۷ کمن نسبت به برق تیغ هرگز اضطرابم را
که افزون کرد از خود زلف خمی پیچ و تابم را

نگاه معرفت باید درین غفلت گه عالم
که صد کبر است یک گوشه در دامان حبابم را

همه الوان نعمت بد مزه دیدم درین عالم
نمک باید ز شور صید قیامت یک کبابم را

نگردد چرک گوشم ذکر بد هرگز ز هر زری
چها نفرت نباشد بر زخمی ذبابم را

هزاران بار از خورشید گردون شکیبائی برد
برهمن یکنظر دیدی اگر آن آفتابم را

دماغ یار من بر چرخ هفتم عطسه سر داده
نباشد تاب ایوان از سر بامش عقابم را

برآمد چی سوار من به در شد بدر بر سر
رکاب از نه ماه نو کردند اسب با شتابم را

من وصف قد آنهی و سیر عالم بالا
هلال عید می بوسد بصد منت کلامم را

بیا ساقی ز خوف حشر می میرد علی اینک
بجام باده کن غرقاب طومار حسابم را

۱۰۸ یقین دارم نخواهد زد قاصد کتابم را
زبانی عرض کن گر بشنود حال خرابم را

من شرمندگی طوفان اشک دامن محشر
دهند ار در کفم روز جزا فرد حسابم را

نظر می بندم و صد جلوه می بینم دل اندر را
هزاران ماه در یک پرده می باشد سحابم را

اجل از سخت جانیها است کان هیبر البین
بسنگ خاره نتواند شکستن سر حبابم را

دماغ معرفت باید سر بزم عزیزان را
هزاران شیشه بو باشد بیک قطره گلابم را

دلم را برد یکبار ز پهلو طفل بیچاره
بتر کرده ز پیرانه سری عهد شبابم را

نهان در پردهٔ دلهاست همچون ماه در ابر
ندیده دیدهٔ خورشید آن حسن مآبم را

ز صدها آرزو دل آباد در پهلو خالی
ندیدم گاه خالی مکان آن عتابم را

بعشق آن ستمگار علی چون طالبیده
اثر بر عکس پیدا شد دعای مستجابم را

۱۰۹ این قد رعنا و تبان و اغفلتا در ارچرا
غیر حق را خانهٔ حق ساختن منزل چرا

عاقبت لازم بود رفتن بسوی عاقبت
در میان ره نشستن اینچنین غافل چرا

تا بکی در دل علیا صائب آسا فکر شعر
میکشی بر صفحهٔ هستی خط باطل چرا

هست دنیا از برای عاقبت سعی عافیت
صرف کردن عمر باد در کار لا حاصل چرا

جان فدا کردن بجانان می سزد پروانه را
شمع آسا خویش را سوزی بهر محفل چرا

ما و او باشند یک جان در دو قالب عاشقان
در میان ما و تو باز اینچنین حائل چرا

بر غبار خاطر احباب گریه ساختن
تا بزانو فرو بردن زمین کهگل چرا

زندگانی را نباشد اعتبار دم زدن
همسر عمر خضر طول امل در دل چرا

بحث واجب با خردمندان خردمندی کند
گر حماقت نیست پس این جنگ با جاهل چرا

انتها در ابتدا فهمیدنت لازم بود
پس بهر کاری پشیمان بودن ای عاقل چرا

دامن قاتل مبادا خاک آلوده شود
دست و پا افشاندنت ای بی ادب بسمل چرا

قرب ظاهر قرب باطن را نمی شد دلیل
زیر پا دریا روان پس تشنه لب ساحل چرا

جلوه او در بیت لیلی بعشرتگاه دل
گشتنت بیهوده چون مجنون پس محمل چرا

گردن بدار او دست خصم چون موج کنار
اینچنین آن بیوفا با غیر دریا دل چرا

ایکه جوئی یار را در قالب انسان بخیز
می نشینی از پی گوهر تنر کهگل چرا

عاقبت هر کار را مرهون کشتی کرده اند
اضطراب بهر مردن ای انقیدر ای اجل چرا

سوی دشمن گر رود جانان چه جای اعتراض
ماه را در خانهٔ عقرب بگو منزل چرا

تیز نرم اینک ز دلا خود را سر تیغ کسی
گشتن بیهوده در دنبال سر قاتل چرا

همتی باید علی هر کار آسان می شود
با دم عشقی که داری ناله از مشکل چرا

۱۱۰ بعکس خود در آهم رقیب خویشتن دانم چرا
در خیال آئینه رو همچو حیرانم چرا

با رقیب و سیه چون مغز اند لوست اند
داغ حسرت بر جگر از لاله در دامانم چرا

از برای گریه کردن حکم بر من کرده اند
باز برق آسا درون هر خنده ام چرا

سبزهٔ خط لعل لب باید برا عاشقان
پس تلاش خضر و فکر آب حیوانم چرا

درد عاشق را نباشد هیچ دارو در جهان
در سر یاران عبث سودا در مانم چرا

نیستم گر پادشاه کشور عشق اینچنین
راس حب پیش و پس افواج طفلانم چرا

نامه خود را نخواهم لب ببال کی
در میان حلقه میگیرند مرغانم چرا

[1] سنگے کہ بہندی بھاڈ گویند ۱۲ از غیاث۔

[2] دوست ۱۲ از مصطلحات۔

برخوردم از وصال سرو باغ نیکوئی
نقش بر دل باب پنجم[1] از گلستانم چرا

عاقبت بساز د فنا همچون حبابم مو اجرش
در هوای خود جدا از آب عمانم چرا

جز کفن چیزی نخواهم بردن از اسباب دهر
باز اندر جمع کردن همچو سامانم چرا

بی طلب هرگز نخواهم رفت اندر قبر نیز
می شناسی جان من ناخوانده مهمانم چرا

کس ندیدم بر عقب از وامق و مجنون علی
صرف شد عمری درین وادی حدی خوانم چرا

۱۱۱ همچو حال بد ز دست خوی خوبانم چرا
داغ بر دل در فراق لاله رویانم چرا

جد من آدم که مسجود الملائک بوده است
می رمی از سجده ات ای بی نوا ایمانم چرا

همچو تابی و گریه در فراق و وصل او
بهر کشت و خرمن خود برق بارانم چرا

غافل غفلت بر تنم از طعنه های دشمن است
وای دل ها زد دل شوق مژگانم چرا

زلف او را نیچه مشاطه میا زد در دست
با خواص حسن اینگونه پریشانم چرا

لطف لطف دیگران دارم جور و جفا
ورنه بر تازه ستم ممنون احسانم چرا

رشک طوطی با فرستادم پیغام وصل
او فتاده زیر پای سر بستانم چرا

یک نگاه ناز بهر قتل صد عاشق بس است
میزنی بر قصد کشتن تیغ برانم چرا

نیست حاصل همچو شبنم صبحدم جز گریه
گل صفت در شانه زیر چرخ خندانم چرا

وصل آدم زاد در قسمت ندیدم با مدد
در میان حوریها سیر بستانم چرا

آیه لا تقنطوا[2] شد مانع کافر شدن
با امید خلد و رنه ذوق عصیانم چرا

من نمیخواهم که بینم روی داعی اجل
باز بر خوانش علی ناخوانده مهمانم چرا

۱۱۲ گر زنی تیغ تا گل بفشانیم ترا
ور برانی بسر چشم نشانیم ترا

بد بگو سنگ زن تیغ بنه بر سر ما
دامنت را هم از دست نیفشانیم ترا

گر نشانی بسر سنگ در خود ما را
بر سر مردمک چشم نشانیم ترا

ور برانی تو بیکبار ز بزمت ما را
آن نباشیم که صد بار نخوانیم ترا

ز آه ما خرمن انجم بحفاظت میدار
در شب هجر فلک ارق جهانیم ترا

نیست تشبیه رخت جز بمه و خورشید در
اشهب فکر بافلاک دوانیم ترا

شق شود سینهٔ ما پیش رخت در غم هجر
در شب وصل تو ایماه کتانیم ترا

گرچه از وسعت افلاک زمین بیرونی
در دلم باش که چون روح مکانیم ترا

گر کند شکوه رقیب از تو با فرمائی
بی زبان باش که ما همچو زبانیم ترا

سیر دریاچه کنی لائق شانت نبود
کشتی از چشم بود آب روانیم ترا

شکوهٔ جور و جفا زنگ خجالت مدهی
ما ز دست صبا باد خزانیم ترا

عارضت مصحف یاقوت بود در زبر جد
ما مگس زیر طاؤس برانیم ترا

خاک گردد چو زبان پس ز زبان سبزه
بر سر قبر پی سیر بخوانیم ترا

گر کنی جور و ستم از حد امکان بیرون
آن نباشی که سر رحم ندانیم ترا

می بری نام علی گو بدی نیست زبان
شد الحمد که قابل بزبانیم ترا

۱۱۳ بو که ما طعمهٔ شمشیر و سنانیم ترا
شد الحمد که اینک بزبانیم ترا

قاصدی نیست میسر که نویسم خطی
جای تسلیم سر خویش رسانیم ترا

ساقیا خون عدو گر بخوری جای شراب
نقل از لخت دل خویش خورانیم ترا

بی وفا گرچه بود عمر و لیکن چو تو نیست
مطلع باش که آگاه ز آنیم ترا

سرو آزاد کند آزادی بندگیت
بر رد تنها چمن گر بچمانیم ترا

باش خاموش ولی شکوهٔ عاشق بشنو
بی دهان بودنت ای یار ز دانیم ترا

جز تشخص نبود باعث هجران از تو
چشم بد دور که پیوسته بجانیم ترا

غیر دشنام ندادی بعلی چیز دگر
ما ز اعضای تو شکور زبانیم ترا

۱۱۴ هی کجا رفت آنکه بود اینجا
جلوه چون ماه می نمود اینجا

در نظرها چنان نهان گردید
گوئیا در میان نبود اینجا

زلف را همچو ابر بر هم زد
روی چون مه صبا نمود اینجا

[1] باب پنجم گلستان سعدی در بیان عشق و جوانی میباشد ۱۲ مؤلف

[2] کنایه از آیه کریمه میباشد لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ ۵ یعنی ناامید مشو از رحمت خدا ۱۲ مؤلف۔

سوخت جانها بجسم رفت چو برق / آتشی رفت و ماند دود اینجا
در دلم بسته عقدهٔ غمها / زلف مشکین که برکشود اینجا
بعد الحمد دیر کرده اجل / قاصد من رسید زود اینجا
حسن رخ شد فزون ز سبزهٔ خط / زنگ آئینه را زدود اینجا
دامن او نها ماند ز دست / کف افسوس جمله سود اینجا

هدف تیر گشت قبر علی
جان من باید ت درود اینجا

۱۱۵
زنگ مرآت دل زدود اینجا / هر که خود را بخود نمود اینجا
همچو من عقدهٔ غم عالم / نی کسی بست نی کشود اینجا
خواند در بزم ما که صنم تکبر / نی کسی گفت نی شنود اینجا
کی توان خواند حرف تقدیرم / همزه باشد خط عمود اینجا
خضر را هم نظر نمی افتد / هر که بیدار شد غنود اینجا
دیر در مرگ من نخواهد شد / نامه بر گر رسید زود اینجا
امتحان دگر چه خواهد کرد / هر که خود را نیازمود اینجا
برق ناجسته سوخت عالم را / جلوه ناکرده دل ربود اینجا
هی کجا رفت یا که دیدم خواب / مهر خی در کنار بود اینجا
نانمودی زخت و لیک بشکر / بی جبین میکنم سجود اینجا
جمله تن همچو گوی صد چوگان / میکنم در رهت سجود اینجا
زر در دست بعالم عقبی / هر که خود را بزر ستود اینجا

گشته بدنام انتقام علی
یار خود جلوه ها نمود اینجا

۱۱۶
آشنای خویش کردم کجهان بیگانه را / الجهان بیگانه می منم زخود جانانه را
سینه ام خالی بود از حب دنیا چون حباب / سنگریزه می شمارم گوهر یکدانه را
می فرستم نامه بعد از نامه تا آید جواب / میکنم برباد در شوقش کبوتر خانه را
ننگ می آید ز نام غیر هم ای شمع رو / کی دهم در خدمت دستخانه ات پروانه را
کورهٔ نار است سینه در فراق دلبر / در زمستان هم زنم در آب آتش خانه را
هر چه بادا باد آب کوثر و نار جحیم / با خط تقدیر خشم کردم خط پیمانه را
شرم می آید مرا الا چه سازم غیر مرغ / خوش را چون خم و آن جام چون پیمانه را
سر دهد انگشت حیرت شد لب در چمن / چشم نرگس دید چون رفتار آن مستانه را
آن سیه بختم که بعد از دفن گشتن خاک گل / دوست میدارم بخاک خود گل بیمانه را
ای جنون گرد تو گردم فارغم کردی ز خشت / با چنین عصیان نمیگیرد کسی دیوانه را

چون ظهیرم نیست پروا از سیه بادی علی
شب ز داغ سینه روشن میکنم کاشانه را

۱۱۷
چو لاله پر بود از خون دل پیالهٔ ما / بود ز لخت جگر همچو مه نوالهٔ ما
تلاطم است چه عمان لشهر خاموشان / بود ز شور قیامت زیاده نالهٔ ما
سحاب ما بود از دود شمع گلدودیان / بود ز سینهٔ بلبل ز بسکه ژالهٔ ما
کنیم صد شب را نثار یک شب وصل / بود ز عارض و زلف تو ماه و هالهٔ ما
با انتظار تو مردیم و چشم سود رست / چه سود بود بعمر هزار سالهٔ ما
چنانکه شد دل داغی چو لاله آن شوخ / شدی دلش بشبی کاشکی حوالهٔ ما
خریده است بی ادائی ز یار را / که هست مصحف خسار او قبالهٔ ما
بدست محتسبان میکشیم ساغر می / اگر دخت قاضی ملک است ادر حبالهٔ ما

مگر که آه علی گوش کرده است ظهیر
که می برد سبق ناله از رسالهٔ ما

۱۱۸
چه وقت بود که بی تو بسر رسید مرا / چو سیل شد همه تن گریه هر که دید مرا
مگو ز پوست پدیدار گشته پیهایم / شده است رشتهٔ الفت تن پدید مرا
بیا چه مرگ بیک یک گمان که دل تنگم / نوید آمدنت میدهد برید مرا
بخط سبزه بت سبز رنگ بوسه دهم / بنوک خار شگفته گل امید مرا
هزار گنج مرادم در آستانهٔ تست / و لیک جنبش ابرو بود کلید مرا
ز جوی شیر که فرهاد کند کم شمار / صباح روز جدائی که شب سپید مرا

ـه دام سسن از منتخب ۱۲

بچشم سوخت کنون سوز دل مبارکباد / کز آب دیده زبس پنبه ها دمید مرا
بروز عید کنون مرگ نو مبارکباد / که جان ز هجر تو اینک بلب رسید مرا
ز دست من نشود غیر کار کفر پدید / خدا ز بهر عبادت بیافرید مرا

شب فراق چو زلف بتان که بود دراز
بروز حشر علیا سحر دمید مرا

۱۱۹
گل مراد نشد از گلی پدید مرا / هزار قطره بیکجا ز خون چکید مرا
سیاه بختی من بین که یار گل اندام / نشسته پیش عدو کرد رو سپید مرا
کمر شکسته از دست بخت واژونم / که سید هند ترقی چو چوب بید مرا
نشانه کرد عدو را شکار گردیدم / خطای یار زبس شد صواب دید مرا
جهانه خار براه تو همچو رشتهٔ شمع / کشید سر ز سرم گر بپا خلید مرا
چگویم از مه کنعان خود که در بازار / نگفته قیمت خود بیدرم خرید مرا
نداد بوسه گلبرگ یعنی یار ز لب / بخار زار خط سبزه در کشید مرا
نهان بسینهٔ من هست غم ز شادی مرگ / مباد مژدهٔ وصلت اگر رسید مرا
جهانخورت بجان میخورم ز شادی مرگ / نوید وصل تو داده عبث برید مرا
نکرد هیچ اثر خنده دلم بدلش / چگونه خاک مزارم بخود کشید مرا

علی بقوت بازوی دشنوم قربان
برای قتل ز عشاق برگزید مرا

۱۲۰
بصد جامت نیابی ساقیا کیفیت غم را / هزاران خم کده شاید که بر سازد ایام غم را
فضای هر دو عالم تنگتر از دیدهٔ مو است / دریغا لم چرا جوید اسباب فراغ غم را
بود سرسبز دائم همچو خط سبز خوبان / نباشد احتیاج آب دادن گاه غم را
اگر بلبل نباشد در قفس جایش بود گلشن / بجز کوی تنهائی نیمان جائی سر اغم را
چه شد گر دوستان دست برندند ناخنها / نمکریزی ز ذات خود چه فکر است داغ غم را
بنا آسا کند از چشم پیدا شعله و سوزند / نباشد حاجت تیغ جهان ز بنیاد خم را
ز نون چشمهٔ حیوان و ز خال لبش نقطه / شهر فنا در معادت ها دادند داغ غم را
شب وصلم هزاران بار برگرد زبانم او / سنیه بختی دشمن گر کنند دوش چراغ غم را

علی از بس تنگ آمد ز دست بادیه گردی
بباده دور کن از سینهٔ ما ساقیا غم را

۱۲۱
بود از بس قدرت زدن پیاس ... / ندانم خیر تو کس را ندانم طریق دلربائی را
ز من آنانکه می بینند حالات گدائی را / نمی آیند بر لب باز نام آشنائی را
بخاک اندازد آتش زن صفات میائی را / علاجی نیست جز وصل بتان رنج جدائی را
دفاداری ز من مشهور شد در شهر صحرا / بنا کردند بر نام تو رسم بیوفائی را
زهی همچون صبا سوزش چه بوئی سوز آتی / بریدی کار فرمائی بر هست بادپائی را
بود خلقی به خسارت مثال آئینه حیران / بهیچ هفتمین بردی دماغ خودنمائی را
بنوعی در نیامد در کف من دامن دلبر / تمامی عمر کردم گریه قیمت آسیائی را
برآید گر امید دل پس از مردن غنیمت دان / مزار من شود یارب ز تیر هوائی را

علی دنیاست زمین شود حاصل ز آخر
علی گرد برای عیب آن پرده سازی رسائی را

۱۲۲
با تو چون آئینه حیرانیم ما / بی تو چون زلفت پریشانیم ما
میتوان با یک نظر ما را خرید / همچو مال مفلس ارزانیم ما
همچو موج بحر اندر حال خود / گاه پیدا گاه پنهانیم ما
شد سینه بختی لباس ما چو شب / در نگاه خلق عریانیم ما
عشق پخته خام سازد عقل را / همچو یار خویش نادانیم ما
دست ما تا چند دور از دامنت / تو چو گل خوبی و دامانیم ما
چون صباح هجر از دست سپهر / چاک دامن تا گریبانیم ما
تو به محفل ما به صحرای دریغ / باده پیما باد پیمانیم ما
تو چو گل اندر حسن در انجمن / خار آسا در بیابانیم ما

چون ظهوری ما علی زیر فلک
عید میخواهیم و قربانیم ما

۱۲۳
اگه یاد تو بود جلوه ده سینهٔ ما / سکه بر نام تو دارد زر گنجینهٔ ما
ملک سندش فردوس تا نصیب / خاک کوی تو بود خرقهٔ پشمینهٔ ما

[illegible] ۱۲

دوش در وصل حیا لطف نکردی ورنه — غم هجر است همان راحت دوشینهٔ ما
میتوان رفت به زانو طلبی پیش مسیح — گر بصد ناله شود تا بفلک زینهٔ ما
مشق کردیم بنام تو چو بر صفحهٔ دل — یا قلمی و شده از صد جلب آینهٔ ما
گرچه از پیش عدو رقص کنان آمده — گشته پامال بیا کوبی تو کینهٔ ما
شیخنا لطف عبادت تو تا زه یابی — گر برد ماندگیت بادهٔ پارینهٔ ما
اینچنین رو بدام دگران افتادی — شد فراموش ترا الفت دیرینهٔ ما

هم سبق با تو علی تا چو نظیری شده است
خوش بود دستهٔ ما بسکه ز آلودینهٔ ما

۱۲۴
هست خجلت ده منزل دل ویرانهٔ ما — نیست جز خلوت دل منزل جانانهٔ ما
سبزهٔ جنت رضوان تو خواهی اهد — قدمی رنجه کنی جانب خمخانهٔ ما
گر سر شیر فلک حمله کند نیست عجب — خصم بزدل صنما بر در کاشانهٔ ما
سبب این است که آزاد بر خود روزی — خوانده بودی که بیا ای سگ دیوانهٔ ما
هیچ دانی که نیاید بزمین برق فلک — می فتد صد قدم از هیبت کیدانهٔ ما
برق را دست نیا شد بسر خرمن ما — می فتد آن طرف عرش برین دانهٔ ما
ما توانیم چنان یار که برابر ز خویش — گر تو تعویذ نهی در کند شانهٔ ما

مسرع است علی موج سر چشمهٔ خضر
بال طاوس جنان خامهٔ مستانهٔ ما

۱۲۵
تنا رجان جانان در زبانها — بود انبار شکر در دهانها
تن هر کس بود در زیر ملبوس — فدا باشد به رخسار تو جانها
مضامین لب و دندان آنمه — بود لعل و گهر در بحر دکانها
ز طوفان است دریای سرشکم — نمی بیند کش اندر کرانها
بود آه رسا شمع مزارم — که فانوسش بود از آسمانها
هوای شوق وصلش گشت آخر — فرو شد کشتیم از بادبانها

لہ ای در دمهٔ از غیاث
ﷺ شیر گردون برج اسد و بمعنی آفتاب از برهان ۱۲

شراب سرخ در مینای بلور — بود اندر گلویش رنگ پانها
چه برد دل آه صیاد خزان است — ز مرغان کرد خالی آشیانها
کتاب وصف دیت سینهٔ خلق — گواه صحتش مهر دهانها
بهجر شهسوار نیزه بازان — بود انفاس در حلقم سنانها

ز آب چشم دریاها روان کرد
علی دارد براه خود نشانها

۱۲۶
عارض جلوه نما ماه تمام است اینجا — خال در سبزهٔ خط دانهٔ دام است اینجا
زاهدا عاقبت از خانهٔ کعبه بست ما — لازمت مکرمت بیت حرام است اینجا
غم سیدای تو از غدغد بیرون است — صبح محشر ز شب هجر تو شام است اینجا
مجلس موعظت واعظم از بسکه خوش است — دین تعجب که چرا باده حرام است اینجا
ساغر باده به از چشمهٔ آب خضر است — خاتم ملک سلیمان ختام است اینجا
زاهد امند با امید طهور جنت — واعظم گفت چرا باده حرام است اینجا
غیر را قتل نکرد دست مرا ذبح نمود — از چه گویند درش قتل عام است اینجا
قامت یار ز بس شکل قیامت باشد — سرو بستان بود آزاد غلام است اینجا
کار امروز بفردا مگذار ای نهار — هیچ دانی که کی گیتی ست مقام اینجا
غیر از فکرت عقبی که ضروری ست فرد — کار دنیا همه دیدم نه بکام است اینجا

از عدم آمده ام سوی عدم خواهم رفت
هر یک چند علی چند مقام است اینجا

۱۲۷
نامراد همه مخلوق بکام است اینجا — سند ملک مسرت خط جام است اینجا
گشته مینا سر خمخانه چو طوبی به بهشت — خط آزادی دوزخ خط جام است اینجا
در شب هجر بود آنچه محشر شدنی است — سحر روز قیامت سر شام است اینجا
جای تسلیم نمودیم با و جان تسلیم — بسکه دشنام بتان به ز سلام است اینجا
حسن را ملک دگر هست وسیع از دنیا — که ایاز شه و محمود غلام است اینجا
قاصد یار بهمه صورت وصل آمده است — لذت بوسه اظهار پیام است اینجا

لہ بمعنی شجاع ۱۲ از غیاث اللغات ﷺ سوم دلک و غیره که بر آن مهر کنند ۱۲ از لطائف و سراج

باده پیمانه بود هر که نه پیماید باد — ابجد مکتب عشقت خط جام است اینجا
مستی و بیخبری بخردی و هوشیاری ست — هر خط روضه ز عنوان خط جام است اینجا
عشق را میست سرو کار سر عقل — هر فلاطون ز من چون دو دام است اینجا
آن قیامت چه بود بار خدایا بنما — می رسد یار و قیامت ز خرام است اینجا
ناقصان را همه قدر است و لان چو هلال — رند کامل صفت ماه تمام است اینجا
دامن آلوده بخون نیست بتان را از قتل — چشم مخمور بر چهره حسام است اینجا
عاشقان را نبود جز تو بدل خواهش عیش — خندهٔ صبح نه دلگیری شام است اینجا
سرمه در چشم بتان نیست دلا غور کنی — میتوان گفت که در تیغ نیام است اینجا
تا تو شمشیر جدا از کمر خویش کنی — عاشق زار ترا کار تمام است اینجا
تا بکی تذکرهٔ کوثر و جنت واعظ — تشنگی سوخت دلم باده نه جام است اینجا

صائبا تا نگذاری دل خود هیچ علی
دعوی پختگی اندیشهٔ خام است اینجا

۱۲۸
ای آنکه زیارت چه نظر نیست اثرها — خلقی سر سودا بتو پا کرده ز سرها
ای آنکه بود خاک درت کحل بصرها — آئینه گرفته است جمالت ز نظرها
ای ماه نکوئی بعنایت قدمی چند — کز مهر و اهیچو سر نواست چه برها
ای یار پی قتل کمر بستی امروز — خلقی است پی قتل شدن بسته کمرها
چون شیخ بعشق تو جوان چه برازند — تیغ نگهت ساخته خون آب جگرها
خلقی برخت شیفته دیوانه شد آخر — کز برق جمال تو خرد سوخت بسرها
افتاده براهت ز دنیا همه عمرش — چو اشک که افتاده بهجرت ز نظرها
امید ثمر نیست کسی را ز تو ای سرو — وز بار غمت بسکه شکستیم کمرها

خاقانی از حسنت که خبر ... ی را
از بیخبری زد بجهان رفت خبرها

۱۲۹
دیدم بره عشق تو صد گونه خطرها — بی نور شد از نور رخت بسکه نظرها
از اهل وطن رنجه رسد با تو چه گویم — پیداست دیدم همه آثار سفرها
خالی کف افسوس بجز خامه ندارم — گو خامه بکف ریخته صد بحر گهرها

عاجز شده جلاد فلک نیز که اینک — انداخته از مهر بپیش تو سپرها
هر اهل دول عیب لبیب است درین عصر — هر اهل هنر تنگ شده از دست هنرها
بی فضل تو یارب بخود ما بقیات است — نی نفع رسانم نه کنم دفع ضررها

اعلی است جناب تو بس از درک علیم
مرغ خرد اش ریخته صد جا همه پرها

۱۳۰
ترک سماع گفته ام و آن همه لطف نوای را — تا بر بست شفته ام زمزمهٔ درای را
جلوهٔ روی ماه من نیست نصیب چرخ — گرچه ز مهر ساخته اشرفی رونمای را
گشته بهار ست یار با دیدن بهار — کرده چمن ز گل قبا بر رخ او قبای را
آه نشد نصیب من بوسه ز نقش پای تو — تا به پای تو دست رس گشته برگ حنای را
گرچه گدای بی خوش است دار و ز خسروی — سایهٔ بام آن پری نیست بر همای را
وای خیال خام من فاتحه دیر رسیده — نیست بگور قدم گذر رند برهنه پای را
رفت طبیب عاقبت جانب ملک عدم بخیر — هیچ اثر نشد بکرد در دلم دوای را
بر سر خاک او نگنم افسر تخت مملکت — بر در خویش گر دهی ره تو من گدای را
ارچه نکرد رسای ما هیچ زلف سیاه — ناله کنیم تا بکی صاف نارسای را
بود کمند گردنم زلف صلیب صورتش — لوح مزار خود کنم خشت کلیسای را
صبر و قرار عاشقان رشتهٔ طلب وصل من — شنبهٔ نخانه گم کند طفل گریز پای را
برق جهان برخ کشته چند از شرم تو — گر تو بگردش آوری گس سرسرای را
ساقی می پرست ها دل ز محتسبان ربود — غرقهٔ باده میکند خرقهٔ پارسای را
معجزهٔ مسیح را نسبت تازه شو بتو — گر بفاتحه سر دهی لعل کرشمه زای را
راز نهانهٔ دلم قصهٔ بزم یار شد — عارض او نجا کر ز جام جهان نمای را

ناله بیاد روی او کرده علی چو پیش گل
گریه شکسته در گلو بلبل خوشنوای را

۱۳۱
اگر شکار سکینی بلبل خوشنوای را — رشک چمن بکنی خانهٔ بینوای را
عاشق زار عاقبت جان بدهد بکشمکش — سیر شد اگر بود صورت خوشنمای را
شور نشور هم رود از دل تو چو آب رخ — گر بیاد تو سر دهم گریه های را

جادهٔ عشق تو خطان گشته کمند عاشقان / تا کی زیست جهان طائر بی‌پروا را
کوشش و فکر معالجان نیست بکار عاشقان / پای برهنگی آمد عقل گره‌گشایی را
خام خیالیم نگر آمد شهسوار همین / ره نبود بخاک من نه برهنه پا را

از چه دل تو خون بود حالت حشر تو چه بود
عفو ز جرم فزون بود بسکه علی [illegible] آرا

۱۳۲
آب خم غدیر است می پرستی ما / بلندی فلک متقم است پستی ما
رضای حق طلبی کار رنگ کن [illegible] / برای مستی ما است بسکه هستی ما
بعاجلت [illegible] هزده آجلت هفتاد / ز تنگدستی ما است تنگدستی ما
سر رقیب شکستیم مشت دوست مشت / بهانه زیر و زبر کرد چیره دستی ما
بغیر ساقی و ساغر نمیکنم امید / بهوش پیچ نکند نشاء الستی ما
مثال لاله بخون جگر سیه مستیم / برابر است طلوع و خمار مستی ما

بیاد دار تو لا تقربوا الصلوة علی[3]
که کار آمد ازین آیه هست مستی ما

۱۳۳
سبز باغ است رنگ پستی ما / گر زپی نیستی است هستی ما
بوسه دادیم سنگ اسود را / برد تا کعبه بت پرستی ما
می آب غدیر خواهد داشت / تا ابد نشئهٔ الستی ما
خاکساریم و اصل ما خاک است / سر اوج است پای پستی ما
گرد گشتیم بهر بوسهٔ رخ / در غبار است صاف مستی ما
گرچه دریادلیم [illegible] / تنگ گرد است تنگدستی ما

چون اسیریم بی خمار علی
از می دیگر است مستی ما

۱ کنایه ازین دنیا باشد از منتخب و صراح
۲ کنایه از عالم آخرت باشد ۱۲ از کشف و منتخب
۳ مرد قریب نماز آیه کوملی انیست لا تقربوا الصلوة انتم سکاری
یعنی مرد قریب نماز بحالت نشئه این تصرف شاعرانه باشد که برای کلام آخر جزو آیه

۱۳۴
مستی الست آب غدیر قدیم ما / یکقطره در برابر صد قلزم هیم ما
از بادهٔ محبت شاه نجف پریم / هرچند کیسه خالی کنیم ما
خاک رهیم و نیز اعظم کلاه ماست / از توسن که چشم بنقش سمیم ما
ما را هلال عید نباشد کلید کار / زین غم خمیده پشت چو نقش سمیم ما
مطلوب ما ز چرخ نباشد هلال عید / از خاک راه طالب نقش سمیم ما
بهر نماز عید نمانیم ز ابروا / تا چاشت در تردد خشت حطیم ما
بیدار مانده ایم بصد شب ز خواب بخت / یک شب چراغ انجمن الحجیم ما
بی مرگ جان سپرده ایم در فراق / عیسی‌ها که گوش بصوت نسیم ما
ما را خبر ز جلوهٔ آن شهسوار نیست / گم گشته در نظارهٔ پامال دیم ما
نامردم اند مردم دنیا بچشم غور / از ما سفر مجو نه ازین مردمیم ما
شیراز و اصفهان بسخن درگرفته‌ام / در هند بلبلی بنوای قدیم ما

ماکیستیم دیار که باشد علی پرس
آخر نه در تصورش از خود گمیم ما

۱۳۵
نیست آرام بجز مردن ما دلبر ما / هست خاکستر ما شعله صفت بستر ما
نیست جز سایه براه تو کسی بر سر ما / خضر خود نیز نشسته است کنون بر در ما
استخوان گر شکند بر سر ما ست آییم / بال پرواز بود بسکه شکست پر ما
آتش و آب بهم شمع صفت پیداریم / ابر و برق است بهر ملک ز خاکستر ما
آب از سر گذرد ما چو بیک جا گریم / آه غرقاب کند کشتی ما لنگر ما
خاکساریم چنان از لعب عشقت که بود / نقش پای که بکوی تو بود افسر ما
شب ما عارض پر نور صنم روشن کرد / روز ما کرد سیه زلف بتی کافر ما
نسبتی نیست بما بوالهوسان را اصلا / آنچه زاید بود از غیر بود کمتر ما
دل گداز است بس آتش عشقت که گر / آب گردید هر آنکس که گذشت از سر ما
داغ گون است چنان طالع ما از همه خلق / که بود نقش سم گاو زمین اختر ما
بی تأمل تو کنون قتل کن ای مه پاره / مهر از مهر نمودند سر محضر ما

۱ بالضم دشنه و سیم یعنی آستین ۱۲ از جواهر الحروف

بیدل آن میکده نوش است علی از می عشق
بی گذر ز دو جهان پر نشود ساغر ما

۱۳۶
تاج شاهی است ز داغ جنون بر سر ما / باشد از درد و غم و رنج و الم لشکر ما
سینهٔ ماست نشان نی آن تیر جفا / گر برش ساخته باشد همه از شهپر ما
هیچ پروا لب ما را نبود با دریا / که رگ ابر بهار است خط ساغر ما
حالیا زار بگردیده ببیند ما را / بیش ازین بود هر آنکس که بما منگر ما
آفریدند بشکل فرح و عیش ترا / خلق کردند ز هر درد و الم پیکر ما
سوز این آتش عشقت بکه اظهار کنیم / که بود دشت جهنم شرر از اخگر ما
همچو آیینه بروی تو تبا حیرانیم / که بجای نرود از در تو نشتر ما
بیکس و خوارتر از طفل پدر مرده شدیم / که بجز پیر فلک نیست کسی بر سر ما
جان جانان تا به سفر رفته بحفظ امان / طفل اشکم نکند خواب بچشم تر ما
خشک کرده است چنان گریه [illegible] / گر خواب است بی اختر ما پیکر ما
صد جهان گوش پی قصهٔ ما پیدا کن / که بود هر دو جهان یک ورق از دفتر ما
خلعت حسن ز جسم تو مزین گردید / جامهٔ عشق بریدند پی پیکر ما
چه عجب خوشهٔ پروین سر گردون [illegible] / آه گر بر کشد از دوری مه پیکر ما
قیمتش حاصل محصول جهان [illegible] / که بود آبروی هر دو جهان گوهر ما
آن نکو بخت سر تخت جنونیم بدهر / که بود مردمک پیر فلک اختر ما
نیست ممکن که کند قطع رهٔ همت [illegible] / طی بیک گام کند شش جهت از شش در ما

ناطق آسا بتماشیم علیا در عشق
که بود بلبل و پروانه نصیحت گر ما

۱۳۷
تا بر دن رفته فغان از بر ما دلبر ما / بیقراری است بجو بسمل دل ما در بر ما
آتش عشق کسی سوخت نه خلقت اول / بعد خلقت چرخ است ز خاکستر ما
گم کند راه اگر خضر بوادی جنون / نیست پروا که شود رهگذر آن رهبر ما
یک نظر دیدهٔ آن ماه لقا دیده بیا / نخوری ناصح بی مغز تو مغز سر ما
بر سر خاک [illegible] دم [illegible] می گفت / آفتی بود سر تخت بسر افسر ما

ما نخواهیم که سر در رسانیم بکس / پر تیری نشود بار خدایا پر ما
خواب راحت نکند [illegible] شب سید انیم / تا نه حیا دکند تکیه ز بال و پر ما
بی وصال است وصال تو بهر حال محال / با دمان ست پی کشتی ما لنگر ما
هم کند واعظ ما وعظ [illegible] / تعالی از ماست به بیند سر منبر ما
غم [illegible] تو چنان کاست که در پیرهن / حالیا غیر رگ جان نبود پیکر ما
نیست امید سحر گاه وصال از شب [illegible] / گر سویدای دل چرخ بود اختر ما

نوش کردیم علی باده سر خم غدیر
خط آزادی ما بود خط ساغر ما

۱۳۸
الله الله مع بت مه پیکر ما / خشک شد چشمهٔ خورشید ز شعر تر ما
چه عجب [illegible] سیانت بت پیکر ما / گر کند رشک بهجرت تن لاغر ما
آنقدر قدر بداریم که سرچشمهٔ خضر / بر سر خاک نشسته است ز شعر تر ما
تا شود کم زجهان هست روانه هر دم / آب دریاست خجل بسکه ز چشم تر ما
نخل امید نشد بار ور آوای نصیب / کشت حرمان شده سرسبز ز چشم تر ما
در صفا تو نوشتیم غزلهای عجیب / اگر جان است پی شغل سخن مسطر ما
آنچنان از ستم و جور بتان کاهیدیم / رگ جان است پی دهر تن لاغر ما
دامن ابر شود از ره الطاف کسی / اگر کشد دامن کهسار بچشم تر ما
مرد هر کس که نظر کرد بما از رحمت / کرم ما خورد فغان مغز گر مستر ما
دانه در دام پی ذبح بهانه گردد / رزق صیاد رساند بهبال و پر ما

صلح کل مرتبه داد علی را ناطق
که خورد برهمن و شیخ قسم بر سر ما

۱۳۹
نیست جز خون جگر آه می احمر ما / نقل بزم تو نشد گاه سر اختر ما
باش ای چرخ سویدا دلت نقل کنیم / گر نه جز خون دل ما ست می احمر ما
سبز باغیست همه عیش جهان در نظر / حسن سبزی ست دم باده زدن در بر ما
بوسه در می زدن از لعل لبش [illegible] / موج سرچشمهٔ خضر است خط ساغر ما
با نخوت نهادیم دمی بر سر خاک / پای خلق است کنون بکر و خاک سر ما

یاد ایام که گه پا ننهادیم بخاک | گرم خوردند ته خاک دماغ سر ما
کشتی میکدهٔ ماست حباب تسنیم | خط پیشانی حورست خط ساغر ما

خالی از عیب نه دیدیم علی جوهر غیر
همچو آئینه بود عیب هنر جوهر ما

۱۴۰
اگر زناز نهد یار پای بر سر ما | ز آفتاب فراتر نهند افسر ما
نه محض خار بود تار تار بستر ما | که بی تو هر رگ پهلوی ماست نشتر ما
تمام روی زمین را گرفته بوی تو بخت | بخاک کوی تو گر بخت کرد بستر ما
رساند تا بسر دام آه آخر کار | برای دشمن ما بود بود شهپر ما
گریستیم سر آتش جحیم امید | ز آب دیده ما بود بود کوثر ما
خوشا که آب سرشک آتش جحیم فرو | نشاند عاقبت کار دیدهٔ تر ما
هزار شکر که شد خشک چون تن زاهد | در آفتاب رخ یار دامن تر ما
چه فیض داد با چشمه سرشک دو چشم | که یکبار ز فلک سیر شد فرود تر ما
بدانکه خال سیاهیست بر لب جانان | ز آتش رخ او سوخته است اختر ما
غم فراق گر فتنه است گرچه سرتاپا | ولی نکرد ز خوف تو جای در بر ما
بحمد نکشیدیم منت ساقی | بود ز خون جگر پر چو لاله ساغر ما
عیان شدیم چو قطره ز فیض بحر و بحر | شده چو گم شد گیها بخویش رهبر ما

زمام یار شود شوق کنا علی مدهوش
بجای نامه برد هوش ما کبوتر ما

۱۴۱
دارد هزار جوی پر از خون درون ها | باشد غبار خاطر ما بیستون ها
داریم از هلال گریبان لیق جنون | باشد ز مهر پنجه دست جنون ها
فال نکو خبر دید از حال بد مدام | باشد خلاف آرزوی ما شگون ها
باشد دلیل اهل هنر فن زمانه ما | عیب مجسم است کنون ذوفنون ها
بینیم تا کجای کشد جور پیر چرخ | غالب بود هنوز سر ما زبون ها
با هیچکس چنان نکند بخت دشمنی | تأثیر بر خلاف نماید فسون ها
ما را بخود فروشی ارزان خرید کن | ای مهربان نظر نکنی چند چون ها

شاهیم ما بتاج فلاکت بزیر چرخ | از رنج گنج باشد و از غم قشون ها
مائیم شهسوار بملک سخنوری | از کلک برق ذو بود از جیب لن ها
مانند گرد باد بکوی بتان گمیم | خضر رهی کجا که شود رهنمون ها

بود دندو شش آتش بر آوا غاز حزین
دارد نوای ما صنمی ارغنون ما

۱۴۲
در عشق بتان گرم عنان ست دل ها | چون تیر بهجر که طپان ست دل ها
در انجمن یار سبکسر که رقیب است | چون کوه سر کوه گران ست دل ها
خاکیم براه کربلا از مرگ نفرقت | در کوی بتان ریگ روان ست دل ها
بر زخم نمک آیاش بود مرهم زنگار | سم خورده این سبزه خطان ست دل ها
از جور و جفای که تو خواهی بکمال آر | از یار کند شکوه نه آن ست دل ها
در وصل تو چون مه بهجر تو ملالیم | چون نامه سر سود و زبان ست دل ها
ذرات سر قبر نباشد که بصد چشم | تا حال بسو بیت نگران ست دل ها
یا آنکه دو صد تیغ زنی یک ز شتاقی | در عشق رخت باز همان ست دل ما
صد پند نمودیم یکی هم نشنود | دیدیم بدست گران ست دل ها
در هجر تو ای دولت بیدار شکیبیر | تعبیر ز صد خواب گران ست دل ها
خواهیم بجان هرچه که دلخواه تو باشد | هرچند بجور تو بجان ست دل ما
در زندگی و مرگ ندانیم چه فرق است | در کشمکش جور بتان ست دل ما

ما را خبر از حال عیان نیست علیا
گنجینهٔ اسرار نهان ست دل ما

۱۴۳
با قم عیسی است همدم نالهٔ رنجور ما | روشنی گیر است خورشید از شب دیجور ما
جای می اکنون پری در شیشه میبایم بند | همدم برق ست تاک از بادهٔ پر زور ما
گردش ایام در دانوش ما انیش کرد | پر بود از زهر عالم خانهٔ زنبور ما
دامن دشت قیامت گوشه از قبر ماست | صبحگاه حشر شد بو کردن کافور ما
نغمه را ما گوش کردن کار هر نامرد نیست | گر ز رگ ضرغام باشد تار در طنبور ما

۱۵ نام کوهی کر فرهاد بحکم شیرین کنده میکند و در آن شکار بها کرده و بعضی گویند که تا از آن دجوی شیر برای شیرین رساند ساز ده ۱۱۲ از غیاث ۵۲ بمعنی گرد بی از ذ ع ۱۱۲ از سراج ۵۳ بمعنی سرکش ۱۱۲ از مدار لطایف

میشمارد در کف پا نه فلک را آبله | سبزه پامال دارد دار از منصور ما
کم بود از قطرهٔ شبنم بجام آفتاب | چشمهٔ آب خضر در کاسهٔ فغفور ما
همتی باید سلیمان را ضیافت گرد مور | آشیان گیرد هما در سایهٔ عصفور ما
بی تجلی توتیا دارد ز نور خویش چشم | برق باشد خار بوسید بکوه طور ما
یکنظر شاید که وا گردد خمار آلوده چشم | گر فشاند آب صد قلزم بر رنج مخمور ما
زندگی تلخ ست در هجر سیه خردهٔ هستی | صد قیامت شور دارد ریزش ناسور ما
حلقهٔ دروازه از گرداب دریا ساختیم | جوش طوفانها بود خاکستر تنور ما
ما دسوز ما که از بد گوئی خود فارغ نشیم | بسکه میسوزد زبان خصم راند کور ما

رتبهٔ فکر علی کز صائب افتاده بلند
کی رسد هر کوته اندیشی بفکر دور ما

۱۴۴
صلح کل با همه عالم سر جنگ است اینجا | شور قرنای اجل نغمهٔ چنگ است اینجا
خلعت زرکش شه زردی رنگ است اینجا | مژدهٔ وصل رسانندهٔ تفنگ است اینجا
عشق کوی است که بر آمدنش دشوار است | خار راهش همه دندان پلنگ است اینجا
عشق بحری است که غواصی آن آسان نیست | اولین گام ته کام نهنگ است اینجا
دارم امید وصال صنم سنگین دل | صورت آئینه از آئینه سنگ است اینجا
پیر چرخ است چنان سخت دل ای اهل جهان | که گل افشانی آن بارش سنگ است اینجا
گر کند شاه نظر همچو گدا بر انجام | لعل و یاقوت و گهر همسر سنگ است اینجا
گوشهٔ عافیتی نیست درین دار فنا | که دعا گو لب فار خدنگ است اینجا

میرم سوی عدم زانکه فراخ ست آن ملک
دل تنگ علیت بسکه تنگ است اینجا

۱۴۵
با زنجیر دل از گیسوی شنگ است اینجا | زندگانی بتر از قید فرنگ است اینجا
تو دسیر چمن عیش و من کوه الم | عاشق زار ترا پا ته سنگ است اینجا
تیغ صد جوهر مژگان دل صد چاکم | کار دشوار تر از جنگ تفنگ است اینجا
سبزهٔ خط برخ صاف چه زیب نداد | خوشنما آینهٔ حسن برنگ است اینجا
غمقبازان ترا ننگ ز ناموس بود | ما بگوئیم که ناموس ننگ است اینجا

صد طلب شهر توان گفتن جانانرا | صورت آئینه صافی زنگ است اینجا
توبه کردم بصنمخانه درفتم بی غسل | باز از موج خسی در لب گنگ است اینجا

دل شیدای علی و صنم سنگین دل
آخرین کیفیت شیشه و سنگ است اینجا

۱۴۶
خضر از چشمهٔ حیوان که جام آورد مستانرا | نوید عمر تا روز قیام آورد مستانرا
صبا از منزل سلمی بما آمده ولیس | سلام حور از دار السلام آورد مستانرا
هوالستار گویان بر سر میخانه از کعبه | ز ذات خود سیه پردهٔ غمام آورد مستانرا
عجب سر گرم غنا و پند واعظ بود در جامع | هوای جنت المأوی ز کام آورد مستانرا
لبالب بود پیمانه ز نور آفتاب آیا | که ساقی باده در راه تمام آورد مستانرا
سر میخانه برقی اوفتاد از آه جانسوزم | اجل در جلوهٔ جانان بکام آورد مستانرا
پریشان حال را دلجمع سازد گیسوی جانان | که بوی نافهٔ مو در مشام آورد مستانرا
نخواهد رفت جان از تن یکی را نیز خرخش | اجل از خود بصد حیله بیام آورد مستانرا

علیم را صلای حزین از نمازت می
که ساقی هر چه در بادهٔ تمام آورد مستانرا

۱۴۷
سلامی گو صبا زین در کف باد نور ابرارا | ز حال مو رلنگ آگاه کن چابک سوارانرا
عجب باشد از ان کس بوسه خواهیش اول | که نوازد به دشنامی امیدوارانرا
مثال ناخنم از کف اناامل قطع گردانی | خدایا مبتلا کن در غم خود غمگسارانرا
ز لبس آئینهٔ حیرانست هم بهزاد هر گردان | که نموده پری صورت رخش صورتنگارانرا
ز دست عشقبازان جهان قسمت ببردم | مزارم بسکه جولانگاه بلند سوارانرا
گدایا ناز کی بر سبکوی آن شهر خوبان | غلامی فخر می باشد در اینجا شهسوارانرا
اگر چهره شود در خواب هم آن ماه مهبیم | زمین جوئن نه تقوی شکند پرهیزگارانرا
فکار عشق از زنگار هرگز نه نخواهد شد | بیا مرهم شو تا شور محشر زخم یارانرا

حزین ما بجا گفته علیا شعر و آسایش
کمند از پیچ و تاب خود بود معنی شکارانرا

معرز و ممتاز میگردد ۱۱۲ غیاث اللغات ۵۵ چهره شدن بمعنی مقابل شدن ۱۱۲ از چراغ هدایت

[illegible]

تا بود در سر سر منزل دیگر مرا
همچو امواجی که آید هر یکی سوی فنا
روی وجود آفتابی هی ... همچو شمع
غیر آن هرمی که باشد شعله روی شمع
آنهم از خون دل است ... ناله بخت نگر
جلوه گاه یار باشد خلوت دل ای دگیر
دیده ام تا اشک ریزی میکند ... بحر
سیل میدارم ... اکس ...
نسبت خورشید از ره باید داد بیک

نیست جز فرسودن حاصل دیگر مرا
می شود هر لحظه پیدا قاتل دیگر مرا
آن گل خوبی است از آب و گل دیگر مرا
همچو پروانه بسوزد محفل دیگر مرا
گرچه خلقت نیست از آب و گل دیگر مرا
جز دو دیده نیست ... حایل دیگر مرا
نیست غیر از موج طوفان ساحل دیگر مرا
نیست غیر از تیر نازش مایل دیگر مرا
خوش کنم دل گر تو گوئی بیدل دیگر مرا

صائب آسا شد علی در خون دل ... کاش
در بساط سینه بودی صد دل دیگر مرا

مرگ بی ساقی عبارت ... بیهوشی مرا
مینه صد تیغ یکبار ... نگاه
قاتلا بر دوش من ... است
غرقه میسازم ... کتابت ...
میزند خنجر ... پهلوی ...
قمری بی خانمان ... صیاد خو
جز نوید وصل از چیزی نمی آید بدل
در نمی گنجد گناه من بطومار حساب

چون ابلعی ... بیهوشی مرا
ناله و فریاد باشد ... بیهوشی مرا
از احسانت ... شاید ... بیهوشی مرا
چشم مخمورت کند تعلیم مدهوشی مرا
خار در بستر بود شوق هم آغوشی مرا
جز بطفل ... دشتی مرا
گر کسی از خود سخن گوید بسر گوشی مرا
سوی مرقد میکشد از شرم ردپوشی مرا

بود نادانی همه دانی علیا قبل عشق
نیست حالا یاد غیر از خود فراموشی مرا

آرزو در دل نباشد دولت دنیا مرا
با دو چشمان مبارک سیر باغ ...
میکشم از بس مذلت از ذلیلان جهان
دانا ماندم ... تیغ ...

خاک کویش خوش بود از سندس دیبا مرا
سایه بام تو باشد ... علیا مرا
... حسن بالا دست ... مرا
کس نکرده جز کفن آلوده دنیا مرا

برق آسا می طپیم اکنون ... چرخ
یار نادان ... باشد ...
تو کجا و منزل دشمن کجا ای ...
زیب جسم زاهدم صد حلقه فردوس باد
سینه ام اکنون عبارت ...
نماند جلوه رخسار ...
میکنم محشر بپا چون ... محشر میکنم
آن قد بالا از آن روزی که افتاده نظر

جلوه حسن گلو سوز که برد از جا مرا
صد تسلی داد آخر دشمن دانا مرا
می برد این رفتن بیجای تو از جا مرا
لبس بود از خاک کویش جامه دیبا مرا
قامت بالای کرده دل ... بالا مرا
سر سر شد نور نظر در دیده بینا مرا
می کشد امروز بی قاتل غم فردا مرا
دل نمی چسپد بغیر از عالم بالا مرا

در فضای دل نگنجیده علی وصاف دوست
همچو طوطی گرد آن آئینه رو گویا مرا

ذلت عقبی مباد اعزت دنیا مرا
کار خصمی می کند در پرده الفت ...
تا تامل کو ... دو چشم ...
گر مکانم از زمین تا لامکان باشد چه سود
آمده از سینه تنگ از اهل این محفل دلم
شانه آسا دست ... از بهر دعا
تا شمار روز الستم مست ... تا ابد

مینماید سنگریزه گوهر یکتا مرا
دوست نادان است گوئی دشمن دانا مرا
ای غم شادی که گرد سر ... پا مرا
داد ... جانان نباشد جا مرا
جز زمین شعر خالی کس نکرده جا مرا
یاد آید زلف جانان در دل شبها مرا
مینماید به زمینو در نظر مینا مرا

می برد فیضی علی از بیزبانی واعظا
ترسم آخر شکر خاموشی کند گویا مرا

آرزو باشد اجل در گوشه صحرا مرا
نیست آرامم به بستر ...
پای جانان را زند بوسه ...
دوستان عشق آنم همچو ابرم گریه ...
دامنگیر دامن من ... حساب
ساختم مملو ز اظهار صفا ...

تا نساز دهم کفن آلوده دنیا مرا
میکند بند خموشی صورت دیبا مرا
رشک می آید چرا بر صورت دیبا مرا
دفن می باید نمودن بر لب دریا مرا
دوستان باید کفن از دامن صحرا مرا
جز زمین شعر خالی نیست جا جا مرا

غرقی دیگر علی از بوادی سینا کلیم
می گذارد هر کجا خاریست سر در پا مرا

تا گرفته منزلی در مغز سر سودا مرا
غرقی دیگر بود در عالم سودا مرا
حاجت مرهم نباشد گاه در دنیا مرا
خنده دندان نمایش می برد از جا مرا
آتش عشقت چو شمع ... تا پا مرا
عالمم شد بی نوای گل همچو صحرا مرا
... زین ... مرا
پاره پاره میشود دامان ... هجر
گر گهی آن دولت بیدار می آید بخواب
ناشده ایوان نصیبم ... دراز

جز زمین شعر هرگز نیست خالی جا مرا
ننهد تا آهنی زنجیر سر و پا مرا
پنبه داغ ار بود از پنبه دنیا مرا
مینماید سنگریزه لولوی لالا مرا
شکر شد رزق غمت آخر ...
آبله گردید اگر خاری خلد در پا مرا
کاش قسمت مینمود ... مرا
گرده یک پرده نشنید ... مرا
خوش بود زین عالم ... دنیا مرا
عاقبت مدرسه عمری ... دامرا

زان دو چشم و ابرو بینی همی بینم علی
خوش بود بر چهره آن یار این طغرا مرا

تا شاه راه محبت فرق ... ست مرا
بود ز زهر هلاهل بتر دوای حکیم
قد خمیده ز محراب ابروان دارم
فضای هر دو جهان تنگنای طلب
گدای کوی توام مرد شاه دوران است
اگر درشت بمن میکنی درست کنی
کفن ز جامه رنگین شهید خود را کن
هزار زخم که دارم بتن ز تیر نگاه

ز بسکه جاده گم گشته رهنماست مرا
نگاه مرحمت ... شفاست مرا
فراق بدر دجی چون هلال کاست مرا
هوای وصل پری روی ... است مرا
بفرق سایه بامت ... است مرا
که حیله کرده بجای تو بجاست مرا
که خون بدامن پاک تو خونبهاست مرا
برای دیدن روی تو دیده هاست مرا

علی رخ تو بچشم ظهیری می بیند
غبار راه تو در دیده توتیاست مرا

شب فراق تو بر سر سیه بلاست مرا
بیا که روز وصالت امید هاست مرا

ز هفت قلزم چرخ است هفت پرده چشم
ز رنجهای فراقت قوی ضعیف شدم
دعا ... هیچکسی در حقم اثر نکند
تمام خرمن من دانه دانه شد آورد
قدم شد است کمانی ز کج ادائی یار
مناسبت نکند ... طفول ...
ز آب بحر حوادث نمیشوم غرقه

ز ابرهای بلا دامن قباست مرا
نفس بیاد قدت ... عصا مرا
از آن زمانه که ... است مرا
که نه فلک ... مرا
اگر ز چشم عنایت ... مرا
بوصف لعل تو هر فکر نارساست مرا
که ناخدا الله ... ناخداست مرا

علی ببوی خوشت گشته همدماغ ظهیر
نسیم زلف تو امشب گره گشاست مرا

جز هوای ... نباشد ... جا مرا
نوبهار باغ صیاد است بهر بلبلم
در دنیا ... نظاره خوش دلم
راست میدان ... فلک
یادت ای ... نخم ... شد
قیدم از آزادگی باشد ... هر
هی ندیده گلشنم ... سال
حالیا جز صورت انسان ... آدمی

همچو نیها زنده دارد ناله ... مرا
سایه گلها قفس باشد درین بستان مرا
گر مبادا چاک ... همچو گل دامان مرا
گوی آسا بی سر و پا کرد این چوگان مرا
بی تو باشد سر که ساقی باده ریحان مرا
پای در زنجیر کرده حلقه زندان مرا
زیب ... نوگل ... مرا
کرد آئینه رخی آئینه سان حیران مرا

آتشم سوزد علیا جان بتن همچون ظهیر
موج اشکی گر نباشد در شب هجران مرا

آتشم چون شمع ... گریبان مرا
آنقدر گردیده فلاکت بی سر و سامان مرا
خانه آباد جنسش خانه بربادی نمود
فکرت موی میانش ... نمود
شد ز بس در دجگر افزون ...
پیر گردیدن عینکی از مهر ... چشم

آب دیده کرد افزون آتش سوزان مرا
نیست در کف حالیا جز دولت ایمان مرا
گرد باد آسا نماید یار سرگردان مرا
مینماید مور در ره رستم دستان مرا
بد مزه شد زندگانی بی نمک پاشان مرا
مینماید فلک یک دیده حیران مرا

شادی و ماتم هم باشد بیک دل ز آن دهان / بنماید شمع هم گریان هم خندان مرا
سبزه خط رخ یارست کشت آرزو / چون گلستان خوش نماید همچو خارستان مرا
موجه سیل سرشکم از فلک دارد حباب / پرده اندر چشم باشد آن طوفان مرا
جامه آلوده ام مشتاق آب کوثر است / دوستان باید کفن از دامن پاکان مرا
عهد جانان خاطرم را چون شکست خود شکست / با دیا کرد در دشت بلا پیمان مرا
شد علی در عشق او باریک تر شل ظهیر / میتواند داشت چشمش در صف مژگان مرا
کی جدا گردد علی زان شکر چون ظهیر / نزهت آبادم بی دلبر زندان مرا

۱۵۸ چاک کرده سینه صد جا خنجر ابرو مرا / سوی قبله دوستان سازند اکنون رو مرا
برد آرام دلم درد دلارام دلم / جای جانان است اکنون درد در پهلو مرا
گر بود سنگ در دلدار بالین سرم / تا قیامت خواب خوش باشد بیک پهلو مرا
ده سوادش خوش نماید و نه بیاضش خوش بود / چشم بیمار تو نسخه جادو مرا
یاد می آید همی قامت گر زندان زلبس / دامنی باید زنار دلپو بحر و جو مرا
عاشقان را کی توان کرد از دل خوبان بدست / هر دل خود نیست عشق تبان تا بو مرا
ده چه خوش باشد ز لعل شکرین گفتار تلخ / بر زجانان دارد بو این شربت لیمو مرا
حالیا در فکر ها فرق من زانوی من / کرد تنها دانصیب آن زینت زانو مرا
می شود تعریف از ضد شی اندر جهان / صحبت بدخو علیا میکند نیکو مرا

گر نمی پرسد کسی حال علی صائب غم
میرسد سنگ ملامت بسکه از هر سو مرا

۱۵۹ سوخت برق جلوه رخسار آن بدخو مرا / می سزد چشمی بخواند بر لحد هندو مرا
صد چمن گل دیده باشم بر امید عارضت / لیک در دیدن نیاید همچو رنگ و بو مرا
قامت یار دلم زاهد ز طوبای بهشت / گوشه کوئش نماید بهتر از مینو مرا
تا قیامت ختم ناگردد شکایات تبان / گر شود پیدا زبان شکوه از هر مو مرا
خون خلقی ریخت با تیغ نگاه ناتوان / سکته پیدا نمود این قوت بازو مرا
شهد شیرین است اندر دشمن است زهر تلخ / گر بت یار است زهر تلخ جاندارو مرا
گردش چشم کسی یاد آید از جادو بود / وحشتی در دل کند پیدا رم آهو مرا
مشک چین و ملک چین با دانثار زلف یار / بوی آورده نسیم صبح زان گیسو مرا

حافظ شیراز گر بودی علی در عصر من
در سخن سنجی شمردی بهتر از خواجو مرا

۱۶۰ کی بقبر از رد شفقت شمع افروزد مرا / آن مگر زین حیله بعد از مرگ هم سوزد مرا
دشمنم را زنده در گیرد بجز نار جحیم / گر بقبر آن شمع رو بیم شمع افروزد مرا
عاقبت امیدوارم تا برد زعاقبت / حسن روز افزون آن کوه حسن اندوزد مرا
قامتم را حلقه غم کرد یاد ابرویش / ناخنی در دل بینایم به نیغ زد مرا
آنچنان دیوانه در عشق پریرو شدم / می سزد ملبوس دشت از جنون دوزد مرا

عبرتی کو بیدلا تا لب بهم دوزد علی
خنده ها بسیار کردم گریه آموزد مرا

۱۶۱ زنخ تو میکنم با قمر چه کار مرا / چراغ بزم خودم با سحر چه کار مرا
ز سنگ پاره کوی تو سبحه میسازم / اکنون به بحر جهان با گهر چه کار مرا
هوای دام تو پیدا نمود بال و پرم / کنون ز رسته تو با بال و پر چه کار مرا
زکوة حسن تو کشکول گدیه داد بدست / برتب کعبه که با سیم و زر چه کار مرا
بجا ر باغ جهان همچو فاخته ای سرو / فدا لقامتی ام با ثمر چه کار مرا
نصیب گرچه نشد بوسه زان لب شیرین / فدا لقند توام با شکر چه کار مرا
که سوخت جان و تن من به جلوه ناز / هزار برق جهد با شرر چه کار مرا
کنون بچشم عدو با نوای بلبل خلد / تمام عیب شدم با هنر چه کار مرا

علی بقول نظیری بکس نمی مانم
غریب در وطنم با سفر چه کار مرا

۱۶۲ کمند زلف درازت اسیر کرد مرا / نگاه ناز بدل زخم تیر کرد مرا
عزیز خلق شدم با کلام نازک دوش / نظر ز لطف بد دشمن حقیر کرد مرا
زوال حسن تبان خضر راه حق گردید / خط سیاه تو روشن ضمیر کرد مرا
گرفته ام دو جهان را بهر دو مشت تهی / توکلم شه گردون سریر کرد مرا
زکوة حسن بده تا کنند سد رمق / هوای وصل تو آخر فقیر کرد مرا

غم جدائیت ای سرو باغ رعنا خیز / ز صوت صور فغان در صفیر کرد مرا
بنو جوانی من رحم بایدت ای طفل / غم فراق نود ساله پیر کرد مرا
هزار شکر که در نوع خویشتن فردم / اگرچه عیب سخن بی نظیر کرد مرا

فدای قیمت خویشم علی که روز الست
غلام خاص جناب امیر کرد مرا

۱۶۳ ختم کردند بر رخسار تو زیبائی را / زینتی داد قدت خلعت رعنائی را
در حریم حرم کعبه ندیدم صیدی / ختم کردند بمژگان تو گیرائی را
صد چمن نذر نمود از پی رخسار تو گل / کوه ها بهر دلت انیمه خارائی را
یار نادان نشده حیف تا متوجه / صرف کردیم بفکرت همه دانائی را
تا کشوده است کسی تا نه پی پیش / بر دبان تو بود تازه معمائی را
تا قیامت نبود همچو شفق سرخی آن / خون ما بست حنای کف لیلای را
کرد آخر بجهان بر همه خوبان ثابت / شاهد زلف تو تا دعوی یکتائی را

میتواند که بگیرد ز رگ جان علی
آنکه بخشیده بمژگان تو گیرائی را

۱۶۴ کرده چشم بخود یار خود آرائی را / آئینه ساخته چشم تماشائی را
برد فیضش تو گر دید هلال آخر کار / مه که آموخت ز ما طرز جبین سائی را
شیره جان نبود ایکه چه حرف تلخ است / از که آموخته لعل تو شکر خائی را
ایکه سیاح شدی باده به پیمانه گیر / قطع یکچند کنی بادیه پیمائی را
گو تو یادم نکنی در شب هم جانانان / در خیال تو برم وحشت تنهائی را
چون اجل ملک جنان بشکیبی دارا کرد / برد اسکندر رومی همه دارائی را
یک جهان است بهجر تو لقصد یعقوبی / یوسف آموخت بعشق تو زلیخائی را
آخر کار اجل تا بکجا صبر کند / تا بکی بر سر ما رحم شکیبائی را
یک نظر بین قد آنسرو ز طوبی بگذر / بر سر طاق بنه شیخی و ملائی را

وا انتقا خرده نگیری بعلی از ره شرع
اعتباری نبود گفته سودائی را

۱۶۵ ایکه دادند بلعل تو مسیحائی را / دار مخلوق بکن زلف چلیپائی را
چیست تقصیر دگر عاشق شیدائی را / پرده داری تو گر دانیمه رسوائی را
سرد مهری توام گرد چنان گرم نفس / هیچ رتبه نبود صرصر صحرائی را
آهوی چشم تو بس صید کند شیران را / سر بکهسار دهد آهوی صحرائی را
تیر مژگان تو گر در دل شاهی گذرد / لشکر شاه دهند صف آرائی را
آنچنان لطف دهد جان جهان را جورت / یاد دیگر کس نکند دولت کسرائی را
هیچ خناس نیاید نظرت جز نفست / گر ز دل دور کنی وسوسه فرمائی را

قطب از جای نه جنبد ز کف چرخ علی
هیچ آفت نرسد گوشه تنهائی را

۱۶۶ گرچه صد عالم هوس اندر هوس بودی مرا / از لب لعل تو بس یک بوسه بس بودی مرا
داد خواهی نیست جز درد محبت خواستن / کاش آن ظالم دمی فریاد رس بودی مرا
نافه مشک ختن باید بخاک انداختن / موی از گیسوی آن مه رو که بس بودی مرا
در دو چشم هم هجران بید همچون خویش / کاش آن اعجاز عیسی همنفس بودی مرا
قید خود را بهتر از آزادگی دانستمی / سایه گلبن اگر دام قفس بودی مرا
بعد مرگم هی مسیحا بر سر دفنم رسید / کرد می احیا اگر هم یکنفس بودی مرا

گشته ام آخر علیا خاک زیر پای خلق
عاقبت بودی چه ار گردون فرس بودی مرا

۱۶۷ وصل آنجانان بجا گر گمان بودی مرا / زیر ره ها تا بزانو پای فرسودی مرا
گر نشانی داشتی آن بی نشان جا بخلق / رفتمی تا زندگی و پا ز سر بودی مرا
جان جانان را همه تن صرف میکردم بجان / کار خود دانستمی کاریکه فرمودی مرا
لذت دردش نمییابم براحتهای غیر / کاش همچون حسن او هر درد افزودی مرا
یاد برش گر ندادی ساحل زر باغ / خون دل در دامن مژگان که پالودی مرا
سوختم جانرا ابادا میکده رفتم بسر / داد دش را لفغان صد جا عبث دودی مرا
جمله تن شد داغ همچون لاله خصم رو سیه / در بر دلبر که ناگه دید مردودی مرا
در گرفته رفتمی زین باغ عالم خوبتر / گر نه آن نگه و شراب وصل هم بودی مرا

احسن الاحوال عالم حال من تو بدم
از بهایم بدتست بد نصیبی بی‌شکی
در تنگ تابم همه تن گرچه مهر لیکا
روی خود را آئینه از مهر کردن گرد
عشق زلف مهجبینان کرده سودائی مرا
برده سودایت بخلوتگاه تنهائی مرا

فعل نادان میدهد تعلیم دانائی مرا
آنقدر زار و نزارم کرد عشق مهوشان
ساقیا گاهی نظر بالطف
دیدن ای دلبر... حو... ن
جای دارد...

اگر کسی از زردی جانان فال بگشودی مرا
ساقی در باغ عشرت باده پیمودی مرا
جز وصال یار دی نیست مقصودی مرا
گر علینا روی خود را با زنمودی مرا
الفت محمل نشینان کرده رسوائی مرا
کرده تنها ماندنم الحال سودائی مرا

نور مشتری میفزاید نور بینائی مرا
می سزد در عاشقان دعوای یکتائی مرا
بی تو گردد باده پیما باده پیمائی مرا
خوش سواد دیده شمس کرده صحرائی مرا
برده از جا دل زبس شوخی غبانی مرا

لعل در نالش ام ای جان جان در طلعت
همچو غیر من نواز تو نگاهی گاهی
تا شنیدم که ترا شوق شکارست بدل
دل صد پاره بدیدم دید انگلبن باغ

تا کمر سیخ کنم سینه کبابست مرا
لطف تو با دگران همچو عتابست مرا
خون دل لخت جگر دانه آبست مرا
خوشتر از سیر چمن سیر کتابست مرا

چون خیالی که بجز بی نظرم می آید
نبض در دست علی موج سرابست مرا

بسکه در عشق بتان نام زننگست مرا
دل که از وسعت اخلاق تو تنگست مرا
در دل آرام نیاید بجهان دل آرام
بی تو بس با همه تن ابر صفت تیگر یم
همچو مرغان طرف خانه لبسویم آید

پند هر کس که دهد ضربت سنگست مرا
سر بازار بتوران سر جنگست مرا
زندگی بی تو صنم قید فرنگست مرا
بر تن مو به بدن شیع گنگست مرا
از همه خلق گر دست نه ننگست مرا

تا که در بحر غم عشق بتان غرقه شدم
خطوه گام علی کام نهنگست مرا

گریه‌ها کردم علیا در فراق مهجبین
همچو یوسف برده از یعقوب بینائی مرا

چون رشته گهی نشدم ناتحیف و زار
گردید خاک آبروی من بکوی دوست
آخر نشبی قیام بآن میر انشد نصیب

هرگز نگشته در دل سخت اثر مرا
چون خار خشک کرده زبس چشم تر مرا
عمرم چو مهر رفته همه در سفر مرا

تا شد بزم یار شبانا علی چو شمع
از اشکر آه زندگی آمد بسر مرا

با آنکه شد بکوی تو عمری بسر مرا
یاد لب تو داد چو خوردم شکر مرا
بستی کمر برای سفر دامصیبتا
جز استخوان و پوست زجسمم نمانده بست
از بخت کج خلاف من ایجان عجب مکن
از برگ گل اگرچه تنت نرم تر بود

روزی نیامدی تو چو عمری نظر مرا
یاد رخ تو داد چو دیدم قمر مرا
کرده غم فراق شکسته کمر مرا
کرده است خشک لب بنعمت چشم تر مرا
در شاهراه خضر کند گم اگر مرا
از سنگ مرمر است دلت سخت‌تر مرا

گفتم علی که وصل بخسرو ست هر شبست
آخر شبی طفیل خسرو شمر مرا

واقف چه بیکسانه فتاده علی بجز
ترسم که عمر بسر نیاید بسر مرا

صد هنر دارم ولی قدری نمی‌بینم علی
یکی طالع چو صد خرمن هنر باشد

می طپید دل در قفس جام این کهنه سرا
چون قفس باشد ز آهن گرچه بیکس جنبش تن
جسم او نرم است برگ گل ترحم کن دل
وا افتا بنید علی چون سایهٔ سرو سهی
هر کسی دشمن بشفقت در نظر باشد مرا
می برد بر طرف دامی شکوه از صیاد نیست
بی خریدارم مهیا شد فزودن در نگار
می زنم بر خاک صندل از دو سنگی در سر
شکوه از قاتل نمی سازم میان مردمان
انیقدر لب خشک دارد با وجود قعر بحر
با وجود آنکه دارم آفتاب آسیا سپهر
کس نمی یابد رهائی جز بمرگ از دست عشق
بدر بود م چون نخست بر صفت گم بلال
دیده در گر دیده ام چون آفتاب صبحدم
خار در چمنم بکوی یار در دیوانگی
سایه هم گم شد ز بر چین در ره در شام هجر
انتظار وعده میسوزد ز لب خورشید وار
باد ارزانی ترا یا رب معین باغ خلد
میخرم از رحمت غفار باغ خلد را

در نظر گر خانهٔ آبادی آید مرا
در نظر هر خانه بی بنیاد می آید مرا
در نظر یک پارهٔ فولاد می آید مرا
سر بپای یار سودن یاد می آید مرا
تا که ای قاتل کشی سر در نظر باشد مرا
هی چگویم دشمن جان بال و پر باشد مرا
آبرو گر در یتیمی چون گهر باشد مرا
می نهم در زیر سر چون درد سر باشد مرا
تیغ از خود کوه سان بالای سر باشد مرا
ساحلی گر به بنیم چشم تر باشد مرا
در تلاش یار چون گردون سفر باشد مرا
گر کنم صندل السر درد جگر باشد مرا
در غم است خود غذا همچون قمر باشد مرا
خاک کوی آن پری کحل البصر باشد مرا
سبزهٔ آن سبزه خط در نظر باشد مرا
یار همدردی که دیدم درد سر باشد مرا
تا قیامت داغ تازه چون سحر باشد مرا
حوض کوثر زاهدا دامان تر باشد مرا
روز محشر نقد عصیان در کمر باشد مرا

گر رود سوی چمن بی تو علی شد صفت
سبزه و گل تیغ و طشتی در نظر باشد مرا

اکنون نماند سیر چمن با هوس مرا
فریاد با که گویم و داد م که میدهم
بینم که پیر چرخ ستم تا بکی کند
کردم هزار حیله بیک جام آب خضر

گلشن شود ز گریهٔ خونین قفس مرا
پیدا شود بصورت قاضی عسس مرا
تا داد رس هنوز نشد دسترس مرا
نمها زدم زیاده نشد پیش و پس مرا

دیدم کشاد کار جهان در گه خسیس
شاید کنون ز مرهم کافور به شود
اکنون شفای من نبود جز بمرگ من
تنها چو شعله سوزم و خاکستری شوم
صد طبله مشک که اثر گل بو نمیشود
تدبیر بود صاحب خرمن شوم چه سود
این تازه جور بین که سر بزم جام می
آخر مآل زیستنم مردنم نبود

روشن کند چراغ لب شب نوک خس مرا
زخمی بدل رسید ز فریاد رس مرا
بیمار کرده ست مسیحا نفس مرا
همراه غیر ناله نبود چون جرس مرا
در زلف عنبرین تو بوی است بس مرا
تقدیر بود دانهٔ دام و قفس مرا
اول بغیر کرد عنایت سپس مرا
با راحتی نداشت فلک یکنفس مرا

با همدمی نساخت علی و اقفا چو نی
نالم اگر مسیح شود همنفس مرا

میکشد دست جنون دامن سوی صحرا مرا
نیست روی خوشی بغیر از دامن صحرا مرا
راست باشد ترک دنیا ساختن جا مرا
وسعت آباد عدم خواهشی دارد دلم
جز خیالش هیچ چیزی نیست اکنون در دلم
گو نفست چون بر دیده ستارهٔ سحر دیدم
چاک دامان قیامت گشته طوق گریبانم
خاک عالم بر سر بارش سباتش سکینم
سایهٔ بام بلندش بر سرم ظل هماست
خالیم از هر چه بینی در جرم از جیب و دست
هر صباح و شام می بینم شفق از آسمان
عزت دیوانگان دیگر بود ای عاقلان
همچو گوهر میخورم غوطه در آب خویشتن
اهل همت غیر را بر خود مقدم میکنند

باید ای دیده ببار زنجیر از دریا مرا
انیقدر کرده است آن پرده نشین رسوا مرا
گر کفن شد بعد مردن دامن صحرا مرا
در غم او تنگ کرده تنگی دنیا مرا
یار بی پروای من کرده است بی پروا مرا
زین دو زخم تازه گشته دیدهٔ بینا مرا
در بلا انداخت اکنون آن قد بالا مرا
گر میسر شد وصال یار در دریا مرا
خاک کوی یار باشد مسند دیبا مرا
با هوس زندگی باشد حباب آسا مرا
غیر خونابه نباشد می درین مینا مرا
می نهد زنجیر سر از بسکه زیر پا مرا
یاد داده سالک دانش در یکتا مرا
خود دو لب تشنه و آبی دهد دریا مرا

۱ نماسا، از منتخب ۲ تیغ آهنی، از بهار عجم

تا گوارا خاطرم از بس بود دنیا چنان آگهم
طوق قمری دیدم و یاد دم فتادن سرو ناز
حالیا امید دامانی بکف دست و بس
سجده ها امیدوارم بر در آن ماهرو
راست باشد ترک دنیا م چو آن مرد کیا

آگهی بکس بکویت صد قیمت دنیا مرا
عالم بالا نظر آمد ته و بالا مرا
در تلاش یار سوده تا بزانو پا مرا
باید از مهر تو ای پیر فلک سیما مرا
گر کفن شد بعد مردن دامن صحرا مرا

از در بزم کسی بیرون کشید ندم علی
جز لحد اکنون نمانده بر زمینی جا مرا

بروی عشق تو جان قید تنی است مرا
تمام جسم چو مینا ز گردنی است مرا
چمن مبارکت ای عندلیب نغمه سرا
فراخ حوصله ام ساقی من است سحاب
نهاده تیغ میانه قمر لقا خوابید
ترا که زخم نباشد مرا اجل نبود
منم مسافر بی خانمان چو مهر سپهر
چنان ضعیف و نزارم ست تیغ فراق
بشوق قتل شدن همچو شمع ای قاتل
تنم بگردش و جانم بکوی یار مقیم
عرق بچهره نمودار شد ز باده دمن
هزار وعده نمائی ولی وفا نکنی

برای دیدنت این دیده روزن است مرا
رفیق راه العشق تو رهزنی است مرا
که حجرهٔ نوا خانه گلشنی است مرا
زتاب قی به کهسار دامنی ست مرا
شب وصال بدیوار آهنی است مرا
اگر تو سنگدلی جان ز آهنی است مرا
بهر کجا که رسد شام مسکنی ست مرا
که مور دشت بمیدان تهمتنی ست مرا
هزار فرق زپا تا بگردنی است مرا
بعکس خواب چه برهان روشنی ست مرا
زآفتاب فلک باد بیزنی است مرا
امید نور نه از چشم روزنی است مرا

بحال خویش علیا چنان گرفتارم
که دوستی است ندانم که دشمنی است مرا

اضطرابی بدل از هجر بتان است مرا
هر رگ اندر بدن از برق طپان است مرا

۱ گیاهی که شبیه آن بشکل تمام جسم آدمی میباشد، از برهان
۲ قید خانه از برهان و بهار عجم وغیره
۳ سندان از کریم اللغات.

چشم بیداری بختم مکن ای پیر فلک
سکهٔ مملکت حسن تو گاو سوزت شد
روی من گرچه نهان است ته خاک مزار
عاقبت بهر مسلمانی کافر دنیا است
خود فروشی بخریداری جانان کردم
آنچنان زار و نزارم بفراق حسنی
الحذر ای فلک عربده جو کج رفتار
فارغ از آب و خور اهل جهانم بجهان
داستان دل من سوخت پر پروانه
نیزه بازا سوی دلخستهٔ خود هم نظری
حدقهٔ دیدهٔ من خاک شده زیر مزار

کوه قاف مش رنگی از خواب گران است مرا
داغ عشق تو که در سینه نهان است مرا
رویت امید ز چشم دگران است مرا
عاشقم من بتو این ننگ از آن است مرا
چشم امید نه بر سود و زیان است مرا
مو بلی پر سر راه دیل دمان است مرا
کاخ راه و خم قد تیر و کمان است مرا
خون دل لخت جگر روغن و نان است مرا
شمع بزم است چنانکه زبان است مرا
بی تو در سینه نفس نوک سنان است مرا
حلقه در تو چشم نگران است مرا

شهسوارا بره ات خاک شده گرچه علی
پابوس تو لبس از رگ روان است مرا

چو کوه لاله که از عشق چمن بست مرا
در آنمان سر بزم تو آرزو ست مرا
نظر که در طلب یار سو ست مرا
شده ست شاخ گل نوبهار هر داغم
چو لاله ام همه تن داغ در بهار دریغ
غم جدائی جانان که میخورد خونم
رسید یار لبن تمیز با خدا ای
دلم که شد هدف تیر چشم آهوئی
فسان تیغ نگاهش بسر که میسازند
نماز از من میخواره آه میخواهند

می حدود قدم پر بیک سبو ست مرا
چو لاله خون جگر باده در کدو ست مرا
بگوش جان ز همه جا صدا هو ست مرا
که باز ناخن انگشت در نمو ست مرا
بدل بهانهٔ غم هجر لاله رو ست مرا
بیا رگوی که هر موی تن زبان ست مرا
بچاک سینه ز دست جنون رفو ست مرا
چو نافه زخم سر پهلو مشکبو ست مرا
هزار ناله بیک لحظه در گلو ست مرا
خیال میکده در نیت وضو ست مرا

۱ ای کاسهٔ چشم، از قاموس و صراح وغیره.
۲ کرمی در تالاب باشد که بهندی آنرا جونک گویند، از کشف.

علی بادهٔ خم غدیر سرشارم / هزار میکده گوئی بیک سبو هست مرا

نازادمیکند پسند مرا / میکند یار ربند بند مرا
یا دمی آیدم چو بالایش / می شود ناله بس بلند مرا
از منت خوف بد نظر که دماند / میتوان سوخت چون سپند مرا
بی تو ای یوسف است حالت زار / در کف گرگ گوسپند مرا
دوستان می شود بیا جولان / در ره عاشقی سمند مرا
یار بی درد قدر من نشناخت / قدردان است دردمند مرا
بوسهٔ لب اگر نصیبم نیست / هست دشنام یار قند مرا
وای بر بخت بد که گه نرسد / زان نکوروی جز گزند مرا
حاجت بند نیست بر پایم / بند بند است بسکه بند مرا
می برد دل زلف خم ابرو / شد کمان تو جان کمند مرا
باد و آتش بود جزاک الله / ناصحا حرف حرف پند مرا

گردد صبح حشر از شب وصل / نیست این شب علی پسند مرا

آهسته تر درود بخوان بر مزار ما / از بسکه نازک است دماغ قرار ما
رفته پیاده گرچه برونی سوار ما / دردا نبرد بوسهٔ دامن غبار ما
غافل مشو بد هر که هر دم غنیمت است / وقتی که رفته باز نیاید بکار ما
بر سنگ سنگ افتد مقصود جسم ما است / از کودکان چه گشته خجل سنگسار ما
واعظ معاف ار خدا که دو قیمت است / بر دل نمانده است کنون اختیار ما
نامه گرفت گفت بقتل حکم داد / رسمی است قتل نامه بران دیار ما
صد مرده را بیکدم قم زندگی دهد / گر دعوی مسیح کند گلعذار ما
ما با تعلقات جهان بی تعلقیم / دیدی پیاده راه رود نی سوار ما
دعوای بی دلیل پذیرا نمیکنم / منصور را بدار کشد نوک خار ما
ناکردن گناه شود سنگ رهبری / حمال دار گرده سبک سیر بار ما
ازخویش بیرونیم چو آید صبت میش / بخت سعید نیز نیاید بکار ما
هر وقت جنگ چیست با آشنا یار / آخر قدیم نیست همین رهگذار ما

اکنون امید دیدن روی علی نماند / در دیده سوخت نور نظر انتظار ما

بخشد شفا بر امریضان علیل ما / دریا نهد بدامن صحرا غلیل ما
دل ہیچو لاد سوخت در آتش خلیل ما / فردوس آن ز دست نی رب جلیل ما
از بهر آب منت رضوان نمیکشیم / کز آبروی خویش بود سلسبیل ما
تقریر ماست باعث تحقیر ما که خصم / ثابت نمود دعوی خود در دلیل ما
در زیر بام یار چو شاهی نشسته ایم / بال هماست اینهمه ظل ظلیل ما
اکنون ز حال خویش نداریم آگهی / چون کاه و کوه بود خفیف و ثقیل ما
آن یوسف عزیز چو غائب شد از نظر / دامان ز آب دیده بود رود نیل ما
در جام آفتاب کشیدیم آب خضر / هر مور زیر راه بود زنده پیل ما
یکسر روند اهل زمانه بیک طریق / گر رهنمای غیر نباشد ضلیل ما
دیدی چگونه پیر فلک سر بپا نهاد / از بس بلند مرتبه باشد ذلیل ما
صد کاروان بقطرهٔ سیراب میشوند / از خون دشمن است عزیزان سبیل ما
باید بریم بدر سر دشمنان برش / باشد از آن یار کثیر و قلیل ما
هر مصرع در برابر صد بیت دیگر است / یارب کنی شریف زمانه رذیل ما
دنیا و هر چه هست و در حجب بهشت نیست / باشد خدای عز و جل بس کفیل ما

در مصرعه صفات تو ختم سخن میکنم / یوسف جمال هست علیا جمیل ما

تا لب یار گشته مطالب ما / نیست جز شرب باده مشرب ما

۱؎ تشنه ۱۲ از لطائف و منتخب
۲؎ سایه کرد دائم ماند ۱۲ از منتخب و سراج وغیره
۳؎ بزرگ عظیم از برهان و سراج و بعضی معنی ست نیز نوشته اند۔
۴؎ گمراه ۱۲ از منتخب۔

هست فریاد ما بجا موشی / نیست با حرف آشنا لب ما
مد احسان شد سنان که بود / نیش عقرب نوش قرب ما
یار قصد عیادت ما کرد / بود شاید علاج تاب ما
هر دم ما فغان بود یارب / لب ما گشته بای یارب ما
عشق بانه است عالم دیگر / روی او روز و زلف او شب ما
خاک کویش به از بهشت دانیم / عاشقی تا شده است مذهب ما
فارغ از بحث نشر گردیدیم / گم شده روز حشر در شب ما

گشته دیوانه تا علی چو حزین / عقل پیر است طفل مکتب ما

اگر هر دم زنی صد تیر ما را / بریدن از تو نتوانیم یارا
وبال عاقبت برده بگردن / پی دنیا سکندر گشت دارا
بعشقت ترک سر گفتم ولیکن / نکردی ترک تو جور و جفا را
چها طوفان نکرده آب چشمم / نهانم گشت آخر آشکارا
بود شهد ار گر زهرم به حلقوم / بود زهر تو چون شهدم گوارا
مگر روزی رسد آن شهسوارم / تبرکان رفته ام صد گونه جا را
بخارم را شفا بخشی ز گفتار / کنم قربان بلعل لب بخارا
بیک مدت شده مهمانم آن بت / هزاران شکر و منت مر خدا را

خزان تاراج کرده صد گلستان / علی یک گل نچیده و ابهار را

تا دل چسان برم آه دل و دیم را / نیست بکوی آن پری راه امیدم را
گو با امید بر سرش حیله کنم / اوش نهی بد کسی حال من سقیم را
لام شده شکسته دل از زلف پرخمش / اده کرد هان بر سر من دو خجل چه میم را
ساخته ایم خویش را قطرهٔ اشک زرد / جای بود بگوش او بسکه در یتیم را
جمع حواس بر رهی بسکه نشسته ام دگر / دیده تلاش میکند چار طرف غنیم را
زرد نشده چرا خجل از رخ سرخ یار من / یا تو نبسکه کرده است فی سیدیم را
آرزو دلم بود بهشت ز فضل او / گرچه بود گناه من بسکه جحیم را
آه چگونه سازدت آگه حال من کسی / رد نبود بگوی نوای گل من نسیم را

نیست بزیر چرخ کس غیر ظهوری با علی / تازه کند خمینی دوستی قدیم را

ای برده نور دانش دلیل را / بر بال خویش هم بود جبریل را
آب آوری ز خاک بستر جان علیل را / بخشی شفا بنیر و دوا علیل را
ناقص شود ز کثرت صاحب کمال / باشد جمال از نقیصت جمیل را
خواهی اگر کثیر بحکمت شود قلیل / خواهی اگر کثیر نمائی قلیل را
خواهی اگر عزیز بحکمت شود ذلیل / خواهی اگر عزیز نمائی ذلیل را
در وصف تو نفس بگلو مثل سرمه است / دادی با هر آن تو که خشم بخیل را
از جحیم سازد زاد کنون که نیست / جز خاک گور حاصل دنیا بخیل را
خرمای تر نخیل بر آرد بحکمتت / خرمای خشک بار بر آرد نخیل را
وصفی رقم نگردد و گرد دو دوات / گر صرف مداد کنی رود نیل را
جز وهم نیست درک تو جز عاجزی درک / دیدیم سنگ راه قیاس و دلیل را
جانم گران ترین جهان است همچو آه / کاین لفظ جمع کرده حروف ثقیل را
از قطرگی بفیض خود دم بحر کن تخلیق / زان قدرتی که خلق کنی مور و فیل را
روزی بعرض رسان تر جمال ما / تسلیم ما بگوی صبا جبرئیل را

لب را فرو به بند که عجز از ثنا ثنا است / اینجا علی که جا نبود قال و قیل را

سر در بر سینه و چشم و سر شیدا نهی یا را / نمی زیبد ترا ایجان من هر جا نهی پا را
اگر فردا کنی ایجان امید حاصل عقبی / سزد امروز که بر بستر دنیا نهی پا را
خزان گردد بهار باغ از رد وصحرای / اگر روزی تو ایجان بر سر صحرا نهی پا را
چرا ایجان من هر دم نهی پا بر سر دشمن / از آن این به که هر دم بر سر خارا نهی پا را
چها دل خون کنی از رفتن اگل سوی گلشن / از آن این به که بر خاک ره ما نهی پا را

۵؎ تشنه ۱۲ از لطائف و منتخب۔

بیاد آب اشکم ز قطرات مسلسل من
تو هم بجز کرم بر لولوی لالا نهی یارا

امید بوسهٔ نقش قدم هایت لحد من شد
مثال برق تابان کی کجا هرجا نهی یارا

همه تن آب گردد موج دریا کز تو ... شد
تو ای ابر کرم گر بر لب دریا نهی یارا

کجا طالع که سوی منزل ما رخ کنی ای مه
گهی بر دیدهٔ ما گاه بر سیما نهی یارا

نموی قد بالایت اگر چندی چنین ماند
عجب نبود تو هم در عالم بالا نهی یارا

هزاران بار ای دادن نهی پا بر سر عشاق
بسر در رو ز بیکدم بر دل دانا نهی یارا

ز خورشید منور هم شود روشن سرا یوسف
اگر در خواب هم بر چشم نابینا نهی یارا

بود فرش رهت چشم عزیزان دو دل عالم
چه حیرانم چرا بر مسند دیبا نهی یارا

بیا در دل اجلوه فرما ای گل حبی
چرا بر سر زمین دیر و کعبه پا نهی یارا

دلم برده علی از جا حزین زین مصرع کس بس
سبکرو آنچنان کامروز بر فردا نهی یارا

۱۹۰

نیام از سینهٔ خلق است تیغ سر فشانت را
ندیدم غیر دلها جعبه تیر بی امانت را

ز خون حلق آب افسون شود نوک سنانت را
بنازد عشق اقبال بلند کشتگانت را

بی شمشیر چشمت مغز سر سنگ فسان باشد
توانائی دهد خونم نگاه ناتوانت را

من و تو عاشق زاریم گل از داغ دل باید
بنخل ماتم من بند بلبل آشیانت را

نسازد عینکی از آفتاب و ماهتاب اصلا
کند کحل الجواهر هر که خاک آستانت را

امید از کس نمیدارم عرضه ما نگردد مشت
اگر برسد زبان تیغ حال بیکسانت را

مثال برق خلقی میکشد هندیک جا گردش
سبکسیر جهان کردند چشم سرگرانت را

اثرها در کشش باشد امید از بخت میدارم
دل من مهربان سازد دل نامهربانت را

نو در راحت من داختر شماری زشب هجران
بود نجم عبارت خواب چشم سرگرانت را

بیک پیمان شکستن صد هزاران حیله انگیزی
شماری نیست همچون غنچه پا انگل زبانت را

علی از کشتگانت پشته ها دیده حزین آما
بخون خلق دادی دست چشم سرگرانت را

۱۹۱

از درد من آگاه نکردند کسی را
حالم که کند عرضه مسیحا نفسی را

گویا که مرا رشته الفت گل جانست
بی یاد تو در سینه نیارم نفسی را

دیدیم که در سایهٔ دیوار تو دادند
اقبال هما ای شه خوبان مگسی را

احوال عدو هم مکن ای یار سماعت
گوشت چو کند پنبه ز من ملتمسی را

ما و همه شب سیر سر گوشهٔ کویت
دزد تو لگد کوب نماید عسسی را

همدرد مرا نیست کس اینگل سر زبست
خالی ز عنادل نگذاری قفسی را

خالی شدم از خود که پر از ناله نمودند
بر باد سر اینه عوی نایم جرسی را

چاک دل ما دان نتوانیم رفو کرد
گویند کسی دوخته چاک جرسی را

فریاد ز جور تو بود مایهٔ عیشم
در خواب نخواهم رخ فریادرسی را

بی یار برابر نه نهم عمر بیکدم
صد عمر شمارم برا دنفسی را

شاید که نمودند می سینهٔ حالم
سرکوب نباشد تو نه بینی مگسی را

گاهی گل فردوس چینند بدامن
آنانکه بکوی تو بچینند خسی را

آن خام نشد رام بصد منت و زاری
هر چند که یکبار نه بختیم هوسی را

از حال من آگاه علی نیست حزین هم
آری خبر از درد کسی نیست کسی را

۱۹۲

داغ دل است عشق تو ماه دو هفته را
صد چاک زد غم تو گل نو شگفته را

گشتم بهم نیم ماه هلالی چو نیم ماه
دلکش نیافتم چو تو ماه دو هفته را

حرفیکه ما رسیده بلب گوش خورده
دیدم ترانه پیش تو راز نهفته را

جامی زدی ز خون دل عاشقان خویش
کردی کباب نقل جگرهای تفته را

طوفان نوح میرود از دیده ام هنوز
دیدم هزار بار حدیث شنفته را

خاشاک خاک گرد ره دور میکند
امیدگاه شاه کنم راه رفته را

گشتم بخواب شب شرف اندوز دیدنت
دادی فضیلتی سر بیدار خفته را

مضمون غیر یافته زینت بحرف ما
تا سفته میکنیم گوهرهای سفته را

ے فرش ۱۲ از کشف و بهار عجم۔

ے بروزن کعبه یعنی ترکش از بهار عجم۔

ے نخل تابوت هم گویند و آن نوعی از آرایش است که بر تابوت مردگان سازند و این رسم در ایران شائع بود حالا در هنود هم یافته میشود از چراغ هدایت

قاآنیا ز شعر تر خویشتن علی
بر خاک ریخت آب سخنهای گفته را

۱۹۳

خوانم درون با دوستان هم چنگ را هم جام را
رانم برون با دشمنان هم ننگ را هم نام را

کورست چشم طامعان آیا ندانی طایران
دانند با هم در میان هم دانه را هم دام را

خواهد مراد خویشتن اندر جهان هر مرد و زن
دیدم همه را تن بتن هم پخته را هم خام را

دلها ز خلقی بشکنی و ز عاشقان دل برکنی
گر نور رخ روشن کنی هم باب را هم بام را

ای آنکه دلها میبری از راه عاشق پروری
بگذار این سودای پری هم صبح را هم شام را

خواهم که صلح کل شوم در شیشه ها چون مل شوم
چون بوی اندر گل شوم هم خاص را هم عام را

قاآنی آسا بر کنی دل را علی همت تنی
یکباره در هم بشکنی هم شیشه را هم جام را

۱۹۴

ای که داری چشم زان شکر لبم پابوس را
چون مگس میمال تا مردن کف افسوس را

با کسی کاری ندارد هر که شد آتش بجان
شمع سوزان گر نسوزد پردهٔ فانوس را

دشمن اکثر بهر مطلب مینماید دوستی
در مقام دوستان هی هی ده جاسوس را

در حکمت جان نمی بردی ز چنگال اجل
تا قیامت هم نخوردی خاک جالینوس را

گر بدولت زیستی کس زیر گردون کی شدی
مرگ در وقت مقرر در جهان کاوس را

گریه میبند یار را فریاد بر دارد دلم
لاجرم باشد صدا پیش صنم ناقوس را

با رقیب روسیه آمد صنم در خانه ام
طالع مسعود دانم اختر منحوس را

تا بکی کوچ و مقام شاه بینی در جهان
کوس رحلت دان میان فوج ضرب کوس را

ایکه میمیری برای زیستن گوشش ...
مدتی شد خورده خاک گور سوقیانوس را

چشم همیدی زین پیر فلک حاصل ...
کس نمیدهٔ پر ز باده ساغر منکوس را

در سر زلفش دل پریشان من گم شد علی
این عجب ماری است کان خود میخورد طاوس را

۱۹۵

بگو نسیم بخلوت تو یار رعنا را
به بزم خویش طلب چون بمکنی ما را

غرور حسن دماغت بآسمان برده است
فگنده ز نظر عاشقان شهلا را

چه خوش بود که دران محفل بهشت
به پنجره بند کنی طوطی شکرخا را

هزار حیف که مجنون قضا بصحرا کرد
ندا دیر سه کسی وحشیان صحرا را

سیاه پوش بماتم شدند اهل دیار
هزار حیف که شد یوم لیل لیلی را

صبا اگر گذری سوی ده بیابان
بیاد ده من سرگشته بادپیما را

امید بود قدم رنجه یار فرمودی
خبر نگشت ز مرگم علی مسیحا را

ے سرنگون از صراح منتخب

۱۹۶

صبا بعجز بگو رهروان بطحا را
نیاز نامه سیاهی شفیع عقبی را

رجا که سهو نگردد زیاد من انجا
بشرط موقع وقت ار دهد زبان یارا

دلم فدای شه لافتی که آن سرور
سه بار داد طلاق این عجوز دنیا را

بدل خیال بتان حجتم که مرشد من
ز کعبه دور نموده است قبله تبها را

ز چشم اشک فشان کشتی علی است تباه
بدست لطف بگیری غریق دریا را

۱۹۷

ساقیا بر دور گردان جام را
دور کن از ما غم ایام را

گو که بدنامی است رسوائی عشق
کور نشد تسلیم ننگ و نام را

آمدی بیرون در من بعد غسل
رشک مشرق ساختی حمام را

همچو مهر حشر بر سر آمدی
صحن رستاخیز کردی بام را

دیر شد یا رب چرا مهر شتاب
گفته بودم پیک آتش گام را

پیش خاکی است اکسیر طلا
جان فدا کردیم سیم اندام را

صاف کن دل را چو آئینه علی
تا که بینی روی آن گلفام را

۱۹۸

ساقیا لبریز فرما جام را
خاک بر سر کلفت ایام را

شد دلم از بهر جانم دشمنی
تا بکس گوییم ز خاص و عام را

این گریبان چاک و آن جامه سیاه
همچو خود بینم صبح و شام را

بهر فرمانت بدشواری تمام
رام کردم توسن نافرجام را

روز دیگر شهسوار دیگر است
از نخستین ابلق ایام را

دانا بهرام گردی صید گور / گور گردد صید آن بهرام را

آن ضعیف و ناتوان گشتم علی / بعد شرق و غرب دانم گام را

گو ای صبا بآن گل پیغام ما خدا را / رازم ولی نگردد بر غیر آشکارا
در هجر تو مسیحا تنگ است جان من بر / تکلیف ده ز سنگم ننگ پشت یارا
ای صاحب ولایت آمی ز خوان نعمت / لایق بود که چیزی سلطان دهد گدا را
گر اینطرف بیایی بوی از آن دو کاکل / گو یکسی خدا را از جانب صبا را
او آفتاب دولت من ذره محبت / باشد چگونه وصلت با شاه بی نوا را
یا رب چه شد بریدی آتش بپای جانان / گر انتظار مقدم بی تیغ کشت ما را
بی اختیار هستم بر دل چو نیست قابو / ای شیخ از نصیحت معذور دار ما را
اینجا الستی که دارم بودی اگر تو راهم / آن وقت دیدمی من این غط خوشنما را

جانان اگر ببخشد یک مشت خاکپایش / سازم علی نثارش صد کوه کیمیا را

ای قاضی الحوائج منظور کن دعا را / باشد که گاه بینم آن روی مه ضیا را
گر عزم حج داری ز روی دید خدا را / ای جان با نتظارت جان بر لب است ما را
تشبیه او به بیضه باشد چه خوش مسیحی / تن همچو گل ملایم دل سخت همچو خارا
از شام تا بیندم مژگان بهم نکردم / ارشاد خواب فی الحال چشم ما را
ایدل چه انتظارش قدری صبر زیبا / دیدی خلاف وعده صد بار بیوفا را
این ترس نیابی فردا تو شاه در این / امروز کن تفقد درویش بی نوا را
زیر فلک نمانده اوج کسی همیشه / دیدی چه شد فریدون کسری قباد دارا
جانم فدا افضت کن دولت وصالت / قارون وقت کردی درویش بی نوا را
جانم ز تن برون شد آمد نه جان عاشق / در داگذر نباشد بر آسمان دعا را

آن روز هم علیا پیدا شود بدنیا / بینم چو دل به پهلو آن روی دلربا را

چو آن گهر لطافت ابر ببخشید دریا را / ز موج آب داده بوسه دریا ناخن یارا

ببر دهی خبر کفن چیزی گر از مال دنیای / بنادانی سکندر گشت بهر ملک دارا را
چو دیدم اکثری را دشمن جانی ز آزادی / کشیدم خویشتن را جانب ویرانه با یارا
کشیده هر کسی با خار سوی خویش دامانم / ز مردم مهربان تر یافتم اشجار صحرا را
چو شد سوی عدم یعنی باصلم باز گشت من / چه تقدیر است اینحالت همه اشیاء دنیا را
گذشتم همچو بو گل از این باغ خزان موطن / کسی از من نمی بیند درین جهان نقش کف پا را
بهار آمد درینجا رند می آید ازین ره / ز رد آب کنار باد بر داری مصلی را

علیا اینجهان آخر نه کشت آخرت باشد / مقدم دار بر هر کار دنیا کار عقبی را

بجان از ارمی باید نگاه مرحمت ما را / که دل از بیقراری می شگافد پهلوی ما را
گل لاله تصدق میکنم بر عارض جانان / نثار گیسوی او باد دایم عنبر سارا
شکستم شیشه ناموس یک عالم به تنهایی / بجای دل اگر داری به پهلوی صنم خارا
چنان شد کثرت حضار بر بت قیاز / نمی بینم که باشد جای خالی پای مینا را
ز چشم زخم نرگس جان من پر سر می آید / برو گر میروی از بهر گلگشت چمن یارا
شنیدم مرد مجنون آن رفیقم آه بهو ستم / دهد پرسه کسی از من خوش طیر صحرا را

دل لیلی بسوزد هی علی روزی از این معنی / خزان داده درینجا داغ لاله سرو بالا را

بسکه مشتاق است جانان دیدن ماروت را / از گدا ها گو بپوشید تو شاهاروت را
ای نشسته خوبی چه پوشی از گدا هاروت را / همچو روی مهر کی دیدیم ماروت را
همچو ماروت است پیراهن قبا در عشق تو / گل نگر دیده است پیچان در چنین هاروت را
شنل ها روم گرفتار بلا در عشق تو / قید کردی در چه بابل چرا ماروت را
همچو ماروتیم محبوس عذاب اندر عذاب / یکنظر ای کاش بیدیم شاه هاروت را
بسکه می بینم شاه هاروت را در دل نهان / صورت آیینه باشد سینه ماروت را

هی چه بیدستی تو شاه هاروت از چشم علی / بلبل شیدا است ای گل دیده ماروت را

سله هاروت و ماروت نام دو فرشته ۱۲ از کاتب.

عند نگاه لطف بر تو عالم لاهوت را / یک جهان امید از تو عالم ناسوت را
کور باطن منگر د کحل الجواهر خویش / توتیای چشم میسازیم خاک کوت را
التماس میهمان منظور کردن لازم است / قاضی الحاجات بر آرد همه مرجوت را
غایت میهمان نوازی هست سیب ذقن / بعد از آن آب دهن بخشی من معوت را
جان عشاق است جای قطرهای آب غسل / بر فشان جانها ن آهسته گیسوت را
بیوفائی عجوز دهر از شیبان مپرس / کارها افتاده با این پیر که فرتوت را

تحل ماتم وه چه خوش باشد زهی گم علی / سر فدا استاد جانان دید چون تابوت را

تا بسوی خوان نعمت حیدر نعمت صلا / خاص دگانرا حصه برآمد بلا اندر بلا
بعد تقسیم حصص حسب مشیت بر همه / خاتمه بالخیر شد بر میهمان کربلا
کاش میبودم فدای ناخن پای حسین / ای نسب عز و شرف ای حرمت صل علی
خاک بر سر لشکر کفار هی کاین نابکار / دفعة بر باد داده وعده قالوا بلی
پیش حق بینم جوابشان چه باشد روز حشر / آخر هر کار باید دید ای دل اولا
جای خود را در جهان اندر فردوس جاودان / کس ندید غیر از مستشهدان کربلا
در ره حق گرچه بسیاری شهادت یافتند / کس نشد هم رتبه با مستشهدان کربلا

جان من قربان علی بر همت حر جری / کاش میبودم فدای خامس اهل اولا

یا که خواهم ساخت یا رب نبی ساز جلا / راز من افتاده اندر خلق عالم بر ملا
روی جانان را میان هر دو زلف دیدم / فرحت جان یافته دل در میان دو بلا

سله عالم ذات الهی است که سالک را در آن مقام فنا فی الله حاصل میشود غیاث اللغات
سله عالم اجسام که دنیا و جهان باشد از غیاث اللغات سله مرجو یعنی امید وارسته شد
از منتخب سله گفتند بلی یعنی اقرار کردند اشارت است از آیه الست بربکم قالوا بلی
یعنی خداوند عالم بروز ازل از ارواح سوال کرد که آیا من رب شما نیستم جمله ارواح
جواب دادند بلی یعنی بربوبیت آن خلاق عالم اقرار کردند ۱۲ مولف سله جمع فردوس
از منتخب سله از خانمان بیرون کردن کسی را یا از خود ترک طلب کردن از بهار عجم

التجا دارم طفیل مقبلان بارگاه / گو نمودی التماسم دائما مقبول ما
حق اکرام است انعام است نازنعیم / در جواب سائلان گوی نعم دائم نه لا

جای خالی هم بود مملو ز امر کن علی / بیجا باشد به حکمت غیر ممکن شد خلا

نیارم وصف کردن چهره چون آفتابش را / که تار و پود دیدم از رگ جانها نقابش را
نیارم وصف کردن کاکل چون مشک نابش را / گر از خون شهیدان است شبنم آفتابش را
حباب از چشمه حیوانیش بود بحر شرابش را / بود از چشمه خورشید شبنم آفتابش را
ندیده و عظم شاید که حسن بیحجابش را / گلاز مغز نهاد است شبنم آفتابش را
ندیده دیده تا حال حسن بیحجابش را / پرستید نذیر ابراینک آفتابش را
نباشد هیچ جا و هیچ جا خالی از وجود / دل روشن ضمیران اندرین کیف شرابش را
سوی من تیر افکند هدف سینه دشمن / نیارم وصف کردن این خطا بنوالیش را
چو می بوسد صباح عید نعلین کف پایش / بشام اول هلال عید می بوسد رکابش را
خداوندا به چشم نیچه صحر است حیرانم / که باشد چشمه آب خضر موجی سرابش را
دل خود را الهی راهروی کرده ام قربان / که می باید نمک از اختر عاشق کبابش را
ازان روزی که رفت آن دولت بیدار دیدیم / بخوابی هم ندیدم باز چشم نیم خوابش را
چه می پرسند از حال دل بیتاب من یاران / که موجی هست برق چرخ زنگ اضطرابش را

باین شوخی غزل گفتن علی بس از علی آید / بایران سفر ستم تا که میگوید جوابش را

حجاب از پرده چشم است حسن بیحجابش را / گداز دل بود در سعی شبنم آفتابش را
خطوط جام می باشد ز رگهای دل عاشق / بود در سینه آتش تا نفس موجی شرابش را
ازین رو شهسوار الله زین ره باز میگردد / مبادا بوسه گیرد گرد ما چشم رکابش را
نمیدانم چه حیرانم از آن کیست این صحرا / حباب از چشمه خورشید می بینم سرابش را
دل عالم کنم قربان بر آن دندان سیه ده / که از کان ملاحتها نمک دیدم کبابش را
کنم از تاج قیصر کاسه بر گدیه کویش / دهم صد دولت بیدار چشم نیم خوابش را
دل من بیقرار کیست یا رب که حیرانم / که برقی هم نتابد داستان اضطرابش را

علی هر آنچه آید از نکو بر سر نکو باشد
خریدارم ز بس با دین دل لطف و عتابش را

۲۰۹
چه می‌پرسد از من دشمنان لطف و خطابش را
ز لطف دوستان بهتر توان گفتن عتابش را

جهان گردید یعنی طاق کعبه در یاد خم ابرو
شبی دیدیم زاهد را ز بدما تو ابش را

ز کوی حسن گر یابم شوم صاحب نصاب خود
که باشد سبزهٔ خطش فرو دی نصابش را

به بحر و بر نخواهد قبضه کردن عاشق شیدا
به تاج سلطنت گیرم بهندم گر حبابش را

بوصلش نیز مهر و مه چو هجرش از نظر بازی
که نتوانم بخوبی دید چشم برق تابش را

نمی‌باشد فرو از آب حیوان تشنگی ما را
ازان روزیکه ما دیدیم شمشیر خوش آبش را

ز خود کرده مرا بر دل بهر گونه سیه بختی
که از گلها امیدی است بر دامن نقابش را

چه شد گو چشم من آب گهر ریزد بدامانم
نیاوردم بکام خویش لعل کامیابش را

بگیرم میوهٔ فردوس با سیب زنخدانش
نفروشم آب خضر گر یابم سحابش را

شب هجرم سحر از شام روز حشر می‌باید
اگر مانده زمانی را فراز انقلابش را

علی فارغ بود از باز پرس حشر میدانم
نمی‌پرسد کسی او را که می‌پرسد حسابش را

۲۱۰
سر گلهای باغ امروز دیدیم باغبانش را
مگر بلبل ز گلشن برد جای آشیانش را

به پهلو دست دلداریم از دل هم عنانش را
بجان دادن خریداریم تیر بی امانش را

چنان تنگ آمده از باغبان فصل گل بلبل
که آه سرد گرمش آتشی زد آشیانش را

دلم را سوخت حرف گفتگوی یار چون شعله
شمال برق گرداند که تو آن گیرم زبانش را

ز برق تیغ هم برده سبق در تیز رفتاری
که گرد ره نظر گردد سمند خوش عنانش را

چه آسان است وصل مشکل او یار اگر خواهم
بیک قصه بخوابانیم شب صد پاسبانش را

ز سر کرده است عاشق پا تراب آن خوبان
که دیدم جادهٔ مقصود تیغ سر فشانش را

نشان بی‌نشان یابی نشان شاید نشان گو به
تلاش یار اگر خواهی ز عنقا جو نشانش را

غمی دارم بدل پنهان که جز تیرم زدست آن
بسنگی سر زند کوهی چو خوانم داستانش را

ز خود رفته است بلبل در بهار گل عجب نبود
که خود را گم کند در باغ و جوید آشیانش را

اگر خواهی که خضر راه گردی خویش را گم کن
که چون یوسف شده گم زو نمودی کاروانش را

نمی‌نهیم درین عالم مکینی بی‌مکان باشد
درون سینه‌ام جوید تیر بی‌نشانش را

کمانی کرد پیری قامت ما را سر مردن
سر مردن نمی‌خواهیم تیر بی‌کمانش را

علی گلشن به بلبل‌ها دارزانی که چون مخفی
بهار زندگانی دیده‌ام فصل خزانش را

۲۱۱
با مسیحا هم نمانده هیچیک ز انسی کارها
چشم بیمار تو برده از دلم آزارها

بی رخت ای گل شکسته در دل من خارها
چشم خون پالا کند پیدا به گلزارها

ترک صحبت کن ولا از تارک الدنیا ادم
نقش کن بر لوح سینه حال بوتیمارها

چشم بیمارت شفا بخشد ز هر درد و الم
بسکه باشد بی تو دنیا خانهٔ بیمارها

چشم من از گریه کردن شد کنون آب سفید
دانم در هجر تو گردید دریا بارها

پیک جانان از برم رفته اجل بر سر رسید
وای گم یار را باشد هنوز اقرارها

شایدم بوی ز رهرو دماغم خوش کند
بادیم مرقد براه خانهٔ خمارها

یا الهی همچو خضرت با دعمر جاودان
ما دعا کردیم عیسی گفت آمین بارها

تیز رو در کار خیر و سست شو در کار شر
کار در هر ره مگیر از گرمی رفتارها

تا نه بینی بر نخور چون مردمان کن خواب لیک
یاد کن از کردگارت همه کردارها

همچو دربار در بار تو تا دیدم هنوز
گرچه دیدم بجهان در بارها خود بارها

نیست جا هر جا که باشی جز ترا ای جان من
ارچه یوسف از تو باشد رونق بازارها

قصر صبر را بنا کردند گو رشک فلک
گور در فرجام گشته خانه معمارها

نقش الحب نیست عالم بحر خلق حسن
نسخهٔ تسخیر باشد نرمی گفتارها

بلبلان را نغمه سازم نالهٔ غم در گلو
هر بن موی تنم پیدا کند منقارها

مجمع خوبان دخا کم وای بختم بعد دفن
صد کفن داده ز نورم جلوه رخسارها

آرزو دارم نشیمن شاخ سدره ساختن
نیست پروازم علیا تا سر دیوارها

۲۱۲
گر نبخت سیاهم باشد از تاریکی شبها
که خواب از چشم برده انتظار او چو کوکبها

چه غم گر تشنه‌لب میرم کنار چشمهٔ حیوان
ننوشم جرعهٔ آبی بغیر از جام غبغبها

سرود محفلم شاید بود از ناله و افغان
که طنبور مرا مضراب باشد نیش عقربها

شود دهر طفلکی مجنون معلم گر خورد ادنی
کنم تصویر لیلی نقش بر دیوار مکتبها

مکین باید مکان را تا شود آباد این عالم
تویی ای زیب دلها جان ما ایم قالبها

دهان اژدر در دنده باشد در ره کوهم
بود خار ره صحرای من از نیش عقربها

کنم زنار خود را تار سبح از پی زاهد
تواند کرد با این رشته‌ام پیوند مذهبها

مکانی را مکین باید مکینی را مکان باید
تویی ای زیب عالم جان ما ایم قالبها

نبود لا مذهبی هم صاحبش را مذهبی آخر
نیارد کس کشید پای کی دل از بند مذهبها

بیا ساقی بزن آبی ز باده بر رخ غفلت
بدور جام هر بزم بدوران ننگ مشربها

نمی‌خیزد نفس از سینه ما جز بفریادی
که باشند جرسها کیم بهر ناله قالبها

خمیدم چون هلال عید شاد از دل عم ابرو
بامیدی که سازندش تمر از لعل مرکبها

علیا نامرادیها است بی نقش تقدیرم
ندارم مطلبی در دل کنون جز ترک مطلبها

۲۱۳
گر باشد غذا جسم نزارم از پی تبها
که چون شمعم دم فریاد صرف لب یاربها

معلم را سر کرسی نشاندی نقش مطلبها
شوند از شوق نامت خوش نویس اطفال مکتبها

برهمن بسته زناری گرفته شیخ تسبیحی
تراشیدند یاران در تلاش یار مذهبها

شب انتظار راه سحر دم سر بامی
نمک سودند اندر دیده‌ام تا صبح کوکبها

دلم را ساخت غربال آن صنم از نوک مژگان
رفو باید بچاک سینه‌ام از نیش عقربها

نیاید دم چونی از سینه‌ام بیرون فقط ناله
لبم شاید که پیدا کرده انداز پای یاربها

نمی‌ترسی ز انصافی که باشد در صف محشر
تو در خواب خوشی ای مه من بیداری شبها

برون سر آورد شاید بروز حشر از کوثر
دل دیرآشنایم غرقه شد در چاه غبغبها

ازان روزیکه شوق سیمیایت[1] شهره دارد
تهی داریم در شوق وصالت سکهٔ قالبها

نمی‌آیم از نغمهٔ شادی چو نی ما هم
ازان روزیکه ای یار این دم لب بر لبها

علی در خواب بوسیدم لب آن ماه بهیری
کنون در حسرت آن بوسه هر دم میگزم لبها

۲۱۴
ز بزم یار می‌آیم نثار یار بر لبها
زنم آبی بخاک رفته‌اش از رنگ مشربها ایمان

[1] سیمیا علم طلسم که از آن انتقال روح در بدن دیگرے کنند ۱۲ از مدار منتخب

همه عمرم بسر آید بهجران بسکه در شبها
ز رشک سرو ز تیره همچو شب از دوری یاربها

خیال ماهرویان و من بیداری شبها
گر باشد سواد دیده‌ام از نور کوکبها

من بدخوابی و یاد رخ آن ماه دیاربها
ز دیده هیچکس در خواب هم روز چنین شبها

جدا گر دیدم از آن روزیکه لبهایم ازان لبها
نیاید هیچ لفظ از سینه بیرون غیر یاربها

ازان روزیکه بوسیدم لب لعل تر ای جان
جهانی بر سر کوی تو بر من میگزد لبها

برای خود نمکدان ساخت داغ سینه‌ام زان
که پر باشد تهی خمخانه‌ام از شور یاربها

تفحص می‌نماید مرترا در شش جهت عالم
ازین ره شد بهر جانب روان گو نه مذهبها

گشاد عقدهٔ دل بر دبا خود سلک دندانم
گزم گر ها کنون حسرت دندان این لبها

من اختر شماری در فراق یار روزانه
بود شاید که خواب بختم از بیداری شبها

ازان روزیکه حسنت شهرهٔ آفاق گردیده
نمی‌خوانند طفلان سورهٔ یوسف بمکتبها

جهانرا شوق گر دیده بمشق نامت ای مهرو
ز تو چون خانه آیینه شد آباد مکتبها

شنیدم یار مشکوی بنا سازد پی خشتش
بهر دار از استخوان سینه‌ام سازند قالبها[2]

عیادت کرده مارا ازان روزیکه ای دلبر
جهان نخوت فروشند پیش صحبت در جهان تبها

بعرض بوسه دادن داد آخر یار دشنامی
سزد در عرض شناسی دهد بوسه ازان لبها

شود صحرای من آباد از لطف جنون آری
بروز جمعه ویران میشود در هفته مکتبها

نمیخواهم دوای درد الا از پی دردی
برون آید خار پای من از نیش عقربها

عیادت کرد آن رشک مسیحا قیمت بیماری
کشیدم تا بروز مردن خود منت تبها

چه امید نظر دارم علی زان شوخ بی‌پروا
کشد دنباله در چشم جفا از دود یاربها

۲۱۵
شاید ز سیه بختم خلق است حسین شبها
گر دیده فرو ریزم بی‌ماه تو کوکبها

چون روز شود روشن از ماه رخت شبها
از موج میت افتد برقی به سر شربها

سوزد بدلم اندر از سوز جگر تبها
جنبش برگم باشد ضرب دم عقربها

از گریهٔ من گل شد چندانکه است برجا لب
تا زین بزمین رفته در گو تو مرکبها

دیدم ترا جانان در مجمع محبوبان
چون ماه که می‌تابد در حلقه کوکبها

[2] که بندی آن را سانچه میگویند ۱۲ از بحر الجواهر

دیہجر تو ای جانان ضائع شدہ عمر من
ہر دم کہ برآوردم شد صرف یاربہا

احوال پریشانم ای یار چہ می پرسی
کز رہی زلفت برہم شدہ مذہبہا

بیہودہ بود گفتن یک آب صد کوزہ
ہر گز نتوان کردن یک خشت ز قالبہا

امید عیادت شد قطع بدل شیدا
نی آمدی و مردہ یک خلق ز تبہا

سیراب نگردیدم بر چشمہ حیوان ہم
غرقاب شدم آخر خود در چہ غبغبہا

جز زق زق جز بق بق از علم نشد حاصل
ناحق بتلاش تو رفتیم بہ مکتبہا

گر شغل علی پرسد گوئید بآن گلرو
در حسرت یک بوسہ صد بار گزد لبہا

۲۱۶

زہی بسیم تنی ماہتاب مذہبہا
خہی بہ بادہ زنی آفتاب مشربہا

دعای روی تو خوانیم تا بنصف نہار
ثنای موی تو گوئیم تا دل شبہا

برای فاتحہ خوانیم تا بنصف نہار
امیدوار عیادت شوم در تبہا

مہ دو ہفتہ چہ یا یادم از رخ تو نداد
نمک براغ دلم سود شب ز کوکبہا

اگر قناعت ما دستگیر ما گردد
ز دامن تو برآریم دست مطلبہا

بیا بشربت دیدار ساز سیرابم
کہ خشک تر شدہ لبہای من ز یاربہا

ہنوز نعل در آتش بود دلم در عشق
اگرچہ شد کرم ہمچو نعل مرکبہا

ہنوز خانہ تعمیر گور پردازی
قرار نیست دمی خشت را بقالبہا

شب فراق ز روز شمار کم نبود
بخواب نیز مبیناد کس چنین شبہا

علی ذلیل مکن خویش را بفیض عزیز
کہ ہست نوش اقارب چو نیش عقربہا

۲۱۷

ختم است بر آن ماہ زمین جلوہ گریہا
ختم است بر آن آہوی چین خوش نظریہا

ختم است بر آن عہد شکن طفل مزاجی
ختم است بر آن تیغ بکف بی کمریہا

بی سود بود سودن سر بر در خوبان
حاصل نزند سرو بجز بی ثمریہا

اکنون برکاب تو زدہ بوسہ غبارم
زین رہ برہست بود بدل بی سپریہا

برخیز زمن چند قدم سوی مزارم
ای خاک کف پای ترا کبک دریہا

زنیش

گویا مژہ ام خلق نشد از پی این کار
جاروب تست چرا زلف پریہا

ہر چند درین دورہ کسم قدر نداند
آیا نبود بہ ہنر از بی ہنریہا

صیاد چہ حاجت کہ کنی بند بحجرہ
آخر نہ اسیرم بہ بی بال و پریہا

آنگونہ بپس بام تو ما گریہ نمودیم
در دیدہ نماندہ است کنون نام تریہا

دانیم ترا خالق و معبود خدایا
ہر چند بشر راست بسر بی بصریہا

نوشابہ حسن کہ علی حیرتم افزود
اسکندر دل میکند آئینہ گریہا

۲۱۸

ختم است بر آن زینت زین جلوہ گریہا
ختم است بر آن رہزن دین خوش نظریہا

ختم است بر آن غنچہ دہن تنگ دہانی
ختم است بر آن پردہ نشین پردہ دریہا

کار تو تمام است تو بیکار نباشی
عشق است غنیمت سر بیکار بہنریہا

ہر گز خبر یار نیابی سر راہی
تا از ہمہ خلقت نشود بیخبریہا

شام سحر خضر بود شام غریبان
با زلف بتان است مرا ہمسفریہا

ابر چمن آموخت ز من گریہ نمودن
گل می‌برد از من سبق جامہ دریہا

بی تو چہ کنم سیر چمن شام فراقت
تیغی است مرا موج نسیم سحریہا

در شوق لقای تو ندارم سر غیری
کردم ز رقیبان خود این نامہ بریہا

شاید کہ شود مطلب آسان ہمہ یکبار
دل در کف خنجر دادم بصد جگریہا

گویند عدو مرد پس بام تو امروز
من نیز بمردم بچنین خوش خبریہا

نوریست برخسار علی گر دہیمی
افزود بہای گہر از بی پدریہا

۲۱۹

زہی بکوی تو چون خار خاکساریہا
خہی بروی تو چون شعلہ بیقراریہا

زہی بہ پیش تو چون آئینہ نظربازی
خہی بہ بزم تو چون شیشہ بادہ خواریہا

زہی بروی تو چون جام بادہ خندیدن
خہی بکوی تو چون ابر اشکباریہا

زہی بروی تو چون پیر بندہا گفتن
خہی بکوی تو چون طفل نی سواریہا

زہی بشعلہ خویت ز سوختن ساختن
خہی ببوسہ رویت امیدواریہا

زہی بوصل تو چون نوح خواہش صد عمر
خہی بہجر تو چون شمع دم شماریہا

له بمعنی پائمالی از غیاث اللغات

زہی ز مرہم لطف تو مندمل بودن
خہی ز تیغ نگاہ تو زخم کاریہا

زہی بکوی تو اظہار دشمنی کردن
خہی بروی تو اقرار دوستداریہا

زہی بروی تو انکار دوستی کردن
خہی بکوی تو اظہار رسم یاریہا

زہی جفائی تو بر عاشقان ماہ رخت
خہی بپای تو از خلق جان نثاریہا

زہی ز قہر تو گم گردہ ست پای علی
خہی ز مہر تو عفو گناہگاریہا

۲۲۰

زہی بکوی تو از من شعار زاریہا
خہی ز روی تو بر من ستم شعاریہا

زہی بتار نظرہای لطف بخیہ زدن
خہی ز خنجر مژگان جگر فگاریہا

زہی ز شہد دگر چین زدن بہ پیشانی
خہی بتلخی زہر تو خوشگواریہا

زہی بمرگ عزیزان بعیش بادہ خوری
خہی بمردن اغیار سوگواریہا

زہی نگاہ نکردن بہ نعش عاشق خود
خہی بہ پرسش بیمار غمگساریہا

زہی بروی تو کردن نگاہ از حسرت
خہی بکوی تو چہ بہر سنگساریہا

زہی بقہر تو شان علی چو برگ خزان
خہی بمہر تو سامان نو بہاریہا

۲۲۱

زہی بروی تو چون ترک ترکتازیہا
خہی بکوی تو چون مرغ خاکبازیہا

زہی ز چشم سیاہ تو تیغ بازیہا
خہی ز سنبل ناز تو برق تازیہا

زہی ز دیدہ مست تو سحر سازیہا
خہی ز عاشق چشم تو دیدہ بازیہا

زہی نیاز تمامی ز عاشقان رخت
خہی ز شوخی چشم تو نیم بازیہا

زہی بلعل لبت بوسہ ہا زدن پیہم
خہی بسایہ سرو تو سرفرازیہا

زہی بجسم لطیف تو جامہ زیبائی
خہی بدامن ناز تو خوش طرازیہا

زہی ز عاشق شیدا الشوق جان دادن
خہی بیار شب وصل حیلہ سازیہا

زہی بگوشہ کویت حریف را کشتن
خہی بوادی عشق تو یکہ تازیہا

زہی بہجر تو در خاک رو فرو بردن
خہی براہ خیال تو اسپ تازیہا

زہی بعارض ناز تو چشم خوش کردن
خہی ز زلف دراز تو عشقبازیہا

زہی ز فیض رسائی غیر دست کشی
خہی بخاک رہ دست پادرازیہا

زہی بصحن مکانت برقص پاکوبی
خہی ببزم سرور تونی نوازیہا

زہی علی نظرہا بفیض ربانی
خہی ز رازق کونین کارسازیہا

۲۲۲

زہی ببزم تو چون برق اسپ تازیہا
خہی ببزم تو چون شمع جانگدازیہا

زہی بروی تو چون شعلہ جانگدازیہا
خہی بکوی تو چون مرغ خاکبازیہا

زہی ببزم تو پروانہ وار جان دادن
خہی ببزم تو چون نیزہ سرفرازیہا

زہی بپای تو چون چرخ سجدہ افشاندن
خہی ببزم تو اعزاز بی نمازیہا

زہی ببزم تو چون شیشہ بادہ بر خوردن
خہی بدور تو ترویج ناجوازیہا

زہی نیاز فروشی علی ز ناز بیار
خہی ز یار بصد ناز بی نیازیہا

۲۲۳

اکنون خمار باشد ہمتای ہستی ما
گردیدہ چشم مستی مینای دستی ما

از تیر آہ گشتہ غربال سینہ چرخ
حاصل نگشتہ صیدی با صاف شستی ما

چون شاخ بر ز میوہ بردیم سر فرو تر
پیش کریم طبعان اوج است پستی ما

موج نسیم آسا زین باغ در گذشتیم
گل ریشخند بر زد بر رنگ بستی ما

چون شیشہ سجدہ کردہ زاہد بکنج بادہ
محراب زہد گشتہ از حق پرستی ما

برخوان خالی ما جز غم نخوردہ چیزی
آمد بہ تنگ مہمان از تنگدستی ما

حالی بحشر نگرفت کس دامن علی را
آخر بکار آمد کوتاہ دستی ما

۲۲۴

نیست امیدم برآرد یار مطلوب مرا
نغمہ دلچسپ داند حرف دلکوب مرا

حسن رخسارش نمودہ خط سبزش سبز باغ
در لباس نو بہار آمد خزان خوب مرا

کوی آن شاہنشہ خوبان بمژگان رفتہ ام
آشیان کردہ ہما خاشاک جاروب مرا

بر نمی تابد دل پر سوز من احسان غیر
چون خیار آتش بود از خویشتن چوب مرا

عالمی را رشک من بر دار حسرت میکشد
میکنند قصد زیارت یار مصلوب مرا

چون برآمد خط بعارض یار در آمد بہ بزم
کاین حجاب نو پردہ بر آورد محجوب مرا

له استہزا و تمسخر ۱۲ از کشف لطائف۔

ناهچو من گرد دپری درکوی او خاشاک من — یکنظر ببیند اگر تعویذ بازوی حبیب
نرگس جنت ندارد رتبهٔ پیش چشم یار — خوش بود از سنبل فردوس گیسوی حبیب
شد کتاب سحر بابل کهنه تقویمی بدهر — می نویسیم نسخه از چشم جادوی حبیب
نیست مشکل کشتن از کرمژگان داد — عاشقان را تیغ خون ریزست ابروی حبیب
نور چشمش را نمایم گرد میدان نبرد — روز کی بیند عدو گر پیش من سوی حبیب
من چه باشم کز دعاگویان شمارم خویش را — پنجهٔ خورشید می بینم دعاگوی حبیب
مانمی یاریم تاب غیظ آن آتش مزاج — شعله می بینم که لرزانست از خوی حبیب
کودکی باشم به پیرانه سری در راه عشق — خم شدم مانند چوگان از پی گوی حبیب
گر ستم آید بهر سوی من از دست فلک — آنهمه ها را فدا سازم بیک موی حبیب
رهگذار مهر و مه یارب مبادا راه او — نقش پاها از جبین بینیم در کوی حبیب

مهربان سازم علی نامهربان خویش را
آب رفته میتوانم باز در جوی حبیب

۲۳۱
هزار شهر بگشتم بقصد تای محبوب — بچشم غور چو دیدم قوی ز خوبان خوب
یکی وفا نکنی از هزار وعده اگر — هزار وعده یکی را وفا کند عرقوب
کنون چو بدر بدرکن ز غرفه چهرهٔ خویش — که آفتاب زبامت فتاده کرد غروب
شبم سفید کن از رخ بعکس آنکه نمود — سیاه روز زلیخا ستارهٔ یعقوب
قلم ز آه نمودم ورق ز پردهٔ دل — زحال خویش نوشتم بیار خود مکتوب
مرا چه کار بجمل الجواهر حوران — که میکشیم بدر دوست از مژه جاروب
نهاده پنبه بگوشت تو میری چه کنم — هزار درس محبت بره دهد مجذوب
ستاده ایم براهت امید از نگاه — نشسته است برحمت امید از ذنوب

خراب بادهٔ خم غدیر باش علی
که هست حب علی باذنوب آتش چوب

۲۳۲
صبح روشن شد شده از بر حبیب — گشته روزم تیره چون روی رقیب
میدهد از یاد خود حب الوطن — در دیارت هر که میگردد غریب
نیست جز وصلش دوای درد من — ضامن خونم شود ناحق طبیب
گر رود بعد از نماز آنمه بزن — سهو سازد وعظ کردن را خطیب
کی ز سختی نرم گردد شوخ من — نرم میگردد ز سختیش ادیب
سایهٔ تیغت سعادت راهاست — هر کرا باشد شهادت در نصیب
با جوانان چمن گوئی صبا — کان جوان شد دور مرگم شد قریب
ای پری هرگز نیارم در شمار — گر عدو باشد مرا دیو مهیب

بی لبت اینک علی جان میدهد
در خزان بی برگ گل چون عندلیب

۲۳۳
شام عهد ماه در آمد فروشد آفتاب — ساقیا پرساز مینا و صراحی از شراب
تا نخوردم نقل زنت آی ملیح نیکوان — بدمزه شد زندگانی من سینه کباب
آنچنان جوش بهار است از چمن در انجمن — می شود پیدا صدای گل ز طنبور و رباب
مطرب اهل انجمن را تا سحر بیدار داشت — شور مرغان چمن از چشم نرگس برد خواب
در فراقت ای گل رعنا ز فر باغ خلد — میرسد بر جان من هر روز از دوزخ عذاب
در ره عشق تبان داری اگر عزم سفر — بی تامل کن بنام یار از سر پا تراب
کو فت دل را بسکه پا کوبی مطرب تا بگاه — چشم در بیدار بودن یافت پس از آخر خواب

محض ناچیز است کار دنیوی آخر علی
بر سر آبی که میرفتم ندیدم جز سراب

۲۳۴
گوش کردم دوش از رضوان که در فردوس هست — بی حساب آید درین روضه محب بوتراب
آسمان عزت و تمکین را بود ماه تمام — ذره کان دم زند ذره بمهر بوتراب
جان من قربان شود بر خاک راه تعد امت — سوی من هم یکنظر از لطف یا عالیجناب
همچون تنور طوفان خیز گر گریه کنم — گنبد گردون دران گرد نماید چون حباب
وای در فردا چه گردد حال امروز مرا — شل من دیگر نباشد در خرابیها خراب
دامنم چون دامن دریا که باشد آب خیز — سوی مژگانم نباشد کم ز رگهای سحاب

می شنیدم دوش از هاتف علیا بار بار
کار بند پند پیران باش در عهد شباب

ك انچه برای محافظت گرد باغ و زراعت دیوار خانه از خار و چوب بند سازند بهر عدم دخول مردم غیر

۲۳۵
زآب دیدهٔ من یافت باغ رضوان آب — زآتش جگرم برد نار دوزخ تاب
ز دیده دیدهٔ فرهاد خواب شیرین گاه — بعشق یار همه زیست کرد در تگ و تاب
هزار سیف تغافل ظلم حسن پایان نیست — نبرد گاه خیالش ز چشم شیرین خواب
خطوط همعدد موی میش بهر صنم — بحکم عشق نوشتم همه شتاب شتاب
غرور حسن اجازت مگر نداد هنوز — خطش دمید ولیکن نزد دمی بجواب
نگشت گشت امیدم بزیر گردون سبز — هزار چرخ زده گو سپهر چون دولاب

بخاک قبر تر اخفتن است آخر کار
مناسب است علی ترک بستر سنجاب

۲۳۶
نشد بکاسهٔ من قطره همچو جام حباب — اگرچه برد همه رخت مستیم سیلاب
کسی نداد نویدم ز آمد جانان — بقا دو قاه سر بام گرچه مرد غراب
نیازمند مشو خود بلند همت باش — که نیست خیمهٔ افلاک پای بند طناب
کباب چون نشود دل ز داو ابر مطیر — اگر بغیر خون جگر نیست نیم قطرهٔ آب
سیاه بختی من بین که همچو ریش سفید — ز تیرگی شب وصل کس نیافت خضاب

امید هست علی را ز دوستی علی
که بیحساب بجنت رودم بروز حساب

۲۳۷
آفتاب روی جانان در حجاب — پیش مردم بیحجاب است آفتاب
زیر بامش ناله های عاشقان — علم الفت را بود درس کتاب
مهر بی ما هم بود داغ جنون — ماه بی مهرم برخ بسته نقاب
در پر تیرت امان عاشق است — در خطا کردن نباشی بر صواب
گرچه باشد یار من دریای فیض — کاسه‌ام خالی است چون جام حباب
محتسب گر بشکند مینای می — گردنش را بشکنم بی احتساب

عهد من باشد کنقش فی الحجر
بو علی گو هستیم نقشی بر آب

۲۳۸
میرود از دست من عهد شباب — ساقیا خون جگر تا کی شراب
توجه فهمی گفتگویم واعظا — نیست در مز عاشقان درس کتاب
ساقیا ای دون خبر کن یار را — بر سر دیوار بام آمد سحاب
خوی ازان بدخوی می باید مرا — نی پی بیهوشی عاشق گلاب
گریه کردم با گداز دل چو شمع — نقد جان انداختم اندر خلاب
آه من بیرون در استاده‌ام — رفت سگ در خانه و شد باریاب
نیست گر شیطان رقیب سیاه — میکند آهم چرا کار شهاب

از طفیل پنجتن بی شک علی
داخل جنت شوم روز حساب

۲۳۹
رحم فرما شاه خوبان گاه گاه بر این غریب — تا کجا جورت کشد آخر دل مسکین غریب
بو العجب چون ان نباشد سبزه و گلزار را — می نماید سبزه خط بر رخ رنگین غریب
سر برار از غرفه همچون آفتاب رو سفید — زیر بامت منتظر باشد ما چندین غریب
تو نداری بوریا در خانهٔ خود ای امیر — گر ندارد در مکان خویش قالی این غریب
بر نخیزد در نگاه حشر هم از خواب خویش — گر بشامی بند از سنگ در بالین غریب
غم نداری گر طعام و آب تا بینی دمی — خورد چیزی یا نخورده آب هم مسکین غریب

بی تامل زن تو بر خشت سیم و زر علی
گر بیابد خشت دیوارت پی بالین غریب

۲۴۰
هست در اقلیم عشق عاشقان آئین غریب — نیست چندان قصهٔ فرهاد با شیرین غریب
سنگ دل را نیست جز آئینه مینی هیچ کار — در جهان دیگر نباشد اینچنین خود بین غریب
در جهان تاثیر صحبت را چه باشد اعتبار — اینچنین جسم تو نرم و دل چنان سنگین غریب
هست فرق تو از بس بو العجب عقد گهر — نیست چندان بر فلک هم خوشهٔ پروین غریب
عکس روی یار افتاده در آئینهٔ باغ — ارغوانی رنگ آورده گل نسرین غریب
شاخ مرجان را نه بیند چشم عاشق بر غلط — می نماید در نظر ما ساعد سیمین غریب
خال هندوی تو اباجان بنده ایجان خرند — مشک اذفر را ندید کس بملک چین غریب
در زبان تاثیر اگر داری تو زاهد کن دعا — از برای ترک عشق میکند آمین غریب

بدترین از خانه بر دوشان علی در زمانه‌ام
در وطن کرده مرا آن کاکل مشکین غریب

۲۴۱

دوش بعد از نیمه شب دیدم بخواب — ماهتابم داد جام آفتاب
بعد بیداری ز بس حیران شدم — یوسفی کو تا دهد تعبیر خواب
در تفکر بودم و کس در نگفت — برگشادم نزد او ترجای جواب
دیدم آدم زاد در شکل ملک — در کف خود داشت مینای شراب
چشم من خیره شد و من بی خبر — همچو مدهوشی که در رفته بخواب
او تأمل کرد و افشاند برخ — قطره چند از میش جای گلاب
بعد یک دو لمحه در خود آمدم — لیک در حالیکه باشد بعد خواب
او تشفی داد و تسکینم نمود — با تلطف کرد با من این خطاب
خیز و بر مسند نشین گفت و بیت — انچه از تعبیر میخواهی جواب
همرهش گشتم نشسته پیش من — قدر دانی نموده بیحجاب
گفت مینوشم تو هم اندک بنوش — همچنان کردیم بر رای صواب
گفت حالا میروم سوی مکان — بود تعبیر از من و بود از تو خواب
نیستم یوسف که تعبیری دهم — بلکه تعبیری نمایم بر صواب
انچنین گفت و بدر شد از درم — دائماً بینم الهی همچو خواب
جمله کار دنیوی خوابی بود — اقتضا سازد چنین را اصواب

هیچ میدانی حقیقت را علی
کان دو باره بود بیداری که خواب

۲۴۲

تا ترا دیدست با من آفتاب — شرم دارد از برهمن آفتاب
ما و تو بر مسند دیبای عیش — چون خدم بیرون مسکن آفتاب
بوسه می چینیم ز رخسار نکو — نور می چیند ز روزن آفتاب
چادر اطلس بنو بر مر قدم — هست بر سر سایه افگن آفتاب
گرمی حسنت عرق بر رخ کشید — مینمایم باد بیزن آفتاب
تخم عشق خام را بریان کنم — بهر من سازید گلخن آفتاب
کشته الحسن که شد زیر زمین — سر برهنه شد به مدفن آفتاب
چون در آید شام وصل او علی — در کمینگاه است رهزن آفتاب

۲۴۳

برنگیرم پیش رخسار تو نام آفتاب — بو برد من با هزاران جان غلام آفتاب
بر فلک تا شد داغ مهر گردون گو بیا — بوی گیسویت شنید در شام آفتاب
در دل صاحبدلان ای دلستان هم جاست — بو سر افلاک گر باشد مقام آفتاب
سر فرازان را چه سرگردان کند گردون دون — ساعتی یکجا نمی بینم مقام آفتاب
بر امید دیدنت سازند از روی صبحگی — عاشقان را می رسد صبح پیام آفتاب
کشته عشق توام آتش فروز انوار حسن — می سزد لوح مزارم از رخام آفتاب
صد قیامت بر سر عشاق رفت از مهر تو — صبح محشر میشود هر روز شام آفتاب
گر دهد ساقی ز دست خود مرا مینا می — بر سر سنگی زنم چون سنگ جام آفتاب
همچو ما شاید که سرگردان بود در روز هجر — از چه یارب در زمانه هست شام آفتاب

گل چه میباشد که مینازد علی در بوستان
برنگیرم پیش رخسار تو نام آفتاب

۲۴۴

آتشی زد در بهاران نالهای عندلیب — گوش گل آخر شنید ماجرای عندلیب
شاخ گل تا آشیان بلبل نالان رسید — نوبهاران آتشی زد در سرای عندلیب
عشق خوبان چیست مردن پیشتر از مرگ خود — نقد جان در پیش گلها رونمای عندلیب
عشق گل دیوانه را اینک جنون پیدا نمود — سلسله دارم بپا از نالهای عندلیب
چون رها شد از قفس فی الفور در گلشن رسید — حسرت دیدار گل شد رهنمای عندلیب
پاره پاره کرد دامان گل به عشق بلبلان — پای گل را سلسله شد نالهای عندلیب
جز رقیبان نیست وا در عاشقان در جهان — غنچه دارد در تبسم خونبهای عندلیب
سیر گلها میکند چون باغبان اندر چمن — ده خوشا بخت تفرج آشنای عندلیب
عشق اندر پرده حسن است پنهان جوهری — جا کجا گل زد بمن بر نی صفای عندلیب
باغبان صیاد گردید قفس گلشن شده — سایه گلها بود دلگدام پای عندلیب
آنچنان جوش بهار امسال می بینم بباغ — گل به پهلوی گل افتاده است جای عندلیب
میکند سیر چمن صبح مسا در نوبهار — شد صدای گل به گلشن یاد پای عندلیب
دارد اندیشه ز چشم زخم خود در حسن دوست — صبح میخواند برد گل دعای عندلیب
حسن اگر بهر رحم می بینیم و باشم عشق را — خنده ها گل میزند بر گریه های عندلیب

گوش کس شنوا نمی بینم علیا همچو گل
گو صریر خامه ام دارد نوای عندلیب

۲۴۵

می زد با صبا اندر هوای عندلیب — غنچه را لب بسته میدارد ثنای عندلیب
شعله گل سوخت شمع را بجای عندلیب — شد پر پروانه بالش خاکپای عندلیب
گویا جوش بهارست از هوای عندلیب — جنبش گلبن کند کار نوای عندلیب
زخمها از خون دل بندد حنای عندلیب — خار گل مژگان دیده های عندلیب
گرد تاثیری عجب در گل هوای عندلیب — گر شکست رنگ گل آید صدای عندلیب
سوخت هر پروانه خود را درمیان انجمن — شهره آفاق گردیده وفای عندلیب
کثرت گلها صبا را سنگره شد در چمن — نیست جز در آشیانه از برای عندلیب
باغبان چون صید کرده این چمن را بردن — رنگ گل را رخ زرد کرده در قفای عندلیب
گوش گل شنوا اگر بودی به گلشن گفتمی — داستان دل بیش را در نغمه های عندلیب
جنبش گل برق دود آه بلبل از کجا — نوبهار بوستان باشد بلای عندلیب
عاقبت گل شد همه تن گوش بهر استماع — غنچه بر لب بر داشت از بر ماجرای عندلیب
حسرت دیدار رخسار تو دارد قصه ها — سوخت بر گل شمع پروانه برای عندلیب
در زمانه آفت جان صورت و سیرت شده — کس نکرده صید زاغی را بجای عندلیب

نیستم من همترانه با علی و باغنی
نغمه ام باشد علیا در نوای عندلیب

۲۴۶

آتش گل سوخت بوا آشیان عندلیب — نیست غیر از مشت پر اکنون نشان عندلیب
تا گریبان چاک کردم دامن خود همچو گل — گر ز لب غنچه شنیدم داستان عندلیب
مغتنم باشد نوا سنجی بلبل بهتر گل — عاقبت روزی شود صرف فغان عندلیب
آه مظلومان بود قهر خدا با باغبان — نیست غیر از ناله تیر در کمان عندلیب
جا بجا پرها است افتاده به گلشن نه چراغان — جز نجار و خس نمی بینم نشان عندلیب
ای گل خندان خدا را گر خسته نمود — میرود از کف دلم بر داستان عندلیب
گل چرا خنده زد و غنچه تبسم نمود — عاقبت چیزی صبا کرده بیان عندلیب
کرد گل را زینت دستار آن یوسف جمال — در چه حیرت فرو شد کاروان عندلیب
کاغذ دارم ملبت برگهای تازه گل — خامه من نال دارد از زبان عندلیب
عاشقان را آینه باشند حسن گلرخان — پر بود از گفتگوی گل دهان عندلیب
سوختند پروانه با شمع اندر انجمن — زیر پر لیس استخوان سوزیت جان عندلیب
جز بهاری چند چند هم نشان گل نماند — خار و خس گر دید لوا استخوان عندلیب
گریه ها بر حال بلبل تا سحر شبنم کند — از چه رو گردید گل نامهربان عندلیب
امتیاز صورت و سیرت نمانده در بهار — باغبان زاغی گرفته بر گمان عندلیب

خاص میباشد محبت در دل خاصان علی
جز متاع گل ندیدم در دکان عندلیب

۲۴۷

در بهاران آتش گل سوخت جان عندلیب — گلخنی گر دید گویا آشیان عندلیب
بوی گل دانم که باشد بوی جان عندلیب — گر نباشد از رگ گل استخوان عندلیب
خوان یغما شد بهار بوستان اندر بهار — غارتیده یوسف گل کاروان عندلیب
در چمن رفتم برای سیر گل در نوبهار — بر سرم برداشت گلشن را فغان عندلیب
نوبهار از جوش زد در بوستان گلها شگفت — باز اندر روغن افتاده است نان عندلیب
هر سه آواز شد و بیدار چشم نرگست — ناله ها تبخاله شد اندر دهان عندلیب
عاشقان را غیر از اوصاف خوبان کار نیست — لعلها دارد بوصف گل بیان عندلیب
عاشق زارم غرور حسن لب از من مپرس — حال گل باید شنفتن از زبان عندلیب
تا بنجم از گلستان نامه باید یار را — می تراشم بهر خامه استخوان عندلیب
یار نا کرده پذیرا دعوت ما را هنوز — گل ز چیدن بر زبانه میهمان عندلیب
گل همه تن گوش گردیده برای استماع — غنچه دارد بر لب انسر داستان عندلیب
غیر از گل هیچ چیزی را نمیخواهد اغ — خار گل در سینه میباشد سنان عندلیب
هر صدای معنی دارد و لیکن گوش کو — جنبش گلبن سراید داستان عندلیب
صورت نیکو بود بر سیرت نیکو گواه — کس نکرده صید زاغی بر گمان عندلیب

نمی سرایم مثل گلخامان علیا در غزل
داستان خویشتن اندر بیان عندلیب

له انچه مانند رشته از میان قلم فست خرشیدن بر دیده از ریشت و منجب ۵۲ در بیان حسن

شب وصل است و من ناکام امشب / چو بختم خفت آن گلفام امشب
دلیکن بخت را بیدار گو هم / که آمد ماه من از شام امشب
دلیکن خواب او را در گرفته / نسازم بخت را بدنام امشب
چه خواب ناز بیداری بخت است / همای اوج شد در دام امشب
زخواب ناز او هم خوش کند دل / که آرام دلم شد رام امشب
چو بخت خویشتن بیدار باشم / دلارا همچو کند آرام امشب

بساقی تا سحر مانده ملاقی
زجهم بردم علیا جام امشب

۲۴۹
بخوابم آمد آن گلفام امشب / بدستم باده برد و جام امشب
دل و دین برد و جان هم باز گیرم / خریدم یوسفی بیدام امشب
بخوابم آمد و بیدار گشتم / همای شد رها از دام امشب
برای صدقه آن نرگس چشم / مهیا میکنم بادام امشب
ندیدم سایه را هم در شب تار / بکس گویم ترا پیغام امشب
رسیده کافری در خواب سحر / مشکل داشتم اسلام امشب
برون آرم از این شب صبح محشر / اگر یابم ز دستت جام امشب
درون دیدم که بهر دین آن شوخ / چرا آمد برای نام امشب
ببستم سوگند خود یک عهد کردم / نیامد باز چشم فرجام امشب
خیال آفتاب حشر کردم / کند این فتنه شد بر بام امشب
در آمد بر درم بیهوده آن شوخ / همه صید شد در دام امشب
پس از دست قدم تختی نبودی / چه شکر است کیم گلفام امشب
بسر کردی که گویا در پی دم / هزاران صبح صد با شام امشب

عدو هم بهر شکستن آمد علیا
نبرد ایوای بد انجام امشب

۲۵۰
بیا کان یار مهمان است امشب / شب قدرم نمایان است امشب
قدم بر در نهاد آن ماه خوبی / زخورشیدم چراغان است امشب
زهم بر گنج قارون پشت پا است / همه دولت بفرمان است امشب
تماشاگاه عالم گشته بزمم / فلک یک چشم حیران است امشب
زده آتش بگلشن نوبهاران / نشو از شور مرغان است امشب
برون آرد بجای دانه خرمن / زمین خود میر سامان است امشب
گل امید گشته زیب دستار / چو باغ خلد دامان است امشب
تماشا میکند اهل بصیرت / بگردون زهره رقصان است امشب
چو پرکاری اگر گردد بگردم / بنجم چرخ گردان است امشب
گدا گوید پاشاهم شمارند / هر امیر امیر شایان است امشب

علی چون این غزل خواندم بمحفل
ظهیر از بسکه حیران است امشب

۲۵۱
نمیگردد دلم [illegible] امشب / بلی خواهد ماه چارده نانی گدا امشب
بیا امشب بیا یا پر و یا بیا امشب / مبادا جان من باشد ز عمرم انتها امشب
زهی طالع اگر گردش [illegible] لقا امشب / بیا ساقی بجام [illegible] امشب
اجل بر در ستاده انتظار میکند ظالم / بجوان [illegible] امشب
بفردا قیامت وعده میدارم بفریادی / اگر خود شب بود [illegible] امشب
نمی گوئی بمن لفظی نمی شنوی من چه / مگر از بهر یکبار آمدی بیکار امشب
زطالع که آمد یار بعد از سالها امشب / نهاد [illegible] امشب
بیکدم [illegible] / چو جانانه است [illegible] امشب
نیاید [illegible] / چرا گوئی [illegible] امشب
زدرد [illegible] / نه همت [illegible] امشب
نگاهم [illegible] / چو شمع انتظار [illegible] امشب
چرا می [illegible] / نمی دانم که خود [illegible] امشب
بیا امرگ [illegible] / زبانم [illegible] امشب
شبی تاریک چون بخت سیاهم [illegible] جانا / بکش [illegible] جلوه [illegible] امشب

ـــــــ
۱ رو بجیزی آوردن متوجه شدن ۱۲ از مصطلحات الشعراء

نشد یادم ترا جانی کردم یاد ربانی / شده از انتظارت زندگانی غم امشب
دلا هر انچه باشد آرزویت گوی باین گردو / نیاید هیچ پیمانی باز دلبرها امشب
بده جامی پر از باده بخوان صد شکر [illegible] / زساقی تا نمیه ملا طهوری [illegible] امشب

علی بعد از بلالی پیش [illegible] این خوش غزل خواندی
چه خوش بودی اگر می بودی [illegible] امشب

۲۵۲
مرا کان نوگل خوبی بسو خوانده است امشب / دلم بر باغ رضوان آستین افشانده است امشب
مرا آن جان عالم جانب خود خوانده است امشب / زاعضا در شتابی پا بمنزل مانده است امشب
دل من ناقه در وادی ایمن رانده است امشب / کلیم الله در زیر پا بت خوانده است امشب
مگو کان آتشین رو هم زمحفل رانده است امشب / نگاه کان آتش [illegible] خوانده است امشب
مرا از بزم خود رانده عدو پیش خود خوانده / نمیدانم که این گوید فسون خوانده است امشب
عروس ماه هر جلوه ریزی کرد در بزمم / زانجم چرخ گردون [illegible] افشانده است امشب
بیک نظاره آنمه شه ملک قناعت شد / دل من [illegible] آستین افشانده است امشب
دم شد چاک از صوت حزین بیدار گردم / که در پهلو قدم ناقه را خوابانده است امشب
دل از افسانه ام غمگین نسازی ختم میسازم / بروز حشر گویم انچه در دل مانده است امشب
نباشد مهر بختم مگر کیوان[1] اگر باشد / که در پهلو مرا آن سر قدر بنشانده است امشب
گمان دارم نماز صبح شاید برد ترس خدا / هزاران کاروان قاصدم لب مانده است امشب
ندانم آن کدامین بزم آرا دعوی کرده / [illegible] امشب
دل من عاشقیت کرده آیا از برق پیمانی / [illegible] امشب
من یارم جدا باشیم زمهر چرخ و ادوار / [illegible] امشب
هزاران طوق غم در گردنم افتاده در سالی / [illegible] امشب
ندانم ساقی من با خطی پر کرده جامم را / اگر ساقی نامه خود را [illegible] امشب
علیا هیچ غالب مختصر کن قصه [illegible] / به محشر میتوان گفت انچه در دل مانده است امشب

علی چون این غزل خواندم ز حسرت عالمی گفته
نگه در چشم واهم در جگر وا مانده است امشب

ـــــــ
۱ نام ستاره زحل که بر فلک هفتم است ۱۲ از سراج اللغات

۲۵۳
بیا کان آتشین رو را بخود خوانده ام امشب / زمشعل کوکب [illegible] رانده ام امشب
بیا ای نخل طور وادی ایمن تماشا کن / کلیم الله را در وادی خود خوانده ام امشب
بیا ای مایه عشرت [illegible] / که هر [illegible] خود در [illegible] ام امشب
اگر خاک وطن [illegible] / که از [illegible] ام امشب
نیاید همدمی [illegible] / چو او [illegible] ام امشب
عجب بود سحر [illegible] / چو شمع خویش را [illegible] ام امشب
نیاید تا [illegible] / سر گشت جهانی بر تماشا [illegible] ام امشب
رقیب [illegible] داده / ورد لدار را از [illegible] ام امشب
بود افسانه ام [illegible] / ز برایم [illegible] ام امشب
بیا در هجران [illegible] / زبس [illegible] ام امشب
تب هجران نخواهد رفت [illegible] / بپات چشم [illegible] ام امشب

صبوحی بر سر خم غدیر [illegible] شده لازم
نماز شام در کعبه علیا خوانده ام امشب

۲۵۴
چه مرات رانیست دنیا جواب / نمیتوان گفت الا آفتاب
لیک آن [illegible] / نمیتوان گفت الا ماهتاب
لیک آن دارد کلف بر عارضش / نمیتوان آنرا گفتن حجاب
لیک آن حیرت زده خیره بود / نمیتوان گفتن گل نکهت ناب
لیک آن [illegible] آمده است / شمع روشن بایدش کردن خطاب
لیک آن بر سوز خود گریان بود / لاله احمر بود شاید صواب
لیک آن دارد سیه داغی بدل / چشمه حیوان بود از بس صواب
لیک آن [illegible] گشته اندر ظلمت است / این همه تشبیه کردم انتخاب

نقص هر شی هم بیان کردم علی
چه مرات رانیست در دنیا جواب

ردیف التاء

٢٥٥

کسی مغرور بر مال و منال است / کسی مغرور بر حسن و جمال است
غرور کس بود بر حکمرانی / غرور کس بر آن از کمال است
منم بی نفس در دوران که زردم / نه مال و حسن نی حکم و کمال است
درین مصحف فلا تنهر نخواندی / برای بوسهٔ عارض سوال است
بیا ای مرگ مهجوران مدد کن / که مردن عاشقان را هم وصال است
رقیبان و مرا یکسان ندانی / مرض را نیز نام آخر طحال است
مرا از دوزخ و جنت چه دا غلط / سعیرم هجر و فردوسم وصال است
دل من شاد شد من بعد عمری / که از چندی رقیبان را ملال است
سبکدوشم نمای صندلین رو / سر پر درد بر گردن وبال است
مشو مغرور بر حسن و بهشتر / که آخر ماه کامل را زوال است
زمین او را جبلت داغ لانید / رقیب زرد را طرفه شغال است
به بر رویان مخندای نیک منظر / که رنگ و صورت ظرف کلال است
ترحم چند بر در دای قابض روح / وفا از بی وفا هم احتمال است
که گوید بی آن عیسی دوران / که بیمارت قریب الانتقال است

علی از تو که میگوید بان شوخ
که حالا عاشقت را غیر حال است

٢٥٦

کسی مشغوف بر غنج و دلال است / کسی مشغوف از رنج و ملال است
کسی برنا کسان خویش سرور / کسی رنجور از اهل و عیال است
مرا چون سرمه اندر چشم کن جای / که خاکم از ره عز و کمال است
کنی پرهیز از افراط و تفریط / حصول عافیت بر اعتدال است
رقیبم را بپهلو نشاندی / که قدرش لائق صف نعال است
بیا ای رشک گل در بخت بلبل / که بر دیدار رویت انفصال است
کجا ایفاء وعده و کجا شوخ / دلا ابهم چو عمر آتش مقال است
اگر مفر باز حالاتم چه پرسی / سرم بر دوشش چون دال و دال است
خصلت را سوخت گرمی نظرها / که سبزه بر سر ره پایمال است
وفا از عمر خواهم تا وفایت / که روزش هفته باشد ماه سال است
بفرما و مکن هر آنچه خواهی / زبان اعتذارم بسکه لال است
کجا بار حنا و پای نازک / اگر انیم ز خوبان احتمال است

علیا او کجا و تو کجائی
گر از صحبت سلطان خیال است
محال

٢٥٧

جمال یار من طرفه جمال است / که هر عضوش بعالم بی مثال است
سر او شمسهٔ ایوان خوبی / ز فرقش اندران شمع جمال است
جبینش مطلع انوار والشمس / خم زلف سیه رشک بلال است
دو ابرویش کمانی از کیانی / دو چشمش صید انداز غزال است
سنان جان ستان مژگان شوخ / سر مژگانش پیکان نهال است
دهانش غنچهٔ باغ تبسم / زنخدان چاه بابل را مثال است
در ابلق مسی مالیده دندان / زبانش ماهی بحر جمال است

١ گرد آوردن ١٢ از صراح ٢ آیه کامل این است واما السائل فلا تنهر یعنی سائل را سرزنش مکن ١٢ مؤلف ٣ نام عضوی است که در شکم باشد و نیز نام بیماری که دران عضو لاحق شود ١٢ از غیاث ٤ نام طبقهٔ چهارم از هفت طبقات دوزخ ١٢ از لطائف ٥ کسی که ظروف از گل سازد ١٢ از منتخب و برهان ٦ ناز و کرشمه ١٢ از منتخب ٧ غمزه و اشارهٔ چشم ١٢ از برهان ٨ اندوهگین ١٢ از صراح و منتخب ١٢

١ جمع نعل که بمعنی کفش ست ١٢ از غیاث اللغات
٢ در ترکی بمعنی گنگ ١٢ از بهار عجم و برهان و سراج
٣ حیله انگیختن ١٢ از لطائف
٤ قرص زر اندود که در قبه یعنی کلس میباشد ١٢ از غیاث اللغات
٥ بمعنی بزرگ و خورد ١٢ از شرح نصاب و صراح -

دو گل از گلشن خوبی دو گوشش / خط لب سبزه بر جوی زلال است
دو گلبرگ تر و تازه لب یار / دو رخسارش دو جام پرتگال است

علیا مطلع ثانی رقم کن
که گوشش سامع مشتاق شال است

٢٥٨

بمنی بر سرینی چه نهال است / سر گلدستهٔ نازنین بلال است
صراحی می حسن است گردن / دو بازو مرغ خوبی را دو بال است
دو دستش شاخ مرجان لطافت / چه سینه زورق بحر کمال است
بود هر عظم صدرش ماهی نور / شکم سر چشمهٔ غنج و دلال است
بود گرداب بحر ناز نافش / میانش موی زلف خرد سال است
هر آئینه بود آئینه عانه / سرین دشت نزاکت را غزال است
دو زانو کاخ نازش را ستونی / دو ساقش شمع بزم قیل و قال است
غرض بر بستر خوبی عالم / نهالی از قد رعنا نهال است

بنادانی چو گفتم چند تشبیه
ز دانایان علی را انفعال است

٢٥٩

دلا هم حال عاشق طرفه حال است / که هر تمثیل جای خود ملال است
سرش چون کوه بر دوشش وبال است / ز آهش فرق راه اشتعال است
جبین تقویم بدبختی است دیدا / دو کاکل حلقهٔ ماتم مثال است
دو ابرو ناخن غم در نصیب است / دو چشم از گریه جام پرتگال است
بود بینی بر رویش شعله آه / ز مژگان خار غم چون ذوالکلال است
دو لب شاخ نهال خوش کلامی / دو رخسارش گو خاک هزال است

دهان مرغ سخن را آشیانه / زنخدان میوهٔ شاخ ملال است
گهرهای مضامین سلک دندان / زبانش طوطی شکر مقال است
اگر شاخ کلام تلخ گوشش / خط سبزه غبار ابتذال است

علیا مطلع دیگر رقم کن
که سامع حیرت آگین مثال است

٢٦٠

سر بینی عاشق هیچو خال است / سر شاخی غراب البین فال است
ز سیلی فلک گردن هلال است / دو بازو زیر بار ابتهال است
دو دستش دو قت توات وصال است / ز سوزش سینه آتش منقل مثال است
ز عظم صدر پهلو نصال است / شکم مثل سحاب خشک سال است
گره داده ز ناف خویشتن ماری / ز بار غم میان شکسته بال است
بود عانه بروی زخم پهاها / اگون دنبل سرین خسته حال است
دو زانو مضرب دست تاسف / دو ساقش خشک شاخ برنگال است
قدش در باغ عالم قصه کوتاه / سر وی آه خشکیده نهال است
تن زارش براه عشقبازی / فتاده بر سر کویش خلال است

کجا تشبیه جانباز و کجا من
ز هر شعرم علیا انفعال است

٢٦١

عکس روی یار در جام شراب افتاده است / نی غلط کردم بجوی آفتاب افتاده است
از رخت داغم بدل چون آفتاب افتاده است / در دل زلفت خاطرم در پیچ و تاب افتاده است
روی جانان در دو زلف مشکتاب افتاده است / با که گویم در دو شب یک آفتاب افتاده است
جلوه گر رویش نظرها از نقاب افتاده است / از نظرها نور ماه و آفتاب افتاده است

١ بالفتح استخوان ١٢ از غیاث
٢ زیر ناف ١٢ از غیاث
٣ پشته ها ١٢ از غیاث
٤ توشک ١٢ از غیاث
٥ آهن دراز که در چرخ ریسمان باشد ١٢ از برهان ٦ لاغری ١٢ از کشف و منتخب

١ زاغ سیاه دشتی که از شومی نشستن خود مباینت و مفارقت اندازد میان دوستان و اقربا ١٢ از غیاث ٢ تضرع و زاری از کشف ١٢ ٣ مجمر و آتشدان ١٢ از کشف ٤ پیکان ها ١٢ از غیاث ٥ نام ماهی ست او را ماهی بندی ماگهه گویند دران ماه بغایت شدت سرما باشد ١٢ از غیاث اللغات

از دل افشاندم طفل اشک چشم
کم نظر ای [illegible] نیست
[illegible] گشت باغ و [illegible] باد مدام
[illegible] شعر ترم

نوقد حسن تو اکنون بحساب افتاده است
شهر حسنت میان شیخ و شاب افتاده است
[illegible] جانم در ریند آب افتاده است
[illegible] گذشت [illegible] افتاده است
سر [illegible] در اضطراب افتاده است
هر دو رقیب گویا زدیده ام در آب افتاده است

سیر دریا میکند آن [illegible] علی
حیرتی دارم که چون آتش در آب افتاده است

۲۶۴

آنکس که بکوی تو کند عزم اقامت
قد قامت [illegible] شور قیامت
بی من بود [illegible] بسکه [illegible] عیش و عشرت
امروز [illegible] بکوی تو فتاده
ساقی [illegible] از کشف کرامات
دانم که اجل هم نرسد بر سر [illegible]

مشکل که خورد جرعه جز آب ندامت
شاید که ندیده هنوز آن قد و قامت
بی تو بودم بسکه همه رنج و ملامت
دیر [illegible] که میکرد درین شهر اقامت
باید که بنی ساغر [illegible] کرامت
آنکس که زکوی تو برد جان سلامت

در هجر که باشی تو علی همچو بلا
امروز تو کم [illegible] زفردای قیامت

۲۶۳

دل صفا [illegible] رشک [illegible]
جهان [illegible] دوخته ام [illegible]
اگر بصحبت مشایل [illegible] عمر نیست
جواب داشتن امید جز خجالت نیست
هزار رنگ تماشا زیک رخت پیدا
هزار آرزوی [illegible] صحبت [illegible]
بیا [illegible] چو شعله میسوزم
دماغ کو که در انبوه حشر زنده روم

خیال لعل تو بیش [illegible] زیاده [illegible] است
ازان کلام که گوئی ضلالت [illegible]
پناه خواستم [illegible] دست [illegible] است
سوال بوسه [illegible] است
ظهور حسن تو از خاندان بوالعجبی است
زبان چو ساحل بحرم تمام تشنه لبی است
شعاع مهر سحر ناله های نیم شبی است
مرا که شور قیامت بحرف زیر لبی است

له بیار درگذر [illegible] از گناه کسی ۱۲ از غیاث

زدیده جای علی حافظا گل بی خار
چراغ مصطفوی با شرار بولهبی است

۲۶۴

عدو [illegible] سیاه ادبی است
[illegible] شعله شمع [illegible] آئینه [illegible]
چه شد [illegible] کسی جای من [illegible]
چو گرد باد چرا سر [illegible] بیهوده
امید بوسه ازان بت نموده ام کورا
ندانم آن چه [illegible]
هزار شست زمال گردن جانم
کلاغ و سیر [illegible] عندلیب در قفس
جهانه [illegible] کشیده [illegible] بود نو داماد

اگر [illegible] با فصاحت عربی است
که وصف روی تو با آفتاب [illegible]
که کار دیار خلائق تمام بوالعجبی است
که خاکساری ما از [illegible] است
خیال بوسه [illegible] فزون [illegible]
که حرف [illegible] تو با این [illegible] است
بدین بهانه زخاک [illegible] است
بروی [illegible] چنین چو [illegible] بوالعجبی است
عروس حسن [illegible] است

هزار جان علی باد فدیه رمال
زخاک من بکف دست آن نگار [illegible]

۲۶۵

می پرد رنگ عزیزان [illegible] بیمار
مندمل گردید زخم طفلی من در شباب
هرکه می [illegible] زوال [illegible]
میشود پامال جان [illegible]
هرکه باشد سنگدل [illegible]
عرض یک بوسه هزاران بار [illegible]
چون مرا استاد [illegible] بند [illegible]
لام نستعلیق را قد [illegible]

بر [illegible] رخسار [illegible] ازار
در برابر این سبزه خط [illegible] زنگار [illegible]
[illegible] شوخی [illegible]
یارب این [illegible]
دشمنان را دوست [illegible] گفتار [illegible]
بی خبر خود دادم ندادم اینچنین [illegible]
سالکان [illegible] یارب این [illegible]
پیش خط سبزه عارض [illegible]

له شیرینی ۱۲ از کشف و منتخب
له حبی بالفتح پنهان ۱۲ از منتخب
له عزب بفتحتین مرد مجرد که زن نداشته باشد و بمعنی زن بی شوهر نیز آمده ۱۲ از فرهنگ انندراج له پشت دادن دولت از منتخب وغیره.

[illegible] نقد جان بر کف علی نثار
شاه خوبان در قبول نذر من انکار چیست

۲۶۶

بت پرست عشقم ای [illegible]
بوسه ام ده یا بده [illegible]
می فتد در ره کی بردگرد جان [illegible]
همچو تبخاله بلب از گفتگویش می فتد
بسکه حسن خلق را تسخیر عالم کرده است
بجز خوبی [illegible]
گر کند سود [illegible] شکر [illegible]
دلبر اعجاز حسنت عیب [illegible]
[illegible]
برگ گل را نیست [illegible]
جان من [illegible]
من گدای [illegible]
چون [illegible]

رشته الفت گسستن دگر زنار چیست
با گدای کوی گردی [illegible]
لب کشیدن جو جام [illegible] رفتار چیست
از چه با رسم [illegible]
همچو [illegible] زبان و خوبی گفتار چیست
از خط [illegible]
نقد جان [illegible]
[illegible]
همچو [illegible] قیامت دگر [illegible]
پیش زاغ [illegible] بلبل [illegible]
این عنایت این کرم [illegible]
ای بقربان [illegible]
[illegible]

ساقیا [illegible]
کو [illegible]

۲۶۸

میکند پامال [illegible]
[illegible] صحبت نباشد [illegible]
نیزه بازی میکند [illegible]
میکند گردش [illegible]
حسن [illegible] عاشق [illegible]
سید [illegible] یوسف عزیز [illegible]

میکند از دل [illegible]
دست [illegible]
چون [illegible]
[illegible]
میکند [illegible]
در دیار حسن [illegible]

له آیه کامل اینست لا تقنطوا من رحمة الله
یعنی مایوس مشو از رحمت خدا ۱۲ مولف

درد و داد و روز و شب [illegible] پابند
عکس ارواح شهیدان جلوه در سرخی [illegible]
رنگ می [illegible]

دائما پیر فلک [illegible]
جان نما آئینه رشک جام جم [illegible]
جان نما آئینه رشک [illegible]

سر [illegible] چون عصیان [illegible] چون نواب
غیر [illegible] علی این رتبه زنار کیست

۲۶۷

میدهد جان مرد [illegible]
کس نمی رسد [illegible]
نارو امن عاشق [illegible]
[illegible]
میشود [illegible] دل
غرفه بام [illegible]
از سحر تا شام [illegible] طلوع
مژه ها در سینه [illegible]
سرزنش [illegible]
[illegible]
[illegible] اندر خال [illegible]

میکند با قیامت [illegible]
یا الهی [illegible]
دلکش [illegible] دیوار
[illegible] ابرو [illegible]
سینه ام [illegible]
همچو خط [illegible] جان این [illegible] دیدار
یارب [illegible]
همچو [illegible] رفتار [illegible]
[illegible]
تیغ در دست [illegible]
[illegible]

تا بشام از صبح حیران است سرگردان علی
آفتاب جز [illegible] طالب دیدار کیست

۲۶۹

آنکه [illegible]
ای [illegible] صلح جانان و دوستی با دشمنان
ذبح کن صیاد تا [illegible] میان
از برای [illegible] گره در بند داد
قطره باران [illegible]

دانکه مردم [illegible]
از برای صلح [illegible]
هرکی از دشمنان جان [illegible]
باز [illegible]
در بهار [illegible] خزان آباد [illegible]

له یعنی پاینده و صفت برق خاطف از آن واقع شود که بینائی مردم برباید ۱۲ از بحر الجواهر

توبه سازم من چرا از ساقی و بزت الکرم
در خیال حور و غلمان شیخ دیندار من است

زلشند زخم دلم از مرهم زنگار سم
شور بختی بسکه از عمری نگون‌دار من است

بهر دن ماندم و خانه باشد انوار
هر کسی از بهر نفع خود طلبگار من است

آنچنان برگشته بختم زیر چرخ واژگون
میخورد خونم علی آنکس که غمخوار من است

۲۷۰

رفته‌ام از خویش سر بر زانوی یار من است
آنچنین دشمن بنا بخت بیدار من است

از چه رد بینی گل نرگس سفید ای گلعذار
تا ندانی زیر باغت چشم خونبار من است

در خود داز هم چو آئینه ز سنگ این سپهر
این گرانباری حرم دیشت خمار من است

یا الهی ابرو تو به ام در دست کیست
با ز ساقی رقیبان شوخ عیار من است

هیچ شیخ شهر از زر مست کناره میکشد
در چه پایه ساقیا از باده انکار من است

لطف باشد گر ببینم سایه بام خویش
سایهٔ خورشید گردون پرد دیوار من است

از سحر می سازد مرا رشک غزالان حرم
در میان جاحبان طفل کماندار من است

یار می آید ولا سامان مهمانی بکن
وه چه مژده قاه قاه زاغ دیوار من است

تا بدانم خویش را از دی جدا دورم از د
مانعم از وصلت محبوب ازمن است

غیبت اهند دم در میان میکده
بر لب و المنطوا به منبر ذکر خمار من است

بس علی حسن قبول از غیب یابد کلام
بین که تا مطبوع خلقی هیچ اشعار من است

۲۷۱

آن حسین که محبوب عالم با دوست
سینه مهر خزینه دل مهر با دوست

آن حسین که محبوب عالم با دوست
کف موسی لب عیسی رخ آدم با دوست

با مقبول نظر فرم بجنابش هر دم
آن سلامی که تحیات و عالم با دوست

راز دل با که توان گفت که تا گوش خورد
هم صبا خوف کند کاین سخن هم با دوست

زاهد اسجده تعظیم کنم پیش حبیب
زیر مهر اکی آن ابرو خم با دوست

هر دلی عرق ره حق گشته بر دید
پیش آن شاه که برهان مسلم با دوست

کرد بطلان نه است سبل روشن
آن مه مهر که قرآن منظم با دوست

نور آن چهرهٔ انور که سبق برده ز خور
دل من برد که این روی سیاهم با دوست

خاک نقش قدمش کرده مرا بخت سپید
زاز ازل تا به ابد روی سیاهم با دوست

ای علی داغ غم تو دل خود زانکه
دولت لطف آن شاه کرم با دوست

پیشکش کن ز علی هیچ نهی باد صبا
آن سلامی که تحیات و عالم با دوست

تلخ کرده است زلب عیش علی ای حافظ
آن سیه چرده که شیرینی عالم با دوست

۲۷۲

دلم آنست که آتش زن غم با دوست
چشم آنست که آب همه عالم با دوست

جسم آنست که جلد ماتم با دوست
چشم آنست که آب همه عالم با دوست

آن ولاله ام که این روی سیاهم با دوست
حسن سبز است که سرسبزی عالم با دوست

وادرنیا بکه نرباید تو اندرون
قاتل آن شد که لب عیسی مریم با دوست

غم ما را بدلش نیست از این رو راهی
که ندیدم دو صد باغ پیر غم با دوست

بوسه ام زان لب شیرین بدهد دشنامم
عیشم آنست که صد تلخی زمزم با دوست

صورت آدمیم آب و گلم درد و غم است
عیدم آنست که صد محرم با دوست

باید از چشمه خود روی خمارم شستن
جامم آنست که صد میکده جم با دوست

تا دلم شاد بیاد رخ آن یغمزن است
زخمم آنست که صد مرهم با دوست

داغ عشق است لاو نظر ماه سپهر
ماهم آنست که محبوبی عالم با دوست

گل بلبل عرق از شرم ز شبنم دارد
حکم آنست که صد جامهٔ شبنم با دوست

آتش حرص علی هر که چو صائب نکشد
گرچه در باغ بهشت است جهنم با دوست

۲۷۳

یک ... وقت سپید از دیار دوست
شد نسخهٔ شفا رقم مشکبار دوست

ما هم سر بلند بدوران که سوی ما
آمد بدست نامهٔ اشتر سوار دوست

بالین بر آستانه میسر نشد مرا
گو بود در ضمیر امیدم کنار دوست

جانم از آن بار دنم هم از این بار
باید سر رقیب نمودن نثار دوست

خوش داد آنچه داد دنشان از جلال
خوش گفت آنچه گفت جمال و وقار دوست

ل بمعنی ریحان که آنرا ناز بو گویند بواسطهٔ بوش تقویت قلب میکند گویا
که سپرست برای دفع غم از رشیدی و جهانگیری۔

باید غبار راه کسی توتیای چشم
آشوب کرده است مرا انتظار دوست

نسیم بیان نمود عدد بیش دلبرم
او نیز شد ز برده بی اعتبار دوست

بر عارض نکو نشده سبزه خط عیان
گردیده است تحت حلب نگار دوست

روزی رسی بدامن دلدار بالیقین
سن خاک جسم خویش برین رهگذار دوست

صبحی آفتاب رسی همچو شبنمی
اگر گریه ها کنی همه شب قرار دوست

شاید غبار ما برسد تا رخ نکو
مدفن نصیب باد مرا رهگذار دوست

چشم بر آن فتاد جدائی نصیب بخت
زاغ فراق بود که نال عذار دوست

در کار و بار خویش علی نیست دخل ما
بر جسم و جان ماست همه اختیار دوست

۲۷۴

باد سحر اگر برسی در دیار دوست
بوی بسوی ما زره مشکبار دوست

چون آید آن حبیب در این باغ بیها
باشد نسیم صبح مگر راهوار دوست

شهد عدو ز زهر حبیب است ناگوار
خوشتر ز برگ گل بود م نوک خار دوست

خط سیاه گشت نمودار بر عذار
در عنفوان حسن خزان شد بهار دوست

گو ساده رو نماند و صاف دل شده است
بر آمده بصورت خط غبار دوست

خالص ... باش وی اعتبار نیست
تا نکته کامد نماید عیار دوست

گو دیده ام چه ... بهار است فراق
سیراب باد بار خدا کشت زار دوست

افزود حسن سبز بدان خط سبز رنگ
فصل خزان نمود و خندان بهار دوست

من با کدام روی کنم خواهش وصال
آنجا که آفتاب شده آئینه دار دوست

کافی نمیشود دو جهان گر فدا کنم
جانم چه چیز بود که گردم نثار دوست

گل گل شگفت باغ مراد همه جهان
ورد [illegible] نگشته ایم علی سنگسار دوست

۲۷۵

مدتی شد کس نیاورده بمن پیغام دوست
از زبان دیگران یارب تو بشنوا نام دوست

تا سحر بیدار ماندم گوش بر آواز پا
بخت خواب آلوده ام شد صبح و آرام دوست

دوش خم بر ... است شاید عیسی دوران من
مشتبه شد صبح با چرخ چهارم بام دوست

از پی دفع بلای چشم بد نیک فال
میکنم دایم تصدق بسته بر بادام دوست

اینچنین صد وعده خواهد کرد بی بنیاد محض
با سلامت حال ... ازلب زبان در کام دوست

چشم ما مشتاق دیدار رخ پر نور دوست
آرزوی گوش ما باشد علی دشنام دوست

۲۷۶

خیر مقدم ای ... خوش بیان پیغام دوست
گو غنیمت آن باشد ابتدا بر نام دوست

در شکر گفتار ... دشمن میدیدم لذتی
آنچه لطفم داد یاران تلخی دشنام دوست

صید کرده جان صدها خط سبز آن صبح
گو نبوده باز این هم رنگ گم دام دوست

وا درنعا ناسزا گفته مرا پیش رقیب
سینه ام شق میشود زین ظلم بی هنگام دوست

از ره بغض و حسد دشمن اهانت میکند
باعث تحقیر باشد جها اکرام دوست

وعدهٔ محبوب را یارب چه روز و شب بود
شام او گر صبح باشد صبح باشد شام دوست

جمله اعضایم علی با یاد دوست دوش در دل
صورتش در چشم میگردد دلم با نام دوست

۲۷۷

آنکه بر لب نم شود تاثیر فریاد شما است
وانکه در دل غم بود خاصیت یاد شما است

تا شنیده قصه صید بحر ماهی از فلوس
با همه تن چشم سر بر راه صیاد شما است

رتبه بنده با آقا کی برابر میشود
ای ستمگر در قیامت ... آزاد شما است

تیغ در ... بود ناحق ستیز در ...
رونق باغ حریم ... شمشاد شما است

گو نباشد کلبه احزان من دار السرور
خنده زن بر ... جمشید ... شاد شما است

بر کشم ای دستان دست ظلم پیش که
شیوه جور و جفا ظلم ایجاد شما است

داغها دارم بدل چون لاله نعمان سرشت
بر امید وصل این ویرانه آباد شما است

در همه جا عشق را فرماندهی باشد علی
خانه آباد جن و انس برباد شما است

۲۷۸

سهو و نسیان و فراموشی ز من یاد شما است
جور و بیداد و ستم بر عاشقان داد شما است

بلبل و پروانه را با شمع و گل باشد ظهور
عشق را بنیاد در عالم ز بنیاد شما است

هر عمل را روز محشر پرسشی باشد ضرور
بی جزا و بی سزا یک ... بیداد شما است

طوق گردن ساخت ... زبس خار در ...
از شما ظالم ترو بی رحم جلاد شما است

ل قصر خورنق که نعمان بن منذر بنا کرده بود بغایت خوبی و نزهت ۱۲ از غیاث

عاشق شیرین بشهر شکر کن مشهور شد
جانکن اگر عالمی مشهور فرهاد شما است

میکشم هر سال در دل تازه برنو میدهم عمل
پانزده در دل گره از سال میلاد شما است

هبز ندا دائم حدم فریاد ای پیر مغان
شوهر بنت العنب آخر نه داماد شما است

آن معانی دار جاگیر بدیر اقلیم حسن
سبزهٔ خط سیه فرمان اسناد شما است

عاشق تصویر است بی شبهه ز اصلی سایه
از رد غفت نهان از خلق همزاد شما است

ختنه بر در رسیده بشکنم خم باده بر سر
ساقی بزم میستان چه ارشاد شما است

در سرا با نو سگالی نیستم با خال و خط
خامهٔ میرنگ مضمون نمیزد بهزاد شما است

پاره پاره سینهٔ حبیب دگر بیابان همچو گل
چاک دامان ساختن تعلیم استاد شما است

نیست امید بازگشتن در ایام حیات
تا درین جسم است جان مجنون معتاد شما است

از برای حق تعالی و رسول پاک او
یا علی هر کار من موقوف امداد شما است

۲۴۶
هر من در ره نوبی سپر است
که سخن از لب تو گلشکر است

پ دل د ور شد ز گفتار ت
بیش ما همچو ذره قدر زر است

خواستگاریم دختر رز را
بیکسی بر مزار نوحه گر است

بی اجل مردنم بهجر کسی است
سخن ناتمام گلشکر است

در خیال رخ ولب جانان
هر بشر را که یافتم به شر است

چه زمانه درین زمانه رسید
باخبر از تو بسکه بی خبر است

هوش من میرود ز بیهوشی
دلبر ما که یوسف دگر است

یکجهانست لیس زلیخایش
خشت دیوار یار زیر سر است

گنج قارون مرا کند پابوس
صورت دست سورهٔ قمر است

دل شیدا است مصحف ایمان
چهرهٔ عاشقان برنگ زر است

ساقی ماست سیم ساق بدر

هست شعر علی چو خاقانی
تا سمرقند قند او سمر است[۱]

[۱] افسانه از کشف و منتخب

۲۴۸
چهرهٔ یار من که چون قمر است
تنم اندر فراق چون کمر است

وصف دندان او رقم کردم
تا گل کلکم چو رشته گهر است

لب دندان او توان گفتن
کز یاقوت درج گهر است

یار را سرو قد ازین گویم
که نهال مراد بی ثمر است

نیست آئینه آفتاب فلک
طوطیم را زبان نیشکر است

از پی رفتن آمدم اینجا
دار دنیا سرای رهگذر است

باغ بی یار داغ در نظر است
رگ گل نوک خار در جگر است

رگ گل بی تو خار در نظر است
خار ره با تو یک رگ جگر است

آه فرد کنم اگر امروز
امشبم بسکه از دیم تر است

ملک دیوانگی است کشور من
داغ عشق تو افسرم بسر است

سایهٔ بام یار برد و شم
مور را از هما بپشت پر است

کوه طور است میل سرمه مرا
بر سر بام یار جلوه گر است

شد سیه پوش شام بر ماتم
چاک دامان مگر که هر سحر است

کم ز زلف دراز خوبان نیست
قصه ام گو تمام مختصر است

دلربایم ز بسکه سیمبر است
رنگ رویم بعشق همچو زر است

آنقدر تیز رفت جانب یار
گوئیا پای پیک یار پر است

گشته مانند رگ تن زارم
نوک مژگان یار نیشتر است

یکجهان و هلال سی بینم
بدر سیما ستاده چون بدر است

قد آن سرو باغ ناز علی
چون سخنهای من بلندتر است

۲۴۹
بیا که کنج قفس صحن خانقاه من است
ز دام قید دعاهای صبحگاه من است

علم به لشکر دل دادگان ز آه من است
بیا بیا که ز داغ جنون کلاه من است

بقید عشق گرفتار شل[۱] ماردم
چو ابلهش که ز نخدان یار چاه من است

براه عشق تو آن خاکسار گردیدم
که تا به ذره نقش قدم نگاه من است

[۱] ایچه مانند رشته از میان قلم وقت تراشیدن بر می آید، از کشف و منتخب

ز رای قاتل جانانم که گفت تیغ بکف
قضای عاشق جانباز خیرخواه من است

از آنکه با کجای کنم نماز خسوف[۱]
همیشه زیر نقاب سیاه ماه من است

مجال بود که دزدیده دید می رود
معاف دار صنم کانچنین نگاه من است

علی ز رد ز تحسیم گدائی کوی نجف
وزیر احمد مختار پادشاه من است

۲۸۱
گران ز کوه بعصیان اگرچه کاه من است
چه سود ازینکه ز خلقت نهان گناه من است

از آن ملامت و تشنیع و عذاب بسند
بهشت عدن چو جوی پر گیاه من است

نداشت یار قدم باز بر زمین چو شنید
زبان و گوش و نظر دستیاب گواه من است

گدای کوی توام شاه کشور عشقم
که ننگ و عار بعشق تو عزو جاه من است

نموده اند مرا پادشاه کشور غم
که نقش های کف پاش بوسه گاه من است

فراخنای جهانست قابل گلگشت
درم بارکت اید دست تنگاه من است

سر مرد دیاره کن ام ز جان بکس
ز درد و رنج و ملال و الم سپاه من است

سپهر عشق بخوانی مرا بدر ز زمین
کشود دل مغموم سیرگاه من است

هلال کرد مرا چرخ بعد بدر شدن
که بازدی تو ز عمر میده من است

صبا بیا و بمنصور این تو بدیده بیان
که رو آن فلک مهر حسن ماه من است

هزار بوسه ز یک لعل گشید بزور
ز درغ مو چو نقصان کمال جاه من است

جبین بسنگ رسی سوده ام هلال مثال
هزار دار بیک نوک خار راه من است

بغیظ آمد نفته چو گمش مهرد
سفید بخت زلبس خصم رو سیاه من است

طفیل عشق امان یافتم ز تاریکی
ز قرص مهر درخشنده سجده گاه من است

که آفتاب فلک گوشه کلاه من است
بجای شمع درین کنج قبر آه من است

غزال معنی صاحب علی شکار من نیست
برون ز دائره چرخ صیدگاه من است

۲۸۲
شائق تیغ زنی می شنوم یار من است
پیش او سینه سپر میکنم انکار من است

[۱] گرفته شدن ماه منتخب

[۲] نیک بخت از غیاث

رو بر ویم ز رخ یار برانداخت نقاب
شکل باری که صبا نیز طرفدار من است

چشم انجم بصباحی رود آخر در خواب
دانکه خوابش نبرد دیده بیدار من است

هول دل گشت مرا شربت دیدار نه
روغن آتش دل شربت دینار من است

ای بت عربده جو شکوه مکن خش بخا
کز رگ جان بکفت رشته زنار من است

ای جنون دست بیاز دکه کاری تنم
بسکه بی شغل پریشان دل بیکار من است

بس جنون بس که هنوز است امید وصلش
باقی از جامهٔ تن یک رگ جان تار من است

یا الهی بن آن کن که ترا می زیبد
آن مکن بار خدایا که سزاوار من است

مهربانی نکند چون بت کافر به علی
سنگ را موم کند نرمی گفتار من است

۲۸۳
دشمنم هر دو جهان بر طرف یار من است
دوستدارم ز همه خلق جفا کار من است

بر لبت میگذرد در حق من تلخ کلام
واعجب قند و نبات از تو نمکسار من است

ای دلارام قدم رنجه بفرما که روم
من طلبگار تو ام مرگ طلبگار من است

کس بپرسد متاعم زگرانی بها
سر دبازاریم از گرمی بازار من است

عیب بین است غزل بین من ای تیغ
بر سر ذبح بود هر که خریدار من است

بادشاهی جهان است قناعت بی شک
سایهٔ بال هما سایهٔ دیوار من است

گر بغیر دس روم رحمت محض است علی
قابل نار دگر نه همه کردار من است

۲۸۴
الفت شیر خدائی و جهان دین من است
شادمانم ز غم دین خاطر غمگین من است

فقر را فخر نبی گفته علیه الصلوات
بس گدائی در شه عزت و تمکین من است

لطف جنبیدن گل دام خرام ناز
شکل تحریک صبا منبع تسکین من است

یاد محر دم ز تحسین حسینان جهان
هر که از نه حسد در پی توهین من است

بهتر از جای در گلهای جنان می بینم
سنگ دروازهٔ تو بستر بالین من است

مرغ جان بود پریشان تلاش صیاد
دلبرا پنجهٔ مژگان تو شاهین من است

جلوهٔ حسن تو بخت عالمی دارد بنظر
دیده ام جان جهان جام جهان بین من است

ساق عرش است مگر مطلع بجم آ
زانوی یار بر و باز چه بالین من است

هر که از تهمت من بر علی فائده ... / خوشه چین است ز خرمن که سخن چین من است

۲۸۸

خار در چشم عداوت گل بسر من است / انچنین کور چرا دیده بدبین من است

حال گیتی است عیان پیش نظر [illegible] / بین که این دیده من جام جهان بین من است

همچو آن شاخ که از بار ثمر می شکنند / از افتادگیم از ره تمکین من است

بلبل خامه کند نغمه سرای شب و روز / لوح مکتوب گلستان صفا بین من است

زاهدا بین که رخ مغبچه کافر کیش / مصحف اندر نظر دیده حق بین من است

وقت جان کندن عاشق [illegible] آسان / ذکر دندان و لبش سوره یسین من است

دیده باید چه کند چشم برهمن بچه / طالب این مسلمان [illegible] دین من است

اشک خونین ست [illegible] لعل [illegible] / مائل عارض او خاطر رنگین من است

دلبرا از اثر فیض شما هر غزلم / پیش احباب علی موجب تحسین من است

۲۸۹

شادمان در کوی جانان جان ناشاد من است / قید در بستان عفت سرو آزاد من است

ای فدا جانم بهجر آنکه در یاد من است / کشتگان را زنده کردن کار جلاد من است

ای خوشا بختم که در هجرش [illegible] ارشاد من است / موج آب زندگانی تیغ جلاد من است

گرچه بهر جور ترک چرخ بیداد من است / شاد اندر یاد جانان جان ناشاد من است

باغبان ناشاد فرمای [illegible] اشاد من است / قید ساز قمریان آن سرو آزاد من است

آنکه بیداد شده [illegible] ستم باشد ستم / و انکه گم شد جهانی از فریاد من است

خود بدام افتم اگر آید کسی در گلشنم / صید نخواهم کسی را آنکه صیاد من است

این خلا ممکن نباشد [illegible] حکیم / بر بیان آسمان ارض فریاد من است

سر کویش چرا خاکی نباشد بر سرم / آدمی زادم نه آخر خاک بنیاد من است

میکشم تصویر پیش چشم از سر تا بپا / در دماغ من خیال او بهزاد من است

خرمن دیدار می بینم جمال یار را / ز دو ای دیده که چابکدست جلاد من است

بعد صد منت بر آن قتل [illegible] / باش ای [illegible] که ناز آن تیغ جلاد من است

[illegible] زاهد [illegible] مشتاق [illegible] / بهتر از حوران غلمان آدمی زاد من است

ای فسونگر مطلع میار ز [illegible] خیال / گر میان آدمی زادان پریزاد من است

شکسند تا خاطر صیاد میدارم بحفظ / سور چه خورده اگرچه طوق [illegible] من است

اینهمه منی ز عرش اعظم آورد دم علی / خود چه گویم در خبر آمد که استاد من است

۲۹۰

آنکه افزون میشود چون ماه بیداد من است / و انکه نقصان [illegible] همچو مه داد من است

آنکه [illegible] امروز بیداد او من است / و انکه از امروز بر فردا بری داد من است

همچو گنج اندر خرابه [illegible] دل است / زیر گردون بس همین ویرانه آباد من است

رو بر [illegible] تا بان [illegible] زده است / بحر خون جاری است [illegible] نقصان من است

سوزش دل [illegible] طبیب / همچو نشتر [illegible] فصاد من است

بوسه عارض عطا کن [illegible] / از شه حسن رخت فرمان اسناد من است

دشمنم را جام [illegible] داد / با فلک [illegible] گفت این ظلم ایجاد من است

دیده باید [illegible] / رحم دل [illegible] جلاد من است

لام زلف [illegible] / چشم [illegible] من است

عشق داد [illegible] / راست [illegible] داد من است

یا علی مشکل گشا باشی [illegible] / در امور سهل هم امید امداد من است

۲۹۱

رعد غران نیست [illegible] جلاد من است / برق تابان نیست موج رنگ فریاد من است

بوده ام حیران که در [illegible] / هر نفس کان [illegible] فراقش [illegible] فریاد من است

[illegible] می شنوم [illegible] / این خبر [illegible] داد من است

[illegible] بالا نشینی [illegible] منبر رت / [illegible] طوبای تو بالای شمشاد من است

بوسه دادن را [illegible] / بهتر از حاتم شمارم آنکه جواد من است

از گره دادن سر بند قبا او چه سود / در زلال [illegible] مروت [illegible] یاد من است

پر معانی باشد الفاظم [illegible] / حلقه [illegible] زنجیر های چشم [illegible] من است

آرزوهای دو عالم [illegible] / هر امید [illegible] اعداد من است

گو نهان [illegible] / پیش من [illegible] الحاد من است

دختر رز را من شب داد پیر میکده / [illegible] گفت کاین مست و من داماد من است

خواجگی تا چند باشد بندگی کن بنده / هیچ میدانی که از بهر چه میلاد من است

گوشه گلزار خواهد شد مرا کنج قفس / شکرها کی گلعذار است آنکه صیاد من است

ضبط کن ای دیده گریه تا نگردد نرم دل / گرچه از آهن زیاده سخت جلاد من است

هرچه میخواهند از تو میدهی [illegible] / آنچه ندهی نخواهی [illegible] داد من است

راست میگوید نظیری از حقیقت ای علی / آنچه رحم از دل برد تاثیر فریاد من است

۲۹۲

شب مهتاب هست [illegible] نیست / [illegible] اشک ما نیست

تو آن شاهی که ملک حسن و خوبی / همه [illegible] زمینت نقش پا نیست

[illegible] عیسی اگر [illegible] / بغیر از مرگ در دم [illegible] دوا نیست

من و هجران و صد رنج جدائی / بملک عشق گویا پادشا نیست

چو ماهی گو همه تن دام گشتم / شکاری غیر خود در دام ما نیست

[illegible] خار طلب در پا نرفته / گل امید در دامان ما نیست

[illegible] زلف [illegible] دارم دماغی / کسی محرم بجز باد صبا نیست

[illegible] در کوی جانان خاکساری / مگو دیگر بجای کیمیا نیست

سیه بختم فدای حسن سبزی / که جز خون شهید الفت حنا نیست

همه تن نقش تسخیر است زاهد / مگو در بوریا بوی ریا نیست

بدست مست شمشیر و دوستی [illegible] / بچشم میگسارت توتیا نیست

نگیریم اشک گر تحت الثری نیست / نه نالم ناله گر فوق السما نیست

زبانم در دهانم آبله شد / چه سازم [illegible] اثر اندر دعا نیست

بود عصفور سقفش مرغ آمین / شکار دام او غیر از هما نیست

بجز طوبی قدت دیگر چه گویم / مرا خود اینقدر فکر رسا نیست

علی کشتی بر آوردن ز طوفان / خدا داند که کار ناخدا نیست

۲۹۵

چو کار ساز جهان نقش دلربای تو بست / هزار رشته جان در کرشمه های تو بست

گذاشت دزدی و دزدی دل عالم / نقیب [illegible] است گر آنکه او حنای تو بست

ز آفتاب جمال تو تاب باده ام محروم / کدام ظالم بی رحم غرفه های تو بست

بپاست حشر بعالم ز شور خلخالت / که فتنه های قیامت بساق پای تو بست

به قعرهای جهنم فتاد بر رخ خویش / هر آنکه بر رخ من باب کوچه های تو بست

ز ابرو قطرات از برای [illegible] جهان / چه تیرها چه کمان چشم سرمه سای تو بست

نبود خون دل عاشقان که مشاطه / حنای گلشن جنت بدست و پای تو بست

گذرگاه نظر سوی جنت الماوی / کسی که چشم بر ان کوی [illegible] تو بست

گشاد عقده غمهای دو جهان از جان / علی که دل بسر زلف مشکسای تو بست

۲۹۳

هر آنکه رخت سفر از در [illegible] بست / ز موج سیل سرشک [illegible] بست

نسیم باز نیامد بسوی مشتاقان / بکوی سرو قدم [illegible] بست

بوعده اش چکنم اعتبار کان جانان / شکسته بودن هر عهد [illegible] بست

براه عشق قدم آنکسی بصدق زند / که نقد جان بکمر در ره فدایش بست

چرا نگفت ز گل عندلیب [illegible] / گره گره [illegible] اندر گلو نوایش بست

نداده اندر [illegible] چشم مهر و ماه هنوز / دلم امید عبث از لبی لقایش بست

بگو بمدح شه لافتی علی هر دم / که مهر حق خداوند بر ولایش بست

۲۹۴

دلیست که همه جور و جفا بر سر ما رفت / در یافت نگوید که از ما [illegible] خطا رفت

صد حیف برین غفلت خواب سحری ام / بیدار نگشتم طرف باغ صبا رفت

از بزم چو رفتی خبر ما نگرفتی / کس هم نرسانید ترا آنچه بما رفت

ای منعم بی خبر چه در ناز و نعیمی / بر جان گدایان تو ندانی که چها رفت

صد دسته گل در چمن وصل بر آورد / خاری که [illegible] در هجر بپا رفت

خط نیز فرستاد چو خط گشت نمایان / شد سینه او صاف چو از [illegible] صفا رفت

المنة لله که صنم پیش رقیبان / خندان بخوشی آمد و [illegible] خفا رفت

ای وای برین گردش دوران که سکندر / سلطان جهان [illegible]

بی آه درین ضعف نداریم قیامی / افتد بزمین پیر چو از دست عصا رفت
آنکس که نکو زیست نکو مرد عزیزان / اسمش به بقا ماند چو جسمش بفنا رفت
کردیم دعا پیش صنم لب پی وصلش / با غیظ بزد تیغ که دستم بدعا رفت
مقرون چه شود عهد پریچهره بایفا / آمد بزبان وعده که از سینه وفا رفت
من بعد عیادت چو باستاد مسیحا / فی الفور فنا آمده هر گاه بقا رفت

آگاه نکردند مرا آه علی آه
بر جان عزیزان که بقبر اند چه ها رفت

۲۹۴
بالای فرق خویش صنم عقد مو به بست / راه رهائیم مگر از چار سو به بست
تا چند غیبت من بیچاره دوستان / خوش آنکه پیش یار زبان عدو به بست
حاصل نکرد چیز دگر غیر سوختن / عقد محبت آنکه بآن شمع رو به بست
هنگام گریه آمد هر چند اشک ما / ای وه چه خوش که سرو روان آب جو به بست
تا راز دار یکدگری گشت دیده ها / تا بین ما و یار در گفتگو به بست
هجر تو کرد اشک ز چشم میانه خشک / وا از گریه ناله های من اندر گلو به بست
داغی بسینه برد ازینجا درون قبر / در شعر خویش آنکه ترا لاله رو به بست
ابواب کارهای جهان جمله برکشاد / بر روی خویش هر که در آرزو به بست

بر باد رفت آه همان عهد هم علی
هر چند در جمعه من با وضو به بست

۲۹۵
گوهر بکاکلت صنما مو بمو که بست / بر جان عاشقان رهی از چار سو که بست
چین بر جبین مباش خطا گرچه کرده است / مضمون شعر زلف تو مشکبو که بست
پنهان شد آفتاب تو ابر نوبهار / دلبر ترا نقاب سیه پیش رو که بست
مدهوش میشوند بکیفیت بزم / بر روی عاشقان تو راه سبو که بست
عقبی طلب کنم زچه در کار دنیوی / در فعل غسل نیت قصد وضو که بست

چشمان یار را که نوشته علی دو جام
مضمون کاکلش ز خطا نافه بو که بست

۲۹۶
[illegible] جانانه بسوخت / بود هر آنچه متاع من بکاشانه بسوخت

آنقدر تنگ شد از ناله و فریاد کسی / محبس آخر بشبی بر سر دیوانه بسوخت
بسکه کشید آئینه تصویر گل اندام سیاه / آتش افتاد در ارژنگ و بتخانه بسوخت
چشم افشاند گهر از تهیدستی من / دل زارم همه شب بر سر پیمانه بسوخت
حیف آن یار نپرسید ز حالات دلم / بر سر حال خرابم دل بیگانه بسوخت
سرمه آلوده نگه کرد سوی برق هلال / بر سر کینه افلاک سلح خانه بسوخت
محتسب دوش اگر سوی حریفان آمد / از سرش تا بقدم آتش خمخانه بسوخت

حال محبوب علی بر سر محفل هر گرد
بر سر ختم نشد شمع که پروانه بسوخت

۲۹۷
خانه صحیح ام از آه مریضانه که سوخت / داد رنجا سر بیمار شفاخانه که سوخت
بوسه رخسار ادای تو مرا عید گذشت / ای شه حسن ز سر کار تو سالانه که سوخت
آه و فریاد اسیران گران جالیش برد / بر سر ختم نشد سقف نواخانه که سوخت
آتش عشق بسوز دل معشوق ادا / پیش از شمع ندیدم پر پروانه که سوخت
شعله بر آمده در خانه و از خود رفتم / همه اسباب خویش بشکرانه که سوخت

اخگر سوخته ام گشته علی خال رخش
آه در روزی من بود همین دانه که سوخت

۲۹۸
دلبر هم با رنگ و روی دیگر است / دیگرش در رنگ و خوی دیگر است
سنبل فردوس کو زلفش کجا / زلف او را هوی موی دیگر است
جام جم را بر سر سنگی زنم / باده من از سبوی دیگر است
کوثر و خلدت مبارک زاهدا / کمترین در جستجوی دیگر است
بوسه می چینیم ز خاکم آفتاب / خاکساران را غلوی دیگر است
چشمه حیوان مبارک خضر را / آب در جامم ز جوی دیگر است
آرزو دیم گر کند رضوان کند / آرزو دیم سیر کوی دیگر است
ای که بهر قتل دیگر میروی / عاشقت را آرزوی دیگر است
تا بکی خود را کشد طوبای خلد / سرو قدش را اندای دیگر است
گرچه در پهلو نشانده پیش غیر / لیک گل او را البوئی دیگر است

روز حشر است امشبم یارب مگر / با منش هر گفتگوئی دیگر است

بشنو شعرم هم بقول کس علی
هر گلی را رنگ و بوی دیگر است

۲۹۹
هر گرا از جان نثاران بر در ذو راه نیست / از فرادیس جنان اندر جهان آگاه نیست
چون بریده زلف مشکین یا عشقم کم نشد / گر سرم ببرد عزیزان قصه ام کوتاه نیست
هر چه خواهی کن لقب در زندگانی لیکن با / بعد مردن امتیازی در گدا و شاه نیست
زیر چشم اهل همت آنچنان نشنیدم / هیچ رزی خود کسی از حال من آگاه نیست
کم نگردد گمرهی هیچ راهی در جهان / جز ز راه مرگ کش اندر کسی گمراه نیست
چون شود در حساب ای اهل حسنا کسی / کش حساب اندر نشان حبة لله نیست

صد هزاران جان درین چاه ذقن افتاده است
یوسف کنعان علی افتاده آن این چاه نیست

۳۰۱
هر گدا را باریابی در حضور شاه نیست / قصه فرهاد الا پیش خسرو تا ماه نیست
حله فردوس بخشیدن ز فور رحمت است / ورنه این تشریف دنیا بر قدم کوتاه نیست
پیش زلف مشکبارت شب دخانی بیش نیست / همچو روی روشنت ای مهر ماه نیست
صد هزاران سال رفت و بیشماران ماه شد / وعده ات را گویا فرد از سال و ماه نیست
مسخر است سینه ام را بود و نابود و دانش / حاصل دنیا که حاصل گاه هست و گاه نیست
شاید از دلبر ربوده اند کوه حسن هم / خوب شد کاین زاهدانرا بر در او راه نیست
بر تو جان دادم چو پروانه بشمع اگه نه / حیف در عهد تو دلها را ابد لبها راه نیست
علم رب جزو کل باشد محیط جزو کل / حاجت اظهار امیدی درین درگاه نیست

تا ه کرده جامه عمرم علی دست اجل
پیش آنمه هی مرا تا حال راز کوتاه نیست

۳۰۲
منظر مهر و ضیا صورت درویشان است / مظهر صدق و صفا سیرت درویشان است
آنچه از پرتو آن دل شود آئینه مثال / رشک صد مهر فلک طلعت درویشان است
آنچه از وی ثمر تازه خوری همه سال / دیده باشی شجر قامت درویشان است
آنچه کامن شود از وی زر خالص عمان / دیده ام سنگ در دولت درویشان است
جامه کهنه و صد پاره به تحقیر مبین / حله خلد برین خلعت درویشان است
حاجت آنچه برآورد ترا ای منعم / کوشش تست که در حاجت درویشان است
روز محشر نشنیدی که بجنات نعیم / نوبت شاه پس از نوبت درویشان است
بوی کاین بهشت جنان قیمت از ارزش / گفتی از همنی نزهت درویشان است
در زمین چون نرود بر سر قارون گنجش / که نکند کوفته همت درویشان است
شهرت حاتم طی در همه عالم بسخا / خوانده باشی که پس از خدمت درویشان است

آنچه بردی نبود دسترسی دزد انرا
گنج علم است علی دولت درویشان است

۳۰۳
رفعت کون و مکان خدمت درویشان است / نکبت هر دو جهان ذلت درویشان است
مایه نکبت و خواری که ترا شد بجهان / عزت شاه و گدا دولت درویشان است
آنکه شد تاج شهی بر همه آفاق جهان / بر سر هر که شود شفقت درویشان است
آنچه مخدوم سلاطین زمان میسازد / یاد میدار که هم خدمت درویشان است
آنچه سرمایه بی قهر الٰهی گردد / مدحت شاه دگر غیبت درویشان است
آنچه از گوهر مقصود ترا دور کند / وصلت شاه دگر هجرت درویشان است
نسبت مهر فلک آنچه بذره دارد / با سلاطین زمان نسبت درویشان است
گو بود دگر دره گدیه گری بر رخسار / مطلع مهر ضیا طلعت درویشان است
در بلندی بگذشت آنچه ز طوبای بهشت / قامت یار و دگر همت درویشان است
میوه جات متلون همه در طشت طلا / در بهشت عوض دعوت درویشان است

آنچه خوشنود اشت علی آنچه وطن در غربت
باد مقسوم همه صحبت درویشان است

۳۰۴
بد آنکه قصر علی از شرف بنیاد است / بنا در خانه عمرت اگرچه بر باد است

۱ یعنی خلعت که امراء و سلاطین بکسی دهند برای بزرگ. گردانیدن ۱۲ بهار عجم
۲ کوتاه ۱۲ مولف ۳ گردشده ۱۲ مولف
۴ ای منعم چیزیکه حاجت ترا داکرد آن کوشش باشد که تو در حاجت درویشان کنی
۵ یعنی سیسه ۱۲ از شرح نصاب.

ببین بچشم حقارت که گنج ویرانم
به فیض یاد رخ یار یوسف آباد است
خراب گرد غم هجر دار آبادم
خرابه دلم از شوق وصل آباد است
تو نیز غم مخور ای جان بشادی وصلم
ببین که در غم هجرت چه خاطرم شاد است
برو بخانهٔ ات ای شیخ عصر مگو با من
مرا حکایت این به هزار بار یاد است
ز خط و خال کمند و دام و دانه این من
شکار مرغ دلم را کدام صیاد است
چه داند آن شرف شیخ صائم الدهری
که سبزه خیز سیه سبز زاد است
بنوعروس دنیا مخور فریب ای دل
که این عجوز نود ساله همچو نوزاد است
مدان عروس که این بیوه ایست شوهرکش
زناف دیده چندین هزار داماد است

به قید همت آنکس علی تو باش آزاد
که زیر قید تعلق بجای آزاد است

۳۰۴

چرا بجانب مسجد کشند فریاد است
مرا که دل بره میکده در افتاد است
نشناخت که این کشتگان سر قد اند
سر مزار شهیدان نهال شمشاد است
غنی هر دو جهان هر که شد گدا شد
ز فکر خلد نظر باز رویت آزاد است
هزار نالهٔ یک عندلیب زار دریغ
بگوش تو گل خندان وزیدن باد است
خوشم بیاد تو هر لحظه چون دهنش
غنیمت است اگر سهو من ترا یاد است
نشد نصیب مرا بوسهٔ دهان افسوس
بسم در زخمن یار صرف فریاد است
ببین که میرود این طفل جانب مکتب
برای خود ملک الموت جان استاد است
تعجب است تظلم قبول نیست چرا
که ظلم دیده انواع جور و بیداد است

صبا بشاه نجف گو بصد نیاز از من
که یا علی مددی کن که وقت امداد است

۳۰۵

ای خجل بهره ز رو مهر درخشان شما است
دل فریبم از چه با بلبل نخندان شما است
مشعل جان دل دود یک غمزه گر
صبحم امید از بیمار پشیمان شما است
در مرطن هیوه کو یابند ذکر اندرون
غیرتناهی بجای پایهٔ ایوان شما است
جان که موجود است در جسم نمی بیند کسی
در میان خلقت خود غایب از ایشان شما است

ای جراح تدابیرم جواب داد
سینه ام غربال از پیکان مژگان شما است
در دست میداد بدوران هر کس بمجلس ما
خاطر من جمع از زلف پریشان شما است

حسن را سرمایه دولت بود زان رخ علی
مار گنج دولت ما زلف پیچان شما است

۳۰۶

دلگشا تر از رهائی قید زندان شما است
خوش نما تر از چه نخشب زنخدان شما است
نان جو خوشتر ز قرص مهر از خوان شما است
در سر فغفور بهتر پای دربان شما است
خیط ابیض صبح عکس چاک دامان شما است
مهرهٔ مهر فلک گوی گریبان شما است
خاطر ما بیست پیش خاک پای آنچنان
کان قضا و هم قدر موقوف فرمان شما است
آفتاب چرخ باشد ذرهٔ صحرای تان
دامن ما گر رسد تا دامان شما است
کی بدی عرش برین و کی شدی فرش زمین
این همه از طفیل دور دوران شما است
باعث ایجاد کونین است ذات تان بس
بسکه بالاتر ز عالم رفعت شان شما است
تا کجا پرواز سازد مرغ فکرم خاک است
با سپهر هفتمین دیوار ایوان شما است
این همه شمس و قمر یک تاب رخسار …
هر دو عالم کامیاب نور فیضان شما است
پاره با این گدا هم ز ادب نان کرم
ای وسیع از همت حاتم لب نان شما است
گوشهٔ چشمی بما هم از ره الطاف خاص
ای فسیح از باغ رضوان کنج زندان شما است

درد دل ما نیست خوف حشر هرگز یا علی
روز رستاخیز دست ما و دامان شما است

۳۰۷

مژده آمد ای خوشتن که بستان …
مرگ شادی لحن بلبل خوش الحان …
از خط و چشم و قد و کاکل دلدار محل
سنبل و نرگس شمشاد و گل ریحان است
نی سواری سر بازار نکرده بهلول
طفل نادان نظر عشق خردمندان است
ای خزان آه چه کردی بجوانان بهار
هی کجا سرو کجا لاله کجا ریحان است

۱ نام شهرے است در ترکستان که حکیم بن عطا انجا ہے که در نواحی آن شهر سیت بسحر و شعبده ماه بر می آورد که قریب چهار فرسنگ روشنی آن میرفت و باند ببرهان چاه نهان میشد ۱۲ از برهان ۲ بمعنی کمه ۱۲ از سراج
و برهان ۳ بمعنی فراخ از شمسی
۵ معمار از لطائف

بلبلی مرد گمر شب که ز شبنم آخر
تا سحر گریه کنان همچو گل خندان است
کرد تاثیر مگر نالهٔ دلگیر کسی
زرشک فردوس زر اقدام کسی زندان است

سرمه جا یافت زران دیدهٔ علیا چه کنم
دیده ام دور ز دیدار رخ جانان است

۳۰۸

یاز ایام خزان در عقب بستان است
بی اجل موت سر بلبل خوش الحان است
بی چراغ است صنمخانهٔ من بی رخ تو
بر فلک پیش نظر ماه فلک تابان است
بر سر بام فلک رشک زدی تکیه خواب
تو چه دانی که آفات سر زندان است
بی تو ساقی عوض باده خورم خون جگر
ابر رحمت سر میخانه بلای جان است
پر بود گوشهٔ دامان من از گوهر اشک
گو نهی از درم اید و دست همیان است
یا شود کشته عدو یا که شهادت یابم
مژده ای بخت که جلاد سر میدان است

ای صبا گر گذری سوی نجف هم ز علی
کورنش نذر کن آنجا که شه مردان است

۳۰۹

نسیه هند مرا بار تا بحضرت دوست
امید نیست کی این منع زار ادت اوست
دگر ممانعتم از سر ارادت اوست
خوشم بجان و دل خود بحکم حضرت اوست
شبیه یار در آئینه هم نشد پیدا
تنش چو جان لطیف است پاک از رگ و پوست
زمانه دیدم و باهیچ کس نه در خوردم
که صرف ناله چو جانسوز همچو نی نالاد
نموده اند مرا صدقهٔ سر زلفش
نسیم صبح بگلزار مشک ای فروست
خزینهٔ دل عاشق بود جمال صنم
کلید گنج مرادم اشارت ابرو است
فدای عارض پر نور آفتاب فلک
نثار ابروی خمدار یار من مه نو است
نثار کاکل شبرنگ سنبل فردوس
فدای قامت بالا صنوبر مینو است

بدور لعل لبش خون شده علی دل ما
ز دود در شمع بپرس آنچه حال از گیسو است

۳۱۰

اگر چه دلبر ما سخت گیر و هم بدخو است
بود که صورت او دلکش و رخش نیکو است
رخش گل و کمرش مو و چشم او آهو است
لبش عقیق و دهن غنچه خال او هندو است
بیاد خال رخش شد دلم کباب آسا
بخانهٔ من مسلم ضیافت هندو است

بوصف زلف و خطش گوهر مضامین را
بسفته ام که بهالش نیاز تراز مو است
تلاش کیست ترا در چمن بگو قمری
که هر صباح تو مصروف نالهٔ کو کو است
ازان شبی که تو رفتی ز بزم از بر من
بجای دل بفراق تو درد در پهلو است
نگارخانهٔ چین است دست رنگینش
طلسم خانهٔ رخش چشم نسخهٔ جادو است
بگوش عارف بلبل خروش خندهٔ گل
ندای ملیته لا اله الا هو است

دو پاره ساخت سر مرا علی بیک ضربت
نگاهدار خدایا چه قوت بازو است

۳۱۱

ساقیا کن پی خم غدیرم سیر مست
تا کنم پیش حضور تو وفا عهد الست
آنقدر ده بمن این باده که شهنشه …
همچو جمشید در آفاق جهان باده بدست
جان فدایت که درین باغ جهان نیز …
نقشبند دو جهان همچو تو یک نقش نبست
پیش قصر قد رفیع تو بس پیش نظر
با همه اوج فلک همچو زمین با پست است
سینه ات از پی اسلام بود پشت پناه
سینهٔ کفر پی تیر تو شد تودهٔ شست
مهر حوران فرادیس جنان شد مهرت
هر سر شام بدربانی قصر تو نشست
در هر جا تو کنی دور کند حق آنجا
مرحبا ذات تو در حق جنان … بهشت
کن مرا قید بیک گوشهٔ زندان خود …
تا رها شود از محبس این هرچه هست

میشوم غرق بدریای غمم از بهر خدا
یا علی زود بیا زود بدستم ده دست

۳۱۲

طاعت کس نکنی باز آ ز خرابات ای …
با همین عهد که تو میکنی امشب در …
حور فردوس قبولت نکند در تزویج
تو که با دختر رز بود شب باده پرست
تو که با کاکل مشکین بتان دل بستی
دست بر پشت بزنجیر ترا باید بست
نور ایمان بجدا جای قرارش نکند
بهر تیر نگه بت که دلت با خدنگ شست
چشم بر قامت بالای بتان میداری
کس ندارد بزبان تو چنین همت پست
قصد کعبه چه کنی پیش نهاد خاطر
تو که داری بدر میکده دیر نشست
وای بر عقل تو نادان که باین خرمستی
از سواران فلک سیر تو دانی که تو کیست
تو چه دانی که شه یثرب و بطحا ست کدام
با بت هند ترا هست امید … است

سر حق را تو چه دانی که درین دار فنا — خبرت نیست ز ماهیت این هر چه که هست

میگساری نتوان ساخت علی بیدل را
دست ما کس نزند هر که بود باده بدست

۳۱۳
منم ای شیخ به پیش تو سیه دل بدمست — روشنی گیر ضمیر تو نشد روز الست
محتسب گر سوی میخانه قدم رنجه کند — خون او تا نخورم تا نشوم باده پرست
گریه کردم ز سر شام چو باران تا صبح — تا یکی افسوس غبار دل دلبر بنشست
قامتش را نه همه گاه بطوبی تمثیل — تا پسندید مرا بسکه چنین همت پست
ای صنم گر تو کنی شوق به تیر اندازی — سینه ام را بکن از بهر فدا آلوده شست
ابر رحمت سر میخانه همه شب مانده — شکر صد شکر که تا حال در توبه ببست
هر که نم خورده بکامل شده کامل فی الفن — قطره دریا شود آندم که بدریا پیوست

لطف ساقی بر بزاده سلیمانم کرد
عوض باده علی داد مرا باد بدست

۳۱۴
باده عشق چو ان ساخت مرا چون بدمست — شیخ زد طعنه ز ناموس ان الست
غیر طوبی بقد یار ندیدم تمثیل — گرد نابودن چیز دگرم همت پست
میزنم فال و لیکن اثری پیدا نیست — از پی دزدی دل دزد حنا بابر است
گشت محبوس بزندان غم و رنج و الم — هر گلون بخت که ایجا بمن از قید تو رست
سرو در باغ کرم زد بقد موزونت — موج آب جو بین که بیکپایش است
صیدها گشت سمرقند بتیغ حرمان — شهسوار که سرش غاشیه فتراک است
خاک من شد بدل خصم غبار خاطر — ترتم گشت ز رد زبکه ترا توده شست
نقش امید دو عالم بسر کرسی بنشاند — بر سر انجمنت هر که حضور تو نشست

طایر عشق مرا شهپری گردید علی
هر خدنگی که سوی ما ز کمان ابرو جست

۳۱۵
چه موسم آمد یا رب شد جهان همه مست — ز جام لاله چمن گشته است باده پرست

[footnote] سه بجب زبانی از زبان قریب از ...
[footnote] سه زین پوش اسب ز منتخب

زنار بر سر هر شاخ نا آمدن بستان — چو باده خوار زبس گوشه کلاه شکست
مدان که میشود این نقد فقر در دستان — که زاد آخرت میبرد بدست بهشت
ز شاه گر نه فقیر است بهتر ابراهیم — چرا ز تخت حکومت ببلخ خاک نشست
هزار حیف بپس پشت تو نه استادم — بپیش شاهد گلرو ز عندلیب شکست
تا ل کار هنر پیش چشم ما پیدا شست — کنون اگرچه زبیقدری زبان دل بست
بتاج شاه رسیده چه سر بلندی یافت — نماند عاقبت کار جای گوهر پست
میان قبر برابر شود بلا حجت — به تخت هر که نشیند بخاک هر که نشست
خطا نکرده ضعیفم ز جار بود مرا — وگرنه جانب تیر تو خود دلم میجست
بنای زهد که چون پشت کوه محکم بود — ز موج آب صراحی درین بهار شکست
گشاده است ره ابر جانب گلزار — یقین بدار که تا حال پای توبه ببست
به نیم جو بخرد شهپر هما را باز — بزیر سایه دیوار پای هر که نشست
شکافت فرد امر در شهادتم سینه — نظر فتاد بمقتل کسی چو نیزه بدست

بذات پاک تو یارب کند علی تکیه
که از ربوبیت و اتفقم زرد ز الست

۳۱۶
رحم دشمن ستم ایجاد به هوشیاری مست — فتنه ها زیر قدم تیغ دو دستی در دست
شوخ طناز نظر باز نکورو بدخو — با همه ناز که در عالم محبوبی هست
بی دهان و صفت غنچه زبان بی زبان — بی میان و کمر قتل پی خلقی بست
بعد از مدتی آن عیسی عشاق جهان — از ره لطف و کرم آمده در پیش نشست
گفتم از خار فراق تو دلم ای گل رو — همچو از تیر نگاهت جگر دشمن خست
گفت فی الحال نه ده چرخ فلک عکسش — بود تقدیر چنین حال نگر روز الست
شکر صد شکر که از فیض حسینا جهان — نیست محروم کسی باده کسی بادید
دل ساقی نشود تا که شکسته می نوش — میتوان بست گر بار اگر توبه شکست
ساقیا لطف کن از موج می ناب عصا — بار عصیان کنیزم کمر توبه شکست

هر که محبوس بزندان محبت گردید
از همه قید جهان همچو علی بیشک رست

۳۱۷
خط سبزه بر رخ انور نقاب دیگر است — ز ان بهشتی رو مرا هر دم عذاب دیگر است
پاسبان گه رفت گه سگ گاه گه رقیب — هر دمش جز من بهر مسکین ز دربان دیگر است
روز محشر نیز بیداری نمیدارم امید — بخت شیدا را توان گفتن که خواب دیگر است
سر بریده از تنم بر خاک کوی دنگنند — در ره عشقش مرا این با تراب دیگر است
سوی من انداختی بر روی دشمن خورد تیر — در خطایت جانب جانان برای جواب دیگر است
بر خط و خالت فدا صد خرمن دهقان دهر — حسن را کشت دگر باشد غراب دیگر است
چاک داما ن گل هم بدر گردید هلال — چشم مستت را بهر خانه خراب دیگر است
منتخب کردیم با دیوان خود دیدیم آن — هر کسی را در زمانه انتخاب دیگر است

صاحبا گوانه علی خورشید و در پیش غیر
ذره ما در کمین آفتاب دیگر است

۳۱۸
از خوی رخسار خوبانم گلاب دیگر است — وز سر زلف بتانم مشکناب دیگر است
ای فلک ما را چه نمائی هلال عید را — یار ما را تو نمیدانی رکاب دیگر است
یک شمارم صد هزاران بوسه رو در ا — عاشق رودی ترا فرد حساب دیگر است
کوهکن فرهاد را گفتند و مجنون قیس را — در میان عاشقان ما را خطاب دیگر است
زجر و توبیخ عدو منظور ما باشد یار را — یار را در نه ببار خود عتاب دیگر است
بوسه یکرخ چو دادی از رخ دیگر بده — حسن رخسار دگر را هم نصاب دیگر است
سوخت دل را آتش روییت جگر بریان شده — کاین برای عاشق خالت کباب دیگر است

کوثر و زمزم نمیخواهد علی چون زاهدان
صاحب این لب تشنگی را ز آب دیگر است

۳۱۹
هر نگاهم از گداز دل شراب دیگر است — در جگر سوزی لبشام اندر کباب دیگر
شام فردا را کند امروز علی ... سحر — قاصد ما را از این پی شتاب دیگر است
در خرد پیر کمین افزون بود از نوجوان — همچنان در عشق پیران را شباب دیگر است
نوجوان هجر پیر در پیر وصلت نوجوان — در میان عاشقانت شیخ و شاب دیگر است
پیر ... در آن آستان ما را ... داد — باز گفته زهیر مالیخولیا جواب دیگر است
... تیم کا ... گرد دون ... — بحر اشکم دیگر است این حباب دیگر است

گر نگوید زاهدی کافر رخت را مصحفی — میتواند گفت با او این کتاب دیگر است

۳۲۰
ششتن جیب و فن شد از طرح علی دیدی اسیر
ذره هر جا که دیدم آفتاب دیگر است

هر شب اینک عارضت چون مهتاب دیگر است — آیه حسن ترا سال نصاب دیگر است
شد سواد الوجه فی الدارین از کردار بد — نیک و بدم پیر ناصح را خضاب دیگر است
دود افغانم گرفته صورت خیمه بسر — مدام هم در پس ناله طناب دیگر است
دود آهم همچو ابر قحط شد غایب ز چشم — گشت زارا ز دیدم را سحاب دیگر است
خون دل خوردن خیال جلوه رخ دلستان — دشت ما را آب دیگر هم سراب دیگر است
جلوه فرما یار شد قربان شانم صد فلک — ذره ذره خاک خاکم آفتاب دیگر است
گشته روشن خانه حسن از رخ پر نور تو — ذره ذره روزنش را آفتاب دیگر است
زلف پیچانت چو بوسیدم با تر دین زد — بهر جانم جان من این پیچ و تاب دیگر است

قاصدم را قتل کرد و نامه را صد پاره ساخت
یار را مهر علی یاران جواب دیگر است

۳۲۱
بیا بیا که تنم در جدائیت تار است — که تار بستر من بی گل رخت خار است
نگو مبیت که فقط بوسه غنچه لب ازمست — مسیح نیز ز چشمت چنانه بیمار است
بی عیادت من میکنی قدم رنجه — بیا بیا که چو صحتم در آزار است
چه احتیاج چراغ آفتاب روشن را — ز خواب دیده چه نقصان دگر که بیدار است
به پیش قامت سرو چرخ ... — چنانکه قامت نخل رو سر گلزار است
شکسته بود بیا خاک گنه که بهجر — شب وصال گل تازه زیب ستار است
مرا ز عیب و هنرهای دشمنان چه حذر — بیار خویشتن است آنچه صلح و پیکار است
قرار وصل تو با شد مدار زندگیم — دگرنه بام و درم بدتر از سر دار است

۳۲۲
کجا رسد به علی یار مهر و قد غالب
بخود رسیدنش از ناز بسکه دشوار است

در طلعت روی تو قمر نیست — در لذت لعل تو شکر نیست
دلبر پری که جلوه گر نیست — گر راست بر سیم تو بر نیست

چون موی تو نیست هیچ یک شام
چون روی تو هیچ یک سحر نیست

چون خوی تو نیست هیچ آتش
چون بوی تو هیچ مشک تر نیست

آن افسری با دو بر سر خاک
در سر که در دست درد سر نیست

ای آنکه نگاه تست شمشیر
مژگان تو کم ز نیشتر نیست

هر چند که گویمت صنوبر
امید مرا و لیک بر نیست

بر زر مناز که بروزی
بی زر گهست حصول زر نیست

داریم رقیب تا نگویند
با شی تو هیچ لیک خر نیست

نامه سوی بی نشان فرستم
کو طائری کو بال و پر نیست

مارا بخیال قاتل خویش
سوگند بسر خیال سر نیست

در عهد خودم علی ظهوری
گر بیشتر است بیشتر نیست

۳۲۳

گر نیست بروی تو نظر نیست
گر نیست بصلح تو بشر نیست

خلقی شده در هوای تو خاک
بر خاک کسی ترا گذر نیست

گر نیست در آن صداع عشقت
گر راست ببر سیم تو سر نیست

یار آمد و رفت وای غفلت
زینحال مریض را خبر نیست

داریم دعا که کور بهتر
چشمی که ز دست عشق تر نیست

گشتیم چو شمع صرف یک آه
صد آه که در زبان اثر نیست

افتاد ز چرخ بر در تو
کس مهر مثال دیده ور نیست

دیدیم هزار کس ولیکن
آن آدمی است کو بشر نیست

در داچه زکوة حسن خواهم
قدرم بدر تو آنقدر نیست

انگشت گزی چرا بحسرت
این شعر علی است از دگر نیست

۳۲۴

گویند که یار را دهن نیست
بیشک نبود درین سخن نیست

چون روی تو گل بهیچ چمن نیست
چون موی تو مشک در ختن نیست

چون موی تو نیست شام غربت
چون روی تو صبح در وطن نیست

چون خوی تو نیست آتش پارس
چون موی تو مشک در ختن نیست

چون قطب بهیچ جا نرفتیم
چون روی تو صبح در وطن نیست

گشتیم تو گوئی جمله دنیا
چون چشم تو فتنه در زمن نیست

گر راست ببر سیم تو انگشت
چون عشق برای مردفن نیست

چون روی تو ای بهار خوبی
یک گل به بساط صد چمن نیست

صد مرتبه گویم از لب تو
یک لعل بدامن یمن نیست

در دیر روم که سوی کعبه
جز کوی تو جای سیر من نیست

بی یار جهان نزار مردم
گویند که مرده در کفن نیست

از هشت بهشت هست محروم
آنکس که مطیع پنجتن نیست

گوئیم حزین صفت علیتا
خورشید بحسن یار من نیست

۳۲۵

چو شمع جز بسر محفلت مرا جا نیست
بغیر دیدن رویت مرا تماشا نیست

غبار خاطر من کم ز ریگ صحرا نیست
بهر سرشک دیده من کم ز آب دریا نیست

چرا نه جان جهانی شود بقربانت
که همچو خال رخت در دلی سویدا نیست

مپرس ای بت ترسا دلم بقربانت
که همچو زلف تو صد جا یک چلیپا نیست

سر و زر و دل و جانم از آن تست اگر
بمال خویشتنت احتیاج یغما نیست

هزار جا که شدم گم درین تلاش گر
دهان یار دگر هیچ جای پیدا نیست

سر رقیب کنون از تنش ببر دلبر
هنوز در سر عشق رخ تو سودا نیست

در آن دیار که دیوانگان حسن تواند
سری که نیست بسودا بمنزل ما نیست

علی پر است چنان سینه ام ز حب علی
برای کینه اغیار در دلم جا نیست

۳۲۶

چه زد سرو چمن با قد تو طوبی نیست
بلای جان جهانست آنکه بالا نیست

اگر چه مال و زر و جان و دین و دل قضاست
بجز متاع و ضلالت بسود سودا نیست

ز پیش خوی تو صد شعله می فتد با ما
ز پیش موی تو یک نافه ختن پیدا نیست

به عرض حال کنم صورتم سوال بود
که روی حسن تو خواهم نه اقتضا نیست

بغیر وصل تو تسکین خاطرم نبود
هزار وعده نمائی دلم شکیبا نیست

دل و جگر تن و جان جمله نیز نقصان است
چه سود باشد از آن هر که را که سودا نیست

چه خشتها که نه از بام راز افتاده است
هنوز وصل میسر باو برد یا نیست

کسی چه قصد نماید گشادن او را
دهان یار پری پیکرم معما نیست

علی بحشر شود نا امید از تو صنم
ز وعده تو یک امروز گو که فردا نیست

۳۲۸

صید بتان شدن فن صیادی من است
غمگین بعشق بودن من شادی من است

خاری بپای رفته بود بی ستون مرا
جان کندنم بعشق تو فرهادی من است

زهرم گهی فریب هر امید شهد
دشنام تلخ یار که قنادی من است

دارد نهان بقطره صد چشمه حیات
موج سراب کو سر وادی من است

تاثیر کرد بخت سیاهم بغیر هم
مهر السینه داغ بهزادی من است

آخر کنه رحیم دران روز باز پرس
به اعتماد فضل تو بی زادی من است

خواهم میان زلف تو عرفی علی رخی
چو پای آفتابم و شب هادی من است

۳۲۹

ویرانیم ز دست تو آبادی من است
گر دیدنم اسیر تو آزادی من است

واسوخته است خانه او آتش حسد
ویرانی رقیب آبادی من است

نیکو نماند پیر فلک با کسی هنوز
بد فهم بی کنون سر جلادی من است

صد بحر خون بیک رگ جان جوش میزند
نوک مژه که بر سر فصادی من است

خود را چرا ز غیر بپرسم که کیستم
گم شد هر آنکسی که بخود هادی من است

من خضر را ندانم و آب حیات را
گم گشتنم بخود سره هادی من است

فریاد از تو نیست مرا شکوه های تو
فریاد من به پیش تو فریادی من است

آخر کشید دامن اطفال سوی من
عریانیم که خرقه ز شادی من است

یارب چه راست کار جهان عکس یکدگر
ناشادی رقیب من از شادی من است

ایکاش دختر قاضی با محتسب بدی
بنت العنب که لائق دامادی من است

سند قند ساز یا حلوائی از غیاث

معلم نمود عشق جوانی به پیر را
شاگرد یار بودنم استادی من است

شاگرد من ظهوری دیوانه شد علی
در گوش عقل حلقه استادی من است

۳۲۹

کافر شدن بعشق مسلمانی من است
جام شراب تاج سلیمانی من است

تنگی عیش بسکه فراوانی من است
گدیه گری بکوی تو سلطانی من است

ابر مطیر سایه بارانی من است
خورشید داغ منصب عریانی من است

بیقدریم ز قدر غزلخوانی من است
دانائی رقیب ز نادانی من است

گردند نام زلف پریشانی مرا
آئینه را وجود ز حیرانی من است

گردیده پیر چرخ کهن از غم خمم
آئینه آفتاب ز حیرانی من است

گوهر شود چو قطره نیسان شود فنا
آبادی زمانه ز ویرانی من است

سرگرم نشاند پیش صنم غیر را ببزم
آبادیش بدولت ویرانی من است

ترک صبوح و صبح نمودن مرا بخیر
خط پیاله اش رگ پیشانی من است

از دوستان بود که بود هم زدن شما
هر نقش پا بکوی تو پیشانی من است

بیجا خیال برد ز جا عاقبت مرا
نادانی همه ز همه دانی من است

در دا چه تنگ شد دلم از تنگ دستیم
دامانیم ز چاک گریبانی من است

عریان تنم مگو که ز دامن فشاندم
بر فرق این و آن همه دامانی من است

[illegible] جسم لاغر من کاه را سبک
کوه گران خجل ز گرانجانی من است

در جلوه گاه و در فلک صائبا علی
در خلق اول و بسخن ثانی من است

۳۳۰

شاه دلدل سوار پیر من است
بلبل سدره همصفیر من است

فلک کهکشان بچشم ولا
لا محاله خم غدیر من است

می گداز ندا استخوان تنم
گرد خاطر شکر به شیر من است

گر ملزم زبان به کهگل عیش
غم کونین دستگیر من است

نیست همدرد من مگر غربال
نوک مژگان یار تیر من است

کذب دشمن بصدق میگویم
آنچه گویند در ضمیر من است

آنقدر قدر من بتقدیری است — همه اغیار کم ز زیر من است
خس و خاشاک ره شماره کنند — سینهٔ دشمنان حصیر من است
سایهٔ بام یار بر فرقی است — خس و خاشاک ره سریر من است
یا د دارند از پی گشتن — سینهٔ نیکوان سریر من است
استخوانم فزد د کارها — چه نبز فسانه در خمیر من است
سر زانوی گر گرخی است بخواب — نغمهٔ بلبلان نفیر من است

هم نظیری صفت علی صائب
خجل از طبع بی نظیر من است

۳۳۰
اگر عمر تو عبث وقف تلاش جادو است — نقش تسخیر پی خلق خدا خلق نکو است
جلوه روی تو صبح الوطن آرزوی غیر — همچنان آه مرا شام غریبان گیسو است
چهرهٔ یار دل آزار بگویم بدر است — ابرو دلبر دلدار بگوئی مه نو است
چشم آن بت چو غزال حرم محترم است — کاکل یار جفاکار چو شاخ آهو است
باغ فردوس ترا باد مبارک زاهد — بهر ما سایهٔ دیوار سواد مینو است
عنقریب است مرا راه عدم سر کوی — در تلاش کمر یار تن من که چو مو است

گوش هر جا که نهادیم علی زیر فلک
همه شب چون لب تو پر ز صدا یا هو است

۳۳۱
قیمت یوسف بازار تو کم از یگانگی است — منصب شمع اندرون بزم تو پروانگی است
بر سر کوی تو انجام سر دیوانگی است — وین سر دیوانگیم از سر فرزانگی است
مور دل طعم عنابش بر تمام چون دمی — با منش جور و عنایت زاهو را خانگی است
ساقیا می ده چرا اینگونه بر دل گشته ئی — باده پیما را از تهی پیمانگی است
همچو پروانه بپای یار خاکستر شدم — با وجود این بن آن شمع را بیگانگی است
مختصر ساز دیاران قصه با یشتلی — ناشنودن حالم او را از درازافسانگی است
شمع باشد گشتنم در کوی هم ابرو فلک — دشمنان از فتن اندر بزم او بیگانگی است
نیست از مردانگی خود کشتنت در عاشقان — گفتن قیاس از که این در عاشقی مردانگی است
خسروا ایوانگردی سیر دیوان علی — هر غزل از خانهٔ من فتح دیوانگی است

۳۳۲
مرا از جسم تو روی پسند است — فضولی میکنم موی پسند است
و با غم کو هزار او را دیک شب — ز دل زاهد یا هوی پسند است
صد اعجاز مسیحا و همه خلق — مرا آن چشم جادوی پسند است
تو با طوبی نشینی زاهد و خوش — مرا آن قد دلجوی پسند است
هزاران باغ ارزانی پی غیر — مرا سرو لب جوی پسند است
بخواهد خصم بر تخت سلیمان — مرا از یار زانوی پسند است
ترا آن صد هزاران حور نیکو — مرا آن یار بدخوی پسند است
همه خلقت اگر گوید بدم گو — مرا آن یار نیکوی پسند است
چه حاجت طوق و زنجیری کرا — خیال یار گیسوی پسند است
همه خوبان و صد زیور زیب — ترا تعویذ بازوی پسند است
چرا بر دوش نازک این گران تیغ — پی قتلم که ابروی پسند است
هزار اسلامیان را بر سر قتل — ازان بت خال هندوی پسند است
من و تسبیح عدد استغفر الله — هزاران زاغ راهوی پسند است

حسن خواهد علی از یار موئی
فضولی میکنم بوی پسند است

۳۳۳
مرا العشق تو چون آفتاب دیده وری است — نموی خط برخ مهوشت رگ جگری است
شعاع مهر برویش همه خط نظری است — بچهرهٔ تو کنون نازهای جلوه گری است
خط شعاع کشیده است بر رخ بر آن — که آفتاب به پیش تو چهرهٔ نظری است
تن تو در ته جامه همی توان گفتن — که هیچ شک نبود اندرون شیشه پری است
هزار تیر بیکبار زد بسینهٔ من — که چشم بر سر مژگان فن سپاه گری است
تمام روز و شب با لفته میگذرد — که هیچ دوره روید به دوره قمری است
تمام شب بسر م روز حشر میگذرد — که یاد روی تو افزون ز دورهٔ قمری است
نیافتیم ز زرنست مراد دل چه عجب — که سرو را گلستان حصول بی ثمری است
چه افتخار را به عمر اگر هنر داری — که نور چهره گوهر ز گردلی بری است
به خاکبازی طفلان علی چو صائب مینا — که عیش رفته من در جهان بی خبری است

سرگرم راه عشق تو آنکس توان شدن — گر زنه سپهر آبله پا گرفته است
باید بکنج میکده یا بد همه فراغ — آن دل که از غم تو بدنیا گرفته است
یارب چو صبح نور فزای زمانه باد — این غزلیتم که شهرت عنقا گرفته است
مشاطه ات توان شدن ایجاد بین سراینکه — ز ردخنات از ید بیضا گرفته است
یارب مباد در رزق بی کرم خاک گور — دست جنون که دامن صحرا گرفته است

واقف علی ضعیف شد از بسکه چون کلیم
دستم عصا ز گردن مینا گرفته است

۳۳۴
جانان بجا دل ببرم جا گرفته است — دل را هجوم شادی دنیا گرفته است
آب سرشک تحت ثری جا گرفته است — هر ناله ام که فوق ثریا گرفته است
هر یک نفس ز لعل لبش زنده میکند — دشنام ها ز یاد مسیحا گرفته است
بیکار نیست اینهمه بیکاری آن نگار — صد بند سود مند ز سودا گرفته است
همت نگر که راهرو عشق همچو مهر — افلاک را یک آبله پا گرفته است
من خفته ام به پهلوی دلبر بروی خند — در بر شبی که زاهدش احیا گرفته است
راه دیار یار ادب خواه بسکه بود — بس نامه بر چو گوی ز سر پا گرفته است
ترسم ز شرم آب شود طوبی بهشت — قد تو راه عالم بالا گرفته است
یارب چه ماجرا است که رند شراب خوار — با چند جام باده مصلا گرفته است
یارب چه ماجرا است که در رسد زباز — جانان بدست دامن سید اگر فته است
خواهم روانه ساختن آن پیک تیز گام — از برق چرخ آن طرف رگ پا گرفته است
پنهان نوشتن است با خط خال خوش — جای قلم کنم بر عنقا گرفته است
صائب علی بناز نگاهش کر صید — با دام عنکبوت که عنقا گرفته است

غم نیست سرگشته کلیا اگر علی
دستم عصا ز گردن مینا گرفته است

۳۳۵
فغان که دل جو ما پاره سنگ — از ناله ام بر او خوش نغمهٔ چنگ است
سید نیست کسی قصه ام بدو گوید — اگر یار را ز سر حرف نام من ننگ است
اگر او سیلهٔ وصلش کنم بجز تقدیر — اگر من چه صلح کنم یار را بکل جنگ است

۳۳۵
نظر بعیب کسان کردنت ز بی بصری است — بعیب خویش نظر کن که عین دیده وری است
چو نقش پا که شود محو زیر پای کسان — براه گم شدن من ز دی رهبری است
تمام دیده ام ای شیخ مفتی و قاضی — بگو بزیر فلک کیست کو ز جرم بری است
اگر نظر فتدم سوی رخنهٔ دیوار — بیک نگاه بدیدم هزار رخنه گری است
نمی سزد که ترا آفتاب هم گویم — بعیب آنکه تو آنگفت اینکه در بدری است
مرا ز بزم کسی راند ای اجل دریاب — ز دل شکستنم اکنون جهانه بجگری است
بله ز قصهٔ هاروت میتوان دریافت — ز حسن حور فزون نور چهرهٔ بشری است
توان امید نمودن بقصد زهر تو وصل — ز یار پرده نشینی ز بسکه پرده دری است
قیام نیست بدنیا مسافر عدمیم — نفس بسینهٔ ما همچو خورده سفری است
صفات زلف رخش تمنه گمنم مرقوم — ورق ز مهر منور قلم ز بال پری است
سیاه زلف تو برده سیاهی از سر شام — ز بسکه در رخ صاف تو جلوه سحری است
شراب بزم تو باشد ز گریهٔ بلبل — کباب محفل ما خنده های کبک دری است
تمام خون تنم شد ز راه چشم برون — چو خار دور ز گل بسکه خشکیم ز تری است

گذر کنم ز جهنم علی بچشم زدن
چنانکه گردش چشم تو حسن رهگذری است

۳۳۶
آهم بسینه ره ز ثریا گرفته است — اشکم بدامنم ز ثری جا گرفته است
زلفت ترا چنان که سر پا گرفته است — ما را بدود آتش سودا گرفته است
جام میم که لاله حمرا گرفته است — خود سرو ناز صورت مینا گرفته است
هر مرده زنده شد چو گذشتی ز قبرها — بویت سبق ز باد مسیحا گرفته است
آن تیزگام نامه بر مسکنم تلاش — کامروز راه شمار لغزدا گرفته است
دانم برون کند ز تنم جان همچو کسی — کو جا دل بسینهٔ من جا گرفته است
غسل ار بود ز خون تنش نیست بو العجب — آنکس که رقص خلق تماشا گرفته است

۱ کلمهٔ تنبیه است معنی آگاه باش ۱۲ از منتخب و بهای
۲ بمعنی پرویز و آن ششش تار دوست متصل یکدیگر از صراح
۳ مناک مناک زیر زمین از صراح

نیم زمانی و بهزادکم به صفحهٔ دهر / که از صفات رخت صفحهٔ چمن زنگ است
نگو که آینه ام رخ بوسه صاف کنم / که از نمود خط سبزه ورنه زنگ است
بوصف روی تو خویشتن چه حیرانم / که آفتاب به میزان حسن پاسنگ است
چو برق می رود آن شهسوار و میخندم / که در رکاب دوان خصم چون خرلنگ است
ز بهر نامه بی گرد کاروان نشدم / که مرغ نامه ام از رنج پریدن لنگ است
بان مسیح بدوران چو خضر جاوید / که چون رقیب مرا نیز مردن آهنگ است
رموز عشق ندانی تو ناصحا بنشین / که یار را بمن از صلح در جنگ است
نداد بوسه لعل لب آه گاه مرا / فغان که دل بسرم چون دهان او تنگ است

علی چه سود که عرفی به پیش یار استاد
که نیم گام جدائی هزار فرسنگ است

هر خوبروی در انبوه خوی خوش بهم / مانند شمع قابل گردن زدن بسی است
ناخن شکست گره غم همین نیم / دندان مرا هنوز دریدن بسی است
گشتند محو همچو بره نقش پا همه / گم همچو من بزلف غریب الوطن بسی است

غالب مترس از نکه علی شد حریف تو
ما را هنوز عربده با خویشتن بسی است

۳۳۹
گفتم که جان نثار ترا همچو من بسی است / گفتا که هان برای تنی بر چمن بسی است
گفتا که گلعذار ترا همچو من بسی است / گفتم که هان برای تنی بر چمن بسی است
گفتم غلط که کس نتو انگشت نیر چرخ / در عشق پیشگان زمین کو کهن بسی است
گفتا غلط که کس نتو انگشت بر زمن / شیرین صفت بزیر فلک تیز زن بسی است
همچون لبش نداد نشان هیچ کس مرا / گویند گرچه لعل بملک یمن بسی است
همچون قدش نداد نشان هیچ کس مرا / گویند گرچه سرو میان چمن بسی است
اکسیر اعظم است مرا خاک کوی یار / جز کیمیاگری بکف غیر فن بسی است
شیطان هزارهاست مشکل با آگهی / دانم براه دین یقین راهزن بسی است

غالب علی بخورد فریب هزار بار
گفتم برو زنگار سخن چو من بسی است

۳۴۰
گفتم مرا چو یار جوان سیمتن بسی است / گفتا ز چه پیر فلک دل شکن بسی است
گفتا که در دیار ترا همچو من بسی است / گفتم درین کلام مرا خود سخن بسی است
یک عده به هزار خلاف است یار را / زیر زبان غنچه دهانم سخن بسی است
بیگومیت نما صد بند سود مند / رهبری براه خبر خبردار فن بسی است
باید فزردن کنی سر صد بند سود مند / بندی زمن که فتنه آخر زمن بسی است

۳۴۱
جز وصل تو نو بهار من نیست / جز هجر تو نوک خار من نیست
آن یار که در کنار من نیست / افلاک و زمین بکار من نیست
در کوی کسی گذار من نیست / در زنده دلان شمار من نیست
هر چند بود میان او موی / باریک چو جسم زار من نیست
هر چند بود صراط چون موی / باریک چو جسم زار من نیست
تیغ نگه تو کرد تسلیم / جز زلف تو سوگوار من نیست
بیهوده بجر و بر گشتم / جز سینه مقام یار من نیست
خالی شده ام ولی بی غیر / در خاطر او غبار من نیست
باشد لحدم چو دشت محشر / در ره گذرت مزار من نیست
جز مرگ کند که چشم من بند / این نقص و انتظار من نیست
عشقت نکنم ز پند کس ترک / این کار رعد دست کار من نیست
جز بوسه لعل یار شکند / در میکده با خمار من نیست
هر چند هلال عید باشد / چون ابروی گلعذار من نیست
هم جمع شود چو خاطر جمع / زلف تو چو روزگار من نیست

از دشمن خود علی چه شکوه
افسوس که یار یار من نیست

۳۴۲
یار را تیر و کمان دیگر است / عاشقان را جسم و جان دیگر است
جز درون دل نمی گیرد جا / خوبرویان را مکان دیگر است
مرغ روحم بر سر طوبی رسید / قاتل ما در گمان دیگر است
[illegible] این فرق مقتول دگر / تیغ قاتل را فسان دیگر است

خون دل داغ جگر دانی که چیست / عاشقان را آب و نان دیگر است
خاک بر سر بر سر ره اشک ریز / عاشقان را عز و شان دیگر است
سوز دل درد جگر داغ فراق / عاشقان را میهمان دیگر است
زندگی ما نباشد غیر قتل / عشقبازان را امان دیگر است
آه اختر سوز ما باشد عصا / ناتوانان را توان دیگر است
زلف بر رخسار جانان خوش نماست / آتش ما را دخان دیگر است
عشقبازان از افسانه نام نیست / حسن را نام و نشان دیگر است
در سفر افزون بود غم از حضر / هر زمین را آسمان دیگر است
همصفیر مرغ سدره بوده ایم / بلبل ما را فغان دیگر است
شمع ما شیوه از بانی نیست کس / شعله ما را زبان دیگر است

مرده سیدانی علی را عیسی ما
زندگی ما را بجان دیگر است

۳۴۳
ابر آسا خلقت من از برای گریه است / برق آسا خنده بهر ما گریه است
در سر من بر شگال آسا هوای گریه است / جا بجا از من بیان ماجرای گریه است
همچو طوفان در گرفته اشک من روی زمین / باز این روی زمین در زیر پای گریه است
استخوان [illegible] شکسته [illegible] / جسم من مانند شمع اینک غذای گریه است
جز غم عالم نباشد غذا جان مرا / باز میگویم دوایم هم دوای گریه است
[illegible] / چون گهر را جسم من اندر قبای گریه است
نیست غم را جا بدل ما بعد مرگ من [illegible] / هان بیا آن غم سر قبرم که جای گریه است
خشک گردد گر سر شکم [illegible] / وه دل دریا دلم حاجت روای گریه است
اندرین بحر حوادث چون [illegible] / آنچه دارد سینه من قطره های گریه است
وه بخاک علی هم [illegible] / گریه کن بر قبر من ای کجا گریه است

همچو واقف در فراق دوستان را علی
فکر کار ما است در رای گریه است

۳۴۴
شمع آسا مقصد من از برای گریه است / جان من در جسم باقی تا بجای گریه است
چون دواتم بسن سینه ماجرای گریه است / گر خورم یک قطره آبی از برای گریه است
همچو دولا در سینه ماجرای گریه است / گر خورم یک کوزه آبی از برای گریه است
همچو مینایم بسینه ماجرای گریه است / گر خورم یک جرعه آبی از برای گریه است
خامه آسا بر زبانم ماجرای گریه است / گر خورم یک قطره آبی از برای گریه است
برق آسا گرچه عریان [illegible] نظر / رعد آسا بر سر دوران صدای گریه است
هیچ دهقان را نباشد [illegible] / تا بدوران دیده من آشنای گریه است
لختهای دل [illegible] شکر و غم / وز مژه در دست چشمم [illegible] گریه است
رونق عمرم تن گدازی همچو پیران [illegible] / شمع آسا در کف دستم عصای گریه است
سیل اشکم می برد صد جام مانند خس / گوئیا در زیر زلزم بادپای گریه است
پیر گردون بهر زر قم آب زند بر زمین / گوئیا گردون گردان آسیای گریه است
دامنم باشد کف دست از برای [illegible] / نوک مژگان آنچشم خار پای گریه است
طالع دیدار او کو ما کجا بخت علی / واقعه این جسم که من دارم برای گریه است
ابر نیسان قلم بر صفحه ها بارد قسم / گوئیا شعر ترم آب بقای گریه است
بسکه هر شعر ترم از گریه شادی [illegible] / خامه ام گویا رگ ابر سیای گریه است
شاه میم گفته های شاعران سوختم / خامه من گوئیا بال همای گریه است

واقفا چون تو گر همه مشرب ما علی
قاه قاه خنده ما های های گریه است

۳۴۵
باغ جنت گوشه از [illegible] من است / چشمه کوثر نمی از دامن پاک من است
لاله نعمان ز داغ سینه چاک من است / چشمه حیوان نمی از چشم نمناک من است
عارض افسرده باشد گل دامان [illegible] / شبنم این گل نمی از چشم نمناک من است
سیده دشنام یار و بوسه [illegible] / با شدم تریاک هر زهر تریاک من است
خلعت زرکش چو شاهان [illegible] / سایه دیوار سیم اندام پوشاک من است
هیچ پروا نیست گر آید اجل [illegible] شیر / و انگه دارم [illegible] میاک من است
تا گردیدم براه کوه خان سنگلاخ / آتش برد تبران لائق [illegible] خاشاک من است

[illegible] از همه ابیات غزل بهتر [illegible]

بس نیست معلوم هم ز روز جزا آدوستان — خون عالم ریخت تیغ نگه سفاک من است
زاهدانی بوت بودن جهان کار تو نیست — آنکه انگشت شهادت مسواک من است
عجز از ادراک ادراک است میگویند علما — در نیاید آنچه در جز تو ادراک من است

جان جانامی بسته باز لف خود گفتم علی
گفت مرصید کجا از قید فتراک من است

۳۴۴
دولت حسن تو آنکس که گماهی دانست — شاه را قدر بمقدار سپاهی دانست
شاه را بیش تو آنکس که سپاهی دانست — وصف شان تو نه نظار که ماهی دانست
نظار باشد بره ملک جنون بال هاش — داغ را هر که بسر افسر شاهی دانست
حجت حسن تو هر آنکه ز لب کرد عجیب — نال رخسار تو هر گواهی دانست
واعظ آنگونه ز منع تو دلم لرزان است — بود هر آنچه که واجب نه مناهی دانست
شکوه ز لف چو سرکرد دلم رو کشید — قصه کوته من ناتمامی دانست
زلف با دصبا بر رخ او بر هم زد — آنقدر قدر سپیدی نه سیاهی دانست
حسن سبزی که هراو دیده چون کاهی — عاشق رخ زخم او رخ کاهی دانست
عارض سرخ تو دید اگر شب ابر گرفت — ماه از فلس سیه بر پر ماهی دانست
گر بمضمون فراق تو کشیدم آهی — لطف آن شعر جگر سوز من آهی دانست
جای غم نیست اگر نیست کسی استادم — طبع من شعر تعلیم الهی دانست

اگر اشعار علی قدر نداده بهشت
قدر من بعد ز من بسکه تو خواهی دانست

۳۴۵
کاه راه تو شدم آه کشیدن باقی است — رقیب ز خبر من ... دیدن باقی است
بال پرواز شکستم که پریدن باقی است — بی تو بودم سر ... که دیدن باقی است
بال پرواز شکستیم پریدن باقی است — با تو بودم سر کوی تو دیدن باقی است
بر شکستم سر بام تو ... باقی است — خاک گشتم بر کاب تو دویدن باقی است
رحمت هر چند فرود ... — ... لعل لب ... کیدن باقی است
رزق دندان تا سفته ای وای لبم — آرزوی لب لعل تو کیدن باقی است
قاصد یار رسیده است زهی طالع ما — یار بر مرقد بیمار رسیدن باقی است
من بسر جنت فردوس رسیدم همدم — یار را بر سر بیمار رسیدن باقی است
قامت پیری من حلقه چشمی شده است — رشک طوبی قد بالای تو دیدن باقی است
آنکه افسانه حسنت سبب بیداری است — نفس یا لیم برهت رد تو دیدن باقی است
خوش شده نصف دل از نصف نگاه جانان — بسمل تیر تو گشتیم طپیدن باقی است
آتش هجر مرا گرچه کباب آسا سوخت — نمک از لعل سیه چرده چشیدن باقی است
گوش کردیم بیک لحظه دو صد نه غیر — دو سه دشنام ز لعل تو شنیدن باقی است
همچو نی بسکه تهی گشته ام از الفت غیر — در فراق تو مرا ناله کشیدن باقی است
بر سر نیزه مرا باز لب ای قاتل — زیر تیغ تو بهمان ذوق خمیدن باقی است
آه شد خون دلم آب شست دری — دیده ... از چشم چکیدن باقی است
دو چشم دیده بره تو با امید خطی — آهوی چشم مرا سبزه چریدن باقی است
نیست غم شد شب هجر تو چو زلف دراز — آخر ای جان سحر حشر دمیدن باقی است

قائم کرد علی دست من از شانه جدا
دامنش روز جزا بسکه کشیدن باقی است

۳۴۶
خواهیم رخی را که مقابل قمرش نیست — گوییم لبی را که مماثل شکرش نیست
المنة لله که بود در ره عشقم — عیسی نفسم آنکه بجز خضر خبرش نیست
بیکار بود کار لشقت همه ما را — صد آه کشیدیم ولی یک اثرش نیست
گوییم لب یار بود میخط سبزه — آن چشمه حیوان که در همدم خضرش نیست
بسته است میلی بر سر قلم ... — آن شخص که گویند خلایق کمرش نیست
جان رفت ز تن بنده خود و ... — تا حال هر حالت شید انظر تش نیست
شیدات ... ملک ... — هم سایه ... همسفرش نیست
... فراگشته فراست دل ما را — ... شب هجر که گاهی سحرش نیست
آن کافر ... زبانان خبرش نیست — تیر من ... جنبش مژگان خبرش نیست
وان لعل ... فام ... — ... خبرش نیست
آن خضر که از چشمه حیوان خبرش نیست — گوییم خط سبزه بود بر لب جانان
آن پای که از خار مغیلان خبرش نیست — آزارکش بوسه مژگان عدو شد
آن شخص که از لعل بدخشان خبرش نیست — قدر لب سبگان ترا هیچ نداند
آن شخص که از کافر کیدان خبرش نیست — از زخم جگر لذتی هرگز نتوان برد
آن شخص که از رتبه مهمان خبرش نیست — قدر غم جانسوز فراق تو چه داند
آن شخص که از صحرا حدی خبرش نیست — گم چون نتوان کرد ره وادی مجنون

در وصل تو کرده است علی هجر فراموش
میخندد و از دیده گریان خبرش نیست

... در محاوره فارسی مستعمل است بمعنی ... آن ...

هست از طیبات

۳۴۹
بی رضایت زندگانی خود مرا در کار نیست — زهر در کام چو ریزی شکر انکار نیست
اهل دانش را بغیر از مصلحت یک کار نیست — در حقیقت با پری پیکر مرا پیکار نیست
طاق ابرویت بزیر خاک افگنده مرا — هیچ نقش پا ز راهت طاقت رفتار نیست
چشم انجم از سحر تا شام می بینیم بخواب — هیچ چشم عشقباز دیده بیدار نیست
آه در دوری تو ای سر باغ نیکوی — یک سر مو بر تن من کو که سوزن زار نیست
دولت عقبی است عاقل را مآل زندگی — مال دنیا مرد راه دیده جز مردار نیست
غنیمت باشدم یک بوسه زان لعل لب — عاشقت را اندکی از لطف تو جز بسیار نیست
عنفوانم چون نگه دد پیش عنوانش بسر — نامه عشاق را غیر از نامه عطار نیست
آه مجنون رخ تو با که سازد گفتگو — چون نگوید باخانه ام هم در دیوار نیست
دست دنیا کوته است از دامن مقبول او — لائق کفنین او بجز زخم دامن دار نیست
وانگه درد دوری گریه گه میگردد بام — وای بی دین خانه اش را رخنه در دیوار نیست
دیر و کعبه باغ و صحرا هر جا گشته ام — هیچ جا در چشم ترا آن خانه خمار نیست

هیچ دل در دور چشمش نیست آسوده علی
کشته بیدم کز برستان این بیمار نیست

۳۵۰
اینکه جای ز لب کسی در دل تو نیست — دل نیست از کسی که در آن منزل تو نیست
در چشم مردمان نمود جای آنکسی — کو همچو میل سرمه اگر مائل تو نیست

۵۱ انچه گرداند سرمه در چشم کشند ۱۲ از منتخب -

خرخار زار نیست نصیبم ز سبزه ات — دیوانه رنگ و بوی گلی در گل تو نیست
شور قیامت است دنبالم کوه و دشت — آواز ناز که جرس محمل تو نیست
مقصود بود دیدن تو خسار مهوشت — محتاج نان که پاره پری سائل تو نیست
این بار غم شکست ترا پشت هیچ هیچ — مانند روی یار مه کامل تو نیست
روشن ز روز نیز شب تیره ام بود — داغ دلم چراغ سر محفل تو نیست
شید عجب مکن که نیایند روز حشر — آخر کسی نه پرده نشین قاتل تو نیست
آتش زنم بخرمنی اندوخته زبرق — دنیا چگویم از تو گر حاصل تو نیست
ای بحر غم امید نجات از تو چون کنم — دانم که غیر مدفن من ساحل تو نیست
با نیمه آه موم کنم کوه آهنی — آهن اگرچه سخت بود چون دل تو نیست

شد دشمنم بدوستی یار بی وفا
دانم علی دل تو که اکنون دل تو نیست

۳۵۱
هر جا که زخم هست گل از گلشن من است — هر جا که خار هست شرر دامن من است
هر جا که حسن هست ز روی تو جلوه است — هر جا که عشق هست سوزن تن من است
هر جا که یوسف است بود عکس چهره ات — هر جا که خضر هست لب سبزه من است
هر جا که سرو هست سرش زیر پای تست — هر جا که طوق هست پی گردن من است
پروانه ام شمار هر جا که شمع هست — هر جا که عنقا است چه منزل من است
از خارهای شکوه ندارم براه دوست — هر جا که دار هست سر سوزن من است
عشق من است در دل هر سرو بوستان — هر کس که دوست نیست تر از دشمن من است
این آفتاب را که بود جا سر فلک — بیقدر ذره ایست که از روزن من است
این آتشین کره که بود بر سر هوا — یک مرده اخگر یست که از گلخن من است
این هفت چرخ را که تو بینی کبود رنگ — خاک سیاه سوخته از خرمن من است
این کشت زار عمر مرا این که بعد چند — چند استخوان ز مور بجد خرمن من است

۱ ... بهلوان ... که خواهر زاده رستم بود و بر منیژه دختر افراسیاب عشق داشت و در چاه محبوس مانده ... کشید - از جهانگیری و برهان.

ای ای نجوم که ازین کشت زار عمر | چند استخوان بزیر لحد خرمن من است
خون ریختم ز دیده سر خاک بیکسان | چندین چراغ روشن ازین روغن من است
هر جا که هست گنج شهیدان چرخ | لخت جگر بپاره از دامن من است
خورشید محشر است اگر هست روی تو | شور قیامت است اگر شیون من است
خواهد اگر حاتم از تیغ حفظ حق | عریانیم بجنگ کشش جوشن من است
جز داغ دل بکف نبود هیچ مرا | هر چند صد هزار فنون یک فن من است

نمائی دل است همچو ظهوری علی بدهر
خورشید عکس آئینهٔ روشن من است

ز سیر باغ تو بر سوی عاشق شیدا | نشد بجای بیت الحزن این است
گداز هر دو جهانش بود به جامی | نظر بوسعت دل کن که ساتگین این است
هزار باغ گل نرگس فدا سازم | گشته و اپود لم چشم سرمگین این است
هزار زخم بدل که کینه بیک بدن | چو تیغ هند مرا چشم سرمگین این است
گذشت از سر خوبی و سد بالایش | تو چشم و انگشتی سرو راستین این است
عدو رسید که بر خاست یار چین بجبین | کلید قفل مرادم چین جبین این است

چو شمع وقف فغانم علی نه واقف
زبیلوم نه رود دور و همنشین این است

۲۵۲
ز ساخت جز دل عاشق مکان مکین این نیست | ستار کرد بخانه مرا مکین این نیست
کبوتران حرم را شکار می سازد | چگونه بت کافر بلای دین این نیست
ز باد نرم تنم همچو بید می لرزد | ببین بچشم تصور که نازنین این نیست
بسبزه خاکم رسید شک بهار | بخنده گفت که بس مرد بیش ازین نیست
ز روی یار کسی که راند خادم یار | بلند شور قیامت شد طنین این نیست
تمام نقش شد از نام یار چنین | بچشم غور نظر کن دلم نگین این نیست
بغیرت نکند ستره گر نماز کند | بچشم غور نظر کن که مرد دین این نیست
چو کان لعل بصد جا سینه ام کندند | ز تیرهای سه پهلو نگاه کین این نیست
کجا پناه ز جور فلک برم یارب | هزار حیف پی دفن من زمین این نیست

گر زحال علی واقف کند واقف
غمت نمی شود از من صد آفرین است

۲۵۳
خار ره بتان برگ دل برابر است | رنج سفر براحت منزل برابر است
گرداب بحر عشق بساحل برابر است | عشقم درین خرابه بکه گل برابر است
از دست نقش خویش چرا میشود ملال | با روی یار گر مه کامل برابر است
مردن بهجر نه ذره جاوید گشتن است | لا حاصلی عشق بحاصل برابر است
برکوهسار عشق نه آسان کنی گذر | رهبر درین نواح بقاتل برابر است
گر شهد ناب لب تو خورم جان من بسهو | تا رفته در گلو بهلاهل برابر است
ثابت کنم چو شرح دهان تو ای صنم | خاموش گشتنم بدلائل برابر است
جز روز بازپرس نپرسند حال ما | ظالم درین زمانه بعادل برابر است
دیوانه گشته روی ترا دیده عاقلی | عالم بکار عشق بجاهل برابر است
نیسان ز بحر فیض تو و دست در فشان | حاتم درین دیار بسائل برابر است
هر چند حاضری مگر از دیده غائبی | خود جلوه رخ تو بحائل برابر است
المختصر کرد تو دیوانه ام نمود | زلف بطولت بسلاسل برابر است

نام علی است ثبت ظهوری بکلک عشق
در دفتری که باقی و فاضل برابر است

۲۵۴
بر محبت داغ بدل همچو جبین این است | به چو شعله سوخت مرا رو آتشین این است
خوشا رخ تو که این مصحف اسلام | بیان لعل چه سازم بلای دین این است
خوشم که تیر نگاه تو جای در دلم | بغیر دل نه نشیند که دلنشین این است
چه از اشک فشانده برعفران ام | بغیر زخم نزد خنده وگه غمین این است
یکی خرید نباید بنقد جان چو ترا | دگر بعیش دو عالم در آستین این است

۲۵۵
چون روی تو آئینه مصفا شدنی نیست | صد ذره چو یک مه فلک جا شدنی نیست
صد شکوه زیک جور تو آید رقیبان | یک شکوه ز صد جور تو از ما شدنی نیست
زد تیغ دو دستی بسرم یار ببازار | گاهی بجهان همچو تماشا شدنی نیست

۱ منحرف از زیبک که نام بیماری از سیاب بود از رشیدی ۲ گران قیمت از غیاث.

کلک از رگ طوبی و ورق از مهر منور | سامان پی تصویر تو پیدا شدنی نیست
تا درد ندادند نشد درد دلم دور | جز وصل علاجم ز اطبا شدنی نیست
پیوستن دشمن بتو لا طائل محض است | خاری که بپا رفته رگ پا شدنی نیست
آن روز فزون حسن تو افتاده که آن نیست | بالای تو هر روز دو بالا شدنی نیست
هر جا که بود لیلی مجنون مرتبه است | کو یوسفی کان بر تو زلیخا شدنی نیست
دانم که ازین بیم قیامت بدلت نیست | دانی ز شب هجر تو فردا شدنی نیست
داریم بدل درد و الم های دو عالم | هر چند که در ذره صحرا شدنی نیست
بشکست همه ناخن دندان و غم ما | جز تیغ تو ام عقده غم وا شدنی نیست
سنگی چه زنی یار بزن کوه بفرقم | هرگز دل شیدای من از جا شدنی نیست
دشنام اگر می ندهی باز چگویم | غیر از تو کنون غیر مسیحا شدنی نیست
دیدیم همه شی بجهان در محل خویش | مانند عدو هیچ یکی نا شدنی نیست
نی دین نه کفر شان نه بدل و نیت ایمان | سودا همه از لعنت زاهد شدنی نیست
ای خادم برین گر برسد تا سر سدره | حلوای تو چون آن قد رعنا شدنی نیست
ای دل تو چرا دامن دیوانه نگیری | تعلیم فن عشق ز ملا شدنی نیست

واقف بسراغ دل خود باخت علی هوش
افسوس که این گم شده پیدا شدنی نیست

۲۵۶
تشبیه دهانش بمعما شدنی نیست | دشنام اگر می ندهد دا شدنی نیست
یک حرف ضد عرض بمن پیرا شدنی نیست | درد او را میدلم وا شدنی نیست
روی تو چنان نیست که در ذره بگنجد | قد تو چنان نیست که طوبی شدنی نیست
زلف تو چنان نیست که سنبل بگفت | چشم تو چنان نیست که شهلا شدنی نیست
هر چند رسی تا بسر سدره و لیکن | بالای تو آن نیست که بالا شدنی نیست
جز زلف تو ثعبان نشود در کف موسی | جز در زنخت ید بیضا شدنی نیست
فارغ شده ما ز بیم سحرگاه قیامت | دانم ز شب هجر تو فردا شدنی نیست

دل بر کن از شعر علی پست و بلند است
هر قطره نیسان در یکتا شدنی نیست

۲۵۷
پیش رخسار تو مه جز داغ حسرت بیش نیست | آفتاب در نظر جز کاسه درویش نیست
شور حسنت عالمی را در گرفته یکسره | نیست ممکن تا ترا حق نمک بر ریش نیست
خسته جانی کرد آخر لعل نوشینت مرا | همچو حرف نیغ در شان وصل هم نیش نیست
دین چه گویم نیز دنیا را ربودی از کفم | چون تو کافر کیش در کیش کسی کیش نیست
می کشد بی تیغ در دشت غم بیکسی | جز اجل در پیش من آمد کسی در پیش نیست
دل بسینه جان بدل رسوخته آخر مرا | چون خیال آتشین رخسار تو
عافیت دارم بکنجی همچو گنجی در نهان | همچو موکس در زمانه عاقبت اندیش نیست
خرقه پوشی گر رساند بر در عرفان ترا | سر گروه صوفیان در فهم جز درویش نیست

درد غربت در وطن دارم ظهوری سان علی
عاشقان را همچنین بیگانه تر از خویش نیست

۲۵۸
گو که گناه ام قابل صد نار جحیم است | منزل بدلم بسکه غفور رحیم است
عشقم بدو ابروی تو ای یار تمام است | الا دلم از دست فراق تو دو نیم است
ما را نرسد شکوه ز خوی تو به خلقت | گر ما ز تمام تو دل خلق دو نیم است
گویا که سرشتم بود از گرد یتیمی | هر حادثه از بهر من یوای قدیم است
تیغ تو بسر بر زده شهم تو بلشتمی | سهم تو بدل نی که تیغ تو سهیم است
دانیم یقینا که دل است ز فولاد | هر چند که دانم که ساق تو ز سیم است
آسان نتوان گفت که دشوار شد باشد | امید وصال تو چو امید یتیم است
از تاب جهنم نبود کم دم گرمم | زیر لحدم برق جهان عظم رمیم است
سد بوسه گرفتم ز دو لعل شکرین | گویا دهن ما بر خم میم کریم است

غالب نچه فکری نشود همچو علی کس
در زادن همتای من اندیشه عقیم است

۱ ای تیر که از کمان رهانیده باشد ۱۲ منتخب.
۲ یعنی خوف هم آمده ۱۲ برهان و لطائف.
۳ یعنی شریک و حصه دار ۱۲ منتخب
۴ بالفتح استخوان از موئید کشف ۵ بوسیده و شکسته ۱۲ کشف و لطائف.

۳۵۹

چون خورده خطّام نهان در حرم است — ای نیر اعظم که مرا اعظم اسم است
آن طبع سخن پرورم همچو سلیم است — بر طور معانی همه بر طور کلیم است
ای بی تو خیابان جنت جحیم است — صرصر هجران با تو مرا موج نسیم است
هر دشمنت از دست دم از شرم جانست — از دست تو ای همدم بادی نسیم است
دور خانهٔ تو دهر تهی است مسافر — هر صاحب دل در سفر خویش مقیم است
تا حشر ز ... تو معلوم علاجم — آنکس که طبیبست بدرد تو سقیم است
از شعر تر خاک بسر آبحیات است — هر نقطه سر صفحه به نم در یتیم است

غالب سوی پهلوی علی بین دمگو بازه
در ناز ز خود میرمی از غیر چه بیم است

۳۶۰

نصیب دشمن بجز عشرت دنیا است — غمی که هست بدنیا تمام قسمت ما است
هزار مرتبه به عالم عشق تمام — اگر بیان به دو عالم حسن خوبی یکتا است
چنانکه ... تو افزود زینت ... — هر آن لباس که زینت ... کنی زیباست
چنانکه زینت ده بان زنگ ... — هزار گونه از آن بوسه بر آفتاب است
چو آفتاب جهانتاب عارض تو بود — چنانکه زلف سیه‌فام تو شب یلدا است
هزار حیف که تا بام تو رسائی نیست — مرا که آنطرف عرش گرچه طبع رسا است
بیا بیا که ترا یک نظر نظاره کنم — بقدر خواندن تو جان گنج نکه در بها است
فشانده‌ایم سر آستین برین بر آن — از آن دمی که سر آستین تو در کف ماست
نمیتوان فکندم ناتوانیم از پا — خیال یار جوان شد قد بدست عصا است
زهر یکی دهی اتیاست هند بغداد — بغیر مزد برد هرکه مال مردگان است
ذخیره نیست اگر زهد ازین زهاد — برای هیچ منی تنگدست فضل خدا است

علی غم وطن ای وای همسفر دادند
بهر زمین که رسیدیم آسمان پیداست

۳۶۱

نیست ز زیب ز نیرنگ کان لبش زندان داشت — هرکه دیده مکیف نظر هم رواه دل زندان داشت

۱ ریزه گیاه خشک ۱۲ بحر الجواهر
۲ سنگ کعبه یا بین رکن در مزم و دیوار بیرون نماند کعبه که در نجا اودان کعبه ...

دست صانع دیگر است و مصنوع عشق دگر — همچو جانام تنی در بتکده آذر نداشت
روز هجران در شبم نابود کس جز سایه‌ام — دشت پر وحشت به چشم جاده جز اژدر نداشت
نیست ممکن وصل او تا کشته گردد کسی — بوسه از بالین کشید کو سر با بستر نداشت
خاک شد هر کس که افتاد بکویش همچو او — هیچکس تا روز رستاخیز او را برنداشت
عاقبت غرقاب شد در عاشقی موج سرشک — کشتی طوفانی ما حاجت لنگر نداشت
نیست کس جز این سپاه بخت که آئینه ... — هر سر زان هما را که بال و پر نداشت
انچه دیدم در نگاه ناز آن شنگ پری — شمهٔ آن روز محشر فتنهٔ محشر نداشت
عاقبت آیینه روی دید از من شد خجل — آنچه میگفتم زحال خود با او زهره نداشت
چون خیالم هر سر ایش رسانده دفترم — نامه بر از غم چنی هر چند بال و پر نداشت
شعله رو سر و قدی چشت ما را در چمن — خاک شد فاخته بر خاک خاکستر نداشت
گیسو رخسار والای ... نظیر — انچه انبها را بود شام و سحر داشت
آتش عشقت کما سوختند تن بدل — قطره اشک انچه سوزی در آن خود اخگر نداشت
شد جبین سجده شکر فیض رو زمین — ذره خاکی انچه نور در پیشانی خود نداشت
آب اگر غالب بود هر آتشی را می کشد — دوزخ سوخت آخر آنکه دامن تر نداشت

شد نظیری آنقدر قدر علی در روز حشر
قیمت چشم تر ام چشمهٔ کوثر نداشت

۳۶۲

امشب آرایش فردوس نگارخانه کیست — چشمها فرش ره مقدم جانانه کیست
دار را بالچه از بام محبت فهمید — غیر منصور چنین همت مردانه کیست
شد همه خلق بلا دیده مراد شمن جان — جان بچین است صحبت شاه کیست
حیف در انجمن ... ناسوخت — کس نپرسید که ای شمع تو پروانه کیست
مهربان هند ... حسینان جهان — لیک از دل خبرم نیست دیوانه کیست
مشنوای آیینه رو قصهٔ عشاق شب — صورت خواب میدانی افسانه کیست
عقده البسته این گره جعد کشاد — قید بی قید کند خامه شانه کیست
مرگ وقت یقین نهید انگذر — از که پرسم که درین وسعت خانه کیست

۱ یعنی گرداب ۱۲ غیاث

مردمان همچو بتان سر راه گذشت — الله الله درین دیر صنمخانه کیست
ده چه ... بیکران است آبادی یار — کس نمیگوید این بادیه ویرانه کیست
از چه شد زاهد محراب نشینم بی تاب — وصف ابروی بتان طرز ظریفانه کیست

کعبه تا رد انوار شد امروز علی
چشم داکن که سرت بر تو شاهانه کیست

۳۶۳

یارب انشام بیا حشر کاشانه کیست — صبحدم عزم سفر در دل جانانه کیست
گه هلال است سر چرخ گهی هم چو تیغ — یارب این گنبد دار سلیح خانه کیست
جمله احباب خویش بکف موجود اند — حسرت انیست که منظور تو ندرانه کیست
غیر را یاد مباد از هلال ابروی یار — داغ تازه بجگر درهم پیمانه کیست
داغ محرومی وصل است بهر عید مرا — انچنین یار ز سر کار تو سالانه کیست
خال رخسار تو ای حسن خوبی چه خوش — حال تقدیر ندانم مگر این دانه کیست
میکنم صاف لب ساغر مه رو شره — کاین لعاب دهن یار به پیمانه کیست
گوش من میخورد آواز سلاسل مبهم — این نسیم سحر از راه نوا خانه کیست
جان زفردوس رسیده به تن بیجانم — مدفنم زیر قدمها مسیحانه کیست

قائلم گرچه علی یا بحقیقت لیکن
خبرم نیست کرا این نغمه مستانه کیست

۳۶۴

مرا که یار تو محفوظ از غم یاری است — تمام شب سر پروانه شمع رازداری است
میان بزم تو شده ده شمع مشکک ... — مگر زچشم غزالان دشت تاتاری است
بدست خویش فشاند او گلاب رخ من — ببین که غفلتم امیدگاه هشیاری است
بجز تلاش تو دام نیست هیچ شغل تباه — چه کار و با جهان جلگی بیکاری است
شده است مرهم زنگار سبزه خط — اگرچه زخم دل عاشقان زلیس کاری است
ز شب صالح کم نیست سر گونه شب — ولیک خیمهٔ ابت آغوش زبید لوی است
گیسوی تو مسلسل شده دل چالاک — مال کار به پاقید کار عیاری است

بروی یاره که خود حسن زهر خود داد — ثبوت شمه تقریر خط زنگاری است
برای خوبی خوبان فزود حسن جمال — جمال حسن حسینان قمعت دلداری است
دعو دو وصل نخود دن نراحیه آسان است — دفای عهد لیکن کمال دشواری است
هنر وران جهان را همیشه ... — نگاه لطف آنکس کار زهر عاری است

عیادت است امیدم علی ز حضرت دوست
مریض عشق نصیحت ترز آزاری است

۳۶۵

بعکس شکل بدم این نتیجه از یاری است — که خنده دام صفت قزلی زاری است
هزار بزم فرح طرح داد چرخ مرا — هنوز سینهٔ من خانهٔ عزاداری است
بعسرت نقد میسر نمیشود بخوی — متاع وصل تو از شاهدان بازاری است
منم بعیش دل خویش در تب هجران — سقیم حال تو بیمارش نه تیماری است
بود رقیب ما شیوه ها پرده دری — برای خالق ما نیز کارستاری است
میسر است شراب وصال با گردی — سفیدبختی ما موجب سیه‌کاری است
گناه بست بمن حسرت شهید است — به احتیاج شهادت بجرم اقراری است
تراست تکیه اگر زاهد بصوم و صلوة — بو اعتماد مرا هم بشان غفاری است
بهار آمده در هجر گلعذار افسوس — بجای باده خوری در نصیب غمخواری است
چنانکه روی تو سرخ است پیش خلق نزار — بحشر زردی خوف جحیم زرداری است
مجال بود که عصیان من شدی ظاهر — امید عفو توام باعث گنهکاری است
مدام باده کشیدم بزیر ابر مطیر — گناهگاری من زیر رحمت باری است

هزار حیله برانگیز بر محبت غیر
اعتقاد علی دشمن علی ناری است

۳۶۶

هنوز چهره آن نازنین نکو صاف است — خط غبار منش محو کرد صاف است
بیاد مصحف رخسار یار میگریم — بشکل موج نجوم سطور کشاف است

۱ آب کاز جا تراوش کند و بجائی چکد ۱۲ از منتخب
۱ تیغ ... ۱۲ کشف
۲ زندان ۱۲ از سروری و برهان
۲ مجیدا شونده ۱۲ از منتخب
۳ بسیار پرده کشاینده ۱۲ از غیاث

بجاست هر که کند قبله ابروی یار — که جان عاشق شیدا چو دال او قاف است
بچشم عارف شیدا مصحف رخسار — میان خط سیاهت رموز کشاف است
برای چند بود قدر دنیوی آخر — چه فرق مرقد زر دوزی بوریا باف است
غنیمت است تو چه بحال هیچ میرز — عتاب تیز زدن دلدار همین لطاف است
هنوز سیر نشد از هیبه ها که می زنم — ز دست خم عتیقم چه تنگ در افتاده است
مه حسن ما که قامت بلند تر گردد — چه شد چو شهرت عنقا ز قاف تا قاف است
دو او گشت صنم مرکز محبت ها — بنا تا کعبه بنیانی زمین ناف است
کشاد ام ز رخ مهر تابند نقاب — قسم بحبر قرآن که کشف کرده اشاف است
مکن تمیز تو از صدق من ز کذب رقیب — برای نقد محبت ترا نصر او است
بگرد عارض او نیست خط سیاه — که بر حواشی مصحف رموز اوقاف است
دهان یار ز مو چه میم و الشمس است — که زلف لام طلا شبه ز الف لا افتاده است
بود ز چشمه خورشید سینه پاکت — ز بحر حسن چه گرداب خم شنا افتاده است

علی شهرت عنقا نرسید حافظ شد
ز صیت گوشه نشینان ز قاف تا قاف است

۳۶۵
ترا بحال رقیبان نگاه الطاف است — برای محبت من چون که سینه ام صاف است
مریز خون رقیبان که روز رستاخیز — سوا خون من آید دست جمله قصاص است
سلام میکنم همه ای مراد شنام — زبان ز پرسش تو رسید مقام انصاف است
ز دست حشمت صحرا اللقب دل عجم — اگر چه صیت دل ان قاف تا قاف است
ز رو قهر ملامت کنی مرا صد بار — من و زبانم و تو و هزار اوصاف است
کسی نیست که تم کسی آب بر سر نهر — بر آب لب و عدلت زبانه اعراف است
مریض عشق بتان نیشنود هذیان — بیاد مصحف عارض بیان شاف است
میان خط سیه عارض تو جا جانان — چه مصحفی است محشی که شرح کشاف است

[۱] پرداشتن پرده از رو ... ۱۲ از منتخب
[۲] نام تفسیر ... ۱۲ انتخاب
[۳] براسه محبت ۱۲

بهر سو یار طرف التفات می باید — که دیده ها جهانی نهان ز اطراف است

علی بنظم تو گفته تبرکا حافظ
کجا حدیث ها و طریق خطاف است

۳۶۶
ناله نی بغیر نای نیست — در من و یار من جدائی نیست
روستا زاهد ریائی نیست — عقل شهری است روستائی نیست
یار من رو با آشنائی نیست — کار او جز به بیوفائی نیست
یار من بجز آشنائی نیست — هیچ کارم بنا خدائی نیست
خارها شد بپای من پاپوش — شکوه ام از برهنه پائی نیست
تیغ تیز است جنبش ابرو — موج دریای آشنائی نیست
آئینه از چه روست در پهلو — گر ترا ذوق خودنمائی نیست
بوسه میخواهم از رخ آن ماه — غیر خور کاسه گدائی نیست
حال من آنچنان تو می پرسی — گوئیا با تو آشنائی نیست
استخوانم شکسته چه فراق — جز دعا با تو مومیائی نیست
در دلی چون نمیکند تاثیر — تیر آهم اگر هوائی نیست
اگر بپایان رسید دشت جنون — هر در عقل بار رسائی نیست
در اسیری یار آزادم — در سر من سر رهائی نیست
نیست آیا دلی بدست کسی — کف پایت چرا حنائی نیست
طالعم را طلوع نیست نصیب — حاجت بخت آزمائی نیست

واقفی رهائی من ز حال علی
جز منت عاشق فدائی نیست

۳۶۹
از زمین افتد بفرق ما قیامت — که سر گذارد دریا قیامت
چو نسبت قدت ادیم آورد — بفرق اقیامتها قیامت
خرام ناز تو برپا کند حشر — نگویم ترا هیچ جا قیامت
نگاهت فتنه رفتار تو حشر — نگر بشی ز سر تا پا قیامت
شنیده ز اهد و دیده هر بیره — ز قد یار خود برپا قیامت

ربوده کوه طاقت را لیلی — قیامت کرد اشک ما قیامت
قیامت قامتی مهمان باشد — در آمد بر سر اعدا قیامت
در آمد بر صفت محشر چو جانان — ز قدش شد ته و بالا قیامت

علی از وعده وصلش چه حاصل
که نتوان زنده ماندن تا قیامت

۳۷۰
در غیبت ساقی تر از آب شراب است — حال همه مستان خرابات خراب است
آید سوی من تیر تو از جانب دشمن — صیاد خطایت نشان عین صواب است
نظاره حسنت چکند غیر در این بزم — از تار نظربازی احباب نقاب است
دلداده بزم تو چنانم که به صحرا — از هر طرف گوش ز آواز رباب است
در راه تو شد حلقه در دیده حیران — گو وعده ات آیا ز صد آید باب است
سعدا ز نگاه تیم ز سر پا به حسنت — صد چند دگر باد گر امروز نصاب است
ضایع شود مال مزکی نشنیدی — در دادن یک بوسه ندانم چه حجاب است
با من چه سر و کار بد شنام که دشمن — چون موده لطف است اذا اعذاب است
باید که بمیرم بجهان تشنه همین جا — هر جا که روم همچو عقب پیش سراب است
هشیار شدن بسکه ترا برد ز پهلو — بیدار شدن راهزن عشرت خواب است

ممکن نبود غیر کشاید رخ انور
کز تار رگ جان علی بند نقاب است

۳۷۱
صد حیف مرا عمر چو در بحر حباب است — هر وعده دلدار من نقش بر آب است
آلودگی دامنم ای وای تو زاهد — دانی که درین میکده ام کار باب است
بی سایه نیم رحمت حق با در این چشم — بر قبر من از سیل رخشان جا در آب است
دشنام بمن داد چو تسلیم نمودم — یارب عوض خیر مرا انچه عذاب است
تا چند هوا داری این حرص و هوا است — در بحر جهان زندگیت همچو حباب است
غم نیست که مبعوث شوم روز قیامت — ای وای اگر خاک و رخش بستر خواب است
ای گل تو عرق ریزی ببین که بیادت — بیهوشم و از چهره روان نهر گلاب است

[۱] برانگیخته شده ۱۲ از غیاث

مارا چه رهی پند ببین دامن خود نیز — ای شیخ ترا یاد گر ایام شباب است
تا جای تو خالی است درین محفل رندان — بنگر که چسان دیده ام امید و پر آب است
وه تیر نگاه و جگر و سینه سوزان — تشبیه با تشنگه و سیخ و کباب است

بی مهر شه هر دو سرا نیست نجاتی
در حشر علی با تو زیکنده حساب است

۳۷۲
مثال زلف بشک ختن مگو که خطاست — گهی بهر سخن تا تاریان صواب انجاست
چه طعنه میزنی بر اهل سند قاقم — که بوریا تای شیخ جمله بو ریاست
اگر به قامت دلبر قیامت است نهان — کدام فتنه بود کان نه زیر پا شماست
من از خرام تو سر کوب سنگ قبر شدم — چه فتنه ها قیامت بپای جانفرساست
چرا به سر خود جا نمیدهی زرکشت — مرا که آتشی در دل ز خلقت دنیاست
بی قیام بشهری مگو مرا ای شیخ — مرا بیند ز دنیا سکونت صحراست
دمی قعود دلبر ما به پهلوی مذبوح — که از قیام تو قاتل دلم ته و بالاست
قیام کن که مبادا بپا شود محشر — که از خرام تو عالم همه ته و بالاست
نثار عارض دلدار جان شیرین باد — که از ملاحت حسنش چه شور دنیاست
هما شنید ز رحم چو استخوانم برد — تو مستحق نه کاین حق سگ لیلی است
برنگ لب نخود لعل را شناسی نی — غریق بحر ندامت گهر دندانهاست
ز وقت مرگ و حیاتم کسی نمیگوید — چه بیخبر همه عالم ز حال زیست قضاست

بحسن دلکش دنیا که جانکش است علی
مخور فریب که این بیوه عروس نماست

۳۷۳
چو صبح عید ز منظرت چه نور فزاست — جمال روی تو وای ماه حسن شان خداست
ز خط و خال و لب و زلف و چشم در عجم — جمال روی تو وای ماه حسن شان خداست
ترا چو دید شد آئینه محو حیرانی — جمال روی تو وای ماه حسن شان خداست
ز نور مهر فزون است اندرون نقاب — جمال روی تو وای ماه حسن شان خداست
بود نجوم فلک خیره چشم در همه شب — جمال روی تو وای ماه حسن شان خداست

[۱] نشستن ۱۲ از لطائف غیره [۲] استادن ۱۲ از بحر الجواهر و رح

ز شرم مهر مه و خورشید رخ بدامن چرخ — جمال روی تو ای ماه حسن شان خدا است

علی ز داغ بدل مهر مهر میدارد
جمال روی تو ای ماه حسن شان خدا است

خون رزین نخستین ما همه از فیض تو عام است — مریخ در نیکاری تو ناکاره غلام است
امروز چه روز است خدایا بسر عاشق — آن صید که رم داشته تسلیم زدام است
چون داغ عطا صد بار نداد خبر از عشق — انصاف نمائید که این پخته چه خام است
ای مرغ نظر چشم گشا جای حیرت نیست — خالش طرف لف سیه دانه بدام است
مابین دو ابروی تو این خال سیه — حبشی بحیه آدوست و دست مدام حسابست
خالی نبود جا ز رقیبان خطاکار — ای هوی سن کوی تو پر از دد و دام است
بر مرقد من نیست اگر سایه نباشد — دود جگر سوخته مانند غمام است
ای بلبل شیدا چکنی ناله به نغمه — گوش گل آگاه نه از لطف کلام است
تا خود نکنم گوش سخن همچو دل — ما را به ثبوت دهن یار کلام است
پرهای هما را چکنم با خس کو نیش — چتر سر جمشید مرا سایهٔ بام است

سالی شده برباد ازین عمر عزیزم
تا حال مرا وعدهٔ علی صبح ز شام است

افطار به عید رمضان احب العام است — می آر که خود روزه درین روز حرام است
گوئید بدلدار که تکلیف نسازی — تا میرسی اینجا تو مرا کام تمام است
دیدم عوض روی تو خورشید منور — بیداری من تا سحر از وعدهٔ شام است
تا راجه سرکار ربط دبابی بهشتی — هرگاه نشستیم بدر سرو خرام است
یا رب تو مرا نیز رسانی بمرادم — گویند که امروز درش مقدم عام است
خونم بپی دلدار حرام است عزیزان — چون از پی من خون رقیبان حرام است
در رهگذر یار مرا دفن نمائید — کاین باغ ارم در ره فردوس مقام است
از یکدگری نیست جدا عاشق و معشوق — در نور نظر فرق فقط از ره نام است

گر زانکه نباشد زره روضهٔ رضوان
آن راکه علی حیدر کرار امام است

بحر حسنت دیگر است ایجا مسیحایش دیگر است — آب سلسبیلش دیگر است سیل آتش دیگر است
میتوانند فرق زهر و قند گفتن با یقین — آب حیوان دیگر و آب لعلش دیگر است
میتواند گفت فرق شعله و آتش کسی — برق تابان دیگر و طرف نقابش دیگر است
با تو نسبت غیر را باشد چه رهگیر جهان — سنگریزه دیگر و در خوشابش دیگر است
بخت مردم کجا و پابوسش رکو — چشم شیدا دیگر و چشم کبابش دیگر است
صبح میبارد که دشنام می آریم کرا — پیری ها دیگر و عهد شبابش دیگر است

خوب میدانم علیا مهر و قهر یار را
روی رحمش دیگر و روی عتابش دیگر است

با شک سرخ مژه وقت ذبح گل ریز است — کر جان بحسرت دیدار رو خنجرش تیز است
نصیب باد من تشنه شهادت را — حسام یار که در قتلگاه کار ریز است
شراب وصل تو الیبین ندارد ریغ — مریض عشق ترا ذوق تلخ پرهیز است
مجال برق تو گم نیست در معلوم ای — سمند حسن ترا از دو زلف مهمیز است
ز چشم خویش بگویم بهجر ای ساقی — که چشم کشتی میخانه پر خونریز است
خوشا نصیب که ممکن شد ولی است محال — صلاح کار بتان پر فتنه انگیز است
چرا به تیر نگاهی هدف کند جگرم — کمان ابروی دلدار من دلاویز است

چه رنج هجر علیا که همچو سیب ذقن
بدست چشم خیالم ترنج پرویز است

بیا که حسن گلو سوز شور انگیز است — شکر لبی بسر زخم دل نمک ریز است
چگونه سلسلهٔ اتحاد قطع کنم — که پیچ کاکل آن تلخ گو دلاویز است
بگریه گرد من ضعف ها خورشید — زمین کوچه رشک مسیح جان خیز است
حباب سیل سرشکم چو لاله سرخ بود — خمیر ما خلقم ز خاک گلبیز است
پس از وصال فراق و پس حیات ممات — دریغ آخر ایام عیش غم خیز است

۱ه جوی آب گویند که مزارعان و باغبانان بعضی در زیر زمین بکاوند که آب تا بالای زمین روان شود ۱۲ منه برهان

۲ه یعنی جو کلمه از صراح و بحر الجواهر

علی چو رفت ز بر یار باز سے آید
ولیک خوی ستمگر بهانه انگیز است

ای ترک ستم پیشه شمشیر منه از دست — اکنون فی انیت لیتم و الله نگاه مست
هر چند شکسته شد ترش لیف اگر آری — بر قصر شهنشاهی خنده زند این پی بست
زلف تو بود ماری بر گنج نکو روئی — جانا دهن تنگت گویا دل تاکر دست
راه صفت رویت کس طی نتواند کرد — پیش قد دلجویت شد همت جانم پست
آرام گر جان است از زندان تو ای جانان — در چاه الم افتاد آنکس که ز قیدت رست
شد شهپر مرغ جان از شوق هوای تو — از دست کمان ابروی تیر که بدل پیوست
با وصف که من همدم این ظلم چه جا بیداد — دشنام تو با اعدا چون نیزه دلم را خست
با خلق نکوئی کن تا دست دهد فرصت — در قبضه نمی آید تیری که رود از شست

ای صفت دریا برده ز سرشک ما
دریا دبت خندان برقی که علی محبت

هر عهد که محبوبم در وصل من می بست — دیدم که وفای آن از خاطر وی بجهست
از جمله عزیزان شد پیوند گسل آنکس — در عالم رویا هم کو با تو دمی پیوست
سهو انگنی یادم یادت نشود سهوم — ایفای یکی از صد پیمان تو می بایست
زیبت آن جانان آنجا نشد درا — گرهی بسر بندش گر به سر بادم بست
گر دید رگ پائی این بادیه پیمائی — خاری که بصحرای اندر کف پا پیوست
تیری که کمان ابرو انداخت سوی پهلو — دل گشت قوی ما ز دو گورنگ کارم دست

برخاست ز پهلویم ناگاه علی یارم
از دل چه سخن گویم چون خانه بیابان نشست

آن شبی کز هجر آن مه روز صد یا مشتاب است — جلوه فرما در بزم یعنی که رشک کوکب است
زاهدا دل بد مکن من هم از و غافل نیم — بر زبانم در فراق یار یارب یارب است
یا مسیحا یک من نیم محبوب آن جا دقن — بی عدد گردن خلقی زیر طوق غبغب است
خوی خسارش مرا تجویز فرمانی گلاب — ای فلاطون زمان از هجر آن گر در تب است

۱ه آنرا بهندی چمبر گویند ۱۲ از غیاث

ببین چه بازیگاه باشد حلقه‌ها چشم من — موی مژگان از پی طفل سرشکم مرکب است
مست بلبل بدست با ام از می خم عید گر — ساقیان دوره را دانند ایشم مشرب است
بی مروت نیست جام و صراحی کسی — ساقی میخانه را ده چه عالی مشرب است
اگر به میخوانی ز استاد جوان ابد از بر — عرضه میدارم تو گرچه خلاف مذهب است
در کتابی جهد ذات توم رمز عشق است — ور نه میدیدی که مجنون خانه یا مکتب است

تا بلی باشد سلامت حال می بینم علی
شهسوار عمر را چون طفل از گل مرکب است

یار رقیب طفل از کدامین خاندان شهر است — نور یوسف رخ و اعجاز عیسی در لب است
رفت ز آن روزیکه آن ها دهن گوی در سغر — خانه ام از بهر جانان ها برج عقرب است
یا دگیر این نکته از من غم نداری برنجر — رنج خلقی میکشد آنگشت او لا منصب است
غم مخور آن مهربان گمره رفت در دار رقیب — لاجرم آدل قمر را نیز منزل عقرب است
بازی آن شوخ طفلک بین که ما را میکشد — باز جان بخشد که اعجاز مسیحا در لب است
دعوی اعجاز عیسی میکند هر غنچه ام — در حریم بوستان ها نسیم یثرب است

بر بجا فرموده مولانا علی در حال ما
قصهٔ اخوان یوسف خوان که اقرب عقرب است

ترک سر عشقت صنم از ما شدنی نیست — ساحل نبود بر سر دریا شدنی نیست
خاموش ز وصف دهنت گشتم ازین رو — کاین ست معما ز کسی وا شدنی نیست
بستیم عبث خط به پر و بال کبوتر — بردن سوی او نامهٔ عنقا شدنی نیست
غیر از دل من حیف درین باغ دو عالم — یک غنچه نباشد که چو گل وا شدنی نیست
از ناخن ماه نو و دندان ستاره — زین پیر فلک عقدهٔ دلم وا شدنی نیست
در وعدهٔ فردای تو گل کرد قیامت — هرگز ز شب هجر تو فردا شدنی نیست
جز تو که کند معجز موسی بزمانه — جز دزد حنایت ید بیضا شدنی نیست
دانیم بر آری تو بدشنام ز مرقد — هر مرده که هم زنده ز عیسی شدنی نیست
جز و با بنت غیر نگردد بو عدالت — خاری که بپا رفته رگ پا شدنی نیست

۱ه گل کردن بمعنی ظاهر شدن و نمودار شدن ۱۲ از برهان و مصطلحات

هایم علی جز و تن یار تو صلش
آن موج ندیدیم که دریا شدنی نیست

۳۸۴
ای صنم کیست که در بدل ام تو نیست
لذتی نیست بعالم که بدشنام تو نیست
خوف فردای قیامت بود امروزم
محشری نیست که در خلوتگه بزم تو نیست
طایر قبله نمایی تو چه بیتاب بود
نیست یک مرغ بگوئیم که در دام تو نیست
من چه باشم که سزد لطف تو بر جمله جهان
غیر از غیر که شایسته اکرام تو نیست
وعده نیست که ناید بزبانت صد بار
بوی ایفا چکنم در دل خود کام تو نیست
سیر گلزار مرا سیر نمود از خویش
اگل بر خسار تو نی سر باندام تو نیست
حیف جمع فی زره دبر لب تو از نامم
بر نگین دل من کنده بجز نام تو نیست

گو نظیری ز علی باز نمیرم چه کنم
صبح امید شب وصل در ایام تو نیست

۳۸۵
بی ناله ایش نگذرد بسر منزل تو نیست
جانا دگر جرس محمل تو نیست
هر گل نموده چاک گریبان بروی تو
سرو چمن نیست که پا در گل تو نیست
دل را بدل زهی نیست خوش گفت کس ولیک
راه دل کسی چه نماد در دل تو نیست
خواهم ز دوستی سر دشمن زند حسام
رحم آمدن بحال کسان در دل تو نیست
ای گل اگر چه وعده کنی صد هزار بار
بوی وفا ولیک در آب و گل تو نیست
خونش بدر بچنگل شهباز خصم باد
آن مرغ نامه ام که بجان بسمل تو نیست
من آزموده ام دل دشمن هزار بار
سخت است همچو سنگ ولی چون دل تو نیست

خون ترا چه قدر نظیری منط علی
این بس که دعوی ز طرف قاتل تو نیست

۳۸۶
جز خون دل بدور تو جای شراب نیست
بس ما جگر برشته نگرد و کباب نیست
باشد بحشر بهر عمل طول حساب
اعمال خیر و زشت کسی بی حساب نیست
یاد قدت بسایه طوبی دلم بسوخت
در سیر باغ خلد مرا جز عذاب نیست
تا خاک پای یار نگردد سر شهید
در راه عاشقی لب تر ما تراب نیست
فرصت شود چو شام وصال تو صبح حشر
طول شب فراق ز روز حساب نیست
بیمی نمی کنیم ز قعر جهنمی
حالی که در فراق تو دو در عذاب نیست
زهاد شهر رو بخرابات کرده اند
یک مسجدی کجا که بدور تو خراب نیست
هر آنچه هست لائق تو هست پیش تو
جز اینکه از برای سوالم جواب نیست

هوش از علی ربود ز بس چشم مست تو
کو دیده کز تصور چشمت بخواب نیست

۳۸۷
کو باده که در نجف انقلاب[1] نیست
از من گناه نیست که آخر ثواب نیست
در نجف چه جا که در وادی نجف
یک ذره نیست که بشرف آفتاب نیست
بی شبه نیست همچو تو موجود در عدم
با شبه چون تو غیر رسالتمآب نیست
خوش آمدم ز نسخه اکسیر نقش پات
بر بام تو هما بوقار غراب نیست
گر یک نفس ز روی ولای تو زد بشر
آنرا حساب خیر ز روز حساب نیست
همپایه ات کسی چه تواند شدن ز خلق
در درگهت خیال کسی بار یاب نیست
پرسیم ز هر کسی که بود چون تو در جهان
چون تو مرا ز هیچ زبانی جواب نیست
هر آنچه جز خدا و محمد بگو همیست
باشد صحیح از آنکه خطا در صواب نیست

باید نوشت بر سر خاکم علی بزر
خاکش بسر که خاک ره بوتراب نیست

۳۸۸
یارب آن شوخ جفا جو همه تن ناز و ادا است
بوسه لعل لبش نسخه بیماری ما است
بود جائیکه ز میلاد تو وی ار سرور
دیدم امروز ز دست اجلت دار عزا است
بود آن شال که دیروز عرو بر دوش
آه امروز سر نعش همان شال عزا است
ماه و خورشید چو رخسار و جبین نظر آمد
چرخ گردنده مگر آینه عکس نما است
سر نگین چشم مگر زیر نظر میگردد
وقت فریاد اسیران ترا دم بجفا است
کوچه یار عجب جوش بهاران دارد
هر کبوتر[2] که از آن باز نگردد پر ما است
آنچنان اختر منحوس نصیبم گردید
بر سرم بوم شود آنکه سر شاخ هما است

[1] یعنی باده نیست که آنرا در نجف اشرف انقلاب نباشد - ۱۲ مولف
[2] کبوتران بام ۱۲ از غیاث
[3] بالنم سائی که میان هر دو پا بوقت رفتار رانع شود ۱۲ از کشف

صورتی یا کتر از جان نظرم می آید
غرفه بام کسی آینه روح نما است

در همه حالی خوش است از تو همه وقت علی
باز رنجیده دلت از من غمدیده چرا است

۳۸۹
آه از انجمن آن رونق ایوان برخاست
با همه جمع احباب اجل باید خواست
رنگ اعضا بدن صاف نظر می آید
جامه یار چو آئینه تصویر نما است
بوی می کز دهن باده کشی می آید
بهتر از بوی ریا که ز عابد پیدا است
آنکه در پیش در رخت بت شادی زده اند
در پست بر سر کس ناله ز نای دبکا است
جمع ضدین ز خاصیت زلفین بود
شهر لدار سلامت ز عشاق بلا است
گوهر نور فزا از نظرم غائب شد
بین که در دانهم از اشک چه زیبا پیدا است
گردن زنجیر بیا قید مرا چون گفتم
زلف را مشک مگو دید بیار این چه خطا است
رونمائی صنم گوهر جان می شنوم
مهر آن ماه چه باشد بدلم فکر بجا است
واه انصاف سگایت بسجا محفوظ
استخوان سر من داشت کی این حق با ما است
آفتی چون تو رسد بر سر من روزانه
کار من افسوس فتاده بکی فتنه بپا است

یافت آرام علی بسکه ز هر بیماری
درد لدا را مسیحا نفسم دار شفا است

۳۹۰
حاجت مرا نبود به تقصیر کار دوست
عصیان نمود دن ازپی اظهار عفو او
باشد رقیب بوته شکل فشاکش
نام خدا که آن بت خوشتر فرشته خو است
تا قطع کرده زمن ایجان مکالمه
با کوه و با سما و بدیوار گفتگو است
صد بار من عتو میان تو لبسته اند
زنجیر آهنی چه بود یا نخ موست
یکبار یار صاف دل از من نشد دریغ
با آنکه هر دو چشم مرا کار شست و شو است
ای سرو قد بیا و ببین تو خوش است
گر زانکه دیده ام بلقا قسمت ازو جو
گلگشت بهشت خلد بیک کوچه صنم
گر دید محو از دل من یار دیگه کو است
ساقی بیار مصحف رخسار مهر خال
تا حال شیخ شهر درین غم بوضو است
ناخن گرفت حیف نیغ رعنه در ریش
بر چاک زخمها جگر بخیه در رفو است
تا دیده ام گلوی صفا شش را بخواب
کارم شبانه روز علی گریه در گلو است

۳۹۱
داغ غم بدل مباد اگر یا الا الله رو
به باد زخم سینه اگر زلف مشکبو است
درمشن جست کیمشهر تشریف داده است
دو هفته شد که دیده ام ایجان کجا تو است
با گریه خوش دلم که نصیبم چه شباد
یعنی که پیش عشق مرا نیز آبرو است
تا حسن تراش دست ترا قطع میکنم
زخمی که بود در جگرم باز در نمو است
ساقی چه میشود یکی جام تشنه را
دانی جگر کباب ترا کار با سبو است
تا چند خاک بیزی صحرا و شهرها
رو کن بسوی علی که ترا یار روبرو است

خوش باش ای علی که هم یار دلنواز
با چشم دل ببین که چه حال بد نکو است

۳۹۲
غیر از حضور بزم تو باغ و بهار چیست
هرگز مراد نیست که ت انتظار چیست
ای آفتاب بخت سکندر ربدست آر
بیفائده نزاع با آئینه دار چیست
صبحم با نتظار شده شام میرسد
واقف نیم هنوز که منظور یار چیست
آب بقاست آب ها بنت برای ما
ظلمات غیر گیسوی عنبر نثار چیست
ساقی شراب تست مگر آب زندگی
نزع از برای پیر مغان جز خمار چیست
با قامت تو سرو چمن را چه نسبت است
پیش رخت بدیده من لاله زار چیست
در موسم بهار لب نوخطان هوس
خوشتر ازین شراب ازین غزار چیست
هیچ است از فروغ ان تو ای چرخ مهر چشم
خورشید روبروی رخ تو بکار چیست

کحل الجواهر است پی چشم ما علی
گرد سواری که نشه دلدل شوار چیست

۳۹۳
مطلوب ما ز عشق تو جز سنگ دعا چیست
از طعن طنز و جور و ستم نالها چیست
آغاز کن ز نیت انتاج عافیت
هر چند علم نیست که انجام کار چیست
یارب بدست بهر دو کنم است
معلوم نیست قاعده آن بار ز علت چیست
کدام بلبل گریبان بچاک رفت
در پای گلبن چمن این خونبهار چیست

[1] نام دو ستاره نزدیک قطب شمالی که گرد اگرد قطب میگردند و مدام از صبح تا شام ظاهر باشند و غائب نشوند از صراح

دم صبح کمیس زده که چو شنید از نسیم صبح / در پیش بوی زلف تابان ز بهر چیست
ای وش سر امانت قاتل بهیر دست / بر شاخهای نخل چمن میوه بار چیست
جان میدهد بمرده سخن چون قیامم مسیح / یارب نسیم کوچه آن گلعذار چیست

تا چند خوف حشر بدل میکنی علی
جرم تو بیش رحمت پروردگار چیست

۳۹۴
ماه من روز چه هر لحظه بچشم سالی است / حال مشکل بکه گویم که چه مشکل حالی است
تو چه بر خاسته شور قیامت برخاست / زیب بابیت صنما وه چه عجب خلخالی است
دل عاشق که نیرزد بدو کون در قیمت / عوض یک نگهش گیر که ارزان مالی است
دم بچشم است مرا منتظر دیدارم / زود آ زود مسیحا چه خوش استقبالی است
خاک بیزی است نصیبم ز کوی صنم / تا که از تیر مژه سینه من غربالی است
کی توانیم رقم ساخت خطش سبزه خطا / خامه نخلی است منه دم تن نالی است

یارب امید ادعیان به نسیم سحری
طایر روح علی بسکه شکسته بالی است

۳۹۵
ماه من از سفر آمد چه مبارک سالی است / عالم از مهر و ایواه چه حسن حالی است
هر کسی در ره عشق تو شهادت طلبیست / هر که با سبزه خط تو کشته بند اقبالی است
در همه کار بود مد نظر رخ صنم / دیدن صبحت رخسار مبارک فالی است
تو چه امی نه هی یار زکوة حسنت / پیش هر صاحب انصاف مزکی مالی است
کمال آن شوخ چه باشد که خیالش نکنم / سیه هر که نشانم زده دم تن نالی است
نیست سر سبزی من ورد مبارک کسی / هم ز انظار جهان سبزه خط پامالی است
شاخ آهوست دلم گیر ... آتش تا گوش / دانه قسمت عشاق لب آن خالی است

بار عصیان مکن امروز کم از دوش علی
که ز ذرات حساب عمل از مثقالی است

۳۹۶
زمین شعر من چرخ برین است / مرا چرخ برین مهر زمین است
سخن اک اتادم افزون قدرم / که زلف یار با من همنشین است

خیالم در دل سخت گذر کرد / تو گوی کنده نامم بر نگین است
ندیدم هیچ تو در آفرینش / ز خوبان مر ترا صد آفرین است
ز چشم دا بر وانت خون تو اکرد / کمان بر دوش شوخی در کمین است
مسلمان را کشد آن زلف کافر / تو گویا جهاد اهل دین است

علی شعرم بلند افتاد آنقدر
که چرخ هشتمش هفتم زمین است

۳۹۷
صحن بزم دلربا و صحبت یاران خوش است / وقت ساقی با خوش زد وقت میخواران خوش است
بسکه میدارند امید عیادت امسیح / با همه امراض دنیا نفس بیماران خوش است
مینائی خنده بر من گریه میسازم ازین / پیش هر برق جهنده بارش باران خوش است
میدهی نشئه هم اکرام میسازی مدام / ساقیا دور تو اوقات بادانوشان خوش است
بالکل از افکار آب و دانه شد آزادگی / دوستی نه اند ز قفس حال گرفتاران خوش است
حاصل محصول دنیاوی که بی زور بیش نیست / ازلی تحصیل آن تن بیکاران خوش است

بند کرده راه میخانه علیا ابر شام
تا سحر ای محتسب بخت سیه کاران خوش است

۳۹۸
صحن بستان کی بنیز از مجمع یاران خوش است / ... گل ایجا کجا بزم میخواران خوش است
کاکل مشکین تو دیگر بلا دوستان / از برای تو استغفار نفس ... خوش است
آنچنان چرخ ستمگر میکند ... / هیچ عمده دی ایام عیاران خوش است
بسکه بیدار دجانب شرمان ... / ذره چه در ایام دولت بیدار آن خوش است
ارغوانی باد دائم عارض تو چون بهار / ساقیا از بس ... دل یاران خوش است
میشود تعمیر قصرها یکچون آسمان / تا نبار عمر شاید وقت معماران خوش است

لا تقنطوا تا گوش خود خوردم علی
در سر رحمت ز ان ما گنهکاران خوش است

۳۹۹
امید هر دردم که بحرمان برابر است / اکنون درم بحلقه جولان برابر است
جسمم بروز وصل که با جان برابر است / گوئی که روز فصل بزندان برابر است

۵ امه درزی است که چهار و نیم ماشه باشد ۱۲ از کشف و قراءدین
۵ آنچه کز نقد نباشد و بزمانه بعید وعده ادائی آن کرده باشند از منتخب

هر باغبان نه گر چه برضوان برابر است / یک مصرعم علی بدو دیوان برابر است
بهجرت مرا بهشت حوران برابر است / ویرانه ام بروضه رضوان برابر است
بینی بپای گاو زمین سر زبار من / هر ناقه را که کوه بکوهان برابر است
یارا بیست منظر تسلیتش سوز / گفتا ریگ یار به پیکان برابر است
دیدار آن پری که مرا غسل کرد سلسبیل / داغ جنون بمهر سلیمان برابر است
بی یار عیدگاه بود عرصه نشور / ماه نو مرا بچاک گریبان برابر است
فلکیه کرد جسم مرا خشک تر ز کاه / چشمم ز بسکه با چه نیسان برابر است
فلکیه در تفکر آن بهر جان زار / جسمم بجاه رستم دستان برابر است
کلک شکسته بهر تو کرده قضا در / کاین کلک تو بملک سلیمان برابر است
بهر عیادت است بهانه برای یار / درد مرض عشق بدرمان برابر است
شیرین لبی بتلخی مرگم بسر رسید / شورابه ام بچشمه حیوان برابر است

غالب بچرخ گو که چه خصمی است با علی
خودخواهش محال بحرمان برابر است

۴۰۲
هر ذره ره تو بکیوان برابر است / داغ غمت بمهر درخشان برابر است
یک مصرعم علی بدو دیوان برابر است / هر نقطه زیر صفحه بکیوان برابر است
پیر فلک که ماه رخت شب نظاره کرد / هر اخترش بدیده حیران برابر است
آخر ز غرفه مینگر دیار گاه گاه / پی کردنم بگوی بجولان برابر است
سوزم چو آفتاب بهجرت تمام روز / حال شبم بخواب پریشان برابر است
گر دست ظلم میبنیه صیدم کشیش او / فریاد من بنغمه مرغان برابر است
در پای فکرتم بهیچ تو نازنین / نیزه بنوک خار مغیلان برابر است
بیفکری کسی است گر قاتلم بدهر / فکری است دلم که بسوهان برابر است

غالب مس مکن که شوی با علی طرف
نی هر سخن سرای بعجبان برابر است

۴۰۳
گفتم نه کفر عشق با ایمان برابر است / هر چند کافرش بمسلمان برابر است نگر

هر چند کفر عشق با ایمان برابر است / گفتم نه کافرش به مسلمان برابر است
در مکتب ثنا تو ای واجب الوجود / هر طفل سینه زبان تو زبان برابر است
صد پرده را بسوز اگر نیست حجاب / یک شهر من با هزار نگهبان برابر است
حالم با شک هجر چنان شد که بس مرا / تا از نظر بدامن عمان برابر است

فردوس آرزوست علی را ز فضل رب
نی از عبادتی که بعصیان برابر است

۴۰۰
جانان بسینه گو بدل و جان برابر است / جان و دلم ولی نه بجانان برابر است
ای آنکه دل دهی بغزلهای دیگران / یک مصرعم نگر که بدیوان برابر است
هر موی من شده است زبان نی بی فغان / اکنون تنم بشهر چراغان برابر است
لطف وصال هائیه رنج فراق گشت / سودی بشوق عشق بنقصان برابر است
منظور یار وعده باشد شب وصال / ایفاش با شکستن پیمان برابر است
مانند برق خنده ئی گریه میکنم / مد نظر بدامن باران برابر است
دارم تصرفی بخیال سهی قدان / گل اندرون تخم بدامان برابر است

از خوان حکمت تو درین بزم خوش علی
هر کس که لقمه خورد به لقمان برابر است

۴۰۱
رخسار آن صنم که بقرآن برابر است / کفر است عاشقی که بایمان برابر است
هی خاطرم بزلف پریشان برابر است / روز وصال با شب هجران برابر است
بازمی تنت نبود برگ گل ای آنکه / با سختی دلت که بسندان برابر است
زینجا قیاس لذت صلت آن نبود / هجر تو ام بوصلت حوران برابر است
لب بستن نگاه برخسار کردنش / حقا که با تلاوت قرآن برابر است
از دست این فلک که بچوگان برابر است / حالم بگوی بر سر میدان برابر است
آن کشته ام ز کرده ناکردنی علی / کافر برابرم به مسلمان برابر است
غالب بیک نظر نگه گفته علی / هر شعر این غزل بدو دیوان برابر است
غالب بچشم غور ... گفته علی / یک شعر این غزل بدو دیوان برابر است
جز خانه شکسته ندارم بکف علی / دین ملک من به ملک سلیمان برابر است

۵ متقابل ۱۲ از مصطلحات بهار عجم

بايد كه سر كنى سر راه سخن علی
پنهان هنر بعیب نمایان برابر است

امید صدق علی‌یا ز کذب یار کنم
طلوع صبح دوم میشود ز صبح نخست

رخساره اش بپارهٔ قرآن برابر است — کوی صنم بروضهٔ رضوان برابر است
ای آنکه افتخار تو با دولتی است دلبس — دنیا که دون بخانهٔ طفلان برابر است
آنگونه گشته است دلم بدز کار خلق — خوش کرده‌ام بقطع رگ جان برابر است
درد تو کرد فکر مرا تر بکار خویش — چشمم بجاه خشک زنی ان برابر است
تا خون من خوراک غم هجر یار شد — جان در میان جسم به مهمان برابر است
خونریزهٔ تو خوش بود از زهر مهرها — خرمهره‌ات ز مهر درخشان برابر است
صد چاک در دلم چه شده گز پی جگر — درد اکه با فشردن دندان برابر است

یک مردمم هزار شفا را خجل کند
دردم بصد دوای طبیبان برابر است

بوصل خود بکن ای جان قرار و عده درست — مدار زنده گیم بر ظهور همت تست
کسی نیافت سراغ دلم ز دزد خدا — بگو چه باک تو گر صد هزار سال بجست
ز لطف گوشهٔ چشمی بلشکر نرم طرف — بر آن کسی که بکنج غم است خاطر تست
بر نج دادن کس خوش رمی نخواهی یافت — نهال نیکوئی از تخم بد نخواهد رست
سرشک دیدهٔ من کوه‌ها ز جا بر کند — دلی غبار دل ساده رو نخواهد شست
ظهور پیش نظر بر ضرر نخواهد شد — هر آنچه کرد رقم کلک بخت روز نخست

در انتظار قدومت چه مرده بود علی
ز خاک مرقدم ای گلعذار نرگس رست

بوصل خویش نمودی قرار و عده درست — سر ز سینهٔ الم ای جان فدای همت تست
مرا که شد لب شب آلوده دامن از عصیان — باشک سحرگاه جامه باید شست
چو پیر چرخ ببندد علی الصباح رخت — کند نثار بفرق آفتاب دست
بیا بساقی خورشید رو تو باده ببند — که رنج دور قمر کرده ست خاطر سست
شب وصال نیامد رسید وقت اخیر — اگر شکست یقین حرف کلک روز نخست
اگرچه عهد دلدار سست بنیاد است — در انتظار دلا باش بس تو جا بکف چست

سینه‌ام مخزن محبت اوست — دیده‌ام جلوه گاه طلعت اوست
آنچه پیش آیدم ز نیک و زبد — گردنم زیر بار منت اوست
تو و فردوس و ما و کوی بتان — سیر هر کس بقدر نزهت اوست
تو و ورع و من و نظر بازی — کار هر کس بقدر همت اوست
تو و تقوی و ما و رندیها — کار هر کس بحسب طینت اوست
تو و روزه من و شراب کشی — عزم هر کس بحسب قدرت اوست
هر که طوبی نگفت قدش را — دل و جانم فدای همت اوست
یار و گل بجر و ل میسر شد — انتظار ظهور رحمت اوست
سینهٔ ماست صحن رستاخیز — دل گذرگاه یاد قامت اوست

زین سبب معصیت علی کرده است
که دل امیدوار رحمت اوست

آفتاب جا نشست یا بدر الدجی یا روی تست — تازه لعلی یا شکر یا لب یا لب دلجوی تست
کلک من یا شاخ مرجان یا قلم از زعفران — گلبنی یا سرو آید و یا بازوی تست
فصل گل یا تختهٔ گلزار یا دامن — خطهٔ کشمیر یا باغ جنان یا کوی تست
دستهٔ گل یا پر غراب یا گلعذار من — مخملی یا ابریشمی اید و یا بازوی تست
زهره یا صبر یا گفت عدو یا سرکش — روی انجل یا تریخ تلخ ترشی خوی تست
مشک دانه یا سپند یا ز چشمی مردمک — نقطه یا سویدا یا لب هندوی تست
روز ماتم یا شب غم یا دل آزرده — سنبلستان یا بنفشه زار یا گیسوی تست

گلشنی یا کوه لاله یا مضامین علی
سینهٔ صد داغ من یا مقتلی یا کوی تست

سرو جویا خامه‌ام یا قامت دلجوی تست — مشعلی یا قتلگاه ظالمان یا کوی تست
رشتهٔ جان یا رگ گل یا تفی از عنکبوت — موی گوهر یا تیم ایجان من یا موی تست

۵ جای پوست کشیدن چارپایان ۱۲ از غیاث

پسته یا تنگ شکر یا لب یا گلفام تو — نافه یا نقطه ام یا گوی دستیبوی تست
عید مجنون یا هلال عید یا ابروی کمان — تا شتم یا نون یا ان دست بر دوی تست
عطر گل یا عطر حسن یا عطر نسرین جان من — عطر گل یا عطر جانها یا ای از روی تست
نقل یا خال لب تو یا دل بریان من — خون عاشق یا گل از لب نیکوی تست
اصفهانی تیغ یا چشم تو یا اشعار من — گفتگوییت یا زمانه یا کجی خوی تست

شهد یا قند مکرر یا سخنهای علی
نیشکر یا نوشدارو یا صفات روی تست

ابر تر یا زلف او یا دیدهٔ گریان ما ست — چاه نخشب یا سحر یا مطلع دیوان ما ست
طبع نا هنجار یا ابر دو تو یا ماتم — خامه‌ام یا قامت یا لات بیان ما ست
ظلمتی یا کاکلت یا روی بد خواه نسیم — طالعت یا انجم افلاک یا چشمان ما ست
سبزهٔ تو یا خطش یا دام سبز مهر جان — سلک در یا شبنمی بر سبزه یا مژگان ما ست
وعده‌هایت یا شعور دیده یا در ارنگ — شعرهایم یا نجوم چرخ یا عصیان ما ست
جام جم یا سینهٔ بقراط یا دی بهشت — روی تو یا خامهٔ بهزاد یا دیوان ما ست

دام یا زنجیر یا گیسوی آن جانان علی
مرغ یا دیوانه یا این دل نالان ما ست

آفتابی یا گل تر یا رخ جانان ما ست — نقل محفل یا کبابی یا دل بریان ما ست
غفلت تو یا رخامی یا ز انجل مسکی — دست تو یا پنجهٔ مرجان یا مژگان ما ست
رعد یا غوغای رفتار تو یا جوش بحور — شور مرغان یا فغان حشر یا افغان ما ست
طائر قبله نما یا ماه یا مهر منیر — چشم تو یا خامه‌ام یا طالع گردان ما ست
مجمری یا گلخنی یا آیهٔ مهمان نواز — خانهٔ زر تشت یا خور یا دل سوزان ما ست

اهرنی یا بهشت کوهی یا سخنهای علی
وعدهٔ اهل کرم یا چرخ یا ایمان ما ست

۱ گوی باشد مرکب از عطرایت و آنرا بجهت بوئیدن بدست دارند ۱۲ از برهان
۲ نوعی از بید است که برگهای باریک دارد و شاخهای نازک ۱۲ از غیاث ۳ منتخب
هم آمده ۱۲ صراح ۴ سنگ سفید در نرم از منتخب ۵ سندان از کریم اللغات -

از شب تنشین دودی گرم سیر بانهاست — اختر من گرد و گرتا بمیانی‌هاست
آنکه بر دو دیده‌ام خفت و کشید اند — با همه پرده‌ها ترا باز نگاه بانهاست
گردن چه سیر فتی همره او کرد صبا رفت — چون نگه نی سوار را لبسکه سبک عنانهاست
دشت است نشید خاک شدم بر این امید — آنکه ابر شب می‌ریخته سبک عنانهاست
آنچه هوا در گلشن نغمهٔ بلبلش ها هوست — آه صرصرت اینک مو همه گلفشانهاست
دولت گر علی یابی تا بحیات یکف ماند — نظم کنی چو شعر آردو دولت جهان دنیاست
گر تو نیر سی اینک میر سم سوختنت — مرغ جانم ای جانان بر فشانهاست
خون دم ای خو بود قاصدم آخر — وادی از چه دشنامش این به سر گرانهاست
رشک برد بسامعه ام هنوز اول — برلب یار تا لی نغمه در ترانهاست
چشم ترا ست لب نشست ... — از ستم قتل لعل اولبسکه مرا نشانهاست
... — زرد بیا تو کار علوم گلفشانهاست
نخم مراد عاشقان سبز نشد هنوز ای وای — باز بهشت هقانر او بدقیه انهاست
اب اشک چشمانم شد روان بدامانم — آنچنانکه در دریا آب ز آنهاست
کشور حسن تو تی شاه من گری — ای ز سرت همار اعوض گمکن کرانهاست
جان لطیف ای صنم لبسکه گران کند تنم — تو وبال گردنم همچو زمانهاست
نیست نصیب ما سفار احت گران علی — بوسه بعضه میدهد آنچه رسانهاست
این همه که دیگری یار مهربانهاست — لطف صحبت خلوت عالم جوانهاست
کرده قتل خلقتی من با مید ضربتی — آنکه ترا ز مدتی شوق بتیغ زانهاست
آنکه بحسن سیری جان و دل ز دو ایمان — بین که نشاط دیوانم نکه عشق انهاست
طاقت من بطاق رحالت گشتی — پیری ضعف بیاری نظر ناتوانهاست
دل هم که دین هم قاصد یار که جان — در ره عشق به ز زر باز خدنگ کانهاست
قاصد یار دان گردی آنطرف بیاری — آنچنانکه در صحرا ریگ از آنهاست
لطف عنایتش ظاهر از ره مصلحتی بود — ورنه دلم خبر دار آنچه ستم نهانهاست
وقت شباب خوب هم جا آخر شام — آنچه خورم هر پیری حسرت نوجوانهاست
نیست عجب که در باغت لمه سیادی بود — آنکه جاعش در ذات نسخهٔ سحر خوانهاست

ای دل بی خبر چرا اضطراب تحریرش ها
ساغر باده ام دادی گفت ازین شنیدم قسمتها
غره مشو عدو هر دم رنج من از مستیها

کاغذ و خامه ام گر قابل راز دل نهاست
بر سر منت ایکجا این نیز هر چو نیها است
ورنه تو سر زنش جای قصه نهر نهیا ست

من تنهائی تاریکی در ویران
از که پرسم که چرا مانده ام اینجا تنها

آه بیدارم و با خواب پریشانی ها ست
نه عزیز است دین خانه نه بیگانی ها ست

ما و دامان علی روز قیامت آری
گرچه از عدد برون کثرت عصیانی هست

همچو غالب دهلوی هم علی بهرسری
با ظهوری و صائب هم زبانیهاست

۴۱۴
موطن اصلی من جنت ضوانی ست
آه یک جای بلبل و بلا خضر بیابانی ست
...
مسکن ویرانه محبت ... و دام ها
زخمی تیغ نگاهت شده ام از بی زخم
آن قوی ضعف بس گشته ام از جور فلک
نیر خون جگرم نیست آتش رنگ

مسکن تا زه مرا کاکل جانانی هست
دود نیاز جم عنایت پایانی هست
مرقد از داغ دلم غنچه گلستانی هست
دامن کوه الم بین که چه کاشانی هست
نمکین حسن تو ام همچو نمکدانی هست
سوز دشتی پی من ماتم دستانی هست
از پی نقل نگر این دل بریانی هست

من و کوه الم و خانه تار و شب غم
داغ بر داغ علی لاله نعمانی هست

۴۱۵
همچو من کس نشد از پریشانی هست
چه گناه تو نمودم که بسر افتادی
خانه تن پی جان تنگ تر از گور زگل
حاجت شمع مرا نیست که سینه تار
دوستان زیر زمین کرده مرا از نفسند
آن پریشان شده ام آه درین خشت
قید کردی تو مرا در قفس تنگ چرا
واد ریغا چه شد آن همچو فلک شان تا
ای یمین یار و عزیزان تیغ دادند مرا

خانه بر دوش چو زلف بجانانی هست
ای فلک همچو منی بی سر و سامانی هست
همچو گور رسخیان قسمت میدانی هست
هر شب آمده جگری سر چراغانی هست
من تنهایم و این منزل ویرانی هست
رو به دشت مرا شیر نیستانی هست
عاقبت جان مرا هم نه زندانی هست
حیف چه این تو می ارکیت کاشانی هست
تو فشاری کنی این خاطر مهمانی هست

۴۱۶
بوصف روی تو باغ بهشت دیوان است
تهان بقطره اشکم هزار طوفان است
مرا که هجر تو کرده ست خاطر افسرده
بوسه هست نه ده تند دل مرده
غم فراق تو دل را بسینه می سوزد
بیاض کردن ما لیست معنی شعرم
چه نسبتی ست مرا غیر عاشقی با یار
بدیده ام که خاشاک چاه کنون است
اگر خیال خزان در بهار میدارد
هزار قافله گم شد بخاک کوی بتان
هزار یوسف مصری ست زیر چاه ذقن
تمام گریه ام آید دست همچو ابر مطیر
دلم ز ناله زنجیر سید هر تعبیر
چه حاجت ست که محبوس قید خانه کنی

نهان شد امروز که خامه صد گلستان است
سواد دیده ام از ابر فصل باران است
فضای هر دو جهان تنگنای زندان است
زخود مرد که درین چشمه آب حیوان است
زخود مرد که درین پرده ش با بان است
سواد شعر من از خاطر پریشان است
که همچو جاده او پیش من بیابان است
دلم بیاد رخ یار یوسفستان است
زشام تا بسحر شبنم از چه گریان است
بجود در آکه درین زرد مهر خشتان است
بجود در آکه درین قطره بحر عمان است
که تا ز دامن من تا ج نیز طوفان است
شال زلف بتان خواب من پریشان است
اسیر عشق ترا هم ز نار زندان است

علی چو صائب ازین تنگنای شکوه نکرد
که چشم مور بناز کرد خیال میدان است

۴۱۷
چو آفتاب رخش بسکه نور افشان است
فراخ حوصله ام سوخته تنگنا جهان
تمام شب رخ و گیسو که شد قرآن
مدار کار بعقل است محبت است

بروی یار چو آئینه دیده حیران است
ز چشم مور چه هم تنگ امکان است
نسیم دشت سحرگاه عنبر افشان است
اگر جنون من از سر زمین یونان است

۱ فراخی و کشادگی مکان ۱۲ از منتخب
۲ عمارات بلند از بران و سراج
۱ باران خر بر نگال آن نشسته باشند ۲ اصطلاح ۵ از سوده بیاض آوردن یعنی مسوده را

سرور ماست غم ما پینه ازین قسمت
شهید ناز تو با و اسفید بخت ام
چه حاجت است که بر پای سلسله دارم
سنان طعن عزیزان هلال مبارک ها

بجای یار به پهلو زخم خندان است
عیان بنور گلوی تو سرخی پیراهن است
اسیر لعت تر طوق از گریبان است
که شور حسن کسی زخم را نمکدان است

نکرده اند شهید چرا کوی بتان
سرم ز شرم علی در ته گریبان است

۴۱۸
ز دل بدیده نظر کن که قصر ویران است
مرا که یاد خط و خال وجانان است
دلم بسینه زهجر که داغ سوزان است
همیشه نیست ستاره آرزویم ماند
به نقش پای تو عشاق سجده ها کردم
دلم بطاق خم قامتم نشسته زبیم
برای مرغ نظرها ست دام سبز خط
مرا بجز ره خطبه لیست یا واعظ
نصیب ما ز مراخلعت شهادت عشق
امید نیست گذر تا بانجمن ما را
غبار یار عیان گشته از دل عاشقم
جبین زخاک در دوست نور آگین
مزن قدم به ره عشق بی تامل گاه

بچشم غور گو و دشت چاه کنعان است
رقم بصفحه خاطر نه و قرآن است
چراغ خانه ام از آفتاب تابان است
گل مراد که پیدا زخاک حرمان است
زخاک کوی بتان بر بی ایمان است
بعقده های غم ام دست گردان است
کمند گردن عشاق زلف پیچان است
هوای حور ندارم نه شوق غلمان است
بدوش آن بت گلفام تیغ عریان است
ز سنگ بتر بدر دشت سلسله دربان است
فضای سینه بی کینه رنگستان است
که پیر چرخ در آفاق هیچ افشان است
چو که جاده ها بیابان زتیغ عریان است

گوهر کند سخنم را اگر صدف گوش است
... دفتر علی ... بیان است

۴۱۹
... حلیه از روان است
... داغ جنون باشد
... باغ باشد که نه خار زیر پا
از کلام ... دامن ... جان

... گلشن ... گیسوی او
... از دوری نقوت بازوی او
عالمی و آمد زد دل بگلستان بوی او
مرده گان ... بی قضا از بوی او

بد دماغم میکند سرگشتگی با جنون
عقل بیکار است بر عشاق در ازل
شور محشر پیدا شد از زخم دل
عطر جان همیشه دمیده داغ زخم ما
زینت ابروی غبار از تعویذ ها

گر دماغ عقل جالینوس دستبوی او
عاشقان را ابد ال کف تالوی او
فتنه روز قیامت قد دلجوی او
در مشام شیفتگان نقب ابروی او
زینت ... از بازوی او

عقل بی ناخن بقول صائب است اینجا علی
عقده دل را کشاید جنبش ابروی او

۴۲۰
عاشقان را رگ جان هوای گیسوی اوست
باکرامات مسیحا چشم با جادوی اوست
ماه نو بر چرخ عکس گوشه ابروی اوست
طاق و بتخانه حسن تا ابرد اوست
کرده ام نذر بتان ... ل سیپاره
پیش ... زیارت باشد دعا مستجاب
هر کسی را کی میسر میشود دیدار یار
... کتابی چهره اش
نیست خالی جا برای ذکر عدل کسری
کبک را رفتار آموزد خرام ناز او
بهر من شاید که دلبر خانه دل ایجاد کرد
جای عالم بسته فتراک آن غارتگر است

قبله حاجات عالم جلوه گاه روی اوست
کافر مصحف بریعنی آن رخ هندوی اوست
حیرت آئینه ها آئینه دار روی اوست
طوق گردن عاشقان را حلقه گیسوی اوست
حافظ قرآن ... چشم هندوی اوست
در ... خرابات الله ابروی اوست
... تماشا گاه عالم روی اوست
چاه بابل را نگر جشم ... جادوی اوست
عالمی پر از ... چو از خوی اوست
شهر طاوس حسن جلوه گر گیسوی اوست
سبزه خط ... آثار ... دوی اوست
گوهر مقصود جان در حلقه بازوی اوست

شیوه الفت را علی صائب شنیدم ... شما
دلبری یک ... چشم ... نگه جادوی اوست

۴۲۱
سینه ... دامن ... فیضان ...
اینکه کعبه را ... یکی آخر ...
قفل میخانه ... مستی ما را ساقیا
چون کمان گردید ... قامت ... عشق

... آئینه ... گیسوی
... محراب ... گوشه ابروی
... گوشه ابروی
... ابروی

می طپید در سینه ام دل ایمچو برق ابر ز نه … می تنگ افتد به پهلوی من طلب پهلوی کیست
یار دو ش گردن آخر سر ز نارنگ طلب … تش عالم آتش زد از هجران مرد از بر کوی کیست
چون هلالم در تلاش نعل در آتش زیاد است … نعل در آتش مرا یارب بجستجوی کیست
شد فراشیم زبدست همچو طوبای بهشت … یارب اندر سینه ام باز قد دلجوی کیست
سامری را شوق بید اکرد ان شو ساز کرد … سحر بابل نسخه از نرگس جادوی کیست
دیر و خلقت زهر سو جای دیر مغان … اینچنین یارب تماشا گاه عالم روی کیست
شانه کرد … … آینه زرد رو کیست
غنچه باغ است آنکه فرا هوی چین … در نسیم صبح گاهان نکهت گیسوی کیست
سوخت اندر سینه جان حسن گلو سوز کسی … غیر آن جانان دل عشاق پهلوی کیست
می کشد دل را بجز از شیوه آن حسن کسی … یارب این تعوند ره افتاده از بازوی کیست

جام

صائب از غافل چه خوش مصرع رقم کرده علی
جان بلبل ارم زبانم گرم گفتگوی است

۲۲۴ آن سرو سرکشم بچمنها چمیدنی است … طوبی میان گلشن فردوس دیدنی است
بیعانه نیست نقد دو عالم بکف مرا … یکموی زلف مهر لقا خریدنی است
صد چنگ شد خورده ام از دست دوستان … یک جرعه زهر از کف دشمن چشیدنی است
زاهد نصیب باد ترا میوه جات خلد … ما را دو بوسه از لب دلدار چیدنی است
جانان برید رشته الفت ز دوستان … اکنون مرا بهجر رگ جان بریدنی است
سوی دماغ عشق شود موج بو خلد … ملبوس گلرخی به بهار آن شمیدنی است
گویم به صد هزار زبان حال زندگان … چون سبزه بر مزار من آخر دمیدنی است
احوال غیر غیر کماهی بیان نکرد … هنگام وصل حال من از من شنیدنی است
خوش جنون بجوش بهار است کف زنان … اکنون بگوی ناز گریبان دریدنی است
شام فراق گرچه رخ خود سیاه کرد … صبح وصال همچو بر دوم دمیدنی است
بر چشم کور ظالم پر زور در جهان … روشن نشد که صبح قیامت دمیدنی است
تا قوس و بر شورش محشر بیا نمود … فریاد من ز صدمه قیامت شنیدنی است

از من بیح خوبک مپرس گوش کن … او صبا گل ز بلبل شیدا شنیدنی است
بی زندگی بمژده وصل تو زنده ام … روزی شب فراق بپایان رسیدنی است

صائب گفته علی ز روی تو پیش ناکسان
روی که زرد دلی نگشاید ندیدنی است

۲۲۳ روی رقیب روکش ظلمت ندیدنی است … حرف لئیم حیله گری ناشنیدنی است
روی بتان در آینه دیدنی … فریاد عاشقان بقیامت شنیدنی است
روز وصال جلوه رخسار دیدنی است … دشنام تلخ از لب شیرین شنیدنی است
پیوستن بحق نه ز خلقت رسیدنی است … دیدم که این معامله از خود بریدنی است
یکدیدن از برانده دیدن چه حتیاج … هر گاه زرد مردم دنیا ندیدنی است
یارب میان خلق همان چشم کور به … آنرا که زرد مردم نااهل دیدنی است
دیدی گذشت آنچه ستمها بما رسید … اکنون ببال ظلم بظالم رسیدنی است
هر گونه دل بر دوی هوا ثبت میکنم … رنگ رحم بشوق لقایت پریدنی است
آن سرو قد ز عزم سفر محشر نمود … بانگ جرس ز شور قیامت شنیدنی است
در حیرتم که چون کف افسوس میگزم … آیا نه قسمتم لب دلبر مکیدنی است
ساقی ز چند روز خطا بدست کی؟ … صهبا بکاسه سر دشمن کشیدنی است
تا کی رقم بنامه کنم حال رنجش … مرغ دلم ببال طپیدن پریدنی است
سیر چمن به دلبر گلفام می برد … در غنچه ها حکایت بلبل شنیدنی است
امید وصل نیست ز زلف دراز یار … زین شام هجر صبح قیامت دمیدنی است
سوز درون شمع عیان کرد آتش شعله … افسانه دلم بزبانم شنیدنی است
از راست قامت تو وضع زلبس نکو … انجام کار قامت پیران خمیدنی است
خون شد دلم ز دشت ر … یک قطره از دو چشم بصد جا چکیدنی است
خود را شناخت کی چو طلبگار حق سعی … در جستجوی خویش نه هر جا دویدنی است

دیوان صائب است علی پیش چشم ما
حرفی که مغز نیست در او ناشنیدنی است

۲۲۴ دور فلک بمصلحت کار بلبل است … فصل بهار طره دستار بلبل است

در دست گل است دامن زار بلبل است … آواز صور نغمه منقار بلبل است
خدمت عمد و بجهان خوش نصیب را … صیاد چو ز پیشه بیمار بلبل است
ای باغبان مسوز ز گل آشیانه را … آخر خزان نه در پی آزار بلبل است
خوبی قسمت است اسیری عندلیب … کان طفل گل عذار خریدار بلبل است
بوی چمن بخانه صیاد گل کند … موج نسیم صبح هوادار بلبل است
این تازه جور دور فلک دیدنی بود … صیاد در بهار گرفتار بلبل است
آخر دلش ز خنده گل باغ باغ شد … یکچند غنچه عقده در کار بلبل است
گل میکند نسیم سحر برخ بهار … آن غنچه را که مخزن اسرار بلبل است
برباد خانه صیاد چون خزان … گل را بهار خار ز ادبار بلبل است

این خط عاشق است ز ناطق شنو علی
گل ز ز بلعف گرفته خریدار بلبل است

۲۲۵ یکجهان غم بدل از دلارامی است … مورد لطف عدو باز بد نامی است
هر کسی چو توام یار خوش اندامی است … همه کارش بجهان تشنه پیغامی است
جمع اضداد محال است چرا میگویند … کز رخ و زلف تو یکجا سحر و شامی است
خط آزادی عشاق چرا میگویند … کز پی مرغ دلم سبزه خط دامی است
ژاله در ابر نهان است همه میدانند … همچنین سنگدل آن یار گل اندامی است
یارب از برق شرر ریز نگاهش مددی … پر فشان مرغ دلم باز بسوی بامی است
نامه صد چند فرستادم و قاصد صد … دیدم انکار مگر بوسه به پیغامی است
یاد آن عهد بسوگند چرا رنجه شوم … وعده با غیر هم از دل ز پی نامی است
غیر را گر بجهان سیکده باشد باشد … حصه ما ست همان قطره که در جامی است
تخته تر ز ان چو ز نو خوش وصال … عرض احوال مگو شش طمع خامی است
رنج و آلام جدائی قسمت ما … عیش و آرام زنان لب که نی عامی است
رخ چو خورشید سحر زلف چو شام هجران … کفر بر هم زده شوکت اسلامی است
باد در حفظ خدا از نظر بد نامان … زاهد شهر که تا حال نکونامی است

ند در گاه علی هیچ گو با ناطق
بهوا یی که چو من تیره سر انجامی است

۲۲۶ ای سرو قد ترا به تماشا چه حاجت است … گل را به سیر دامن صحرا چه حاجت است
سنبل چه خوشنما است … شانه کشی بزلف چلیپا چه حاجت است
بادی بهست خوش منظر … نازکشی بعارض زیبا چه حاجت است
شاهی که بی طلب زند اینها به احتیاج … پروا نمیکند که گدا را چه حاجت است
ماییم و خاک تیره کوی تو خسرا … فرهاد سان بکوه کنیها چه حاجت است
آخر نداده اند امان از اجل مرا … ای دل بنازهای مسیحا چه حاجت است
بر فرش خاک کوچه دلبر نشسته ایم … عشاق را بمسند دیبا چه حاجت است
ما سنگ ره از ره دلدار چیده ایم … عشاق را بگوهر دریا چه حاجت است
ما کاه چین کوچه آن شنگ گشته ایم … عشاق را بچیدن گلها چه حاجت است
بر جبهه گوهرین بتان چشم دوخته ایم … عشاق را بعقد ثریا چه حاجت است

مطلع جانم از ازل خود برس ای حسنم
سیگویم چرا که علیا به چه حاجت است

۲۲۷ بلبل مرا به سیر چمنها چه حاجت است … جانانه ام حضور به گلها چه حاجت است
یارب نیاز مند کن آنرا بجا حتی … تا خود کند خیال که ما را چه حاجت است
نقش است نام دو بت لعاب دهان … ایراد لفظها به معما چه حاجت است
عکس دل تو هست لعاب حب و کین … جام جهان نما جم اینجا چه حاجت است
اوقات خود بجمع احباب صرف کن … اندیشه از ملامت اعدا چه حاجت است
بی دخل دیگری که دو چارم گلعذار … چشم مرا به نرگس شهلا چه حاجت است
با من بگو صنم ز رقیبان نگیر کار … با وصف دستیار اعدا چه حاجت است
از چرخ در گذشت ز آئینه چون نظر … تیر دعا مرا بر عنقا چه حاجت است
ساقی مرا بمصطبه خویشتن ببر … خم نوش را بساغر و مینا چه حاجت است
تعلیم صحبت است مرا دو مغان دیر … ورنه باجتماع کلیسا چه حاجت است

بهر تو عیب نیست که در سینه‌ها حسن و دست است
شاها سؤال کن که گدا را چه حاجت است
از بوی زلف یار دماغم معطر است
با مشک و چین و عنبر سارا چه حاجت است
مجنون بیا که کوچهٔ لیلی گلشن است
گلگشت در خرابهٔ صحرا چه حاجت است
تعریف عضو عضو بجز بی‌مثال نیست
وصفش به بطور سرا پا چه حاجت است
یک گردش از دو چشم تو ساقی امید ماست
با جام پرتگال علی را چه حاجت است

۴۲۸
دلبر سیمین بدنم آرزوست
بلبل سعیدم گفتم آرزوست
طوطی ما را فلک آئینه باد
دعتی اندر سخنم آرزوست
زیستنم بی تو میسر مباد
با تو نه گر زیستنم آرزوست
خاطرم از نالهٔ بلبل کشید
نغمه کشی زان دهنم آرزوست
تلخی جان کندنم آزرده کرد
دلبر شیرین سخنم آرزوست
در سر زلفت تو دلم دشکست
از سر زلفت شکنم آرزوست
ساغر و مینا و خم و دل شکست
محتسب سر شکنم آرزوست
نوخط رخسار لبت را گرفت
بسکه شراب کهنم آرزوست
صید کنم قمری و بلبل بهم
سرو گلپیرهنم آرزوست
چشمهٔ حیوان لب سکندر بهم
بوسه از آن دو دهنم آرزوست
تلخی دشنام بتان تا بکی
ناصح شیرین سخنم آرزوست
سیمتنی کشت به تیغ نگاه
نرگسی اندر کفنم آرزوست
بیعتی کردیم بدست سبو
مصطبه[1] در انجمنم آرزوست
خیز و خرام ای سهی قامت بصحن
فتنهٔ آخر زمنم آرزوست
سینه چو غربال کنی از خدنگ
خاک دره بیختنم آرزوست
چرخ حباب است لب سیل سرشک
لطمهٔ[2] دریا فکنم آرزوست
سینهٔ من هست چو آئینه صاف
طوطی شکر شکنم آرزوست
چون رگ جان بسکه تنم زار شد
شاهد نازک بدنم آرزوست
مجمع اعداست سر بزم یار
همچو مژه صف شکنم آرزوست
بر سر من تیغ بنه قاتلا
خون عدو ریختنم آرزوست
کاکلی شد شام غریبان مرا
وز رخی صبح وطنم آرزوست
پاره کنم اطلس افلاک را
خاک ره پیرهنم آرزوست
جام جهان بین کنم این دیده را
خاک در بیختنم آرزوست
پیری و عشق است علی سبز باغ
خوبک گلپیرهنم آرزوست

۴۲۹
باز هوای وطنم آرزوست
سیر بهار چمنم آرزوست
نی گل خوش نی سمنم آرزوست
مهر رخ خوش پیرهنم آرزوست
نی گل تر نی سمنم آرزوست
گل رخ سیمین بدنم آرزوست
وصف کنم نوخط روی ترا
طرز کلام کهنم آرزوست
گفتهٔ عالم نکند گوش پر
یک دو سخن زان دهنم آرزوست
جوهر فردت چه کنم ای حکیم
غنچه لبی خوش سخنم آرزوست
جام زجاجی است بدستم علی
باز هوای چمنم آرزوست

۴۳۰
پرده گشتم بچشم که روی تو دیدن است
سینه بهم بگوش که حرفت شنیدن است
خود را بسود داده ترا یاد میکنم
پیوستنم بتو همه از خود بریدن است
صیدم بغیر دام در آن لعل شکر را
پر کندنم بجانب بامت پریدن است
دانم فراخنای جهان گوشهٔ قفس
قیدت نمودنم ز خلایق رهیدن است
خلقی گمان کنند که مردم بدرد خویش
وز خویش رفته‌ام که بسر منزل رسیدن است
پیرم ولی که عشق جوانت نمود
آغوش شوق گشتنم از قد خمیدن است
تا چند بی تو زیستنم بگوشه دد
با ما زندگی که بگو مست دیدن است
تنها نشستنم بتو خلوت نبود مرا
بیهوش بودنم بتو صهبا کشیدن است
دالا صفت که گشته علی بنده‌ات حبیب
خود را ز فرختن بتو یوسف خریدن است

[1] میخانه از مدار ۱۲ [2] طپانچه ۱۲ از غیاث -

۴۳۱
ز دست من این قدر که آن گناهی نیست
مرا ز قهر تو چه مهر تو پناهی نیست
تمام سال شب جلوه ز ده عنبر است
میان عارضت از داغ شب سیاهی نیست
تفصای ... اگر فتح تو بحسن
مرا بغیر ز زینت تو جایگاهی نیست
تمام جوهر و حقاهست از بر سخن
بغیر لطف که با سهو نیز گاهی نیست
گر گفت گلگیت خیار داد و در چشمش
که هیچ عارضت آفتاب ماهی نیست
بنهان بهجر تو کاهیده‌ایم آ کلغام
کنون بجامهٔ ما غیر برگ کاهی نیست
بنیان بجوش بهار است تیغ خرامم
که غیر تار بداماان من گیاهی نیست
هزار یوسف کنعان غریق گردیده
عجب که زیر زنخدان یار چاهی نیست
بغیر رزق مقدر علی چه قاآنی
مرا ز ملک جهان بهره جز نگاهی نیست

۴۳۲
بجز تو یاد کرم هیچ رحم و راهی نیست
ولیک غیر لب تیغ من گواهی نیست
بتان ... که لشکر کشش نجوم بود
بملک حسن بغیر از تو پادشاهی نیست
چه شد که دامن پاک شد بعشق بتان
ز آفتاب فلکت بسر کلاهی نیست
تمام داد و بود آنچه از تو بیداد است
هزار عاشق و یک نیز داد خواهی نیست
خراب ملک خرد کرده‌ام بر زمین
که خلقتی عقیم کمتر از سپاهی نیست
چو روی و زلف بتان است مشغلی و نظم
دلی چه سود که در خلق خوش نگاهی نیست
نمانده جز دل و چشمی علی چه قاآنی
چو نیک در نگری غیر اشک و آهی نیست

۴۳۳
پیریم و فلک پشت سر عشق جوان است
آری بجهان لعبهٔ تیر و کمان است
چون باده که گلرنگ در شیشه نهان است
جانا ز گلوی تو عیان سرخی پان است
امشب که دلی سوخته مایل بیان است
تا صبح چه شمعم همه تن سر زبان است
جاییکه هوای تو بر دم سر مرم انجا
جانا سفرم سوی تو چون ریگ روان است
آنگونه ضعیفم بعشق تو که ما را
در راه تو هر ذره چه سنگ گران است
احسان شهادت که زبان قطع نموده
هر زخم تنم از پی شکر تو دهان است
پرسند اگر قاتل ما را بقیامت
هر زخم بگوید که همان است همان است

تشبیه رخت با گل و خورشید روا نیست
چون عارضت ایام بهاران از آن است
افسوس بجانت لب ساقی تو دادند
صد آرزوی عرض بگل غنچه دهان است
جامم بهوا شاه نبیند چه مخسپ
نوروز وصال تو بعید رمضان است
با صحبت بدنامی بدنام نگردد
همیم چکیند دشمن من گنده دان است
هر چند سر قتل مرا چشم تو بستی
هر زخم تنم سوی تو چشم نگران است
آنگونه ستم کرد فلک بر من بیکس
ابر کرم از عالم گذرد اشک فشان است
آگاه نباشند ز ذات تو خلایق
هر چند بگو بینند چنین او عیان است
چون نان بر سر خوان دگران سیر نباشیم
سنگی بشکم بسته علی گرده نان است

۴۳۴
گرچه بدست سمنبر برگ گلها نازک است
گو آن دلبر خدا دل دربر ما نازک است
عشق خوبان از پی جمل تنها نازک است
از دست ... رکش ... نازک است
تمام بوسه ان گلرخ تمنا نازک است
اندرون شیشهٔ دل چون صهبا نازک است
چشم را خالی ز عشوه کن ... نازک است
نازها در سینه لشکر ... شیدا نازک است
آن پریرو همچو طبع من سراپا نازک است
در دل شیدا خیالش شمع مینا نازک است
عاقبت با یک خدنگ و عافیت بدر دان
جای من نسبت بعقبی کار دنیا نازک است
سنگ بالش برگ گل باشد برای آن خیال
سکینم اکنون تصور بنای آن نازک است
چهره آئینه باشد خط بر و مهوشان
عاشقان را نیز چون آئینه تنها نازک است
چشم بیمار و کمر مو دست خون دیا برگ گل
جای جانان چو خیال من سراپا نازک است
کس نمیشنود بغیر از ما چو فریاد کنیم
گر شود اندر هوایش نالهٔ ما نازک است
خط برخ پیدا کند تا از نظر گرد خویش
در تصور بوسه میگیرم که لبها نازک است
شوق دیدار رخت بر لمی تا بد دلم
باده پرزور و دبه جوش است مینا نازک است
با زنادان خصم دانا زندگی مرگ است مرا
یا الهی خیر گردانی که بس جا نازک است
در کف آوردن دل خوبان بس مشکل بود
نقد جان از کیسه آور که سودا نازک است
آنکه با آبی دهی از خون بیماران عشق
باغبان امروز فردا باده پیما نازک است
حرف مطلب تا بلب آید و دو لبس دو دو
بسکه بیدادم مزاج عرض شنوا نازک است

یا الهی کار خود را می‌سپارم در گفت
بسکه می‌بینم ز هر امروز فردا نازک است

نیست چون صائب علی را موشگافی در جهان
ورنه چون موی کمر اندیشهٔ ما نازک است

مرهم از نسیم ملیحی بداغی که مراست
شبنم از صادق صبحی ست باغی که مراست

بینه با بلبل غمدیده از زاغی که مراست
خرمن از عقد ثریا ز زاغی که مراست

سوخت داغی بدلم لالهٔ رخی و باشد
از گداز جبینی می به ایاغی که مراست

خار راهی بودم مه شعاع خورشید
برق فانوس بود ختنه چراغی که مراست

خوی آن روی فرانک بود دم عطر گل
نافهٔ مشک بود عطر دماغی که مراست

مسکنم نیست بجز گلشن فردوس
نیست باد صبا نقش سراغی که مراست

صائبا بادشهان را نبود همچو علی
از غم و محنت ایام فراغی که مراست

خط پیاله ابجد طفلانه من است
طاوس[۱] خلد گریه مستانه من است

جز آبله به بیکسیم گریه کس نکرد
نشتر بزیر پای خسک[۲] دانه من است

باشد علاج درد مریضان عشق درد
هر سنگپاره مرهم دیوانه من است

ترک علاج هست علاج مرض مرا
در گوشه مزار شفاخانه من است

عینک ز آفتاب سحر ساز زاهدا
خورشیدی تر ز جور تو جانانه من است

جز حسن قدر عشق نداند کسی بدهر
دامان شمع مشهد پروانه من است

گرد یتیمی است حجاب نگاه خلق
گنجینه گهر دل ویرانه من است

افتاده‌ام ز گوشه چشم تو همچو اشک
جاروب جز بسیل نه در خانه من است

مجنون بود که کوهکن از فرد عاشقان
هر قصه یکه و حرف افسانه من است

صائب نگاه حسن بود جانب علی
تا آفتاب سرزده[۳] در خانه من است

بلبل عشقم گل نو زخم خندان من است
سوزن عیسی[۴] کی خار گلستان من است

مائل روی بتانم عشق ایمان من است
از خط شان بوسه چیدن حفظ قرآن من است

نیست مجنون را بمن نسبت چنان دیوانه‌ام
کوه غمها دو عالم سنگ طفلان من است

مستحق جنت الماوی منم نی زاهدا
ابر رحمت سایه پرورد عصیان من است

حال هر تعبیر گوئی بنگر و عبرت بگیر
بسکه دنیا خواب پریشان من است

خاکساری شد سر اگر دیتمی چون گهر
آبروی خویش در کف آب حیوان من است

می زند پهلو بخورشید قیامت داغش
توتیای عارفان ریگ بیابان من است

نیست گنجائی شکم را اگر اندر خیال
نه فلک بس یک حباب از موج طوفان من است

هست دنیا خواب تعبیرش بود ذلت تمام
خانه هر کیک در چاه کنعان من است

نعمت الوان صائب فکر رنگین علی است
در بهشت افتاده است آنکس که مهمان من است

شب آنچه بود حال دل اکنون نمانده است
افسوس حال دل بحال دگرگون نمانده است

آنگونه کشته‌ایم بتدبیر کار خان
یک خار جز بپای ما هامون نمانده است

آهی کشیده‌ایم بیاد سهی قدان
یک قطره جز بچشم جیحون نمانده است

یکجرعه لطف کن ز خم باده ساقیا
غم نیست گر بهر فلاطون نمانده است

کردم نثار روی تو آنگونه در خیال
یکحبه در خزانه قارون نمانده است

خون تمام خلق غم هجر یار خورد
غیر از شفق بجا دگر خون نمانده است

امید زندگی چکند در جهان کسی
جمشید رفته است فریدون نمانده است

مائیم و یار بر سر ما می از این چه کار
لیلی بخاک رفته که مجنون نمانده است

صد عمر صائب است علی را بوصف زلف
دربند این مباش که مضمون نمانده است

[۱] طاوس عرش جبرئیل علیه السلام۔

[۲] بفتحتین دانه باشد خاردار که بهندی گوکهرو گویند از سراج

[۳] سرزده آمدن و رفتن یعنی بیخبر و ناگاه آمدن و رفتن ۱۲ از غیاث اللغات

[۴] گویند که چون عیسی علیه السلام را بآسمان می بردند در دامن ایشان سوزن بود بحکم الهی به همین سبب بر فلک چهارم مانده و بالاتر نبردند چرا که سوزن یکی از اسباب دنیا است ۱۲ از برهان ۔

همچو حسن در زیر پایت کس چو زلف افتاده نیست
کار من در نور چون تیشه جز بباده نیست

شیخ بر حور است قربان برهمن بر بت نثار
نیست آنکس کو عنان خویش از کف داده نیست

خم شوم گر چون کمان گر راست‌ام همچو تیر
از برای قتل خود کس همچو من آماده نیست

شاید آن محمل نشین عزم چمن کرد دل
جز درخت سرو هیچ کس استاده نیست

سر بباشد پای گل سوسن ز فکر خزان
جز بتقلید ایچکس زیر فلک آزاده نیست

پیچ در پیچ است عالم همچو مو زلف تو
همچو رویت در جهان کس همچو من دل ساده نیست

طاعت ظاهر علی را خوش نیاید صائبا
پرده بیگانگی اینجا بجز سجاده نیست

آنرا که درد عشق بدرمان برابر است
داغ دلش بمهر سلیمان برابر است

بینش که چشم برگ گل روی تو دوخته است
دنیا همه بگوشهٔ دامان برابر است

از بهر آنکه دست اجل دامنش گرفت
بر آمدن امید بهجران برابر است

دربارگاه عشق خطا و صواب نیست
گبری اگر بود به مسلمان برابر است

واحسرتا که در نظر گلرخان شهر
چاک دلم بچاک گریبان برابر است

عالم تمام آب شد از دیده ترم
موی قره به موجهٔ طوفان برابر است

آگاه شد هر آنکه ز دنیا بچشم او
خار کهن به گل بستان برابر است

بیدار دل هر آنکه دلاد نگاه او
دنیای دون بخواب پریشان برابر است

صائب علی نکرد رفو چاک سینه را
کاین رخنهٔ قفس بگلستان برابر است

گر قامتت صنم بصنوبر برابر است
رخسارهٔ خوشت بگل تر برابر است

با شمع مثال پیر فلک در خمیدگی
وین چشم خواب سوز باختر برابر است

صلح است جنگ با صف مژگان صفشکن
هر دل شکسته‌اش بمظفر برابر است

دشت ختن لبسایهٔ زلفش نهان شود
آهوی چشم او به غضنفر برابر است

هر چند بخت شور مرا تلخ کام داشت
لبهای گلعذار به شکر برابر است

گو صد هزار کوه الم بر سرم شکست
با اینهمه مرا دل و دلبر برابر است

هر چند داغم چو عدو در فراق یار
دل می‌برم هنوز بدلبر برابر است

هر کس که گریه کرد علی بر گناه خویش
هر قطره‌اش ز چشمهٔ کوثر برابر است

بمسند پی قتلم گر آن نگار نشست
هزار بار شده پا هزار بار نشست

دلم ز سینه و جسمم ز جان شد بیرون
شبی که آن مهم اندر کنار نشست

بغیر ابر بخاکم نکرد گریه کسی
برای فاتحه خواندن که جز غبار نشست

ببرد مردم از چشم یار شد بیمار
بفرش خاک ز غم زلف سوگوار نشست

کسی که سر بفلک میکشید در جاها
چو گرد باد بکوی تو خاکسار نشست

چنان سفید بود خونت آئینه ده
که جامن بیرت خصم بی قرار نشست

نجاست‌گاه علی لیک گرد گردیده
هر آنکه بر سر راهش امیدوار نشست

از رخش در شهر و ز داغم بصحرا آتش است
میتوان گفتن ز حسن و عشق دنیا آتش است

از خیال روی گلگونش بدل ما آتش است
میتوان گفتن درون شیشه صهبا آتش است

از خیال روی تابانش بدلها آتش است
تا در آمد باده گلرنگ مینا آتش است

در نقابت رخ چو در سینه دلها آتش است
گوئیا از ماه و تو هر شهر و صحرا آتش است

چشم دام آذر موسی لب تو شاآتش است
همچو شمع طور سینا بزم آرا آتش است

سبزه خطش دخان باشد که لبها آتش است
گر خدا بوسد بپر بالش بهر اما آتش است

یا ربی پروا ما پروا اندر دجا چیست
ورنه همچون برقهای قلب ما آتش است

بهر غسل آن ماه مهرم فرو رفته در آب
بو العجب دیده زیر آب دریا آتش است

سبزه خط است زیر لعل لب این بو العجب
در ته آتش دخانی هست یا آتش است

سنگ در سینه آتش نهفته است سر شمع را
آنگه دلم اینجا که هر جا آتش است

آه عالم سوز من از سینه سر بیرون کشید
از زمین تا آسمان گوئی که سر تا پا آتش است

مطلع دیگر

اینکه از عکس رخت لب آب دریا آتش است
بین که از آب سرشکم ریگ صحرا آتش است

سوخت یا بایه گرد دشت نه سوخت
گوئیا چون شعله‌ها زجاجه اعضا آتش است

پس بس فردا نباشد هم نارد و زخم
در غم امروز است آنچه فردا آتش است

زندگی تا مردن تا بو مردن زندگی است
با تو باده آب حیوان بی تو صهبا آتش است

اگر دو سر از غرفه بیرون آتشین رخ آن گلبدن — از زمین تا آسمان یک شعله جواله آتش است
از درون رخ عشق ابن داغ دین باره خست — کار من اینجا و آنجا جان من آتش است

همچو عرفی بر عذر باشی علی زین خوشتر وان
روی در یا سلسبیل و قعر دریا آتش است

۲۴۴
ای آن نگر و که از رنگ حنا بر آتش است — شعله سان هم در ره او پای ما بر آتش است
چشم بوسه رخ آن شعله رو دارم — خانه امید عاشق را بنا بر آتش است
گریه ها کردم که قایم شد بنای آب چشم — ناله ها کردم که بنیاد سما بر آتش است
جوش گل آتش زده در باغ و بلبل سوخته — میتوان گفتن که رهوار صبا بر آتش است
نوبهاران آتشی افروخته در برگ گل — آشیان عندلیبان گوییا بر آتش است
گل میان سنبلی باشد در زیر زلف — در زبانت شعله رخسار الا بر آتش است
شعله آسا استخوان باشد درون نعش ما — میتوان گفتن که شهباز هما بر آتش است
خاک و آب و باد و آتش چار ارکان تند — در شمردن ابتدا یا انتها بر آتش است

نیست امیدم علیا دفع درد خویشتن
سوزش دل را علاج آخر دوا بر آتش است

۲۴۵
ز وصل آنکه رسی سینه افگار را — بخود رسیدم از ضعف بسکه دشوار است
ازین چمن سوکه صد خلش تن بازار است — وصال را تهیدستی خریدار است
بیا که خار ره یار به ز گلزار است — چو ذره پیش رخش آفتاب بیکار است
مخور فریب هر کس نامه مکار است — بچشم داشت عبادت قیمت بار است
شود چو دشمن جان نه یار من یار است — بدو مصلحت وقت گونه بیکار است
چرا بجانب غیرش هوا است رخش — زشرم پای تو خورشید رو بدیوار است
بفکر لعبت کشمیر گر منم چه حسود — بفکر حور جنان بسکه شیخ دیندار است
غبار آنقدر از من بخاطر یار است — که جوی شیر بصحرا ز عشق ...
زشوخ چشمی آن طفل الامان یارب — که عالمی بر شش خاکمال و بیمار است

۱ ماهی : در فارسی بر آن ماهی مشتمل میشود که زیر زمین است بر پشت آن
ماهی گاو و بر شاخ آن گاو زمین ۱۲ از قاموس۔

زسایه مسند من خوش بود ز بال هما — بزیر بام توام گاه و تکیه دیوار است
بلا سبب نزد کفر من زده دلها — مرا ز رشته تسبیح شیخ زنار است
اراده ها بعیادت نموده میگویند — مسیح میرسد اینک بیا که آزار است
هزار طفل لبش بهیش من جلوه ریزاند — درین سپاه چو خون آمده من علمدار است
بود ز نور نظرها غبار جولانگاه — بجای نیزه نشش زبرق رهوار است
نصیب مرا فیض یار ناچارم — لب مسیح شفابخش دیده بیمار است
چه شد چو یار ندارد حجاب در ظاهر — غبار خاطر او در میانه دیوار است
کجا رسد بعلی غالبا که فی الواقع — بخود رسید نیش از ناز بسکه دشوار است

چه جای آنکه خیال علی کند غالب
چو ما بدام تمنای خود گرفتار است

۲۴۶
گذر بکوی ای جان چه مشکل افتاده است — بهر طرف که نظر میکنم دل افتاده است
بالتفاق حرام است کباب میشوم — چه اختلاف اندر مسائل افتاده است
هزار جان بکی موزه هاییون فال — بصید کردن دل ناله ها بل افتاده است
بطفیل خضر مبادا گم از نظر یارب — بهر پی که بدامان هزار افتاده است
هزار شکر که شد مانع سفر نظرت — چو ساربان طرفی ناقه بسمل افتاده است
مرو بباغ بیاد اغهای دل بنگر — که عاشقت بگلستان مقابل افتاده است

خدا کند که علی جهل از زمانه رود
من و سر تو که کارم به جاهل افتاده است

۲۴۷
هزار داغ فراقت در دل افتاده است — بیا که دل بگلستان مقابل افتاده است
عجب که تو بمنی و منم بتو یکجای — هزار پرده چرا باز حایل افتاده است
نه دامن تو رها کرده بد هوشی — چها ببزم تو مستانه عاقل افتاده است
فدا کنیم سر خویش خویش را صد بار — که بعد قتل سر ما پای قاتل افتاده است
چه آبرو نه بر خاکساریت بنگر — که آب بحر قدمبوس ساحل افتاده است
هوای ابر سر کوه دامن تو کشید — هزار برق بد شتم ز محمل افتاده است
بوصف لف نوشتم به صفحه خورشید — ز طاق عرش شب قدر نازل افتاده است

تردد است که محصول ما و تشنه کجا — که کشت زار امید ما حاصل افتاده است
امید نیست رهایی تمام عمر مرا — ز گیسوی تو بپایم سلاسل افتاده است
بیا بباغ و بیک جلوه انفصال نما — که بحث و بیت گل ها عنادل افتاده است
چرا است نعل در آتش دلم نمیدانم — که جمله کار جهان نقش باطل افتاده است
دلم بشوق شهادت شده است خاک تیز — چو نقش پای بدنبال قاتل افتاده است

علی بکم سخنی شکوه ام نباید کرد
که طبع شوخ من از بسکه کاهل افتاده است

۲۴۸
امشب آنکه مرا که پنهان در کنارم منزل است — عشق اندر عشق است و حایل اندر حایل است
نی قریب از یار و دورم از خیالش در دل است — حیرتم تا حیرت است و مشکلم تا مشکل است
در همه آن لطیفه جا به فره رانمرا — همچو سیمابی بسینه مضطربی در دل است
دربرم آن ماه خوبی همچو گوهر ساحل است — بوسه میچینم ز لبها یار من دریا دل است
گوهر مقصود بی قسمت نیاید بدست — برلب دریا نه بینی تشنه لب خود ساحل است
دعوی کس نیست بر کسی از ما قتل ما — خونبهای ما نگاه ما برو قاتل است
تو زلیلی خوب تر با ما شتی دلم دیوانه ایست — نسبتت نا دیده ام که مجنون عاقل است
میوه بخشد همی ون بنده دادن اهل را — دانه خرمن میکند میبیدا زمین گر قابل است
پند نا اهلت مبادا ... نقصان آورد — تخم هم ضایع نمانی گر زمین ناقابل است
یا الهی این سفر را چون فرجام کار — کاین شب وحشت و هم وحشت و اول منزل است
با ملیحان حاصل الفت ندیدم جز الم — ریختن تخم اندرین شوره زمین لا حاصل است

جز غبار دل نمی باشد علی خاکم بسر
سطح روی زمین از آب چشمم کنگل است

۲۴۹
با سر و قدت دل هر بی تمری داشت — چون گل بهوای تو سر پرده دری داشت
جز روز جدائی شب هجر تو چه نالید — آه سحری هم اثری از جگری داشت
رفتم بتماشا همه تن شوق نگاه است — گفتند که نرگس چمن خوش نظری داشت
با هر که رسیدم ز آگاهی حالت — مانند من آنهم خبر بیخبری داشت

۱ ظ بر وزن گره بمعنی زیادتی و غلبه و سبقت و ظفر از سراج و کشف

نذر غم آتش زن دل کرده ام اکنون — چشمم که ازین پیش برای یار تری داشت
شب بود خیال رخ پر نور تو در دل — ای وای سیه بختی که در شیشه پری داشت
رفتم طرف باغ که چندی گذرانم — دیدم که گلش هم سر آشفته سری داشت
بی تو زکف چشم سر خاک فکندم — لخت دل من قیمت لعل جگری داشت
اکنون بهوای رخ تو نذر نمودم — چندین نفسم سینه چو شمع سحری داشت

ای دوست سیه بختی علی در چه شمار است
زلف و رخ تو آفت دو دور قمری داشت

۲۵۰
شب شیب است اکنون و زشتابی کم من — جوی شیر است بهشتی سر رگ خوابی که مرا است
یاد رخسار تو جانسوز تر از آتش است — در جهنم ز بهشت عذابی که مرا است
تلخی زمزم کعبه بود دم بر لبت عیش — زان لب جان بخش شکرابی که مرا است
خون دل میخورم از دست نی بجای باده — تلخی شور شور کبابی که مرا است

۱ جانوری است که آنرا ققنس گویند و آن مرغی است که موسیقی را از آواز او حکما استخراج کرده اند و عمرش هزار سال باشد و جفت ندارد و توالد و تناسل او باین طور میباشد که هرگاه پیر گردد هیزم جمع کرده در میان آن مینشیند و از منقار خود که بسیار سوراخ دارد آواز میکند۔ از هر سوراخ منقارش سرودی علیحده برمی آید و سرود دیگر بهندی آن را دیپک گویند نیز برمی آید و دران هیزم آتش افروخته میشود و آن مرغ سوخته خاکستر میگردد پس بقدرت الهی باران بر آن خاکستر میبارد و دران خاکستر یک بیضه بیرون می آید و بفارسی آنرا آتش زن گویند ۱۲

از کشف و برهان ۱۲
و بمعنی چقماق نیز آمده ۱۲
از شرح سکندرنامه

سنگ را بهر دم سنگ در او ور نه
رگش از برق تو دریای شتابی که مراست
شکوه از غیر ندارم بکجا از زنش و گریه
همچو شمع و گل هر است آتش و آبی که مراست
بعد از این تو ق من و سنگ تا سیف باران
صرف شد خاک در دیوار خرابی که مراست
کس ندانم بجز از شعله و برق اگر لکرد
گر ز تف عشق تو در دل تب و تابی که مراست
یاد می بدم آن الم چو گل میگیرم
آب چشم است درین باغ گلابی که مراست
تا که بر خاک زنم شیشه بسنگ در دست
غیر امید برش نیست شرابی که مراست
یاد دامان تو از دیده چه دریا کشید
می کشد سر بهوای تو حبابی که مراست
بهتر آنست که خاموش نانم چو کلوخ
سنگ پا در آتش سوال جوابی که مراست
اشهب فلکی من هفت خاک میلرزد
ناخن عقده ره هاست رکابی که مراست
دل سیه از من باد نشان رخ یار
مصحف ده ز نور کتابی که مراست
تا ابد شعر ترم خشک نماید لب مرج
چشمه آبحیات سرابی که مراست
لفظ بر معنی من برد تهی مغز ز شعر
ساده فرداست حسابی که مراست

خون چکان است از نفسهای علی
دارد از پاره دل زخمه ربابی که مراست

۵۱
گر بوسه که دیده کونین در اوست
مجموعه امید دو عالم نظر اوست
باشد دهنش تنگتر از دیده قارون
انکار کرم از لب حاتم کمر اوست
تیغش بکف بیر سپهر آمده نو
خورشید جهان تاب دش سپر اوست
آن برق نگه سیر جهان میکند اکنون
جا که بود خاک سیه رهگذر اوست
با سرو قدان عشق و رزاید ل دانان
بی برگی عشاق بدنیا ثمر اوست
با لاله رخان عشق مکن اید ل غمگین
صد داغ بیک سینه بدنیا ثمر اوست
یک کس نشد آگاه ز حالم نه جهان است
آگاه نشد زانچه دو عالم خبر اوست

گریان ز جهان رفت علی تشنه دیدار
هر چشمه که در ره نگری چشم تر اوست

نبود کس که بعهد تو غمین ننشست
دلی چو تیر نگاه تو دلنشین ننشست
نحو است تنگ شکر کس به پیش دشنا
مگس مقابل زهر تو انگبین ننشست
لف فسوس کهالید فرق حسرت کوفت
مگس مقابل لعلت بر انگبین ننشست
هزار طعنه بیک رمز نیش دشمن زد
چو من به پیش تو کس پیش کس حزین ننشست
کسی که از سر مهر تو ایستاده نشد
گهی بگوشه صحرا بر آستین ننشست
چو ماه یکشبه ام گرچه سوده شد بجان
گر ز سجده ام گرد بر جبین ننشست
گرفت تلخی مرگم زمانه را یک سر
عجب مدار مگس گر بر انگبین ننشست
چو دیو باد کنونم بدشت سرگردان
غبار ست که بدامان آستین ننشست
اجل خجل شد رفت وقت دلیحت استادم
چنان کسی که کسی بر زمین ننشست
تمام سوختم از خوی یار چون شعله
زبان نشستم و آن خوی آتشین ننشست
هزار شهر بگشتم پر از هزاران بزم
کسی بزانوی کس همچو تو ... ننشست
هزار دشت بگشتم پر از هزاران کوه
کسی بگوشه غم همچو من حزین ننشست

علی چه خوش غزلی خوانده تو شب در بزم
که تا به صبح صدا آفرین ننشست

۵۲
چنان بخانه تن بی رخ تو دل تنگ است
که چشم مور چو دشت هزار فرسنگ است
گل جمال ترا وسعت خیال سزاست
که در برابر آن دیده من نگه تنگ است
بود بخاک من از دست آتش عشقت
چنانکه سوز بشعله شراره در سنگ است
چه عیب سنگ نه خاشاک ره ندید چشم
که عارض تو ز خط آینه به زنگ است
ببزم یار خیالم اگر رسد برسد
چه جای من که کسان ز نام من ننگ است
بهار باغ جنون ست بجز ان دالم
گل مراد بدامان دو د خرچنگ است
پس نشاط غم است پس غم است نشاط
که کار و بار زمانه تمام نیرنگ است
رقابت تو مرا میکشد بدست خودم
چه جای غیر کنونم بخویشتن جنگ است

۱ گرد باد ۱۲ از سروری و برهان
۲ جانوری است که در تالاب میباشد بعربی آنرا سرطان و بهندی کیکڑا گویند ۱۲ از سروری و برهان.
۱ جز کمیا کن سازها نوازند بعربی مغرا گویند ۱۲ ح طنبور ستار زبان

علی بود چو نظیری در اختلاف نوا
که یک ترانه ما در هزار آهنگ است

۵۳
برسرم آید آنکه شمشیر است
برسدم دانکه حال دل تیر است
حسن سبز است خط او سبز علی
چهره یار باغ کشمیر است
دلکشا بسکه حسن بستان
عاشق زار از چه دلگیر است
نیستم گرچه خالی از تدبیر
می شود آنچه رو تقدیر است
روز هجران خیال روی مهش
شب جدایی ناله های شبگیر است
خاکساری است نسخه عزت
هیچ دانی که خاک اکسیر است
شعله بر من زبان دراز کند
چشم زخمم ز چشم زنجیر است
حسن دیوانه رخش گردید
که ز زلفین پای زنجیر است
خط سبزه بود بجای سند
که ترا ملک حسن جاگیر است
لب آن گل کجا و کو غنچه
غنچه را چون لبش چه تقریر است
سحر بابل کجا ز چشمش کو
نقش پایش بیاض تسخیر است

می برندم بدوش خلق علی
بین طفیل اجل چه توقیر است

۵۵
هر آنچه پیش من آید بتقدیر است
چرا نه خاک در دوست ز اکسیر است
بچشم کم منگر سوی خاکساران را
که ز آب ما بس از فیض خاک اکسیر است
بدانکه هستی دنیا مثال آن خواب است
که مرگ صاحب خواب انتهای تعبیر است
امید وصل نبودم نصیب شد هجران
دعای عاشق شیدا خلاف تاثیر است
هزار حیف که از قبر خویش یاد نکرد
تمام عمر هر آنکس که فکر تعمیر است
رخ تو مصحف یاقوت خوش رقم باشد
که بر حواشی آن خط سبزه تفسیر است
بحیرتم که چه گویم ترا پری یا حور
که صورتی تو برآت حسن تصویر است
نبود امیدم بغیر سبزه خط
روانه یک قلمش گو هزار تحریر است
موافقت نکند آدمی بآدمی گاه
چه اتفاق نه بینی که دم وزیر است

۱ نام سرود و نغمه آواز که قبل از سرود کشند که آنرا بهندی الاپ گویند ۱۲ از رشیدی و برهان

چه طرفه طرز ستم اختراع کرد کسی
مرا بجرم عدو صد هزار تعزیر است

بکار خیر علی لحظه مکن تاخیر
بکار شر همه خیر است بتاخیر است

۵۴
آنکه پرسد حال زار من زبان سوسن است
وانکه بر زخمم بگرید زار چشم سوزن است
آنکه در دل برده غم از دست تنگی ماهر من است
وانکه سوزد بر سرم اکنون چراغ مدفن است
بیش دو نان بهر نان رفتن بتر از مردن است
داغ دل ها آبروی خویش را در روغن است
بسکه گریم در هوای آن گهر دندان ام
همچو موج از بحر اشک جز و دامن است
بر سر کویش چو طفلان خار کبازی میکنند
نسخه تسخیر دیوانه بیاض گردن است
میگریزد آفتاب از وحشت ویرانه ام
کلبه ام تاریکتر از قعر چاه بیژن است
شد وجودم بهر گریه همچو ابر برشکال
چون بخوردم جوش طوفان خانه زاد دامن است
در خیال روی جانان چشم ظاهر بسته ام
حاصلم در خانه تاریک سیر گلشن است
تشنه دیدار جانان را که تا باشد عدو
آنکه سیر آتش کند تا خضر آب آهن است

خسته جان باشد علی از هر کس و ناکس کلیم
آنکه زخمی از زبان او نخوردم سوسن است

۵۶
آنکه آید بر سر فرقم حسام رهزن است
وانکه چشم لطف اندازد بمن زخم تن است
هیچ پروا با دنیا و ما فیها مرا نیست
عاشقان را سیر چشمی بسکه از غم خوردن است
احتیاجی نیست با خضر خجسته مرا
بوسه دان لب آب حیوان خوردن است
تا بکی زاهد گل امید خار غم بود
سیر جنت چشم بر روی بتان وا کردن است
چشم خود چو حلقه در دختم بر رد ها
هر که گردد چون صبا حاجت لگد خوردن است
غفلت دنیا نیست با خفته وصل و سیر
بر سر منزل رسیدن خویش را گم کردن است
کی جوانان بر کنه با زان ...
برتنم از خاک کوی یار صد پیراهن است
طالبان را نیست هر دم ...
پیش اهل دل وصل یار از خود رفتن است

۱ نام پهلوانی پسر گیو که خواهرزاده رستم بوده و بر منیژه دختر افراسیاب عشق داشت و در چاه محبوس مانده مصیبت کشید ۱۲ از برهان و جهانگیری.

مردن عاشق بپایش خوشتر بود از زیستن / زیستن اندر فراق او بتر از مردن است

عالمی باشند کلیما عیب جو های علی
وانکه بر عیبم نه دوزد چشم بدبین من است

۵۸

در برم آن جا بجانان بار که روشن است / تا به مهمان نوح از آن بار که روی دشمن است
آرزومندیم ما دائم ملاقات ترا / پیش ما مردم هلال عید لعل توسن است
زنده گردد آنکه گردد یار با عشق حبیب / باد عیسی عاشقانش را ز هوای دامن است
در نگاهم زلف شبگون است شام شبرات / صبحگاه روز نوروزم بیاض گردن است
چشم بیمار تو تیمار مریضانت کند / مشکل ایجان زلف را کاین گره دلها شکن است
گل چو از باغش می‌آید در شبی گرد دخار / خاک گردد در سفر گو ابر و مو وطن است
ابروی او طاق که بنام اسلام است زلف / با تم کافر شدن زاهد مسلمان بودن است
همچو آن دزد که همراهست شحنه دار نهال / هر کرا تو دوست دانی در حقیقت دشمن است
اشک میریزد بهر حرفی که میسازم رقم / نور صریرش بسکه بر حالم قلم را شیون است
آتش عشقت گرفته دل من آنچنان / هر نفس کز سینه برآید شرار گلخن است
آئینه را آب سازد جلوه اش هر آئینه / همچو خوی ها یره دیارم هم آتش زن است
نیستم خالی ز فکر خویشتن گو ساعتی / قاتلی کو کاین سر شوریده در بار گردن است
بعد دفن هم بیابی نیست از ظلمش مرا / پیش قاتل استخوان پهلوی من قط زن است

نسبت جوهر زش کلیما با علی امروز نیست
تیغ بیداد و دل من هر دو از یک آهن است

۵۹

شکوه جور و جفایش را شنو عادل کجاست / گر شنو عادل شنو بیداد مانع و دل کجاست
سنگ در سر در ره هجران بکشیم از مدتی / بار دوشم شد کنون بیرون بت القابل کجاست
نیست امیدم نجات از دست این دریا مرا / همچو طوفان موج خیز اشک را ساحل کجاست
صد بریدار اروان سازم بهر روز و شب / می ندانم یک آن ماه را منزل کجاست
کی توانم گفت کان سرو یست بر رخ چمن / بوی آن گل را که می‌آیم آب و گل کجاست
گو بیا گوییده هم آنچه گوید پیش تو / آن رقیب با بیا پیلتن بر دل کجاست

ـه کلا به نگاه کننده ۱۲ از برهان

می کشد در باغ هر دم گردن پر غرور خود / گو برو همراه آن گل هر بادیه گل کجاست

منزل آن ماه می پرسد هلالی گو علی
منزل او در دل است اما ندانم دل کجاست

۶۰

مهربانم آئینه خود اید به کامل کجاست / فال وصلش منزلم اید خط باطل کجاست
در طریق عشق هشیاری است بس دیوانگی / هیچ یک عاقل نمیداند که آن غافل کجاست
دامن ما کرد طوفانی امید بوسه ها / هی کجا جویم یاران بار دیا دل کجاست
نسخهٔ سحر آورم تسخیر سازم یار را / وا نما ای بخت بیدار چه بابل کجاست
واعظ از انیز بیدار شد درین ایام خط / غیر سودائی سودای گیسو عاقل کجاست
می‌بسوزد شمع نی پروانه خاکستر شود / غیر از این بزم تصاویر چنین محفل کجاست
در خیالش دوستان از خویشتن بیرون شدم / خالیم حالا ز خود آن دلبر دل کجاست

چون هلالی حاصل از درد عشق آمد علی
عشقبازان را ز هوا زهد بیجا حاصل کجاست

۶۱

قامتم چون کمان دوتا شده است / جان به تیر نگه فدا شده است
یکجهان بر تو مبتلا شده است / بسکه بالای تو بلا شده است
جرم پوشی است جرم پیش بتان / هر برهمن برهنه پا شده است
زود آ ای مسیح شیدایان / نور دل بی تو لا دوا شده است
تیغ تیز است موج ریگ روان / پی براه تو بادپا شده است
نیست امید وصل غمخواران / عمر چون یار بی وفا شده است
مهر خاتا تو رفته ای به چمن / جامهٔ گل همه قبا شده است
ناخن پای تو نظر افتاد / عقدهٔ دل تمام وا شده است
ماهی و ماه از تو آگاهند / از سمک شهره تا سما شده است

ـه مراد از خط نسخ باشد که اختراع کرده خواجه عماد الدین یاقوت مستعصمی است چون خواجه مذکور خط نسخ را اختراع کرده خطوط دیگر پیش آن منسوخ شدند بهمین سبب آنرا خط نسخ گویند ۱۲ از کشف و منتخب

تا قدم بر زمین رسید ترا / خاک راه تو توتیا شده است
بیخبر شد کسی که یافت خبر / گم بکوی تو رهنما شده است
بسکه پابوس تو شد پاپوش / گرد آن رشک کیمیا شده است
عبدادا دیار دشنامم / حالیا با اثر دعا شده است
خون خود میکنیم بر در تو / از چه پابوس تو حنا شده است
ما نخواهیم سلطنت بجهان / زاغ با ست چرا هما شده است

هر یگانه از دست بیگانه
تا علی با تو آشنا شده است

۶۲

کار زخمم ز رفو افتاده است / ابروش چون مه نو افتاده است
نیست یک جرعه میسر ای وای / کار من با دو سبو افتاده است
تا در دوست دهم جان بآئین / کشته بر کشته به کو افتاده است
می طپم برق صفت در ره دوست / پای من از تک و پو افتاده است
داد تعلیم مرا جهل کسان / صحبت بد چه نکو افتاده است
بر در میکده بعد از مردن / سر من همچو کدو افتاده است
چون نه حیران شده‌ی در عالم / یار من آئینه رو افتاده است
نافه چین و ختن را که بسم / درد ما غم ز تو بو افتاده است
سایه قامت آن گل نبود / سرو پابوس برو افتاده است
پیر گشتم بجوانی در عشق / چون کمان قد به گلو افتاده است

شکوه از غیر علی یا چه حصول
یار با ما چو عدو افتاده است

۶۳

در دل غم دوست شادمانی است / بیکار شدن ز کامرانی است
زان شوخ که محو جانستانی است / صد داغ به یکدلم نشانی است
جز پرده نشین کسی نداند / درد دل من که بس نهانی است
ای قاصد یار من نیامد / کاین جان و دلم ز مژدگانی است
تا چند کسی بیاد دارد / پیغام بتان من زبانی است
اگر دم برسید تار کابت / چون برق ترا سبک عنانی است
دره همه عالم از دلم پرس / آفت گه دور آسمانی است
چون کاه سبک بود تنم لیک / چون کوه بجان من گرانی است
شو واقف راه و رسم منزل / کاین ناقه کشی نه کاروانی است
در ضعف قوی ترین خلقم / بس طاقت من بناتوانی است
یار آمد و خوش ز خویش رفتم / بیهوش شدن ز نکته دانی است
از لعل شکر بشارت ای ماه / یک بوسه هزار مهربانی است
آگاه ز حال اندرون شو / چون سنگ درست چه پاسبانی است
دریاب قار پیر گشتن / کاین مایه محاصل جوانی است

در عمر علی شریک خضرم
شعر ترم آب زندگانی است

۶۴

چه رو داری که دل دیوانهٔ اوست / چه بو داری که جان مستانهٔ اوست
چه مو داری که خورشید درخشان / بدین سر نچگی چون شانهٔ اوست
چه خو داری که برق شعله افشان / شرار مرده از خسخانهٔ اوست
سیه مست است از روی تو خود چین / حشیمت مگر پیمانهٔ اوست
خراب تست آباد دو عالم / ز خاشاک درت خسخانهٔ اوست
یکی جا نداده درد دیت نباشم / دل عالم محبت خانهٔ اوست
کمند زلف تو شد طوق جانها / که در هر انجمن افسانهٔ اوست
چو من حیران شده دیده چو خود را / مگر آئینه حیرتخانهٔ اوست
بود گنج مرادم عارض تو / دل آباد من ویرانهٔ اوست
زمین را ده چه زینت داده روت / که شمع آسمان پروانهٔ اوست

علی مرغ نظر صید بتان شد
که زلف و خال دام و دانهٔ اوست

۶۵

وعده دیدار بر فردای محشر دور نیست / لیک ضبط شوق تا امشب مرا مقدور نیست
عجز از وصف تو شاید شمه‌ای صفت شود / شمه‌ای صفت دگر نه در بیان مقدور نیست

سوی دوزخ میکشد گو دامنم تردامنی / اگر برو فضل توام در باغ جنت دور نیست
هر زمین و آسمان باشد دو جوت آگاه / اینهمه را اگر نه بیند کس جز آنکس کور نیست
نسبت قربت محبت هر یکی دارد بتو / نیست یک کس کو چو عیسی غمت رنجور نیست
اهل دل را آتش موسی بسوزد جان بجسم / گرچه در ظاهر به چشم بخیل طور نیست
هیچ غم در دل نباشد خود تو باشی چون رفیق / بر سر من گرچه ظل والد مغفور نیست
خلق کردی فلک را لیس چیزی باشد خلق فیل / قدرت خلقت کسی را بر وجود مور نیست
گر تو خواهی سلطنت بخشی بمن محتاج را / لیک مجموعم مجبوری چنان دستور نیست
آدمی بجاین اگر باشد نگویم آدمی است / گویم آباد جهانی یاد تو معمور نیست

خواه در جنت دهی جا خواه در دوزخ مرا
مرترا خواهد علی زین طالبان حور نیست

۲۶۶

چه دور دامن لدامن لاویز است / دلی که دور از آن دامن است غم خیز است
جگویم اینکه چه تیغ نگاه حسن ریز است / جهانه قامت جانان قیامت انگیز است
ماه نکه خوش بشمارم زبوسه لب یار / اگر کلام رقیبان نصیحت آمیز است
زصبح وصل بود چهره فی سوادم / زشام هجر به یقین دانمش که شب دیز است
نجاک ریخته ام بی تو شهد تا حیات / که جام عمر من از زهر مرگ لبریز است
رکاب پای هلال از وزین او خورشید / چه تازیانه بود برق چرخ شبدیز است
شکار آهوی چشم تو عالمی گردید / جهانه تیر نگاهت چو طبع من تیز است
برابر است هلالی شهد دکامش / کسی که بر کف او جام عمر لبریز است
نگاه لطف پرویز میکند شیرین / غبار خاطر فرهاد بیستون خیز است

زراحت است ظهوری چه دور گوش علی
زهر که هر چه شنیدم نصیحت آمیز است

۲۶۷

چه شد اگر همه عشرت نصیب پرویز است / چهانه قصهٔ فرهاد حسرت آمیز است
بدو زخش نبرد خون گوهکن نسیم / چه شد اگر همه دنیا نصیب پرویز است
اگرچه محتسب شهر از تبش تیز است / نگر بود چو تو ساقی چه جای پرهیز است
شراب وصل حلالت بپاده میخواهم / زآب چشمهٔ حیوان زبسکه پرهیز است

رگی زسنگ رخامی بود رگ جانم / اگرچه خنجر فولاد قاتلم تیز است
بهار میرود از باغ و رنگ از رویم / بشهر رو که تو دامان دیده گلریز است
درخت بر سر راهش دو آدمی زاده / اگر ملائکه همه ها به شمس تبریز است
چنان بروز زمین خون خلق میریزی / اگر به پیوس تو در ظلم خاک چنگیز است
شده است سینه الفت خزینه غربال / که شور حسن تو بر داغ دل نمک ریز است
چه خوشنماست بر روی تو زلف مشکین تا / چه گل زمین جمالت ضمیم بلاخیز است
ز حرف غیر نماید چی یاکه شیرینی / کلام عاشق جانباز در دلاویز است

زمن شنید ظهوری چو این غزل میگفت
بهر سراز تو علی بوسه گاه ترشیز است

۲۶۸

خسار آن صنم که بقرآن برابر است / گر دیدنم بزلف بایمان برابر است
قربان شده است تا دل من عذار یار / خود خاطرم بزلف پریشان برابر است
مجنون شد بروی تو لیلی بیک نظر / داغ دلم بچشم غزالان برابر است
هر خنده ام چو برق بود گریه ام چو ابر / سود وصال یار بنقصان برابر است
شور ملاحت تو چو شور قیامت است / زخمی بسینه ام به نمکدان برابر است
زینجا قیاس تیر آشنا کردنی است / هر نقش پای او که بکیوان برابر است
باشد زشور حسن تو شوریدگی مرا / خود داغ بر سرم به نمکدان برابر است
حاجت نشب چراغ نباشد شب مرا / آهی که میکشم بچراغان برابر است
کی میتوان چو مهر [illegible] نگاه کرد / حسن تو با هزار نگهبان برابر است
قاتل اگر تویی همه جا تو ان [illegible] / زخمم [illegible] گل خندان برابر است
بیقدری هنر بجهان آنقدر شده است / با بخردی بحکمت لقمان برابر است

طوبی است گنج نیاز جنان در زمین شعر
هر مصرعات علی که بدیوان برابر است

۲۶۹

خونابه ام بچشمهٔ حیوان برابر است / ویرانه ام بروضهٔ رضوان برابر است
خود میکند حجاب انی و هر که شد دو چار / کان شوخ چشم پیش نگهبان برابر است
وارم عجب کلاه چو گرانم بچشم یار / با این تن سبک که بمژگان برابر است

باده تر زخون جگر می فتد نظر / هر بزم بی رخ تو بزندان برابر است
هر طفل مکتب تو طفیل نگاه تو / در دیده ها بیوسف کنعان برابر است
خواهم بعشق آن بت پرکار ساده رو / درد دل و جگر که بدرمان برابر است
اشک مسلسل آب ما ز تو سلسبیل / زخم جگر بروضه رضوان برابر است
بر خاک من بسینه چو آن گل زهر قتل / ویرانه ام بروضه رضوان برابر است

دارد علی امید ز تو عفو یا عفو
کردم طاعتی که بعصیان برابر است

۲۷۰

دندان بسلک گوهر غلطان برابر است / لعل لبت بلعل بدخشان برابر است
روی تو ام بمهر درخشان برابر است / موی توام بسنبل و ریحان برابر است
زلف ترا که گفت بریحان برابر است / یکمو بصد هزار رگ جان برابر است
هر قطره ام بدامن عمان برابر است / هر ذره ام بوسع بیابان برابر است
لفظی که از من است به نیسان برابر است / معنی من بگوهر غلطان برابر است
تا رفته ام بسیر چمن همره رقیب / داغم بدل بلالهٔ نعمان برابر است
امروز بهم نیامد و فردا شب [illegible] / امید وصل یار بحرمان برابر است
دریاب قدر عاشق خود قبل خط که [۱] / خود حسن رو براه بمهمان برابر است
برد و متاع نقد دلم را ز کف فسوس / دزد حنای او که بدزدان برابر است
گلگشت قتلگاه بود بی تو سیر باغ / هر غنچه در نگاه بپیکان برابر است
حال دلم چنانه بیان کرد پیش خلق / طفل سرشک بسکه بسحبان برابر است
در غیبت تو ای بت کافر مرا ایم / ساغر زدن بخون مسلمان برابر است
پابوس تو چنانکه قدر ها فزون / رنگ حنا بخون شهیدان برابر است
در داید بست زرد هم چو گوی تو ره / هر حلقهٔ افق که بچوگان برابر است

۱ بفتح اول و سکون قاف [illegible] نی سر و معنی از خطا درگذشتن از کشف منتخب۔
۲ بفتح اول وضم فا و تشدید واو بمعنی بسیار درگذارنده از گناه کسی ۱۲ از غیاث۔

تعریف انتظام علی کم ازین مکن
با صائب و نظیری و سلمان برابر است

۲۷۱

عاقل بکوی یار بمجنون برابر است / دیوانه در رهش بفلاطون برابر است
دندان یار باد مکنون برابر است / یک بوسه اش بدولت قارون برابر است
دیوان ماست گلشن فردوس خوش شگفته ان / هر مصرعه اش بقامت موزون برابر است
مژگان یار خنجر خونریز عالم است / دار الامان او بشبخون برابر است
هرگاه گریه سر کنم اندر فراق یار / یک نیم قطره اشک بجیحون برابر است
خاکم بسر من دشت داغ دارد / با غم بغیر یار بهامون برابر است
گریم زبس کمینه نوازی دهر را / دون رتبه ام برتبه گردون برابر است
در کوی یار گدیه گری میکنیم از آن / یک نقش پا بملک فریدون برابر است
خواهم چو لامکان سخن وسعت کلام / روی زمین بدایرهٔ نون برابر است

گویم علی چو یار دهد بوسه مرا
حاتم در این دیار بقارون برابر است

۲۷۲

در هجر یار باغ بگلخن برابر است / بی وصل یار زیست بمردن برابر است
دیوانه راز غیب رسد الهام / هر خار راه عشق بگلشن برابر است
بلبل نماند چون بچمن آمد خزان / بی یار خود ترانه شیون برابر است
بر ناتوان نگاه تو ای ترک آفتاب / کردن نظر بجنگ تهمتن برابر است
از آن که میکشند بشمشیر طعنه ها / هم قتلگاه یار بمامن برابر است
عریان تنی که سیر گل حسن میکند / هر موی آن عزیز بدامن برابر است
مرغی است روح عاشق شیدا بباغ عشق / تیغ کشف بشاخ نشیمن برابر است
در اصل مرده ایم نه اینم زنده ایم / بی یار جسم زار بمدفن برابر است
در هیچ راه با منی بر سر خسرو / رهبر درین زمانه برهزن برابر است

باید چه چاره کرد علی با کسی که او
با دوست از خلوص بدشمن برابر است

۲۷۳

آن نونهال حسن بطوبی برابر است / دزد حناش باید بیضا برابر است

افلاس عشق و دولت دنیا برابر است خاک رهش بسند و دیبا برابر است
خال لب کسی لب سویدا برابر است رنگ رخش باتش موسی برابر است
زیر فلک تبا لشب تا رهم میا هر اخترش بدیدهٔ بینا برابر است
برق جهان بود بره عشق لوک خار گردون آن بآبلهٔ پا برابر است
امید وصل نیست دست در از هجر گر آید م اجل بمسیحا برابر است
دشنام شد کلید کشود در او گفتم که آن دهن بمعما برابر است
آن یوسفی که هیچ زلیخا بعشق خویش یوسف بعشق تو زلیخا برابر است

صائب بیا که هر چه نوشته علی بهر
دانی که با کلام کلیما برابر است

بوسیدن لب تو بصهبا برابر است دیوانه رخ تو بدانا برابر است
دو ر از تو بود دلم به تماشا برابر است گشتستم به تمنا برابر است
هر جا رد اگر شتری عشق تشبیه لن زلف خمیدهٔ تو به چلیپا برابر است
یک غنچه تر از رسد نگهت باغ یک قطره رهبت و صحرا برابر است
رنجی که میکشم بره عشق او خوش است خاری که بخلد به رگ پا برابر است
بی یار بر د و فغان چشم با خون دل شراب بمینا برابر است
ما را بیاد گوهر دندان مهوشی موی مژه بموجه دریا برابر است
بیدار دل کسی که بعد نگاه او دنیا بخواب غافلم ردیا برابر است
روز قیامت است مرا روز انتظار امروز وعدهٔ تو بفردا برابر است

برق جهان نگاه تو باشد پی علی
خار تو با حدیقهٔ غلبا برابر است

۱ چوب چهار گوشه بصورت صلیب که نصاری حضرت عیسی علیه السلام
را بزعم خود بران کشیده بودند ۱۲ از رشیدی و برهان
۲ باغیکه گرد اگرد دیوار باشد یا احاطه باشد از چوب خار از منتخب شرح قصاید
۳ بفتح غین معجمه و بای موحده بمعنی باغیکه درختانش سبز بهم آورده
دارند ۱۲ از صراح

ردیف الثاء

صد حیله کرد در رفت ز بر یار الغیاث بختم بکار آمده بیکار الغیاث
روز م لیش از شب دهشت تیره تر است شده بیمار نیست از پی بیمار الغیاث
حاصل نگشته هیچ جامم ز بحر آب دیدم بخواب دولت بیدار الغیاث
دامن فشانده زغبارم برد غیر با صلح کل چنین سر سکار الغیاث
دستار پر گشته مرا با خلق حبیب دل را بسوخت گرمی بازار الغیاث
آخر برو خصم زده خنده های لب بر زخم سینه ریخت نمکسار الغیاث
صابون زدم بعشقبنه برامید وصل دستم نداد دولت بیدار الغیاث
گلها زدند بر سر و دستار دیگران ماندم درین بهار بهان خار الغیاث
دادم امید نیست بو شیروان نماند افتاده ام بدست ستمگار الغیاث
صیاد دام چیده سر نشن سپید ماندم بچال خویش گرفتار الغیاث
در زخم سینه درد دلطف زندگی باشد دلم به بنگ ز تیغ دار الغیاث
با آنکه عزم با دیه گردی نکرده ام پیدا شده چو شمع بسر خار الغیاث
واحسرتا که تشنهٔ دیدار مرده ام دریاست زیر چشم گهر بار الغیاث
خواهی مرا بخلد بری خواه در جحیم یا رب بشت تست گنهگار الغیاث

ما را کشید زعلیا سوی حرم
دل مانده است بر در خمار الغیاث

الغیاث از جور دلبر الغیاث باستم گردیده خوگر الغیاث
سر جدا کرده ز تیغ بیدریغ سید زد بهلو به خنجر الغیاث
برق می باید سر جانانه ام نیست در بر یار دلبر الغیاث
در فراقش شعله گردیده جگر قطرهٔ اشک است اخگر الغیاث
بر پر شهباز بستم نامه را ذبح میسازد کبوتر الغیاث
بار ها تو به شکستم در بهار الغیاث از وعظ و منبر الغیاث
زهد خشکم باز تر دامن شده الغیاث از دیدهٔ تر الغیاث

دی ز لامر فدم چه خوشتر گذشت الغیاث از دور ابتر الغیاث
جام خالی میدهد ساقی مرا امتحان بر یکدو ساغر الغیاث
اینچه خوابی بود در فصل بهار غسل تو به حوض کوثر الغیاث

باشدم دل عقدهٔ غمها علی
می برم در پیش حیدر الغیاث

الغیاث ای رب اکبر الغیاث کار ما کرد روز محشر الغیاث
تا بکی دامن کشی از گرد ما ای خرامت شور محشر الغیاث
قتل کردی غیر را از ضد چرا در بر من بود محضر الغیاث
آه مرغ نامه بر راد میان سوز دردم کردی پر الغیاث
داغ پروازم چو رنگ عاشقان در شکسته زور شهپر الغیاث
روی او آیا نباشد داغ ما آفتاب روز محشر الغیاث
رو بکو تا هی نمی آرد فراق ای قدرت شاخ صنوبر الغیاث
نیست طوفان غمت را ساحلی کشتیم بشکست لنگر الغیاث
تلخی دشنام دارد لذتی ای دهانت تنگ شکر الغیاث

چشم دارد گوشهٔ چشمت علی
ای رخت مهر منور الغیاث

الغیاث از خوی خود الغیاث درد ما را نیست دارو الغیاث
بار نامه در میان راه حیف مرغ را بشکسته بازو الغیاث
سحر ها کردی بیکدیدن مرا الغیاث ای چشم جادو الغیاث
نکهت گل شد مرا بوی دماغ الغیاث از زلف خوشبو الغیاث
تا بکی شمشیر داری در نیام میکنم در پیش ابرو الغیاث
گر جواب خط فرستادی مرا کردمی تعویذ بازو الغیاث
ای کمان ابرو چرا در سینه ام تیر ها کردی ترازو الغیاث
با وجود وصل این فصل از چه روا فاخته بر سرو و کوکو الغیاث
چشم دارم بوسهٔ مژگان او قسمتم بر شاخ آهو الغیاث

رفته بودم بهر صید آهوان خود شدم در قید آهو الغیاث

طائر بی پر شدم اکنون علی
می پرم چون رنگ از رو الغیاث

الغیاث از خال هندو الغیاث الغیاث از موی گیسو الغیاث
آن ستمها میکشم در عشق او دل ز من دزدید پهلو الغیاث
طوطی خاموش ماندم همچنان آئینه ننمود زانو الغیاث
تا بعمر نوح کی گردم به پا دام ما کردی ز گیسو الغیاث
از دل بیرحم او پرسی ز من بر دل خود نیست قابو الغیاث
دل بمحراب تو میکردی دعا ره ندادی زیر ابرو الغیاث
فکرها دارم پیش میفروش میدهد مینا بمینو الغیاث
از نگاه ناز و انداز و ادا میزنی تیر سه پهلو الغیاث
همچو آن بیمار چشم نرگسش میزنم پهلو به پهلو الغیاث
با همه از دوست و دشمن ساختیم آه چون سازم با او الغیاث
جان فدا کردم بخال عارضش دل ز دستم برد هندو الغیاث
حیف باشد با منش کردی بدی با وجود روی نیکو الغیاث

رهزن وحدت شده کثرت علی
میکنم فریاد یا هو الغیاث

غیر از مزاح نیست مرا با خطیب بحث دل را بسعد نیست بکس جز رقیب بحث
با صد زبان چو غنچه نزد حرف نیک و بد کردم هزار بار بصد عندلیب بحث
مهر سکوت بود دهانم تو گوئیا گردید در میانه حریفان عجیب بحث
گر حسن یار در زر فزودن هیچنان پیدا نشود میان عزیزان قریب بحث
جز وصل یار نیست دوا در عشق را دارم اراده که کنم با طبیب بحث
آباد باد گلشنت ای باغبان مدام خود میروم ز باغ چرا با نسیب بحث
آخر زکوة حسن بود واجب الادا با خیر از چرا نکنم با حبیب بحث
عمرم همه بصرفه غمها دو دست رفت فرصت ندارم که کنم با نصیب بحث

عاجز شوند اهل کلیسا ز هندوئیت — زلف دراز گر بکند با صلیب بحث
خواهی که پرده وا نکند وقت ستبرو — باید نمودنت به چلیپ نسیب بحث

بادی بگوش بود مرا جمله وعظ و پند
منظور دل نبود علی با ادیب بحث

۴۸۱
با یار غار نیز نباید بکار بحث — پیدا کند در آئینه دل غبار بحث
تا کرده زلف یار بمشک تتار بحث — با پیر چرخ میکند آئینه دار بحث
شبان عسل ز تیر ملامت کنیم دلش — سازد اگر بمن ز لبت ذوالفقار بحث
آخر ز رخ آئینه زنگی تر برآمده — کردم بعندلیب چمن ها هزار بحث صد
انگشت نهار لب چو صنوبر است — دارد عذار یار بجوش بهار بحث
مس را طلا نمود ولی خود بجان است — آن ناقصی که کرد بکامل عیار بحث
گردند صاف سینه چو دریا ز خار و خس — گر عاقلان کنند بهم بار بار بحث
هر کاره را بود بجهان موقع و محل — کی میتوان نمود بهر نابکار بحث
ما پا شکسته بر سر کویت نشسته ایم — هر چند میتوان بهزاران سوار بحث
باشد هزار فائده از بحث اهل را — نا اهل را همیشه بود ناگوار بحث
سنگ ز ظلم بر دل علم ار زند کلوخ — سازد بکار ز آهنش سنگسار بحث
افتاده ام چو خار و خاشاک کوی یار — یا رب چرا کنند با این خاکسار بحث
طوفان نوح بار دگر در جهان بود — روزی اگر بابر کند چشم زار بحث
بیا اگر بود بعزیزانت ای عزیز — دل را چو تیغ تیز نماید نگار بحث
تا دامن مسیح نیابند دسترس — صد گونه میکنیم بیک غمگسار بحث
دارم چو تیغ تیز زبانی در دهن خلق — از طبع من چرا نبود شهسوار بحث

صائب نصیحتی است علی را ز اهل دل
تا صلح ممکن است مکن زینهار بحث

۴۸۲
از تو نموده اند مرا خسته جان عبث — دشمن نموده اند ترا بدگمان عبث
دشنامهای تلخ توام گوش کر نمود — مشهور کرده اند ترا بی زبان عبث
برباد می جهان همگی پیش چشم بود — سیر چمن نبود مرا در خزان عبث
برقی ز موج رنگ گلی بال و پر بسوخت — آتش در آشیانه زده باغبان عبث
جز سبزه خط و لب شکر خوش پسند نیست — شکر شکن شوند بمن طوطیان عبث
جز سر بریدنم نه کسی کرد یاد من — چون شمع بزم یار نمودم فغان عبث
بی آئینه رخی همه تصویر حیرتم — دارم خطاب طوطی هندوستان عبث
آخر سموم دو خزان سوخت بال و پر — بستم بشاخ نخل چمن آشیان عبث
یکدانه هم زمین امیدم نکرده سبز — دولاب از چرخ زند آسمان عبث

از من کسی نه من ز کسی خوش دلم علی
پیدا نکرده اند مرا در جهان عبث

۴۸۳
از چشم تست تیر جگر دوز مستغیث — در چشم تست تیغ جهانسوز مستغیث
از موی تست آهوی چین را جگر کباب — وز خوی تست حسن گلو سوز مستغیث
یکدم قرار نیست فلک را ز بخت ما — وز ماست ای تو با شب و در روز مستغیث
با همدمی یکنم ناله ها چو نی — هم میشوم بطالع فیروز مستغیث
داغی است ماه چارده رخ مهر ان — باشد دلم بعشرت نوروز مستغیث
فردا امید نیست که زاید شب فراق — باشم بروز حشر دو امروز مستغیث

پروانه وار جان ببرش سوختی علی
بی تست شمع بزم بصد سوز مستغیث

۴۸۴
از جار بود یار مرا بر فن خبیث — یا رب دو ز چشم من دشمن خبیث
کشتم چراغ خویشتن با آهی که دوش دوست — می سوخت از چراغ چرا دامن خبیث
در عقرب است ماه به پیش رقیب یار — رفتن ضرور بود بسوی مسکن خبیث
قاتل شهادتم ز چه کردی نصیب غیر — گر ز تیغ بیدریغ زدی گردن خبیث
از بیم او دو برد نگهبان بخانه اش — یا رب بتیغ پناه ازین رهزن خبیث
دنیا گرفت دامن دین نیست بوالعجب — مرد خبیث مرد برای زن خبیث

داغم علی که زنده بگورم بسوخت یار
افروخته چراغ سر مدفن خبیث.

ـــه تا که زنبور که دران عسل باشد ۱۲ از برهان و لطائف.

ردیف الجیم

۴۸۵
دیوانه را بزلف چلیپا چه احتیاج — ستانه را بساغر و مینا چه احتیاج
ستانه را بزلف چلیپا چه احتیاج — دیوانه را بساغر و مینا چه احتیاج
دل را مراد عارض گلگون دلرباست — ما را بسیر لاله حمرا چه احتیاج
ما را مراد دیده فتان دلرباست — دل را بسیر نرگس شهلا چه احتیاج
بر جام می ببزم تو جام جهان نماست — اظهار احتیاج دیگر جا چه احتیاج
درزد حنا که چشم و چراغ کراست — اعجاز حسن را بید بیضا چه احتیاج
فیض کریم طالب را باب حاجت است — صورت سوال را بتقاضا چه احتیاج
کارم بچشم عربده جوئی فتاده است — اکنون بشوخ چشمی شهلا چه احتیاج
چون دل ستمگر بلطف سایت امید نیست — دل سوختن بر دو تمنا چه احتیاج
آنرا که رخ بکعبه ز کویش نمیکند — رفتن بسوی دیر و کلیسا چه احتیاج
زنجیر باست گیسوی دانم بکوی یار — دلتنگ را بوسعت صحرا چه احتیاج
ای ترک نذر تست دل و دین و جان و مال — در راه خویش باز به یغما چه احتیاج
عالم امید روی تو دارد نهان ملال — رشک چمن ترا بتماشا چه احتیاج
ما استخوان خود بسگان نذر کرده ایم — زاهد کنون بجیفه دنیا چه احتیاج
از چشم تر چو دانه گهر فشانده ایم — ما را بخشک ساحل دریا چه احتیاج

باشد بجای خویش علی یار را بگو
مشتاق مرگ را بمسیحا چه احتیاج

۴۸۶
جانا ترا بسیر گلستان چه احتیاج — گل را بگلزار بیابان چه احتیاج
ناممکن است صحبت من با وصال دوست — بیمار هجر را بطبیبان چه احتیاج
در بزم آن حبیب زبان حرف مطلب است — اظهار از بیش حبیبان چه احتیاج
عشاق را است آب بقا بوسه لبت — ما را تلاش چشمه حیوان چه احتیاج
برقی بخرمن است مثال جلوه صنم — کشت مرا ببارش باران چه احتیاج
خواهم که تحفه سگ دو زبان او کنم — ورنه مرا بجیب گریبان چه احتیاج
سرگشتگی دکوی بتان ده مقدم — ما را بسیر ملک پرستان چه احتیاج
داغ جگر ز ماه ز تو روی نو بهار — جانا ترا بلاله و ریحان چه احتیاج
مخمور چشم تست دل عاشقان دهر — برست بباده ریحان چه احتیاج
روحم غبار گشته ترا میکشد ز خویش — هر خاک را دگر بدامان چه احتیاج
کافی است بهر قتل جهانی نگاه ناز — بر دو شما بتیغ بریان چه احتیاج
چون کاه می پرم بهوای کهربای جان — جان را بتخت سلیمان چه احتیاج
فی الواقع نیست قابل بیعانه نقد جان — سودای آن نازفروشان چه احتیاج
مائیم ای عزیز زلیخای خویشتن — ما را بوصل یوسف کنعان چه احتیاج
آگه ز حال عاشق گیسو نگشته — تعبیر را بخواب پریشان چه احتیاج
باشم به پیچ کاکل مشکین نهان چو بو — جانان مرا بسنبل ریحان چه احتیاج
بستند عقده ها بدلم برکشاد زلف — اکنون مرا بناخن دندان چه احتیاج
مشهور خاص و عام جهان بی نشان شدند — گمنام را بباد فروشان چه احتیاج

رخ جانب علی بت ترسا نمیکند
کافر را بدولت ایمان چه احتیاج

۴۸۷
به هجر یار دادم آنقدر رنج — که دامی دان ز من جای دگر رنج
اگر من باز گیرم دام خود را — نه بینی جز دلم جای دگر رنج
چه غم گر آستین دارم خالی — که باشد پر کمیه در کمر رنج
بهار زیجی نباشد در قیامم — چه اگو بیند باشد در سفر رنج
اگر میرم بهجرت یاد داری — که گردد همچو بلکس در بر رنج
نیم عریان لباس خاص دارم — که باشد ریزه اش غم آستر رنج
کشم در خواب بر سر چادر غم — نهم مانند تکیه زیر سر رنج
کنم صد راحت جان را بقربان — که باشد نیستان زان فتنه گر رنج
شود انبار غم تا سقف گردون — نهی گر بر سر من رنج بر رنج
نهال خشک را مانم درین باغ — که روزی عاقبت گردد ثمر رنج

ـــه حیوان مردار بو گرفته ۱۲ از منتخب لطائف.

نصیبم گر شود من بعد مردن — شود بر مرقد من نوحه گر رنج
شود خود نامه و هم مرغ نامه — کند پیدا چو طائر بال و پر رنج
نبودی گر دلم اندر زمانه — نگنجیدی میان بحر و بر رنج
زمانه گر ز من غافل بود بو — ز حالم نیست گاهی بیخبر رنج
نهالم دائما سرسبز باشد — غم دنیاست برگ و ثمر رنج
تهیدستی مرا فیاض کرده است — برد از نخلهایم هر ثمر رنج
نه بینی روی راحت نیز در خواب — بخواب ار هم بینی اگر رنج
چه سامان ندیدم بی هنر را — بود سرمایهٔ اهل هنر رنج

علی گر سینه شق گردد عجب نیست
به هجر یار دارم آنقدر رنج

بمال قدردانان قبضه دارد — نهاده در کف خالی هنر گنج
خیال دزد شب خواب دارد — کند در روزنه پیدا ز سر گنج
بلاگردان عارض نیست کاکل — طلسم حسن دارد مار بر گنج
اگر داری بسر چشم توکل — برآری از میان بحر و بر گنج
کنون داغ کف بخل است درهم — بقعر اندر بود داغ جگر گنج
هزاران لعل و گوهر برفشاندم — نهان دارد بدامان چشم تر گنج
برید از خانهٔ حاتم چو مرغان — ز کف پیدا نماید بال و پر گنج
خزانه در خرابه یافت آنکس — که گنج قبر یاد آورد در گنج

علی را صد نصاب نه ز زکوة است
که دارد حسن جانان گنج در گنج

چو حاتم صرف کن زان بیشتر گنج — که سازی همچو قارون مار بر سر گنج
هنر در رنج دارد بی هنر گنج — کشد شمشیر و تیر دارد سپر گنج
محبت عمر در رند خرابات — که دیدم در خرابه بیشتر گنج
نموده زرد و زر را خجالت — اگر بیا ترا نشد مد نظر گنج
تهیدستی شود خضر مسافر — که میدارد به یک ره صد خطر گنج
جمال مرد دیدم از کمال است — نباشد زیب بر پشت خر گنج
تفقد بر گدا باید توانگر — ندارد در خزانه هر بشر گنج
امانت در کف شاهان نهاده است — تهیدستان دولت را هنر گنج
ندیدم پیش مردم یکدرم قدر — بدارد صد شتر گر بی هنر گنج
زنی بر خاک گنج بادآورد[1] — بدست ماست دست سیمبر گنج

[1] باد آورد نام گنج دوم از هشت گنج خسرو پرویز و وجه تسمیه اش اینست که قیصر روم از خوف پرویز چند کشتی مال و زر پر کرده بجزیره میفرستاد باد مخالف آن کشتیها را بسوی ملک پرویز آورده سبب آن مال را گنج بادآورد نام کردند ۱۲ از رشیدی و برهان۔

ای جان عاشقان ز من مبتلا چه رنج — برد آنکس که جز در دست نبرد التجا چه رنج
عمر است بیجروزه توانی هزار سال — بی ماجرا ز اضطراب دائما چه رنج
زین غم چو نافه سوخت مرا خون دل — ای بت بگو بری ز خطا بیخطا چه رنج
زلف تو گرد حال پریشان زلیس مرا — داری ز ساکنان دیار بلا چه رنج
دشنام اگر هزار دهی بلکه صد هزار — گویم بحق عمر درازت دعا چه رنج
جز یاد هیچ شی نبود وعده ات بگوش — باز است ز شکوه های من آید فا چه رنج
افتاده ام چو نقش قدم زیر پای تو — از جان شاد از خویشتن تهی تعا چه رنج
ای سیر بانی از قدم رنجه کن شبی — آخر میان شاه و گدا دلربا چه رنج

رنج است اینکه لذت غم هم نشد نصیب
گم کرده گر علی به غمت دست و پا چه رنج

چه خوش گنج بتو یاد وصل در شب داج[1] — اگر ز پیر چرخ بنور زمین شود محتاج
اگر ز خاک سیه هفت کشور دلها — که ترک چشم تو کرده شکست تاراج
اگر نه پنجه شهباز هست گامزنت — که میکند دل عالم شکار چون دراج[2]

[1] شب داج شب تاریک ۱۲ از منتخب
[2] بالضم و تشدید راء مرغیست معروف ۱۲ از منتخب

سر در طبیب علاج دماغ خود سازد — که درد عشق شود دلم فزون ز علاج
عدالت شه اقلیم حسن را نازم — که سر ز خلق بگیرد چنان نقد خراج
بساز مرهمی از لطف وصل با خاطر — اگر ز خم عشق نگردد به از هزار علاج
ز تنگدستی ما تنگ شد زلیس دل ما — چه بود وایم نه محتاج ما به ایحتاج
تمام آرزوی دل بر آید از کف تو — اگر کنی تو دلم را بعشق تیر آماج[1]
بغیر سوز عشق دگر به ساختن چه کنم — هر از آتش آب ز [illegible] شمع علاج
نیامد عاقبت کار ز زلف یار بدست — چه استخوان نه شکستیم همچو شانهٔ عاج
قبول ملتمس عرض حال شد معلوم — هزار سال ز وصیت [illegible] مزاج
اگر خیال نه بیند مدت دنیا بیست — [illegible] رفت نبی شب معراج
به تیغ هجر تو شد کشته انتظام علی — فدای ناخن پای تو گشتی ایکاج[2]
تویی جانم به تن ای درة التاج — چرا کردی ز بزم خویشم اخراج
عیان از زلف ابر عارض تو — بود خورشید انور در شب داج
لبت قند مکرر در صباحت — نبات مصر داده یوسفت باج
ستم ایجاد ترک[3] شوخ چشمت — دلم چون خوان یغما کرد تاراج
تویی آن سبزبخت[4] باغ خوبی — حنا باشد بپابوس تو محتاج
شبی را روز کن از معجز خاص — بیا ای ماه بهر رم شب داج
بیا چون سیل و بنشین در کنارم — که بی تو دانم شد بحر مواج
بجز جور و جفا کار تو ندیدم — شود شرمنده در ظلم از تو حجاج[5]
شنیدم شکوه بردار من بتو خصم — کند تقریب کرم انجبین کاج

محال است اره کرم کردن ستم کن
خدنگت را علی کرده دل آماج

بروز فراق تو چو شب گشته داج — گشته جهان را بچراغ احتیاج
حسن بتان یافت ز عشقم رواج — ز آتش شمع است فروغ زجاج[1]
دامن شب پر کف خود نه شد هست — نیست ز لف سیه ات مشط[2] عاج
گریه نمودم بخیال رخت — داده ترا مردم آبی[3] خراج
باد فدای تو طبیب عافیت — گردد با وصل بتانم علاج
نذر دهم جان بتو ای خسته تن — هم بستان از دو ویرانه باج
همچو سگ کوی تو در پیش تو — پیش سگ کوی تو دارم لجاج
رفت زدستم ز کف شرم تو — بود دلم همچو تو نازک مزاج

سایه بامت بسرم بس بود
نیست علی را هوس تخت و تاج

ردیف الحاء

بزم تو یاد داد هجوم سحاب صبح — در جام آفتاب کشیدیم شراب صبح
در راست باغ رخ تو پی شک آفتاب — خوش نقطه نهاد قضا در کتاب صبح
دارد خضاب گیسوی شب از سواد — و ز چهرهٔ تو یافت ضیا آفتاب صبح
خورشید حاضر است بدر آئینه بکف — بخت سوخته جا نشست خواب صبح
حرمان نصیب دولت دیدار هم نیافت — شمع شب فراق بود باریاب صبح
گردد چراغ مرقد شیدا است چشم غول[4] — باید کفن شهید تر از نقاب صبح
تا از کفن ز موی سفید است یادگیر — رهزن مباد در ره مقصود خواب صبح
هر ساعت است حسن تو افزون ز سالها — در شام شد نصاب زکوة از نصاب صبح

صائب [illegible] صبوح علی وقت بامداد
رطلی بگردش آر گران تر ز خواب صبح

[1] نشانهٔ تیر و تفنگ ۱۲ از برهان [2] بجیم عربی بمعنی کاش که کلمهٔ تمنا و تحسر است ۱۲ از غیاث [3] نام شهری از ترکستان که بخوبرویان منسوب است ۱۲ از کشف و برهان [4] نیک طالع ۱۲ از غیاث [5] نام امیر ظالم که پدرش یوسف نام داشت نوشته اند که حجاج هفتاد هزار کس را بناحق کشته است ۱۲

[1] بضم اول و دوم جیم عربی بمعنی آبگینه که بهندی آنرا کانچ گویند ۱۲ از منتخب [2] بالفتح شانه ۱۲ از منتخب [3] مردم آبی نوعی از حیوان آبی است بصورت انسان میباشد سفید رنگ و بغایت نازک اندام از غیاث [4] نام ستاره که آنرا مرغول نیز گویند ۱۲ از برهان

چون ز دشمن است احلالم شراب صبح
جان بتم شده اگران خواب صبح

یک دست نافه برد شب از حلقه دو زلف
روشن شده ز نور رخت آفتاب صبح

زرد است بیش عارض پر نور آفتاب
خوی خجالت است ز روی تو آب صبح

یکه پیر عشق کند میل سکشی
آخر لنوده اند شفق اختفا صبح

غفلت مکن بکار چو پیرانه سر شدی
کی میرسی بمنزل مقصد بخواب صبح

محو نظاره رخ خورشید طلعتم
بردم بمنزل مقصود خواب صبح

داغی که سوختیم بدل در شب فراق
دیدم که شد بروز وصال آفتاب صبح

صد آفتاب در برمن جلوه میکند
زان شب که شد بروی دلم فتح باب صبح

دیدم صباح عید سر بام یار را
نور نداشت پیش رخش آفتاب صبح

ای یار در مقابل روی تو آفتاب
در پیش آفتاب بود ماهتاب صبح

دعوای همسری ز رخش کرد آفتاب
دادم علی بچاک گریبان جواب صبح

شبنمی گوهر شود صبح ز فیضان صبح
بوی نسیمی برد صبح ز بستان صبح

گوشه در کف بیار صبح ز دامان صبح
توشه خود را بگیر صبح ز دیوان صبح

همچو صدف واکنی گوش بر آواز مرغ
گوهر در کف بیار صبح ز نیسان صبح

جمع کند خاطرم شب که تدابیر رزق
باز پریشان شوم صبح ز سامان صبح

ای که بسر کرده شب سیه کاری
گوشه رحمتی بخواه صبح ز غفران صبح

خواب سحرگاه تست رهزنی در ره تو
غفلت ساعت مخور صبح ز یاران صبح

ای که زنی دم ز عشق سوز چو پروانه شب
ناله چه گیری سبق صبح ز مرغان صبح

تا بکی مغز سرت خشکی ز ره صباح
خیز و طلب کن صبوح صبح ز مستان صبح

آتش هجرش علی سوخته در چشم آب
گریه بیاد کنم صبح ز باران صبح

۴۹۵
ای قد بالای تست سرو گلستان صبح
وی رخ زیبای تست مهر درخشان صبح

شانه گیسوی تست چاک گریبان صبح
آئینه روی تست مهر درخشان صبح

ای ز رخت نور یافت مطلع دیوان صبح
گوی گریبان تست مهر درخشان صبح

شمسه ایوان تست شمع شبستان صبح
شمع شبستان تست شمسه ایوان صبح

دیده حیران ماست انجم تابان صبح
چشیده دامان ماست نور فروزان صبح

چاک گریبان ما گوشه دامان صبح
گوشه دامان ماست چاک گریبان صبح

خاک در حسن تست دولت دامان صبح
پرده در عشق ماست چاک گریبان صبح

مشک فشان است شام از سر زلفت مدام
جلوه روی تو ریخت نور ز دامان صبح

برق جهان در جهان رگ ابر ما
سلسله اشک ماست از لب خندان صبح

منکه گدای توام کاسه گدیه مرا
چتر مکلل بود بر سر خاقان صبح

خیز علیا ز خواب پیش حزین رو شتاب
صد قیامت دمیده ناله مرغان صبح

۴۹۶
چه من چه توبه من ساقیا بیار قدح
هزار بار ز دستت کشم هزار قدح

حلال نیست مرا بی رخ تو آب حرام
سر بهار شکستم هزار بار قدح

ز تاب چشمه خورشید داغ دل شبنم
کشید چو لاله رخ از دست خاکسار قدح

کنون زمانه حسین است یار منفور سرم
بعکس لعل تو گردید مشکبار قدح

هنوز در سر بزم بتان الم دانی آنت
کشم ز لاله صحرا اسیر مزار قدح

نشست نقش مرادم کنون بسر کرسی
گر آن نگار من و دور نگار قدح

اگر تهی است ز باده دگر پرست همی
ز ناست چشم امیده بپیش یار قدح

شراب خورد دن تنها حرامست غم خوردن
که بی رخ تو بود دیده خمار قدح

زیاده شد خط سبزه شوخ بوس و کنار
که بار بار کشم اندرین بهار قدح

برون ز خود شوم در بهشت خلد کنم
ز دست خود دهم گر تهی دو چار قدح

تمام خون برگم گشته شربت دینار
چه بارد ادیر از آب در بجار قدح

بفند الکند که به تسنیم غسل توبه کنم
که کرده است مرا بس گناهگار قدح

مراد ماست علی قطره ز خم غدیر
ز آب خضر کشم گر چه یکه بار قدح

۴۹۷
گرفته اند ز من قاضیان دعاقدح
مرد که سر نهد محتسب بپای قدح

ل ای تکمه که بر گریبان دوزند ۱۲ از سراج و برهان ۲ بمعنی درخشان طبع کرده شده از منتخب

بنقد جان بتوان گفتمت بها قدح
اگر فروق تا نشی بهرا رونمای قدح

ز روز سر و دل و دین چه ز ابن ساقی ما ست
اگر کنم سر عشان فدای قدح

فساد در سر هر زد از صافی
که نیست مغز دماغم بجز بهای قدح

با بخضر لب مشک خوش تر نگنی
اگر بیان کنمت از کرشمه های قدح

چو خون محتسبان نیست آب بیت
که تاج شاه نگیرم بجز بهای قدح

چه پیشکش کنم ای شیخ عصر حرام
نشسته است اکنون محتسب بجای قدح

قیامت است که از من حساب میگیرند
بروز حشر دو منم طالب صلای قدح

بشیخ شهر بگو صائب از زبان علی
تو و تلاوت قرآن من و دعای قدح

۴۹۹
بدخت تا قصی نمودم نکاح
چو شام موی تو کرده اجاعل الظلما

سپید روی چو وزم سیاه چو شب
خوشا شبی که زدستم کشی دو جام صبوح

خوشا شبی که در آئی ببزم ما ای ماه
تمام عمر سفر سازم و رجا ز دوم

ز راه گوش سفر کن قدم منبر
چه غم اگر بودم شب ز زلف سیاه

بجای آب اگر سکشیم پروا نیست
بنوش تا شسته خط جام و سیر عالم کن

د مغمن نشرب شرا بالذلک لافداح
چو صبح روی تو کرده است فالق الاصباح

کجاست داغ نصیبم گر از نعمت تخجاح
ز دست تو گردیدم چراغ صباح

زلم بجز خود قفل و گم شود مفتاح
بغیر پیر فلک نیست همچو من سیاح

بپای خویش نظر کن بدید با اشباح
که بهر عاشق شیدا داغ دل مصباح

بدخت محتسب شهر کرده ایم نکاح
بجان اگر طلبی کیف عالم ارواح

علی چو حافظ شیراز خون حلال کردست
اگر بمذهب تو خون عاشق است مباح

اگر صباح میسر نشد خوری بر راح
حلال نیست اگر باده نقل است مباح

عجب که قفل مرادم هنوز انسان
قد خمیده من گشته صورت مفتاح

هزار حیف که تیر دعای من روز
ز مهر قفل در چرخ را نشان مفتاح

امید غیر ز خویش عرضه میدهد همت
اگر بخون منت میدهد رقیب صلاح

مرا بغیر هوا ایست چو شاخ عنبس است
که در هوای تو باشم چو در کفی مفتاح

حلال نیست اگر دختت تو چه عام
حرام نیست بمن دخت محتسب نکاح

چه خوش کو نیاز کنی دو به سینه ناز
نثار بر ذقنت با دو صد طبق تفاح

سر در خصم مباد از سد بسینه من
که عیش و عشرت اغیار شد چنان اجراح

دلم بسوز و لبسیل سر شک ده کالم
سمندر است آتش آگ ابم تمساح

چه خوش کنم که کنم بند چشم روز اجل
الم کشاده نماند بذکر یا فتاح

علی مناص طلب از خدا ز بحر الم
بود اگر چه بچین کشتی و بروم ملاح

۵۰۱
بی تو گر میدهدم ساقی من جام صبوح
امید هر دیده بیادت چراغ صبوح

بوسه زان سبزه مخواهم هم زنگار من است
بسکه از تیر نگاه تو دلم شد مجروح

چشم امیدم کن بند بیکچند امید ل
بیکسان را همه از غیب رساند فتوح

چند قطرات سرشکم دوسته آهم
میکنند شمع بیان حال دل من مشروح

قفل ماندم بجوانی چو شدم پیر ضعیف
گر بر دلم نشده باب امید مفتوح

ل ۵ و ما میلو شیم نوشید نی همین طور قدحها ۱۲ از مؤلف ۵۲ شادمانی ۱۲ از منتخب و لطائف ۳ شراب ۱۲ از منتخب و لطائف ۴ کف است ۱۲ از منتخب و لطائف

۵۵ جمع شبح بمعنے کالبد مراد تصاویر ۱۲ از سراج

۵۶ چراغ ۱۲ از منتخب۔

ل صاحب کشف نوشته کرده کی که بیان مقصود معزب باشد و در بحر الجواهر و سراج و منتخب بمعنی شبانگاه از زوال تا شب۔

۲ میوه سیب که معروف است ۱۲ از غیاث

۳ جانوری باشد بشکل موش بزرگ که در آتشکده پیدا میگردد و چون از آتش برون آید میمیرد ۱۲ از برهان و جهانگیری

۴ بمعنی دریا۔ از منتخب

۵ نهنگ که جانور آبی است ۱۲ از منتخب و لطائف

۶ باز پس شدن و گریزگاه۔ از منتخب و سراج

ترکن از بادهٔ فردوس دماغ خشکم / ننگری امن آلوده من با صبوح[۱]
زنده مانی که بتو زنده بود مرده من / روح من قوت غمت لعل تو یاقوت روح
همچو زاهد چه شب وصل تو احیا کردم[۲] / مرغ در وقت اذان کرد بباتگی مذبوح

تو برات جبیبت علیا که ننوشی و سه جام / بشکند توبه درین بزم درآید چو نصوح[۳]

۵۰۲
همچو خورشید تو باشی صنما اگرچه صبیح / شور حسنت چه عجب گر کند همچو ملیح
غیر نبض علی هیچ نیابی بلباس / آنچنان گرد تنم راتب هجر تو تقیح
عافیت یافت علی عاقبت از رهٔ من / بود فریاد زدستت ستمت یا مسیح
ساقیا چو دهد عام صلای باده / دست زاهد کشد از مسجد جامع تسبیح
پای هوشم ته سنگ آمده از روز فراق / صورت حال من از روی تو زیبت قبیح
سوخت در آتش رخسار عدو چون مردار / خنجر دست فراق تو مرا کرد ذبیح
صحبت از صحبت جانان بنصیبم گردد / ورنه بیماری من تو خبر داشت صحیح
نسبتی نیست بهای تو رخ خوبان را / هر سر موی تو دارد برگ جان ترجیح

شور انداخت بعالم سخن شیرینت / چه فصیحی تو علیا چه کلام تو فصیح

ردیف الخاء

۵۰۳
چنان نمود مرا یار ما شوخ گستاخ / که از الفت نکشیم از دست شانه گستاخ
بیا که شیوهٔ جانست لطف گستاخی / کز آشنا با آئینه رخش گستاخ
هزار شوق دل از برزاکت او / بخود چگونه کشم تنگ در برش گستاخ
زکوه حسن تو ام چند دشنامی / هزار خلق نشسته است بر درش گستاخ

دو بر سینه و پهلو برید بازو و سر / العشقیا ز جنان ست خنجرش گستاخ
حدیث یار صبا گفت از لب غنچه / که سیر تیش پری ماند و صبورش گستاخ
صفات یار به گل گفت عندلیب چمن / که صورتش به پری ماند و سیرش گستاخ
کجاست بنت عنب دختر مغان طلبم / چنان نموده مرا پیر باده کش گستاخ
بدوش یار رسید و رخ و لبش بوسید / نسیم گرد سحرگاه کاکلش گستاخ
چو سائل آبروی لبش زده بر در / که پاسبان درش هست کینه کش گستاخ

نه مردن است امیدم نه زیستن امید / که زد علی بدلم تیر نیمکش گستاخ

۵۰۴
چنان شده است بمن یار بهتر گستاخ / که نیست هیچ با کسی چنان گستاخ
گذر بمنزل دشکل است آسیا نیست / که سگ جیا بنود شوخ پاسبان گستاخ
در امید که یار بکشاده اند امروز / شد که یار تیغ دو دم بسته میان گستاخ
مرا دوگام دو صد منزلیست بر سر راه / چو برق چرخ رود بسکه کاروان گستاخ
عنایت کرم باغبان ببین که گل / که عندلیب نهاده است آشیان گستاخ
نمک ز شوخی یاران بود میانه بزم / که لطف صحبت اگر نیست در میان گستاخ
برای سیر گلشن ازین نمی آیم / که نرگس است از بس رخ و باغبان گستاخ
ز سینه نیست بدل و زجگر زدن آه / نهاده بود چنان تیر در کمان گستاخ
امید مهر و کرم هست و بیم قهر و ستم / که در میانهٔ ما هست رازدان گستاخ
مدیح یار چگویم مباد ذم گردد / ستم شعار جفا کار بد زبان گستاخ

زدست عشق غیورم علی دلم تنگ است / که گشته است آن شوخ بکمیان گستاخ

۵۰۵
مرا یار لیست خوش و خوش ادا شوخ / بروی خون دل کشتن بری بلا شوخ
وفا دشمن عدو دین و ایمان / بهانه آفرین نا آشنا شوخ
نگاه ناز او برق جهنده / بچوب نی سوار باد پا شوخ
حریف قایان خود فروشی / نگه جادو جفا جو میرزا شوخ
بتی برگشته مژگان عنبرین مو / صنوبر قامتی محشر بیا شوخ

۱ بالضم بسیار پاک و امن یکی از اسمای الهی است ۱۲ از منتخب و صراح ۲ شب زنده داشتن ۱۲ از مصطلحات الشعراء ۳ نام مردی که در جاهلیت دلاکی میکرد و قصهٔ توبه کردن در مثنوی معنوی مشروح است ۱۲ از لطائف ۴ نس یعنی موی ۱۲ از منتخب ۵ پاک و صاف از زوائد و عیوب ۱۲ از منتخب و صراح

رئیس ساده رویان بدمزاجی / زخود رم کرده نخوت انتما شوخ
سمن بو کمر موی نکورو / برای ستبازان کج ادا شوخ
انیس بدمزاجان ساده روی / ستم ایجاد خوش قد خودنما شوخ
چو شبنم با گدایان نرم گفتار / هنرور فتنه پرور نکته زا شوخ
گل شاداب گلزار نکوئی / نباشد همچو او کس سه لقا شوخ
میان کاروان گم گشته یوسف / براه خضر همچون رهنما شوخ
چگویم وصف آن مجموعهٔ ناز / ید بیضا بکف عیسی لبا شوخ
ندیدم زیر گردون هیچ جائی / علیا همچو یار خود دستا شوخ

۵۰۶
مرا یار لیست خوش بیان شوخ / ستمگر عربده جو نکته ران شوخ
قیامت قامتی رنگین ادای / نگاری تند خو ابرو کمان شوخ
سراپا آتشی زنار بندی / پری صورت ملک سیرت جوان شوخ
جفا جو بیوفا عاشق فریبی / ظریفی نکته سنجی بی امان شوخ
حریفی سبزه رنگی شوخ شنگی / شکر لب شاهدی شیرین بیان شوخ
نظربازی فسون سازی فصیحی / سخنگو بذله جو جادو بیان شوخ
نگاری نازنینی لاله روئی / ستم پرور انیس عاشقان شوخ
چو گل خندان چو در دندان دلارام / ز روی خود تماشای جهان شوخ
بمستی سیه چرده سیه چشم / سراپا ناز آشوب جهان شوخ
خوش اندامی نکونامی جفاکار / نباشد همچو او در جهان شوخ
چو سنبل موپریشان عشوه پرور / مه رنگین ادا نامهربان شوخ
کمانی برکتف شمشیر در کف / کمربندی بقتل دوستان شوخ

ندیدم هیچ جای زیر گردون / علیا همچو یار جان ستان شوخ

۵۰۷
ستاره‌ام نثار آن لب شیرین شراب تلخ / شیرین نگوش از آن لب جواب تلخ
شیرینی ریاچکند باشراب تلخ / آخر گداخت شکر ایمان در آب تلخ
بردست غیر تلخی مرگم بود زلال / وزخود بکام شیرهٔ جانست آب تلخ
آب زلال بر سر متیم به غسل / گل کن برای قدمن از شراب تلخ
گرمی یار و نرمی ما دیدنی بود / شیرینی سوال من و جواب تلخ
غیظش ز آب خوی رخ او در اگرچه نشست / یک قطره ام نصیب نشد زان گلاب تلخ
زهری بکام ریخت مرا آب حسرتش / شد جشید زان لب شیرین شراب تلخ
در آتش فراق دلم چون جگر بسوخت / تا چند شور بخت خورد کباب تلخ

شکر صفت گداخت تن من در آب چشم / عمرم عبارتست علیا ز خواب تلخ

۵۰۸
نهاده ایم بزانوی یار سر گستاخ / بپای ما زده صد بوسه خوابگاه فراخ
خیال بوسهٔ کاکل چو بیقرار کند / غزال وحشت ختن را زنیم بوسه بشاخ
بیا دا انجمنت حال من چه می پرسی / دلم مثال کبابست در کف طباخ
مثال سلک گهر همچو پارهٔ الماس / هزار دل سر موی تو میکند سوراخ[۱]
چنان بفیض قدومت بقیر باییدم / که چون سپهر تو ایوان خسم کاخ
اگر بدشت رسم بی تو پوست گردد تنگ / دگر به هجر رسم تو در کشد سلاخ
بسنگ خاره توان کرد رخنه از سر شک / ولیک ناله نیارم رسد ترا بصماخ

علی چو عزم سفر کرد زنخبان در قبر / ز زخم حادثه زد ناگهان نظیری آخ[۲]

ردیف الدال

۵۰۹
بهر زلف تو دیوانه سودا دگر دارد / بهر چشم تو هر مستانه ایما دگر دارد
عجب دارم تن ما آلت حسابدهٔ هر شاعر / که در توصیف اعضا سراپا دگر دارد
زنم صد جام جم برهم سر دیوار ای ساقی / سبیست حسن تو مینائی دگر دارد
بیک افغان برآرد شور محشر ما / که در هجر مفتون تو غوغا دگر دارد
نزیبد سر بستانی که گردد چون زبانی / که آن طرح با لب رخ حسن بالائی دگر دارد

۱ سوراخ گوش ۱۲ از موئید و کشف
۲ شور و فغان ۱۲ از بهار عجم

چه‌ها فردا انشد بهم که فردا افتیا / وفا وعده اشاید که فردا دگر دارد
بآن بعد که میدانم جوابم به درده / بر عاشق ز تن نگرهای گره دارد
الکمن تشنیع ای زاهد که دام عاشقم … / به محراب خم ابرو مصلا دگر دارد
چه میگویی نواهی تا صبح کجا بهتر محرم / نشانم ده اگر دانی که تمنا دگر دارد
فرستادی جواب نامه نامی فتیم الا / دل آصد ره زود در بر تمنا دگر دارد
بیک شامی هر عاشق رود صد صبح محشر / فراق یار من این شبها دگر دارد

به پهلو اغماد ارم علی در هجر گر دوی
گلستان جمال یار رنگهای دگر دارد

۵۱۰
کدامی عده انت ابار افتاد دگر دارد / که هر فردا شود امروز فردا اگر دارد
چه‌ها صحرا ز منزلت دد آنکاو … / ز نوک خار پا قاصد کف پای دگر دارد
شود مشغول سر خوش هر که امینی نوالا / که جام چشم مخمور تو صهبا دگر دارد
اشم کلک تیغ خم گردم خونم مینی لبها / که طفلی در این مکتب الف با دگر دارد
ابیات سرزم چون نظر فتیم … / کجا از تو بجز تو عشق ملجا دگر دارد
مرا باشد سر میدان نیار در چشم دشتان / که زخم تیغ ابرو تو ایذا دگر دارد
چه دانی از غم مردم که هستی تاب ناز نیم / ز درد دیگران دلی که پروا دگر دارد
بده جام دگر ساقی نماند تا خرد باقی / که تا باشد حواسم جمع ایذا دگر دارد
مبین آئینه را هرگز که در پیرایه دست عکست / نهان در پهلوی خود حبیب شیدا دگر دارد

(آرنی)

علی نظم پریشانم که باشد بی نظیر آخر
نظیری بر غزلهایم نظرهای دگر دارد

۵۱۱
جان من جانب مزار آمد / عاقبت مردنم بکار آمد
از پی یاد تست باز گره / عقده دیگرم بکار آمد
سبزه خط نموده حیرانم / کاین خزان رشک نوبهار آمد
دیده از دیدنش شد بینا / آب رفته بجویبار آمد
بهر پابوس خاک بر خاست / بر در خویش شهسوار آمد
خاک بر زندگی و مردن ما / خاطر یار پر غبار آمد
از خط سبزه حسن رخ افزود / رشک گلزار نوک خار آمد
خم ابروی یار سهر دیدم / در نظر همچو ذوالفقار آمد
نور صبح مقابل روییت / در نگاهم همه غبار آمد
هر غزاله غزل سرا گردد / یار من گر پی شکار آمد
آن شه ملک حسن شد مهمان / خانه ام رونق دیار آمد
بوسه ام میدهد ز سیب ذقن / سرو امید من ببار آمد

از جانان علی قرار وصال
دل ز کویش چه بی قرار آمد

۵۱۲
دیدیم پری را که پس پرده نهان بود / مژگان درازش بجگر نوک سنان بود
در عالم رویا به بغل تنگ کشیدیم / آن ماه رخی را که تماشش ز کتان بود
کردیم بیک بوسه نثار لب دندان / آن لعل و گهرها که بصد معدن و کان بود
افسانهٔ خلق است کو چه برزن / آن راز که از ما و تو هم بسکه نهان بود
اکنون متبعان با فبت نشانی ز نامی / آن را که … نام و نشان بود
امروز بتا صورت زنار گرفته است / آن رشتهٔ الفت که مرا چون رگ جان بود
صد شکر که شد لقمهٔ شیر اجل امروز / آن دشمن دل که بکویت سگان بود
شیرین شده فرهاد تو اینک بزمانه / مجنون تو آن گشته که لیلی همه آن بود
اکنون من شیر نیستان فرادیس / بر دست توام قتل شدن به ز امان بود

آن تیر نگاهی که ز ابرو به علی زد
بس کارگر آمد که بزور دو کمان بود

۵۱۳
بلای جان عاشق خوبی جانانه میگردد / میان عشقبازان دشمنی تنها میگردد
سر بزم حریفان ساقی مستانه میگردد / درون کشتی چشمم تمام انجانه میگردد
گر امشب بخواب آید کسی دید این ناکس / ز واعظ در میان حجره‌ها دیوانه میگردد
کدامین شعله رو آمد سر بزم حریفانم / که هر کس شمعی در دست چو پروانه میگردد
سر بزم حریفانم کدامین شعله رو آمد / که صاحب خانه در کف شمع چون پروانه میگردد
مرا تسبیح کن انداخته انگور از زاهد / که از خشکی سرم از بسکه چون پیمانه میگردد

عجب حسن خلق اداد زاهد ده یاران / اگر صحن مسجد جامع برد بتخانه میگردد
چنان گرم است از سوز … / گر آهم بر فغانه شرر آتش نشانه میگردد
مگر به چرخ گردون هم رسید شهر چشمش / که گرد شمع قصرش ما چو پروانه میگردد
ندانم مردم چشمش … / چه استانه ایکا و سجاده خانه میگردد

خیالات عجب دارم علیا در خیال آورد
بهر جایکه شب باشم عجائب خانه میگردد

۵۱۴
خدایا دوستان جای دلم دیوانه میگردد / اگر آنجا بی می ساقی جهان مستانه میگردد
مزاج اهل غربت بیجنان شاهانه میگردد / که شارستان دولت غالبا ویرانه میگردد
بوقت کامرانی آشنا بیگانه میگردد / صراحی چون شود ملو سرش پیمانه میگردد
چگونه چون نمیگردد قرار آن چشم فتانش / چه این ساغری هر دم بجا دونه میگردد
چه فرقی نزی حسن … ره از زاهد نمیدانی / که از حسن رخ آدم پری دیوانه میگردد
مبارک … / که آنجا نقد جان در دام دانه میگردد
حجاب حسن از زلفین فتنه انگیز … / مبادا راز عشقم در نهان افسانه میگردد
مرا با صحبت ناجنس نفرت خانه باشد / بآن نوعی که فصل عاقل و دیوانه میگردد
مقرر کرده روز عید هم بوسه … / که او قائم بسر آخر بدین سالانه میگردد
اگر چند چنین خاشاک … / دلا این کلبه احزان من خسخانه میگردد

ندیدم همچو حسن او علی ویران کن عالم
بهر منزل که مهمان شد مسافرخانه میگردد

۵۱۵
دلم در عشق آن بی مهر زمین گانه میگردد / مدد یاری که بیت من بتخانه میگردد
نه تنها شمع هر شب خسته پروانه میگردد / اگر روزی ترا بیند پری دیوانه میگردد
دل صد چاک در پهلو چه تاثیر شانه میگردد / چو می بینم که در زلفت شانه میگردد
چه حیرانم که روز عید آن جانانه میگردد / که از شوق دیدار رخش هر خانه میگردد
کلام عشقبازان لب رندانه میگردد / چه راز یکه اندر بزم من افسانه میگردد
از در و دیوار کعبه نه قصد موی داد / اگر ماه زاده در پناه سینه مستانه میگردد
چو می بینم سر چرخ بر این خورشید بوده / بچشم آن مه تابان بیگانه میگردد
اگر باشی بجو مشغول خود مجمع یاران / درون انجمن بی تو خلوت خانه میگردد
اگر دولت رجا داری میان اهل عزت جو / نمیدانی که جا گنج در ویرانه میگردد
اگر دارد نظر بازی جیان با من کمان ابرو / دلم در هفته عشره میان کاوی خانه میگردد

علی در هر غزل کانی بود شعری کمالم را
نه هر قطره ز نیسان گوهر یکدانه میگردد

۵۱۶
بیا که چون نظرم در خط و عذار افتاد / ز دیده ام صفت اشک نو بهار افتاد
تنم ز جور بتان آنچنان نزار افتاد / که جسم خسته چشم سیه خمار افتاد
نظر ز خال سر زلف مشکبار افتاد / ز هند طالب حسن تو در تتار افتاد
چه سحر داشت کمان تو ای بت رعنا / که صد غزال بیک تیر در شکار افتاد
نهان بسینه خسته استخوان همه … / نگاه شوخ بر آنکس که برق وار افتاد
فزود جلوه رخسار و سبزه خط / بدور ماه شب تار هاله وار افتاد
اگر مرا نشمار هم … نیست / امام سبحه بفضل خود از شمار افتاد

علی چگونه بهندوستان بدی حالم
که شیر بود نصیبم بکوهسار افتاد

۵۱۷
بجذب دل الذرباری پرمزار افتاد / رقیب بد دل از خاک من غبار افتاد
ز چشم فتنه گری الامان یاد / چو اشک پا نشد آنکس که از اعتبار افتاد
نظر به سبزه گلشن بچشم باز گشت / چو آهوی که ز صحرا بمرغزار افتاد
بکوه رفته خاک است خاک آدم گیر / بسر پیاده ز پشت فرس سوار افتاد
ندید کسی من آن شوخ بر سفارش … / هزار بار بپا زلف مشکبار افتاد
هزار کوه گشتم کجا کجا جویم / دلم کجای درین شهر از کنار افتاد
عجب ندارد اگر سینه ات شود دقیرم / برآن خاطرت از من دلی غبار افتاد
هزار جا ست گل و لاله در چمن بر کوه / چه آتشی است که در موسم بهار افتاد
چه المود کمالم علی ز همو طنان / چنانکه میوه پخته ز شاخسار افتاد

۱؎ شهر مدینه بعمارات بلند از برهان که ۵ انجه برای محافظت گرد باغ و زرعات دیوار خانه از خار و چوب بند سازند بر آندم دخول مردم غیر و حیوانات موذیه از عیاشات

۵۱۸
بپای یار سر زلف مشکبار افتاد / زطاق عرش شب قدر همچو تار افتاد
غریب شهر شمائیم ای بتان مددی / بکوچهٔ که ندانم دل از کنار افتاد
نظر بآئینه ها کرد و روی خود نشناخت / مریض عشق رخت آنچنان نزار افتاد
مآل کار همه عیش دنیوی رنج است / پس از سرور سیه مست در خمار افتاد
مرا بهر بیت شهرت است رشتهٔ الفت / هزار جا ز گریبان نه تار تار افتاد
بریخت در دل عشاق داغ بر سر داغ / تو گوئی سینهٔ شان کشت لاله زار افتاد
بدرد عشق جانها ز چشم شد بیمار / بمرگ عاشق رخ زلف سوگوار افتاد
نگاه لطف تو ام لطف زندگی بخشید / که چون حیات کنون مرگ ناگوار افتاد

به تیغ ابروی کس زخم دل مبارک باد
نظر بخواب علی شب که ذوالفقار افتاد

۵۱۹
بخواب نیز بر اکس که چشم یار افتاد / تمام عمر چو سیماب بیقرار افتاد
مقام یار بدلهای اعدا افتاد / چنانکه نور بچشم سیاه مار افتاد
مآل کار جنون بین که عاشق زارت / ز سنگپارهٔ اطفال سنگسار افتاد
صبا ز گلشنم امروز بوی مشک آورد / مگر بجوی چمن عکس زلف یار افتاد
ز آفتاب سپهر است ذره کوشش / براه مقدم او شاه خاکسار افتاد
برای مرغ نظر باست دام سبز خط / امید تخم محبت که کشت زار افتاد
شب فراق بلای سخت عاشق / که زد آن تیغ دل ز رسوائی افتاد
خطای کاملی به از صواب اهلی / در شکسته ز سنگ درست کار افتاد

خطای بی هنران در شمار نیست علی
بشهرتی اگر افتاد شهسوار افتاد

۵۲۰
درد ها آمد سوی من ای مسیحا میرود / میرسد صبح قیامت یار فردا میرود
در سفر آید او در دم یار تنها میرود / در ستم گویند زین غم وه رقیبا میرود
گر برآمد از فضای سینه ام رسوا دود / ناله ام بر عرش از تنگی دنیا میرود
آب اشکم در سراغش تا ثری رفته فرو / نالهٔ من ز تلاشش تا ثریا میرود
گرم رو گر دید سوی باغ آن خورشید رو / جای شبنم نم همی بینم ز گلها میرود

فکر یاد دارم بدل اکنون چه سر فتنه کشد / جانب آن یار نادان خصم دانا میرود
می نهد آن یار عیسی دم قدم در خانه ام / چون نفس بیرون ز سینه تب بگرما میرود
نیست امیدم جواب نامه از دلبر مرا / باز سویش با جواب نامه پیما میرود
میرود هر کس ز هر جا سوی بزم آن پری / سوی دریا هر کجا دیدیم جوها میرود
با همه تن گریه میگردم جدا زان گوهرم / گوئیا باشم خلیجی کان ز دریا میرود

آنچنانم واژگون طالع علیا چون کلیم
باده در دور من از ساغر بمینا میرود

۵۲۱
سرم بر نیزهٔ قاتل سرافراز میگردد / بکفها جای سر در دم کنون دستار میگردد
چه سازم باز از من طالع بیدار میگردد / که یار بیوفا امروز از اقرار میگردد
گرفته خصم دست دوست در گلزار میگردد / عجب دارم که با طاوس جنت مار میگردد
سر بام بت من برق آتشبار میگردد / که بر بام فلک آن شوخ کج رفتار میگردد
چه شد گر در ره کوی تو دامان چاک پاسم / نه بینی آفتاب چرخ بی دستار میگردد
پی دنیا نموده ترک دنیا هر که را دیدم / که ظاهر این فریب از حال او بیمار میگردد
هوای شیخ و مداد او هر شبی را چاره / بجا گرد باد اکنون بهر کهسار میگردد
نه باز آید زاهد از معاصی نفس اماره / که حال از گرانباری سبکرفتار میگردد
بسا دیدم که باشد دل عادت بهر کاری / بدستم عقدهٔ غم گوی دست افشار میگردد
اگر تاثیر دارد آه دزدان همچو مظلومان / که می بینم عسس در شهر خود بیکار میگردد
گل امیدها شاید بر آید بر درین وادی / چرا دامن گرفته در پس من خار میگردد
بیا ای گوهر یکتا بیا ای بحر خونبها / که دامانم ز آب چشم دریابار میگردد
نسیم ای اثر باشد ز صرصر در فراق او / رگ گل بی تو همچون در دل من خار میگردد
عجب نبود که هر سر زپا افتد سر خود را / که آن سر دوان حلقهٔ گلزار میگردد
کمان ابرو هدف کرده مرا آخر به رحمی / دلی بر سان ناحال دل الست فگار میگردد

علیا جز خموشی نیست حاصل داستانم را
عبث شرمنده از هر کس لب اظهار میگردد

۱ کبوتر پا موزه ۱۲ از غیاث

ما را خیال روی تو در زر رفیق بود / سیر بهشت بسکه قطع طریق بود
گردم چو وصف ابروی محراب اشک تو / بیت الحرام کتابه بیت العتیق[1] بود
شب بود هر ستاره مرا سنگ جا دنه / از کهکشان بدست فلک منجنیق بود
دشمن که می سرود غزل شب بشیبی / در گوش هر چرخ تو گوئی نهیق[2] بود
آن ماه را بمنزل عقرب بود آه / این بیر با شفق که بدشمن شفیق بود
بدخلق کرد بخت بدم یار را دریغ / روزی دو سه گذشته که از بس خلیق بود
دستور رحم نیست درین قوم بیوفا / مردم بتشنگی و لب او عقیق بود
تنها گذاشت آه بقبرم غم فراق / آن یار دیرساله که از بس شفیق بود
برآمدم ز چشمهٔ کوثر بروز حشر / چاه ذقن که از چه کنعان عمیق بود

آخر علی بطنز فغانی چها نگفت
از کعبه عزم دیر بردن از طریق بود

۵۲۳
مژده وصلش رسید و در هجران کم نشد / روبه آورد و سوز داغ سینه ام کم نشد
شد الم پرتو نور روی جانان کم نشد / عالمی حافظ شد و حرفی ز قرآن کم نشد
گشت سیراب و آب ابر باران کم نشد / شد نسیم صبح خوشبو بوی بستان کم نشد
منت آن جا برد سلامت از کف اعدا امید / از سر خواهان جانم لطف جانان کم نشد
تا سحر از شام صد ان بیابان سیر غول / بر مزار کوهکن یکدم چراغان کم نشد
پرکند یانه طماع را خاک لحد / بار ها برگشت الاحرص میزان کم نشد
باوجود آنکه گم گشتم بزیر سنگها / باز از افواج طفلان سنگ باران کم نشد
گوشه گیری هیچ نقصانی ندارد اهل را / بسکه در ظلمت آب آب حیوان کم نشد
سینه ام غربال گردید از سنان بردرش / وز سر زخمی بهجوم نیزه بازان کم نشد
پای من شد کفش غار را صد بار لیک / باز می بینم که خار از بیابان کم نشد
بر تمیگرد دلیخند بیر زخم سخن / از مدارات ستمگر زخم پنهان کم نشد
هیچ من صد جان فدا کردند زیر بام یار / وز سر کویش هجوم جان نثاران کم نشد

۱ معنی کعبه از تفسیر مدارک ۱۲ و بحر مواج
۲ نهیق بانگ خر ۱۲ از شرح نصاب منتخب

صائب از نصرت علیا باده خوش مصرع نوشت
شد جهان پرشور و شور آن نمکدان کم نشد

۵۲۴
از خط سبزهٔ صفای روی جانان کم نشد / خار بستی بسته جوش بهاران کم نشد
بوسه از رخ چیدم و نکرم جانان کم نشد / مصحفی بوسیدم و تعظیم قرآن کم نشد
با وجود آنکه صد ها گشت و صد ها شد / باز در زندان شما زنو اسیران کم نشد
اختر سیه از من شد نگراهی یار را / تا سحر از شام شب برق و باران کم
عاشقان از سبزهٔ خط فرمان آزادی نوشت / یکسر مو هم غرور خودفروشان کم نشد
با تملقهای بی پایان بچندین معرفت / از عنایتهای جانان ذرهٔ دربان کم نشد
با وجود آنکه صد ها بحر خون شکست تخت / باز بینم تشنگی تیغ بران کم نشد
من کرامات جنون و ناتوانی اسیر / جنبشی گر پا نماند دشتهٔ جولان کم نشد
ابرها گردید بار دیده نهان شد در فلک / اینهمه گردید دود آه سوزان کم
زلف پرخم سبزه بر رخ چشم بیمار آنچنان / اینهمه گردید بد بیمار تا زمینان کم نشد

میرسد امداد از غیب اهل بخشش را علی
یکجهان سیراب گشت و آب عمان کم نشد

۵۲۵
فکر رسائی من بسر پا نمی رسد / با قامت تو سرو چه طوبی نمی رسد
با قد تو که گشته مرا عالم بلا / سرو چمن چه عالم بالا نمی رسد
گفتی لبم بغنچه مشابه نمی کنی / گفتم که غنچه با لب گویا نمی رسد
گفتی رخم مشابه گل چون نمیکنی / گفتم که با رخت گل رعنا نمی رسد
شد قاصدم روان سوی آن گل نشد دیگر / چون بیک باد گر بر تو پیدا نمی رسد
دارم ترا عزیز تر از یوسف عزیز / با عشق من خیال زلیخا نمی رسد
برخاک ما فشاند گل از نقش پا سگش / دست عدو بعقد ثریا نمی رسد

بیدل ز بهره بهرهٔ از شعر من علی
هر صاحب نفس بمسیحا نمی رسد

۵۲۶
با قد یار کجا سرو سرفراز رسد / نرگسی کجا که بآن چشم فسون ساز رسد

۱ آنچه خار و چوب گرد باغ و کشت نهند برای محافظت ۱۲ منتخب

گرچه دیدیم همه بیت بجهان در هر دیر — آیتی مشکلی که به بین شکل خدا ساز رسد
گوئیا همچو قدت است ترا بام بلند — نیست ممکن که ز فریاد من آواز رسد
گو کبوتر که رساند ز منت نامه شوق — هر سر بام تو عنقا نه به پرواز رسد
نه در حشم تو کند هرچه که در عالم دید — هر که در بزم تو آید همه تن آز رسد
لطف طبع حافظ و سعدی که شنیدی افزون — چه شد از شهرهٔ شعرم بشیراز رسد

دعوی طرز علی تا بکجا ای بیدل
سحر مشکل که بکیفیت اعجاز رسد

۵۲۷
مرا زین میش در پهلو دلی بود — که آسان پیش او هر مشکلی بود
مثال آرسیه هر رگ آن — بصد جا بسته عقد مشکلی بود
بفریادم رسیدی همچو شاهان — پی رد بلاها عاملی بود
بلطفش موج گرداب بلاها — بجای خود بدریا ساحلی بود
زدی بر گنج قارون پشت پاها — قناعت پیشگان را مائلی بود
بسجده پیش بت دیدم انست بت را — بکار کفر با حق شاغلی بود
فتاد انست دائم زندگی را — بظاهر رند و باطن واصلی بود
چو پروانه بپایش می فتادم — که شمع روشنی هر محفلی بود
هزاران قصه مجنون اندی بر لیلم — جهان غیرت ز نقل و ناقلی بود
مرا تعلیم کردی خوبی عقل — خود او کاره زمرد عاقلی بود
مرا دیوانه مجنون نه گفتی — خود او لیلی و شان محملی بود
شهادت را سعادت قسمتی بود — بهر سو در تلاش قاتلی بود
کلام سخت گو انه یا دبردی — تحمل پیشه با هر جاهلی بود
بسا کاری بجا لای نمودی — در اکثر کارها از بس کاهلی بود
گذشتی چون نظرها بی تکلف — از آن رای که حمله کنگلی بود
مآل کارها اندیشه میکرد — بهر کاری خوش متاملی بود
بسا حیوان بریش آدمی شد — پی صحبت چو مرد کاملی بود
رفیقیم گم شدی گر راه مقصود — خضر سان رهنمای منزلی بود

علیا در حقیقت آنچه دیدم
دل من خود مرا اهل دلی بود

۵۲۸
مرا ای بیدلان وقتی دلی بود — که عمر رفته ام را حاصلی بود
بدنیا کار عقبی کرد دائم — ولی او معرفت را حاملی بود
جنون را در عمل کمتر رضا داد — با مر عقل اکثر کاهلی بود
گوارا کرد چون عسل صفا — کلامی را که زهر قاتلی بود
چه نیکو بود با هر بدزبانی — تو گوئی صلح کل را محملی بود
سعادت بود افعال جنونش — امور عقل را هم قائلی بود
بکار خویش هم غفلت نکردی — مهمات مرا بس کافلی بود
ز تجدید ز حکم پند گویان — کلام ناصحان را منزلی بود
مرا با صد تملق میکشیدی — در آنجا لیکه مرد فاضلی بود
بهر یک دعا کردی بیاران — شدی هر جا که نخل فاضلی بود
بلاگردان من بود آن بلاکش — بلاها را ز مردم سائلی بود
فدایش باد جانم قصه کوتاه — دلم بر وضع رندان اصلی بود
چگویم آنکه چیزی بود آن دل — بکارم بسکه با حق شاغلی بود
مرا با خود نیفتادی سر کار — برای خود دلم صاحبدلی بود
غلط گفتم چنان نابوده آن دل — همه میلش بامر باطلی بود
نمیدانم کجا افتاد از بر — ولی بر روی خوبان مائلی بود
مرا افسوس می آید بهر دم — همه عمر مرا کان حاصلی بود
امید جستجو هم نیست از وی — چو من او نیز محکم غافلی بود

میان شاعران در خوش کلامی
علی حافظ چه مرد کاملی بود

۵۲۹
دیده ام ایوانه وقتی کوی او در خواب دیدم — از چه رو یارب قیامت روی او در خواب دیدم
عالمی شد چون زلیخا واله و شیدا یار — گونه یک کس هم رخ نیکوی او در خواب دیدم

ـه نسامن ۱۲ از منتخب

کاسه سر را بسنگ غم شکسته صبحدم — هر که در شب کاسه زانوی او در خواب دیدم
چشم دشمن را کشم از کاسه سر صبحدم — گر بدانم یک شبی هم سوی او در خواب دیدم
چاه بابل را گو خس ساخته وقت سحر — هر که در شب نرگس جادوی او در خواب دیدم
منحرف شد از ره اسلام خود در وقت سحر — هر که روز در شبی هندوی او در خواب دیدم
سر ز نسبت چه باشد از سر طوبی گذشت — هر که روز قامت دلجوی او در خواب دیدم
ملک چین را با سر مویش نگیرد ملکه — هر که یک شب زلف عنبر بوی او در خواب دیدم
میکند کوکو بشاخ سرو دائم فاخته — فاخته شاید قد دلجوی او در خواب دیدم
طوق گردن می شمارد بسکه طاق کعبه را — گر شبی زاهد خم ابروی او در خواب دیدم
در سحر چون شام افگند از نظر خورشید را — حرز زرین هر که بر بازوی او در خواب دیدم
شام هجران شب بلا گردان صبح وصل او — عارضش را هر که در گیسوی او در خواب دیدم
شد مسلمان وقت سحر بر سنگ اسود بوسه زد — کافری هم گر شبی هندوی او در خواب دیدم
دولت بیدار باشد طالع آن خوش نصیب — هر که خود را خفته در پهلوی او در خواب دیدم
روز محشر شد شب وصلت ای دشمنم — دشمنم گر خفته در پهلوی او در خواب دیدم

ترک گو در باغ جنت حور نیز بخود باش ای علی
ناصح من گر بروزی کوی او در خواب دیدم

۵۳۰
در الفت بتان دلم اکنون دلم نماند — جز درد دلم بتی بجز غم حرم نماند
ساقی چه باغ دور ترا پیاله ایست — بنگر که جام چیست بکن گوش جم نماند
شبنم بگل چه سوخت بگو حسن یار — چون چشم من بچشمه خورشید نم نماند
هر بت شده ز روی بتی دور دور است — اکنون صنم بجز تو بدیر ای صنم نماند
چون دیو با دلی تو چه گشتیم ای پری — خاکم ز کبر فرق منت در قدم نماند
آن بیکسیم بروز فراق سیاه یار — همسایه کو دریغ بر من سایه هم نماند
شادم بهجر نیز چو وصلت غمگسار — غم خورد آنقدر که بیکجا غم نماند
گر روز وصل از شب هجران شود چه سود — در شام در تبسم که دم صبحدم نماند

از رحم نیست گر نکند بر علی ستم
چندان ستم نمود که دیگر ستم نماند

۵۳۱
در پهلوی ما دوش که آن سنگ دلی بود — از هرچه که این مست مرا انجیری بود
با نرگس فتان تو ای فتنه عالم — هر نسخه جادو بنظر با نظری بود
هر چند که از سینه افلاک دلی شد — آهی که کشیدیم بهمان اثری بود
چون آینه جز رو تو در پیش نیارم — خورشید صفت بسکه مرا دیده وری بود
افسوس که در محفل این عالم فانی — هر شخص که دیدیم چراغ سحری بود
این خار چه خسته دل ما به پهلو — بلبل چه که گل هم ز گلستان سفری بود
رد تو پی عاشق جانباز تمر بود — هر زلف تو گوئیم که در قمری بود
افسوس که تنها ته خاکم چو تیرم — بی من غم تنهای من در بدری بود

دریا دمژه گفت علیم که چو عرفی
گر قطری و گر دجله سر شکم جگری بود

۵۳۲
شمیم گل صبا را باد پا کرد — مگر گل سیر کویش را هوا کرد
کسی گو بر رخ او چشم وا کرد — بیک دیدن قبا را صد قبا کرد
چنان ثابت قدم مانده نقش — مرا هر کس که دیده مرحبا کرد
خلاف افتاد تدبیر اطبا — علاج آخر مرض را لا دوا کرد
کتاب سحر بابل برد مش پیش — بچشمک کار غذات تو تیا کرد
نمی گنجید در ارض و سموات — درون گوشه دل آنکه جا کرد
مپرس از ظلم صیاد ستم کیش — خزان آمد که بلبل را رها کرد
شتابان رفت قاصد همچو برق — که شوقم آتشش در زیر پا کرد
نکرده برق تابان نیز با کس — بعاشق آنچه چشم سرمه سا کرد
اگرچه وعده از سوگند کردی — ولیکن بابت باید از وفا کرد
چگوئی واعظا در حق آنکس — که زاهد هر بت سجده بر صنع خدا کرد
بگنج قبر گنج خاک گردید — هنرمندی که حرص کیمیا کرد
صبا گوید گر بر خاک حافظ — علی هم در غزل گوئی بلا کرد

علیا شکوه از کس ندارم
همه را دشمنم آن آشنا کرد

(۵۳۳)
نگاه یار با بلبل جیا کرد
گل تر را همه تن گوش دیدم
ندانم آن چه آنی در ادا کرد
بلا گردان اجابت آمد از عرش
ز شوق باده باد بود در گوش
چه نسبت مشک اذفر را بزلفش
چنان گشتیم در هجر کسی آه
غم این لاله رویان ستم کیش
ز مطلب بکف آورد آنکس
غریق آب رحمت باد آن کس
بجیب در ارم که دو شیم از چه برداشت
بدشنامش ز مرقد مرده برخاست
پس از مردن علیا کی تواند
(۵۳۴)
مگو بلبل که با تو گل حیا کرد
کسی را کشت و کس را جان عطا کرد
کفایت گرچه باشد جمله عالم
گل و بلبل نبوده آشنایم
عدو را کشت و بوسیدم دستش
سوی میخانه رندان دیدم
خیال بتکده شد سنگ لاهم
جهنم هم بسوزد در فراقم
قیامت قامتی برخاست از بزم
نخواهی ماند خود بیش مردم
که هر یک بابنی او صد گل فدا کرد
ثنای لب و دهان غنچه وا کرد
که با یک غمزه دل از من جدا کرد
اگر کس نزد ایوانش دعا کرد
حکایا تیکه پیر پارسا کرد
نمی بایست شعر از خطا کرد
بخون گریه کسی کو ردیا کرد
همه داغم چو کوه لاله زا کرد
که معروضش حضور پادشا کرد
که در بحر مروت آشنا کرد
فلک را پشت بار من دوتا کرد
چو اعجاز مسیحا ادعا کرد
تمیز شاه عالم از گدا کرد
که جانان آنچه کرد از من بجا کرد
نگاه نازنینان کار ها کرد
ولی باید توکل بر خدا کرد
مرا سودا ز بوی او صبا کرد
عنایت از رقیبان خونبها کرد
اگر زاهد بزاهد اقتدا کرد
اگر روزی دلم یاد خدا کرد
بجرم حوض کوثر گر بکا کرد
بیک رفتار صد محشر بپا کرد
دلت هر گاه یاد انما[1] کرد
خدا را بسکی گو قفت این غم
علی داده ظهوری جام باده
بساد بدیم که خود شد تو ده خاک
(۵۳۵)
چگویم آنچه با من دلربا کرد
بحق بینی کسی چشم وا کرد
چرا شد چاک دامن گل سحرگاه
شود بیگانه خورشید یگانه
ز آب شرم کردم غسل توبه
تسبیح برخواند میشم الف و لیله
یکایک آمده در برنشسته
یگانه کرد صد تا گفتنیها
چنان کردم مذمت خویشتن را
چه امید عنایتها از آن شوخ
ز کف آئینه را ز دو بر زمین شوخ
فرستم نامه بهر شاه خوبان
چو گشتم حبة الحب حسینان
سلامت بر دکشتی را ز طوفان
همایون تر علی باشد ظهوری
بزن آئینه بر جام جهان بین
(۵۳۶)
حق عشق تو آن عاشق ادا کرد
کسی در بهر تسلیم و رضا کرد
شکستم توبه با بر دست ساقی
چه شد گر پیر گشتم در جوانی
جنون من چه خس چندی گرگوی
حذر از ظاهر حالات زاهد
که از خون شهیدان رنگ پا کرد
به مینوشی بدل شکرش ادا کرد
علی گو از هنر مس را طلا کرد
بجا کرد و بجا کرد و بجا کرد
سواد شعر ما یم توتیا کرد
حکایاتم مگر باد صبا کرد
اگر دل را بخود کس آشنا کرد
ندامتهای عصیان پارسا کرد
چو وصف لف فکر نارسا کرد
بنازم آنکه بی وعده وفا کرد
ز یک پوشیدنی نا آشنا کرد
که مدحم پیش مردم خودستا کرد
که جای رحم بر عاشق جفا کرد
ستم بر عکس آن خودنما کرد
قلم می باید از بال هما کرد
فلک خود را پی من آسیا کرد
خدا را هر که بر خود ناخدا کرد
همارا استخوان ما هما کرد
علی می مدت دل را صفا کرد
که زیر پای دیوارت قضا کرد
که بر جور عدو شکر خدا کرد
که ناصح آخر از من خود حیا کرد
که عشق از آه سوزانم عصا کرد
که عشق سبزه و دیم کهربا کرد
که دام کر نقش بوریا کرد

[illegible]

[1] اشارست بآیه کریمه انما ولیکم الله و رسوله والذین آمنوا الذین یقیمون الصلوة و یوتون الزکوة وهم راکعون پ۶ یعنی جز این نیست که حاکم شما خدا و رسول و مردان اند که

زنگر و جسان آزاد گردید
اگه کار خود مفوض بر رضا کرد
کباب لخت دل بیباید خورد
که شرع باده خوردن نا روا کرد
لگد بر دولت جم آنکسی زد
که بر دیوار قصرت اتکا[1] کرد
گشاده چشم حق بین در سر او
که از خاک ره او توتیا کرد
ز نور عارضش روشن شود دل
که دیدم مهر ازو کسب ضیا کرد
هزاران آفرین بر عاشق پیر
که در کویش ز آه خود عصا کرد
قفس گر بشکند بر من عجب نیست
ز بس صیاد ما ظلمی بسا کرد
بر آن پیر مغان صد ابر رحمت
کز آب رو اجابت روا کرد
نیامد آه یکم زان دیاری
هزاران بار کو رو بر قفا کرد
همین در دلیست از لبس یادگاری
دریغا غمگسارم چون دوا کرد
من وحشی کجا و سلسله کو
بپایم بند آن زلف رسا کرد
چه حاجت کشتن ای جلاد با تیغ
نگاه نازجانان کار ما کرد
تگ و پوی بر میدان آخر کار
براه او درم زانفیل پا کرد
ندیدم گوهری هم سنگ این بحر
دریکدانه بودن بی بها کرد
بر و ثابت ز مهر سو خونبها بود
ولی اخفار خون رنگ حنا کرد
سویدای دل خوش منظران بود
سواد من که چشم عشق وا کرد
همه سوزان و لرزانم چو خورشید
دلم را داغ هجر مه لقا کرد
برای استخوان گردیده ام شد
تن بیجان من صید هما کرد
تمامی باده شد خوی ز ندامت
بآن وعظی که پیر پارسا کرد
کجا شام وصال و صبح عشرت
بسر باید چنین صبح و مسا کرد
فغان بر بند و اغلظ خون چم ریخت
ندیدم رهزنی خود رهنما کرد
همه سیئات آن شد جمله حسنات
که بر فضل خدایم اتکا کرد

رسان فرده علی با کیفر و شان
که حافظ توبه از زهد و ریا کرد

[1] تکیه کردن ۱۲ از منتخب

(۵۳۷)
سیر بازار که آن رونق دنیا میکرد
عالمی را نگاهی تهی و بالا میکرد
غم عشق تو که در سینه من جا میکرد
شکوه ها با دلم از تنگی دنیا میکرد
اشک میریخت ز شبنم گل تر پیش صبا
زان جلیبش که نظاره صحرا میکرد
تیر با دامن اسلام خدایا امشب
ساقی بزم چرا ز لعب چلیپا میکرد
هیچ تشبیه بنا در دیگر عجب است
شب کعبه در محفل او وصف سراپا میکرد
طلب گوهر بودش که از مینا است
وا من از گریه حیرت لب دریا میکرد
با لف چوب کند هر که بر دحکم حلیم
آنچه موسی بعصا و ید بیضا میکرد
حسن مضمون دهان هیچ نفهمیدم
عارض از سبزه خط شرح معما میکرد
محو خوش خوابی من بود دل بخرم
یوسفم بود که تعبیر برویا میکرد
مفت دادم دل خود را بکف یک رده کشی
ناز بر قیمت خود گوهر یکتا میکرد
زنده میکرد دو صد مرده بیک یا کوبی
ز لب لعل حکایات مسیحا میکرد
زان کسی بوی بمن آر نسیم سحری
گل قالی بکف پا که بو با میکرد
شیخ کافر شد و کفار مسلمان گشتند
حسن کافری بسر ابروی دهما میکرد
یوسفم رفت بگلزار علی هیر خرید
گل بکف داشت ز زر غنچه گره وا میکرد

بر سر کوی جنون خیز علی میدیدم
آنچه نادان نکند آنهمه دانا میکرد

(۵۳۸)
دل که از ما طلب شوکت دارا میکرد
سر بپا کوفته را باز تمنا میکرد
دل که خمخانه ازین گنبد مینا میکرد
بنظر ساغر خورشید مطلا میکرد
دل بر پرویز که یادت تر سا میکرد
نامه تحریر بکلک عنقا میکرد
آهوی دشت از وصید تمنا میکرد
انتظار تو بچمن نرگس شهلا میکرد
چه فغانها بسر بلبل شیدا میکرد
انتظار قدمش نرگس شهلا میکرد
در چنین صفت رخ لعل لبش میکردم
چاک شد دامن گل غنچه بلب وا میکرد
جزو وصف رخ او داشت گل تر برکف
در صفات لب او غنچه لبی وا میکرد
بخت برگشته من زرخ او می خندید
دی که دلبر بتبسم وعده ایفا میکرد
دو دو آهم بخط سبزه نهان میگردید
که غم خال رخت جا بسویدا میکرد

[illegible]

عالم آئینه صفت رخ من حیران بود / او رخ خویش در آئینه تماشا میکرد
یار مشغول به بازی نظربندان بود / عالمی حسن رخ یار تماشا میکرد
نظر طالب بام تو شد از بسکه بلند / نامه شوق رقم بر پر عنقا میکرد
عنبر زلف کسی چون هوا ابر هم شد / چه بلاها سر عشاق هویدا میکرد
دل او سنگ شد و جام جهان بین بشکست / کش بخاک کف پای تو مصفا میکرد
ساقی ما که بجم آب خضر میریزد / جام جمشید ز خورشید تقاضا میکرد
بوی می از دهنش میدمد اینک که شب / نسبت زلف تو با عنبر سارا میکرد
بسکه بگرفتم دبر سنگ زدم در بازار / دل که با زلف تو تکرار بسودا میکرد
عاشق چشم بتان بود مگر دیوانه / تکیه گاه سخن از نرگس شهلا میکرد
دهنی داشت مگر بود گمان عدمش / سر مکتوم بگفتار هویدا میکرد
او فتاده است ته توده خاک است حقیقت / آنکه آرام سر مسند دیبا میکرد
طالع کفر زبون باد که زاهد امروز / واعظ جامع تو قصد کلیسا میکرد
مست بر کفنش نیز ز جور دزدان / آنکه از قاقم و سنجاب سراپا میکرد
دوش بردند ملائک که فردوس این / بیکسی که بسر زیست بصحرا میکرد
روح بیمار تو راهی بجنان شد غمگین / انتظار قدمت آه چه شیدا میکرد

از علی سلسله زلف بتان پرسیدم
گفت حافظ گله از شب یلدا میکرد

۵۳۹

دل که از ما طلب تخت سلیمان میکرد / آنچه از ما نتوان شد هوس آن میکرد
منکر سجده بت بود که کعبه و دیر / آنچه کافر نتوان گفت مسلمان میکرد
در همه حال خود از دست مژه همت را / مور پیغام ضیافت بسلیمان میکرد
بی تو سیر چمنی خسته دل عاشق را / برگ گل کار سر خار مغیلان میکرد
داغها داد او ستاد گلستان خوانی / چمن سینه مرا لاله نعمان[۲] میکرد
بس نمیدانست چه میکرد بخاک افتادم / بر بام که پری سیر پریشان میکرد
آنکه سیر کرد تماشای رخ عالم / بو العجب بود که دی سیر بیابان میکرد
بعد صد غور بیک لحظه بکف دادم / آن گهرها که تفحص ته عمان میکرد

گذر منزل او بود علیا دشوار
خود نمیکرد هر آن جور که دربان میکرد

۵۴۰

حسن سبزی که سحر سیر بیابان میکرد / هر قدم را بقدم رشک گلستان میکرد
پیش حافظ که سحر سوره یوسف میخواند / سحر بیداری خود بیع عزیزان میکرد
آنکه در مدرسه شیخ الف با میخواند / حلقه خای رخش حلقه جولان میکرد
نی سوار به لکد زنده دل مرده نمود / آنچه دانا نکند آنهمه نادان میکرد
وای بر عشرت دنیا که بقید است امشب / بلبلی کو بسحر سیر گلستان میکرد
نعم غم میخورم ایوای کجا رفت دلم / میزبانی که بسا خاطر مهمان میکرد
قصه عاشق و معشوق نباید فهم / دی چرا گنبد گردون گشت بیابان میکرد
حیف فریاد کند شام سر کنج قفس / صبح بلبل که نوا به گلستان میکرد

دیدم امروز علیا به نعیم فردوس
دی که اقرار ولای شه مردان میکرد

۵۴۱

بلاکشان محبت که دم ز تو هستند / ز هر چه هست بریدند با تو پیوستند
زهی گروه که بی جام باده سرمستند / ز هر چه هست بریدند با تو پیوستند
زهی کسان که بر روی خوبت نظر بستند / ز هر چه هست بریدند با تو پیوستند
خوشا کسان که ز لعل لبت مستند / ز هر چه هست بریدند با تو پیوستند
زهی کسان که خیال رخت بجان بستند / ز هر چه هست بریدند با تو پیوستند
خوش آن کسان که ز خود و ز خویش بگسستند / به عرش دان همه را گر چه بر زمین هستند
سفید خون شده از چه با سپیدستان / قسم بلعل لبت سر بخت این استند
بچشم زخم تو عشاق کم ز حیوانند / مر الیقین که فزون از فرشتگان هستند
چه احتیاج که بندند توشه با خود / کسان که نقد غم یار در کمر بستند
کسان که ترک نمودند ظاهر از دنیا / گمان مبر که ز روز حساب وارستند

[۱] پوشیده از منتخب [۲] نام قصری عجیب که نعمان بن منذر تعمیر کرانده بود و آن قصر از لاله‌های سرخ رنگ که آن را لاله نعمانی گویند آراسته بود ۱۲ از کشف و منتخب ۔

بطون خویش بدندان حرص گردند / عمامه‌ها بسر خود چو ناردن بستند
سر غرور کسانیکه بود بر گردون / بخاک کوی تو چون گرد باد بنشستند
بغیر خاک و بجز خون نمیکنند غذا / جماعتی که چو ناوک ز جای خود جستند
گمان مبر که ز خدنگ تیشه‌اند آسیبند / جماعتی که ز تیغ نگاه برخستند
گشاد کار دو عالم برای آنها است / که نقد بند جهانی بیک گره بستند
رسیده اند بگنج مراد میدانم / جماعتی که طلسم وجود بشکستند
تمام مرهم دنیا برای آنها است / که با خدنگ نگاهت دل و جگر خستند
رسیده اند بیکدم سر نشانه خویش / کسان که تیر صفت از مکان خود جستند

مکن ملامت عشاق چون علی صائب
ز خود منید اگر نیستند و گر هستند

۵۴۲

خوش آنگروه که بر عارض نظر بستند / چو آئینه همه حیران بپیش هستند
جهان به نام برآورده اند بخو نگین / بکار دو تو کسانیکه جمله تن خستند
نشانده اند بکرسی جهان نقش مراد / کسان که تیر نگاه نگار را جستند
تو نیک باش بایشان وگر مکن دل ره / بگوی یار کسانیکه نیک بد هستند
بزیر خاک نبردند جز خرابی خویش / کسان که چشم به نقش و نگار دنیا بستند
بقبر زنده دلان زنده اند میدانم / بخانه مرده دلان بین که مردگان هستند
کسان که دعوی دانش کنند دانش / چو نی سوار بواقع پیادگان هستند
گرفته اند ز گردانها خدائی خویش / هر آن گروه که بیخویش با خدا استند

عروج کرد ظهوری علی که چون تو شود
گمان نداشت که افلاک اینقدر پستند

۵۴۳

پیر گردون که بعیش است از ایامی چند / کامیابیم درین عهد ز خود کامی چند
قاصدم رفت بعجلت شده ایامی چند / سهو کردم بزبان آمده پیغامی چند
عاقبت کرد را و مرد مریض شیدا / سنگدل آخر بعیادت نزد او گامی چند
من صد کشمکش عشق و ملامت دردا / خار جان شد بدلم سبزه گلفامی چند
مرگ اعدا نبود جا تفکر بجهان / چه شد ار دوست که مرد زبد انجامی چند
رنجها هم دوا است ای خاصان / گنجها همه دنیاست برای عامی چند
رشته دوش مرا باز رگ جان گردید / رم نمود ز من آهو چرا می چند
عاقبت دست جنون بود که در عشقم شد / گرد بد نام مرا پیش نکونامی چند
بیغرض نیست بیگانه نگانه ممتاز / شاید اباد شد لیلی را ز خود کامی چند
باد قربان بلب لعل تو صد مصر نبات / داد یک تنگ شکر تلخی دشنامی چند

همچو حافظ دل ما سوخت علی سوز فراق
کامگارا نظری کن سوی ناکامی چند

۵۴۴

بود زین قبل مرا نیز خوش ایامی چند / دست من بود و حمائل بگل اندامی چند
این زمان است مرا آه بویرانه سری / یار در دوش است ز من مست می زایامی چند
گوشه مرقد و تنهائی خود یاد کنی / تا بکی باده کشیها بدل آرامی چند
بهر کشتن میوه شود باعث سنگ اندازی / کارم افتاد در این باغ بدین خامی چند
بر کفم ریز می خم محبت ساقی / همچو خسرو چه زنم پیش کسان جامی چند
خاک گردید تن تخت نشینان زمن / ماند آخر به نشان زیر فلک نامی چند
چون شدند آه بیک دو جوانان چمن / اثری نیست بصحرا و باغ بجز نامی چند
جلوه عارض او در کشش برق فلک است / آفتابم نظر افتاد لب بامی چند
نخل تابوت مرا سر بدر طوبای بهشت / عقب میت من رفت کسی گامی چند
زلف مشکین خط سبزه سخن پیچیدا / مرغ جان گشت گرفتار بدین دامی چند

تلخی مرگ علی تیر جانم گردید
بوسه ها چید ز لب طالب دشنامی چند

۵۴۵

پند جان است گر شنوند نکونامی چند / دزد دل آرام ربودند دل آرامی چند
شور اعجاز مسیحا است بعالم هر جا / جانب شهر خموشان بنهد گامی چند
مرگ زاهد مگر زندگی زندان است / سیر فردوس بود صحبت گلفامی چند
چشم پوشید چو تابوت مرا دید آن شوخ / بردم آخر بلحد حسرت بادامی چند

[۱] قسمی از انار که آن را گلنار فارسی گویند ۱۲ از بهار عجم و برهان [۲] نام نیایی از اسپ اندشیدی [۳] زنجیری که در آن مجرمان و گنهگاران اندازند ۱۲ از بهار عجم ۔

مردن سست عبارت سفر کردن خلد / خار ره گر نشود عشق گل اندامی چند
با ادب باش که این بزم مواعظ گود / در کف تست جنون عزت ناکامی چند
می شناسند حکیمت که هشیار چند / پخته کردند بعشق تو مرا خامی چند
حال عشاق نپرسید کس بیرحمی / بیش در چند بدرند لبس نامی چند
از تهیدستی خود دامن امید پرم / چشم انعام نداریم ز انعامی چند
بار دوشم سر مشتاق حسام است بیهوده / برد ز خلد رسیدند خوش انجامی چند
پخته عشق تر اسوخت زبان اظهار / همچو منصور نگویند گرامی چند
پاس ناموس ضرور است اثر ابر فلک / دل خاصان نکنی رنجه بی عامی چند
پادم افتاد علی تا رهبنم به بهار / غسل یک توبه نمودیم بجامی چند

۵۴۴
چاک گردد دلم از خنده پنهانی چند / دارد این زخم در آغوش نمکدانی چند
از رخ یار خیالات بدل پنهان است / دارد این آئینه در پرده پرستانی چند
تا چنین لطف و کرم چاره نبود جستم و نگه / دارد آن حور صفت شکر پی آنی چند
همه سحر است نفست افعی کاکل را / دارد این زلف در آغوش فسون خوانی چند
ساقیا جام بزن تا که خود آرایی / دارد این بزم پر مجمع خوبانی چند
کاروانها است فرو کشته غم غیب ناز / دارد این چاه پر یوسف کنعانی چند
دائم مجمع بحرین شده روز فراق / دارد این چشم پر منبع عمانی چند
رشته سبحه بود زنار بدوش / دارد این دیر در آغوش مسلمانی چند
جز بچشم نگران بر سر خاکم مگذر / دارد این ذره در آغوش بیابانی چند
کی توان کرد بدزدی نظر برو بیش / دارد آن راهزن دیده نگهبانی چند

گریه ابر ثمر بخش تبسم گردید
برگ گلها است علیا لب خندانی چند

۵۴۵
در نهان سوخت دلم از رخ تابانی چند / دارد این داغ در آغوش چراغانی چند
چشم عالم شده روشن همه از شعر من / دارد این سرمه در آغوش صفاهانی چند
زاهدا تا بکجا روز و شب صوم و صلوة / گاهی گاهی گذری بر سر رندانی چند
واعظا تا بکجا ذکر طهور جنت / گاهی گاهی گذری بر سر مستانی چند
تا که از آل ستم دستان حجت نکنی / خاک کردند ته خاک زر یانی چند
تا ز بر حله فردوس نمایند بحشر / خاک کوی تو کفنی به عریانی چند
آتش از آه جهانسوز زنم در دل هی / چاک زد خار گلشن دیده امانی چند
ای نسیم سحری بوی گلستان آور / چاک زد دامکش باغ گریبانی چند
دامن دشت کنم سلسله های جنون / برد سیلاب سرشکم در زندانی چند
تشقه کفر کنون است نشان سجده / برد زنار کشی دل مسلمانی چند

همچو در کشمکش موت و حیاتم علی
دل ربودند زما ناز فروشانی چند

۵۴۶
وصفت فرگان تو کردیم هر یکتائی چند / صفت لعل تو بود خواب پریشانی چند
نیست وجه شهنشاه سر خود امانت / تیر دم ساخته جا به دل ویرانی چند
در و دیوار چو خدام تحیر زده است / در پس آئینه در پیش تو حیرانی چند
توده خاک مرا کرده نشانه صیاد / بر سر قبر بود سبزه ز پیکانی چند
بود فرمان قضا نامه شوقم شاید / پیک را داد جواب از سر بیکانی چند
وه ظلالت که بس از طرف ضیا داده / رهن کردم بکعبه فروشانی چند
حسرت دیده شبها بحر تو امه پاره / چشم بیدار من انجم تابانی چند
آنچنان گاه ستم چه عجب روز قیام / بر نخیزم ز لحد همره یارانی چند

وا نشد عقده غمهای دل محزونم
بشکستند علی ناخن دندانی چند

۵۴۷
چون در دیده سگ کوی تو دامانی چند / نذر دربان تو کردیم گریبانی چند
فخر دولت بود از فقر که خاقان جهان / نذر امید بپیش گدایانی چند
پرده پوشی چکنند دامن شهریاران / گر نشد دزد کفن کار عریانی چند
ز انجهان گشت عطا از غنی خلعت مرگ / ز انجهان آمده بود چو عریانی چند
خلعت خاص ز سر کار عطا شد لبس مرگ / سایه بام کفن شد پی عریانی چند

۱؎ نفت قسمی از روغن که از زمین جوشد از لطائف و برهان وغیره
۱؎ نام جد رستم - از برهان

سعید لاغر بود از دام دو عالم آزاد / نخریدند مرا ناز فروشانی چند
انقلاب است ابد در ان عجب گر گردد / تاج شاهان بدل از تاج گدایانی چند
ساقیا تاج سلاطین شده است باد نصیب / آب خم ریز بکشکول گدایانی چند
آب دریا شده ام بعد فنا همچو حباب / دیده ام داشت بدامان طرب فانی چند
غم و شادی است بهم در چمن رنگ برنگ / شبنم گریه کنان با گل خندانی چند
عندلیب من و پروانه گل و عارض و شمع / حسن نیرنگ کند جمع پریشانی چند
ایکه پر زور خود از زور و اداست نازی / مور خوردند سر رستم دستانی چند

وجدها چون نکنند اهل سخن همچو علی
جان بگوش سر حرف تو تا دانی چند

۵۴۸
هر دا که دور چرخ بپایان نمی رسد / کار وصال دلربا سامان نمی رسد
وارد هزار جن و پری گرچه در خدم / با مور کوی یار سلیمان نمی رسد
خورده است گرچه خون جگر صد هزار سال / با لعل یار لعل بدخشان نمی رسد
نیسان اگر چه شسته همه تن آب چشم سار / در عدن با آن در دندان نمی رسد
در نوبهار بود چه بیم خزان دلا / هرگز امید خلق بحرمان نمی رسد
لذات عشق را چه رسد لذت دگر / سیر چمن بزخم نمایان نمی رسد
دیوانگی عشق ز لیس رشک بخردی است / با کوی یار خطه یونان نمی رسد
نازک اگر چه نباشد گلی بباغ / جانان تن لطیف ترا جان نمی رسد

یک عقده غم نتوان کرد وا علی
تا صد هزار زخم به دندان نمی رسد

۵۴۹
با عارضت بجا گل خندان نمی رسد / هرگز گدا برتبه سلطان نمی رسد
زخمی بدل رسید ز تیر نگاه او / با خنده اش هزار نمکدان نمی رسد
هندوی زلف را بسر عارض نگاه کن / لو کافر بدولت ایمان نمی رسد
سوی دیار رسفر کرده عالمی / صبح وطن بشام غریبان نمی رسد
روز وصال نیست امید کسی بهم / صد عمر با یک شب هجران نمی رسد
باد صبا فریفته کوی قاتل است / بوی گلی بگنج شهیدان نمی رسد

حافظ نمط علی بره عشق صبر کن / هر کس که جان نداد بجانان نمی رسد
یارب توئی بآن همه وزئی سان حکیم / بی حکمت تو لقمه بلقمان نمی رسد

بنگر علی نتیجه طبع سلیم من
با شعر من جریده سلمان نمی رسد

۵۵۰
قاتل هنوز بر سر میدان نمی رسد / درد آمد و ز روح شهیدان نمی رسد
گفتم غبار ره که زنم بوسه بر رخی / خاکم هنوز تا سر دامان نمی رسد
آخر گرفت سبزه خط بوسه از لبت / جز خضر کس بچشمه حیوان نمی رسد
آئینه داریت لب سکندر نمی سزد / دار الحضرت تو بدربان نمی رسد
تیغ نگاه یار چه صفها نکرده صاف / با چشم یار برق بجولان نمی رسد
یک عده ات هزار تفکر بهم رساند / نوبت بجان رسیده و جانان نمی رسد
شاعر نشد کسی که دو مصرع بهم رساند / سبحان کسی که گفت لسبحان نمی رسد
عیسی نشد کسی که علاج مریض کرد / هر کس که لقمه خورد بلقمان نمی رسد
روزم سیاه گشته که عمرم بسر رسید / یا خود شب فراق بپایان نمی رسد
آخر چون بهانه دیدار یار شد / دانا بکار عشق بنادان نمی رسد
وا غفلتا که خواب خوش پهلوی شد / روز وصال با شب هجران نمی رسد
باشد شب فراق که روزم شده سیاه / گردم هزار خواب و بیابان نمی رسد
وادی هزار زخم ز کفنار در دلم / با پهلو حروف تو پیکان نمی رسد
لطفی که در اشاره بود در حروف نیست / با طفل بی زبان چه زبان دان نمی رسد
گریه اگر چه ابر خورد کان جگر تمام / لعل و گهر بآن لب و دندان نمی رسد
بلبل هزار نغمه سرائی کند بباغ / در گوش ما صدای هزار افغان نمی رسد
داری چنان کلام علیا که الکلام / با مصرع تو غیر بدیوان نمی رسد

ای وای درازی شب هجر کسی علی
صد شمع سوختیم و بیابان نمی رسد

۵۵۱
چرخ سان گشته بلند نگونسارم / شد ها هر که به بند تو گرفتار ماند
چون رقا شد صد عشق بدیار دوست / که نسیم سحری نیز چو بیمار ماند

دور دور تو کرده ست حیان زرا / عاقبت در طلسم عاقبت کار بماند

جز صدا سخت نیست علیا خوشتر / یادگاری که درین گنبد دوار بماند

۵۵۴

از نسیمی که زکوی تو بما می آید / در تن مردهٔ من جان بجدا می آید
بوی زلف تو که با باد صبا می آید / باد عیسی است که در وادی ما می آید
بوی زلف تو کند کار هزاران ثعبان / ید بیضا بنظر از دو حنا می آید
پایمال تو شود هر که بلند اقبال است / سبز بختی است که در شکل حنا می آید
واعظا نیست بسوگند بیان سوختن / بسکه در هجر بتان یاد خدا می آید
نمی‌دانم بدنش جلیست که چو حرف گانش / قاصدم بار خدا را به لقا می آید

سر بریدی و علی را بجز این نیست غمی / که دگر بار براه تو بپا مے آید

۵۵۵

چه کسی ایکه کسی واله و شیدای تو شد / گل من بلبل گلزار تمنای تو شد
چه کسی ایکه همه عارض زیبای تو شد / نرگسین چشم کسی محو سراپای تو شد
چه کسی ایکه کسی محو تماشای تو شد / ماه من کبک عارض زیبای تو شد
چه کسی ایکه کسی صید تمنای تو شد / داغ در هم ز سویدا سر سودای تو شد
این چه حسن است که آن رهزن قافله / سر ره بسمل شمشیر اداهای تو شد
آنکه رخسار تماشاگه صد عالم داشت / یک نظر دیده ترحم تماشای تو شد
گوی راست که این ننگ خطا هرگز / خون آن شوخ گریبان کف پای تو شد
آنکه صد پیل دمان بستهٔ یکمو بود / چون گرفتار خم زلف چلیپای تو شد
آنکه صد قافله یوسف بنگه غارت کرد / هی کجا دیده بخوابت که زلیخای تو شد
آنکه یک حشر بیاد خرامانش / صد قیامت بسرش از قد رعنای تو شد
آنکه بگذشت شکار است بخم زنجیر / از چه نخجیر سر تیر جفا های تو شد
بچه راست شد آن آهوی مردم گرد خلق / بود شیدائش زمانه ز چه شیدای تو شد
در غش گردم که تو هم خو هستی / باز هم چون دل آن شکر تو
بس برگ سمن در چمن خوبی بود / حالیا خار خسک در ره سودای تو شد

نه پسندی که شود زلف معنبر مخبر / ایکه یا مت بلب آورده که رسوای تو
زده صد سنگ ملامت بسر شیشهٔ ناموس / آنکه مخمور می نرگس شهلای تو شد
بایدت لطف و عنایات بحال زارش / این ترحم نیست که دلدادهٔ بالای تو شد

زنده باشی تو که آن سر بعلی هیچ قتیل / مختلط از بی اشعار سراپای تو شد

۵۵۵

چه کسی ایکه دل زره طلب جای تو شد / خم محراب حرم ابرو زیبای تو
با وجودیکه انا العشق بگفته است کسی / دار منصور جهان زلف چلیپای تو شد
یکنظر نیز ندیدیم بخوابت گاهی / عمر صد خضر زما صرف تمنای تو شد
رشتهٔ گردن من گشته ... / رشک ابروی بتان طاق کلیسای تو شد
انچه نادانی من ... / دشمن جان حزینم دل دانای تو شد
یاد رخسار خت تشنگی حشر ربود / جام تسنیم مرا لاله حمرای تو شد
صد قیامت بسرم رفت ز در رسید قدم / لیکن افسانه یکی عذر فردای تو شد

انچه زهد است علی هیچ نبودی تسبیح / بعد ازان زین نمی باز مصلای تو شد

۵۵۶

چه کسی ایکه دل وعظ کنان جای تو شد / قیمت باغ ارم صرف تماشای تو شد
پاک دامن گل تر بر رخ زیبای تو شد / نرگس شوخ نظر محو تماشای تو شد
سنبل آشفته از ان زلف معنبر گردید / سرو فاخته سر دلارای تو شد
تا کشادی کمر خنجر خون افشان را / یکجهان دل هدف تیر اداهای تو شد
زلف از سایهٔ خود ظلمت شب پیدا کرد / نور خورشید نمودار ز سیمای تو شد
زهد و تقوی همه برباد شد از پیش حقیقت / قیمت خلد برین صرف تمنای تو شد
نوبت کیسه تصابون زن دن ما رسید / بود هر انچه بکف صرف تمنای تو شد

جلوهٔ یار عیان است ازین چشم علی / هر که در راه دو عالم شد شیدای تو شد

۵۵۷

چه کسی ایکه بیا حشر سراپای تو شد / نخل تابوت جهانی قد رعنای تو شد

۱ بضم اول و سکون عین مهمله بمعنی مار بزرگ و اژدها ۱۲ از کنز و منتخب

چه کسی ایکه قیامت بالای تو شد / رشک خورشید قیامت رخ زیبای تو شد
نسبتی نیست بحسن تو مه کنعان را / خواب نادیده همه خلق زلیخای تو شد
چشم من سیر نشد هیچ چو حریص زر و مال / عمرها عمر مرا صرف تماشای تو شد
بسکه مسلم نشد ترسا شده ترسا سلم / ملک نیم زده زلف چلیپای تو شد
دانهٔ سبحه ز انگور بگشتم باده / تار سجاده ام از پنبهٔ مینای تو شد
لاله مرقد من ساغر کوثر گردد / گر نصیبم کفن از پنبهٔ مینای تو شد
روح زاهد بود گر دره قافلات / نقشه باغ ارم نقش کف پای تو شد
جان و ایمان و دل و دین همه از لف حبت / هر که نادیده ترا در سر سودای تو شد
جان و ایمان و زر و زور همه آورده / دل صد داغ من آماده سودای تو شد

سبز بخت است درین باغ علی هیچ حنا / خون ما جای حنا رنگ کف پای تو شد

۵۵۹

چه کسی ایکه جهانی بتماشای تو شد / رونق باغ دو عالم قد رعنای تو شد
چه کسی ایکه نظر وقف تماشای تو شد / هر نفس زیر لبم عرض تمنای تو شد
نیست همشکل ترا گل عنا چه عکس / زیر آئینه عیان صورت همتای تو شد
انچه حسن است اگر نادیده بخوابت یوسف / با دو صد قافله سالار زلیخای تو شد
رو خورشید از ان ست ... عرق برین / کاطلس چرخ نهم سینه دیبای تو بود
ای شفا بخش کیفضان دو عالم مدد / دلم از بند بیمار مسیحای تو شد
جان و ایمان و دل و دین و زر و زاری و عزو / جمله سرمایه من صرف تمنای تو شد

لب بلب بست علی بوده همین حد ثنا / در گلو سرمه مرا وصف سراپای تو شد

۵۶۰

مرغی که بسر صد قد آن شاه باشد / بر شاخ نشیمن نرسیده که هما شد
صد شکر که از سینه خط وعده وفا کرد / صبح طرب انگیز من از شام بلا شد
پامال شدم سبز و صفت بر سر راهی / در ذاکه ترا خون دگر رنگ حنا شد
با خوبی خود شاهد یکتای زمانی / شاهد بسر اعیادت لف دو تا شد
مرگ من بیچاره مگر چاره گرم بود / رفتم چو ته خاک دل او بصفا شد
جز وصل نگردد علاج دل عاشق / گو جمع طبیبان جهان فن در دا شد
هر چند که ز خلق نهان بود گناهم / هر عضو تنم پیش خدا آه گوا شد
ایوای که امید بمل شد بدل یاس / هرگاه که بیجانه او قیمت ما شد

یکجان بدو قالب شده مقسوم علیا / وا حیف تن عاشق و معشوق جدا شد

۵۶۲

گر در تلاش یار دلم جستجو کند / نه پرده فلک در دو هم رفو کند
گر یار من باهل خرد گفتگو کند / دست جنون بچاک گریبان رفو کند
گر یار بر خلاف جهان آرزو کند / دست جنون بچاک گریبان فرو کند
گر در زمانه باز بصد یاد و کند / دشت جنون بچاک گریبان رفو کند
آن گل اگر بجانب گلزار رو کند / بلبل هزار گونه اجل آرزو کند
عزم شکار بحر گر آن ماهرو کند / ماهی هزار چشم ز موج آرزو کند
آن ماه گر ز مهر بمن گفتگو کند / شوقم هزار گوش ز خلق آرزو کند
دارم دلی که حسن بنا او کند / آری جمیل جانب آئینه رو کند
عالم بآرزوی جنون جان کند فدا / لیلی بچاک دامن قیس ار رفو کند
دیدن هلال پیش تو نا ممکن است دوست / ماه تمام نور ز رخت ماه نو کند
صد پاره شد لباس خرد در حریم دوست / مجنون هزار چاک گریبان رفو کند
روشن شود سواد دو چشمم بنور دوست / انکس که سر بچاک گریبان فرو کند
نام ترا بلوح زبرجد رقم کنم / روشن سواد چشم مرا نور او کند
درد سرم کجا و کجا دارو حکیم / الاضداد حبه بدرد سبو کند
برهم شود چو زلف معنبر میان قوم / من ضامنم به بیشت اگر نافه بو کند
بو چه نیست زلف پریشان دو من یار / شاید که عرض حال دلم مو بمو کند
آن سرو ناز نین نگند سوی ما نظر / هر چند آب رفته بجو نه بجو کند
دارم یقین که باز بریزی تو خون من / گر باز میر چرخ زخا کم سبو کند

۱ بالفتح و تشدید یعنی دانه و بمعنی وزن یک سرخ که بهندی رتی گویند ۱۲ از مؤید

آخر علی ز دست فغانی گرفت جام
تا کی کسی ز زهد لب خشک خو کند

۵۶۲
آنست مشک خاص که با جام بو کند
نی آنکه عطرساز بیان وصف او کند

لیلای ما چو ضد همه کار خو کند
دست جنون بچاک گریبان رفو کند

مسواک زهد خشک چه طوبی نمو کند
زاهد اگر ز باده مینا وضو کند

خر دست حمله لیش بکه نساز ز هیچ
بیعت بر آنکسی که بدست سبو کند

مجنون هزار بحر ز چشمی کند روان
لیلی بچاک دامن من گر رفو کند

صد بحر فیض از لب گویا کنم روان
یکقطره گر کسی ز میم در گلو کند

طوطی شوم به گلشن فردوس روز حشر
آن گل اگر به بیڑه پان سرخرو کند

بوشی هزار جامه لیس از قتل من هوش
خونم بچشم از گل رخسار بو کند

تحریر وصف رد تر اقصد اگر کنم
کلکم ز باغ خلد بمن گفتگو کند

ترک صبوحی است زند ان عجب نه آنکه
زاهد نماز شب بشبی بی وضو کند

بوی ریا و جسم مقدس هزار حیف
زاهد چرا نه غسل بآب سبو کند

چندان حیا نماند بعالم که پیش کس
بر شهرت گناه کسی سر فرو کند

شیرین شود نه شیره جان تلخ ناز
زاهد اگر ز باده تلخم وضو کند

باشد طفیل مرگ ابم بر لبی رسد
شاید کلال هر ز خاکم سبو کند

بی حسبه ملت نماز شو و رست
دشمن اگر بآب سکندر وضو کند

در میکده بقول فغانی برو علی
کانجا دهند هرچه دلت آرزو کند

۵۶۳
یاران نماز نیست من تا نگو کنند
ساقی خمی بیار که از می وضو کنند

آن دوستان که وصل ترا آرزو کنند
باید که خود نظاره حالم نکو کنند

آنانکه عرض جلوه جنت ازو آرزو کنند
باید نخست آبروی خم دو وضو کنند

آب بقا بروز قیامت شود فنا
باید که آب خم عذر آرزو کنند

ای تشنه طهور تو باشیم زاهدا
یاران هزار میکده گرد گلو کنند

غربال کرده تیر مژه سینه مرا
چاک دلم بدشنه و خنجر رفو کنند

غمخوار برد ما خنم و اندمال الفت
باید ز غیب تشنه بر خم فرو کنند

زاهد نصیب باد ترا سنبل بهشت
کز زلف جو ز میکده ام رفت و در کنند

عطر گلاب خوی ز خجالت شود بدست
در محفلی که جان گل رو تو بو کنند

تا کی سر غرور تو باشد بر آسمان
آخر نه بعد مرگ بخاکت فرو کنند

باید ادا کنند نماز شهید من
هرگاه ز آب آهن خنجر وضو کنند

ابر کرم بود دلبر من بروز بازپرس
غسل جنازه که آب سبو کنند

این خونبها بس است که روز بازپرس
ما را دمی به قاتل ما روبرو کنند

نقصم که خصم برد کمالم بجای ما نه
خونی که ناقص است آخرت ز تو کنند

آتش تمام آب خجالت شود بدهر
در شهرها ز خوی تو گر گفتگو کنند

وقت است فتنه تو بنیاد به ستبر باز
هرچند آب فتنه ز چشم بجو کنند

آخر خم فراق تو دارد نوید وصل
روز جزا بیار مرا روبرو کنند

بر ضد تام خلق شد خوی مهوشم
از تار ما چاک کتانم رفو کنند

آنانکه کرده اند جمال تو آرزو
باید که بر بچاک گریبان فرو کنند

تر دامنی ز نار جهنم دهد پناه
ساقی بگو بمی کفنم شست و شو کنند

رفته علی بخاک فغانی باده کش
آه از بلا کمش کفن تازه بو کنند

۵۶۴
مرا امید کان یارم شتاب آید نمی آید
که در پیرانه سر بازم شباب آید نمی آید

چنان در بر میسازم بی تهدیل شبها
که گاهش رحم بر حال خراب آید نمی آید

چه شد یا رب که عمرم میرود در انتظار یار
کرتو دارم امید کان قاصد شتاب آید نمی آید

چنان قصد نمیسازم بجان از دل زار تنها
که وصف یار در قید کتاب آید نمی آید

گهی زاهد سوی بزم شراب آمد نمی آید
امیدم بود از کار صواب آید نمی آید

چنانم سوخت دل دلبر که خاکستر شد
گمان کز دم کرد بوی کباب آید نمی آید

اجاره کرده ام سال از ملک حسن اگر
که بوی زلف او از مشک ناب آید نمی آید

غنیمت دان جوانی را اگرچه عیش دارای
که در پیرانه سر کار شباب آید نمی آید

ک بضمتین کرمی باشد در تالابها که خون میمکد و بهندی آنرا جونک گویند ۱۲ از کشف

چمنها میکنم بر باد بر امید نافکن
که شاید بوی خوبت از گلاب آید نمی آید

بریدم وشتها خامه خریدم شهرها کاغذ
که جور یار در قید حساب آید نمی آید

هزاران بار ها از پرده ابر آمد برون
که هم روی تو بیرون از نقاب آید نمی آید

بخفتن صرف کردم عمر خود ای وای بر قسمت
که گاهی آن پری پیکر بخواب آید نمی آید

همه فکرم بتدبیر وصالی یار ازین غافل
که آب بحر در جام حباب آید نمی آید

چیا جور و جفا کرده برین امید انظالم
که روزی عاشقش در اضطراب آید نمی آید

فرستادم علیا این غزل صد جا چون کشفی
که بینم تا چه از یاران جواب آید نمی آید

۵۶۵
مرا صد آرزو در دل که یار آید نمی آید
در بیدرت بیک لحظه گل آید نمی آید

چو خس افتاده ام کان شهسوار آید نمی آید
سوی خاری نسیم نوبهار آید نمی آید

بهر کاری شده هر شی درین باغ کهن پیدا
که میگوید که کار گل ز خار آید نمی آید

دل خود را جدا کردم ز پهلو تا بیکمدت
که روزی نازنینم در کنار آید نمی آید

طبیبان مرض دشمن چیا حیران شده آخر
که بی روی تو مرا امروز قرار آید نمی آید

بره افتاده ام در زیر پا خاک ویش
که روزی بر سرم آن شهسوار آید نمی آید

با امید قدمبوس کسی خود دلی اجل مرم
که بهر فاتحه سوی مزار آید نمی آید

چه تدبیر کنم از کار تقدیر که لاچارم
که کار برگ گل از نوک خار آید نمی آید

نهادم سنگ سینه لوح دل مجنون
دل پر درد باز از اضطرار آید نمی آید

وصال آن سهی قد درد نیست تدبیرم
بشاخ سرو خواهم که بار آید نمی آید

خزان آمد بهر سالم ز حزن که بهر سالم
بسیر باغ من هم نوبهار آید نمی آید

همه تن خاک گردیدم ولیکن گر کسی خواهد
کز ان شوخم بدل اندر غبار آید نمی آید

بجانانا کردنی کردم علیا وار جالم
شمار جرم من با روز شمار آید نمی آید

پیر گستیم دلی عشق جوان است که بود
می دو ساله شده دلشا همان است که بود

بر در کعبه جبین گرچه بتها سودیم
دل ولی بر طرف دیر مغان است که بود

خاک پا دار سر عقل آل اندیشم
شب وصلش غم هجرش بدل این است که بود

در چمن و بهار آمد و با دسموم
سبزه در چشم همان خار خزان است که بود

ای جوان بخت جوان حسن جوان رعنا
شوخی کودکیت زخت ان است که بود

در همه کار زلبس دخل بود عادت را
ذوق دشنام تو نیز ام اندازان است که بود

دستم از کار شد و کار ز دستم رفته است
باز آنشوخ بکار دگران است که بود

چشم حسرت زده ای روی تو ام بند شده است
دل من زیر کفن همچو طپیان است که بود

شیخ گر داد مرا سبحه بکف دید چه شد
رشته گردنم آن موی میان است که بود

تا تلا قبر و کفن گرچه مهیا کردند
بسمل خنجرت آنگونه طپیان است که بود

جسم من سرد شد و روح بفردوس رسید
دلم اندر کفن آن گرم فغان است که بود

۵۶۷
حرفی از سوز دل اول بحزین گفت علی
یک سخن شمع صفت در زبان است که بود

انتظارت بلحد نیز چنان است که بود
دل ته خاک درین سینه همان است که بود

صبح روز سفرم کرده عیان موی سفید
وین سیه دل همان خواب گران است که بود

صبح هجران رخ با گشت ز نظر غائب شد
خون دل ما ز این دیده چکان است که بود

قاصدا از چه سبب یار ترا واپس کرد
نامه ام را که بدان مهر و نشان است که بود

منکه در عشق تو خود را بشمر دم حز تو
بر سرم باز همان ظلم نهان است که بود

شسته دامن خود ار گرچه ز خونم قاتل
لیکن از رنگ حنا همچنان عیان است که بود

دامنم پر شده از لخت دل و قطره اشک
لعل و گوهر همه معدن کان است که بود

خط آزادی عشاق رقم کرد رخش
باز آن شوخ بر آن سر و نشان است که بود

شکر صد شکر که تنها نیم اندر قبر
غم هجر تو همان مونس جان است که بود

شد ز پیری کمرم همچو کمان آن شوخ
در کف شوخ همان تیر و کمان است که بود

گل نرگس شده از خاک مزارم پیدا
دلم آنگونه بسویش نگران است که بود

حافظم گفت علی قصه خونابه چشم
که درین چشمه همان آب روان است که بود

گفتم که دلم ازین تا تو تمکین بود
گفتا که مکان ساختن از بهر کمین بود

گفتم که دلم دوش بهجر تو غمین بود
گفتا که جهانی بس بود اینچنین بود

گفتم که ز فردوس چرا آمدم اینجا
گفتا که سر کوی تو جنت خلد برین بود

گفتم که دل و دین بدست تو دادم — گفتا که دل و دین تو ام زیر نگین بود
گفتم که ز نقش قدمت بوسه نبردم — گفتا که ترا هم هوس چرخ برین بود
گفتم که نکو باش تو ای دوست بهر بد — گفتا که همه نیک و بد از نقش جبین بود
گفتم که نگاه تو مرا کشت چو شمشیر — گفتا که مراد دل ما نیز همین بود
گفتم که دلت هیچ خبر داد ز من گاه — گفتا که ز داغی بفلک خاک نشین بود
گفتم که جنون سوخت دماغم چو دماغی — گفتا که چه خورشید ترا از [illegible]
گفتم که دهن رفته ز بوی لب تو — گفتا که مذاقت مگر از نافه چین بود

گفتم که چو حافظ ز علی از چه بریدی
گفتا که همه وقت مراد اعیه این بود ۵۵۵

زلف تو کرده است پریشان دل ما — پای سعید زیر سلاسل نهاده اند
آنانکه برده اند ز لعل تو بوسه ها — نقد مراد در گره دل نهاده اند
خون کرده است شوق شهادت هزار دل — رخت سفر بکوچه قاتل نهاده اند
فکری بکن ز روز جزا قاتلا بدل — جرم ترا بگردن بسمل نهاده اند
در جام آفتاب نخورند آب خضر — آنانکه پای سعی بکهگل نهاده اند
حیرت فزود در دل تو دریا کنان بحر — انگشت موج بر لب ساحل نهاده اند
مردم ز سر گذشته به پیمانه چو شمع — پروانه وار پای به محفل نهاده اند
بستند چشم اهل نظر بهر دیدنش — نادیده راه پای بمنزل نهاده اند
ما با جنون خویش سلسله جنبانیم — بار گنه بگردن عاقل نهاده اند
خود پای سعی در طلبش بود سنگ راه — نارفته راه پای بمنزل نهاده اند
تقدیر ما که ناخن تدبیر ما شکست — در کار ما چه عقده مشکل نهاده اند

غمگین مشو علی چو فغانی که می نماند
صد جا پیش بهر تو محفل نهاده اند ۵۵۶

همچو آیینه اگر روی تو بینم چه شود — ور چو زلفی ز رخت بوسه بچینم چه شود
ایکه چاروب تو بال هما میگردد — زیر دیوار تو یک لحظه نشینم چه شود
ایکه از نور نظر ها ست غبار رهت — گر شود خاک درت بوسه جبینم چه شود
زاهد خشک ز دامان ترم نفرت کرد — گر کنندش سر فردوس قرینم چه شود
باغ فردوس که با گندم آدم بفروخت — گر شود قیمت آن نان جوینم چه شود
آن مسیحا چه گره در نفس [illegible] — گر بگیرد نفس باز پسینم چه شود
آخر کار شود خاک تن بیجانم — گر شود دهر و فلک آتش [illegible] چه شود
عقل و دانش ز من [illegible] — دارم اندیشه کنون [illegible] بینم چه شود
قامتم کرد کجی حلقه خاتم عشقت — گر شود عکس رخت لعل نگینم چه شود
منکه امید چنین کم ز زمین عصیانم — گر تو از لطف دهی خلد برینم چه شود

خواجه دانست علی عاشقم و هیچ نگفت
حافظا از نبرد اندکه چنینم چه شود ۵۵۷

گلی از باغ نچیدیم و بهار آخر شد — شب وصلش نه شد روز و شمار آخر شد
بسکه در حرص و هوایت [illegible] — گور ما خواند ما پیر و یار آخر شد
دل قوی دار که امسال نمانیم — با چنین درد و غم آخر نه که پار[1] آخر شد
خط بغداد مگر دید خط لعل لبش — [illegible] خمار آخر شد
دامن [illegible] — آنکه بر قصر [illegible] آخر شد
رخصت مرگ مسیحا [illegible] — عافیت [illegible] آخر شد

بانگ زد مرغ سحر وای علی برخوابت
حیف در چشم زدن صحبت یار آخر شد ۵۵۸

آنانکه نقش غیر تو در دل نهاده اند — بار سفر بدامن منزل نهاده اند
آنانکه پای جد بره دل نهاده اند — گامی نرفته پای بمنزل نهاده اند
آنانکه داغ هجر تو بر دل نهاده اند — شب را بروز حشر مقابل نهاده اند
روی ترا بمهر مقابل نهاده اند — مهرت بسینه ام عوض دل نهاده اند

طفیل روی تو آیینه گنج زر گردد — اگر بشام ببامی سحر گردد
فلک بشب ز رخ تو دکان شیشه گر گردد — که هر ستاره بنور رخت قمر گردد
بیاد آن در دندان چشم تر گردد — ز سنگریزه فزون در جهان گهر گردد

[1] یعنی سال گذشته که پارسال باشد ۱۲ از غیاث۔

اگر پسند کند یار مهربان ما را — بچشم اهل نظر عیب ما هنر گردد
دوا چه فائده بیمار لاعلاج را — [illegible] اکنون که در بسر گردد
چه سهل گشته کنون شکل آدمی کشتن — که هر که [illegible] میکند بشر گردد
ببین گل چه ز روی آیینه بگیر ببین — هزار باغ ز تو دامن نظر گردد
خجالتی کشم از حال گریه در خط یار — چو مرغ نامه برم پرزند که تر گردد
غبار راه تو افتد اگر بدیده کور — چو آفتاب بیک لحظه دیده ور گردد
همیشه سوختن ما ببزم تو خواهد — ولی ز بیم نگاه تو برق بر گردد
چه فخر بر اب آبا کنی چو بخواهد — چه کارها نه چو عیسی بی پدر گردد
[illegible] نیست زین هزار عرض — علاج دل چه کنم درد جگر گردد
اگر کشتی [illegible] جامی [illegible] — رخ تو خوش [illegible] گردد
اگر نصیب شود دیدن رخت [illegible] — شعاع نور ز مهر رخت نظر گردد

علی ز طالع برگشته ام چه می پرسی
که گر رسد بدرم یار باز بر گردد ۵۵۹

باز یاران همین طرح پریخانه زدند — بر دلم صاعقه از بر تو جانانه زدند
قصه زلف تو میگفت گل شب بود و دوش — تا به این شب ره خواهم بآن افسانه زدند
گوش انداز که سحر باده زنان بر دوش — صد در فیض بیک نعره مستانه زدند
حالیا خبر کنت افسوس فرازند دست — پنج نوبت بدر خویش که شاهانه زدند
چه تنها دل صد چاک نمی سوخت نهان — [illegible] که سر زلف ترا شانه زدند
خم می ریختم اکنون [illegible] زلف — بوسه ای که لب لعلت پیمانه زدند
خال رخسار تو ام کرد ز غفلت [illegible] — [illegible] چو نقد دل [illegible] دانه زدند

بعد حافظ نه کسی بود غزل خوان چو علی
قرعه فال بنام من دیوانه زدند ۵۶۰

کسی چو باده گلرنگ در ایاغ کند — دلم ز ننگ وی این آنی فراغ کند
مصور که کشید نقش دو زلف ترا — سزد که مو قلم از پر کلاغ کند
چه احتیاج نگه از عندلیبم را — سرشک خونین او در [illegible] چراغ کند
بدان [illegible] شود دل نگهت [illegible] — که مرغ گم شده را کس بشب سراغ کند
زند ببزم تو [illegible] گلگون — هر آن کسی که دل خود چو لاله داغ کند
بجای دانه ز خوشه [illegible] زاغ — سیاه زلف تو سایه اگر بر زاغ کند
ببوی زلف تو باشد مشام از آن خوشبو — که طبله طبله کسی مشک در دماغ کند

علی شناگر زلفین اوست تا آنی
تو عندلیب نگه کن که مدح زاغ کند ۵۶۱

قاضی و محتسب امشب در میخانه زدند — هر دو با من بسر دست پیمانه زدند
آتش شمع چرا در پر پروانه زدند — سنگ در بزم تو بودم ز بیگانه زدند
آتش از شمع ببال و پر پروانه زدند — در نگاه تو برق بکاشانه زدند

آنانکه عیب ما بتو تقریر می کنند — نادیده خواب را همه تعبیر می کنند
حال دلم که پیش تو تقریر میکنند — اظهار احتیاج بتصویر میکنند
خوبان نمیکنند شکار و اگر کنند — اول کباب دل نخجیر میکنند
خوبان جواب خط ندهند اگر دهند — پیغام خود ز قم به بر تیر میکنند
تدبیر شان درست نشد گر خطا است — آنانکه کار و بار بتقدیر میکنند
جانا تو نیز بر سر بام آ که دیدنی است — نعش مرا بشهر تو تشهیر میکنند
پست و بلند رهبر [illegible] کنند — باهم موافقت چو بم و زیر میکنند
در صفحه جبین مسلمان و کافران — [illegible] کسی که چه تحریر میکنند
آنانکه می برند غبار از دل خراب — در باغ خلد خانه تعمیر میکنند
خرمشت خاک هیچ ندارند در گهر — آنانکه سعی از پی اکسیر میکنند
تا عاقلان که وصل تو جویند از چه [illegible] — صید هما بدام عصافیر میکنند
حیف است انس بشر که [illegible] — باهم موافقت شکر و شیر میکنند

میخور علی که حافظ و مفتی و محتسب
چون نیک بنگری همه تزویر میکنند ۵۶۲

آنانکه خویش را بر هست خاک پا کنند — روزی نگر بگوشه چشم توجا کنند

[2] اخگر گذشته که سیاه شده میماند ۱۲ از رشیدی و برهان۔

آنانکه جان خویش بنامت فدا کنند / بینند گر رخ تو ندانم چها کنند
آنانکه استخوان بر بهت توتیا کنند / بهجت خبر بود که بچشم تو جا کنند
آنانکه بی تو ناله بره چون درا کنند / بینند محل تو ندانم چها کنند
آنانکه کار خویش بحکم قضا کنند / یکره تمام امر و نواهی ادا کنند
شاهانکه خویش را سر کویت گدا کنند / یابند جا ببزم تو آندم چها کنند
دیدی که بر درت چه قیامت بپا کنند / روزی که در برت بنشینم چها کنند
افتند روز حشر بقعر سقر روی / آن بندگان که دعوی کار خدا کنند
روز جزا بصرصر دوزخ کشند دم / صید افگنان که روز جزا نم رها کنند
آیا بود که گوشه نشینان کوی یار / کنجشک را بسایهٔ لطفی هما کنند
ممکن بود که خاک نشینان راستان / خواهند گر علاج مرض بی دوا کنند
گاهی بسهو یاد نسازند خویش را / آنانکه در خیال ببزم تو جا کنند

دارم امید گوشهٔ چشمی علی زشان / آنانکه خاک را بنظر کیمیا کنند

آنانکه خاک پای ترا توتیا کنند / کنجشک را بگوشهٔ چشمی هما کنند
آنانکه از تو شکوهٔ جور و جفا کنند / یک ناله تا بلب نرسد صد دعا کنند
آنانکه میزنند مرا تیغ بیدریغ / پروانه باز پرس قیامت کجا کنند
میرند خلق از پی آنوقت در انما / دشنام تو دهی همه ها دعا کنند
اعجاز حسن غنچه لبانرا اگر که وا / صد عقده با تبسمی دندان نما کنند
گلگشت باغ قصد کنند ار سهی قدان / طوق گلوی فاخته خلخال پا کنند
عذری برند قطره بدریا بباغ گل / نقد دو کون روی ترا رونما کنند

حافظ به بخشش باده علی را که صد گناه / بهتر ز طاعتی که بروی ریا کنند

شب که بر مرقدم آمد گرد رو تو بود / شور در شهر خموشان همه از خوی تو بود
سنبل باغ ارم سوخت ز رشک آتش / یا بزنجیر دل از سلسلهٔ موی تو بود
سطوت حسن تو بر هر که دغا شد شب / بوسه ان شیر شکن زخم سر موی تو بود

خواب من بود چو بیداری از انده شب قدر / دوش ای ماه سر من که بزانوی تو بود
آفتابی بشب تار گمان میکردم / شانهٔ عاج که در عقدهٔ گیسوی تو بود
ناله ام تا سر طوبای جنان بکشید / در بهشت آنچه ندیدم بسر کوی تو بود

فکر در وحدت و کثرت زچه کردی تو علی / دو جهان درهم و برهم سر یک موی تو بود ۵۰۹

شام بربام که در صف قد دلجوی تو بود / تا سحر صرف بیان رخ نیکوی تو بود
یکجهان گشتم و با ماه رخان ز خود دم / حسن سنجیدهٔ عالم به ترازوی تو بود
صدر گر دید به فیض قدمت صف نعال[1] / چشم امید همه مجلسیان سوی تو بود
جمع بودند شهادت طلبان سر بسر کف / چشم هر کس طرف خنجر و بازوی تو بود
گرچه در قبر نهادند تنم را یاران / روح من پردهٔ شمشیر پهلوی تو بود
صورت قتل مرا خلق تماشا کردند / روح من بوسه ان تیغ تند بازوی تو بود
نرگس چشم تو در سحر قیامت میکرد / علم هاروت و ماروت زچاه ذقن تو بود
آنچه مخلوق همه برق جهان میدانست / بر فلک عکس دل من بنگاه پوی تو بود
گل ز داد فصاحت داشت کتابی بر دست / غنچه جزوی بغل هیچ ثناگوی تو بود

حافظش گو بمراد علی اید دست بپای / گر جهان میشد در آرزوی روی تو بود

همه دادم بود هر چه نه دیدم می آید / که بر یادش نفس از سینه بر دم شاد می آید
چه فرحت خبر جاهست میخانه که هر لحظه / همه جان میبرد غمگین همه تن شاد می آید
باید نالکار خوش گردد همین دنیا کافی / نمی آید زمال الکتر مگر افساد می آید
خدایا خیر باد اهمرده مهمان من دیدی / چرا اندر حلوای دشمن کیاد[2] می آید
کنم با ناخن و سینه بجز خون کنم جاری / نمیدانم که هم این بیشه ز فرهاد می آید
بجوی کار دین خواهی دستم حیف انداه / بدانی نه من هم شیوهٔ الحاد می آید
نمیدانم چه زاهد شب که گرد و تن درگوشم / ز هر دیوار در صوت مبارکباد می آید

[1] جمع نعل بمعنی کفش ۱۲ از مصطلحات
[2] مکار و بسیار حیله گر ۱۲ از غیاث

تصور کن بلا آنچه افتد بر سرم ندم / مرا عفوت بهر گاه یک یا می آید
نشد در دجله ... بعد نشتر / ندانم آنچه از یار آید از فصادی آید
بدر دغیر پروانه از آه بیدردان / زبس خوش خواجگی زنده آزادی آید
عجب نبود مسیحائی ازان گل در چمن گلشن / چه شد گر بعد دفن سرم صیادی آید
عجب مشکل بود اصلاح نقص گوهران بدل / نمی آید زکم فهمان مگر ایراد می آید

چه می پرسی علیا از فغانی داستان من / که گر بر کوه میخوانند در فریاد می آید

بیا که جلوهٔ رویت بچشم نور دهد / دعای عمر درازت همیشه کور دهد
گفتم به مجلس واعظ روانه نهر شکر / قصور خلد مرا یاد اگر قصور دهد
امید وصل از ان شوخ ای دل نادان / ز لخت لخت جگر زلف تو بخور دهد
هزار خط بنویسد مگر یکی نه ازان / بدست نامه بران عاشق غیور دهد
مپرس از اثر غم خوان تمامه شوم / که خواندنت مرا یاد از زبور دهد
سبز دکه یار بدست گمم دهد لطم[1] / کدام روز مرا جام باده حور دهد
سیاه چشم[2] نسازم ز آفتاب و قمر / اگر دو بوسه رخ یار پر غرور دهد
بکار خویش برو واعظا که خوبی نیست / سزای جرم مرا عاقبت غفور دهد

علی زدست فغانی کشد چو جام شراب / ندیم بزم صدای هو الغفور دهد

بهانه واعظ ما وعدهٔ طهور دهد / بهانه ساقی ما ساغر بلور دهد
بخیر تم که کرا خوش کنم کرا با جو / اگر خدای ازین بحر غم عبور دهد
سوال بوسهٔ رخسار کرده ام / مگر جواب سوالم ز شور صور دهد
سوال بوسهٔ لب کرده ام ز حور زاد / مگر جواب سوالم ملک بگور دهد
سوال بوسه نمودم ز آن بچهٔ ... / مگر جواب سوالم بخلد حور دهد
بجای خمره همه داغ دلم نمکدان است / چه مزه نه مرا روز بخت شور دهد

[1] فرود آوردن چیزی بر کسی ۱۲ از صراح و منتخب
[2] سیاهی کردن چشم کنایه از خیرگی چشم ۱۲ از مصطلحات

گر نه سیر و مرو میش هر باد آورد / خدای رزق سلیمان بمور دهد
نوح عمر امید نیست که عمرم فزون شود ز هم / هزار حیف صنم وعده باد ور دهد
دماغ ما چه پریشان مگر زباد شمال / شمیم زلف معنبر مگر دبور[1] دهد
عجب مدار تو زاهد که حق زغایت فضل / معاف کرده قصورم مرا قصور دهد

یکی ست درد فغانی ز درد های علی / خدای عز و جل اش دل صبور دهد

زاهدا بر تو طهور و خلد ارزانی بود / بزم مستان که از ریش تو نورانی بود
روبفگین سوی کعبه الحریف تو باده نوش / تا بکی عمر تو وقف کار شیطانی بود
ترک کن شهوت پرستی را زغصه در باش / تا بکی در ذات انسان صفت حیوانی بود
مانع هر حرم کردن دو فستان بیکانگی است / پرده پوش من میان خلق عریانی بود
حیرت دیدار تو مقسوم گردیدم / وز رخش آئینه را تقدیر حیرانی بود
عیب من باشد پریشان خاطری ... / وصف زلف مجمع خوبان پریشانی بود
گریم در هجر او بیدا نماید ... / در تنم از خاک کوی یار بارانی بود
نیک کرداری نباشد عیب اندره اه کفر / آه بد کرداریم ننگ مسلمانی بود

وه عزیزی گفت حافظ می خور و پنهان علی / ای عزیز من گناه آن به که پنهانی بود

زاهد آتا کی به مسجد سبحه گردانی بود / از ظهور جنت آخر پشیمانی بود
خوش بود از نقش اول در جهان نقش دوم / جان بقربانش که یارم یوسف ثانی بود
نقش اول ثابت او نقش اول ثانی است / یوسف ثانی بگویم بار لا ثانی بود
گر کند عاجز نوازی یار از راه کرم / مور بودن در رگ رشک سلیمانی بود
الامان ای دوستان الحذر از دشمنان / گوشهٔ چشم بتان تیغ صفاهانی بود
با نگاه لطف بیند مرا آن شاه حسن / بی سر و سامانی من هر سامانی بود
یوسفستانی نهان دارد ز چاه ذقن / آن هلال ابرو که رشک ماه کنعانی بود
گر کند گلگشت دعاشق ان به آتش خنده / خنده زن بر قصر شاهان خانهٔ ویرانی بود

[1] بالفتح باد پس پشت یعنی بادی که از مغرب بطرف مشرق وزد خلاف صبا ۱۲

سپر نه بیلو با سکندر گر بدی آگه ازش — به زدارائی بقیصر یار دربانی بود
آرزو یم در دلش جا کرده یارب خیر باد — دشمنم خواهد که روز عید قربانی بود

پند حافظ را علیا در عمل آرم مدام
خودپسندی جان من برهان نادانی بود

۵۸۵

زلف را باد صبا بر رخ او برهم زد — عقده ای از غم دنیا بدل خرم زد
بر سر خاک مرا گرچه بهجرش غم زد — ناله ام تکیه کنون بر فلک اعظم زد
غم هجرت ز قدم دائره ماتم زد — شادئی وصل تو هنگامه غم برهم زد
دشت آتش باد شد شهر خموشان باد — لب لعلت که ز اعجاز مسیحا دم زد
قامتت را بجهان نام قیامت کردند — برق حسن تو بروزیکه جهان برهم زد
حسن یوسف بجهان گر شده مشهور شده است — شور محشر نمک حسن تو در عالم زد
تیر مژگان تو اندوشی روز خوش است — شام وصل است که این صبح سعادت دم زد
بسملم کرد ز تیغ نگه آن شوخ مسیح — بخیه بر زخم دل از رشته خود مرهم زد
خواب راحت ببرم انگلی تو گردان — بخت خوابیده ز خواب فتنه برهم زد
چهره یار نهان شد بنقاب گیسو — پرده کعبه لباسی بچه زمزم زد
دست در گردن دلدار حمایل کردم — دست غم سیلی برگردن نامحرم زد
پای شمع است چه اخلق پروانه — آن پریچهره چه آتش ببنی آدم زد
قامتم شد بغم زلف تو چون حلقه الف — دست عشقم بتماشای خم اندر خم زد

حافظا. ور نخستین نه علی تنها سوخت
عشق پیدا شد و آتش بهمه عالم زد

۵۸۶

انگل حسن ز عشقت که براتم دادند — همچو سروی که بچمن پا ثباتم دادند
حرف فست مرا از شکر و شهد تمام — خانه خوش رقم از شاخ نباتم دادند
بلشته یا بر سر گنجینه قارون زدام — باز امسال از آن حسن زکوتم دادند
خشک است گر دیگر کسو ز دیده طوفان خیز — چون خضر همت چون نوح نجاتم دادند
حسن صد گونه هوا و جهاد در سر هم — چون حبابی بسر آب ثباتم دادند
در کشمکش جنت و دوزخ بیرم — رو بسوی کعبه دل جانب لاتم دادند
تو توئی بار خدایا که مرا از بن هم — آگهی هیچ نه از کنه ذاتم دادند

شکر افشاند لبشکرانه علی چون حافظ
که نگار خوش شیرین حرکاتم دادند

۵۸۷

در خرابات چه پایه برکاتم دادند — همچو گنجی بخرابه درجاتم دادند
غیر کعبه بنود بتکده ام شکر خدا — صنم از سلسله لات و مناتم دادند
زیستن از پی مرگ است ولی نجز است — که بعشق صنمان حسن مماتم دادند
گریه تلخ شکسته بگلوم غم دست — دشمنان بین لب شکر خند نباتم دادند
در میان من و خضر تفاوت بسیار — از لب لعل بتان آب حیاتم دادند
تو ندانی که بسر خاک فتادم بیقدر — در ته آب گوهر درجاتم دادند
خاکسارم همه تن زفلک هیچ زمین — همچو آئینه صفا بالصفاتم دادند
گاه گردیدنم گرچه ز هجر خوبان — لله الحمد که چون کوه ثباتم دادند
در جهان زنده جاوید خضرم بسخن — آب از چشمه حیوان بدواتم دادند

چون نظیری لبسر انجمن یار علی
سحر و شمیم ببرید و حیاتم دادند

۵۸۸

نسیم جنت وی آید از کوی تو می آید — دماغی بلکیم پیدا اگر زد بوی تو می آید
رخ و خال ترا دیدم نگه انگشت حیرت شد — بآتش سوختن خود از هندوی تو می آید
بود تو کفر تو ایمان شد و رایت بیند — که طاق کعبه یادم ز ابروی تو می آید
چو ابر تیره پوشد چهره چون آفتابت را — که روز ماشب از گیسوی تو می آید
حیا رسوا نکرده تو ای پری ز خود — که اکنون عاشقت شرم از روی تو می آید
فراموشی امید باد پیدا میکند در دل — چسان این آب رفته باز در جوی تو می آید
چو اختر ها درین خواب بخت بیدارم — که خواب بخت بیدارم ز پهلوی تو می آید
بیک دیدن هزاران مرده را زنده کند چشمت — که اعجاز عیسی جادوی تو می آید
هزاران گرد الیس زمین را پیدا — شکار شیرها کردن ز آهوی تو می آید
گشته انگشت گرد گوش حسرت بشنوم آن — فرو بندم اگر دیده نظر ز دوتو می آید
حزین نغمه علی برحرم شد — بهر جا گوش دادم بانگ یاهوی تو می آید

۵۸۹

نمیدانم چه باشد دل اندر نمیگنجد — که غیر از هر تماشای دل بین در نمیگنجد
بلا زیور زیبا چاره هم خوش نظری — که آخر از آنکت تو نمیگنجد
ندانی چون نگشتی از رگ من جون حبابی — که چون عاشقان در دامن خنجر نمیگنجد
نمیدانم چه سر در سر عاشق نهان باشد — که در دهر و عالم جز درین یک سر نمیگنجد
تو قصد کشتنم کردی روان گردم خوش — که اندر خون دلدادگان خنجر نمیگنجد
نمیدانم دل عاشق چه وسعت دارد اندر آن — که در وی انچه میگنجد بحر و بر نمیگنجد
نظر بازم ز رخ صاف تو پرواز دگر دارد — که اندر وسعت آباد هوا این پر نمیگنجد
که جز نامه غیبی این فصلش نگفت آرد — که چون نازی درین کار ز رو زر نمیگنجد
چه خیزد از خامه تا که سازم نامه آغاز — که دفترهای حالاتم بغل دفتر نمیگنجد
چه نسبت پادشاهان بدو عاشقی — که چتر و افسر خواه اینجا سر نمیگنجد
ز عشق یار در دل آتشی دارم معاذ الله — که از دل گر برون آید بخشک و تر نمیگنجد

علی با زلف جانان قصه دارم دراز ازبس
که یکحرف از حکایاتم بصد دفتر نمیگنجد

۵۹۰

امید آشیان دارم و اینجا پر نمیگنجد — که سلطان افسری خواهیم و اینجا سر نمیگنجد
ندارد بلبل تو آشیان جز آسمان گل — هوا شوق دیدار ببال و پر نمیگنجد
چه حیرانم که من اینجا و تو انجا و صد حائل — میان جان و جانان گرچه مو در نمیگنجد
چو خاشاکی که بحر بیکر آتش بار آید — وقار عاشقان جز در دل قرن بر نمیگنجد
من جانم دل و جانان امید کشتنم از نرگس — درین مهمانسرا هرگز کسی دیگر نمیگنجد
غم عشق ترا ای جان نباشد جز دل عاشق — اگر دریا طوفان زیر در ساغر نمیگنجد
یکی محشر است گوید مینالم من نالان — شکایات تو ایظالم بصد محشر نمیگنجد

علی با خود دم تو دل معین دارم معین خود
میان عاشق و معشوق موی در نمیگنجد

۵۹۱

دارم دلی که میل بحرص و هوا نکرد — چون میل سرمه خاک سیه خورد و وا نکرد
آن هرشب وصال چه ناز و ادا نکرد — صبح امید حاجت عاشق روا نکرد
الحمد دوستی پی اخفای دشمنی — آن کرد و آشنای که تا آشنا نکرد
یاوه قاصدم چه پیاده سواره رفت — آن طی الارض کرد که هم باد پا نکرد
با شکوه که لب کم آلوده نیز هیچ — آن کیست در زمانه که با من دغا نکرد
یک شکوه ام چه پرده صد شکوه شد — آن کیست در زمانه که از شکوه ها نکرد
ایدل چه شکوه ها ز جوانان نو بهار — چه خاک با هنوز غباری صبا نکرد
با چشم امید دار وفای صنم هنوز — کو از هزار وعده یکی هم وفا نکرد
ابرو و سست موی تو دارد کرشمه ها — مژگان چه ها نکرد که ناوک دعا نکرد
آثار تماشه پیدا و ابتدا — درد مرا که هیچ معالج دوا نکرد
روزی نشد پدید که آن شاه انتخاب — از بزم ما نرفت که محشر بپا نکرد

صبر مجسم است علیا بقول کس
دارم دلی که شکوه جور و جفا نکرد

۵۹۲

دارم دلی که جور بتانش جفا نکرد — چون غنچه لب بشکوه کس آشنا نکرد
دارم دلی که جز بخموشی هوا نکرد — چون چشم یار میل بجز توتیا نکرد
ای اشک سعی کردن تو بر زمین چه سود — هرگاه کار بر فلک آه رسا نکرد
خلعت نیافته ز نشه کشور خوبان — مانند گل کسی که قبا را قبا نکرد
تا دیده رو گوهر طلب نجف ابنیر — آنکس که از غبار رهت توتیا نکرد
رفته بریدبا همه تن شوق سوی یار — هم رشتم داد از کف و در برقفا نکرد
یا رب چه الفتی است لم رابان قمر — یک شکوه اش نکرد که باصد دعا نکرد
فرض خدا نکرد ادا پیر میفروش — در زمانه شکوه کرد که قضا نکرد
با آنکه بعد نزع مرا چشم بند شد — الا صنم هنوز بمن چشم وا نکرد
ای دل که فاتحه بیارم امید بود — آخر گناه چیست که عمرم وفا نکرد

ل کبوتر و قمری و فاخته و هر مرغ طوق دار ۱۲ از منتخب کشف وغیره
ٓ٥ بالکسر بضم میل که بدان سرمه در چشم کشند ۱۲ از منتخب و صراح ۵ واکردن
ٓ٥ بمعنی وظیفه و مشاهره و اینجا مراد از آن معاوضه است که به پیغام رسانی داده میشود ۱۲ از سراج اللغات
ل غبار برآوردن از چیزی کنایه از نیست و نابود نمودن آن ۱۲ از مصطلح الشعرا

ناداده بوسه‌ای تو اسیح خوش نصیب / تا آنکه بخت سبز چو برگ حنا نکرد
رزق حلال نیست میسر بجز دعا / رزق حرام آه اثر در دعا نکرد
هر آنچه کرد جور و جفا با فلک بما / با دانه‌های گندم و جو آسیا نکرد
گویم چه حال دل که علی‌یا بقول کس / چون کاسهٔ حباب شکست صدا نکرد

۵۹۳
دوش گلزار و کنارم عمانی بود / بلبل نغمه‌سرا و گل خندانی بود
ابر چون لعبت‌فام تبان بتین نظر / همچو گریهٔ نرگسی از مستی بارانی بود
سبزه همرنگ خط سبز لب مهرویان / لاله چون عارض خوبان بخیابانی بود
بود آن باغ نگر بهر یاران چو وطن / هر یکی خوش چو شه مصر بکنعانی بود
جام لبریز ز می بهر عوض گردد تا / دلبر یازده ساله بر جلوانی بود
شب چراغی که لگن بود چو شمعی روشن / کهکشان سان بچمن گلبن ریحانی بود
منبع جام ز اقسام بیابی مهیاد / لولی مطرب به پیش غزلخوانی بود
خادمان همچو نجوم فلکی گرد تگرد / در میان همه آن آن تابانی بود
گرچه موجود نبوده من و سلوی آنجا / انگبین از لب مرغان خوش الحانی بود
در صراحی می گلرنگ چو خون شیدا / نمکین نقل همه از دل بریانی بود
عالمی بود که هر غنچه ده ساله / از پی لشکر غم رستم دستانی بود
عالمی بود پر از جوش که هر رود بهشت / بهر بزغاله[۲] غم شیر نیستانی بود
عالمی بود که نادان بجز دشت سپهر / عالمی بود که از عقل چو نادانی بود
میوه جات متلون همه در دشت بهشت / تختهٔ باغ پی مجلسیان خوانی بود
گو نبد می بصراحی ز شراب جنت / لیک هر ساغر می چشمهٔ حیوانی بود
از همه گلبن گلزار نشاطی برست / همچو گلها به چمن کثرت مرغانی بود
گوئی در خانهٔ عیش و بکان عشرت / هر یکی بزم‌نشین اولین مهمانی بود
آفتابی به پیاله چو مه چار دهم / همچو خورشید بر یار پیمانی بود
از پی رد بلا بهر ترقی نشاط / زاهد سرو لب نهر علی خوانی بود

وای بر عشرت دنیا که چو بیدار شدم
ای علی اینهمه یک خواب پریشانی بود

۵۹۴
حسن سبزم که بسبزان ید طولی دارد / سرو نازیست که قد همسر طوبی دارد
پیشم آید ز چمن سرو ز جنت طوبی / آنکه با همسری وی سر دعوی دارد
بیقرارم صفت برق در اطراف زمین / چون کسی تا بقرار تو تسلی دارد
در ره باد قدرت منکر زیا افتادم / تالام سر طرف عرش معلی دارد
غیر از وصل بتان نیست علاج دل دم / هر شفا گرچه سر کار مسیحی دارد
بی توسل نشود حاصل دنیا بحصول / هر کسی را که مربی است مربی دارد
عشق آموختم از زاهد و نیز داغ / دل بحوران بهشتی بمصلی دارد
جانها باد فدا بر دل آن زنبک نهاد / رو بدنیا ننهد کار بعقبی دارد
خلق شد جان بجهان از پی عشق افتاد / همچو لغتی که وجود از پی معنی دارد

یا علی کم‌نظرت در دو جهان بس نعم
چشم امید دلم بر رخ مولی دارد

۵۹۵
لبس آن شوخ در الفاظ نهان خلل دارد / که اندر انتظارش هر ملی همچو جبل دارد
مثال روی دشمن اختر مر باشد سیه تابی / زمانه در سینه بختی ز من ضرب المثل دارد
مرا خوانده درین بزم و دشمن را زن رانده / بملک حسن آن جانان جان حسن عمل دارد
تو چون شیرهٔ جانها همه الفاظ شیرینش / زبان اندر دهان گویا ز انگشت عسل دارد
نمی گردید زیب و زینهٔ فرقت آنمه / زبس این کور باطن بر چشم آب سبل[۱] دارد
پنهان خاطر بکدر دارد از من دشمن بد دل / که اندر سینه کینه بتوان گفت غل دارد
چه خوش باشد بی‌دشنام بعد از بوسه دادن / ز حرف تلخ تنگ شکرت نعم البدل دارد
الهی حق قربت باد از ایجان من عمر / دل من تا بجوی لعبت کحل الحل دارد
نصیحت گوش کن ای ناصح تراتم ابدید / که عشق آتشی بر دل المِ ابل دارد

علی بدی چه طرفه بی‌بدل حسن است انگل را
که در وصف رخش هر غنچه جزوی در بغل دارد

۱ بی‌شرم و بی‌حیا مراد از شاهد بازاری که رقص پیشه باشد ۱۲ از رشیدی
۲ بزکوهی از غیاث.
۱ مرضی که رگها چشم سرخ و ممتلی شود و عیان گردند و آب جاری گردد ۱۲ از غیاث

۵۹۶
قاصد روانه ساختن از بس ضرور بود / خود نیز زهر خورد که عاشق غیور بود
آخر نه خالق دو جهانم غفور بود / زاهد امید قصر بهشت از قصور بود
آخر شب وصال بزانوی حور بود / آن سر ز جا خبری که بپای غرور بود
محشر بپا ز رفتن آن شکر حور بود / فریاد عاشقان همه شور نشور بود
دیدم بچشم غور ز دل در ظهور بود / آن آتشی که بر شجر کوه طور بود
رفتیم از جهان چو برون شد ز شهریار / ماتمکده شد آن که سراسر سرور بود
شد نیک مزاج ز افعال خیر یار / آخر رقیب سلیم بی شعور بود
طول امل که بود چو زلف دراز یار / خون شد دلم که وعدهٔ دیدار دور بود
خون شد بسینه زانکه بدنیا نیافت تیج / آن ناله‌ام که رگش آواز صور بود
یادم فتاد مصحف رخسار آن نگار / فریاد و ناله‌ام بسر در زبور بود
دارم عجب که گوشهٔ کولیش مقام کرد / آن دل که همیشه ز پهلوی خوبان نفور بود
بر باد داد از چه شکیبائی فراق / روز وصال همچو دلم ناصبور بود
بر بام ایستاده ایجان بوقت شام / یا سرو قامت تو سر کوه طور بود
دیدم لباس گشته لگدکوب مردمان / آن سر تهی ز مغز که پر از غرور بود

گفتم بدل علی که نویسم به یار خط
یک دشت و کوه و باغ بگردم طیور بود

۵۹۷
صبح شب هجر تو دمیدن نشناسد / شام شب وصل تو رسیدن نشناسد
صد نامه نویسیم و نخواهیم فرستاد / خواهیم کبوتر که پریدن نشناسد
کردی چو رها بازه بدام تو در افتاد / شهباز دلم لطف رهیدن نشناسد
با برق نگه گرچه کنی قتل تو ما را / خواهیم تنی را که طپیدن نشناسد
بوی تو گرفته است همه خلق جهان را / خواهیم مشامی که شمیدن نشناسد
بار غم هجر تو گران است چو کوهی / آن پشت بخواهم که خمیدن نشناسد
می گیر دلها تو بصیدی نه بدامی / داریم غزالی که رهیدن نشناسد
هر چند که چون یوسف مصرم عزیزی / داریم زلیخا که خریدن نشناسد
فریاد و فغان گرچه ز افلاک گذر کرد / گوش تو چه سازم که شنیدن نشناسد
صد زخم به تن آیم و پیش تو بمیرم / چشم تو همانست که دیدن نشناسد
چون شانه بزلف تو بود دست و گریبان / صد پاره دلم گشت کشیدن نشناسد

یکدشت بلا گشت علی‌یا اگفتم را
دستی که بجز جامه دریدن نشناسد

۵۹۸
گل تو در چمن نگارهٔ تصویر تو بود / سنبلش سایهٔ آن زلف گرهگیر تو بود
ای حقیقت نگه گرم مگر تیر تو بود / دل عشاق کبابی شده تقصیر تو بود
میچکد از لب لعل تو درین سرخی پان / خون عشاقی که در کوه کیه شیر تو بود
بزم تو رشک چمن بود شب گرد بهان / بلبل نغمه‌سرا مطرب تو بود
پنج نوبت چو شهنشاه زمانت مدام است / نالهٔ غمزدگان صوت بم و زیر تو بود
عکس ابروی تو چون گشته هلال شب عید / هر ستاره بفلک بسمل شمشیر تو بود
خون ما دامن رنگین ترا داشت بکف / حلقهٔ ماتم ما طوق گلوگیر تو بود
صید یک تیر تو صد دل شده چون دانهٔ سبحه / مرغ جانها همه دلدادهٔ زنجیر تو بود
خانه‌ات مقتل عشاق جهان است بتا / تیر صید افگنی او از عصافیر[۵] تو بود

بود از قامت آنماه قیامت برپا
نعرهٔ صور علی نالهٔ شبگیر تو بود

۵۹۹
شب در بزم آن گل صد رنگ بود / در نگاه عیش دنیا تنگ بود
پیش از من رفت در بزمش رقیب / تیز از اشهب حمار لنگ بود
سبزهٔ خط عارضش را در گرفت / خوشنما آئینه اندر زنگ بود
بر سوال بوسه صد دشنام داد / از دهان تنگ او دل تنگ بود
همچو موج از یم کنارش کشید / در کنارم درد وصل فرسنگ بود
نامه‌ام را کرد کاغذ باد یار / کاغذ بادش به از از زنگ بود

۱ یعنی ترکیدن ۱۲ از برهان ۲ نقشهٔ ناتمام از برهان ۳ جمع مزمار که بمعنی نائی است و در عرف جمیع ساز مطربان را گویند ۱۲ از منتخب ۴ فتراک که آن کمان را بر دوش آویزند ۱۲ از سراج و برهان ۵ جمع عصفور بمعنی گنجشک ۱۲ از غیاث

ما چنانمیدانستیم تا من صلح گل
ما و دشمن قصد بزمش داشتیم
آتشم از شمع بزمش شد عیان
از رگ گل نرم بودش استخوان
مهر و مه را نیست با او نسبتی
بوی آن گل تا لب فرشش آمده

ظاهرا هر چند با ما جنگ بود
بلبلی را زاغ هم آهنگ بود
ناله ام در نغمه های چنگ بود
جای دل در پهلوی او سنگ بود
در ترازویش فلک پاسنگ بود
گرچه تعظیمم سراپا ننگ بود

چه میگوئید در عشق تو فرد
آن علی کان مایهٔ فرهنگ بود

رخش را میتوان گفت آفتاب است — ولیکن آفتاب این بو ندارد
توان گفتن که غنچه چون لب است — ولیکن غنچه گفت و گو ندارد
سر کویش توان گفتن که مینو است — ولیکن این فضا مینو ندارد
رخش را میتوان گفتن مه مهر — ولیکن زین دو یک هم بو ندارد
بساق او مشابه گرچه شمع است — ولیکن شمع این زانو ندارد
توان گفتن که چشم اوست نرگس — ولیکن نرگس این جادو ندارد
رخش را میتوان آئینه گفتن — ولیکن آئینه این رو ندارد
قدش را میتوان گفتن سهی سرو — سهی سرو این چنین گیسو ندارد
بود چون ساعد او شاخ مرجان — مگر مرجان چنین بازو ندارد

صبا این فرد را با حافظ رسانی
فصاحت چون علی خواجو ندارد

دل نقطه بی تو نه محزون گردد
گر کشم آه لب دریا ئے
چشم لیلی برخست گر افتد
دیده چون مهر اگر بکشائی
گرد هر چشم سخنگوی تو درس
گر کشی تیغ نگه بر سر بزم
گر کنی خنده بره از ره لطف
در خیال قد تو هر سخنم

دیده ام دامن جیحون گردد
بو العجب نیست که هامون گردد
بو العجب نیست که مجنون گردد
ذره گنجینهٔ قارون گردد
طفل کمیا به فلاطون گردد
روز روشن چه شبیخون گردد
سنگریزه دُر مکنون گردد
بر زبان آمده موزون گردد

دارد امید وصال تو علی
تا به یک دق تو گردون گردد

چو ابرویش مه نو ره ندارد
صنوبر همچو دلبر رو ندارد
صنوبر چون قدش گیسو ندارد

چو روشن آفتاب ابرو ندارد
گل تر همچو او ابرو ندارد
گل تر چون خدش ابرو ندارد

مه کامل کمال او ندارد — جمیل کس جمال او ندارد
بسا دیدم گل تازه مه تمام — بیاقت در مثال او ندارد
پری باشد که حوری که انسان — کسی غنج و دلال او ندارد
هزاران طوطی و بلبل شد خلق — یکی لطف مقال او ندارد
کسی را بوسه چیده عارض — سیه بختی ز خال او ندارد
خس آن نسبت که دارد با رگ گل — رگ گل با خلال او ندارد
نمی بینم کسی کو از ته دل — تمنای وصال او ندارد
نهالی شد نهال از قامت یار — نظر خر بر نهال او ندارد

۱ عقل و ادب ۱۲ از برهان و سراج ۲ دشت که زمین او هموار باشد ۱۲ از سروری و لطائف و برهان ۳ پنهان داشته ۱۲ از کشف و منتخب ۴ موافق ۱۲ از صراح و منتخب ۵ بمعنی رخساره از منتخب و کنز

۱ با فتح کرشمه و ناز ۱۲ از مؤید
۲ غمزه و اشاره بچشم ۱۲ از برهان
۳ توشک و نیز بمعنی لحاف آمده ۱۲ از غیاث
۴ کامیاب ۱۲ از برهان و بهار عجم
۵ درخت موزون نورسته ۱۲ از برهان و بهار عجم کنایه از قد موزون یار ۱۲ مؤلف

بچشم اهل بینش رشتهٔ دُر — سر قدر خلال او ندارد
نباشد در زمانه پیچ صیاد — که چشمی بر غزال او ندارد
کسی در پیش ابرویش شب عید — نظر سوی هلال او ندارد

علی در راه افتاده است بیکس
کسی روی بحال او ندارد

۲۰۳

یاد رخسار تی مائل بفرام کند — گر نه باز آن زلف کافر نا مسلمانم کند
در خیال عارضش گشتی کنم دیوانه — سنگ طفلان و گل بدنامم کند
حلقهٔ مهر سلیمان حلقهٔ طوقم شود — گر بروز آن پری دیر زنده ام کند
در جدائیها اگر عمر خضر آمن بود — نیست این ممکن غم جانان بجانم
دانه ها از بهر خرمن افگند آخر بجا — میکند معمور صد چند آنکه ویرانم کند
می نهد صد داغ جا آرزو در سینه ام — گلرخم از بهر سیر خود گلستانم کند
نامهٔ اعمال من گردد بجز عفو غرق — گر کمان ابرو ز مژگان تیر بارانم
در بیابان نوایان عز آرم بدست — ای سرو سامانیم گر بیسر و سامانم کند

صائبا در عشق آن گل آن جنون دارد علی
رو بهر جانب که آرم سنگ بارانم کند

۲۰۴

رو آن مهر و چون آئینه حیرانم کند — مو آن خوشبوی چون سنبل پریشانم کند
گر خیال ناخنش از دل کند وا عقده — عقده ها در کار باز آن زلف پیچانم کند
نی سگالد صد جگر چون خوشه گندم — آه هلال آسا فلک پیدا الف نانم کند
عشرت دنیا نیست آن سنگ راه غفلت — باده مرد آزما نامرد میدانم کند
نیست درد مسیحا نیز درد م علاج — عنقریب آید اجل شاید که درمانم کند
عاقبت سنگ اجل [illegible] شکند — تا بکی آن بیوفا پابند پیمانم کند
عید قربانم شود قربان [illegible] — گر بروز عید قربان یار قربانم کند
[illegible] — گر شبی در خانهٔ خود یار مهمانم کند
وای قسمت آرزوی بوسهٔ لعل لبش — تا بکی اینک لبم را رزق دندانم کند
زندگی ممکن نباشد در فراقت الصنیم — لیک چون ناقوس دوقتی زنده افغانم کند

بعد مردن هم یقین میدارم از جوش جنون — از عنایت خاک بازیگاه طفلانم کند
کی کشم دست امید از دامن فصل کسی — اگرچه یاد آن گلو تار گریبانم کند

باغ جنت را بکف آرم علی بی قیمتی
خوش نصیبی گر غلام شاه مردانم کند

۲۰۵

دو چه دل شب دل ز قرب دعوت آخر بود — شام وصلت چه از صبح قیامت دور بود
صید مضمون ابروی وصفش کی بست منظور بود — در نگاه ما هما هم کمتر از عصفور بود
هیچ آن ماهی که بینی صبح پیش آفتاب — شمع بزمت پیش رخسار تو [illegible]
یا خود ار آگه ندانستم ز خود هر گز جدا — سینهٔ داغش مرا از خانه منظور بود
نی فقط تیر نگاه بت دل من در شکست — سینهٔ هر کس که دیدم خانهٔ زنبور بود
راز بر لب نامده [illegible] مطرب — جام کیخسرو بزمت کاسهٔ طنبور بود
در خیال بزم او با عیش و عشرت زیستیم — هر سر موئم ز تار کاسهٔ طنبور بود
چشم یار روشن شد شب [illegible] — فرش بزم عیش یار البتر رنجور بود
تا بکی یا قابض الارواح با تن بند ام — وعدهٔ امروز [illegible] فردا محشر دور بود

با علی افساد کرده هر کسی با یا کلیم
آنچه کرد اصلاح عیش تلخ بخت شور بود

۲۰۶

زیستن آه مرا یک تشنه مقدور نبود — گرچه از روز جزا وعده او دور نبود
تشنه رحم بدل حیف که ناسور نبود — که بجز صبح بتو مرهم کافور نبود
وا رسیدیم بهر بزم چو نور مه مهر — کس ندیدیم که در عشق تو رنجور نبود
حال بیماری خود را بتو چون کرد عرض — که لب خشک من غیر لب گور نبود
نشأهٔ خمکده جوش و چندان کردم — کاسهٔ باده بجز کاسهٔ طنبور نبود
آخر کار جدائی تو جانم برده — که سوراخ دلم سینهٔ منصور نبود

قائل شعر علی تیرهٔ
شمع تربت سبب
در درون نیست کلیم
روشنی گور نبود

۲۰۷

سودا ز سر حریف دوا ها بار سیل — چون درد دل نماند مسیحا [illegible]
همشهریان چو دست کرم باز داشتند — در پا هزار خانه صحرا باد بسید

دل خون شد و ز دیده بدامن فرو چکید ... بی یار گر پیاله صهبا بما رسید
تا دانی ... بود یار خفا شد ز حرف ... ... بهر صلاح دشمن دانا بما رسید
... حیات در کف ما استوار بود ... چون شد تمام وعده تقاضا بما رسید
هر یک ... طائران هوای تو می پرد ... بوتر چه برد نامه که عنقا بما رسید
... بیان نمود همه حال ... ... امروز رنج در غم فردا بما رسید
... نموده شاد شدیم ... ... آن یار گلعذار که گویا بما رسید
... رسید و لاله ... ... هم بعد مرگ ساغر و مینا بما رسید
... عدا ... رد طبیبی نشد نصیب ... چون سر به تن نماند دواها بما رسید

آمد علی چو رفت نظیری و خاقنی
مجلس چو بر شکست تماشا بما رسید

۶۰۴
من بعد مرگ نامه والا بما رسید ... تن شد چو زرد خاک مربا بما رسید
بعد از هزار جنگ و ستیزه ز دشمنان ... یک بوسه رخ تو بیغما بما رسید
در خانه فقیر شد آن شاه میهمان ... گر پا تمام دولت دنیا بما رسید
حالا بلاس نیست میسر چه ... ... گر بعد مرگ مسند دیبا بما رسید
یک بوسه لب تو با صد غنیمت است ... حق زکوة حسن تو حقا بما رسید
هر یک رسید در مرض الموت ... ... الا نه آن مسیح خدایا بما رسید
یک عمر شد تمام که از دست چرخ ... همچون کفن نه جامه زیبا بما رسید
ز جور رقیب نیز ندیدیم تا بعمر ... رنجی که از حبیب علیا بما رسید
وه جذبه دلم همه آن حفاظتش ... آن به لقا بعالم رویا بما رسید
روی رقیب و وصل کسی ... ... آیا که گفت آنگل رعنا بما رسید

آمد علی چو رفت نظیری و انوری
در بزم چون نماند کسی جا بما رسید

۶۰۹
زان تحفه‌ای که از سر زلف تو وا رسید ... مقتول تیغ چشم ترا خونبها رسید
آن گلبدن بدامن صحرا بما رسید ... روز وصال خوبی شبها بما رسید
آخر مریض عشق تو امید فا نگار ... پیش از رسیده ... به پیش خدا رسید
بردم شرف نه سایه دیوار آن نگار ... بر استخوان فرق من آخر هما رسید
خوشدل شدیم بس ز لعاب دهان یار ... ما را چه خضر را اگر آب بقا رسید
تا پای آن نگار نشد دسترس مرا ... دین بخت سبز بین که بدستش حنا رسید
روشن نمود پیر فلک شمع ماه را ... یا عکس داغ سینه ما بر سما رسید
برق جهان که اهل جهان نام کرده ... آه من است آنکه فراز سما رسید
گشتی مرا و مرد رقیبم ازین حسد ... تیر تو بر صواب نه ... خطا رسید
جانا دماغ کو که جوابت رقم کنم ... باید بصد کتاب نوشتن ترا رسید
گر قابل جواب نباشیم نیست غم ... باید نوشت دفتر درد بما رسید

آمد صبا ز خاک ظهوری سوی علی
گفتم برای دیده جان توتیا رسید

۶۱۰
پایی که زیر سایه بام تو وا رسید ... خوشتر از آن سری که بظل هما رسید
من نیز خون خویش بحل کرده‌ام ترا ... تا دیده‌ام بپای تو رنگ حنا رسید
خار رخت چه پا نه بدل خار شد شکست ... وز زلف بر سرم چه قدرها بلا رسید
در جامع روز جمعه دماغم ز دست رفت ... زاهد ز بوریای تو بوی ریا رسید
هر سوی من چو ... شده سوزنی به تن ... اینگونه غم بیاد ... بارها رسید
می باید از هلال محرم رکاب من ... کز گردش زمانه مرا بادپا رسید
شد باغ باغ بسکه دماغم بغیر تو ... از کوی آن نگار تو گویی صبا رسید
نامه نموده‌ایم رقم بهر شمع رو ... پروانه ما بجای کبوتر بما رسید
کوه غم تو جسم مرا کرد همچو کاه ... وز خط سبز لعل لبت کهربا رسید

رفته علی چو صائب شیرین سخن ز دهر
بس نوبت کلام ظهوری بما رسید

۶۱۱
آثار پری ز رخ تابان تو یابند ... صد فتنه بیک گوشه دندان تو یابند

۱ بالفتح و ثانی ... معنی بر انگیختن اینجا قیامت مراد باشد ۲ از منتخب ۲ پراگنده ... ۳ از منتخب ... ۳ بضم اول ... ... آنرا

آن کس که بود کافر عشقت چه توان گفت ... صد شیوه کافر ز مسلمان تو یابند
حرفی نتوان گفت ز داغ دل عاشق ... صد شور قیامت نمکدان تو یابند
چشمی اگر آرند ... از یوسف مصری ... صد قافله در زیر زنخدان تو یابند
خلقی که چو عنقا گم از عالم خلقت ... دلجمع ته زلف پریشان تو یابند
آن فتنه که افزون بود از فتنه محشر ... در گوشه این نرگس فتان تو یابند
باشد که ز خوم بود آبروی خلق ... آن لعل و گهرها که بدکان تو یابند
در صحبت تو صحت هر کس بود آری ... هر گونه مرض فدیه درمان تو یابند
دانی تو که دانا ز ... نتوان برد ... دانای عالم که بنادان تو یابند

گفتی تو علی واه چه خسرو غزل خوب
خوبان علی فتنه ز دیوان تو یابند

۶۱۲
شیرینی جانها ... خوان تو یابند ... صد مائده لذت بلب نان تو یابند
از لعل لبت ... ... آب گهر یکدانه بدندان تو یابند
فریاد که با ... شکوه چه در روز قیامت ... یاری اگر از گردش دامان تو یابند
راحت ... ... آزاده کونین بزندان تو یابند
باشد که نباشد گل باغ جنان ... هر آنچه که در خار مغیلان تو یابند
هر کشته که مفقود شود از صف محشر ... باشد که ته سایه مژگان تو یابند
در وصلت ... گاه میسر ... هر آنچه که در پرده حرمان تو یابند
آن حسن که بود قاتل آن ... ... در محکمه حشر بدامان تو یابند
گم باد خدایا ز صف حشر ... ... آن فرق که در گوشه ایوان تو یابند
بیعانه نگیرد نه هزاران ... ... آن نسخه جادو که ز چشمان تو یابند
در حرف دگر نیست ... ... آن لطف که در غیظ نگهبان تو یابند

از شرم گنه هر که فرو برده سر خویش
باشد که علی زیر گریبان تو یابند

۶۱۳
فغان ز مهر جبینان که کینه ... اند ... بیک شیوه ستم استاد روزگارانند
فغان که مهر جبینان جفا شعارانند ... ز شور حسن نمکسار دلفگارانند
زنند صد شبیخون ز در برون ... ... بگوی پرده نشینان که پرده دارانند
هزار وعده نمایند و یک وفا نکنند ... امیدوار وصال امیدوارانند
کلاه گوشه ربایند از سر خورشید ... بدیدن ار چه سر راه نی سوارانند
چرا امید طواف است مر ترا زاهد ... جهانه خوار ... باده خوارانند
سحاب سر بمخانه آید و گرید ... چو برق سوخته جان ...
جهانه حسن تو آید و حیرت انگیز است ... که شکل آینه ...
کرا مجال که سر بر کشید ... ... که در صف ...
نه صرف کرده ... خار ره گل ... ... که خار بستر خود ...
ادا چگونه کنم شکر مهربانی یار ... که جان نثار چو من بر تو صد هزارانند
بیا ببام چو خورشید و یک نظر بنگر ... که همچو ذره جهان ... بیقرارانند
چه سبز باغ نماید دروغ وعده تو ... که بر قرار تو هر جا چه بیقرارانند
ندانم آنکه بود مهر من یکی چون تو ... ندانم آنکه ز لیلی ... نزارانند

ز شور چشمی غالب علی ز دنیا نرهی
دگر مگو که چو من در جهان هزارانند

۶۱۴
گدای کوچه شهر تو شهریارانند ... پیادگان در دولتت سوارانند
گر التفات کنند از جمال ما زمین گران ... برو فتاده بکویت صبا ...
بود ز خون جگر ما شراب ... ... ز آه و گریه پی خویش برق و بارانند
امیدوار وصال تو ای وفا دشمن ... فریب گر نه بزم تو در ...
چه خون نخورد لب لعل ... ... نه روز مردن من زلف ... گوارانند
خزانه ایست ز نقد حسن رویت ... بر آن دو زلف سیاهت سیاه مارانند
رسیده‌اند ز باغ نعیم در کویت ... بلند رتبه ز خورشید خاکسارانند
خزان چه برد ز گلشن بغیر زردی رخ ... خراب از کف خود ستم شعارانند
تهی کف است خزان ار در چمن ... ... گل مراد بدامن امیدوارانند
عجب مکن که سینه ما ... عفو شود ... سفید روی به محشر سیاه کارانند
بهشت هست نصیب علی ... ... که مستحق کرامت گناهگارانند

۶۱۵

بتان که با لب خود شهد جان باز انند
ز حرف تلخ نمکسار دلفگار انند

فغان که برق نگاهان چه تیز بار انند
بدوست عربده جویان بخصم یار انند

بسوز عشق جگر ها کباب نسیازند
بشور حسن نمکسار دلفگار انند

چه مرغ جان نه بسیخ نظر کباب کنند
ز خون ابروی خلق میگسار انند

زنند تیر نگاهی که جان بدر گردد
کشند تیغ ز ابرو که دل فگار انند

بدشمنان چه بود شیوه و طریقه شان
ز بسکه دشمن جان بهر دوستدار انند

ز آفتاب سپر میکشند بر سر دوش
ز برق بر سر عالم تبر گذار انند

بجوی خویش همه نور چشم کرده نار
بروی خویش چراغ گوشه بهار انند

بجوی خویش سبق بردگان ز باغ نعیم
بجوی خویش ز فردوس نوبهار انند

ز سحر هاست طلسمی رخ مبارک یار
سیاه زلف و تا لش سیاه مار انند

خط نیاز با نگار نمی رسد چکنم
هزار نامه برم گو صبا سوار انند

مدان فقیر نظر دو جهان گدا بیت
ز داغ سینه همه ها خزینه دار انند

چها که آمده رسیده آ در حریم وصال
گل مراد بدامن امیدوار انند

خوشا کسیکه کند سیر گلشن وصلت
گل مراد بدامن امیدوار انند

بیتے

بپای هاست سر آفتاب چون سایه
بکوی یار چه ذی رتبه خاکسار انند

نهاده اند فلکها سر نیاز بخاک
بلند مرتبه اینگونه خاکسار انند

محال شکوه ندارم اگر نمی پرسی
که صد هزار چو من بر تو جان نثار انند

مگوی راز دل خویشتن به هیچکسی
که دشمنان تو هم در لباس یار انند

امید نیست ز رستم چنین جگر داری
که شیر کوه و دد از تو سنگسار انند

غزل سراست درین عهد انتظام علی
مثال گل همه تن گوش خود هزار انند

۶۱۶

گر رود آن یار در گلشن گلشن بلبل شود
در کند گشتی به هستی خار ز لطفش گل شود

ناکل بل بر سر زخمم اگر آن گل شود
در کف پیمانه مل بلبله بلبل شود

دل بجد گر در دل من یاد آن کاکل شود
سبزه خاک مزارم یکسره سنبل شود

گر برد نام سیحم محتسب در میکده
الی تا مل سر که در مینا د ساغر مل شود

شور رستاخیز را با خلق بر طاق نهند
خواهم آ جوش جنون نسرین غل من ان غل

سایه آن شک لیلی گر فتند برد قیس
هر یکی آهوی هر شاخ او کاکل شود

گر کمانی گمن جای دو تو ببیند خلق
قابل خاشاک زمانه ی چه با بل شود

جوش نزان بلشد اگر بحر فنا اندر جهان
تیغ جانان از برای جان عاشق پل شود

این غزل در وطن گر رفته میخوانم علی
بالیقین خاک بهر سر رشک صد آمل شود

۶۱۷

عاشقانی که بکوی وطنی ساخته اند
خویشتن را بحرم برهمنی ساخته اند

شعرائی که ترا غنچه دهان گوینید
هیچ نادیده زدوان این سخنی ساخته اند

سایه زلف تو گردند سحاب نیسان
عکس دندان تو در عدنی ساخته اند

دعوی خصم نعوذ آه ببین آن تن و توش
عاشق زار ترا همچو منی ساخته اند

گلمی ان که تنم گشته چو مو کرت
آنکه از جان جهانت بدنی ساخته اند

مال و زر یاد فدا اسیر آه که دران
همچو تو تیغ نگه راهزنی ساخته اند

همه مانند سگ کوی ترا جا باز ان کن
رشته عشق بگردن رسنی ساخته اند

در زمانم نشدی چو تو بتا چون شیرین
در زمان تو مرا کوهکنی ساخته اند

هیچ دانی که بتو شکوه نمودند از من
بهر بخیه ات انس سخنی ساخته اند

یاد رخسار ترا سینه من گشته مقام
بهر آن شمع مگر این لگنی ساخته اند

لله الحمد که آلوده دنیا نشدم
دامن زخم سرم را کفنی ساخته اند

کیمیا گر بتر خاک سر خویش نگیر
خود مرا خاک در سیمتنی ساخته اند

عیب من نیست اگر جامه ندارم در بر
چون گل از خویش مرا پیرهنی ساخته اند

نتوانم کشیدن بخیالش در بر
یار ما را چه نازک بدنی ساخته اند

دار عقبی بخرید بلا زر آنانکه
جامه شادی خود را کفنی ساخته اند

زیر پای تو بود حشر بیاد خرام
مرترا فتنه آخر زمنی ساخته اند

بیشک از اهل بهشت اند همه ها آنانکه
بر سر خاک علی انجمنی ساخته اند

لہ غن بالضم یعنی طوق آہنی ۱۰ از بجا بجا ہر ۵۲ [illegible]

۶۱۸

آنکه از روی تو نگین چمنی ساخته اند
از لب رخ تو لعل یمنی ساخته اند

زینه خوشبوی تو باغ یمنی ساخته اند
بوی گیسوی تو شک ختنی ساخته اند

عاشقا که بکوی تو مقیم اند مدام
شام غربت همه صبح وطنی ساخته اند

ندهی بوسه گهم گاه دیری چه الم
بهر دشنام ترا لب دهنی ساخته اند

خار را با گل تر نسبتی آخر باشد
عاشق عاشق تو همچو منی ساخته اند

هیچ دانی که هم از جمله شکست آن بت
اینکه در زلف تو چندین شکنی ساخته اند

مولد خویش نمودند مزار کویت
عشق رخسار تو حب الوطنی ساخته اند

خشک مغزی مگو دیوان نصیب زاهد
ساقیا هیچ تو کی باده زنی ساخته اند

خوبرویان که مرا خانه دشمن بزنند
صید عشقای بدام رسنی ساخته اند

میتوان گفت که کردند لطافت از من
هیچنانت صنم از سیم تنی ساخته اند

آنقدر ها ز نظر ها صنما مجوبی
میتوان گفت جانت بدنی ساخته اند

حله خلد برین شیخ مرا ارزانی
سایه بام تو ام پیرهنی ساخته اند

مسطرم از رگ طوبای بهشت علی
لذت شعر ز نهر لبنی ساخته اند

۶۱۹

ای گل حسن بهجر تو تنم خار افتاد
عاشق چشم تو بی چشم تو بیمار افتاد

شهره حسن تو از شهر بصحرا رفته
آتش عشق تو در سینه کهسار افتاد

شهره حسن تو از شهر بگلزار افتاد
بلبلان زار که گلبن بنظر خار افتاد

شهره حسن تو از شهر بکهسار افتاد
سینه سنگ بعشق تو نثر بار افتاد

آنقدر حسن تو با گرمی بازار افتاد
که ترا یوسف و یعقوب خریدار افتاد

آنچنان طرز ستمها بدل یار افتاد
که تدابیر فلک همه بیکار افتاد

میرسد اشرفی مهر بکف بازار
که ترا پیر فلک نیز خریدار افتاد

نیست امید که جز حیرت حشر بزم
که فروشنده ترا نیز خریدار افتاد

سر دامان تو ای آینیا مکنم
آنچنان زار تو کردی که تنم زار افتاد

بر نخیزم ز تربت تا بقیامت چه عجب
آنچنان جان به تن زار گرانبار افتاد

یاد آمد نه چرا زلف تو در راه دراز
اتفاق سفرم گر شب تار افتاد

خواب گر دیدم بخیال سر زلف تو اگر
در شب تار ز لعبد نظرم یار افتاد

دوست را دوست نت اعانت نکند عجب
در پس دشمن من وه چه سگ یار افتاد

عاشق از ترا جور تو انجا نبرد
گرچه بر خاست ز در در پس دیوار افتاد

مغتنم دانیم بدین دل و جان جهان
گر سر موی تو در دست خریدار افتاد

همره آن گل خوش سیر چمن میکردم
بلبلا نزار تن زارم بنظر خار افتاد

داشت امید تماشا رخت از غرفه
داغ شهر بکوی تو ذره بهوار افتاد

چکنند شکوه لب چشم علی با تو شهید
آنقدر مشق ستم کرد که بیمار افتاد

بجهتم از بال هما داشت مگر خواب علی
عاقبت بر سرم آن سایه دیوار افتاد

۶۲۰

تا بما ساغر از میکده جم نرسد
گر دهی آب بقا تا بگلو دم نرسد

صد جهان عیش بعشق تو بیک غم نرسد
صد فلک مهر بیکذره مقدم نرسد

عرق آلوده رخت واه چه خوش خط تنم
که بدین تیره گل تازه شبنم نرسد

لذت تلخ جواب اگر گوش نکند
زاهد کعبه گهی بر چه زمزم نرسد

شکوه از یار نداریم که با ما نرسید
کز سر نخوت خود بر سر خود هم نرسد

لذت در رخ خود بین خم زمین مانند
هست خنده ان همه تن تا که بمرهم نرسد

میخورم گوشش هر مرده که دشنام ترا
هرگز انفاس جگر گوشه مریم نرسد

خاک راه تو بود خوشتر از آب بقا
ذره کوی ترا نیر اعظم نرسد

او فتاده اعزیزان دل من آه عجب دست
بکمند خوش می تا ماه محرم نرسد

ننهد پا بسر ره باز چو شاهی گاهی
تا زما آب زبان اشک دمادم نرسد

گرد بیتاب نه لب موجه تسنیم مرا
طوبی باغ جنان تا قد آدم نرسد

غالب آید بهر علی است چه هیچ کاهش غم
تو بت سوختن ما بجهنم نرسد

۶۲۱

ای چو تو جگر گوشه یعقوب نباشد
صابر بغم درد تو ایوب نباشد

ای مغز سخن در رگ ندانند و گرنه
بیفایده خود گفته مجذوب نباشد

مغز سخن چند به مغز داغت / هوشت نشود تا ابتر چوب نباشد
دانم که چنان نیست اگر دا بر تو تنگ / هر آنچه که آن خوب کنید خوب نباشد
جز اشک چه باشد بکف صاحب خانه / جز سیل ز رانجا نه که جاروب نباشد
باز هر برابر شم م شهد مگس را / جز شهد لب لعل تو مرغوب نباشد
مطلوب ندا دند گهی در کف طالب / طالب همه جان تا تن مطلوب نباشد
در پرده اگر نیز ز حالم شود آگاه / امید مرا نیست که محجوب نباشد
از اهل خرد اهل دلت کس نشمارد / تا آنکه حواست همه مسلوب نباشد
دیدیم همه با هر خان سرو قدان را / مانند تو یک نیز خوش اسلوب نباشد
بی نامه لفافه بنهم در کف قاصد / راز دل من قابل مکتوب نباشد
العظمة لله تو آن وعده خلافی / دانم بیقین همچو تو عرقوب نباشد

همراه علی هست مگو باز سلیما / خوب است که معشوق بکس خوب نباشد

۶۲۲
گاه دلم ز کوی یار قصد چمن نمیکند / داده ز دست عندلیب صید زغن نمیکند
آه که برده اش کجا اگر من از تو بخطا / یار کجا و لطف کی جور بمن نمیکند
دیده انتظار من بند نشد بجا اگر / سیر سوی مزار من چشم زدن نمیکند
گرمی انتظار یار سوخت مرا چو موم / آه شکار لاغرم تیر فگن نمیکند
دوخته ام بروی او بسکه نظر ز عمرها / او نظر ز مرحمت گه سوی من نمیکند
نیم نگاه ناز او هست هزار برق … / انچه بجان کند فره چنگ … نمیکند
گرچه بغیر وعده ام میرسدم هزار بار / باز وفای وعده غنچه دهن نمیکند
همچو نهال نوجوان قابل بار گشته است / باز عطا دو سه زان سیب ذقن نمیکند
گفتمش ای سیمتن … / یار تو برابری برگ سمن نمیکند
عزت من وقار من بسکه شکسته خاطر است / بین که شکست قیمت لف شکن نمیکند
عیب همه زمانها جمع شده درین زمن / جز من خسته دل کسی … فن نمیکند

۱ نام مرد و ره نگو در عرب کنایه از معشوق عهدشکن ۱۲ از صراح ۲ نام سازی است ۱۲ کشف ۳ نام مقامی است ۱۲ از مدار

داغ … زندگی زیست امید از ان گلم / حیف که وعده من غنچه دهن نمیکند
نخوت و ناز او دگر تا نه فتد چو گل نظر / جامه شبنمی شبی زیب بدن نمیکند
راست همین بود خبر بی من از غنچه دست لب / زانکه شنیده ام بکس گاه سخن نمیکند
هر که شمید گیسویش تا به عمر دیدمش / موی دماغ خویشتن بو ختن نمیکند
مرده بدان مرا صنم زنده بقبر رفته ام / نیست کسی که با دلم زیر کفن نمیکند

همچو ظهوریم علی دل شده واله دکن / قبله اگر شود وطن رو بوطن نمیکند

۶۲۳
چیست که رو بمن دلا غنچه دهن نمیکند / حرف بمن نمیزند گوش بمن نمیکند
هی چه کنم که بهر او همچو کمان ابرویش / گوشه کشیدم از جهان گوش بمن نمیکند
آب شوم اگر چو ام گریه کنم چو ابرها / حیف که یار چون صدف گوش بمن نمیکند
گو همه تن گریستم ابر صفت بیاد دشت / یار بگوش خویشتن در عدن نمیکند
آهوی چشم او چرا می نچرد بوادیم / خاک مرا ابوی خود مشک ختن نمیکند
شعله رسد ز روی او اگر جلوه کند به محفلی / کیست که جان فدا چو شمع با همه تن نمیکند
خاطر من شکسته تر گشته ز جعد زلف او / حیف وفا بوعده اش عهدشکن نمیکند
حیف نمیکند سفر تا شود اش بما گذر / شام غریب لیش را صبح وطن نمیکند

گر همه زهر میدهد یار بجو اچه هم علی / کیست که تن چو جام می جلد دهن نمیکند

۶۲۴
گر همه گوش میشوم یار سخن نمیکند / در همه چشم میشوم رو سوی من نمیکند
حیف که باز یار من رو سوی من نمیکند / انچه که کرد نوجوان چرخ کهن نمیکند
تو ده خاک گشته ام از پی ناوک کفش / حیف نشانه هم مرا تیر فگن نمیکند
آه چه چاره بایدم کرد که من نیک و بد / انچه بیاد میکنم یار بمن نمیکند
جمله هنر بباد رفت آه چه چاره کنم / ساده ز بر از فلک شوق سخن نمیکند
من چه بوقت فاتحه آمدم از لحد برون / کیست که پیش یار من پاره کفن نمیکند
آه کهی بدست یار حلقه بگوش گشتمی / های سرشک چشم من در عدن نمیکند

۱ نام جامه سفید و باریک لطیف ۱۲ از غیاث

هر که بقبضه اش بود مملکت سخنوری / باز اگر نیافته صید زغن نمیکند
میوه طوبی بهشت گر بجوم چه دران / یار که نذر عاشقان سیب ذقن نمیکند

ساقی سیم ساق ما باده که میدهد علی / انچه بروح میکند روح بتن نمیکند

۶۲۵
صحت شود آن روز که آزار تو باشد / مرهم رسد آندم که دل افگار تو باشد
صد گونه شفا بسکه در آزار تو باشد / صد گلشن آرام به یک خار تو باشد
صد چشمه خورشید جهانی ز سر آب است / در دیده تو طالب دیدار تو باشد
صد باغ بهشت است چو یک خار صحرا / آنرا که بسر سایه دیوار تو باشد
صد مرغ هما بوسه برد از کف پایش / آن گرم روی را که طلبگار تو باشد
دارد ز یک چشم دو صد خواب تبسم / آن منتظر وعده که بیدار تو باشد
صد قافله یوسف سر سعانه بدا است / آنکس که خریدار ببازار تو باشد
دارد ز بیمار دو صد عیسی مریم / آن خسته دل زار که بیمار تو باشد
صد تنگ شکر سخن زد ار گوش بیک حرف / شیدا که محو سر گفتار تو باشد
یک حلقه دامت صد … / وه بخت اسیری که گرفتار تو باشد
صد شور قیامت بصماخ اطفتی است / آنرا که خیالش سر رفتار تو باشد

از خویش بدر آی علیا که چو صائب / این دائره ها نقطه پرکار تو باشد

۶۲۶
بود عمری و یک شب در برم دلگیر نمی آید / نگار مسلمی الوابت کافر نمی آید
ز من تشبیه زلف یار با عنبر نمی آید / که بوی کوی او در نافه اذفر نمی آید
مرا در سیر دریا همه خود بر دشمن / که کار بادبان در بحر از لنگر نمی آید
دلت را صاف کن از خاک بو دن در الفت / که این آئینه کردن هم ز اسکندر نمی آید
وصال دشمنم با یار بیغام اجل باشد / که تا گرمش نباشد مور را پر نمی آید
چه نوشم آب زمزم بی لب لعل کسی … / که مارا در نظر هر چشمه کوثر نمی آید

۱ سوراخ گوش ۱۲ از کشف و منتخب و بحر الجواهر ۲ آواز مگس و زنبور و پشه وغیره از لطائف و منتخب

چه بوسم باللب شوق خود ای لب ساغر / که هم لعل لب او تا لب ساغر نمی آید
تسلی نیست دل از عارضت تا بابلی … / که مارا در نظر آن قوز زرین بهتر نمی آید
چه سازم گرچه خوردم صد هزار آن تلخ … / که کار آن لب لعل تو از شکر نمی آید
دلا باید بسر گردن بیک امید عمری / که چون آید کسی کیمیا بی دیگر نمی آید
امید وصل قطع میتمایم ز آجل دستی / چنانم در بر آید آنکه گه بر در نمی آید
دل و دین جان و ایمان جمع کردم … / چه باید کرد با قسمت چه غارتگر نمی آید
نظر بیکار می بینم چه عمر خود که از ماهی / نظر آن ماه هم بیرم چه در منظر نمی آید
ز هول حشر لرزانم نه یا رب این وعظ / قیامت بر سرم آید سر منبر نمی آید

بیک آهی دو عالم را علی بر هم زده حنا / ز یک دل انچه می آید ز صد لشکر نمی آید

۶۲۷
ذلیل اوست که خود را جلیل میداند / ضلیل اوست که خود را دلیل میداند
جلیل اوست که خود را ذلیل میداند / دلیل اوست که خود را ضلیل میداند
قصیر اوست که خود را طویل میداند / حقیر اوست که خود را نبیل میداند
انیس بوسه کشیدن از آن کسی آمرا / که خون خویش روان شق سبیل میداند
برو دکی خبر نظم من بداند آنکس / که سطر شعر مرا رود نیل میداند
رسد بدرک خوشی دیدن چمن آنکس / که غنچه را بسر قال و قیل میداند
خیال نازک ما را رسد آنکس / که پای مورچه خرطوم فیل میداند
ضعیف راه محبت نمیتوان آنکس / که بار پای ملخ بار فیل میداند
کسی چه قدر کند گنج همچو قارون را / که صد چو حاتم طی را بخیل میداند
نداد جام آنکس زمال خویش قارون / که صد چو حاتم طی را بخیل میداند
لبش بیاد حمیم جحیم سوخته باد / که سلسبیل لبت را اشبیل میداند
نصیب باد کسی را نسیم باغ نعیم / که زیر چاه ذقن سلسبیل میداند

۱ گرداد از منتخب ۱۲ ۲ رهبر و رهنما از لطائف ۳ بزرگ و دانا از منتخب ۴ … از شرح نصاب ۱۲ ۵ نام چشمه است در بهشت ۱۲ از منتخب و لطائف ۶ بمعنی آب و خیرات که در راه خدا وقف کنند ۱۲ از غیاث

هزار ساله سفر طی کند گهی شبی / که قصد خطوه جبرئیل میدانند
شهادتست مسلم بران کسی عشقی / که خویش را زولادت قتیل میدانند
نخواست گر که کند کعبه دلی بارد / کسی که قصد اصحاب فیل میدانند
بر آستانه منزل چه جاده گم گردد / کسی که نقش قدم را دلیل میدانند
چه خوش نظر بود آنکس که خال لعل ترا / کباب شامی خوان خلیل میدانند
چه خوش نظر بود آنکس که نقش پای ترا / برای خویش چو چشم کحیل میدانند
چه خوش نظر بود آنکس که راه کوی ترا / نگاه ناز ز چشم کحیل میدانند
چه خال نیل کشیده است بر رخ چو قمر / هر آنکه خون مرا آب نیل میدانند
ملیر سید چو دستم بدامنم خود ریخت / جهانه رمز سخاوت بخیل میدانند

علی که محرم اسرار عشق شد صائب
نسیم را نفس جبرئیل میدانند ۶۲۸

اگر بطرف لبت حرف نام ما افتد / هزار تنگ شکر زیر کام ما افتد
بکار عشق تو گر عقل خام ما افتد / هزار خم ز فلاطون بجام ما افتد
گدائی در او بهتر است از شاهی / چرا نه قرعه دولت بنام ما افتد
دران دلی که ندیدم جای کسی / چه جای آنکه خیال سلام ما افتد
سری که سایه بال هما بود تاجش / بپای دلبر عالیمقام ما افتد
هزار نافه تصدق کنیم بر سر خویش / اگر ز زلف تو بوی بمشام ما افتد
مثال دانه بجز من بر تن خاک سیوم / اگر نگاه تو بر اژدحام ما افتد
دران دماغ که معترض بود ز نخوت / کجا خیال جواب پیام ما افتد
هزار تحفه جان دکنند هر که از دو / کجا امید قبول سلام ما افتد
شبی که جلوه نمائی بصحن خانه ما / هزار اختر تابان ببام ما افتد

اگر ببزم علی حافظ رسی روزی
همای اوج سعادت بدام ما افتد ۶۲۹

چه خوش وصف سراپای تو باشد / به از یکدیگر اعضای تو باشد
چه خوش چشم و چه ابروهای تو باشد / به از یکدیگر اعضای تو باشد
شود ممکن محال از تو فرضا / دلی عکس تمنای تو باشد
نماند دین بیاد کشتی دنیا / تماشا در تماشای تو باشد
زند بر خاک شادی و عالم / دلی کو جای غمهای تو باشد
نه تنها طالب وصل تو باشم / که عالم در تمنای تو باشد
نه تنها گشته شیرین بر تو فرهاد / که هر کس قیس لیلای تو باشد
نه تنها ماه تابان شد تدروت / که هم خورشید حربای تو باشد
نه تنها یوسفی از بهر یعقوب / که یوسف هم زلیخای تو باشد
نه تنها شمع شد پروانه بر تو / که هر معشوقه شیدای تو باشد
بفرما از کجایت باشد این حسن / که صد یوسف زلیخای تو باشد
نه تنها گشته حشمت بر تو بیمار / که زلفت هم بسودای تو باشد
نه تنها سرو بر تو فاخته شد / چو بلبل گل بسودای تو باشد
جن و انسان پری حور و فرشته / همه مخلوق شیدای تو باشد
بود بالها چون بلائے / بر آن فرقی که بر پای تو باشد
محالی را اگر ممکن کنم فرض / نباشد گر تمنای تو باشد

نیازارد علی هرگز دلے را
که می ترسم در و جای تو باشد

۱ گام یعنی مسافتی که میان هر دو پا بوقت رفتار واقع شود ۱۲ از کشف ومنتخب ۲ نام علمی است که دران قواعد کشیدن و برداشتن بارهای گران مندرج است ۱۲ از غیاث ۳ بادشاه یمن ابرهه نامی از راه حسد بر خانه کعبه لشکر کشید همراهش فیلان بسیار بودند چون در حرم کعبه داخل شد خدا تعالی پرندان را برو مسلط فرمود که انها سنگریزها در منقار خویش داشتند چون آن طیور سنگریزها بر دشمنان گذاشتند جمله لشکر ابرهه هلاک شد و باین طور خانه خدا محفوظ و مصئون ماند ۱۲ از مؤلف ۴ سرمه دار ۱۲ از غیاث ۵ داغ گذشته ۱۲
از غیاث ۶ درخت خرما ۱۲
از صراح وغیره

۶۳۰
کجا خورشید چون روی تو باشد / کجا شب همچو گیسوی تو باشد
نعیم از خاکه روی تو باشد / جحیم از شعله خوی تو باشد
کسی را نیست قابو بر دل تو / همه را دل بقابوی تو باشد
مراد دیده کند غوغا چو عوعو / عدو گویا سگ کوی تو باشد
زنی تیر سه پهلو گر ازان به / که جز من کس به پهلوی تو باشد
هزاران باغ گشتم لیکن ایگل / گلی نبود که بر بوی تو باشد
به از احیار شب روز خوابم / اگر فرقم بزانوی تو باشد
بلا می بود عاشق را دو زلفت / ولیکن در میان روی تو باشد
بود خون خلائق شیر جویت / نهی کان سرکنی جوی تو باشد
نیابد گوهرت را کان نیسان / چو برق ار در نگاپوی تو باشد
بود شمشیر خونگانت بمیدان / سر دلدادگان گوی تو باشد
به بعیانه نیرزد نیز یوسف / دو عالم قیمت موی تو باشد
دمی از کف نداده مصحف رخ / مسلمان خاص هندوی تو باشد
نشینی هر کجا در انجمنها / همه را رو بسوی روی تو باشد

علی را زنده عیسی چون تو انکرد
اگر مرده بجا دوی تو باشد ۶۳۱

بچمن ز رنگ روی تو لاله داغ دارد / دل صید به بنجیره ز چمن فراغ دارد
بچمن چه گل چه سنبل رخ تو کجا گلی / که فراز عرش اعظم دل ما دماغ دارد
چمن است صحن بزمم تو بیا گل مرادم / بنوید آمد تو چه نوا کلاغ دارد
دل من ز زلفت شده گم چه بیا سازم / شب تار گم شده را چه کسی سراغ دارد
ز در تو هر گدا را همه فخر بر سلاطین / سر بام تو شرفها ز هما کلاغ دارد
چه شهی به ملک عشرت که همیشه سر گردون / ز هلال عید بر کف سر زم ایاغ دارد
ز چه قصد قتل کردی همه قاصد ملالم / چه زوال ایلچی را چه خبر بلاغ دارد
بفروغ چهره زلفت شب ما علی زند / چه دلاوری است دزدی که بکف چراغ دارد

۶۳۲
ساقیم پر باده ساغر میدهد / شرر بر آتش [illegible] میدهد
لشکری را بادشه زر میدهد / بادشه را لشکری سر میدهد
بوسه می چینیم ز دندان لبش / سر و بر از لعل و گوهر میدهد
میدهد دشنام زاید از دهن / بوسه از رخسار کمتر میدهد
می زنم بوسه بر آن سیب ذقن / این بر نخل صنوبر میدهد
عاقبت چیزی نگیرد از گدا / گرچه دشناش تو انگر میدهد
می فشاند بر آتش جای آب / جای دانه کشت اخگر میدهد
آن سرابی کان سرادی نشست / تشنگان را آب کوثر میدهد
بر سر عالم قیامت آورد / جلوه کان روی انور میدهد
برقها کز جلوه رویش جهد / مرغ شوق وصل را پر میدهد
میکشاید چشم بر دیدار کور / گوش بر گفتار اکر میدهد

عنکبوتی بی مگس دیدی علی
رزق را روزی رسان پر میدهد ۶۳۳

روی تو یادم ز نور صبحگاهی میدهد / زلف تو سهوم ز شبهای تباهی میدهد
شعر خود آندم که خوانم گوش آهی میدهد / داد مضمونهای نگینم الهی میدهد
یار بر من دهد آگر داد از گفتنش / دشمنم هر چند داد روسیاهی میدهد
یا الهی پیش تو رسوا مبادا روز حشر / سد جزو اعظا که از امر تو اهی میدهد
ای دل بیتاب خود تو نا خود نامه بر / کی خبر از حال من قاصد کماهی میدهد
شکر ایزد میکند اظهار حالم پیش رخ / دیدی دشمن چه داد خیرخواهی میدهد
گر عوض منظور سازد ره نشین کوی تو / باد دل خوش شاه دوران تخت شاهی میدهد
انچنان تو شاه خوبانی که هر ره زر شاه من / پیش حشمت تیغ چون سایه ماهی میدهد
بی تکلف ریش عشاق تو سیکر دحضا / جامه ها را سبز خطت بکمک کاهی میدهد
گر کنی دعوی حسن آفتاب نیکوی / ماه گردون صد شهادت ما باهی میدهد

ناصحا روز قیامت گر کند دعوی علی
تا لب ساغر بخون من گواهی میدهد

۱ تمره ۱۲

۲۳۴

خط بدستش قاصد ما میدهد / حکم قتلش یار رعنا میدهد

داد اشکم آب دریا میدهد / داد گلشن خار صحرا میدهد

بوسه از لب میدهد جانان بجا / دشمنم دشنام بیجا میدهد

چون نخواهد داد عقبای مرا / دیگران را هر که دنیا میدهد

بر امید یاس ما نامیزیم / بوسه ام امروز فردا میدهد

جلوهٔ دندان آن بحر کرم / کی مرا لولوی لالا میدهد

گم شوم الانی دانم چه سود / کی نشان یار عنقا میدهد

یکنظر حیران شدم چون آئینه / آئینه داد تماشه میدهد

یار من باشد چنان شیرین کلام / بوسه در گوشم زلیخا میدهد

هر که سیدار د مربی در جهان / هر کسی او را مربی میدهد

هر که در بیعانه داده نقد جان / بیش زلفت داد سودا میدهد

هر که باشد پست همت در زمن / نسبت قدش بطوبی میدهد

نیست جز غم حاصل سیر چمن / یاد چشمش بسکه شهلا میدهد

میرود اشکم فروتر از ثری[1] / ناله ام را ره ثریا[2] میدهد

چون ظهوری گرچه لب بندد علی / در خموشی داد غوغا میدهد

[illegible]

۲۳۵

بهر دیوانه این لطف و کرم شد / اگر جرم قیس مرفوع القلم شد

اگر بار ایا دش چشم نم شد / بدنیا باز [illegible] درهم شد

بیا افتاد دشمن بر سر خاک / چو تیغ یار بر قتلم علم شد

بپای یار شد نزدیک دشمن / چو پای شمع فیض یار کم شد

زهجران بهر کرا شد وصل قسمت / زلیخا دار عمر او دو دم شد

زخاموشی چرا گشتی ستمگر / اگر خسرو راهی باغ ارم شد

چنین خواهی علی را نیز گشتن / دو لعلت بهر جان ما بهم شد

[1] ثری بفتح اول و ثانی و در آخر الف مقصوره بمعنی خاک نمناک و زیر زمین ۱۲ از صراح و منتخب

[2] پروین و آن شش ستاره است متصل یکدیگر و آن منزل سوم است از منازل قمر ۱۲ از صراح

[3] بطوفان اول کنایه از طوفان نوح باشد ۱۲ مؤلف

۲۳۶

زاغ بامت به از هما باشد / بامت از خلد خوشنما باشد

شهرهٔ حسن کرده گمنامم / ذکر عشقم بشهرها باشد

دیده عاشقی است تخم دلم / خاک کوی تو توتیا باشد

کاه باشد بکوه عشق تنم / خط روی تو کهربا باشد

باشدم خود بعاشقی پیوند / بند بندم اگر جدا باشد

نیست غم وعده کرد گر ترتیب / یار من بسکه بیوفا باشد

دشمن بزم دوست بوالعجبیست / زاغ در باغ بدنما باشد

آنچنان لاغری ست فزون روز / [illegible] تا بشب قبا باشد

گو مسیحا بچرخ هفتم رو / مرض عشق لادوا باشد

ما علی زان شکسته تر باشیم / که کسی در شکست ما باشد

۲۳۷

زان خال زیر خط که چو دانه بدام بود / قربان حسن روی تو مشکین ختام بود

از دست نازکش که بگردن لگام بود / اسپ نیاش زبرق فلک تیز گام بود

آن شام یار ما که ستاده ببام بود / آن بام عیدگاه عزیزان شام بود

زان دم که یار کرد سفر از مقام ما / ما را تمام رنج سفر در مقام بود

داغم که چون حلال نشد خون محتسب / در آشکاره می زدمی گر حرام بود

گشتم هلال عید رقیبان که روی یار / چون ماه نیم ماه بخوبی تمام بود

قسمت نگر که از همه شیرین لبان دهر / ما را تمام عمر زلبش تلخکام بود

گردید سرمه گرد ره دشت رستخیز / پامال آن خرام که روز قیام بود

محمود را نبود نسبتی بعشق / آخر بملک حسن ایاز غلام بود

در غیبت تو ساقی و ساغر نخواستیم / خون جگر بچشم مرا می بجام بود

خاموش بود غنچه صفت گر کسی ببزم / دلتنگ که در میان دهانت کلام بود

[1] کبر موم ولک وغیره که بران مهر کنند ۱۲ از لطائف و صراح

ایوا گشت قفا صد بار ز غم در راه / مکتوب ما نبرد ز مرغش بپیامیم

باید بر در حشر نگردد سپید رو / آنکس که رو سیه چو نگین بهر نام بود

امید بود [illegible] گشت علی بیش از کریم / [illegible] منفعل ز جواب سلام بود

۲۳۸

دلدار نباشد که دل [illegible] نباشد / گلزار نباشد که در آن خار نباشد

چون زلف سیاه تو شب تار نباشد / خورشید جهانتاب چو رخسار نباشد

چون من بجهان مسکین [illegible] نباشد / جز مرگ کسم بر سر بیمار نباشد

یک عقدهٔ غم وا نشود از دلم اصلا / پرسان جگر تا لب سوفار نباشد

از یار چه پرسی همه تن دشمن جانست / دردا که سگ یار مرا یار نباشد

بیکار بود سعی همه در ره الفت / در پای طلب تا که سر خار نباشد

از لذت آزادگیم نیست خبردار / مرغی که بدام تو گرفتار نباشد

آخر نه عدو خوف و دهشت ز بهشت / با من سر پیکار تو بیکار نباشد

جز زلف تو ام نیست سیه بختی پریشان / جز روی تو ام طالع بیدار نباشد

والشمس ترحم از سایه در انگوی علی یا / از نا کسیم جالس دیوار نباشد

۲۳۹

جانم بلب رسیده که جانان نمی رسد / درد دلم دریغ بدرمان نمی رسد

با داغ سینه ام مه تابان نمی رسد / با روی یار مهر درخشان نمی رسد

با موی یار حال پریشان نمی رسد / با خوی یار آتش سوزان نمی رسد

پامال کرد آن بت کافر دل مرا / رنگ حنا بخون مسلمان نمی رسد

زلفش گرفته بوسهٔ رخسار بار بار / کافر چنین بدولت ایمان نمی رسد

مار از خیال لطف تو باشد عذاب قبر / باد صبا بخاک شهیدان نمیرسد

قبر است سر بسر [illegible] ام آزادگی غیر / باغ جنان بحجرهٔ زندان نمی رسد

دامان امید نمودم بروز حشر / درد شب فراق بپایان نمیرسد

گردیده ایم گرد ره مهوشان ولیک / تا ما هوای گوشهٔ دامان نمی رسد

[illegible]

[1] جمله ۱۲ از برهان

قاتل ترا و نیز مبارک [illegible] / رنگ حنا بخون شهیدان نمیرسد

تا بحر دی آب بوسه ز نخ [illegible] / هرگز گدا بدولت سلطان نمیرسد

صبح بهار [illegible] بود دلکشا علی / هرگز بفیض [illegible] گریبان نمیرسد

۲۴۰

عضو عضو تو که از حسن نصابی[1] دارد / عارض از خط سیه فرد حسابی دارد

هر که امینگرم دشمن جان است مرا / عالمی عشق بآن حسن تابی دارد

بیگنه کشت مرا باز ز دیوان خرا / شوخیش بین که چه امید ثوابی دارد

نی سواری که سر خاک منش جولان است / ما زمه نو بفلک پا بر کابی دارد

نیست در مدرسه ها درس بجز عشق حجت / حسن از خط بشناسائی تو کتابی دارد

با گهرهای سرشکم چکند پروائی / آنکه لبهای خود از لعل مذابی[2] دارد

آتش روی تو دانم که جگر میسوزد / عشقبازان بنفس بوی کبابی دارد

میبرد بردهٔ اعجاز مسیحا فلک / بر زمین آنکه ز عشاق حجابی دارد

ماه من کم نبود در نظر از مهر فلک / جلوهٔ عارض او طرفه نقابی دارد

کینه بهیچکسی نیست فیضت خالی / عاشق روی تو هم چشم پر آبی دارد

ایدل از راز آنکس همه بیزار شوی / گاه گه رو ببود خوی [illegible] دارد

چه خورد باز علی بار غم روز حساب / که در آن جم غفیر او چه حسابی دارد

۲۴۱

آنکه اندر چمنی پا سر آبی دارد / از چه در باد به پروا سر آبی دارد

نشنود هر که بستر فر شبابی دارد / خبر کن دیر مکن عمر شتابی دارد

بوسه بردم ز رخ و یار عتابی دارد / کی کسی فعل نکو کرد و عذابی دارد

سوی من تیر نبندانست [illegible] / در خطا کردن خود یار صوابی دارد

قاصدان جمع نمودند چه دفتر دارد / او ز خط لب خود قصد جوابی دارد

[1] نصاب در کتب لغت بمعنی اکثر مبنی مال و زر و سرمایه مستعمل میشود ۱۲ از غیاث

[2] لعل گداخته شده ۱۲ از کشف و برهان [3] جمع دابه است بمعنی حیوانات که بر وی سوار شوند و بار بندند مثل اسپ و خر و شتر و فیل وغیره ۱۲ از منتخب

آه در هجرت یاقوت لبی بیدارم
بختم از کوه زمرد رگ خوابی دارد

آب یازود چون بغمت از چشمم
در سر خویش هوای تو حبابی دارد

میکده رو بخرابی بهر دو ره آورد
چشم مست تو بهر خانه خرابی دارد

آنکه در هجر تو ای بحر کرم می گرید
پرده چشم تو گوئی ز سحابی دارد

رشته جان گسلد نیست عجب در سخنی
آنکه در لکنت خود فصل خطابی دارد

ساقیا دور تو دوریست عجب در دوران
جم شود هر که بکف جام شرابی دارد

یاد روزیکه کنم بزم سرور شب هجر
ناله در سینه من صوت ربابی دارد

از ازان شست بعشق تو مرا نی سینه
جلوه آب خضر موج سرابی دارد

تکیه بر غیر مکن همت خود را دریاب
خیمه چرخ چه حاجت بطنابی دارد

اشک از چشم علی کرد روان چون حافظ
تا سهی سرو ترا تازه آبی دارد

نه هر که ملک بگیرد سکندری داند
نه هر که ملک نگیرد قلندری داند

نه هر که گشت بقیصر اعفضری داند
نه هر که رفت بدریا شناوری داند

نه هر که قصر بنا کرد قیصری داند
نه هر که تیغ علم کرد صفدری داند

دلم با آتش عشقت سمندری داند
باشک تختیتم چشم کوثری داند

گرفت عبرتی از من کسی که دید مرا
که پایه من بی پایه مهتری داند

کسی که گوهر جان داد در تمنا
چه قدر اشرفی زر جعفری[1] داند

فتاد عاقبت کار زیر پای نگار
که قدر قامت او چرخ چنبری داند

کجاست زاهد مسجد کجاست ساقی دیر
نه هر که خشک بود در تبه تری داند

نصیب باد مرا خواب تا صباح قیام
که خاک کوچه جانانه بستری داند

دلم بر تو زکف برد چه چاره کنم
بتا دل تو ندانم چه دلبری داند

کتاب وصف ترا می سزد زمن مسطر
که جسم لاغر من بسکه مسطری داند

بقامتت نرسد قامت کسان هرگز
نه هر که رست بگلشن صنوبری داند

علی بخاک حزین خوان تو این غزل که بس او
رموز معنی و در سخنوری داند

۲۲۲
نه هر که سکه بزر زد سکندری داند
نه هر که شد بهوا شیوه پری داند

نه هر که تیغ بدوش است صفدری داند
نه هر که سوزنی[1] دارد رفوگری داند

نه هر که سبحه بگردن بود مسلمان است
نه هر که رشته بدوش است کافری داند

نه هر که آب بخجه رشید داد برهمن است
نه هر که بت تراشید آذری داند

نه هر که باده بنوشد مغان شود در دیر
نه هر که خرقه بپوشد قلندری داند

نه هر که مهر شود مهربان شود بر خلق
نه هر که ذره شود کار بوذری[2] داند

نه هر که داغ بدل شد چو ماه گردد ماه
نه هر که شب نکند خواب اختری داند

یکی چو خاقانیم گفت دیگری سعدی
کسی رشید بگوید کس انوری داند

علی بخوان غزلت را بمرقد حافظ
که لطف طبع و سخن گفتن دری[3] داند

۲۲۳
کسی چو حور بهشت کسی پری داند
یکی چو ماه یکی رشک مشتری داند

کسی بملکت حسن سروری داند
که برتری فلک را فروتری داند

چه احتیاج بفصاد عاشقان ترا
که خار جاده این دشت نشتری داند

بانتظار تو شامم شود سحر هر شب
که چشم عاشق چشم تو اختری داند

بصلح سیمبران دست برد آنکس
که راه و رسم همه جنگ آوری داند

سر کسی است سزاوار افسر اقبال
که راه سروری و رسم افسری داند

مگو که شد ورق باد برد مکتوبم
که نامه من بی بال زکبوتری داند

زسایه نیز رفاقت مجو بمنزل عشق
که خضر هم نه درین دشت رهبری داند

[1] نی بست که بهندی چھپر گویند ۱۲ از غیاث [2] نام یکی از اصحاب پیغمبر صلعم که از زمره مهاجرین بود ۱۲ از غیاث [3] نوشته اند که در زمان بهمن چون مردم از اطراف بدرگاه ادمی آمدند مردمان زبان یکدیگر نمی فهمیدند حکم کرد که زبانی وضع کنند که بدر پادشاه و در آن تکلم کنند لهذا بدری نامند یعنی زبان درگاه سلاطین

[1] زر خالص منسوب بجعفر یکی که وزیر هارون رشید بود و قیل از جعفر یکی زر مغشوش سکه میکردند چون او وزیر شد فرمود که طلا را خالص کنند و بران سکه زنند ۱۲ از بهار عجم

عجب مدار خلائش ز پیکرم سازند
کسی که گاه صفت راه کهتری داند

مگو که بهر همه اخوان یوسفند بخلق
چهانه یوسف کنعان برادری داند

عجب که دامن لطفش بنا دیدم دست
چه بانه شیر دهن سایه گستری داند

هلاک رشوه خاکپای رهگذران
چه سود از ینکه کسی کیمیاگری داند

گدا از نیست صبا از لبعد کویش
زمانه آتش سر سکندری داند

بغیر یار که بر سد مرا بر دو زمین
جز آفتاب چه شی ذره پروری داند

بجز علی نبود کس ظهیر یار در دهر
که در فقر و تری از چرخ برتری داند

نزدیک باد یار خدایا بگرد خویش
آنکس که از در تو مراد دور میکند

وصف ملاحت تو مرا کرد تلخکام
شیرینی کلام مرا شور میکند

چون آفتاب معنی روشن رقم کنم
بیند اگر حسود و عدو کور میکند

مژگان یار را بخیالم گذر مباد
دلها نیستر خانه زنبور میکند

عکس لبت بچشمه گرمی فتد گهی
آب زلال را می انگور میکند

صائب بیار باده علی را حواله ساز
پیمانه چاره سر پر شور میکند

۲۲۴
عشقت مسیح را چه رنجور میکند
پایت متابله بیر زن تو میکند

دقتیکه یاد قامت آید بدل مرا
در چشم [illegible] میکند

افتد بر دو فرشته اگر جرعه خون
زر دو شهر [illegible] میکند

سودای او بسود بود در دکان دهر
هر کس که در میان کسان [illegible] میکند

یابد سزای دار زخار رقم هر که
[illegible] میکند

گل می شود ز لطف وصال تو داغ دل
غم را نگاه در حسرت شور میکند

برق بلاست آدمی جسم عاشقان
جا گاه فتد نگاه تو نابود میکند

باشد ملک عشق شهنشه [illegible]
[illegible] میکند

هرگز مدار [illegible]
فریاد جا نیا زلف [illegible] میکند

۲۲۵
چو لطف یار نماند ستم نخواهد ماند
چنانکه عیش نماند ستم نخواهد ماند

هوای صید گرت کعبه شهر گرفت
غزال بحرم حرم نخواهد ماند

گهی چو قامت دلدار راست خواهد شد
همیشه بخت چو قد دژم نخواهد ماند

امید کیم از خشک مشتری زاهد
بدامن تر من نام نم نخواهد ماند

دریتیم بشود در کنار اگه مدام
بتیر تیمی تو ظل عمر نخواهد ماند

ندانم آنکه شود از شکست منکرم
امید نیست که از نقش نجم نخواهد ماند

بغیر نام سخن بر زبان روز پریشان
همیشه در کف شهنشه درم نخواهد ماند

کسی بوقت اگر دم زند بغنچه دهان
همین معامله در زیر بهم نخواهد ماند

بلی بنام تو یا آن قلم که نامه
که کاغذی بجهان و قلم نخواهد ماند

نموده ام لب بر آب بیمیا کند
که جام باده کسی جم نخواهد ماند

بچشم یار ذلیل از چه شد علی حافظ
رقیب نیز چنین محترم نخواهد ماند

۲۲۶
روی تو شام را سحر نور میکند
زلف تو روز را شب دیجور میکند

باشد گدای کوی تو بهتر ز پادشاه
کشکول گدیه افسر فغفور میکند

جانا عدو شدست امروز خواه نیز
حال بدم بپیش تو مذکور میکند

کاریکه کرده بود سلیمان بملک خویش
اکنون بر بگذار تو هر مور میکند

دولت کمینه را کند از زندگی سر جدا
بر باد مور را چو پر مور میکند

هر چند که فریاد و فغان گوش نکردند
صد شکر که در [illegible]

داغ جگر آسمت چراغ لحد ما
صد شکر که این [illegible]

بردوش ببردند کسان عاقبت کار
[illegible]

تو مپندار که علاج است امیدم [illegible]
[illegible]

ایوا در آغوش لحد او در [illegible]
[illegible]

یاد نکردند گر آباد چه ویرانه
[illegible]

صد حیف که اشکی شفاء چشم حکیم
تا چشم گهر از مهر جان گوش نکردند

[1] جشن و شادی ۱۲ از برهان و جهانگیری

صد قافله سالار شده غرق چو یوسف — گو چاه زنخدان تو خس پوش نکردند
همخوابه نگشتند بمن تا که تنم را — زین غم نه چو تار ته شب پوش نکردند
زانانکه نکیدند لب لعل تو در خواب — قندی بگل آمیخته هم نوش نکردند
خود در الخیال تو فراموش نمودم — بردند سر هوشم و بیهوش نکردند
گه بر سر ما از ره نسیان نرسیدند — ما را گهی یکروز فراموش نکردند

با منتی کشتند علی را چو تو غالب
بردند سر از دوش و سبکدوش نکردند

۶۴۹
عزم خود گشتنم ز فرقت بود — سنگ راهم امید صلت بود
زاهد من نبوده ام تنها — پیش آن بت تمام خلقت بود
رفعتم بین که این فلک ز من است — فیضیاب درم فلاکت بود
چهره اش بود آفتاب امید — سحر آرزو صباحت بود
نیست یک دامن ترم بشمار — پیش او صد دلیل عصمت بود
چون نمی خورد می مگر زنگ — سر میخانه ابر رحمت بود
منت یار میکشم سر قتل — در شهادت مرا سعادت بود
با صبا گفتگو ازین دارم — باریاب حریم حرمت بود
قسمتی دور کرد هی از وی — هر کسی را نصیب قربت بود

یاد قاتل نکرد سهو علی
زخمها را نمک ملاحت بود

۶۵۰
زلفت که به پیچ و تاب باشد — مار سیه عذاب باشد
روی تو که در نقاب باشد — خورشید ته حجاب باشد
چون حسن ترا حساب باشد — هر موی تنت نصاب باشد
رویت که بآب و تاب باشد — گل گویدش آفتاب باشد
گر باره سر خطاب باشد — دانیم که در عتاب باشد
چون شمع درون فانوس — در جلوه آفتاب باشد
شید الغم تو شیخ فانی است — هر چند که در شباب باشد
تا دادن او جواب، قاصد — از نامهٔ ما جواب باشد
تیری که زدی بدشمنم خورد — گاهی بخطا صواب باشد
چون خواب کنم نظر فتد یار — بیداری بخت خواب باشد
داغی ست بدل چو مهر محشر — وز دود فغان سحاب باشد
گه از ملک است بهتر انسان — بدتر گهی از دواب[1] باشد
این پیر فلک نگر شفق بین — کز خون منش خضاب باشد

گفتی غزلی چه خوش علیا
هر شعر تو لاجواب باشد

۶۵۱
لب خموشان فضول گویانند — کم خروشان زیاده جویانند
تیز ندیار حرف بسکه ز چشم — لب خموشان فضول گویانند
ذره خواهد که آفتاب شوم — کم نصیبان زیاده جویانند
زیر بام تو خار می چینند — با فلاطون که هم سبویانند
آهوان ختا شکار کنند — سبزه خطان که مشک مویانند
بازنامید گر ز دست روند — سرو قدان که آب جویانند
آتشی میزنند در گل تر — لاله رویان که شعله خویانند
خار و خاشاک زده شده گل تر — نی سواران عبیر بویانند

ای ظهوری علی بگریه ساخته
پاک بینان نگاه شویانند

۶۵۲
باد دستان که طفلک ما ساله میرود — گوئی مه تمام بدین هاله میرود
جانانه ام که جانب دنباله میرود — جان بهر استغاثه بنگاله میرود
گل گویدش سلام چو بستر ز نیم نیم — باد صبا بباغ چو دلاله میرود
مانند دیگ جوش زند سینه زین الم — نزدیک یار جانب پیاله میرود
صد حیف تا درش نتوانم که دم زنم — از فرش تا بعرش ز دل ناله میرود

[1] جمع دابه است بمعنی حیوانات که بر سوار شوند و بار برند مثل اسپ و خر و شتر و فیل وغیره ۱۲ از منتخب [2] موافقت کرد ۱۲ مؤلف

وصف قد و رخ تو چو آرند در میان — بیرون ز باغ سرو دگل و لاله میرود
این طفل نی سوار که چون برق میجهد — طفلش سوار ان که ز آتش پرکاله میرود
این طفل را مگوی که طفلی است نی سوار — کز آتش جهان ده پرکاله میرود
بالا کیش نگاه کن شوخیش ببین — کش برق شعله ریز بدنباله میرود
نخل امید نیست اسیم که بر دهد — کز اشکهای چشم منش ژاله میرود
خون میکند هزار دل آهوان چین — بوی گیسوی تو که ختاله میرود
زیر سپهر سینه ام آمینه خانه ایست — عمرم که با تلاشهٔ غساله میرود
ای شعله رو چگونه کشم بوسه از لبت — بر لب ام از نام تو تبخاله میرود
بر دوش میبرند چو خم سوی خانه اش — گر پیش یار شیخ نود ساله میرود
عفت مآب گشته برآید چو بو ز گل — در کوی او نسیم که محتاله[1] میرود
مائیم در شمع طور تجلای موسوی — وای بر کسی که در پس گوساله میرود

آن چشم جادو ز علی بین چو حافظا
کش کاروان سحر بدنباله میرود

۶۵۳
آن تبانی که نظر جانب ما نیز کنند — با همه کار خودی کار خدا نیز کنند
جمع ضدین نیازند مگر جمله بتان — شوخ چشمی نمایند و حیا نیز کنند
بیچه امید پریدن طرف دام بتان — آه کاین قوم کسی صید رها نیز کنند
خوش نمایند بپا بوس گهی شیدا را — گاه غمگین بحنا بستن پا نیز کنند
فی المثل با هر خان گر همه تن شیر شوند — بر سر عاشق جانباز جفا نیز کنند
چشم بیمار بتانم که چه بیمار کنند — باد و سه بوسهٔ بادام دوا نیز کنند
عاشقان را همه داد ستم و جور و جفا — که بس از ناله و فریاد دعا نیز کنند
یا الهی ز کسانی بتو خواهیم پناه — که بکس دوستی از بهر دعا نیز کنند

سعدیا عیب نگوئی سخنهای علی
آنکه از اهل صواب اند خطا نیز کنند

[1] زن حیله گر و مکاره ۱۲ از کشف و منتخب [2] پیالهٔ شراب که بوقت صبح نوشند ۱۲ از کشف و مدار [3] کلمه افسوس است ۱۲ از غیاث

۶۵۴
این تبانی که با او عدو ما نیز کنند — گاه باشد که بلا جرم سزا نیز کنند
نیست امید عیادت ز ادای تو بتا — در پس نام تو هر چند قضا نیز کنند
بو العجب نیست بمقصود رسیدن کانم — زهر ریزند بحلقوم و دوا نیز کنند
نیست مقسوم گدائی در تو کس را — ورنه مخلوق گهی صید هما نیز کنند
وصف لبهای تو با برگ گل تازه کنند — که اشاره طرف آب بقا نیز کنند
دعوی حسن تو آنانکه ببرهان دارند — هر دو رخسار چو یاسمین گوا نیز کنند
گر در آئی بدر خویش پی آن دادن — پادشاهان تن من شکل گدا نیز کنند
گر بود دسترسی زینی عشاق بدیر — مدعای تو بر آرند و دعا نیز کنند
عاشقان تو فرستند بر دیو تو — عرضهٔ حال دل خود بصبا نیز کنند
لن ترانی نبود مانع دیدار اگر — جزع تا روز جزا دو همه جا نیز کنند

سعدیا گر نکند یاد علی یار بجاست
ما که باشیم که اندیشهٔ ما نیز کنند

ردیف الذّال

۶۵۵
شور داغ دل من کرد اثر در کاغذ — حرفها شعله شد و نقطه شرر کاغذ
نام آن شوخ اگر ثبت کنم بر کاغذ — در هوا رقص کند همچو کبوتر کاغذ
در دنامه چه نویسم سوی آن پرواز — قلمی یافته ام نیست میسر کاغذ
می نویسم خط پر شوق بت زرکرا را — رگ سرو است قلم برگ گل تر کاغذ
سوز دل زین که نوشتم بآن سنگین دل — که بسوزد ز شرر بال کبوتر کاغذ
وقت تحریر خیال رخ آن سیمبر است — می شود در کف دستم ورق زر کاغذ
نامهٔ شوق مرا گر کسی کاغذ باد — گرد پیدا بهوای رخ او بر کاغذ
خط عاشق بر من چه جوابی خوش داد — بوسه ها زد بکف یار ستمگر کاغذ
یاد زلفش چو بدل آمد نوشتم — خود بخود گشت سراسر معنبر کاغذ
نامه رسان کی آن شکرستان کردم — حرف بنوشت ز نقطه رخ اخضر کاغذ
سوختن هنگام رقم کلک بسوز جگرم — بود از دیدهٔ خونبار ز لب تر کاغذ

فرض کردیم جوابت ننوشت آن محبوب | میتوانیسیم بآن شوخ مکرر کاغذ
دوستان زود بگوئید بیا داخواہ | قاصدی داد بدست من مضطر کاغذ
اختیاری است جوابم بدهد یا ندهد | می نویسیم بآن شوخ ستمگر کاغذ
میکشم گریه بسی نامهٔ آن طوبی قد | میخورد غوطه بسرچشمهٔ کوثر کاغذ
نتوانست جواب خط من یا ننوشت | نشد ای حیف دران شهر میسر کاغذ

می نویسیم علی خط طرف آتشین روی
باید افشان کنی از شعلهٔ داخگر کاغذ ۶۵۷

خط یار آمد و شستیم نثار کاغذ | سرمهٔ دیدهٔ حور است غبار کاغذ
سحر عید مر آگشته سواد در و شن | می زند خنده بگل نقش نگار کاغذ
لفظ بر مطلب دل آئینه بتصویر است | رشک الی زنگ بود نقش نگار کاغذ
بار احسان حبیبت اجباب گران | طاقتی کو که برآئیم ز بار کاغذ
وصف زلف تو اگر ... قلم | بوی فردوس ز خط غبار کاغذ
[…] | از پی محبس ما ساز حصار کاغذ
[…] | یا الهی گوهر مطلب کبنار کاغذ
[…] | جان مشتاق فدا باد بکار کاغذ

از خط یار ... صورت شادی گشت
[…] علی ... کاغذ ۶۵۸

لعل لبت ... شکر بود لذید | آب حیوان یار ز کوثر به بود لذید
[…] لذید | در وصل یار باده بساغر بود لذید
[…] | گر پیش یار غیر ... بود لذید
[…] شکر […] | آب لبت بشهد برابر بود لذید
[…] | بر روی یار زلف معنبر بود لذید
شهد ... شکر مراد دل ... | یار البت ز قند مکرر بود لذید
برق فلک ... دلم ... | ابر سیه بساقی و ساغر بود لذید
قطرات اشک بر سر مژگان ... بود | شبنم چنان که برگل احمر بود لذید

حاسد مشو بدولت غیر ای ... | حقا که هر چه هست مقدر بود لذید
بدبخت را است لذت عمر ... | دردا که هر چه نیست مقدر بود لذید
در یاد سرو قامت خود گریه میکنم | بر جوی باغ سرو صنوبر بود لذید
آب بقا بخضر مبارک که عاشقم | حلق مرا روانی خنجر بود لذید

کوی نجف خوش است علیا ز باغ خلد
آب خم غدیر ز کوثر بود لذید

۶۵۹
گر دید زهر دو گفت از انگبین لذید | باشد لبت ز میوهٔ خلد برین لذید
نقش قدم بخاک ره کوی آن صنم | در چشم عاشق است ز نقش نگین لذید
حرفی بوعظ و پند ز یک ناصح ... | چندین حدیث یار ز صد نازنین لذید
جانم فدای خاک کف پای آن نگار | از لطف مهر غیر ز تو خشم و کین لذید
دیدم که شیر ... جان لعاب یار | آب بقا بخضر نباشد چنین لذید
صد انگبین غیر بیک حرف تلخ ناز | یک حرف تلخ دوست ز صد انگبین لذید
تلخی مرگ لذت عمر ... داد | دشنام تلخ بود از آن ... لذید
بوی ز گیسوی که صبا آورد بمن | داند مشام عشق تو از مشک چین لذید
دشنام و پند از صنم و شیخ گوش کن | دانی که چون بود سخن دلنشین لذید
سنگ فلاخن آن گل تر ... | گلدسته ایست سنگ کف نازنین لذید
آب حیات ... گرفته ... | جام شراب تلخ بود از حسین لذید
شیرین کلام شیخ ... | باشد کلام تلخ بت نازنین لذید

... علی ... تو در بهشت
باشد لبت ز میوهٔ خلد برین لذید ۶۶۰

ایام بی تو ... لذید | بی تیغ تو چنانکه جراحت نشد لذید
بی روی ... عزت ... | بی روی تو چنانکه دقائق نشد لذید

۱ـ کنایه از فال گیرد این فال مخصوص آنها به ... باشد ۱۲ از بهار عجم
۲ـ آنست سنگ اندازی که بهندی گوپهن گویند از سراج و برهان
۳ـ بیحیائی و بے شرمی و بے ادبی از منتخب و کشف

روح هم به تن گداخت در بزم یار ... | بی رنجهای هجر تو راحت نشد لذید
بی سود بو گشتن شیدا بحر و بر | بی همرهی یار سیاحت نشد لذید
گفتیم حال خویش بدیوار و در ولیک | بی گوش گلعذار فصاحت نشد لذید
شور نشور ریخت نمک در شراب عیش | بی بوسهٔ لب تو اباحت نشد لذید
دل تنگ گرد تنگ دهان ... خویش | بی وصلت العزیز فلاحت نشد لذید
با گریه تو هیچ نمک تن گداختیم | در تلخی ممات ملاحت نشد لذید

لذت در رق نیافت نظیری بجز علی
در نامها سخن بفصاحت نشد لذید ۶۶۱

اگر تلاش کنی بهر بد نظر تعویذ | کنم برای تو از پارهٔ جگر تعویذ
نمی سزد که تو سازی ز سیم و زر تعویذ | کنم برای تو از نقرهٔ قمر تعویذ
همه بلای دو عالم محافظش گردد | کنم ز پارهٔ دلها اگر تعویذ
ز آفتاب فلک رسیده ایم ترا | کسی نساخته از نقرهٔ قمر تعویذ
شنیده زینت خوبی شود ... حسن | ببازوی تو بود برق جلوه گر تعویذ
چو کرد آن بت ترسا تلاش ... تعویذ | ببندر رجع نمودند بار دگر تعویذ

نیامده دل آن بت بدست ما کمروز
نهاده ایم علی زیر صد حجر تعویذ ۶۶۲

نساخته ز زر بهر سیمبر تعویذ | که نذر کردمش از پارهٔ جگر تعویذ
چه خلقتی است که کرده هجوم بر تعویذ | ز بازوی که فتاده بهر نگه تعویذ
چه زیب یافت ببازوی آن قمر تعویذ | که نیست زینت بازوی هر بشر تعویذ
اگر طلب کند آن ... قمر تعویذ | ز نور مهر کنم ... تعویذ
کنم برای تو از نقرهٔ قمر تعویذ | که بازوی تو نباشد مقام هر تعویذ
نزاکت است فقط ... | بود ... از بسکه در ... تعویذ
جواب خط نیازم نداد آن ... | که کرد نامهٔ دلدار نامه بر تعویذ
هوای وصل ... دل داریم | بطرف بادیه بستیم بر شجر تعویذ

۱ـ حلال و مباح گردانیدن از غیاث.

فدای هیکل جانان چه خوش نما است | که از گلوی او در آن بسته کمر تعویذ

بفکر وصل که نعلی در آتش است علی
خراب شد عمل و بود بی اثر تعویذ ۶۶۳

نساخته اند ز بر یار سیمتن تعویذ | که هست مهر فلک بهر ماه من تعویذ
چنانکه مهر منور ز صبح بر آید | ببازوی تو بود پرتو فگن تعویذ
چه احتیاج که نازت بیار نقش کند | ببازوی تو بود حفظ ذوالمنن تعویذ
بچشم زخم عدو دوست آهوی ختن | نوشته ایم بصد جهد گر کند تعویذ
برای بازوی آن سیر زا منش یاران | نوشته ایم بصد برگ یاسمن تعویذ
اگر نسیم برد بو شوق تعویذش | ز برگ گل کندش بلبل چمن تعویذ
اگر تلاش کنم مشک ... | ز نافه نذر دهد آهوی ختن تعویذ
و ان یکاد نوشتم ... | ببندر می برم از بهر سیمتن تعویذ
بعد شکایت شیرین ... | منقش است سر قبر کوهکن تعویذ

چه احتیاج که تفتیش حرز و نقش کنم
برای ماست علی نام پنجتن تعویذ

۱ـ بهندی آنرا گیندا گویند ۱۲ از سراج و برهان.
۲ـ پناه گاه و مجازاً تعویذ ۱۲ از منتخب و صراح و کشف.
۳ـ وَإِن يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ۝ وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ ۝
سورهٔ قلم پاره ۲۹ یعنی قریب است که کفار قرآن مجید را می شنوند ترا از نظر خویش بیندازند. آنها میگویند که این شخص دیوانه هست حالانکه قرآن مجید جمله عالمیان را موجب هدایت باشد ۱۲
از مؤلف

قربان کنیم بر سر زلفش شب فراق
خورشید صبحدم چو دهد یاد روی یار
هر چند شیخ شهر بدل تعد غم آراست
تسبیح نام دوست بود بند صد زنار

فصل بهار و هجر گل اندام هی علی
موج نسیم گرد بدل کارد ذوالفقار

ردیف الرّاء

۶۶۳
جمال یار نگر دیده پر آب نگر
نزد دل شاه نگر منزل خراب نگر
دل شکسته نگر صد عتاب نگر
هبوط ژاله نگر خیمه حباب نگر
در انتظار تو ای ماه چارده امشب
کشاده دیده نگر زان برید خواب نگر
بزم یار نگذریست رقیبان را
در آ و شعله نگر شعله شهاب نگر
کدام صاحب منزل سوار میگردد
هلال چرخ نگر حلقه رکاب نگر
تامل چه کنی زدن قدم به تربیت
کتاب سینه نگر نقش پا تراب نگر
بیا ز زلف بتان بحجاب ذقن خورشید
به بحر موج نگر جانب سحاب نگر
به هجر یار چرا مضطری چنان ای دل
بباغ سبز نگر سوی آفتاب نگر
مباد قسمت من یار یا بی بزمش
صدای ناله نگر محفل رباب نگر
چه نسبت ترا سرو با قد گلرد
تو شاخ خویش نگر دست پیچ و تاب نگر
غنیمتی شمر و هر چه کردنی است بکن
حواس خمسه نگر طاقت شباب نگر
تفاوت است نهایت میان چرخ و زمین
علوم سینه نگر پس فن کتاب نگر

علی کتاب بود سینه علم الفت را
رموز عشق نگر درس فصل و باب نگر

۶۶۴
دلا کباب ساخته ساقی فراق یار
پیمانه صبوح ز خون عدو بیار
برو نشسته است اجل منتظر ترا
جانا بیا که بر تو کنم جان خود نثار
خندیدن گل است صدای عفو الغفور
باید شکست توبه در این موسم بهار
از دل برون نشاخته کمی دک غم
هر چند بنده زاد مرا شیخ ذوالفقار
چون آفتاب بس داغ جنون است بر سرم
در فوج کودکان منم امروز تاجدار
سر سبز سر برآوری اینک بزیر چرخ
چندی بزیر خاک نهان باش دانه وار
مائیم گرد باد سر راه کوچه ها
برباد کرده است مرا عشق سوار
گر دیده آ دیده من ابر برشگال
باشد دلم بسینه کمینه برق دار

۶۶۵
شد شمع جمع انه سوز شبانگاهش نگر
بیش نه گرماند شب تا سحر کاهش نگر
بر گرد شد دود نکو داد زنش بیده
آئینه سیرتن برد و زشانه آرایش نگر
فسوس آمد مرا حالش آن نقا
بستر ز خاک کوچه او مسند جاهش نگر
آن صاحب عیش و طرب افتاده در خاک تعب
چون رخ حرم گاهش نگر افتاده برزش نگر
یا رب گدای بوفا برد دل او را ز جا
ور درد و ستان گردش جد الطبع مواخاهش نگر
ای نازنین نازنینان کی تغافل تحسین
رخسار چون ماهش نگر غمها جانکاهش نگر
تا چند این جور و جفا با آشنا نا آشنا
آن چشم چون نرگس درا وان چشم کاهش نگر
اندر گوی کوی تو بس باشد نهان در خار و خس
ای یوسف نفس افتاده در چاهش نگر
آخر گل خوبی این گلزار محبوبی آن
با صبر ابو آئین غمها جانکاهش نگر
در سینه حکایت شده از بس ستایش شد
یوسف زنخ حکایت شد این عشق نگاهش نگر

از بیخیالم چون حزین دارد علی یار آگهی
چشم گران خوابش ببین مژگان آگاهش نگر

۶۶۶
در بتان شهر با آتشش نگر
جانب خورشید بین شانش نگر
رو بباغ و نرگستانش نگر
باز آ و چشم فتانش نگر
رو بباغ و باز ریحانش نگر
باز آ و زلف پیچانش نگر
رو بدریا و ببین موج و حباب
باز آ و عهد و پیمانش نگر
رو بدریا بازو گوهرها ببین
باز آ و ساکت دندانش نگر
صد چو یوسف کاروان غرقاب شد
قعر این چاه زنخدانش نگر
صد چو یوسف کاروان قید اوست
وسعت زندانش نگر
تیغ سر کرد و برای قتل من
در حقم این احسانش نگر
قاصدم را قتل و خط را پاره کرد
این جواب خاص یارانش نگر

۱ بضمتین فرود آمدن ۱۲ از کشف ۲ شعله آتش بلند شده ۱۲ از منتخب

چشم سیه مدیر ترا در خط نوشت
در دلم این زخم پنهانش نگر
چون قطره باشد بعقرب بیش غیر
میزبانی بین و مهمانش نگر
همچو خورشید است شبنم در شرف
میزبانی بین و مهمانش نگر
می برد دلبر دل عالم زبر
همچو گیرای مژگانش نگر

گر نه واقف ز قدر من علی
خون من بر طرف دامانش نگر

۶۶۷
ای صبا زان بت گلفام پیامی بمن آر
مژده وصل بتو بوی سلامی بمن آر
بال و پر ریخت مرا شوق اسیری همدم
وقت مرغ کفش گوشه دامی بمن آر
ماه نو حلقه ماتم شب عیدم گردید
تا سحر افلاک آن ماه تمامی بمن آر
قاصد اگر ندهد یار پیامی ندهد
تر زبانی بکن و خشک سلامی بمن آر
حفظ ناموس چرا سنگ ره عشق شود
یکجهان ننگ جنون از پی نامی بمن آر
جان گم گشت چو افتاده ز طارم چرخ
یا رم آه رسا از سر بامی بمن آر
قاصد ا همچو قلم سینه شگافت مرا
خطی از سبزه خط مشک ختامی بمن آر
تیر دور ز خاکم قدمی چند ابوا
جذبه ای لب یار مرا کید و سه گامی بمن آر
ساقیا سوخت دلم حوصله خم نوشی
جرعه چند ز میخانه بجامی بمن آر
گر سر مشق ستم بر سر عاشق داری
جای دل پاره از سنگ رخامی بمن آر
قاضی دوران کنون خون مرا کرد حلال
ساقیا تا بتوان آب حرامی بمن آر
نخل خشک است الم قامت و ما یم در گل
ای فلک سرو قدی کبک خرامی بمن آر

قاتلا خون علی پیش تو گر نیست هدر
می زنم گردن خود خیز و حسامی بمن آر

۶۶۸
قاصد از آن ستم ایجاد جوابی بمن آر
در گذشتم ز عنایات عتابی بمن آر
زاهد اگر بصفا آئینه سازد دل را
جانب میکده رو دست شرابی بمن آر

نفسی چند بر آرم ببرت ساقی
مثلی خوش زمن از بحر و حبابی بمن آر
دشمنم جان هدر از رشک و کنم شام دگر
مژده وصل از آن حسن مآبی بمن آر
خون دل میخورم ای چرخ بجای صهبا
اختر سوخته ام جای کبابی بمن آر
جلوه روی بتی برد ز سر هوش مرا
عرق از چهره او جای گلابی بمن آر
شد سیه روز عدو ای فلک از جلوه یار
شبی آن دولت بیدار بخوابی بمن آر
تا بکی حیله نمائی بزکات حسنت
بوسه چند بده فرد حسابی بمن آر
وصف رخسار خودش نویسم صحاف
چون دل ساده دلان ساده کتابی بمن آر
آستین سوخت فلک ابر شکر گرم
یک در و مال و دامان سحابی بمن آر
پیر گشتم تجوانی بفراقت طفل
در کنارم بنشین تازه شبابی بمن آر

نام رام را نتوان برد علیا بو تر
بر هوا دام فگن صید عقابی بمن آر

۶۶۹
ای صبا نکهتی از زلف فلانی بمن آر
مژده وصل معشوق جهانی بمن آر
مانده از تو نخواهم فلک جز قفا
همچو لعل لب خوبان لب نانی بمن آر
قتل کردی همه عشاق جهان از کسی
قاتلا مهر خدا روی امانی بمن آر
همچو آئینه بر خسار بتان حیرانم
پیر تدبیر حبشی کینه جوانی بمن آر
یار من مشق ستم میکند ای پیر فلک
ناتوانم چکنم تاب و توانی بمن آر
دل گرفتم ز همه ناز فروشان زمن
گلرخی ماهوشی صاحب آنی بمن آر

بوسه بر تربت حافظ بزن از سوی علی
بعد از آن باد صبا لطف بیانی بمن آر

۶۷۰
ای فلک زان مه بلبل نشانی بمن آر
تا بکی هیچ کشم راحت جانی بمن آر
بسکه در درد جدائی شده ام موی ضعیف
مژده وصل از آن موی میانی بمن آر

۱ تر زبانی کردن بمعنی بفصاحت کلام کردن ۱۲ از رشیدی ۲ بالاخانه از بحر الجواهر ۳ موم و لک و غیره که بران مهر کنند ۱۲ از لطائف و صراح ۴ مباح ۱۲ از کشف و صراح.

۱ قصه و حکایتی که برای ایضاح حکایت آرند ۱۲ از منتخب
۲ مجلد کتاب ۱۲ از غیاث
۳ مرغ شکاری سیاه از منتخب و صراح.
۴ طفلی و کودکی ۱۲ منتخب و شرح نصاب.

میرود موسم گل از شرم آموج نسیم
زلف سان مسنی بیچید پریشانم کرد
زیر داماں تو ای پیر فلک عریانم
بس گران جان شدم ای ساقی دوران مهر
بی گل روی تو ایام بهاران بگذشت
چشم و ابروی ترا وصف گر کردند
بوسه گیرم زرخ یار و برم در بر
بر سر خاک بر انداز گل با تهنیت

مژده وصل از ان غنچه دهانم من آر
همچو آن ساده رخی ساده بہانم من آر
خاکسارم کفن از رنگ زردانی من آر
خیز جزان ق سبک رطل گرانی من آر
آتشی زن به گلستان دخانی من آر
تا نشانه کنمش تیر و کمانی من آر
با چنین سود درین به زیانی من آر
وز سر کوی تهی برگ خزانی من آر

غالبا نیزه زنی گشت علی را امروز
شمع بالین زد رخشنده سنانی من آر

٦٦١
یا تمنا قدش طوبی رضوان کم گیر
با رخ عارض او مهر درخشان کم گیر
دیدہ اش بنگری از نرگس شہلا چه سخن
موج دریا بنگر ابروی چمن ارش بین
با خط سبزه و لعل لب جان بخش و راو
غمزه و ناز بود کاتل قتل عالم
تا کجا سر کشد این سرو چمن یاد گل
گر ترا وصل میسر شود آخر شها لعی
گر نیابد بد گفت کار دگر خاموش باش
ذکر طوبی چه کنی پیش قد بالایش
سرو را بنده آزاد شمارا زقدها
بوی آن زلف اگر باد نسیمت آرد
کم مدان ذره خاک ره او از خورشید

با هو سها خدش لب گل خندان کم گیر
با خط و زلف سیه سنبل و ریحان کم گیر
با چنین گوهر دندان در غلطان کم گیر
ساعدش گیر بکف پنجه مرجان کم گیر
خضر را باید مکن چشمه حیوان کم گیر
سر گیسن چشم بنگر تیغ سفاهان کم گیر
با قد یار چنان طوبی رضوان کم گیر
بوسه گیر از لب یار و ز یاقوت کم گیر
هنر خویش بنگر عیب بزدان کم گیر
باغ همچو گلستن روضه رضوان کم گیر
یاد رفتار کن و کبک خرامان کم گیر
تا ده بر خاک رت به گلستان کم گیر
با گداز غم او شمع فروزان کم گیر

دشنه بر خاک فکن در سر نوک مژه اش
یاد آور ز لبش تنگ شکر ریز سخن
چشم فتان نگرش نرگس شهلا چه کنی
گر گذارت بسبزه کو تبسم دست دهد

وان دو چشمش بنگر خنجر و پیکان کم گیر
با نظر بازی او بازی طفلان کم گیر
پیش آن سبزه خطش طوطی بستان کم گیر
نقش پایش بنگر چهره خوبان کم گیر

گر علی مرتبه مور به ست آوردی
نام دنیا مبر و ملک سلیمان کم گیر

٦٦٢
پیش مژگان ترم دامن نیسان کم گیر
رونق بزم کسی گر برد از جا ها
جلوه قامت او گر زند آتش بدبت
گر بخواهی که شود حور جنان همخوابت
شوق گلگشت چمن گر کند دامن دل
گر ترا آرزوی باده جنت باشد
گر دلت سایه فردوس تمنا دارد

پیش داغ جگرم لاله نعمان کم گیر
بنگری سینه من شرر نیران کم گیر
بنگری آه مرا سر و چراغان کم گیر
خواب و خور با همه ابرو به جبینان کم گیر
خار پایم بنگر سبزه بستان کم گیر
خون دل نوش بکن باده ریحان کم گیر
زیر چینیان چها زلف پریشان کم گیر

گر تو خواهی که کنی زنده دل مرده خویش
یاد کن شعر علی عیسی دوران کم گیر

٦٦٣
جامی پر از شراب کهن ساقیا بیار
آخر وفا بعمر ان نیست اعتبار
لعل لبی چو ابر بهشت اگر کنم نثار
باید رفیق یار تو از لب سبک شمر
زلفش دراز او شب یار هجر است
گلگشت کو ماه خرامان آمد زه
آن نازنین سیر چمن باغبان رسید
آن ماه بهر غسل سوی چاه میرود

رنجم نو است هجر دوا و شفا بیار
قاصد نوید وصل از آن مه لقا بیار
از خاک پای رحبا تو تیا بیار
ای ماه مهربان لب تو ترا بیار
از باد هفته شانه بی ره تو بیا
ای باد صبح همچو خودم یار بیار
در شکیش تو از گل سوز قبا بیار
پیر فلک ته خودش سنگ بیا بیار

از دست عشق یار چوان سرگشته ام
هند و او دست یا دشنه کشور حلب

ای ال مداه عصا رسا بیار
از بهر مدن نافه ز ملک خطا بیار

فرموده است یار علی وعده قدوم
باید بخضر گفت که آب بقا بیار

٦٦٤
هر که دید آن عارضانت یکنظر
حیف تو باشی ز حالم بی خبر
نازک اندام است یارم آگهنان
کی فلک سازد جدا من بعد ازین
جز سر دامان ندارم حاجتی
بی رخت ای آفتاب دلبری
گرچه باشد عمر من نقشی بر آب
باشدم صبح وطن شام غریب
بوسه دارم هوس زین لعل لب
بر سر بازار دندان لبت
تو تیا کردم براهت خویش را

از نظر افکنده خورشید و قمر
وز تو حالم گشته در عالم سمر
جز بنام او را نمی بینم کمر
کرده ام خود را بتو شیر و شکر
خاک من باشد غبار رهگذر
روزها دارم ز شبها تیره تر
در دلم باشی تنفس فی الحجر
تو از ان روز یکه رفتی در سفر
ای دهانت خوشتر از آب خضر
بشکند صد قیمت لعل و گهر
یکنظر ای جان عاشق یکنظر

خاکپای تو ترا ام من علی
خامه باشد در کفم تیغ دو سر

٦٦٥
ایکه باشد عارضت از شعله آتش ترا
ساقیا شد چشم ابر خشک از سوز آه تر
همچو گل کز آب شبنم روی خود شوید صباح
عالمی را میکند زلف تو خاک سیاه
چشم فتانت تو صد حجاج از خون ریخته تر

چشم فتانت و از برق بلا چالاک تر
باید شکر دن بکبیا غز ز رگ تاک تر
زان شبنم صبح در لیش شود خاشاک تر
نیست گر ضحاک در عالم توئی ضحاک تر
نیست گر سفاک در عالم توئی سفاک تر

گو مبو ترا ک باشد لعل لب ترباک تر
چشم ما دور از شبنم و گل پاک تر
بی تو ای گل سینه ام گردید از گل چاک تر
می نبینم در جهان از نازکی دلاک تر
دشمن ما پاک بود اکنون شده ما پاک تر
گر ز خون مصیبت بسته سر شده تر
جز تو کس کس نمیشود در جهان بیباک تر

غم ندارم مار زلفت گر مرا بگزیده است
عشق ما با تو نبوده امن بوده که
صورت غم حاصل عمر من اگر گردد مرا
دست پایم کوفته از لیس جو گان دبر
آبروی خویش در پشت بدر گر یاد
خشک گرد د خون دشمن همچو زاهد در عرق
شوخیت در خاک کرده کیمیا از آبرو

با علی گفتی برا هم چون هلالی خاک تو
من خود اول خاک بودم گشتم اکنون خاک تر

٦٦٦
ای زده مژگان تو در جگرم نشتر
غرعم وطن کرده میروی ز منزلم
بیکسی و غریبش اگر نوازی بلطف
نیست غمی تر ز من دگر ای بی کسی
صید از خود شدم تا کمند صید خود
آتش رخسار تو خانه دلها گرفت
گرمی او صبا یار کردم از خشک لب
خوف جهنم چرا سوخت دل و جان مرا

از غم هجرت مکن درد دلم بیشتر
من ز جهان میروم از سفرت پیشتر
از همه بیکسی ترم و ز همه دلریشتر
نیست من تو جان از همه درویشتر
کس نبود همچو من عاقبت اندیشتر
هند و خالت بود کافر کیش تر
لطف کنی ساقیا ساغر آتش تر
دامن عصیان ز اشک کرده ام از تر خویشتر

با غم ایوب نیست همچو هلالی علی
صبرم از و کمتر است دردم از و بیشتر

٦٦٧
ای قامت تو ز روز قیامت دراز تر
ای کاکل تو از شب هجران دراز تر
وصف قد کی از رگ طوبی نوشته ام

هر عضو تو ز عضو دگر دلگداز تر
باشد ز شمع گریه من جانگداز تر
مصراع شد ز سرو سهی سرفراز تر

من هم نیاز خویش ز عشقت فزون کنم | گر میکنی ز حسن رخ خویش ناز تر
ای نوجوان چه طفل مزاجی بخیر هم | دیدم ترا ز سیر فلک حقه باز تر
یارب چگونه دامن تو آورم بکف | دیدم ترا ز برق جهان ترکتاز تر
پروانه جان خویش ز کم همتی بداد | دارم بسوز عشق تو از شمع ساز تر
دریا و باده گریه مستانه رو نمود | شب داشتم چو دامن خود جانماز تر

شام وصال یار هلالی صفت علی
خواهم شبی ز روز قیامت دراز تر

۶۷۸
بجز هوای تو ام نیست هیچ فکر ضمیر | نبود ز آب و گل عشق مرا تخمیر
بیا که کوثر و تسنیم و سلسبیل از ماست | که ساختیم ز تیغ جنان زخم غدیر
نه صد هزار مضامین یکی توان گفتن | اگر نسبت مرا لب عندلیب تقریر
آل کار توکل نتیجه تنگ دست | که جمله کار ربند به سکند تقدیر
عمارت همه دنیا شود خراب آخر | چرا تو خانه عقبی نمیکنی تعمیر
بگیر هر چه که خواهی ز عالم اسباب | دلی بقول و قریب پسند خود گیر
سوای خاک لحد نیست حاصل از دنیا | برابر است قمیص و پلاس و خز و حریر
بغیر خشک دماغی نیست حاصل | که برده قبر اعمال خیر نوع حقیر
چرا نه خشک چه مسواک ز ادم باش | که آب دنیا ز دا ز موج نقش حصیر
بغیر سنگ کهسار حاصلت نبود | که غیر خاک شدن نیست جهان اکسیر
چو طفل شوخ بشکی چو پیر از زاری | گزیده ام ز دو عالم همین صغیر و کبیر
کمی نصیب و تمامی ز درد و رنج و الم | بدست ما نبود غیر ازین قلیل و کثیر
فقیر باب ولایت امام ای ازل | امیر نیست مرا کس بجز جناب امیر

علی ز حضرت حافظ نصیحتی کنمت
هر آنچه ناصح مشفق بگویدت بپذیر

برای گلبدنی نامه میکنم تحریر | صفیر بلبل شیداست نے خامه صریر
نشسته ام بحصیر است لت ز دل پیر | که هست نقش حصیرم ز تیغه اکسیر
چها ز کرده ز اعمال منکرم تحریر | خجل هنوز نگردیده ام ز روی نکیر
لفافه سوی تو کردم روانه نامه | نبود حال من آن دست قابل تحریر
امید گوشه چشم کرم نشد دارم | خبر ز درد منش کرد ناله بم و زیر
مثال زلف تو با عاشقان عرضه چه دهم | هزار مردم دانا بیک گره زنجیر
مرا بکوه و بیابان گذاشت بخت بدم | کشیده اند بدیوار او ز من تصویر
به پشت پا زدم طالع سکندر را | به پشت آئینه اش گر کنی ز من تصویر
اگر ز زخم دلم آگهی شود او را | نوشته ام به پر بردی نامه زیر تیر
میان آدمیان گر تو عزتی خواهی | بغیر خویش مکن ذکر کس بلب تقریر
چگونه هست که تو حوری خلد با گریه | که هست خاک در میش تو لعبت کشمیر
بروز داد مگر از تو داد بستانند | شود فسانه خواب تو ناله شبگیر
قبول اگرچه تو شاهی کنی غریب نبود | اگرچه جان من از تحفه الیست حقیر
سر فرازی من افروخت شمع شب | خبر کنید عدو را ز سوز رشک سعیر
بیام قصر تو خورشید آئینه دار است | غلام داغ ز پیشانی است ... منیر
تسکای حکیم القدر گم است هنر | اگر شعر من نبود پیش کس نقیر شعیر

علی سعادت خویش همچو حافظ خواهم
که درد خویش بگویم بناله بم و زیر

۶۸۰
یارب چه بود شبی که بمحفل نشسته یار | پیش رقیب از همه غافل نشسته یار
یاد آن دمی که بر سر بسمل نشسته یار | تیغم زده بشکوه قاتل نشسته یار

۱ شراب خالص و صاف ۱۲ از سروری و منتخب ۲ شیرینی ۱۲ از کشف و منتخب ۳ عیب ۱۲ از لطائف و جهانگیری ۴ بوریاے خرما ۱۲ از کشف و سروری ـ

۱ آواز طائران ۱۲ از منتخب و لطائف
۲ آواز قلم که بوقت نوشتن برآید ۱۲ از منتخب و بحر الجواهر
۳ روز قیامت ـ ۱۲ مولف
۴ نام غله معروف که آنرا بهندی جو گویند ۱۲ از منتخب
۵ هم صحبت و رفیق ۱۲ از غیاث

از بهر شانه گیسوی عنبر فشان گشاد | یا آنکه در میان سلاسل نشسته یار
از بیم و شرم چشم دو چارش نشد بما | هر چند در میانه مقابل نشسته یار
آیا مرا بشهر خموشان گمان نمود | با دشمنان سوخته منزل نشسته یار
با عشرت جهان نظر و چشم می از آن | روزیکه در بر من بیدل نشسته یار
یارب کدام روز جانیس که بزم | از جا که نیم گونه مائل نشسته یار
این تازه ظلم بین که سر بزم دشمنان | دستی بدوش خصم حمائل نشسته یار
وقت وداع بود سکوت آنچنان نخلق | خاموش شد چو جرس جاهل نشسته یار

آخر چه شد علی که جو شانی دم وداع
چندان گریستم که در گل نشسته یار

۶۸۱
می برندم پس هر لحظه ببازار دگر | غیر از دست تو ام نیست خریدار دگر
یا الهی ز تو امیدم رحمت تست | غیر عصیان نبود از شنه کفر کار دگر
می خلد آنچه که در دیده بر چشمم بود | غیر تیغم نیست کوی بتان خار دگر
دامن کوه و بیابان کند پر از خار | غیر از چشم ترم نیست گهربار دگر
غیر با وصف من ار چه زدی دارد | نیست شام تو هرگونه سزاوار دگر
آنچه بر صحبت صاحب نظران خنده زند | غیر عشقی نبود هیچ یک آثار دگر
هر کسی را بجهان هست کس الا ما را | نیست جز درد بلا شفیق و غمخوار دگر
تربت کشته خود کرد بنازی مشق | چو تو آشوخ ندیدم جفاکار دگر
باز از بزم تو هرگز نه روم زنده چو | بار یابم چو شبی پیش تو یکبار دگر

آنکه بسمل تو هرگونه مرض را درمان
چون علی نیست بجز چشم تو بیمار دگر

۶۸۲
بازآید مهر در دست سلیمان غم مخور | تا بعشق گرد نده و ز جن انسان غم مخور
هر که گر ایجان نباید در بلا بیدل شدن | گر کسوف آخر برآید مهر رخشان غم مخور
بر خدا آشنائی مطلق نظر میبایدت | گر بدست نیست از بهر زیان غم مخور
از شب غم میشود روز مراد ایدل بدیه | میدمد صبح وصال از شام هجران غم مخور

داغ غم هرگز نباید شد ز گردها دبیر | در خسوف آخر نماند ماه تابان غم مخور
بیکسا ز امیر سد از غیب گریبان شد | چون خدا یار است خدا باشد طوفان غم مخور
در دل شب گریه سر کن خدا را با خدا | گم شود در قطره اشک تو طوفان غم مخور
پاره پاره دار اگر گردد دست ... | میکند آخر رفو خار مغیلان غم مخور
یاد آور قصه جمشید و افریدون ... | نیست یکطور حال پادشاهان غم مخور
گاه باشد روز گه شب گه سحر گه شام | دائما یکسان نگردد چرخ گردان غم مخور
گر طبیبی نیست پیدا از برادرد تو | صبحتی از غیب یابی هر زمان غم مخور
رنج تنهائی مکن پانه براه عاشقی | سر نهد در پای تو خار مغیلان غم مخور
شایدت مهمان خود سازد برو ... | یار را اغیار گر سازند مهمان غم مخور
گر نماند آنچنان کی آنچنین ماند بجا | چشم باید بر خدا احوال گردان غم مخور

خوف محشر همچو حافظ دور کن از دل علی
گر توئی از جان غلام شاه مردان غم مخور

۶۸۳
میرسد آن بلبل شیدا بهاران غم مخور | بازآید گل بدامان گلستان غم مخور
گرچه غارت کرده باغت خزان باغبان | باز سازد گل ز ترجیب بدامان غم مخور
گرچه تو خر قطره اشکی ز دل پدیکن | میکشد از سبزه شبنم مهر رخشان غم مخور
چون سکندر صبر کن دائم که مقصود | گر نیابی جرعه از آب حیوان غم مخور
تا بکی لیلی و شبی دل خسته دارد همچو قیس | مرهم زخم تو گردد سنگ طفلان غم مخور
یک دو هفته گر شبی باشد ز اهل ... | این هلال آخر نه گردد ماه تابان غم مخور
همچو سندان باش ... در زمین عاشقی | یار اگر دارد ببر دل همچو سندان غم مخور
بلبل شیدا تو دو گل برسمان ... | بعد سالی میرسد فصل بهاران غم مخور
دشمن دانا برادر خود بیدا کنی | گر دل رفته ز لعب دادی بنادان غم مخور
یا همین دم بباید ساختن ایدل ... | نیست دنیا اگر شکل انسان غم مخور
عاقبت گردی غبار و لیس ... | گر کنند خاک رهی نی سوی اهان غم مخور

۱ بضمتین گرفتن آفتاب از منتخب ۱۲

۱ بضمتین گرفته شدن ماه ۱۲ از منتخب
۲ مبارک و همایون ۱۲ از منتخب ـ

۹۹۴ نقش باشد هر یکی شعرت بخاطرها علی
گر نگردد منطبع بر سنگ دیوان غم مخزن

ای ماه زمین من رویت بنقاب اندر
خورشید فلک باشد آری بسحاب اندر

ای رونق جهانی در پرده نهانی
چون شمع بفانوسی چون بو بگلاب اندر

ای رونق دلداری تا چند داری غش
چون زلف پریشانم چون رشته بتاب اندر

هر چند که تو هیچم صد تیر زنی بخشم
چون نقطه صفری کو باشد بحساب اندر

گاهی ملکست آن انسان گاهی بشر است آن
باشی بملائک تو دشمن بدواب اندر

بوسه طلبم روز زان حسن گلوسوزی
خوردم نمک شیرین دایم بکباب اندر

از غیر نمی یابم لطفی بخطاب اندر
زان یار که می بینم مهر بعتاب اندر

برظاهر رندانم در واقع مسلمانم
ریشم نکنی در دل ریشم بخضاب اندر

هم وصل تو دارم هم فصل تو دارم
باشم من و تو جانا چون موج بآب اندر

هستی نبود بودم با نیستی موجودم
هم شی ام و هم ناشی گوئی بسراب اندر

از غیر بود ذلت عزت بخطاب اندر
زان یار بود عزت ذلت بعتاب اندر

گردیم تهی قالب مانند مه یکشب
دیدیم اگر روزی پایش برکاب اندر

میگریم و میخندم چون شمع بجان خود
ساقی بجز ابهای تو بجز آب اندر

شب را گذرانم روز از یاد بفراق او
روزی که شب آمد آید و سخت بخواب اندر

خندی تو چه ای ناکس حال خرابم بس
آخر نبود گوهر گوهر بخلاب اندر

اینگونه شدی جاهل از رحمت حق غافل
باید که تو واعظ افتی بعذاب اندر

چون چرخ برین دایم مانم بسفر قایم
سیر دو جهان یکجا کردم بکتاب اندر

غمت

۹۹۵ خواهیم علیا گیریم بر برا او را
هر چند نمی گنجد دریا بحباب اندر

آن یار بود یاران ما را بکنار اندر
یا آنکه نهان باشد یک باغ بخار اندر

تا شام جهان خیالی گردیم زیبا کی
دیدیم سواری را صبح بغبار اندر

ایجاد نکو روی دنق خوشخوی می
شد خاک علی بی تو اینک هم از اندر

باد دیده حق بینی این قدرت حق بینی
هر خسته که بار آرد دیدیم ببار اندر

داریم بدل سوزی از مهر رخ افروزی
آنگونه که می باشد آتش بچنار اندر

ناخن چه گرفتی تو دستم ببری غمخوار
خود کان نمک باشد یا دشمن افگار اندر

دندان تو شیرین یابیم زلبش دلبر
زین گونه که می بینم جانا بانار اندر

آیا نکنی ما را روزی بسر تربت یارا
هر خار بود آخر انگل ببهار اندر

در عشق تو روز از آن زآن دهن آگرم
قیدم چه کنی جانان روزی بجفا اندر

هی هی بکسان تو هی هی بنشان تو
گشتم بتلاش تو هر جا بدیار اندر

آنگونه کنم گریه سیلش ببرد نامه
گر روز شمار آید جرمم بشمار اندر

۹۹۶ من بعد قرار او گردی چه علی آن گو
سیماب صفت باشی اینک بقرار اندر

باشد ز داغهای دلم لاله زار عمر
دردا گذشته زیر خزان نوبهار عمر

صد ساله پیر گشتم و طفل دو هفته ام
ایام هجر گر نه نهم در شمار عمر

سیلاب اشک برد همه رخت هستیم
خوش میرود ز دامن من جویبار عمر

مانند برق نقش قدم بر زمین نشد
زیر فلک ندید کسی رهگذار عمر

چون ماه و آفتاب شب و روز میرود
گردی ندید خلق ز ابلق سوار عمر

زردی رخ ز خوف کنم نذر روز حشر
دست تهی نمود مرا شرمسار عمر

ای نوجوان بدانکه سفیدی موی سر
نوریست رخش که از دست شد قرار عمر

کاری کنم که ختم نگردد بسالها
با آنکه لحظه نبود اعتبار عمر

آب بقا بخضر مبارک کند خدا
لب تشنه میرم من از این چشمه سار عمر

میلاد عمر داد ز بس فرح روز را
شب را نمود اندچنان سوگوار عمر

انگل نفس ز هجر تو صرصر بود مرا
برباد میرود همه باد بهار عمر

۹۹۷ گفتی علی چه خوش غزلی همچو حافظا
این نقش ماند از قلمت یادگار عمر

ای بی گل رخ تو خزان نوبهار عمر
دی سر دلی تو خشک شد جویبار عمر

کار سحر نشام مکن بل سحر نشام
زین رو که ساعتی نزود در قرار عمر

دنیا هنوز نیست که عقبی است آرزو
طول امل نگاه کن و اختصار عمر

دیدار آن نگار بود لطف زندگی
عمرم فدای یارم و جانم نثار عمر

بردم زدن مدار حیات است در جهان
برباد بسته اند همه پود و تار عمر

اشک ندامت است ز شبنم بروی گل
سیر چمن نمود دمی نوبهار عمر

با اعتبار دار همه کار و بار خویش
بی اعتبار گرچه بود کار و بار عمر

دنیا مقام در سفر آخرت بود
باید که غفلتی ننمائی بکار عمر

آبی زند بر وی تغافل ز دست موج
خوابی که میکنیم لب جویبار عمر

نفس نفیس در تن گنبدیده یافت جا
در گل نهان نبود گوهر آبدار عمر

هنگام حشر دعوی ناید علی ظهیر
کایام هجر نیست مراد از شمار عمر

۹۹۸ دعوی کنم ظهیر صفت با اجل علی
کایام غم نیست مراد از شمار عمر

در وصل یار بسکه بود خوشگوار عمر
در فصل یار هیچ بود ناگوار عمر

ما آمدیم از پی رفتن درین سرا
روز و شب است ابلق بگیران سوار عمر

افتاده ام بدشت ز گلفام خود جدا
آخر مرا کشید درین خارزار عمر

دل را به تیغ ابرو دلدار داده ام
بر پای قاتلی بکنم هم نثار عمر

آب بقا ز خضر لب ساغر طلب کنم
تا برقرار یار بود برقرار عمر

صد داغ در دل است بپهلو هزار داغ
ما را گذشته است بباغ و بهار عمر

مردیم پیش آمدن یار وا دریغ
دردا بوقت کار نیامد بکار عمر

آخر ز راه چشم کشید مسیحا جان ما
رفته بدیدن تو چه امیدوار عمر

عمر طویل خضر چه کوتاه قصه ایست
زلف دراز است چنین صد هزار عمر

دردا صبا بسوی ما نظر نکرد
ضایع نموده ایم درین نوبهار عمر

سوزم ببزم یار و بسازم بعشق یار
چون شمع گر دهند مرا بار بار عمر

عزت ببخش ای اجلم از قدوم خویش
در ذلت فراق مرا کرد خوار عمر

دردا درین فراق کنون شد وبال جان
چون خواستم بوصل کسی خضر وار عمر

ای تیغ ناز عقده سر را کنی ز تن
گر چند سالها درین انتظار عمر

شدهٔ

۹۹۹ در عرصه حیات کنی آنچه کردنی است
کس را نمیدهند علی بار بار عمر

چون سنگ شعف بنود بدل جمله از غم
صد جا فریب داد مرا حقه باز عمر

کم عمر آن نگار که قامت دراز داشت
افزودن از نار حسن بتش داد ناز عمر

هر پیر مرد دل که بمرده برابر است
کرده بزیر قد خمیده نماز عمر

با آنکه دشت پرور آهوست جان مرغ من
روزی که شود شکار بچنگال باز عمر

دور خطش چه هاله بماه است خوشنما
عشق جوان نداشت امتیاز عمر

یارب اجل کجا است که در هجر غنچه لب
دل آمده بتنگ ز دست دراز عمر

تا چند روز زیست کنی کار نیک کن
کار نکوست روز قیامت طراز عمر

دیدی شکار کرد چسان مرغ روح شاه
با آنکه دشت پرور شه بود باز عمر

پایان کار رافت نیازم مراد خویش
جانان تمام کرد شب وصل ناز عمر

شکر خدا که پیش اجل بار خود رسید
نازم بکار آمده آخر نیاز عمر

۱۰۰۰ آخر ز کف فگند علی نای خویش را
تا چند سال داشت نفس نی نواز عمر

خوش طالعی بود که بگیرد دمنا ز عمر
بدبختی است اینکه رود در نیاز عمر

صد سبز باغ پیر فلک مینمایدم
چل سال شد خراب این حقه باز عمر

روزی بمیکده گذری نیز زاهدا
تا کی بسر کنی سر روزه نماز عمر

گو بود در میانه ما فرق در سبب
با ناله صرف کرد چو من نی نواز عمر

یادم فتاد روز قیامت ز قامتت
ای طفل نی سوار تو باشی دراز عمر

چندی اگر بماند بسی غیر لطف یار
روزی کنیم نذر غم جان گداز عمر

یک عده ز اخلاف بصد حیله میکند
روزی کنم تمام بآن حیله ساز عمر

اگر نشد دلم ز نشیب و فراز دهر
با آنکه صرف شد به نشیب و فراز عمر

جنات عدن فضه رضوان حرج کرد
آنکس که صرف کرد بروزه نماز عمر

صد شد رابه شرب و لطیا کنم نثار
یک هفته گر گذشت مرا در حجاز عمر

روزی علی بحسن حقیقت نگاه کن
تا کی کنی تباه بعشق مجاز عمر

۶۹۱

خستین با تنها بابین ابتدای عمر | عشقم بابتدا است آیا این انتهای عمر
یک گنج از نسیم چمن صید غنیمت است | چون با دهر صرصر نیست فرقان باد پای عمر
اعمال خیر جمع کن و بیشتر فرصت | تنها روی بقبر زد و لشکر اعمر
صد عمر نوح باید ستاد اغمگسار کی | تا شمهرات بگوش نهم ماجرای عمر
جانم بجسم سوخت زگرمی انتظار | عمرم تمام شد تو بیایی بجای عمر
چون سالکان جا طلبی آرزو هنر | تنگ است هیچ دیده قاری فضای عمر
دنیا مقام کون و فساد است گوش دار | ای آنکه جان نثار کنی اندرای عمر
ما عمدا باشد بهر کار خواب و خور | نازک مزاج هست نیس میرزای عمر
شاید کرا دراز کنم در میان قبر | کوتاه کرده اندر رفتار دای عمر
هر چند مو طلحت است الم بهر رنج دهر | اشیعه اول وسعت دیگر خرد ای عمر
خون شد دلم بسینه از دیده چکید | کشتی تباه کرد مرا ناخدای عمر
دستان جنتی خبیص دیاره یاره کرد | یارب اجل قبا نکند بهر رد ای عمر
از شاه تا گدا چه نکردند کارها | الانگشته صید براهمای عمر
تا دم بسینه هست مرا زنده دان مرا | بنیاد کرده اند بباد بنای عمر
زاد سفر درست کن امروز ای عزیز | جای قیام نیست بپنجی سرای عمر
بهر عبادت است ترا زندگی بخلق | حاصل نیکی تو چرا مدعای عمر
باید سکر دی بجهان هیچو بوی گل | آیا براه دیدی کسی نقش پای عمر
در شوق دیدن تو احل را فتاده ام | شد طول انتظار تو زنجیرهای عمر
ای آنکه نخوری تو همه نعمت جهان | جسم لطیف نیست غذای قوت غذای عمر
تا جان بجسم هست فقیر است بادشاه | جز خاک توده نیست ته دریفای عمر

شام وصال یار علی صبح عید بود
کردم نثار بوسه لب رنجهای عمر

۶۹۲

گر گشاید مرا رخ ما عاشقان لذت | هر دو دو دانگ شد در شهر رکعسار
چون دم چشم در وصلش شهام تو بود شب | بود از سیر فلک آن طفل کج رفتار
زیب دستار چمن شد خنده ان فصل گل | آه تا خوردم ز نشر قاتلش یکبار
یا رب هر جا که نباشد قدر دان زرام | باید ایدل از برآشا هر باز باز
نشئه صهبا دهد بر باد عقل سبکسار | در بشر پیدا شود از ساغر شراب
بشنود آواز یا حرف عاشق در گلو | گر برون آید زلب گردد بت مکار گر

خوش لبی هنیم علی خضر سبزه خط مه ی
به شود زخم جگر از مرهم زنگار گر

ردیف الزاء

۶۹۳

عزیزان بخت جوان دارم امروز | که مدعی ساخته دلدارم امروز
زهی طالع که بر آن خوان نعمت | دلا من هم نصیبی دارم امروز
حضور ساقیان با صفت غفلت | بی دامن کشی هشیارم امروز
چو چشم نیکوان در عین صحت | بفرش عافیت بیمارم امروز
بیفتم زیر پای یار هر دم | زسایه تاج بر سر دارم امروز
منم مسکین تو منعم چند بوسه | زکوة حسن را حقدارم امروز
برات شب برات آمد بدستم | چو نور وزیست در کارم امروز
بیا بی بوسم آن سیب زنخدان | ز سرو حسن برخوردارم امروز

مبارک شد علی بیماری عشق
مسیحا میکند تیمارم امروز

۶۹۴

دگر را داد دل دلدارم امروز | بجالیش برد درد دل دارم امروز
عیان شد رشته الفت گردن | تو میدانی چرا زنارم امروز
سر کف ساقیا خم وار گون کن | که از بس تشنگی میدارم امروز
نهان کفر است در اسلام زاهد | که تار سبحه شد زنارم امروز
بده لشیه وگرنه نقد جان گیر | سر ساقی زلبس نادارم امروز
سوی میخانه می آید سبیه ابر | بهجر یار خون میبارم امروز
نمی آید چرا قاتل که بر دوش | سر میدان کفن میدارم امروز

له انچه که نقد نباشد و بزمانه بعید وعده ادای آن کرده باشند از

سر بام استاده ماه رویم | نهان در سایه دیوارم امروز

علی سودی برم فردای محشر
از این سودا که در سر دارم امروز

۶۹۵

خیز و بر صورت ما کش نظر پاک انداز | بر سر هر چه که این هست کفن خاک انداز
حاصل هستی ما نیست بجز نیست شدن | برقی از آه فلک سوز در املاک انداز
بوسه ام ده ز لبت یار غنیمت زد جانم | بر سر خاک شفاخانه تریاک انداز
بوسه ام ده ز لب لعل فروشت ده بر | لقمه پاک لب سو سگ ناپاک انداز
فاتحه خوان لب فتنه پاک مکن | خاک در دیده صد دشمن بیباک انداز
بوسه باده بدست از لب میگون مارا | کشته غصه بزیر شجر تاک انداز
ازپی صید چرا رنج کشی در صحرا | گیسوی تست پی عالمی فتراک انداز
در کارانیست رسائی به در کر آخر | آتش عجز بسر منزل ادراک انداز

همچو حافظ بنماید علی خاموشست
حالیا غلغله در گنبد افلاک انداز

۶۹۶

الست ای دیرین گنبد افلاک انداز | بسرم خاک فتنه شن پی خاک انداز
تیز و خود داری آن بیت حالاک انداز | تجدد کرن اختر افتاده بر افلاک انداز
گر عدو فرشکار است تو لاغر عمرا | سر خود ز دره هستی پیر فتراک انداز
کاکل خویش سر دوش بیرزان ای آبشهر | شهرت تازه سر کلت ضحاک انداز
تا کند بر همه مرغان جهان سلطانی | بر هما سایه آن طره بیباک انداز
می زند سنگ ستم بسکه ز اختر دوران | گوئیا گنبد گردون بودم خاک انداز
دل اگر برد کسی گاه نیابند سراغ | گر کسی رو نه زمین حرفی خاک انداز
روح خود در اطرف مجلس روحانی بر | آنچه از خاک گرفتند سر خاک انداز
زاهدا تا کجا منتظر طوبائی | آبی از میکده ام بر سر مسواک انداز
همچو خاریم فتاده سر کوبت ای گل | برقی از جلوه رخسار بخاشاک انداز

له بکسر اول و یا تحتانی مفتوح خون بها از منتخب لطائف سه ام پادشاه نظام
کر در میان شاه و اجر بحصه شدند دران بار بیدا اگر دید بود کرد باغ هر دم غذا آن باشند

دور کن یا رب خدایا زدل من یاد وطن | یاد من یا دل آن جالاک انداز

جز در پاک نبی نیست علی خاک مراد
سر خود بر قدم صاحب لولاک انداز

۶۹۷

ایکه آیم هر سحر بر مقتل عاشق هنوز | از چه اندر سینه ام پیوست صمصام هنوز
لذت دیدار بخش این طالب دیدار را | ای زبان محسود چشمان است از ناهنوز
دانسیبا از که در بام نشان محبت | ای کسی آنگه نگشته اندر دو را هنوز
زاهدا نکهت ببنا از سر آغاز مخند | کس نمیگیرد خبر از خرابات هنوز
جون دل سخت سنگین بخوی چو سنگ | کس نمیدید گل رحمی اندر هنوز
شکر ایزد را که فیض عاشق شد حسن | اعتبارم میدهد از غیر دشمنان هنوز
آن نکوئی که هر صبح مسا این آفتاب | میکشد جادو اشعه برد ریا هنوز
هر که دیدی سنگ [illegible] | هیچکس [illegible] هنوز
گر بیابم بهشت گنج خسروی سازم | اندرون خانه دارم عشق مینا هنوز

ساغر خم را نیک حسد دلگیرم ملکه مقصد
ای خجسته طالع [illegible] شد از [illegible] هنوز

۶۹۸

الکید دارم عوض طلب [illegible] | خط بر زید [illegible] هنوز
حسن سیف چشمی کفر را جم گردون | قطع سازه گردن خلقی لبش امت هنوز
ای دهانم چو شود شکر شکن ورد لو | تا شنید [illegible] هنوز
انچه میخواهی بگیر از دین ال انکار نیست | در جوانی هیچو طفلان است بر [illegible] هنوز
ساعد سیمین نعو دیدم که بر قان شعر ما | زرد رخسارم بر رنگ نقره خامت هنوز
بخشش زرین اگر خواهی گل خندان شوی | تنگ دل از دو غنچه کیسه دامت هنوز
تابع من کن که از بر من زادگان | زی از سحری که باشد بر من [illegible] هنوز
بر پریشان حال رحم آید پریشان حال را | از برای بند زلف دل گاست هنوز
دیده را هم کن خنک از جلوه ای چهره خلق | چشم با گوشم حسد از دینا هنوز

همت عالی علیا دیدم و بخت بلند
لیک در دیدن نیامد این قد و قامت هنوز

۱۹۹

بردرد و نداد ندمرا بار هنوز
دلم از جور بتان نیست خبردار هنوز

کم نشد عشق ز برآمدن سبزهٔ خط
به نشد زخم دل از مرهم زنگار هنوز

گو مسلمانی من رشته بریدم نگذاشت
رگ جانست گره دین سر زنار هنوز

بار احسان اتم گردن من شکسته است
توبه ها بشکنم از خاطر خمار هنوز

واعظا اینهمه لاف است برلقوی
با بتان حیف کنیفتا در اکار هنوز

عوض باده بده خون رقیب ای ساقی
جام غیر است مرا دیدهٔ هشیار هنوز

سوی بام کسی سلطنت هفت اقلیم
میکند کار هما سایهٔ دیوار هنوز

نیز حیف بهار چمن و نیست برم
تاب رو از نشد تا سر دیوار هنوز

تو چه دانی که چه دردی گشتم از زخم جگر
ناخلیده است بپایت صنما خار هنوز

از زمین خشتیم و اگر انجانی مرگ
بر سر مرهم نیست روان چون تو گرانبار هنوز

آفتاب الم هجر مرا می سوزد
بر سر من نبود سایهٔ غمخوار هنوز

میکشد دامنم از غیظ چو بیگانه علی
آشنا نیست بمن حیف سگ یار هنوز

در حریم تو بود جمع اغیار هنوز
بردر کعبه نشد زمزمهٔ کفار هنوز

یارب این نقش قدم از کرم کیست براه
گر خط طش رگ جانها است نمود از ابرار

نیست نقش قدم از عمر وانم رجا
چیست بر روی زمین همچو سگ

خون عشاق بنوشد عوض باده مدام
کس ندیدست چنین ظالم خونخوار هنوز

تو ندیدی و ترا دیده شکار گشتم
زخم جور دم نزده تیر کماندار هنوز

عافیت باد فدای مرض جان بخشم
در کنار است دهٔ سر بهار هنوز

در هوا قدر اندازهٔ می پروازم
شهپرم هست به پهلو رسوفار هنوز

عیب بالیز درین دور بهر نمی پیدا
پرده پوشی است مرا جبه و دستار هنوز

نیست منصور در که بر حق نزد
ورنه استاده بهر خانه بود دار هنوز

کس بہر سہت علی ہیچ متاع شعرم
[illegible]

۵ سنه فروکش ۱۲ از غیاث

نیست ممکن بوفا وعدهٔ دیروز هنوز
یاد او در اندها نیده کس امروز هنوز

تا کی عذر ترا یاد دنیاید ببینم
بر سر ما دتو باقی است شب و روز هنوز

با چنین خاتم فیروزهٔ عالی کردم
ناشدم حیف سر وصل تو فیروز هنوز

همچنان عهد وفائی پس فردا باشد
ای پری ونشد ایفای پریروز هنوز

نشد به محراب کمان قامت او بر کشش
سینهٔ او هدف تیر جگر دوز هنوز

واه ایواه که میشیت قدر رنج
سخن راز رقیب است گوش هنوز

همچو پروانه علی سوخت بیک جلوهٔ ناز
در دل یار بود شمع صفت سوز هنوز

فتنه عام نشد حسن گهه سوز هنوز
قسمت خاص بود شمع شب افروز هنوز

دوستان عید مبارک همه ها رایجهان
در برم نیست دل از درد غم اندوز هنوز

زخم حرمان من از زخم ترسیست افزون
قسمت تیر جگر دوز هنوز

حلقهٔ ماهی باشد نه هلال ابری ست
زانکه محروم از این دولت بهروز هنوز

شاید امروز قیامت سم آمدی
راز دان بانگر دمید دیر دز هنوز

وحمل آمد وهم رفت ازین ان فلک
خانه ام منزل نه نیست نوروز هنوز

چون سپهر است علی سینه کشاده بمقام
جان من از ستم وجور بیاموز هنوز

با حریفان اخلوت بامی جاشن هنوز
فرصت جلوه نداد عیش و آرامش هنوز

یارب این شوخ قیامت چیست در دالم
بر نیامد آفتاب لب بامش هنوز

دور باش از مهال اوج بخت سلطنت
تاج استغنا بر سر سایه بامش هنوز

کارم از افسون افسانه
جذبه الفت نماید هیچ من رامش هنوز

انچه شد صبح قیامت بر و نامید
روی الفا ندیده وعده شامش هنوز

یار کشتوبم زبان حسنم تا گشته خنده
هیچ جو رنه فلاک معلوم انجامش هنوز

میکشیم می بر سر پیمانه دام
نیستم آگاه از آغاز و انجامش هنوز

منکر باشیم در افتاده بجا
آفتاب از چرخ افتد بر لب بامش هنوز

حی طلبیدال سینه بر او فواد حنیق
تا رسید برلب بایکه پیغامش هنوز

جانا باشد ناصحا پند ترا خاموش باش
هر دو گوشم پر بود از لطف دشنامش هنوز

بلبلان ازند با گلها بهم ناز و نیاز
وا بهار امن ندیدم روی گلفامش هنوز

تا من در روغن افتاده است سلمان
تازه دارد مغز را دیدار بادامش هنوز

میکند لطف و ستم بر عشقبازان نازنین
نیستم واقف علی از پخته و خامش هنوز

نیست ار امتیاز خاص از عامش هنوز
هست یکسان عندلیب و زاغ در دامش هنوز

با وجود آنکه خلقی را بسر انداخته است
باز هم جویا گردنها صمصامش هنوز

منوی جانا بفهم آوردن ام دیگرا
بی خبر باشم ز استمزاج خودکامش هنوز

شیخ مسجد رفت در بتخانه ام ازبت بی
کفر هندستان نشد منظور اسلامش هنوز

بوسه چون چینم بر آن خال کی باشد بر خط
کس نبرده یا نصیب این دانه از دامش هنوز

گرچه بر دطیلسان پوشید بالا
ساتر ملبوس باشد ننگ اندامش هنوز

سنگ بر سر ها شکست مغز اصید باده شد
کس نمیدید یکنظر با آنکه با دامش هنوز

کاسه آن فرق فغفور خاک راه یار
شهره کرده است جم را ز دزدی جامش هنوز

وقت دیدن نا بل ودیده افتاد زار
بر نیامد یا زبان از سینه ام نامش هنوز

سینه آمد هم بر یک تن من بهر جور
ابتدای عشق را معلوم انجامش هنوز

وقت عهد شد فراموشم در علی
منتظر باشم از ین هر صبح و هر شامش هنوز

میکشم درد غم از کاسهٔ افلاک هنوز
دور رم ایوا ازان بر سر خطرناک هنوز

گرمی حسن کسی آب گریبان کرد
روی خورشید ندیدیم عرقناک هنوز

تا بروز سر بزم ترا پاک نبود
آن نسبت چیست که تنها نه ای باک هنوز

میکنی صید ز لطف این ستم است
یک صد نیزه نبستی سر فتراک هنوز

دائما سبزه مرقد چو خطت شاداب است
دیده ام اشک فشان است ترخاک هنوز

۱ بالفتح نام شاعر مشهور که اورا سلمان ساوجی گویند ۱۲ از موید

۲ نیت کرده شده ۱۲ از غیاث

۳ نوعی از رداکه عرب آن خطیبان و قاضیان بردوش اندازند ۱۲ از منتخب و سراج

بر مزارم گل عبهر بفشانید ار بی
عاشقش دانگران آمده خاک هنوز

زیر این بار سیه زلف شکست رگ و پی
غمگساران نگه خسته نه ترناک هنوز

تاسیه بختی عاشق ندمد سبزهٔ خط
عشق گل گرو زند شعله نخاشاک هنوز

عشق کامل نشود تا ندمد سبزهٔ خط
زانکه دیوانه نه چیدی خس و خاشاک هنوز

نیست گر لیلی دوران بغیر مجنون
نیلگون آچرا خیمهٔ افلاک هنوز

در زمین رفتم و باز از سر شوریده من
متفرق نشد این مجمع افلاک هنوز

صید کرد بد نه ذی زهی طالع و بیجان شکار
رگ جانان است مرا تسمهٔ فتراک هنوز

حاجت شوخ نشد جامهٔ عریانی را
کس نپوشید علی بهتر ز تو پوشاک هنوز

تا بدین دور نگشتیم طربناک هنوز
وا ازگون است چرا کاسهٔ افلاک هنوز

عزم جنگم نکند گر بکمان بیر سپهر
ایستاده است چرا خیمهٔ افلاک هنوز

الله الله ریاکاری این زاهد خشک
شاخ انگور نگیرد پی مسواک هنوز

باوجودیکه بود مزرعه سرسبز علم
خوشه برچید که از خرمن افلاک هنوز

توبه ها همچو سر محتسبان شکستم
باز هم پیر مغان است غضبناک هنوز

منزل عشق لب بر شد و ایدا شیاک
کس سلامت نشد از کوچهٔ سفاک هنوز

باوجودیکه بود مذبح عالم مشهور
نیست معلوم مرا کوچهٔ سفاک هنوز

الله الله صفا کاری این تیغ نگاه
گر کند قتل همه خلق بود پاک هنوز

از برای آنکه تیر تو در صورت گل
سر برآرند شهیدان همه تن چاک هنوز

ننگ عشاق شو خلعت عریانی پوش
عشق بدنام شد از شائق پوشاک هنوز

بعد از قتل شده روح ز تقسیم عفریت
کوچهٔ یار بود راه خطرناک هنوز

محتسب گرچه همه میکده ها کرد خراب
سجده ریز است ما بر در تاک هنوز

وای قسمت قامت ساقی بی خبر
آشنا نیست نظر با شجر تاک هنوز

دامن تر بودم با دکش نار جحیم
بحر رحمت بودم دیده نمناک هنوز

دامن تیغ زن از خون علی پاک نبود
بر سر کینه بود دشمن ناپاک هنوز

سیکنی ذبحم و امید دارم هنوز
باوجود علم کذب وعده و زندی ز شبا
یا ربا برگشت امیدم از فلک حق و داد
رفعت قصر جالش تا حج رسید انگند
ای بتان تسبیح را آخر حمائل میکنم
سجده ریزم در خم محراب ابروی بتان
دست و پایم سرد شد گو آسیح عاشقان
می شوم گم در خود او صورت کشی لیلی
حق نباید گفت ان لغین ناحق کرد نیست
وقت نزعم چشم میگردد نگاهم بر در ست
وا فراقا کی رسم در بزم او بیرون فار
استخوانم را تو هرگز ای هما تنها مخور

بند بند جسم میکنی مشتاق دیدارم هنوز
آرزوی روی جانان میکنی بیدارم هنوز
همت حرص مرا بنگر که میکارم هنوز
خوشه پروین نهم در غرفه طارم هنوز
در لباس زاهدان معتاد زنارم هنوز
با همه کفر آشنائی هیچ دیندارم هنوز
گرمی عشق رخت در سینه بیدارم هنوز
هیچو مجنون قابل تصویر دیوارم هنوز
قصه منصوری زبان دارم هنوز
غافلم از کار خویش هشیارم هنوز
شمع سان در شام هجران اشک ابدیارم هنوز
حیف ناخورده زین زده سگ یارم هنوز

زخم کاری در پهلو نیزه بازمن علی
گل نشدم الا بچشم دشمنان خارم هنوز

داعظا از دون کنی مشتاق گفتارم هنوز
قاصد ا جلدی مکن گو عمر کم مانده مرا
در قفس تا چند بینم جور صیاد قفس را
میرود از دست در دا جان زدرد لا دوا
دلبر بها میکند مردم عزیزان دلبرم
تا بکی بهر عیادت هم نیائی بر درم
بر سر قبرم سیه مار گرفته خانه
گو براه عشق گشت خاک من شد پایمال
وصل حاصل شد و انجام آن شب از فراق

وصف حسنت طی نکرده کوچه یارم هنوز
گفتنی باشد بدل پیغام بسیارم هنوز
از دماغ آن برفته بوی گلزارم هنوز
بر زمین پیدا نشد کس بهر تیمارم هنوز
حیف دلداری نکرده گاه دلدارم هنوز
شکر ایزد را زرفت آن خانه آزارم هنوز
دادر یغا در بلای زلف خمدارم هنوز
بر سر کوی بتان مشتاق رفتارم هنوز
یافتم صحبت نصیحت هیچو بیمارم هنوز

کی شود محشر بیا گر اینچنین دارد حجاب
تیر مژگان که یارب سینه پهلو شکست

بر نیاید آفتاب سر طارم هنوز
آه کاهی مراد ندار کمانداره هنوز

حیف پیک تو جوانم را علی پیری گرفت
طی نشد از نامه پیغام طومارم هنوز

برهمان تا تیر باشد تخت بخت سیهم هنوز
غیر شیت با خود چنین دیدم در جهان
توبه میسازم ز منیوشی و ای زاهدان
بر غریبان رحم باید کرد ای باد سیاه
ای جنون بازم سوی صحرا گشتی برزه آبله
دشمنم گردیده هر متنفس اندر بزم یار
واعظا خاطر نشان فرما مرا آواز صور
صبر کن ای دل چنار آسا شوم خاکستری
نیزه خورشید باشد بر فلک دست دعا

دامها را رفت دی از دی محبوسم هنوز
آنچنان گردن گره فتنه بخت منکوسم هنوز
هیچنان بر خویشتن لرزان سان طاوسم هنوز
جز فلک شمع لحد را نیست فانوسم هنوز
خار را باشد همانا ذوق پابوسم هنوز
جان اعدا شد فدا از خرم جاسوسم هنوز
میکشد دل را سوی بیت صنم ناقوسم هنوز
تا بکی فرسوده گرد دست افسوسم هنوز
بارها آمین مسیحا گفت مایوسم هنوز

جوش وحشت میکشد سوی بیابانم علی
داد ریغا هست بر پا قید ناموسم هنوز

با بتان تا توبه کردن حیف ناموسم هنوز
تا رکاب شهسوار آخر غبار من رسید
تا دل بی درد داغ بی تابانه از پهلو رسید
حسن سبز داد بی تابی از آن رخ نازک را
شعله آهم نسوده طارم افلاک را
حیف در ملک عدم اندر رفته سلطنت
یا الهی جای غربایم محفوظ دار
یاد آستیه نکرم بهر در خواب هم

پیش و اعظا آتش باشد ناموسم هنوز
بعد دفن هیچنان مشتاق پابوسم هنوز
بهر تسکین محو قفس و پوی طاوسم هنوز
از قفس سازد بباغ خلد طاوسم هنوز
خانه ام روشن نشد از شمع فانوسم هنوز
آسمان باشد بسر را واژگون کوسم هنوز
زانکه از دست جنون محتاج ملبوسم هنوز
در نظر میگردد آهنگ شکل کابوسم هنوز

ئـه ساوس یعنی قریب بهم آورده ۱۲ از سراج ئـه هوشیاری استواری ۱۲ از کشف ۱۲
ئـه پیچ که مرد خفته را بگیرد و آنچنان باشد که آدمی شکل مهیب بهنگام زانی در خواب بیند

ئـه بالاخانه از بحر الجواهر
ئـه عادت گرفته شده ۱۲ از منتخب۔

بی دیا ام گه نشد گوهر فشان پای سخن
هیچو موج بحر گردیدم فتاد بک نفس
صورت لغزش نگر فتنه بخت در دو دست

گوسمار ایمه تن این حوصد گو شنیم هنوز
کس نشد آگاه از یاران بسر جوشم هنوز
تا نهاده یار در ته دیده دو شم هنوز

ناصحان راشد علی تبخالها بر لب پدید
وز نصیحتها نشد جز یاد در گوشم هنوز

قائم از این بجای خود دست آسمان هنوز
غربال گشته سینه خلقی بنوک تیر
تا چرخ خون خلق رسید شفق شده
خاک سیاه گشته جهانی به پیش چشم
شد روز حشر خلق بدر زخ نرفته است
چندین هزار زخم بود بر سر تنم
یوسف بمصر زینت تاج و تخت شد
افتاده است میوه مادر بهشتان
بال و پرم بخانه صیاد بر زند
ماهم و یار و بام فلک سای لطف وصل
لیلی رسید در بر مجنون بدشت نجد
دشنامها یار مرا گوش کر نمود

دارم بضبط گریه و آه و فغان هنوز
نا کرده است صید فکن زه کمان هنوز
نابسته تیغ قاتل من بر میان هنوز
نا دیده ام جلوه برق جهان هنوز
من در شب فراق بدید دو فغان هنوز
قاتل نکرده است مرا امتحان هنوز
چاهی ندیده ام رخ کاروان هنوز
قبری نیافتیم درین خاکدان هنوز
پیش گل است فغان آشیان هنوز
دل بسته ام بر رخ ما حاجبان هنوز
افتاده ام بر رخ خوش ساربان هنوز
مشهور عالم است کسی بی دهان هنوز

ناطق دمیکه کرد صبوحی بخون علی
بیعت نکرده بود به پیر مغان هنوز

ای بکامت گردون بادگر از شتاب کامم هنوز
خود روان شد یا ندیده قابل با شعر

زنده بر رسید ملت د آلامم هنوز
یا نگفته قاصدم با یار پیغامم هنوز

گنج باد آورده ام کن بوی نفس صبا
گر حصول دولت دیدار ناکامم هنوز

ئـه گنجی از هشت گنج خسرو پرویز وجه تسمیه اش اینکه قیصر روم از خوف پرویز چند کشتی از زر سرخ پر کرده بجزیره میفرستاد باد مخالف آن کشتیها را بسوی ملک پرویز آورد پرویز آن مال را گرفت لهذا آن مال را گنج باد آورده نام کردند ۱۲ از برهان رشیدی۔

هیچو من دانی دیگر نباشد در جهان
باز رحمت خدا از سبحان قدم و سم هنوز

آنچنان برگشتگی از دعلیا اخترم
از برای وادی خود ببدبختی سوسم هنوز

آنچه میگوئی شنیدم باز جام هوشم هنوز
خوش بود گر روز حشر از من فراموش کنی
پیر گردون منع منیوشی کند بر ریگ دعا
از گریبان تا بدامان چاک گر باشد بود
پرده دل را منقش دامن عنادل امود
یا الهی دختر کاس دهاقم کن عطا
جام جم از حال عالم گرچه گردد آگهم
تا بمردن نیست مسکن غریب عشق را
آنچنان از ساقیان تو مرا شد نشست
شاه خوبان این اثر از کوچه دی سیماهی

من فنا نی ناصحا از خود فراموشم هنوز
گر معاصیها بکنج قبر دیدم هنوز
در هجوم ابر رحمت پنبه در گوشم هنوز
جامه تو به حضور زاهدان پوشم هنوز
مشتری بیاید انشد بهر آغوشم هنوز
در لحد هم در جام چرخ مینوشم هنوز
از شکست کاسه فغفور مدهوشم هنوز
هیچو زلف مهر یاران خانه بر دوشم هنوز
بشنوم گر نام منع هم چشم مینوشم هنوز
آشیان باشد هما را لهنیه تا بوسم هنوز

هیچ لقدی نیست جز لا تقنطوا از د علی
باز سودای قیامت شد فراموشم هنوز

آنچنان و آشنا وصل جو شنیم هنوز
راه بزم یار بر من بند شد از گنج خصم
هان ببخشاید خدا از عارض صنم عذار
در رباش امید از من زمتی از زم
شاید بدل نجیب آب آید بهشتی رنگ

دا بود از تخته تابوت آغوشم هنوز
در شغال کوچه اش در خواب خرگوشم هنوز
گر گلاب صد عرق ریزی نشد هوشم هنوز
با بکی از مهر یاران محو سر گوشم هنوز
رو کش فردوس امید تربت آغوشم هنوز

ئـه گیسو پوش زنان و آن مانند کیسه طویل باشد که گیسو را در میان آن اندازند و بر آن نقش و نگار از زر و جواهر میکنند ۱۲ از رشیدی و برهان۔
ئـه جام پر شراب ۱۲ از منتخب و برهان۔
ئـه اشارتست بآیه کریمه لا تقنطوا من رحمة الله یعنی از رحمت خدا مایوس مشو ۱۲ منه

ساغر جمشید شهریارانه زرین جهان / هیچکس آگه نشد از گردش جامم هنوز
هیچ دیده سر دخل غیر از جانبرده‌ها را / شکر ایزد را که باشد همچو اکرامم هنوز
از چنین پیرم انجاح مرامم امید هست / عرض‌ها دارد اندر گوش خم کامم هنوز
گه نگردی شک کلبهٔ ویرانه را / دست فریادها باشد خانه از بامم هنوز
در خیال روی درخشان پیش آفتاب / می‌طپید بر خاک سوزان سایه‌ها بامم هنوز

نقش بر کرسی نشسته کیست همچون من علی / مشق خط آن ساده رو میسازد از نامم هنوز

۱۵
بسکه ناسیمون مسعود ایامم هنوز / با عشق بیخ است داغ غمم زرین دلارامم هنوز
قصه‌گویان بلا دا کثر تفاخر کرده‌اند / کس نگفته تا سحر افسانهٔ شامم هنوز
عیب نقصانم کمال‌ها پوشیده بود / پخته در حسن است او در عشق خامم هنوز
حیثیت یارب رابط عشق و حسن اندر کاسمان / من دعا گویم دهد اندازه دشنامم هنوز
زیر یک جا در شبی خفتی چو بادام دو مغز / شکر احسان کند هر سوی اندامم هنوز
آفتابم سید آن شک مهتاب فلک / گردش چرخ است اندر گردش جامم هنوز
چون سوی بیت الالم گشتم لبیس از خصوصیات / عرصهٔ محشر بود هر خطوه گامم هنوز
تا تو رفتی جان من از خانه ویران من / میگریزد چون روز گردم ها در بامم هنوز

هیچکس آگه نباشد از مآل خویشتن / برقرار است ای علی بر ظاهر اسلامم هنوز

۱۶
یک جهان بینیم زندانی هنوز / یوسف ثانیست لاثانی هنوز
تیغ چشمت خون عالم ریخته است / خوب شد کز خود تو بیمانی هنوز
صورت آئینه ندیدی حافظا / سورهٔ یوسف چه میخوانی هنوز
خون خلقی ریختی بر خاک‌ها / باز میگویم مسلمانی هنوز
یک جهان را درس گوید چشم تو / در بر ملا قرآنی هنوز
گو گرفت آفاق عالم بوی تو / همچو گل در زیر دامانی هنوز
همچو گردون گردشی اندر هم / وز صد انجم سبحه گردانی هنوز
هر قدم کوی ز رشک جنت است / سجده‌ها دارم به پیشانی هنوز

خون یک عالم گرفته دامنت / باز از خون ناپشیمانی هنوز
یوسف دل شد ز لیخا رخت / اندرون سینه زندانی هنوز
غسل تو به میکنم در آب گنگ / تا مسلم شد مسلمانی هنوز

هر دو عالم سید خسرو علی / نرخ بالا کن که ارزانی هنوز

۱۷
مشکلی گشتی به آسانی هنوز / خانه‌ات رفتی و مهمانی هنوز
همچو مسواکت بدن گو خشک شد / زاهد ما نامسلمانی هنوز
ساختی هر هفت[1] خود را بارها / همچو زلف خود پریشانی هنوز
روی خود نازیده با چشم خویش / آئینه تمثال حیرانی هنوز
در کنارم جا گرفتی جای دل / دیده‌ام کشتی طوفانی هنوز
حسن تو چون مهر و مه باشد عیان / همچنان در پرده پنهانی هنوز

چون نمک بگداخت از گریه علی / تو ز خنده شکرستانی هنوز

۱۸
چه خوبها ابرویت کرده نگه نیز / سر مسجد میان خانقه نیز
منم در فکر گلشن داغگه نیز / دلم را برده نرگس با نگه نیز
بجرمی قتل کردی دشمنان را / بکش چون شمع ما را بی‌گنه نیز
کنم فریاد در پرواز عنقا / که چون چرخ است قصر بارگه نیز
نه تنها سوخت مهر از تاب رویت / که دارد داغ تو در سینه مه نیز
نه تنها پیر گردون طالبت شد / که خورشید است قربان تو مه نیز
چه میسازی حصار همچو کهسار / که مرگ آید بصحرا در پناه نیز
بنالد[2] شاه از دستت بلشکر / که خواهد دادت از سلطان کجکله نیز
کنیم آهی مشیت ذره بر خاک / گدا آید بکویت پادشه نیز

۱ کنایه از زینت زنان و آن هفت آرائش است مر زنان را از بهار عجم۔ ۲ یعنی نه صرف شاه از دستت به لشکر فریاد کند بلکه لشکر هم از سلطان دادخواهی میکند ۱۲ مؤلف

کباب تشنه‌کامیم کرد آتش عشق / رخ سرخ تو خوش چشم سیه نیز
کمر بشکسته هر زلف شکسته / ببر جوید دلم طرف کله نیز
بلند دیست عالم خوب دانم / شدم آباد در دوریت به نیز

نیامد دامنش در کف علی حیف / شدم خار بیابان خاک ره نیز

۱۹
خطت چو زلف پریشان که دلکش است هنوز / چها بروی توام دل مشوش است هنوز
خمیده‌ام چو کمان همچو شعله می‌سوزم / با انتظار تو نعلم در آتش است هنوز
خیال چشم تو افگنده بر زمین خلقی / چه خون نریزی تیرت بترکش است هنوز
هزار حیف که انکار کشتنم داری / ز خون من در و بامش منقش است هنوز
جهانه بزم شکستند دخانها قند / فدای لب لعل تو در غش است هنوز
چه خون دل بخورم در میان خاک لحد / بزم عیش عدو یار سرکش است هنوز
میان گردن سر جان من چو حیران است / نهان بسوی نیامی چو تیغش است هنوز
غبار خاطر ما در گرفته عالم را / بگوشه دل پر درد جالیش است هنوز
بدانکه لاله ز خاکم سر کشید که دل / هزار داغ ز خوبان مهوش است هنوز
بحیرتم که تو باشی چو دل به پهلوی من / چرا چو سرو چمن ناله سرکش است هنوز

اجل کشیده مرا دامن و منت دامن / جهانه جان علی در کشاکش است هنوز

۲۰
شب برات سید آن مه جهان افروز / سحر ز مهر رخش شد سحر که نوروز
اگر خدا کندم مرگ در نصیب امروز / که زنده باشم و فردا یار شد دیروز
چه شد که کرد دلم چاک خنجر هجران / که هست تیر نگاه کسی بسی دلدوز
فنا شویم ز هجر تو تا سحر به شبی / چو شمع انجمنت سسته آه من جانسوز
بهر طرف که زنی جانب دلم آید / پر خدنگ تو اش هست تیغ دست آموز
سر فراز سحرها را آمد از ره سیر / رخ رقیب سیه شد چو شام غم امروز
عدو هزار کمینگاه داشت همچو اجل / ولیک طالع من شد بلشکرش فیروز
امید فاتحه دارم ز یار نیک نهاد / خدا کند که بمیرد رقیب آموز

مدانکه بر سر خاکم شگفته شد نرگس / در انتظار کسی چشم وا علی ست هنوز

۲۱
چو زلفت نیست هر قلاب[1] هرگز / نیاشد چون رخت مهتاب هرگز
بطاق ابروت گشتم همه جا / ندیدم همچو آن محراب هرگز
چها دریا نگردد خشک الا / نشد بحر غمت پایاب هرگز
چو یادم می فتد آن قد چشمت / نمی ماند دلم را تاب هرگز
میسر گر شود خاشاک راهت / نخواهم مفرش سنجاب هرگز
چنانم تشنهٔ دیدار رویت / نه بینم خواب شب بی آب هرگز
چها گریم بیاد بام قصرت / نگرید اینچنین میزاب[2] هرگز
نمی‌خواهم که دیواری بیفتد / نیاید خوش مرا سیلاب هرگز
اگر سنگ درت بالین تو انگرد / نخواهم بستر سنجاب هرگز
مرا بس گریه کردن خوش تسلسل / نخواهم دید جز دولاب هرگز
بدیدارت چنان لب تشنه باشم / نیابم خویش را سیراب هرگز
بجز چاه زنخدان تو خوشتر / قرارم نیست چون سیماب هرگز
شکایات عدو گویم بگه آه / ندیدم روی از احباب هرگز

مثال چشم انجم در خیالت / نمی‌آید علی را خواب هرگز

ردیف السین

۲۲
دولت دنیای دون نم نیست بس / هست گردون دور دامان هوس
تیر دم بهر شکار آهوی / گر به ستم آید از صرصر فرس
کاسه نخواهم ز فرق محتسب / تا بنوشم باده از خون عسس
گوشهٔ چشمش با سیدم نیست نیز / گو هزاران چشم دارم چون قفس

۱ خار آهنی خمیده مانند حلقه که چیزی بدان توان آویخت ۱۲ مالد لطائف
۲ ناودان یعنی ناله که راه بدر رود آب بام باشد ۱۲ از شرح نصاب

بوسه از پیشانیش دارم امید / تا کف پایش ندارم دسترس
پهلوی نخوت بصد عنقا زند / گر نشیند بر سر شهدم مگس
زانکه ناکرده عیادت پیش مرگ / پس کف افسوس میمالد مگس
آن خفیفم در گمان دشمنان / بو قبیلشم نیست همسنگ عدس
در ملال خود گران جانم چنان / بو قبیس آید ز من نیمه عدس
کس نمی پرسد ز حالم غیر من / نیست کس جز ناله ام فریادرس
در هوای بوسهٔ لعل لبت / نیست دم در سینه غیر از ملتمس

برد و عالم دست افشاند علی
بگذرد گر با تو ام نیمه نفس

۲۳

چون من ز اشک گهر ز هامون نکرده کس / چون من ز راه دشت جیحون نکرده کس
یک بوسه داد و دفتری گرده ها طی / چون من لبی بران لبی میگون نکرده کس
دیدم پریوشی تماشا خود چه من / دیوانگی بعقل فلاطون نکرده کس
پروا نداشتیم بصد جنت النعیم / ما را بزیر بام تو مدفون نکرده کس
مگزیده ما از زلف تو آخر مرا بدل / زنجیر بجاه بابل افسون نکرده کس
جز پیر چرخ کان ز شفق میخورد شراب / چون من بجام بادهٔ خود خون نکرده کس
راهم ندا د تا بسر کویت سگ درت / رفته عدو ببزم تو بیرون نکرده کس
اهل سخن چه یانه دواوین نوشته اند / چون قد یار مصرعه موزون نکرده کس

غالب ز حسرتی چه سرائی سودیی علی
چون او تلاش معنی و مضمون نکرده کس

۲۴

دردا که کار چرخ دگرگون نکرده کس / خصم مرا ز بزم تو بیرون نکرده کس
از بهر یک نگاه تو ای دلربا چو من / مانند زخم اشک جگرگون نکرده کس
آنگونه جور پیشه فتادی که پیش تو / یا وا ز ستم رسائی گردون نکرده کس
عمری بخاک کوی بتان شسته ام البسر / قبضه چو من بهلاک فریدون نکرده کس
آن سیمین بوسه امیدوار کرد / چون من طمع بدولت قارون نکرده کس
بر باد رفت آه غبارم بکوه و دشت / خاک مرا بدامن مجنون نکرده کس
داغم چو غالبا که علی حور یار را / نسبت بمهربانی گردون نکرده کس
خاکی شدم گذر بسرا مو نکرده کس / آبی شدم نظر سوی جیحون نکرده کس
دردا دلیل قدر من افزون نکرده کس / روزی مرا تقابل مجنون نکرده کس
در پیش یار قصهٔ لیلی کسی نخواند / در پیش من حکایت مجنون نکرده کس
ای لاله رو بیا که بیاد لبت چو ما / مانند کان لعل جگر خون نکرده کس

داغم علی که حسرتی و غالب بهشت
جور بتان ندیده و دل خون نکرده کس

۲۵

مرغ من و الیس آمده مایوس / پر و بالش شده کف افسوس
یار من گوشه شده مانوس / بخت دشمن خدا کند منحوس
درد دل کو کجا ضماد سبوس / مرض عشق ورای جالینوس
سر زلفت چنان درازه بود / میرسد تا زمان دقیانوس
شوق پابوس سروقد دارم / خار سد ره مرا کند پابوس
پیر گردون مراست پیر مغان / جام تبهیا من بود معکوس
نتوان نامه او بلب آرم / در ره دیوار من بود جاسوس
سینهٔ زهد نیست منزل یار / آتش عشق و خرقهٔ سالوس
زاهد از حرد در شب وصلش / مرغ جان ذبح کرد بانگ خروس

می بجامم نداده اند علی
من و خون دل و کف افسوس

۲۶

بی رو تو آینه نظر را چه کند کس / بی تیغ تو ابهر سر را چه کند کس
هر شام و سحر گرچه بسم وقف دعاها / قسمت چو نباشد اثری را چه کند کس
آن بام بلند تو که از دیده نهان است / عنقا چه بود بال و پری را چه کند کس
حوری بجنان باشن و سوی قاف پری / چون پیش تو باشی گری را چه کند کس
گلزار بر و تو فدا باد چو جانم / چون با سر و تو باشی ثمری را چه کند کس
گلزار بغیر از گل تر خوش نتاید / دلبر چو بهر نیست بری را چه کند کس

۵ نام کوه در قرب و جوار مکهٔ معظمه ۱۲ از غیاث.

گر راه رو عشق نه یا چه ضرور است / بی نقد محبت کمری را چه کند کس

بر حال علی نیست ترا چشم ترحم
زاری چه بود زور زری را چه کند کس

۲۷

بی رخ تو نبود کون و مکان را بس / یک نظر برخت از کون و مکان ما را بس
نیست بی پهلوی تو رطل گران ما را خوش / هست بی زانوی تو تیغ خواب گران ما را بس
خاک راه تو ز اکسیر بصد مرتبه به / نقش پای تو ز دیهیم شهان ما را بس
ایستادیم بدیدار تو چون نخل براه / یک نظارت ز جهان گذران ما را بس
ذرهٔ راه تو از مهر بصد مرتبه به / طفلک کوی تو از پیر جوان ما را بس
دیدن زلف تو خوشتر ز سحاب نیسان / گردش چشم تو از برق جهان ما را بس
بی تو منحوس شماریم قران السعدین / لحظهٔ با تو نشستن ز قران ما را بس
زخم عشق تو از راحت دنیا خوشتر / قتل از خنجر دست تو امان ما را بس
صرصر کوی تو از لطف بهاران بهتر / خشمک قهر تو از مهر کسان ما را بس
غیر گر میکده هم نوش کند پروا نیست / نگه مرحمت پیر مغان ما را بس
قسمت آباد جنان باد نصیب زهاد / گوشهٔ کوی تو از کون و مکان ما را بس
عیش و آرام جهان باد نصیب اعدا / گوشهٔ چشم تو از هم بگمان ما را بس
بوسهٔ لعل لبت خوشتر بود از آب حیات / سایهٔ بام تو از باغ جنان ما را بس

گله از بخت چه حافظ علی ناانصافی است
طبع چون آب غزلهای روان ما را بس

۲۸

زان نمیداریم غوغا در قفس / دیده ایم آرام دنیا در قفس
گوشهٔ آرام اینجا هست و بس / نیست غیر از مرغ دانا در قفس
نفگند کس دام بر زاغ و زغن / عندلیبان را بود جا در قفس
طبع روشن شد بلای جان من / بسته پر لبها گویا در قفس
شد رهائی از غم آب و طعام / تا تو کردی قید ما را در قفس
جوش گریه آنقدر دارم بچشم / میتواند سیر دریا در قفس

۱ یکجا شدن دو کوکب از جملهٔ هفت کواکب سیاره که سعد باشند ۱۲ از غیاث.

آنچنان صیاد دو افتاده ام / خوش نکردم جای آلا در قفس
آنقدر باشد غبار خاطرم / میتواند گشت صحرا در قفس
خاطر ما پر غبار افتاده است / جمع کردم ریگ صحرا در قفس
چشم ما آبی گریه سامان افتاد / جمع دارم آب دریا در قفس
آه پیهم میکشم بی قامتت / بنگری صد سرو رعنا در قفس
وای بر من آنچنان تنگ است قید / دم زدن را نیست هم جا در قفس
چشم بیمار تو بیمارم نمود / یاد می آید مسیحا در قفس
چشم اگر کور است باشد صد هزار / نیست یک چشم بینا در قفس
اشک خونین ریختم در یاد گل / کرده ام صد باغ پیدا در قفس
بود هر گلبن تماشاگاه من / خود شدم اکنون تماشا در قفس

گر علی گشته اسیر عیب نیست
هست طوطی شکرخا در قفس

۲۹

بی تو بودن جان شیدا یکنفس / هست ما را عمر دنیا یکنفس
با تو بودن جان شیدا یکنفس / هست دنیا عمر ما را یکنفس
ایکه عمر خود بسر کردی بزهد / کاش بودی باده پیما یکنفس
صد هزاران دم اگر دارم چه سود / داشتم کاش ای مسیحا یکنفس
به ز عمری کان بنادانی رود / گر نشینی پیش دانا یکنفس
تا دم مردن نخیزم یار اگر / گویدم بنشین در اینجا یکنفس
بسملم کردی و والیس میری / بنگری اینک تماشا یکنفس
گوز بانی گویمت حال فراق / روز محشر بود بر ما یکنفس

تا دم مردن گشتم یکدم جو سیل
گوئی از بنشین علیا یکنفس

۳۰

در بزم بود پریزادهٔ انسان که مپرس / خواب من بود به از ملک سلیمان که مپرس
گل سوی نالهٔ جانسوز گوش ننداد / درد دل گفت چنان بلبل نالان که مپرس
لعل و گوهر بجهان بسکه صفا بارد / بر صفای الست گر آب دندان که مپرس

روی ما دیده سحر چاک گریبان می زد
نسبت لعل تو با مشک ختن عین خطاست
دفتر خرد و شرم آب ندامت برده است
دشمنان از اینکنم شکوه ز دین دور خراب
وای تنهائی و تاریکی بی دیران
کافران رحم نمودند بحال زارم
قابل آتش دوزخ نبود اما نم

دوش دیدم چنان خواب پریشان که مپرس
خون دل خورد ز لعل تو بدخشان که مپرس
غسل کردیم البسر چشمه حیوان که مپرس
جان به تنگ آمده از جور محبان که مپرس
یادم آمد مجلس صحبت یاران که مپرس
رنج دادند مسلمان آن مسلمان که مپرس
استخوان سوخت مرا غیرت عصیان که مپرس

غسل ما از سفر حشر سر تو بر شد
خدمتی داشت علی با شه مردان که مپرس

می سزد خون رقیبان نمودن باده بجام
بر عتابم عرق آلوده شده عارض یار
مصحف روی ترا بوسه زدم پیش رقیب
تیر انداخت بغیر و گمان کرد مرا

گر دل سوخته داریم کبابی که مپرس
میکشیم از گل فردوس گلابی که مپرس
کردم امروز چنان کار ثوابی که مپرس
در خطا کرد چنان کار صوابی که مپرس

چون فغانی ز دهانت سخنی گفت علی
غنچه بر طرف چمن داشت حجابی که مپرس

دیده ام جلوه عارض لب بامی که مپرس
شمع آسا دلم از سوز فراق تو گداخت
ساقیا خیز بکف جام و صراحی در دست
تشنه لب میر اگر آب بقا میخواهی
با وجودیکه برانیم نخواند حرفی
ساقی آئینه روان از بط بلور نهیم
حسن او عشق مرا بعد هزاران مکتوب
همچو خورشید که از ابر برآید بیرون
بی دهانی سخنی گفت حضور و اغلط

بود خورشید قیامت بحجابی که مپرس
عشق ما جمع کند آتش و آبی که مپرس
میرسد جانب میخانه سحابی که مپرس
آئینه کرد مرا موج سرابی که مپرس
جای مکتوب نوشتیم کتابی که مپرس
داد در ساغر یاقوت شرابی که مپرس
در خط سبزه رقم کرد جوابی که مپرس
عارض یار برآمد ز نقابی که مپرس
رفت دل از کف عالم بخطابی که مپرس

از عنایات پریچهره چه گویم علی
می برد دلبر ما دل بعتابی که مپرس

عشق زلف تو چنان کرد پریشان که مپرس
جرعه ای ماه طرف رخ هفتم بکشید
رفت از خویش هر آنکس که دو چاه گردید
ابر از میکده ام ای می ساقی بگذشت
هیچکس گو برهش بر سر نقش قدم نگریست
زاهدا گرچه آن شوخ چه غلط نگاه است
شکل گوئی ست فلک گرچه بچشم ظاهر
توبه با گل و مل ساقی و چون فصل بهار
می سزد غوطه بعد باده خورم در کوثر
جام می را دمی العبد ز تب سیه رو

داغ هجر تو دلم سوخت بدانسان که مپرس
داشتم آرزوی روضه رضوان که مپرس
هست آئینه برخسار تو حیران که مپرس
اخگری بود بدل قطره باران که مپرس
زخم دل بود بکام چه خندان که مپرس
میبرد دین و دل آن ترک بدانسان که مپرس
گوئی ماراست و لیکن خم چوگان که مپرس
همچو گشتیم ز خود کرده پشیمان که مپرس
آنچنان گشته ام آلوده عصیان که مپرس
آنچنان سوخت دلم باده ریحان که مپرس

حافظا چند غزل گفته علی بر اثرت
ز غمی میکشم از مردم نادان که مپرس

رفت برما ز فراق تو عذابی که مپرس
ای خوشا سبزه خط متصل خال سیاه
یا ما این منزل چو مهمان برد
آب چشمم همه جا جا نشستم گل کرد

پیر گشتیم در ایام شبابی که مپرس
خوشنما هست الف گشت غرابی که مپرس
آنچنان هست عدو خانه خرابی که مپرس
شد نهان گوهر عمرم بخلابی که مپرس

دوش میکرد من یار کلامی که مپرس
همچو خورشید فلک داشت شهابی زنید
نیش اندر دل خاصان زبانه بخلید
سر و انگشت تحیر بلب جو گردید
برق بیتاب شد و ابر چه گریه نکرد
تب زمین بام فلک بود و فلک صحن زمین
مزرعه بود براهیم چمن خلد برین
قرده گویان بالک الموت ز بالینم رفت

گوش میکرد من ناز تمامی که مپرس
داشت دوشم بچهره حمامی که مپرس
نوش دارند بهر گونه عوامی که مپرس
در چمن غنچه لبی داشت خرامی که مپرس
دیده ام جلوه روی سر بامی که مپرس
در بغل بود مرا ماه تمامی که مپرس
دوش در خواب رسیدم بمقامی که مپرس
قامتش آورد و دیازان به پیامی که مپرس

صد دعا کرده خط یار نهادم بر رگ
هستی ما سینی است در این دور درنگ
خال لب دیده گرفتار خط سبزه شدیم

بود دشنام رقم جای سلامی که مپرس
داد ساقی می خوش رنگ بجامی که مپرس
بود در حصه ما دانه بدامی که مپرس

شکوه از سختی ایام چه میکرد علی
یار من داشت دل از سنگ پیامی که مپرس

روی تو چون بدر بینیم کمال است و بس
تو چو باشی پادشاه من گدای کوی تو
آنچه میگذرد [illegible]
قفل عشرت را خم ابروی تو باشد کلید
شد غبار خاطر من عاقبت خاک لحد
دختر قاضی بعقد آرد و لب نوش
بوسه لب خواستم دور بدیدیم به تیر
کس نمی شنود ز من شعر چه جای بم

عالمی آئینه سان حیران حال است و بس
بوسه خواهم به لبت سوال است و بس
فی الحقیقت بهر زمانه ماه و سال است و بس
هم سپهر ماه مه ور را هلال است و بس
در فراق جان جانانم ملال است و بس
باده گر در شرع میخواهی حلال است و بس
یار را دوستان غنج و دلال است و بس
وای بر دیوان من قحط الرجال است و بس

وه چه خوش دامی چه خوش دانه تو ای صیاد خلق
صید کردی مرغ دلها خط و خال است و بس

سیرگاه عاشقان باغ بحر است و بس
اهل عزت را الهی از فلک روزی سان
گفتگوی یار جانا ز روا است بهر عاشقان
میروم همراه تو ای مرگ از تن جسم کن
گرچه ایفاء وعده ات شد عهد امید ها
خنده زن بر نعش مقتول تیغ زخم من
کیمیسی کن قرب ما بخاک کشتگان تیغ است
ای مسیحا آخری وقت بیمار ترا
سنبل فردوس میگویم اگر زلف ترا
از پی دادید یارب هم گر [illegible] مرا

میوه نخل تمنا داغ حرمان است و بس
با عطف لذت دنیا دنی نان است و بس
درد مند هجر را وصل تو درمان است و بس
انتظار آمدن جانان جان است و بس
ما نعم از جان گذشتن عهد و پیمان است و بس
سوگوار عاشقان زلف پریشان است و بس
نوحه گر بر کشته من زخم خندان است و بس
یک دو ساعت در جهان نه مهمان است و بس
بهر تشبیه رخ پر نور قرآن است و بس
جا دل در سینه آن شوخ سندان است و بس

حسن را باشد عجب تاثیر از خوبان خلق
میکند ابلیس را بدنام هر کس ز خلق

همچو من پیش رخش آئینه حیران است و بس
آدمی اندر لباس خویش شیطان است و بس

وای صائب در غم داغ دل شیدا علی
یار دلسوزی که می بینم نمکدان است و بس

منزل عاقبت شهر خموشان است و بس
حوض کوثر بهر سوز جگر عصیان است و بس
قدر دولت یاد تر زایل دولت است
عالمی زنجیر را از خیال زلف است
پای مجنون تو آزاد است زنجیر را
بوسه لب تشنه گردان هر دان بحر را
حال بیتابی دل از ما چه پرسند آه
حافظ قرآن ز دیار شد خال سیاه
زنده جاوید باشد هر که دارد یادگار

نقش پای رفتگان اهنگ حدی حرا است و بس
همچو چوب خشک ز ا هیزم ما است و بس
شمع روشن بر مزارم ماه تابان است و بس
جاه و منصب از پی بر خلق زندان است و بس
بند رفتارش خیال زلف پیچان است و بس
آرزوی عشقباز آب حیوان است و بس
جا دل و سینه با برق و باران است و بس
وه که فی الواقع همین هندو مسلمان است و بس
یادگار شاعران در خلق دیوان است و بس

حفظ اشعار نکو هرگز ندارد بد مذاق
قدر دیوانم علی پیش سخندان است و بس

جسم جانان در فراق یار زندان است و بس
ماهتاب شب برایم داغ سودا است و بس
پرده ها دیده ام از ابر گریان است و بس
ترک نخوت حاصل عمر جوانان گفته اند
سر فرو برده بکوه مرتبان میبرد
ای که میگردی بصحرا چو مجنون روز و شب
رو تو باشد تماشاگاه حوران بهشت
بهر دیدار جمالت اندرون دل شدم
مرد با نرا چشم می بینم با عمال نکو

جان و تن جسم روز چند مهمان است و بس
صبح روز عید من چاک گریبان است و بس
تار ها دارم امواج طوفان است و بس
بهتر از دنیا بد نیاید پیر او است و بس
چشم زاهد در نهان در حور غلمان است و بس
میوه باغ جنون از سنگ طفلان است و بس
زاهدان را آرزوی باغ رضوان است و بس
حلقه نه آسمان یک چشم حیران است و بس
روز محشر چشم من شاه مردان است و بس

۵۱ نزد یک دو عرب شتر را با میر منیده شتر مدان ست شده چالاک میگرد ۱۲۰۰ از منتخب بصراح

رزق کس در دست کس هرگز نمی بینم علی
خلق را روزی رساندن کار رزاق است و بس

مال دنیا عاقبت دیدیم که بیکار است و بس
گنج قارون را ندانی بر سرش بار است و بس

طالب دنیا سگی باشد بشکل آدمی
آنچه هر غولش بود آخر نه مردار است و بس

هر سر کش را نباشد بهره جز بی بری
سر فرو دار زر تو صنع شاخ پربار است و بس

با مسلمانان مسلمانم بکفر خود نهان
خرقه‌ام را تار و پود از تار زنار است و بس

عندلیب از بال و پر باشد عبادت در چمن
چون بچشم غور بینی ناله زار است و بس

یک نظر بر صد مریضان کافل امیدها است
صحت عاشقان ز چشم بیمار است و بس

گر بچشم خویشتن داری تو نور معرفت
صد سبد گل در چمن نوک یک خار است و بس

با فریب دشمنان غفلت نکردن بهتر است
بین که بسیارم بخواب خویش بیدار است و بس

شیخ ما گر بد کند دل با نباید شد از او
پرده پوش عیبهای کس دستار است و بس

در نیاز و ناز باشد رمز پیران قیاس
از برای مصلحت‌ها ریش بیکار است و بس

بایدت ای جان کمر بستن بکار عاقبت
کار دنیا عاقبت دیدیم که بیکار است و بس

راست میگوید نظیری کن علی از بیت سمع
روشنی دل ز فیض چشم بیدار است و بس

هر که را دیدیم اندر دهر خودکام است و بس
دوستی دیدن بیکدیگر پی نام است و بس

عالمی شد فیضیاب از فیض هوشیاران
یک دل من با هزار امید ناکام است و بس

صید نادانی نگردد هیچ دانا در جهان
دانه را دیدم که آزادانه در دام است و بس

در طریق ظلم ظالم طرح نو انداخته است
دشمنان را پیش ما ترقیت اکرام است و بس

انقلاب دهر در میخانه ما دیدنی است
گردش نه آسمان یک گردش جام است و بس

حلقه‌های زلف ما اگر چه جای کفر است
پیش ما زلف دوتایش لام اسلام است و بس

ساقیا ابر و بزم باده نوشی مرغزار
گردش چشم غزالان گردش جام است و بس

عشق گر ویران جنت خشک گردد همچو خار
زاهدم ای همرهان نام سلام است و بس

۱ ضامن ۱۲ از منتخب
۲ ظرفی باشد از چوبها باریک که بهندی آنرا ڈلیا گویند ۱۲ از مؤید و برهان ـ

همدم از همدم جدا گردد ز سنگ حادثه
یادگار من این نخل از مغز بادام است و بس

گر امان از حادثات دهر خواهی تجربه شو
سنگ باد میخورد هر میوه خام است و بس

تا توانی در گذر از راست ره کم گفتگو
عاقبت دیدیم که خاموشی در انجام است و بس

پیر سیدی تا بابت بیمار جواب را رسیم
سنگ راه قاصد ما عرض پیغام است و بس

نازها دارند خاصان آنچه بر اعمال خویش
گو با رشیان خالقم را رحمت عام است و بس

چون علی را از فغانی نکته کردم سوال
گفت همدرد کشی که خاموشی سرانجام است و بس

چون فغانی در دمیاید علی را نی دوا
درد عاشق آه صبح و گریه شام است و بس

برقی مرا بسوخت که تابش ندید کس
سیلم بخویش برد که آبش ندید کس

یک شب دل از رخ دو دهم کشید روی
حیف آیدم حساب نصابش ندید کس

شکر خدا اگر چه شدم در روش خراب
گرد دشمنان خانه خرابش ندید کس

دل مست شد بیک نظر دخت محتسب
چون لاله در پیاله شرابش ندید کس

هر چند کرد یار بهر منزلی قیام
در خیمه اش کجا که طنابش ندید کس

از عاشقان خویش کناره کشید یار
لطفش امید گو عتابش ندید کس

واقف علی بسان ضمیری نه بحر او
در آتش است و دود کبابش ندید کس

همچون دهن همچو حبابش ندید کس
رویش کجا که طرف نقابش ندید کس

روی تو رشک هشت بهشت بگیمان
یک کس رهائی بند عذابش ندید کس

صد دشت دیده‌ام بره منزل قتان
آبش کجا که موج سرابش ندید کس

تشبیه روی یار بگل باز چون توان
کز آفتاب و ماه جوابش ندید کس

هر کار یار هست همه تیر بر هدف
روی خطا به راه صوابش ندید کس

چون من هزار کس بهش تشنگی شدند
پائین جای روی رکابش ندید کس

واقف نکرد خواب افسانه ها علی
برده است خواب آنکه بخوابش ندید کس

ترکش تهی شد و نشان زد ندید کس
عالم ز ره گذشت و غبار ندید کس

صد کاروان گذشت و غبار ندید کس
خلقی جهان گذشت و نگاری ندید کس

جانها بسوخت جلوه یاری ندید کس
خلقی بباد رفت و غبار ندید کس

حور و پری ملائک و انسان گزیده اند
الا بصورت تو نگاری ندید کس

با آنکه قبله‌گاه جهان است آن جهان
الا بکوی یار مزاری ندید کس

با آنکه جای قید جهان است در جهان
الا بکوی یار حصاری ندید کس

چشم تو کار عالمی کرده است در نقاب
الا نزول بارقه باری ندید کس

چون برق سوز عشق تو کار نکرده کس
عالم تمام سوخت شراری ندید کس

غربال گشته است الف یا عاشقان
با آنکه زیر بام تو خاری ندید کس

الستی هزار عقده الفت کمر دمان
میگویست هنوز که یاری ندید کس

انجام خور می تو آغاز رنجهاست
گفته کسی ز می که خماری ندید کس

تشبیه عضو عضو صنم بی‌مثال است
کور از خواب عمر خود آری ندید کس

سیماب ز خلق خدا بر قرار نیست
بیمار چشم را بقراری ندید کس

دیده نه دیده بوی گل و در مشام رفت
عالم به نیزه گشت سواری ندید کس

طوفان نوح هست مگر قلزم غرور
کاین آب را بجای کناری ندید کس

ماه سپهر آینه دم زنود صبح
دیدیم لیک همچو عذاری ندید کس

افسرده بود همچو خزان دلم علی
ایام گل گذشت و بهاری ندید کس

غیر از لب تو لعل مذابی ندید کس
جز کار عشق کار صوابی ندید کس

هر سال را انقلاب میسر شود بسال
چون حسن یار روز نصابی ندید کس

دعوای دیدنیست پذیرا بلا دلیل
رویش کجا که طرف نقابی ندید کس

گرد سحاب جلوه جب انوار آفتاب
روی ترا بزیر نقابی ندید کس

در دور ماه عارضت اشک آفتاب
مانند زلف حال خرابی ندید کس

فیض عیان وفات نهان همچو آفتاب
خوشبو مشام دهر دگلابی ندید کس

مردم خط نیاز نوشتند صد هزار
غیر از خط عذار جوابی ندید کس

ما مرکزیم دایره مشتی اا اگر
مانند یار حسن مآبی ندید کس

بروم زبای بوسه تنعم ز دو سپهر
کاری ثواب کرده عذابی ندید کس

خال سیه بسبزه خط و چه خوشنما است
در کشت سبز همچو غرابی ندید کس

غیر از وصل بر شته کباب نصیب است
در ساغرم شراب حجابی ندید کس

خلد علی است صحبت دیوانگان جنون
کز بند عاقلانه عذابی ندید کس

صد ابر بر سر آمد و آبی ندید کس
صد جان بر بود و سیل سحابی ندید کس

در حیرتم که چون همه ماد آمدی
کاین خانه را بجانبی بابی ندید کس

همت بلند نیست چه پابند دیگری
در خیمه سپهر طنابی ندید کس

آب بقا مجوی بدشتی که اندر آن
صد کاروان گذشت سرابی ندید کس

از بیر چرخ جام شراب ار زدن مکن
کاندر خم فلک نم آبی ندید کس

بیدار داشت هول قیامت درون قبر
در مرگ نیز صورت خوابی ندید کس

در پاک طینتان نکند صحبتی اثر
آب اندرون جام حبابی ندید کس

صد بار بوسه چیدم و صد در ستر
چون در دو در است حسابی ندید کس

جمع است خلق از پی دیدار هلال عید
شاید که یار دیر کابی ندید کس

تا کی کباب از دل بریان خود خورم
جز خون دشمنان می نابی ندید کس

آب حیات خواست [illegible] علی
در وادی که موج سرابی ندید کس

جز چشم من که چشمه آبی [illegible]
بس غیر دود آه سحابی ندید کس

دنیا مقام راحت و رنج است گفته اند
گویم راحتی که بخوابی ندید کس

اسرار عشق سینه بسینه من رسید
کاین علم را به فصل کتابی ندید کس

در حیرتم که عشق تو در خلق عام شد
مهر خطاب قهر عتابی ندید کس

امید وجار موجه طوفان اشک ما
همچون حباب خانه بر آبی ندید کس

دریای عشق زیر کف پا دیده است
گو چون حباب چشم پر آب ندید کس

تا شاکه هول روز قیامت زدل [illegible]
در مرگ نیز راحت خوابی ندید کس

ای خضر امید داری زیر ریش
در جام نه فلک نم آبی ندید کس

باید که بر کنم چه ابلی نگار خش
چون چشم او بسحر کتابی ندید کس

در بزم نغمه سنج توای سرو گلبدن / صد ضرب نغمه ریخت و ربابی ندیدکس
یام عمر بود شبی بهر رفتگان / وانهم شبی که صورت خوابی ندیدکس

رفتیم در بهشت علیا پس علی
از یا بر در حشر حسابی ندیدکس

۲۹۴

ای سرو ناز چون تو نهالی ندیدکس / این حسن و آن جمالی ندیدکس
گفتند گلعذار و گهی ماه بر ترا / الا بچشم خور مثالی ندیدکس
جای تو در دل است بهلو مقام دل / الا بخواب و خیالی ندیدکس
بلبل هزار نغمه سراید برو گل / خوشتر ز حرف یار مقالی ندیدکس
قایم بجای خویش قدرت همچو سرو ماند / حسن ترا چو مهر زوالی ندیدکس
لاف و گزاف ذره بخورشید بر سر / حسن بهار چو غنچه دلی ندیدکس
گر مرغ نامه بر بسی من نصیب شد / بر پشت و گردنش پر و بالی ندیدکس
جای دهن نشان ندارد و رقم زدند / جای دگر بروی تو خالی ندیدکس
صد کاروان عشق نصیحت احسن مرد / چون چشم یار چشم غزالی ندیدکس
دم میزند بنافه تا تار بار بار / آنکس که او بدست غزالی ندیدکس
وصف تو بی دهان زبان چو قند درازند / بیشت نشنیدند حرف مجالی ندیدکس
آیت عید خوشتر است ز صد عید رخت / مانند ابروی تو هلالی ندیدکس
آغاز خویش خوش کن و انجام نیک خواه / فی الحال گرچه حال مآلی ندیدکس

ترک و طلب بحیرتم انداخته علی
چون وصل یار سهل و محالی ندیدکس

۲۹۷

در صحن و غرفه بر در و بامی ندیدکس / جز دل ترا به هیچ مقامی ندیدکس
همه سر جدا ز تن سر راست افتاده / با آنکه در کف تو حسامی ندیدکس
خلقی ز بانت نبض تو آمد سیاه مست / با آنکه بیش روی تو جامی ندیدکس
نرم از لب تو برگ گل تر دیده اند / سخت از دل تو سنگ رخامی ندیدکس
محمود را نمود غلامی درم خرید / با خندتی ایاز غلامی ندیدکس

۱ شیوه آترش از زرنگ تازه بالیده تر و زلفش سیاه میباشد ۱۲ از مصطفی الشعرا

در عشق نوجوان صنم سر گردد است / روز رقیب را بز کامی ندیدکس
در دشت وحش و طیر گلشن آزادان دو / الا شکار یار بدامی ندیدکس
تسلیم کرد اهل چو نا اهل را ابدید / تصویر تا سز البسلامی ندیدکس
تا اهل قدر اهل نداند هزار حیف / توقیر خاصگان ز عوامی ندیدکس
صد جا شکست در دهن تنگ تا لبت / بی وجه لکنت بکلامی ندیدکس
با یار طفل و دشمن نادان مرا چه باک / یک پختگی میان دو خامی ندیدکس
روزی کشیم جانب جهه چون قیام / شبرنگ عمر زیر لگامی ندیدکس
محشر بپا شده است بدو و تو جابجا / رفتار ناز را دو سه گامی ندیدکس
از قبر تا به حشر رسیدم لبالها / وین بوالعجب که کوچ و مقامی ندیدکس
ما رشته زلف تو ای یار خوشتر است / بو لیش بصرف هیچ مشامی ندیدکس
تا ای صنم اراده قتلم نموده / تیغ ترا میان نیامی ندیدکس
با غیر سر دهی نکند سر که با تو چه راست / بر حق چو بوتراب امامی ندیدکس

آرام آن اربود دلارام من علی
چون او بخواب سرو خرامی ندیدکس

۲۹۶

جز دل ترا به هیچ مکانی ندیدکس / در دل ترا به هیچ نشانی ندیدکس
در شان غیر همچو تو آنی ندیدکس / در آن غیر همچو تو شانی ندیدکس
با حسن یار حسن دگر را چه نسبت است / جسمش چنان لطیف که جانی ندیدکس
همت نگر که بار امانت و نش ما است / با ضعف تن که تاب و توانی ندیدکس
تیر مژه بسینه عشاق در شکست / مانند ابروی تو کمانی ندیدکس
روی مرا چه ذکر ز تیغ نگاه یار / در قتل عام روی امانی ندیدکس
چون گویمت نیست دهانت بگفت غیر / چون تو دگر فصیح بیانی ندیدکس
همت نگر که بار گنه میکشم بحشر / پیرانه سر که تاب و توانی ندیدکس
داری به پشت سایه گیسوی / با آنکه چون تو موی میانی ندیدکس

۱ کنایه از شبدیز که نام اسپ پرویز دگویند که رنگ آن اسپ سیاه بود و نوشته اند که شبدیز از همه اسپان جهان چهار وجب بلندتر بود و آنرا از روم آورده بودند ۱۲ از برهان

دیوان حسن را که تو شیرازه بسته / کس را بجز تو موی میانی ندیدکس
دوام عیان بروی نهان داشت ادم / هر کس عیانی و دو نهانی ندیدکس
با قطع استخوان سر عالم است تیز / تیغ ترا ز سنگ فسانی ندیدکس
صد مرد را جواب بیک لا جواب داد / زین بی زبان دراز زبانی ندیدکس
کس بجز غم چو موج علیا فتاده ام / زین آب بیکرانه کرانی ندیدکس

سیکند رقص لقر طاس قلم چون طاوس / میکنم نامه قلم سوی تو در شکل عروس
عمر من صرفه ایام جدائی گردید / حاصل نه که بجز نیست کنون جز افسوس
فیضیاب است از محرمی من غیر که بود / اختر سوخته ام در فلک بطلیموس
بو دبی سود دران لعل دهن نابودن ما / هست لب او در منزل جانان جاسوس
درد عشق تو بجز وصل نمید رشت دوا / از علاج صنم گشت خجل جالینوس
جلوه روی تو ده چند شده زیر نقاب / زائد النور بود شمع میان فانوس
همتم بین که بجز گوشه دل جالیش نیست / نه فلک را بشماریم بجای یک کوس
نغمه عشق نهان بود در صوت گر / زد بدیوار دو در شیشه ننگ و ناموس
چار ده سال قدم میبوس تو نا گشته / طول اندک تو کشند تا زمین و قیانوس
الله الله درازی شب هجر تبان / نفخه صور سرافیل شده بانگ خروس

ما گدایان در دولت شاه نجفیم
کاسه ماست علی تاج سر کیکاوس

۳۰۱

وفا بعهد بتان کس نیافته ناموس / تو زنده سکنی و میشود دلم مایوس
مغان دهر مگر رد براه اسلام است / هو الغفور صد امید هر دم ناقوس
ز مهر چرخ مراد دل که بر آمد / امید باده چه داری ز ساغر منکوس
سر غرور به پیری چه سجده افتاده است / تمام را ز روی شد ترقی معکوس
تا آل کار همه اوج دنیوی پستی است / سفال راه شده کاسه سر کاوس
عیادتم که ضرور است میشوم بیمار / که فال سعد گرفتم ز اختر منحوس
بهوش باش فریب عجوز دهر مخور / که بوده ده ز صد مرد در لباس عروس

۱ مرغ خانگی از کشف و برهان۔

کبود و بهتر ز سیه هرچه خواهی پوش کرد و / عیان شود ز رخت تنگ خز قصه سالوس
زبس بلند فتاده دست طالع ز نقش / هزار بار ز چو خلخال میکند پابوس
زدست عشق چنان تنگدست گردیدم / که نیست هیچ بدستم بجز کف افسوس
لباس عاشق شیدا اندر دست جنون است / ز گرد راه بود مرد راه را ملبوس
مذاق عشق چه خواهی ز اهل باطن خواه / حواس خمسه کرده ست را محسوس

بسنگ باب علیؑ ولی است بستر ما
لگد زدیم علیا بتخت دقیانوس

۳۰۰

مسکین لبا بس خواه ز خز خواه از پلاس / الا بحال خویش بمانی خدا شناس
فریاد ما بگوش کند این تو هم آست / بام بلند آنکه بود با فلک مماس
اسلام در کفر ظاهر حالات آدمی است / باید پناه خواستن از نا خدا شناس
هر چند چون حباب دمی چند عمر ماست / باشد بسینه قصر هوا لش فلک اساس
دولاب چرخ خون جگر میکشد ز خلق / خون جگر خوریم ازین دار گونه کاس
خواهی کسی نعمت تو زیاده شود ز خلق / میکن هزار شکر بیک لقمه قند می
از خلق بی هراس شوی در میان خلق / داری دل لیک ز خالق اگر هراس
شد هفت یاس ز فراقم در انتظار / تا مد بچشم خواب وعده تا به یاس
دیدم هزار شعبده پیر زال دهر / خورشید چهره ایست منور طاس سپهر
خرم شوی که ماه نو عید دیده ایم / کشتیات حیا یاست نی هلال در آسمان
جانم فدای آیه لا تقنطوا کنید / امیدوار رحمت حق گرد منع یاس

گم میکند حواس علی پیش آن نگار
گم میشود نگار چه جمع آورد حواس

۱ خز نام نوعی از جامه ابریشمی است از سروری و لطائف ۲ چیزی است مثل کرباس که از ریسمان پوست درخت سن بافند و بهندی ٹاٹ میگویند از غیاث ۳ باهم سائیده شده از غیاث ۴ جام برنجی را و بمعنی مطلق جام آمده ۱۲ از برهان و منتخب ۵ طشت کلان ۶ چراغ هدایت آن که معنی باکه بر آید در گردن کاشت بکلی برآید بهندی آزاد لتی گویند ۱۲ مولف

۵۳

تا بزم آن نگار نداریم دسترس / تا پای آن سوار نداریم دسترس
اکسیر را در آب انداز بوالهوس / تا خاکپای یار نداریم دسترس
صد گل بدامنی است چمن را درین بهار / تا خار کوهسار نداریم دسترس
صد داغ در دلست ازین قید ذی بها / تا کشت لاله‌زار نداریم دسترس
بوسه کجا نصیب کجایی رد او کجا / تا دامن نگار نداریم دسترس
دامان شهسوار کجا دست من کجا / تا پای راهوار نداریم دسترس
افتاده ایم زیر شجر همچو برگ خشک / تا شاخ میوه دار نداریم دسترس
برباد گشته ایم ولیکن چو گردباد / تا بام گلعذار نداریم دسترس

گل در چمن خوش است علی در محن خوش است / تا بزم میگسار نداریم دسترس

۵۴

بر چشم گلعذار نداریم دسترس / بر زلف مشکبار نداریم دسترس
با صبا برای خدا بوی نافه را / بر بوی زلف یار نداریم دسترس
ریزند دوستان گلو زهر ناگوار / بر شهد خوشگوار نداریم دسترس
حسرت بدل شکست که این میر دست را / وز ضعف تا غبار نداریم دسترس
سیل سرشک داده بناهای قصر عمر / بر آب و بار نداریم دسترس
دستم کجا پیاله بر بزم کجا / بر تاک خوشه دار نداریم دسترس
گردید هاله سبزه خط یار ماه را / بر کشت سبزه زار نداریم دسترس

با شهد خوشگوار علیا چه آرزو / بر زهر ناگوار نداریم دسترس

۵۵

گرچه تنم بسکه کنون همچو خس / شکر که شد تا در تو دسترس
داشتم انگاش زبان چو جرس / تا بندی خبر بفغانم نفس
قتل کن ای آنکه بنت‌الن می خواست / محتسب و مفتی و قاضی عسس
حسن بعشق تو دهد جان که هست / سبزه رخسار تو زنگ هوس
زلف برخسار تو مارے بگنج / خال لب تست لشکر مگس
تیره شد حال دگر آمد خبر / فرصت من از پی من میت بس
آه روم یا نزدم با اجل / هست نه لب در پس تو بیش و بس
هر چه رضا تو بود آن کنم / نیست مرا از تو جز این ملتمس
وسعتی خواهیم درین تنگنا / هست فلک تنگ ز کنج قفس

غیر ظهوری و علی ناخلید / خار بیابان تو در پای کس

۵۶

این زاهد دو رو نام قدوس / قدوس دهد پنبه ز سالوس
خوب است چنان بدل ز عالم / داریم بجود گمان جاسوس
آزاد شویم از دو عالم / سازی تو اگر بجای محبوس
ایوای قمر بعقرب آمد / آن یار سعید و خصم منحوس
دامان کسی ز کف رها شد / یک رنج و هزار دست افسوس
باشی تو رئیس شهر خوبان / هر ماه رخی تراست مروس
از خون جگر خوریم باده / بو جام سپهر گرچه معکوس
موجودی و در نظر نیائی / جسمت نبود چو روح محسوس

بر صفحه جها علی کند رقص / کلکم که ز جنت است طاؤس

ردیف الشین

۵۷

شد تار نظر ز فلک بند نقابش / زمان جنان با ز معین دانه و آلش
شام غم آن یار عدو نیز بنیاد / آباد نشد تا سحر حشر خرابش
کان جگری دانم از بخت جگر شد / یاد آمده هر گاه می لعل مذابش
ای شیخ مرا باده آن لعل حلال است / گر حسن نگر زید شد سر که شرابش

۵۳ تابع و خادم و کنایه از رعیت ۱۲ از غیاث
۵۴ معنی انار ۱۲ از منتخب
۵۵ آب روان که طاهر و صاف باشد ۱۲ از منتخب و قاموس.
۵۶ لعل گداخته و این کنایه است از شراب سرخ و انگوری از برهان.

منحنی دلم پیش کسی نیز عیان است / حاجت نبود عرض نمودن بجوابش
زنهار نگیریم بمیدان قیامت / گر چشمه تسنیم دهندم بسر آبش
گر دیدمت زلف سیه فام بجنت / از نار جهنم شود مشک عذابش
بر لطف شد اگر نظری هست بتم را / باید که بگردد بعنایت ز عتابش

بیداری شبهای فراق است چه دشمن / ایوای علی نیز ندیدیم بخوابش

۵۸

فریاد که فریادرسا نیست بیابش / اعلی است ز نه طارم افلاک جنابش
دیده سود دشمن حق من بود و چه / تیرش بخطا رفت ازین راضی از لبش
شیرین بود از جان همه شور ابر اشکم / باشد چو نصیب دهن خشک لعابش
قتلم نموده است بر آورده امیدم / پاداش قصاص ز خدا باد ثوابش
بحری است روان خنجر جلاد بمیدان / سرهای شهادت طلبان جمله حبابش
فارغ شدم اینک ز سوال نکیرین / الا ز سید از خط بیمار جوابش

گویند علی را که بتر طفل مزاحی / در حالت پیری نشود کار شبابش

۵۹

یک دیدن آن بت سیمین بناگوش / چو صد میخانه ما را کرده بیهوش
بود چون آفتابی در سحابی / نشانم زلف آن صبح بناگوش
گهی پیشم نسوی هم بنائی / نگردد گر ترا یادم فراموش
بیا ای خنکی چشمان زاهد / چو محرابم همه تن بسته آغوش
بزیر سبزه خط آن زنخدان / بود از بهر عالم چاه خس پوش
بحیله صد زبان داری چو غنچه / چو غنچه با همه عرضم خاموش
ترا یادم نمی افتد بدل گه / نهم از دل نگردی فراموش
نمودم وصف دندانت بگوهر / صدف آسا کنونم حلقه گوش
اگر زهرم خورانی جای باده / همی نوشم همی نوشم همه نوش

اگر چیزی بفرمائی علی را / همه گوشم همه گوشم همه گوش

۶۰

مشکن ای شانه ز زلف مشکینش / مسکن است از برای مسکینش
نیشکر دیده شهد شیرینش / تلخ دشنام و لعل نوشینش
دل ز زلف در ره آئینش / دلبری گشته دین آئینش
ماه نو شد رکاب زینش / آفتاب است زین زرینش
خوشتر از مهر خان تمکینش / بهتر از اهل عیش غمگینش
پیش چشم تو چیست تیغ ستم / خاصه آن دم که سر مه آگینش
من و بیدار بختی صد ناز / زانوم شد بخواب بالینش
قصه کهنه پیش او اسرار / جام جسم کاسه سفالینش
همچو پروانه گرد او گردند / پیر گردون و ماه و پروینش
هست آئینه سان در و دیوار / نیست از رنگ چین قالینش
هست مجنون یار من لیلی / گشته فرهاد وار شیرینش
گفتنش همچو لیلی و شیرین / دو کتاب ضخیم توهینش

نوا سبی است انتظام علی / مرغ روحم شکار شاهینش

۶۱

حنا از سبزی خطش شد معرف زیر پاپوشش / بحیرت عکس در آئینه دیدم هیچ سرپوشش
حیا یکسو دو ماه از بهر ستاران نوشش / چه تنگش میکشد در بر حبابم آه آغوشش
چنان برده است عکس و قت زد او دل او / که خبر آئینه چیزی نیست مخلوق او زین آغوشش
ازین بر نمی آید که منزل ما من اصلا / که ترسد گرد دار نقش قد نقش جان سوزش
گشته سر فند و شب آلت تا زمین تنگی موری / رگ جانم بدی اینکاش جای تار ملبوسش
نمی گویم ازین رو یار خود را شمع محفلها / که ترسم گردد از تار نگاه غیر فانوسش
نیارم خویشتن را ذره خاک در شیخ گویم / که باشد از شعاع خویش خورشید آستان بوسش
رخ رنگین جانانه بود آن گلشن خوبی / که می بینیم دل هر داغ و تاب است طاوسش
بجای ترحم آمد ز غضب حال زار ما / کشیدن تیغ بر فرق شهیدان است افسوسش
تمر در عمر گشت آن جان من در خانه دشمن / چه سعد افتاده است ایوا ابرو بخت منحوسش
سروری را نشین لیکن بفر خانه دشمن / که عقرب باشد ای بخت منحوسش

نگو کاین زاهد خشک است بی تر دامنی
ز نقش بوریا باشد بدستش نقش سالوس

نمیدانم چه ناز است این نمی فهمم چه از شست
که هر امید را از سینه بیرون کرد ناموس

نصیبی بردمن هم ز خوان وصل جسمانی
تن آرام هدی ایکاش که یکبار ملبوسش

علی تنها نه خواهد سیر از پهلو مالیدن
که جوشیده شود مجمر از لب خاموش ناقوسش

۶۲

اگر بخواب بگیرم بهر شبی تنگش
بود سحر ز سحر هم سفید تر رنگش

وصال غیر بود تلخ تر ز سحر کسی
لذیذ تر بود از صلح دیگری جنگش

سلام غیر بود تلخ تر ز دشنامش
لطیف تر بود از برگ دیگری سنگش

معلمش شده مجنون براه مکتبها
ز فرق تا سر بازار دیده خرسنگش

اگر کنم ز دو عالم ترازوی حسنش
بیاورم ز فلک مهر بهر کم سنگش

بیا که از رگ جان ساخت تار طنبورش
کند دماغ جهان تر ترانه چنگش

چنان شده است دلم تنگ از صف مژگان
که چتر سال بود بند لیله ز نشاء بنگش

چنانکه یار عدو شد عدو شد یارم
عجب ندارم این چرخ و کار نیرنگش

چه بو العجب غزلی گفته انتظام علی
که میدهد خبر از درکش و ز فرهنگش

۶۳

کردی چه بیقرار مرا از قرار خویش
چون برق می طپم همه تن در فراز خویش

نومید از وصال تو گشته مآل کار
با اشک خویش آمدم اندر کنار خویش

کی شکوه کرده ام ز کسی یا کسی هنوز
خود چون حنا برسوخته ام از شرار خویش

دامی است بهر جان جهان سبزه خط
ای آنکه ساختی ز خزان نو بهار خویش

از برق هم زیاده بود بیقراریم
گاهی نیافتم چو ترا بر قرار خویش

آن روز در الهمت نکنی قدر عاشقان
یعنی که همچو غیر شوی خود شکار خویش

ایدوست در تلاش تو رفتم هزار جا
آخر ترا نیافته گشتم نثار خویش

این بس بود ز روضه جنت عوض مرا
روزی که بینمت صنما بر فراز خویش

ك۱ چیزی که هیچ مزه نداشته باشد ۱۲ از شرح نصاب وسرودی
ك۲ سنگ بزرگ و کلان ۱۲ از مصطلحات -

طوفان چها نزد چو حزین جابجا علی
هیچو استم چو اشک تر اندر کنار خویش

۶۴

از چشم بد بحفظ خدا می سپارمش
ور جان خود عزیز تر و دوست دارمش

هر چند صورت بشری دارد آن پری
از نوع حور خلد برین می شمارمش

گرد و سیاه روعد چون شب فراق
روزیکه دست وصل بدان گرد آرمش

مشهور کرده اند سویدا میان خلق
وین تخم الفت است که در دل بکارمش

بنشینم اگر رقیب به بیند بسوی جیب
خود را هلاک سازم و دیده بر آرمش

نرگس سر مزار نرسته است بی سبب
شاید رسد هنوز درین انتظارمش

سیل سرشک می برد از دست نامه را
هر گاه حال گریه بخط می نگارمش

این بار یافتم اگر آن آفتاب را
مانند سایه دست ز دامن ندارمش

شد دم بتو رقیب اگر بی تو مرده بود
آن دم که دید فاتحه خوان بر مزارمش

گر در میان صیف کند میل می علی
باران برشکال ازین دیده بارمش

۶۵

از خون دل ز حال جگر می نگارمش
بینم مگر بجای دل اندر کنارمش

دشنام او دهد کنم ار دیگر سلام
دشنام از سلام بود خوشگوارمش

تا گفته اند یار سفر کرد انطرف
ساعات روز همچو نفس می شمارمش

با د اسفید رو و سیاه رقیب نیز
الا ازینکه در خور دلغور کنارمش

از آفتاب ذره نوازی است بر ضرور
یک جلوه را بر بگذر امیدوارمش

هاروت را نصیب نشد وصل آن صبیا
یارب گدا ام سحر کنم تا بیارمش

تنگ آمدم ز ناله دلها بکوی یار
خود میروم علی دل خود می گذارمش

ك۱ نقطه سیاه که بر دل است ۱۲ از منتخب
ك۲ دم بتو یعنی دم بخود ۱۲ مولف -
ك۳ موسم تابستان ۱۲ از غیاث
ك۴ سرخرو ۱۲ از فرهنگ انند راج

۶۶

هدهد کجا که سوی سبا میفرستمش
بلقیس را بنامه چها میفرستمش

بر انتظار ختم شده نامه نیاز
از چشم خویش مهر دوتا میفرستمش

گفته بمن رقیب سلامش بجو ولی ظن
زینجا چو نامه بحفظ خدا میفرستمش

مشاطه کرده است خبر از نگار یار
دلها که چیده برگ حنا میفرستمش

باید رقیب هم صفت از حضور دور
زین نامه را ببال هما میفرستمش

بوی قرار وصل ز گل تا بمن رسید
تخت روان ز باد صبا میفرستمش

یکبار گلعذار که دشنام داده بود
در شکر آن هزار دعا میفرستمش

ای مرگ زود آ که مسیحا درین مرض
با هیچکس نگفت دوا میفرستمش

نذر علی قبول کن ای عین عین حسن
کز پرده های دیده عبا میفرستمش

۶۷

خط نیاز باز دلا میفرستمش
همراه پیک شوق لقا میفرستمش

پرسید او مزاج مرا از ره کرم
شکرانه خیل خیل دعا میفرستمش

از نامه بر بسوش رخ ای ماه پیکرم
هر یک بشوق لقا میفرستمش

شاید خط نیاز بدزدی برد رقیب
زین نامه بر بشکل گدا میفرستمش

تشبیه زلف یار بنافه دلم نمود
زینجا بسوی سواد خطا میفرستمش

قطرات چند از عرق چهره بعضیکس
وز ناز گو که آب بقا میفرستمش

کرده است چرخ تا بکجا ظلم بی محل
اکنون ز چشم سیل فنا میفرستمش

باید دعا کنند از برای یار
صد ناله سوی عرش علا میفرستمش

بهر نثار نیست علی سیم و زر پسند
بس نقد دل ز بهر فدا میفرستمش

۶۸

نمیگویم که سلطان یا گدا باش
بهر حالی که باشی با خدا باش

اگر باشند مردم خصم جانت
بصد جان جان بزنگ آشنا باش

ادا سازم دوگانه زیر شمشیر
بشکر قتل چندان قاتلا باش

همه تن خویشتن را خاک سازی
اگر باشی بحرص کیمیا باش

ك۱ نام شهر بلقیس که در نکاح حضرت سلیمان علیه السلام آمده بود ۱۲ از منتخب و مدار

مگس آسا کف افسوس میمال
ولیکن دام انداز هما باش

خدا را یاد کن هنگام طوفان
برای کشتی خود ناخدا باش

چه ان زند مشرب را بگوئی
برای خویش پیر پارسا باش

مکن سستی با فعال نکوئی
بهر کاری سوار بادپا باش

اگر امید داری با الهی
ز هر مردمان حاجت روا باش

اگر جوئی رضا حق تعالی
رضا جوئی گدایان خدا باش

علی هر آشنا با خاطر تست
تو خاطر دار هر نا آشنا را

۶۹

گی گفته ام که شاه مباش و گدا مباش
هان گو همیت که منکر صنع خدا مباش

ملک قناعت است از دنیا وسیع تر
محتاج سایه پر و بال هما مباش

روز جنون بگو کسی نی سوار شو
گو در رضای عشق تبان باد پا مباش

باید که همت تو حدی خوان کند ترا
در راه خیر گوش ببانگ درا مباش

درد فراق و لطف وصال است یادگار
گو بعد مرگ دوزخ و جنت مرا مباش

ای خاکسار همچو طلا پخته رنگ شو
چون بوالهوس بفکر مس و کیمیا مباش

در چشم سبزه رنگ در آ همچو توتیا
پامال همچو برگ حنا زیر پا مباش

با مرگ خویش ساز چو پروانه پیش شمع
در راه عشق ناله کنان چون درا مباش

آخر بخاک بازنشینی نشین بخاک
بی سود گرد باد براه هوا مباش

باید بگرد راه طلب نقش پا شوی
مشغول آئینه ز پی توتیا مباش

بهر عبادت است علی خلق ما خلق
غافل بکار خویش ز کار خدا مباش

۷۰

نمیگویم که در غم یا طرب باش
ولیکن گو همیت با یاد رب باش

مکش یک جرعه ز آب منت غیر
بحیوان چون سکندر تشنه لب باش

اگر خواهی بدنیا سر بلندی
بهر کس همچو گردون با ادب باش

عجائب خانه سازی ساده لوحی
همه تن محو از بو العجب باش

فزون سازد دوا بیماری عشق ٭ اگر گوید ترا مشفق مطبب باش
طلبگار تو گردد خود بخود خلق ٭ تو اندر خلق چندی بی طلب باش
شنیدم طالب حور است زاهد ٭ تو هم بخواب با بنت العنب باش
مصفا دار چون آئینه دل را ٭ بملک روم رو یا در حلب باش
مکن اعراض از پیر طریقت ٭ رود در میکده گر در عقب باش
کسی مجنون خطابت گر بکند کس ٭ براه عشق آواره لقب باش
همه برهان غنیمت قطع کردم ٭ ز من رنجیده اکنون بی سبب باش

علیّا جلوهٔ دنیا است خوابی
درین مهمانسرا تا نیم شب باش

کی گفته‌ام که در غم خود یا طرب مباش ٭ هان گویمت که بی خبر از یاد رب مباش
زاهد بنوش باده ز خم غدیر ما ٭ بر آب خضر چون برسی تشنه لب مباش
دنیا مقام راحت و رنج است و بوالعجب ٭ گر دوست دشمنت شود و در عجب مباش
گو صورت قمر بنظر پیش آیدت ٭ الا برسم اهل ادب بی ادب مباش
خونی ز مار و عقرب دست صد پرد ٭ ای سوار و جنون خشب بی علت مباش
شرمنده شو ز باده فروشان نشین ٭ بی شرم روز حشر ولی پیش رب مباش
دل را اگر ز گرد راه طالبی صفا کن ٭ آئینه را بسنگ زن و در حلب مباش
ایفای وعده از آن شوخ رخ محال ٭ در روز حشر منتظر خواب شب مباش
مطلوب گر چه رخ ننماید بخواب هم ٭ چون سالکان خود دو جهان بی طلب مباش
چیزیکه با سبب بود در جهان مگو ٭ رنجیده از حبیب ز من بی سبب مباش
دیدار حور گر بدلت آرزو ٭ مشتاق و بدبازی بنت العنب مباش
بی امتحان او ز هر مدعی راه ٭ هر کس که پیش رفت کند در عقب مباش
اینگونه بر مستی اب دام کنی مستی ٭ نازان میان اهل هنر ز نسب مباش

۱ یعنی چوب ۱۲ از لطائف و شرح نصاب
۲ آب پشت ۱۲ از غیاث۔
۳ تکبر و خودبینی ۱۲ از غیاث۔

فردوس را فروش بگندم بجو بخر
باید علی خلاف ره جد و اب مباش

بگویم خاک شو یا بوالهوس باش ٭ براه خاکساری خار و خس باش
حکومت گر دهد خالق بخلقت ٭ عدالت پیشه باش و دادرس باش
شکارت گر نسازد شهسوارت ٭ نظر انداز فتراک فرس باش
بیابی کاروانی گر براهی ٭ سر صحرا با فغان چون جرس باش
اگر باشی بشهری دزد پیشه ٭ مثال سایه همراه عسس باش
اگر خواهی که باز آئی ز جائی ٭ قدم رنجه بفکر باز پس باش
اگر زد آتشی در آشیانت ٭ به پیش باغبان اندر قفس باش
کند گر باغبان رنجش ز ناله ٭ بپای گل چو مرده بی نفس باش
گهی زنده نمائی گاه مرده ٭ ز مظلومان خود فریادرس باش
بلا معنی نباشد لفظ مهمل ٭ بهر لفظی بمطلب نکته رس باش

بکار بد تأمل کن علیّا
نه در کار نکو در پیش و پس باش

کی گفته‌ام که خاک شو یا بوالهوس مباش ٭ هان گویمت که در ره کس خار و خس مباش
ظلمی که بر تو رفت ز کس خوش دهل نما ٭ امیدوار آمده فریادرس مباش
دارائی گر بدست بخشی چمن بعبیر ٭ امیدوار بوی گل از هیچکس مباش
افشای راز خویش مکن پیش ناکسان ٭ امیدوار آگهی راز کس مباش
گر قابو تو نیست بیا بو پیاده رو ٭ امیدوار غیر بلطف فرس مباش
هر چند عقده ز غمی در دلت کشند ٭ الا به فغان بره چون جرس مباش
جان را نثار مژده فصل بهار کن ٭ زنهار در بهار چمن در قفس مباش
ناممکن است گرچه حصول مراد دل ٭ از پای سعی در طلبش باز پس مباش
گر در طریق عشق هدی خوان نبوده ٭ از کاروان خویش چو گردی پس مباش

۱ یعنی بگذار ۱۲ از کشف و رشیدی۔
۲ اسپ بارکش ۱۲ از غیاث۔

هر چند بوده اند کسان کوه در شکوه ٭ در بزم پر غرور بقدر عدس مباش
در راه عشق یار ز سر تا براب کن ٭ راه مبارک است کبعبد پیش و پس مباش
مردند صد هزار براه وصال یار ٭ تو نیز در طلب بامید هوس مباش

دزد حنا ربود علیّا متاع دل
امیدوار وعدهٔ سعی عسس مباش

نگفتیم در کلیسا یا حرم باش ٭ بهر جائی که باشی با کرم باش
منزن دم بی قدم در راستبازی ٭ نگردی تا که بی دم با قدم باش
نشین بر خاک و بس یاد خدا کن ٭ نه در فکر حصول تخت جم باش
ابوالفضل ای پسر خود شو بهمت ٭ نه در اظهار فضل جد و عم باش
ز اعمال نکوئی کیسه پر کن ٭ نه هر ساعت طلبگار درم باش
بشوق تست وا آغوش قبرت ٭ نه هر دم شایق بنت الکرم باش
مشو غافل ز یاد مالک الملک ٭ نه مدهوش شراب جام جم باش
مترس از دوزخ و جنت مکن حرص ٭ رضا جوی خداوند قدم باش
چو بینی ناکسی را بر سر اوج ٭ بخدمت با سر تسلیم خم باش
چرا این سرکشی چون شاخ بی بر ٭ چو شاخ بارور با سر بخم باش
اگر خواهی سلامت در قیامت ٭ مشو ظالم رضامند ستم باش
بهر جا سوز در عشق حقیقی ٭ چراغ صومعه شمع حرم باش
شب و روز است جام تو پر از می ٭ گهی در فکر کوثر جستجم باش

دمی در پیش بیا در رب علیّا
نه هر دم طالب جاه و حشم باش

کی گفته‌ام بصومعه یا حرم مباش ٭ هان گویمت که زیر فلک کم کرم مباش
حرفی که میزنی بلب خویش فعل آر ٭ در هر معامله بدم بی قدم مباش
تنها نرفتنی است ترا زیر خاک قبر ٭ هر روز و شب بغیظ و غضب با خدم مباش
با دوزخ و بهشت نداریم هیچکار ٭ باید رضای بار خدا گوارم مباش
یک شور یا تمت غزلهای دگر ٭ مشتاق شادیانه صد زیر و بم مباش
صد کرم را بخاک لحد انتظار تست ٭ مشتاق دید بازی بنت الکرم مباش
نام خدای پاک بدل کن تا بدیت ٭ هر لحظه چشم دوز بنقش درم مباش
مشتاق روی مالک دوزخ نمیشوی ٭ زاهد مدام طالب حور و ارم مباش
تکلیف روز حشر تصور نمیکنی ٭ خوگر تمام عمر بناز و نعم مباش
کم نیست ز آفتاب فلک قرص نان جو ٭ حاسد بخوان نعمت اهل حشم مباش
گاهی بیاد ساغر تسنیم خنده زن ٭ زاهد ز هول حشر چنان چشم نم مباش
لا یعقل است آنکه قائل نشود بحق ٭ زنهار در میان دو جاهل حکم مباش
آیا نخوانده کلام اَیَّ مُنْقَلَبٍ ٭ مظلوم غیر باش ز اهل ستم مباش

داغ غم حسین بدل نقش کن علی
جنت خریدن است ترا بی درم مباش

نگویم خارکش یا باغبان باش ٭ بهر کاری بتدبیر جنان باش
نباشد گر نصیبت خنده چون گل ٭ مثال عندلیب اندر فغان باش
اگر شهرت هوس داری بعالم ٭ چو آب خضر در کنجی نهان باش
نسازد دیگر خست گر سیهانت ٭ برای جان جانان میزبان باش
اگر سیر گلستان نیست مقسوم ٭ نظر دوز نسیم بوستان باش
نباشد قدردانت گر زمانه ٭ تو هر کس را بجایش قدردان باش
اگر آبی بچشمت نیست باقی ٭ دلت بگداز و هر دم خونچکان باش
نداری گر چو پیر است قامت ٭ خمیده پشت آخر چون کمان باش
نهان باشی گهی چون موج بحر ٭ چو بوی گل نهان گه در میان باش
کسی گر بد زبانی کرد با تو ٭ ثنا گو گر نگردی بی زبان باش
اگر دیده نمائی با رقیبان ٭ به پهلوی شب یلدای آن باش
عدم کن خویش را در کار غیری ٭ چو رنگ پان عیان از دیگران باش

۱ بچه طور منقلب میشود کنایه از آیه کریمه وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا اَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ ۔ یعنی ظالمان جلد دریابند که ایشان بچه پهلو سے گردند ۱۲ مؤلف۔

اگر خاری کف پایت خسته
زهرگان طبیبی خسته جان باش

بنقد جان کنی سودای زلفی
اگر سودی نیابی در زیان باش

حدی خوانی نیاید گر ز دستت
علیا گرد راه کاروان باش

ای گفته ام که خار کش و باغبان مباش
بان گو میت که بیخبر از آنجهان مباش

صد باغ همچو جنت فردوس مینی است
در موسم بهار ببک آشیان مباش

اندیشه مال هر کار باید ست
سودا البسود گر نشود در زیان مباش

هر چند بر دل اندوه ضیع شریعت
لا تو در جناب کسی بدگمان مباش

با همت بلند حدی خوان نه اگر
چون گرد باد در عقب کاروان مباش

مانند بلبلان صفت گل چه کن
چون غنچه با هزار زبان بی زبان مباش

کشتی خویش غرق به آب سرشک کن
امیدوار غیر لب ناودان مباش

بگذر ز آب خضر سکندر صفت اگر
امیدوار زندگی جاودان مباش

با وغ در غرور سرت تا کی خورد
مانند گرد باد درین خاکدان مباش

با خاطر گشاده کنی هر معامله
ارزان خریده گر دگری در گران مباش

خواهی که سوی خلد آرام جان دمی
در عمر خویش طالب آرام جان مباش

خون جگر غذای دل ناصبور کن
الا بخوان غیر علی میهمان مباش

مرهم ز موم لطف بآن دل فگار بخش
وز وعده وصال دلم را قرار بخش

ساقی بپیش یار بنه ساغر طهور
دردی شراب تلخ باین خاکسار بخش

همراه بوی زلف دمی سوی باغ خلد
یارب چه باده را ز صبا راهوار بخش

دل در کفم نبود ز صاحب دلان بپرس
یارب مرا نگاه برخسار یار بخش

بوسه ده ام ز سبزه خط العذار بخش
عمر دراز خضر باین جان نثار بخش

یک جلوه اش ز بود ز صد شهسوار دل
یارب دراز عمر باین نی سوار بخش

در فطره صیام تو ای شاه جم مقام
صد جام زر بعید بیک روزه دار بخش

ساقی ز چشم زخم رقیب الحذر پناه
جامی بر و صدقه باین بیکار بخش

مردم بجای زار فراقش کنون خدای
باغ ارم تصدق آن گلعذار بخش

حافظ ز غیب یافته بان عرض کن علی
زین بحر قطره بمن خاکسار بخش

عید است ساقیا قدح زرنگار بخش
کفاره صیام باین روزه دار بخش

تا ماه دار حلقه زنان بزم مهوشیم
جامی چو آفتاب باین خاکسار بخش

راز نهان بسینه نهان است ساقیا
جامی ز آفتاب باین خاکسار بخش

جایم بده به پهلوی خود ای پری نژاد
آرام باغ خلد برین در بهار بخش

اسرار غیب جمله بگوییم ساقیا
جام جهان نما بوقت خمار بخش

صد شکر آنکه روی تو چشم عدو ندید
یک بوسه ام ز عارض مینو بهار بخش

ای گل بیا بحلقه مرغان خوش نوا
آزادگی بسرو لب جویبار بخش

ساقی فراق یار دلم را کباب کرد
از آب آتشین قدح غمگسار بخش

بوسه ده ام ز کاکل عنبر فشان خویش
محتاج موی را تو خراج تتار بخش

دوزخ مقام اهل حیا نیست یا اله
باغ نعیم را بمن شرمسار بخش

آن شه علی چو نوش کند باده صبوح
گر جام زر بحافظ شب زنده دار بخش

جام می دو آتشه ام در خمار بخش
زین نا دو در خم گل جنت بهار بخش

داغم چو لاله با همه تن در فراق یار
ساقی می وصال درین لاله زار بخش

با خود نهیم هنوز ز جور بتان دیر
واعظ بی حرم سخن ناگوار بخش

ای گلعذار بوسه لب با مزه بده
گر برگ گل عطا نکنی نوک خار بخش

جای لبت ببوسه مژگان اشارا کن
خود برگ گل بدار مرا نوک خار بخش

بر زلف شانه از دل صد چاک من بکش
وین حیرت دو دیده با آئینه دار بخش

هر چند نیست چشم وفا از تو خیره سر
با وعده دروغ دلم را قرار بخش

بوسیده ام ز سبزه خط جای عارضت
داری طلب بخویش مرا سبز دار بخش

نسبت بذات خویش کنی هر خطا را
کار صواب را همه با خوی یار بخش

ل ام شهرے است در ایران ۱۲ غیاث

داماں حشر تا نکنم دامن حجاب
یارب همه گناه من اندر مزار بخش

حافظ گلی بچین و علی را بده نوید
وین زهد خشک را بمی خوشگوار بخش

ای ز ماه بیش رخسار تو خوش
وی ز سیر خلد دیدار تو خوش

ای ز لطف غیر آزار تو خوش
وی ز صلح غیر پیکار تو خوش

از وصال غیر خوشتر هجر تو
وز قبول غیر انکار تو خوش

از صباح عید خوشتر روی تو
وز هلال ابروی خمار تو خوش

خوشتر از باغ دگر برگ گلت
وز کنوز غیر دینار تو خوش

از نسیم خلد خوشتر صرصرت
وز مسیح غیر بیمار تو خوش

زهر تو خوشتر ز شهد دیگران
وز طبیب غیر بیمار تو خوش

بوی تو خوشبوی تر از مشک چین
وز گل خلد برین خار تو خوش

هر جیانه فروشد خویش را
باز در سودا خریدار تو خوش

هیچکاره کرد خود را در جهان
عشقبازت باز در کار تو خوش

پیش حشمت برق را تابی نماند
وز مه خورشید رخسار تو خوش

خاک راهت به ز اکسیر دگر
وز گلستان دگر خار تو خوش

بو نعیم خلد ز آن زاهدان
از همه حوران علی یار تو خوش

ای ز خورشید منور رخ زیبای تو خوش
وی ز فردوس برین سایه بالای تو خوش

صید کردی دل یکشهر بدام فریب
ساده رویی تو با ساده دلیهای تو خوش

باغ فردوس تفرج گه زاهد بادا
دل غمدوست بود در تماشای تو خوش

رخ چو گل چشم چو نرگس قد چو صنوبر قامت
چشم بد دور چه سان سراپای تو خوش

ایکه امروز مرا وعده فردا کردی
زاهدا باد ز امروز تو فردای تو خوش

زاهد اسجده بپای خم ما چه خوش است
وز بی لیکشی است هیولای تو خوش

از وصال دگران فرقت خوشتر
وز عنایات دگر جور و جفاهای تو خوش

ل بضمتین جمع کنز که معرب گنج است ۱۲ غیاث

آه بیدار مرا اختر بدخواهم کرد
بود در خواب بلم شب تماشای تو خوش

یک جهان خسته بیدار تو ای غنچه دهن
صد سبد گل سر بازار ز سودای تو خوش

بی ادا حسن نبود هیچ ادا بی حسن
هیچ حسن تو بود جا ادای تو خوش

زین براه تو نبرم دگران افتادم
گر ز رخ غیر بود نقش کف پای تو خوش

تا طلا را نشمارم به پشیزی جو مس
هان به اکسیر بود خاک کف پای تو خوش

هیچ حافظ بغم هجر نوای جان علی
سیکنم خاطر خود را به تمنای تو خوش

از شمیم بی نفت چمن ساتو خوش
در نسیم چمنی صحرا ای صحرای تو خوش

شاد باشند دل هر حاضر و غایب از تو
باده بیمانه ز سر شار دیده بیمای تو خوش

کفر قربان بسر دائره اسلام است
روی زیبا تو خوش زلف چلیپای تو خوش

شهد غیر است مرا زهر هلال است دوید
سخن تلخ ازین لعل شکر خای تو خوش

تا بفردا قیامت نشد امید وفا
گو شد امروز دل از وعده فردای تو خوش

درد عشق تو مگر راحت جان میگردد
با الم ها دو عالم دل شیدای تو خوش

از چه قندیل حرم شمع کلیسا گردد
بر در کعبه بود سجده زیبای تو خوش

دیده مجنون تر اگفت صحرای [illegible]
[illegible] تو خوش

به ز خورشید تویی زیب ده عالم خاک
رونق عالم بالاست ز بالای تو خوش

نور اسلام نهان است درین ظلمت کفر
بر در کعبه بود شمع کلیسای تو خوش

با وجود یکه کلام تو چنین است و چنان
کس ندیدیم علیا ز سخنهای تو خوش

دل از زلف بدو شب ماه فلک [illegible]
من خاکشاک ره یار و [illegible] فرش سنجاب کش

خط و لعل لب آنمهر عالم عالمی دارد
همانا چشمه خضر است و سبزه بر لب آتش

خدایا خیر گردان از میل سرمه خواهد
جهانی را کند خاک سیه تیغ سیه آلش

حبابی بر سر آبم تا باشد هوا در سر
که یار ماست بحر حسن و ناف است گرداب آلش

شب وصل است و دلبر خفته بر دل احیا مضطر
قسم با طالع نیکو نخواهم کرد بد خوالش

ل الکل یعنی چیزی که بدان سرمه در چشم کنند ۱۲ منتخب و صراح

گردد طالعم بیدار اگر چون دیده مرده   که باشد از ازل طول امل کم از رگ خوابش
سخن یاد خم ابروی او اندر گوشه گوئی   نماز زاهد مسجد رکوع زیر محرابش
چه از چاه ذقن زندان و زکاروان مصر برسی   گزین چه آب تا خورده است ابر چرخ دولابش
نمانده در تن من غیر مشت استخوان باقی   هما اوج گردم گر خورد زانهم سگ بابش
نظر دوزش به بیفته بر زمین در باران   سر افلاک گردد در بساط برق تابش
خدایا ناخدائی کن بروح نوح کشتیبان   درین بحر غم اشکم که طوفانست گردابش
تا کار خود را خاک اندر خاک می بینم   سراب محض باشد عالم اسباب و اسبابش

خرابی خواست گز ویرانه با ناطق علی نازم
حوادث پای در زنجیر کرد از موج سیلابش

۸۵
هست بالین غیر بالینش   نیست جز کفر هیچ آئینش
شب امید زلف مشکینش   بخت عشاق خواب سنگینش
ابروش شاه بیت دیوانم   زلف پیچیده شعر تضمینش
طول عمرش دعای عاشق زار   پر جبریل مد آمینش
روی سرخش ز زر خزینه عیشش   شمع مقصود ساق سیمینش
اسب گردوان هلال عید رکاب   مهر نو روز زین زرینش
برق تیر رخ برین نگاه غضب   کمر کوه کاه تمکینش
تیر آهم کمان او جوزا   نسر طائر شکار شاهینش
تیغ او برق و ترس او خورشید   خون مخلوق و بوسه نیشش
بیقرار قرار کرد که شد   تا دیده خواب شیرینش
زنگ آلوده تیغ برق جهان   صید لاغر غزاله چینش

۵۱ نام صورتیست از بروج آسمان بصورت مرد قائم بدو کرسی منطقه بسته و شمشیر حمائل انداخته و بدست راست عصا بالا سر گرفته و دست چپ در آستین کشیده از منتخب و شروح نصاب ۱۲ ۵۲ شکلی بر فلک بصورت کرسی که بر آن باشد بجانب شمال منطقه البروج و آنرا اعقاب نیز گویند از غیاث ۵۳ بمعنی سپر ۱۲ از کشف و رشیدی

پنجهٔ مهر شانهٔ زلفش   رشک از رنگ نقش قالینش
از بنا گوش اوست صبح وطن   شام غربت ز زلف مشکینش

شکوه از علی ندارد اسیر
سینه صافی است حاصل کینش

۸۶
ز چرخ هفتمین بالاست بامش   بود در سینهٔ عاشق مقامش
نگاه ناز او تیغی است بران   سویدای دل خلقت نیامش
ندوزم چشم بر مهر سلیمان   بلوح سینه کردم کنده نامش
سفال ره سپر باشد به چشمم   چه امید است با جمشید جامش
کنم تسلیم جان امید دارم   ولیکن کس نمیگوید سلامش
جدا از مردمان در گوش دارم   زجا برده مرا لطف کلامش
نمیدارم جواب امید از دوست   کنم تسلیم جان جای پیامش
حیات جاودان باشد شهادت   بود آب بقا آب حسامش
هزاران مرغ دلها صید کرده   سیه کاکل سر دوش است دامش
بخلعت وعده از زاهدان چه شکوه   نباشد امتیاز صبح و شامش
قیامت را نمیکردم فراموش   خرامان دیدمی گر یک دو گامش
شهادت بود امیدم خدایا   ثوابی ده جزا از انتقامش

علی خورشید محشر چهرهٔ اوست
قیامت نام میدارد خرامش

۸۷
جهانی را بود یاد مسیحا باد دامانش   بلال عید خلقی را بود چاک گریبانش
بود عید الضحی امروز جان بسمل بقربانش   [illegible]
اگر موجی بود از آب گوهر تیغ بر آتش   بود لعل لبش هر قطره از خون شهیدانش
ندیدم گاه این آئینه را بر سر خرامانش   دلم گشته کباب اکنون که شد دشمن مهمانش
خط رخسار جانان چیست بیت الله مسیحائی   عیان شد جوهر آئینه عکس مژگانش
عذاب زخم او دندان [illegible]   بیاد زلف او سوزد دماغم بوی ریحانش
جمال یوسف کنعان کند پیدا خریداری   بود چشم زلیخا رخنهٔ دیوار زندانش

غمم یوسف زلیخا را چنان گردد که آید   توان فهمیدن از رخنهٔ دیوار زندانش
الهی خاطرا جمع کن کو پیش من کرد   پریشان خواب را تعبیر با زلف پریشانش
مقدر بود بر گشته ز من روز ازل شاید   دل من عقد الفت بسته با برگشته مژگانش
عجب نبود که در سا مکانم لامکان گردد   دلم را گر چنین تاب دارد در پیچ [illegible]
چو صهبا که از مینا بدید جلوه گر گردد   ز حلقوم لطیف او ست ظاهر سرخی پانش
هزاران جان نثار آن تیر ز ان کمان ابرو   گل امید شد عالمی از زخم پیکانش
غبار روح عالم عالم محشر کند برپا   بصحرا قیامت گر فشانم گرد دامانش
به آب خضر عزم غسل کرد آن بحر خوبیها   سبزه گر سنگها سازد از مهر درخشانش

علی را معدن فیروزه گردد تربت ای ناطق
چنین گر محو حسن خود کنند این چهره سبزانش

۸۸
بود از چاک زخم عالمی چاک گریبانش   که گرد در هر زمان باشد نهان در دامانش
قیامت را قیامت باشد آن سرو خرامانش   فزون از فتنهٔ محشر بود هر چشم فتانش
سزد از لوح محفوظ النظر لوح مزامین   که می بینم بود عرش برین کرسی ایوانش
چه زهر داشت آب تیغ آن ظالم که سر دیده   زبان مار جای سبزه از خاک شهیدانش
نمی گویم بجز این وقف امثال و اقران   که باشد خوشگوار از شهد زهر پیکانش
نمی بینم یکی را هم ز خوبان بر سر آنش   که هست آئینه یا یک منظر مخلوق حیرانش
از آن کردم لقب آئینه را بحر بلوری   که نقشی بر سر آبست جمله عهد و پیمانش
ندارم هیچ پروا ای آشوب جهان اصلا   که خاطر جمع دارم در سر زلف پریشانش
من زخم دل و یار تبسم ریز و خوش رنگی   که خندان نمکها بر سر زخم نمکدانش
به تنگ آمد دلم از دست و الطف خوش ای روز   که آن کافر کند غارت متاع دین و ایمانش
نباشد هیچو من مجنون کسی بگریز دیوان   که باشد از دم صور قیامت شور الانش
حیات خضر می بدید سر بیدن اشهید او   که زهر تیغ باشد از زلال آب حیوانش
چگویم با تو ای همدم ستمهائی که خود کرده   که نتوانم بیان کرد جفا و جور دربانش
ازین جا کن قیاس عضو عضو آن پری پیکر   که باشد فتنهٔ روز قیامت چشم فتانش
بیا کامروز فردا قیامت بر سرم آمد   که دیدم جلوه افروز چمن سرو خرامانش

علی مجنون ما خواهد کفن از ناطق گران
که دارد چاکها از تارها افزون گریبانش

۸۹
دیدم بخواب دوش که آن پیر میفروش   گفته مرا بگوش که جام شراب نوش
قلقل بگوش داد صدای هو الغفور   ابری ببر رسید که خوابت برده دوش
افتاده ام بگوشه کو در انتظار   باشد که ابر بر آید سرم ز دوش
ای بی غرور دولت دنیای هیچکاره   بنده اگر رسد بگدائی درت بکوش
از شام هجر روز وصالم امید نیست   مرغ شبم بصبح قیامت کند خروش
ساقی بدست جام چو یاقوت آفتاب   شور قیامت است درین بزم نای و نوش
ای صادق بطلب شمع می بنجه در طلب   تا دامنت بدرد ز شور بسعی کوش
خونت بسفید رنگ زخمت سرخ بو العجب   فریاد ماست نغمهٔ بلبل ترا بگوش
گوشت سبز غیبت نشد آشنا هنوز   زاهد فغان ما همه گفته به سر دوش
ای بو العجب مگوی که آلوده دامنم   با آنکه ملتقا دو بحر است جمله جوش
زاهد بیا که کلفت سعادت همی برم   آخر خدا آماست خطا بخش عیب پوش
آبی بزن ز چشمهٔ تسنیم بر رخم   واعظ مرا که هول قیامت ربود هوش

لب بستن است عیب همه دان درون بزم
با جاهلی چو کار بفتد علی خموش

۹۰
نباشد جز خدا فریاد رس از داد بیدادش   مسلمانا که کافر کس حسن خدا دادش
نباشد گو سفند و شیر آن کسی که تا علی مجبر خسرو   برای شیر شیرین نیز جوئی فرهادش
بوقت سیر سازد چو سوار آن طوق قمری را   غلام نا خریده در چمن سرو آزادش
خدا برباد سازد خانه آباد ظلمش را   نشد آباد تا روز قیامت هیچ بنیادش
سبق برده ز پیر چرخ هم در ظلم آن ظالم   نیاید دور دل همه از جور استادش
ز خوبان گو نمی خم بی برد در سر کار آن ظالم   چه لذت ها به بخشد زاد غیر بیدادش

۵۴ نام شهر ۱۲ غیاث
۵۵ جای بهم رسیدن دو چیز و جای وصل از منتخب
۵۶ نگهبان ۱۲ از غیاث

شکارش هر که میخواهد شکارش می شود آخر ... اسیر دام زلف افشان صیادش

کمند گردن آزاده می بینم رگ گردنش ... قفس میکنند از زیر بال خود عرض چمن زادش

هزاران طوق زر قربان کنم بر پای آن نازک ... که طوق می شود در گردنش بسمل استادش

پری پروانه شمع جمال او باشد ... زبانش قطع بادا هر که گوید آدمی زادش

خداوندا چو من بگیر او را تو در محشر ... که رو در هم رفت در جنت ببینم چشم جلادش

دری دشنام گر بدهش نشیب صید ما را ... زحنظل تلخ تر گردد چشمش ز شیرینش

چه پیمانه زلفت ز کیسه هیچ ... مگر امروز دل از زلف نیکو شوخ ...

گل حسنش نمیگنجد بدامان نگه هرگز ... همانا روکش چشمت دامان گل ...

اگر دو بار لبش آن شیوه از عشق عاشق ... نچیند بوسه تا خون شهیدان از لب ...

دلا روزی کند پیر فلک گر شیر ... کند بر هر غزال اشیا رشک ماه ...

۹۱ علی پیش خریدار افکند چون شیرین نوا خامه
چو بانگ شیشه در کوه و کمر پیچید فریادش

۹۳ خرینا هر که می بیند علی را ننگ می آید
مسلمان را ز ایمانش برهمن را ز آیینش

بناهی نیست ظلم را ز چشم فتنه انگیزش ... بود سر پنجه شیر فلک مرگان زرزیرش

ز تیر تیز بپا شد مگر مژگان خونریزش ... که دل غربال گردد بر گرنگی ...

که می بر گلگون طوطی باقی و ابرا وعظ ... که شد یک نیزه بالا از زر سر ...

که گشت مرا دم حاصل خرمن ... بود گر سبزه قرم عکس خط نوخیزش

ندیدم حاصل عهد از خیز پشیمانی ... وفا نا چار گر دیده ز چو حیله انگیزش

لبصد منت طلب فرمود جام باده از ساقی ... دل سوزان که میدیدم آب خضر بر ...

تو کار از عمر بار زیب تدبیر کنم پیدا ... دلم را میکشد از سینه ... دل او ...

چه می بیتابی حال دل من حالت ... نظر کن سوی شمع بزم آب آتش آمیزش

زدنیا رفت بیمارت مسیحا قم باذن الله ... کنون از جان عبارت شد نگاه حسرت آمیزش

شد تلخی مر که از شیره جان ... بدشنامی که بر آید ز لبها شکر ریزش

تعالی الله چشم یار رو نور انگیزش ... دگرگون کرد عالم را ادا حسن ...

بسیر آب بیابر و لیکن از آن ... که آتش آتشی گردد ته پای نگارینش

نمانده صبر آخر در دل شیدا ... در دیده پرده تا عاشق نگاه شرم آگینش

بود زلف کره در قبضه بر ملک ختن ... فرستادند صدها نافه نیز از ...

چه کوه از جانی جنید دلم ... چه اشک آفتاده ام بر خاک و بینام ...

چه می پرسی حالاتم تو ای گرده عالم ... پریشانم چو مسکین در ... هوا از زلف مشکینش

سکندر راهی ... بلکه به از ... تا آب خضر ... لعل نوشینش

سحر بر ... سوره اخلاص ... دعا جبریل میگوید ... آمینش

۹۴ علیا شد خریدا چون دیده دیوان مرا کشفی
گل اشکی است مضمون مصرعه آهی است تضمینش

بود خوش زندگی از شاد کام ... که از لطف گردیدم صد لطف

نه بر خیزد به صبح حشر هم از خواب ... هر آن عاشق که باشد سنگ ... تو بالینش

زهی ساقی که جام جم بود جام بلورینش ... ز زلف دو دلم را گر دش دامان ...

زهی ساقی که می بینم عجائب ... خورشید فلک باشد هزاران جام زرینش

نسیم خلد معبت گرد بر دست ... گل قالی شو بو با چو بو پای ...

ز میخواند غزل ... بزم عشرت ... بلند است از زمین تا آسمان آوازه ...

فراموشم ز دشمن ... بیاد میدهد لیکن عدو را قصد توهینش

چه حاجت جام جم ... فقیر خاک کوی ... که لبریز است از آب خضر جام سفالینش

۹۵ علی هم رفت همراه فغانی در عنان او
که آویزد دلی پر خون بفتراک ... ویزش

تعالی الله رو یار و چشم سرمه آگینش ... پریشان کرد عالم را هوا از زلف مشکینش

تهی آستین کرده ... زجا برده مرا آن زاهد ... ز آیینش

چو خلقی ... عجب نیر نگها دارد بعالم حسن رنگینش

بر دلش ... گل گردید بلبل ... خزان آورد در گلشن بهار حسن ...

عجائب ... شبی شمع فراز ... دگر ساقی ...

سله مراد از کمر کوه یعنی میان کوه ۱۲ از سراج -

بود پیر فلک در کار عاشق خون سفید آخر ... روان از خون ما دست ... ی ...

ز حال اهل عالم گر شد آگه ... کنون خاک است میدانی چه جام جهان ...

به پهلوی ... دل از ... نمیگردد بجنید ... کنب ... سنگینش

کلند ... صیاد دست ... طو ... بدست ... بسیار ... خواب سنگینش

۹۵ نگاه کور باطن چیز عیب من نمی بیند
علی از خامه ... میکشم در چشم بدبینش

بدان پایه رساند است حسن از ... که شیرین ... فرهاد و لیلی ...

بود پیر فلک را بینه ... که میباز ... شور صور محشر ناله ...

بامید طلب کردن نوشتم یار را نامه ... که جز من کس نخواهد کرد حل حرفی ...

سیه بختی بکار آمد مرا آخر شب خوابم ... که صدها بوسه چیدم از سر زلف ...

چه نسبت ... پاره ها چشم گریانم ... که باشد قطره بر نوک مژگان ...

سیاه ... زلف تو ... خلقی را ... که جز اندر لب گوری ... افسوس ...

قامت ... نوشتم ... بوصف ... مصرع ... که تو ام ... طوبی ... مصرع ... موزونش

چه شد گر ... گر ... که میاید ... خود ... گردنش

۹۶ علی برجنت و طوبی فشانده آستین یا رب
ولیکن زیر بام او اگر سازند مدفونش

بیا از زاهد ... که چون ... عالم ...

رقیب ... سیه ... دشمن ... زر و ... کنی ...

در مطلب ... بجون ... لعل ...

نباشد نسبتی اغیار را ... که از ... خوش ...

بود هر چند ... خداوندا ... هم ...

ز دیر ... دگرگون میکند حال ...

۹۷ علی را التماسی هست ایجان عرصه میسازم
بجز مردن نسازی ... شمع از بزم بیرونش

چو شد آن شاه خوبان زیب آغوش ... ز حیرت شد در و دیوار خاموش

بر و شم دست بنهاد آن پریرو ... کنون گشتم ز بار غم سبکدوش

نماز شب بجا آورد زاهد ... بیا ساقی صبوحی تا کنم نوش

هلال عید میخواهم ز خورشید ... کشیدی حلقه زد در بنا گوش

اگر مقصود خود خواهی ز خالق ... چو کار خود بکار غیر مکوش

چو ما را دید با یار ایستاده ... رقیب از پا بسر افتاده بیهوش

چو آمد شب ... آن پریرو ... عدو گر دید ... سایه رو ...

بیا ای ساقی خورشید رخسار ... که باده ... در خم ...

طلب کرده علی را یار خسرو
ز شادی پای خود کردم فراموش

۹۸ هر که پابند شد روز ازل تقدیرش ... کی رسد تا سر پای تو سر تدبیرش

هر مکانی که شد آباد کنند ... هان مگر خانه دل را چو کنی تعمیرش

حاجتی نیست که تکلیف کباب ... در ازل سوخته کردند دل نخچیرش

حسن دیوانه روی تو بود میدانم ... باشد از حلقه چشمان جهان زنجیرش

بیخبر بودم ... گوشه ... کرد آواره مرا شهره عالمگیرش

هر که شید ... عهد طفلی ... نیست ممکن که کند عشق جوانی پیرش

نیست غیر از دل صید ... دارم امید که شاها تو ز من ...

خونبها نیز ندارم امید از قاتل ... نیست ابرو ... شمشیرش

خاک من نیز ... هدف خاک ... برای تیرش

کار دنیا همه ... پریشان ... جز فنا هیچ نگفته است کسی تعبیرش

۹۹ گو ظهوری که علی برده ... از غم مژه
شکر مهر تو آمیخته شد با شیر ...

ایکه تیغی نهاده بر دوشش ... می بری از نگه ز خلقی هوشش

وقت رفتار تو همه خاکم ... وقت گفتار تو همه تن گوش

وقت دیدار تو همه چشم ... وقت اقرار تو همه تن جوش

له آستانه از صراح و منتخب ۱۲ ... چشم زخم یعنی نظر ... بسا ... ۱۲ ...

بر ده دل سبزه زنخدانت / عالم افتاده در چه خس پوش
چشم ما و خم سر بزمت / گوش ما و صدای نوشانوش
ما چو کن مورنا تو انبها / خصم و چون عقیق سلیمان نو ش
ما چو پروانه ها به جان سوزی / شمع رقیب خرد سها چو خروش
جان عالم خرید جانان کرد / لب لعلش که هست شهد فروش
دشمن شاهد و نیاز و ناز / سیلی و گردن و سر پا پوش
واعظ و منبر و کتاب بیان / پند و اندرز و ما و پنبه و گوش

گو ظهوری علی وصال نمود / در خیال تو دست در آغوش

۵۰۰ آنکه از دل نمیرود یادش / سرو از بندگان آزادش
آنکه یک عالم است برباد ش / جان ما تا ابد فدا بادش
آنکه طوبای خلد شد مشهور / سایه‌ای هست لیس شمشادش
او ست شیرین ما و سینهٔ ما / بیستون است درد فرهادش
گو شبی کش سحر شد / بخت بیدار خواب بیدادش
همچو خورشید خویش می‌داند / پیر گردون دون جلادش
جلوهٔ او ز ماه تا ماهی است / خانهٔ عالم است آبادش
وای تعلیم اینچنین شوخی / جورش، موخت جور استادش

همچنین باشم انتظام علی / زندگی باشدم نه فریادش

۵۰۱ زبان شد دو اخط سبز بنا گوشش / مگر ز دود سر سر کند سبز گوشش
رحیق جنت مختوم با جوی نخرد / هر آنکه از می لعل لب است مدهوشش
ذلیل کوی تو بعد از اجل عزیز شود / که می برند ز شهرت نهاده بر دوشش
چه‌بانه شعله زبانی حدود می خورد / تو هم چو شمع بکشتن لسان خاموشش
چه عراغ ز نزار ندار عقیق یمن / چهانه خون دلم خورد لعل می نوشش
دروی جا به تنگنجم چو بوی گل بچمن / کشتم بخواب اگر هم شبی در آغوشش

چگونه سهو کنم یاد یار دامن زار / که سهو عاشق شهید النشد فراموشش
کنون جدا نکنی خون ما ز دامن خویش / گرفته‌ایم چو فواره ها بصد جوشش

اسیر گرده بچاه ذقن ز سبزه خط / فتاده‌ایم علیا بچاه خس پوشش

۵۰۲ دامن آرزو است پیدا انش / گل امید زخم پیکانش
نان بروغن مر النصیب نشد / شبنم بر دآه مهمانش
خط بر خسار یار کرد نمود / یا بود سایهٔ ز مژگانش
واه ایواه شکل انسانش / جان نثار ند حور و غلمانش
بسکه از لعل لب بود خوشتر / بهتر از گوهر است دندانش
خار او از گل دگر خوشتر / بهتر از وصل غیر حرمانش
آنچنانست پاک دامانش / نرسد گاه دست عصیانش
لب او لعل کان خوبیها / گوهر بحر حسن دندانش
مینماید چو باده در مینا / در گلو صاف سرخی پانش
گرد مشکوی یار میگردد / پیر گردون و مهر رخشانش
هیچ نگفت شور روز نشور / نیست در انگشتن نمکدانش
آفتاب قیامت است رخش / فتنهٔ حشر چشم فتانش
نوبهار است ها دار رخش / باغ جنات عدل زندانش
آفتاب سپهر عالمتاب / ذره باشد سر نش
گوییا بخت نظام علی است / همچو برگشته موی مژگانش
نتوان گفت کافرش لیکن / هم نگوید کسی مسلمانش
نتوانست همسری کردن / جام جم با سنان ریحانش
می درآید چو تیر راست دل / اگرچه برگشته است مژگانش

چون ظهوری است انتظام علی / هست دیوان من چه نوشش

ردیف الصاد

۵۰۳ دیدیم در این زمانه ز بس خلق را حریص / باشد ذلیل گرچه بخلق خدا حریص
صد بار گر تو قتل کنی صد رقیب را / باشد دلم همان بسر خونبها حریص
صد ره دو بار خون کرده‌ان گر دو تیغ تو / باشد بخون خلق همان یار ما حریص
بر هم نهیم مژه چون ستاره ها / باشد چنان بعارض او چشم ما حریص
ختم است سبز بختی دو دانه ز دو رنگ / دیدم چه یا نگار برنگ حنا حریص
پامال گشته سبزهٔ خط از نگاه خلق / دیدم بروی یار ز بس چشمها حریص
گوشم بسوخت گرمی گفتار ما بکار / بر وصف خویشتن بود چها خود ستا حریص
جز خاک گور پر نشود دیدهٔ هوس / آرد بدست گرچه همه گنجها حریص

شوق لقای دوست بردن است از بیان / کرده بوصل یار علی را چها حریص

۵۰۴ ای قد سبوس نو باد دام ما همه رقص / باد و جوش تن ز ترانه ها اقلیم رقص
چشمها صرف تماشای رخ غنچه را است / ای رد جدا دل ز پهلو ها بیک تسلیم رقص
می‌نسیم ضطر آدل العبد از غ جگر / خامه تن دهد ها بس از تعلیم رقص
گوش بر صوت موذن دل بسوی آواز چنگ / زاهد از ادج در سجده کند تحریم رقص
ایستاده اند اند بزم جانان اهل حال / در جذبه امیکند سینه ام تعظیم رقص
همچو مرغان حرم بر نشاخ رقعها سوم / بر لب به خویش بود بسکشی تقدیم رقص
زهره آسا بر زمین رقصان شوند هر بری / گر رقم ساز د عطارد بر فلک تقویم رقص
بر فلک میگرد دزبی شب زهره رقص موسوی / عالمی را بود لازم بر زمین تکریم رقص

با لتفاهت عشق گر دیوان علی حیف است حیف / در حضور پادشاهان باز دار و بیم رقص

۵۰۵ اگر ز انگل بخاک ما کند رقص / ز جنت آید و طوبی کند رقص
بقبر ما اگر ریزی دو سه اشک / سر کوثر غبار ما کند رقص

؎ نوعی از انواع رقص است ۱۲ از مصطلحات الشعراء

بروی آتشینت گرفته چشم / سپند آسا نگاه ما کند رقص
اگر گویی بیایم صبح عید / در امروزم چها فردا کند رقص
کشی گر تیغ بر دشمن پی قتل / دلم در بر چو بسملها کند رقص
پی سیر از سر صحرا در آیی / بجمله نخل خود صحرا کند رقص
روی گر جانب دریا پی سیر / حباب آسا چه دریا کند رقص
نرقصی پیش ما آن بد مزاجی / اگر پیشت همه دنیا کند رقص
نرقصم پیش تو آن بد مزاجم / اگر پیشم همه دنیا کند رقص
اگر یک حبه را بر سر نهم پای / به پیشم دولت دنیا کند رقص
بدر آیی بدر گر از بام آیی / ته و بالا ته و بالا کند رقص

علی گر در خورد با یار واقف / ز شادی با همه اعضا کند رقص

۵۰۶ اگر آن ماه پیش ما کند رقص / فلک در عالم بالا کند رقص
اگر آن بی میان ما کند رقص / قیامت در عدم پیدا کند رقص
دمی گر آن جوان ما کند رقص / چه پیر فلک برپا کند رقص
اگر آن راحت دلها کند رقص / فراز عرش روح ما کند رقص
کسی گر روبروی ما کند رقص / بروی او همه دنیا کند رقص
نهی گر تیغ بر قاتل سر دوش / چه سرها بگردنها کند رقص
اگر نقش نظر بندی ببازو / بلا در عالم بالا کند رقص
زیارت گر کنی تو خاک ما را / سر گردون مزار ما کند رقص
به شکل گردباد ای رشک شمشاد / سر کوی تو خاک ما کند رقص
پی سیر ار بیایی سوی صحرا / بخاک ما کبوترها کند رقص
برقص پیش تو هر روز خورشید / به پیش ماه در شبها کند رقص
اگر باده طلب سازی ز ساقی / ببزمت ساغر و مینا کند رقص
تبسم گر کنی ای بحر خوبی / به نیسان لولوی لالا کند رقص
بان پرده نشین گر خط نو رسم / به پیشم در هوا عنقا کند رقص

بود واقف علی را همچو تسکین
ز تقسیم گر همه دنیا کند رقص

کی توان تا گرد هر دست اجل گرسنه خوان حرص
برنتابد بر بره‌ی زمین سامان حرص
جمع باشد همچو زبان در شکم دندان حرص
هفت تک یک زمین کافی نباشد بهر گرد
تیر گامیها بنا کامی بره از پا افگند
در سر سودا نمی بینم ترا چشم خرد
صاحب خود را اگر دانی بسر می افگند
هر دو عالم را اگر از شش درم اندر خیال
پیر کان طفلک مزاجی میکنند نوا عقل
چشم امعان و اگر اندکی تا بخوبی بنگری
نیست چون پیر فلک یکدم قرار من زمین
چشم آخر بین مبارک باد این عقل را

هر دو عالم پاره نان است در انبان حرص
نه فلک یک گوی باشد در خم چوگان حرص
چرخ از آفاق باشد چشم بر مژگان حرص
نه فلک باشد یکی پیوند در دامان حرص
عاقبت شد توده خاک لحد سامان حرص
سومی بخشد بکار عاقبت نقصان حرص
هفت قلزم قطره آبست از طوفان حرص
جز چراغ گور در روغن نباشد نان حرص
وقت پیری بسکه می بینم همه بر یعان حرص
گوشه تنگ لحد با وسعت ایوان حرص
هر که را دیدم بچشم غور سرگردان حرص
نیست غیر از خاک مرقد دولت دامان حرص

در غزل گوئی علی هم میخورد خون همچو تو
روز کی چند است بیدل هر کسی مهمان حرص

ردیف الضاد

کشیده اند نقابی ز نور بر عارض
چه خوش نماست نقاب سیاه بر عارض
هزار برق نهان داشت در نقاب شوخ

چو آفتاب فروزان جلوه‌ایست بر عارض
که همچو ماه ز ابر است جلوه گر عارض
تمام سوخت بیک جلوه خشک و تر عارض

۱؎ زنبیل فقیران که از حرم میباشد ۱۲ از غیاث
۲؎ بمعنی انار ۱۲ از منتخب
۳؎ اول و آغاز هر چیز و آغاز شباب که نوجوانی عبارت از آنست از منتخب و صراح
۴؎ غور ۱۲ از منتخب

سحاب مهر چرا دود آه من نشود
وجود من ز عدم این سبب بخلق نمود
سواد شام ز گیسوی عنبرین سا
دلم بسینه ز سوز فراق او داغی است
هزار صبح ز شب میکند به بیداری
نموده اند مرا سر زمین بخواب پری
شب وصال ز بس بود آنقدر کوتاه

نهان ز زیر نقابست چون قمر عارض
نموده است مرا یار بی کمر عارض
بر آفتاب زده خنده در سحر عارض
ز رشک سوخت گل لاله را جگر عارض
بخواب دید هر آنکس که یکنظر عارض
ز آفتاب فلک داشت بیشتر عارض
که دیده سیر ندیده ام تا سحر عارض

علی بروز جدائی نظر به چرخ مراست
که شام را شب وصلش کند سحر عارض

مقصود نیست گرچه بدبار یار عرض
گفتیم حال خویش بمعمار دستکار
گر گوش التفات بحرفی دهد بما
یا رب چه وسعتی است ندانم بملک حسن
قائل نمیکند سوی من بی التفات
نازک مزاج هست بس سیر زاتش
گوشش مگر ز پنبه غفلت است شده خلق
یا رب مگر بروز قیامت شود قبول

هر عرض غیر دان ز من افگار عرض
نقش و نگار کرد بدربار یار عرض
طول امل کنیم بآن گلعذار عرض
طول امل بود بحد امید یار عرض
سازد کسی تیغ ازین جان نثار عرض
ای دل چسان کنیم باو بار بار عرض
گردد چه با ذلیل بدربار یار عرض
صد بار میکنیم بیک از دار عرض

اکنون بخواه موت خود از حی لا یموت
با یار تا کجای علی بار بار عرض۔

قصه خویش باین است او نه سست غرض
هر چه خواهی بکن بدو رضای تو ام
دوستان کشته مژگان تو شد ابرویش
بی تردد بخریداری یوسف قلم
من بحال خود ام ای اگر فتار بلا
سر مجنون من اطفال جهان میخواهد

وصف روی تو بهر چیز خوا دست غرض
نی تقبل است غرض نی تا مانت غرض
نی به تیر است غرض نی به کمانست غرض
نی به سود است غرض نی به زبان است غرض
نی به نیک است غرض نی به بدانست غرض
نی به پیر است غرض نی بجوانست غرض

خواهم از پیک صبا خلق رضا خانوق
مرد ز زیستنم بی تو گوارا نبود
چشم بر صنع الٓه است مرا برهمنان
یاد معبود بهر جا بدلت باید بود

نی بنار است غرض نی بجنان است غرض
نی بجان است غرض نی بجهان است غرض
نی بدیر است غرض نی بتبان است غرض
نی بصحرا است غرض نی بمکان است غرض

شوق اشعار علی کرد مرا دیوانه
نی بمعنی است غرض نی بزبان است غرض

بس ست وصل تو ما را ز صد هزار عرض
امید نیست که یکدم رود کی ایجاب
هوا ز کف کسی میکشد بطرف چمن
در آسمان و زمین گشت میکنیم صد بار
بوعده ام تو نشاندی و آمدی بر گور
درآرزوی شمیم تو میرم و در باغ
هزار بوسه ز لب چون زدم بیاد قدت
مرا نه دفن ته خاک کرده اند دوست

اگر چه هست نه عشق تو بیشمار عرض
هزار بار کنیم عرض صد هزار عرض
مرا نه باد بهار است را بوی یار غرض
چو برق کرده مرا بسکه بیقرار عرض
ز مرگ بود مگر طول انتظار عرض
همیشه بوی تو دارم ز نو بهار عرض
چه بود ورنه بآن سرو جویبار عرض
سپرده اند درین خاک یک دیار عرض

بیا در روی تو گلگشت میکنیم بچمن
علی نداشت بباغ از گل بهار عرض

ردیف الطاء

گر بمیرم از رقیبان نیست جای انبساط
آتش و باد است یارم آب و خاکم شین یار
نیستم بی او بجا نیست او بی من بجا
در جدائی تو الٰهی کرم فیض اتم
هر که شد مهمان من چیزی نخورد جز غم

کس نخواهد ماند دائم اندرین کهنه رباط
چون عناصر مگر داریم باهم اختلاط
همچو لفظ و معنیش دارم بجانان ارتباط
هر محیط درد و غم را هست آن من محاط
غیر داغ دل تنگ تا نی ندارم بر بساط

۱؎ ... از خانه ۱۲ از لطائف ۲؎ احاطه کرده شده ۱۲ مولف ۳؎ باریک ۱۲ از بهار عجم ۴؎ دسترخوان ۱۲ از بهار عجم۔

خوشتر از برگ و رگ گلها باغ عالم است
ز حسبت ان ایجان درد در بی مان تو
هر مقام اندانی هر کلامی را سزا
داغ من باشد چو یار وی او آفتاب
نسبت منظوم غیاث منظم منتخب

آنچه از خار و خس راه تو کردم التقاط
بسکه میخواهم نشاط آید در این انشاط
وقت گفتن از درد دیوار باید احتیاط
الفلک بربن نما دیگر چه ازی بساط
شعر من انزمردکهای جهان داد انغماط

حسب نام سید ار در صراط المستقیم
چون نظر در یکقدم بگذرم علیا از صراط

گفتم بدل که باز نویسم بیار خط
تا سیل خون بیار بر دنامه مرا
ای مهربان طبیب شنیدم رقیب مرد
زاهد ببزم یار بود تلخی کسمات
خط شیبه مصحف رخسار بوسه زد
ماه دو هفته بالغمت میکنیم هلال
تا زندگی تمام نگردد کتابتم
در سینه ام مقام کن ای ابن حاعالمان

افگنده خامه گردن خود را زدم بقط
در بحر خون سطور کتابم شوند شط
با شمع صحیح گر نبود این خبر غلط
بی باده خوش نمک نبود چون کباب بط
باید بدین نوید مبادا خطی نقط
با شب دو هفته یار مگر یابد این نمط
بجای بخط خویش نگردم رقم فقط
آیا نه گفته اند که الخیر فی الوسط

تا کی بیان کینه حاسد رقم کنم
صحت علی نیافت که دشمن شد سقط

ردیف الظاء

اگر بهار نه باشد ز وصل یار چه حظ
برای یار همه ننگ بیقرار بهاست
کنار آب و سحاب و شراب موجود است
امید آبله دل که هست خار ز رشت

وگر بهار بود یار از بهار چه حظ
چو نیست در بغلم یار از قرار چه حظ
چو یار در بغلم نیست از کنار چه حظ
بدشت آبله پائی ز خار چه حظ

۱؎ رود و کناره دراز صراح و لطائف
۲؎ مردن چارپایه از منتخب۔

اگر بدل نبود داغ عشق لاله رخان / زسیر باغ چه حاصل ز لاله زار چه حظ
نگار میکندم سینه بی تو سیر چمن / چو گل بدست نباشد ز نوک خار چه حظ
شمیم زلف تو گر راحت دلم نبود / دماغ را ز شمیم نافه تتار چه حظ
هزار وعده نمودی یکی وفا ننمود / بغیر وعده کنونم ز انتظار چه حظ
امید نیست شهیدم کنی تو ای قاتل / بدوش گر ننهی تیغ آبدار چه حظ
اگر تو ننگری از گلبن چمن چه حصول / وگر تو نشنوی از نغمه هزار چه حظ
وفای عهد تو نیست اعتبار مرا / مرا که هست بر مردم اعتبار چه حظ
اگر بذلت و خواری عشق نیست نصیب / میان خلق ازین عزت و وقار چه حظ
بیا که گریه کنان گرد هجر روز فراق / بغیر سرو صنوبر ز آبشار چه حظ
امید نیست که از بهر فاتحه آیی / شهید را ز بنا کردن مزار چه حظ

علی بخواجه نظیری بگو بگو بکسی / اگر تو نشنوی از ناله های زار چه حظ

۲۱۵

باشی ز چشم زخم جهان جان من بحفظ / با ناز زخم چشم تو هر خسته تن بحفظ
دیدم عدای چشم جهان دیمن ز رخت / باشی بخیر در سفر و در وطن بحفظ
بی شرم کرد شرم تو آخر رقیب را / دیدیم ز تیغ چشم تو هر انجمن بحفظ
خط سیاه مانع بوسیدن رخ است / آخر نه گل رخسار بود در چمن بحفظ
خسرو بشهر کرد لحد گم بتقیر ها / هر کوه ننگری لحد کوهکن بحفظ
در شهر شهریار ندارد نشان قبر / دارد گدا بدشت نشان کهن بحفظ
صد فکر کرد بلبل شیدا بجای خویش / یک هفته هم نماند گلی در چمن بحفظ
ای آنکه در زر اشرفی باقطع میکنی / از دست دزد نیز نیاری کفن بحفظ

خواهی امان بلطف خدا جان علی / تا چند داری سپر گردن بحفظ

۲۱۶

دل می بری ز پهلوی من واعظا بوعظ / دل می بری ز جور زمن واعظا بوعظ
دندان یار در نظرم جلوه میکند / گاهی بیان در عدن واعظا بوعظ
جای امید خوف بدلها مقام کرد / برخاسته آمو بدن واعظا بوعظ
تیر سنی زبان که کند ست دل را / با حرف تلخ تیغ مزن واعظا بوعظ
توصیف باغ خلد چو تخویف دوزخ است / دل سوختی بیاد وطن واعظا بوعظ
اوصاف چشم حور نکردی بیان بخلق / برقی زدی به پهلوی من واعظا بوعظ
جان سوختم بخوف جحیم شرر فشان / آتش زدی بخانه تن واعظا بوعظ
خود را نصیحتی است دگر را نصیحتی / جز ما عمل بگوی سخن واعظا بوعظ
روی علی سفید بشد چون نخوت است / تا کی بیان زر و کفن واعظا بوعظ
صباح حشر قریب است از مساوا [?] / میان ما و تو باشد حکم خدا واعظ
بیان وعید نمایی مدام ما وعظ / جهنم است ترا خلد بهر ما واعظ
دلت سیاه بود چون سحاب دشنام غم / چه شد که ریش بود صبح عید را واعظ
خموش باش که سر در میکند قول است / فضول تست مگر در بلا و داد واعظ
تمام اینهمه تشنیع و طعنه زین روا است / ندیده دید آن روی مه ضیا واعظ
دلم ز گرمی گفتار نابکار تو سوخت / نسوختی تو بجز خانه خدا واعظ
دلم رضای خدا همیشه میخواهد / ترا بجور قصور است ما جرا واعظ
بروز جمعه ترا آتش است بر منبر / که بهر خون هدر نیست خونبها واعظ

علی است همچو نظیری به تنگ از دستت / کشته خدای چشم تو توتیا واعظ

۲۱۷

بیا به تبلد یار ما بیا حافظ / بچشم خویش ببین قدرت خدا حافظ
چه شد که راز نهان شد عیان بخلق تمام / ز لب نگفت بلب حرف مدعا واعظ
گرت بیاد نداند سوره اخلاص / چه شد اگرچه شدی پیر پارسا حافظ
نخورد زاغ و زغن گوشت من بجز سگ یار / که بود نعش مرا روز و شب بها حافظ

لہ بوئیدان ۱۲ از منتخب ۱۲ لہ جانوریست که بهندی گینڈا گویند ۱۲ از سراج و برهان

لہ وعده بد این خاص در باب شر و بدی مستعمل است بخلاف وعده که آن در خیر مستعمل است ۱۲ از بهار عجم
لہ مباح ۱۲ از کشف

نگاه ما بر خش بود همچو ذره به مهر / بعشق حوصله ها داشت بر گدا حافظ
فریب دل و روانم روان شود بخدا / به جور یار گفت برخصت من خدا حافظ
دلم دخان شده با آه راه چرخ گرفت / بما ز زلف تو شب کرد ماجرا حافظ
ز خلق میرم اکنون با انتظار امید وصلت / بخلق یاد ترا جان من خدا حافظ
نصیب ذره کجا و وصال مهر کجا / بر دو شاه نظر داشت بینوا حافظ
مریض عشق نیابد شفا ز هیچ دوا / ز دل مگر بدل شب کنی دعا حافظ
چو لب نهاد پس از قتل ما بر لب ما / ز خون خویش گرفتیم خونبها حافظ
علی ازین بغزل پیرو تو شد کشتا [?] / که شعر تست فرح بخش و جانفزا حافظ

ردیف العین

۲۱۸

رشته الفت کشیده پیش خوبانم چو شمع / آتشی زد شعله رو در رگ جانم چو شمع
ایکه باشی بی پهلوی رقیبانم چو شمع / تا بکی سوزی مرا پیش عزیزانم چو شمع
آتشی در نشین رفتی بدامانم چو شمع / جا اشک از دیده اکنون شعله افشانم چو شمع
بی اثر صحبت نباشد که میگویند ترا / در میان پرستان با کیدامانم چو شمع
اینچنین گرمی چرا ای جان تابان شعله رو / یکدو ساعت بسکه در بزم تو مهمانم چو شمع
آتشی زد داستانم در زبان قصه گو / در فراق آتشین یاکیزه سوزانم چو شمع
سر دگر گردم بی هوا دامن ساقی بزم / ساعتی گر جا خود داغ گرم گردانم چو شمع
زنده گردم گر کشی صد بار ای قاتل / بسکه میباید هزاران سر گریبانم چو شمع
قابل گردن زدن گشتم میان بزم یار / رشته الفت عیان شد از گریبانم چو شمع
شادی ماتم مرا یکسان بود در بزم دهر / بین که گریانم چو شمع من که خندانم چو شمع
ای خروس صبح خیزم ساعتی خوش باش / تا سحر امشب بیزم یار مهمانم چو شمع
نیست حظی از سر در نصیبم ادریغ / در میان بزم شادی نیز گریانم چو شمع
قصه ام از پس دراز افتاد چون اهل / در بر زلف عنبر بو پریشانم چو شمع
زنده بودن از گداز تن عبارت کرده ام / زنده دارد آتش دل اشک ریزانم چو شمع
گر نه سوزم کار دیگر روشنی گیرد بخلق / آبرو ریزی خوش است صد بار سوزانم چو شمع
غیر غم خوردن نباشد حاصل غم خوردنت / بین که اندر مجلس غم نیز خندانم چو شمع
دیدنی باشد علیا بر زمین و فلک / جمع اغیار اند در بزم پریشانم چو شمع

بی جالت همچو حافظ بسکه شب روز علی / با کمال عشق تو در عین نقصانم چو شمع

۲۱۹

یا الهی چون بزم بزمش جا گیرم همچو شمع / آرزو دارم که پیش یار میرم همچو شمع
زندگی باشد عبارت مرا از سوختن / غیر از آتش نباشد در ضمیرم همچو شمع
عالمی را عبرتی باشد ز سوز و ساز من / در میان بزمها روشن ضمیرم همچو شمع
سوز من بی دود باشد کاین نشانی گشتگی [?] / من بسوز و ساز خود خود را نگیرم همچو شمع
سوزم از سر تا بپا چون شمع در دل تو بها / بی اجازت دامن یار نگیرم همچو شمع
گر تو میخواهی که سوزم پیش تو ای شعله خو / از برای سوختنها در پذیرم همچو شمع
آتش دل سوخته را دیده دریا بار شد / من ز آب و آتش خود بی نظیرم همچو شمع
روح من باشد غذا چشم ز بهر روح / تا سحر از شام در بزم تو میرم همچو شمع

چشم عبرت عالمی را داغ من باشد علی / سوخت اندر بزمها ماه منیرم همچو شمع

۲۲۰

منکه بهر دیده ای یار گریانم چو شمع / تا سحر در آرزوی وصل جانان چو شمع
شادی غم دیده توام اندر سخن نشان / در میان جمع خندان گریانم چو شمع
شمع رویا جز بزم [?] / شعله عشق تو باشد رشته جانم چو شمع
گو نباشد در جهان یاد سیاهی زینت / تا سحر گاهان بزم یار مهمانم چو شمع
کاکل شمع رخ خورشید گردد دود آه / گر برد ز داستان آتش برخوانم چو شمع
حال پنهان دل من از زبان شعله پرس / صورت آه کشیده پیش خوبانم چو شمع
گرچه اندر کسیم زر از سر تا نیست / با تمامی سوز و گریه بیسامانم چو شمع
مو پریشان همچو سنبل چاک دامان همچو گل / همچو بلبل ناله بر لب سینه سوزانم چو شمع

کشته شوق شهادت ختم گشته بر علی / باز می آید بریدن سر از گریبانم چو شمع

۲۲۱

بی نوایی ماه دو هفته صورت همچو شمع / زنده اندر شب بهجرت تا سحرگاهم چو شمع

ایکه از نگاه من بسی چه گویم حال خویش
سوز و گریه را ببزم یار بنگاهم چو شمع

بنهما طبع من باشد درین ظلمت سرا
میزند آتش بجانم خلق هم خود همچو شمع

ماه نو را ماه کامل مینماید آفتاب
ای عجب باشد که پیش یار میکاهم چو شمع

یکجهان جلوه بهار عارض نور او
ایستاده پیش آن محبوب تنها همچو شمع

چون نگیرم بر سر پروانه جان سوخته
سنگ بر سوز دل خود بسکه آگاهم چو شمع

گرچه حاصل نیست در بزم تو غیر از سوختن
روی پر نور ترا از بس هوا خواهم چو شمع

بشنود یا نشنود حال پریشان دلم
یک زبان مصر و قصه پیش آن ماهم چو شمع

جان شید الطف فرما بر علی بهر خدا
بی تو ام شب تا سحر گه صرف یک آهم چو شمع

۸۲۳

گرچه در بزم بتان از بی کلاهم همچو شمع
ور بچشم غو بینی محض آهم همچو شمع

روز من باشد شبیه حسن شب شبم روشن چو روز
در کنار لیک بر پا تا بگاهم همچو شمع

وادیغا و انصیبا حیف من دم زدم
در بر دلبر رقیب روسیاهم همچو شمع

در حصار اگر کنم مسکن تن ما سوز دل است
اندرین فانوس گردانی بپاهم همچو شمع

چشم خود را دوختم بر روی چون آفتاب
بس بپایه از جهت نگاهم همچو شمع

حرف ظلمانی که میشنوم همه
می زند آتش بدل در خانقاهم همچو شمع

خون وانه گرفته دامن تو مها
در میان بزم رندان تکیه گاهم همچو شمع

در کنار یار قصه نغانم بر نفس
می زند آتش بدل بخت سیاهم همچو شمع

نیم جان سوی نصیبم نیست از وصل بیان
زین چه حاصل که در دل یار گاهم همچو شمع

طی بهجر فی داستان سالها کردم علی
در شب هجر بود آهی صرف آهم همچو شمع

لبش منزلگه آبحیوان در واقع
تفنن تازگی اندامی همه جا در واقع

چگونم سوده او اگر با شد سوز ده بود
سیه خطش بعارض خط قرآن در واقع

چه خوش باشد اگر روز و شب خورشید بیم
که جانم در بدن تخنیده مهمان در واقع

ز دست چشم گریانم شکسته لنگر کشتی
که دو در چشم تو طوفان است در واقع

نه دائی زخم دل با شد همان هم گریه زم مسلم
که نوک مژه ام از موج مژگان است در واقع

چه حاجت عاشقان را قید کردن نوکشا
که هجران تنها جشنم آن است در واقع

امید وصل او را اعتبار نیست اندر دل
که اندر گوش ما و عده دیمان است در واقع

ز مهر یار از گرمیها اندر سر دمها
که فصل سیف هم فصل زمستان است در واقع

چه غوا میکند او را چه پروا میکند فتنه
رقیب روسیه دانم که شیطان است در واقع

علی اشعار من مشتمل مضمونهای آن بنگر
نه هر شعرم که هر مصرع دیوان است در واقع

۸۲۵

بهشت عاشقان کوی جانان است در واقع
نگهبان در دلدار رضوان است در واقع

بیا تیغ سیه تو نیسان است در واقع
سر عشاق مروارید غلطان است در واقع

لب لعل بتان لعل بدخشان است در واقع
در غلطان بگویم که دندان است در واقع

خیال زلف او هر دم چو مار پیچ در دل
خط تقدیر عاشق خط ریحان است در واقع

چه حاجت خون بها بس مه داشتن او را
نگاه ناز او تیغ صفاهان است در واقع

نیاید هیچ رحم او را بجان آن رسیده
دل آن بت گمان دارم که سندان است در واقع

چه خیزد از نگهبانی که باشد همچو طفلان
خدای خلق طفلان نگهبان است در واقع

اگر گوشت عیدی باشد هزاران ایکت
سواد شعر من ابر نیسان است در واقع

علی در کوی افتاد ظهیر از بهر سیر آن
که جای خلد جای ما غریبان است در واقع

۸۲۶

هزار شعر نوشتم اگرچه ناموزون
چه شد که از سر دیوانه شد قلم مرفوع

چنان ز باده خم غدیر مهوم
که امتیاز مرا نیست خار و طلوع

ز حال سوز دل خویش مختصر گویم
که ما چو شمع ببزم تو ایم خنده موضوع

۱ زندان ۱۲ از سروری و برهان
۲ تابستان ۱۲ از غیاث
۳ مرفوع القلم بمعنی بری از حساب ۱۲ مولف
۴ استعاره ایست از کیف مستی که در اول و در آخر میخواری میباشد ۱۲ مولف
۵ اشکها جمع و این جمع دمع است که بمعنی اشک باشد ۱۲ از منتخب و صراح
۱ جا دشت اسباب ۱۲ از لطائف و برهان
۲ لاف و گزاف صوفیان در باب اظهار کشف و کرامات خود ۱۲ از رشیدی

نیاز مند نه در جهان بناز کسی
اگه نور روی تو غالب شب دیجور شموع

بیا که میوه جنت نصیب رندان است
اگه نیست در کف بلا الجز اصول و فروع

چه شد دو گوش ترا داده که چادر دیگر
اگر ناله کردن فریاد ما است نامسموع

زبان را ز نهان است موج در جام
چه واقعات بیان میکنیم قبل وقوع

جهانه پرده دریدیم در سرا پرده
هنوز راز نهان است آئی نقاب شموع

مرا تلاش بدل میوه های کف کرم
فقیه شهر نداند بجز اصول و فروع

کتاب صف تو خوانیم پیش گل در باغ
اگرچه نیست نمی را در اختتام شروع

عجب که تشنه دیدار گرمی میرم
طفیل چشم بود گرچه است ممنوع

امید عفو ز لاتقنطوا است دل من
کنون بحضرت باری من خضوع و خشوع

علی بدختر ز گشته ام چنان مفتون
سحر طلاق دهم میکنم بشام رجوع

ردیف الغین

۸۲۷

سپیدم جان کس و هکان بیغام دروغ
باز دیگر نامه ساز نه بر نامم دروغ

اعتبار از کس نباید کرد ای دل در سخن
بسکه شایع شد نمیدانی ابا علم دروغ

تو وصد عهد وصال ایجان من و عهد انتظار
راست گوئی تا بکی ارد درین دامم دروغ

عاقبت محروم ما ندم همچو طفل بی پدر
بود از ما در جد بهشت نقل و بادامم دروغ

راستباز آن من الحق منیر گفته ماند
باید ای دل شیره ساز بیج کامم دروغ

همچو صبحت سپیدی استگوی میکند
در زمانت سیاهی کرده چون شامم دروغ

میل آئینه با رقیب و قطع از من شد
یا الهی باد آغاز چه انجامم دروغ

قول اهل انذار ایهمه است مدعی
گر بود در پیش یاران کشف و الهامم بعقل

میتوان دانست ممکن راز نا ممکن بعقل
کفر را ایمان است باشد حنیف اسلامم دروغ

پیش از عشق تو عزت داغ دار اشتم
راست باید گوید کس گر ز اکرامم دروغ

من نگویم که جانا ناز اندازم را ستگو
وعده ها وصل تو دانند در بادم دروغ

بر سر آتش سپندم چون نظیری من علی
اگر کسی در عشق گوید هست آرامم دروغ

۸۲۸

چه حاجت است درین بزم با ضیاء چراغ
که نور روی تو روشن نمود ما را چراغ

چه آتشی زد دم در دل از برای چراغ
که سوخت بخت مرا عاقبت بجای چراغ

بود ز مهر جمال فکر من بهای چراغ
خود افتاب بود سایه زیر پای چراغ

فقط نه ماه بود در سحر گدای چراغ
که افتاب به جهان است بی چراغ

اگر برد بود غم ای ز شی گردد
که کرده اند بدین حسن سر ای چراغ

ضیای روی تو غالب بود بشمس است
چراغ پیش تو چون سایه زیر پای چراغ

عروس بنت ست بجا که مهر فلک
کنند زا شرفی مهر رو نما چراغ

عروس بزم تو پروانه نصیب داد
که جان خویش نموده رونما چراغ

ز تند باد حوادث بغیر ما موزم
که چشم غول بیابان بود بجای چراغ

همیشه تیره و تاریک در نظر آید
مگر که طالع شیدا است زیر پای چراغ

ز دود دامن دلدار گشته شد بزم
در آستین که جو بم خجسته بهای چراغ

چراغ روی تو بیند نه دور سود زد
همین بس است ز بزم تو مدعای چراغ

علاج بخت سیاهان خلاف افتد
فتیله سوخت چراغ بید ز اجرای چراغ

چراغ آرزویم کشته و دامن یار
کنون نماند بجیب من هوای چراغ

دلم ز یاد شب و حسرت آن بس روشن
نمانده است کنون در سرم هوای چراغ

علی بقسمت صاحب ستر یک گردیدیم
شبی بروز نکردیم زیر پای چراغ

۸۲۹

نیست غیر از داغ دل در خانه ام روشن چراغ
آری آری میفروزد لاله در گلشن چراغ

بسکه ریزد داغ همچون خود بجان من چراغ
میفروزد و ستم بر تربت دشمن چراغ

عاجزان را میکند تیر فلک خدمت مدام
میفروزد ماه تابان در چه بیژن چراغ

۱ آشکار اشدن ۱۲ از غیاث
۲ چشمه بزرگ ۱۲ از منتخب و لطائف
۱ نام پهلوان سیستانی گیو که خواهرزاده رستم بود و بر منیژه دختر افراسیاب عشق داشت و در چاه محبوس مانده مصیبتها کشید ۱۲ از جهانگیری۔

حاصل دنیاست داغ سینه بهر شمع سر شد / کوه را بجز لاله کی باشد ته دامن چراغ

یا دم از رخسار جانان نقابش میدهد / میکند روشن بکه از فانوس پیراهن چراغ

فیضیاب نور رخسارست تا شب سحر / بسکه دارد نان بزم یار روغن چراغ

روح دشمن باعث بیتابی است ای آه غم / عیشو ز بسکه روشن بردم مردن چراغ

... نمید اند درین ره تا مراد ... / بر مراد بر کند بر خاک من تا مرزن چراغ

نور رخسار تو غالب بست بر نور قمر / کرم شبتاب است اندر وادی ایمن چراغ

آب ... شاید از نیش بر روغن کرده است / میکند بر مرده پروانه ها روشن چراغ

کلبه پوسیده من نیز عشرتخانه است / در شب مهتاب دارم از دو صد روزن چراغ

یا الهی در چمن این روشنی از بهر کیست / لاله را دیدم بجای سر بگردن چراغ

ای کمان ابرو ندیدم لطف صحبت ... / گر شعاع خویش باشد تو تیر افگن چراغ

بیکسان را حال ... / چشم غول شاید افروزد در مرزن چراغ

شعله افشان عارض تو یاد می‌آید مرا / بی تو جانان میزند آتش بجان من چراغ

الفتی باشد همه اجناس را با جنس خویش / قدر زر و ماه داند قدر سوز من چراغ

شمع حاجت نیست هرگز صائبا پیش علی
هر سرای را که باشد از دل روشن چراغ

۴۳۰

زخستگی چو جسم بسکه خسته جان در باغ / چه حاصل است که باشم چو شیان در باغ

چه غم نهانه ندارم ولی تو بیخبری / چه باغبان که بود قبر او نهان در باغ

غمین مرو که ترا دل ز باغ نکشاید / چه سود از ینکه بود قبر مردگان در باغ

اگر چه دیده گلچین و هفته کور بود / چو گل نیاید و نا شیم میهمان در باغ

برای سبزه بود هند بان نو صفت رخت / چو سوسن است صف تو ده زبان در باغ

بچشم غور نگر چشمه سار باغستان / فتاده است ابهر گوشه آسمان در باغ

زعکس گل که نهر چمن ستاره بود / بیا بروز کنی سیر کهکشان در باغ

بر آنکه ظالم بد خو همیشه آزاری ست / ز برگ زرد بود آمد خزان در باغ

مگر ز بیم خزان گریه میکند شبنم / که ناله ساز نماید بلبلان در باغ

دلیل تنگدلیم علی ز صائب پرس
که همچو غنچه خموشم نبسته زبان در باغ

۴۳۱

سوی ما تیر نگه یار نینداخت دریغ / زین الم همچو کمان قامت ما ساخت دریغ

یار ما بر در خود پرده در انداخت دریغ / زین الم همچو کمان قامت ما ساخت دریغ

یار ما بر در خود پرده در انداخت دریغ / حال ما شهره ببصد جامه دری ساخت دریغ

یار ما از نظر مکرمت انداخت دریغ / حال ما قطره اشکی بزمین ساخت دریغ

گشته آزار نهان طشت زبام افتاده / یار من نیزه ز خورشید برافراخت دریغ

استخوان نیز به خاک کهن پوسیده است / حیف آن یار که یک بوسه ننواخت دریغ

غیرت عشق مرا کشت درون بزمش / پیش من تیغ کسی دیگر آخت دریغ

کعبتین قدم زیر ارشها فرسوده است / آخر آن شوخ بمن بد دغا باخت دریغ

گرد ره سرمه گردید بچشم خورشید / نی سوارم که فرس تا بفلک تاخت دریغ

جز اجل هیچکسی گه خبر من نگرفت / وانکه در پنجره در آورد نپرداخت دریغ

ما که باشیم ز شمشیر نگاهت ای شوخ / پیر نه تیغ ز خورشید سپر انداخت دریغ

آه نا کرده طلای مس من خاک درت / آتش هجر تو در بادیه بگداخت دریغ

گرد پامال دل و جان مراد بیم اسب / نوجوانی که فرس با دگران تاخت دریغ

همچو عیسی ز فلک آمده بودی تو علی
باز بس رفتی و کس قدر تو نشناخت دریغ

۴۳۲

بی روی او بسیر گلستان خورم دریغ / بی موی او بموجه عمان خورم دریغ

باشد غبار خاطر من باد سبزه خط / بی روی یار بر خط ریحان خورم دریغ

ابر بلا است ظلمتش از بهر جان من / بی روی یار بر لب حیوان خورم دریغ

پروا نمیکنم که عدو را شعور نیست / داغم از ینکه در بر نادان خورم دریغ

روزی نصیب سینه ریشش نشد مرا / زین رو مدام بر لب دندان خورم دریغ

بی مصرف است گریه من در فراق یار / دائم بآبیاری طوفان خورم دریغ

خوبان چو بغزا رعد و جلوه گر شوند / در یاد خویش بر تن بیجان خورم دریغ

افزون نمود مرهم زنگار زخم / بر سبزه زار عارض خوبان خورم دریغ

چنگال شیر ناخن باز است ساز مرگ / بر ضعف و قوت پیلان خورم دریغ

اکنون بجز فسانه نباشد درون خلق / بر حال مور و فوج سلیمان خورم دریغ

ایوای وای بر من و بر فکر من علی
گر منطبع نشد چه بدیوان خورم دریغ

۴۳۳

نالم ز چرخ و نیز ز افغان خورم دریغ / گریم بدیر و نیز بطوفان خورم دریغ

نالم ز بخت گیر نه بر احسان خورم دریغ / گریم بخوان اگر نه بمهمان خورم دریغ

گل ز آن ... تست سیب زنخدان عشق / گلچینم و بتنگی دامان خورم دریغ

دردیکه در دل است مرا لطف زندگی است / میرم اگر بحکمت لقمان خورم دریغ

یوسف جمال من که مرا خوار کرده است / در زندگی بخاک عزیزان خورم دریغ

نا کرده عقده زدلم و اشک و ریخت / بر تار و پود ناخن و دندان خورم دریغ

بوسم هزار بار بدل مصحف رخت / بر جان ناز حافظ قرآن خورم دریغ

گریم بچشم داغ فراق ای ملیح وقت / زین شوره زار حسن بهاران خورم دریغ

گریم شباب من که بپای شتاب رفت / ایوای بر نصیحت پیران خورم دریغ

هر چند نیست بوسه رخسار قسمتم / حافظ شوم بدوره قرآن خورم دریغ

جور برادران نشود سهو از دلم / بر حال خویش و یوسف کنعان خورم دریغ

گریم بحال گبر مسلمان اگر شوم / گبر ار شوم بحال مسلمان خورم دریغ

آتش زند درون دلم از عشق مه رخی / یکسان بحال گبر و مسلمان خورم دریغ

جنت بزهد و عقل نه حاصل کند کسی / دایم بر اهل خطه یونان خورم دریغ

یارم سفر نمود علی زنده ام هنوز
بر جان خویش در پی جانان خورم دریغ

۴۳۴

چون لاله ام اگل بفراقت همه تن داغ / چون شام غریبان بودم صبح وطن داغ

چون ماه که در ابر تنک جلوه نماید / نعشم بود ابدو است بدامان کفن داغ

چون کوه که بر روی بجز از لاله نروید / از لاله رخان است همه سینه من داغ

بجز زلف تو با نافه نسائیم سر موی / داریم بدامن ز تو یک دشت ختن داغ

بی روی تو ای کشته خورشید قیامت / بردیم چو ماهی بلحد زیر کفن داغ

در هجر تو ای نوگل بازار نکویی / ما هم بسخن ... در بن ... سخن داغ

آنجا که بود سرو چراغان تو روشن / گردم بخیال تو در جامه تن داغ

چون باد بهاری که وزد بر سر لاله / بی آن گل خوبی است نهان در دل من داغ

دیهیم مرصع که بود بر سر شاهان / از فیض جنون است هما بر سر من داغ

شاید که علی قسمت من گشت حزین بود
بر سر زده ام جای گل از سیر چمن داغ

۴۳۵

دارم نهان بسینه از آن لاله رو داغ / دارم عیان بخلق از آن گفتگو داغ

داغ دلم ز بسکه جگر را کباب کرد / یارب کسی بخلق مبیناد در دو داغ

جز مرهم وصال ندانم که به شود / دانی هزار کرد نمک ها تو مو داغ

آبی بود روانه ز داغم عجب مدار / چون جوی شیر شهر نگیرد بجو داغ

آنها سوخت است دلم را چنان به هجر / گردد ز غال مهر فلک بر دو داغ

صد کوره آتش است بیک سوز من نهان / گردد عیان ترا چو ببینی بسو داغ

کان نمک شده است هنوزش طلب کنید / شور ملاحت که بود آرزو داغ

با شمع احتیاج ندارد مزار ما / در سینه برده ایم از آن شعله خو داغ

پنهان چنان که سوخت علیا دلت مگوی
پیدا شود ز حرف تو از بسکه بوی داغ

۴۳۶

تاراج کرد باد خزان برگ و بار باغ / دیدم در آشیانه بلبل نشسته زاغ

بوی گل است بوی گل را ده دماغ / گشتن مگوی یار بود سیر چار باغ

ای آنکه جنت است الجنت تحت سبزه باغ / دارم نظر بعارضت بر فلک دماغ

صد خم عطا کنند ز لب ها ان بغیر / یکقطره آب گر چه ندارند ایاغ

بی مایه ایم آن قدر آماده ار اگر / یا هم شب چراغ به انیم شبچراغ

ایوای مفلسی چه برم هدیه پیش دوست / یک دل بود بسینه در آن صد هزار داغ

خالی چه خوشنماست در آن سبزه خط / آری چه خوشنماست بیگونه زاغ زاغ

دشمن در انجمن ننشسته است پیش ما
محصول ما ز خشکی مغز است ز اهدا
روز سنگی زیر زمین پایمال خلق
ای آنکه شب چراغ چراغ شبت بود

بلبل نشسته بگلشن ایس کلاغ
حاصل چه زین زیاده شبی تر تنی دماغ
ای آنکه دائم است ترا بر فلاک دماغ
داری خبر ز ما که نداریم شب چراغ

آخر میانه دل خود یافتم علی
آنرا که در زمانه نمی یافتم سراغ

۲۳۷
تا چند بار دوش کنی تیغ بی دریغ
ای دوست از تو می کنم جان مضایقه
هان تا بکی به تیغ تغافل کشی مرا
ای بیدریغ چیست غمیت ترا بگو
امید عفو جرم ازان تیغ زن چه سود
صد حیف خون خصم چرا خورد تیغ یار

آخر نه بیدریغ زنی گردنم به تیغ
زین تشنه لب مضایقه داری تو از تیغ
گاهی بجان ز ارکسان بابد دریغ
گه سوی ما نظر فکنی گه بسوی تیغ
در قتل بیگناه نخورده گهی دریغ
تا حال بهر کشتن خود میخورم دریغ

ای آنکه بیدریغ دهی میکده بغیر
باز از علی دریغ نمائی تو آب تیغ

ردیف الفاء

۲۳۸
خورشید حشر یکطرف آن روی یکطرف
صبح وصال یکطرف آن روی یکطرف
مدهوش عشقم از عرق عارض کسی
بیجان شب وصال دلم را ز دست رفت
دل را دو پاره میکند ای آن فراک

ظلمات خضر یکطرف آن موی یکطرف
شام فراق یکطرف آن موی یکطرف
بوی گلاب یکطرف آن بوی یکطرف
زلف تو یکطرف گل شب بو یکطرف
تیغ تو یکطرف خم ابرو یکطرف

نصف شب وصال علیا نصیب ماست
ماه دو هفته یکطرف آن رو یکطرف

۲۳۹
خورشید یکطرف رخ مهرو یکطرف
در بر نو بهار تماشا ستند نی

آن زلف یکطرف شب دیجور یکطرف
صد برق یکطرف آن جو یکطرف

نسبت مکن بعشق کهن عشق تازه را
ما و رقیب رد عشقیم فی المثل
فرجام کار تیغ اجل بین که بر فگند
ننگ است آن بهیکو عاشق زهجر دوست
ما را مسنج با چو رقیب سیاه کار
با واعظان بحث مراد میان خلق

صد داغ یکطرف ز ما سوز یکطرف
خورشید یکطرف نگه کور یکطرف
دیهیم یکطرف سر فغفور یکطرف
صد داغ یکطرف یکی ناسور یکطرف
کان پیل مست یکطرف این مور یکطرف
وصف تو یکطرف صفت حور یکطرف

اوصاف گلعذار علیا چگونه نیست
باغ بهشت یکطرف آن حور یکطرف

۲۴۰
شمشاد و قمری یکطرف قد تو و ما یکطرف
طوبی و جنت یکطرف آن سرو بالا یکطرف
آنگه نه کردم گریه ها در بحر تو امه تقا
ای وای دارد هر یکی در قتل من فکری جدا
چون در چمن رفتی تا بلبل شده حیران چها
در حشر ای گل غنچه لب باشد تماشا عجب
رفتی بمکتب خانه ای هر طفل شد دیوانه
روزی اگر بیند کسی بس مشتی دلم یابد بسی

روی تو و ما یکطرف خورشید حور و ما یکطرف
آزار هجرت یکطرف آلام دنیا یکطرف
آب سر شکم یکطرف امواج دریا یکطرف
آن بازوان یکطرف آن خصم دانا یکطرف
چشمی بر دیت یکطرف چشمی گلها یکطرف
شور قیامت یکطرف فریاد شید یکطرف
شد شمله دریا یکطرف افتاده ملا یکطرف
ما را مجنون یکطرف او را ملیلی یکطرف

خسرو علی بیچاره را خون ریختن فرموده است
خلقی بمنت یکطرف آن شوخ تنها یکطرف

۲۴۱
منکه ای لیلی رخسار تو قربانم چو زلف
گاه بوسم روی جانان گاه بوسم پای دوست
ای نهال آرزو ها رشک طوبی بهشت
مصحف رخسار خوبان در بغل دارم مدام
هیچو صرصر گه بصحرا گه بگلشن چون نسیم
گه بپایی یار افتم گه برخ بوسه نهم
غسل کرده یار بر آمد چه موج از بحر

در پی مجنون خود زنجیر پیچانم چو زلف
با سینه بختی خود دست و گریبانم چو زلف
با دل و جان سرا پا تو قربانم چو زلف
کافرم گوئی بلا گردان ایمانم چو زلف
در هوا لاله رخساران پریشانم چو زلف
با سینه بختی چه خوش سست دگر بیانم چو زلف
در سینه بختی خود دیوانه گریانم چو زلف

روز من شاید که پیدا از شب قدری بود
شانه در زلفت بود دست دعا و شب نشین
پای شیدا را نباشد حاجت زنجیرها

با سینه بختی چه خوش با روی خوبانم چو زلف
بی رخ شاهی هر از لیس پریشانم چو زلف
در جنون خود من انتو پا بجولانم چو زلف

آب حیوان مخفیانه هست در جام علی
سنبل تشنه لب چاه زنخدانم چو زلف

۲۴۲
خوشتر بود ز نور سحر گه سواد زلف
صید مرا محبت صیاد می کشد
بوی ز خویش سوی ختن خوش روانه کرد
محمود را نثار کنند ش ایاز چیست
از حال راست هم تو انم ببار گفت
با عاشقان خود چکنند رو راستی
از خون عاشقان خود از لیس صبوح
خونم فدا پای حسین شهید باد

بهتر بود ز سنبل فردوس یاد زلف
زلفش بود مراد دل و دل مراد زلف
اینگونه بر نسیم بود اعتماد زلف
بر حال ره او که بود خانه زاد زلف
ترسم ز بسکه از کجی اعتقاد زلف
از بس نهاده اند کجی در نهاد زلف
باشد ز جلوه رخ او باد داد زلف
کرده است قتل آخرم این زیاد زلف

بعد از ظهیر عمر علی هم بباد رفت
کوته نشد حکایت لیست و کشاد زلف

۲۴۳
موی مژگان تا بن از بهر قتلم بسته صف
از سینه بختی من باید شود روشن جهان
نیست غم گر یار من عالم نبرد از سر کرآن
حاجت سازی نمیدانم که دارد در کف
سبزه خطش سواد دیده ام روشن نمود
نیست امید هم بر آمد از رخ جانان نقاب
بخت کوتا قتل سازد آن بتی بر کف
گر نباشد شعر من بیگانه زبان بکف

فوج عالمگیر یکجانب دل من یکطرف
گر رخ ماه دو هفته اختر برده کلف
میرسد بر حال من عمش از هر طرف
گفتگویش با رقیبان است چون چنگ و دف
دارد از مهر گیاه آهوی چشم علف
گر رخ ماه دو هفته کی شود زائل کلف
با بحیله در طپیدن دامنش آرم بکف
آنکه در گوهر حرف تو در چشم خزف

گریه میسازم علی هر گاه در بزم عزا
قطره اشکم نباشد کمتر از در نجف

۲۴۴
حاصل دیگر ندیدم غیر چشمم بر کف
کی بر آید همچو مهر آن ماه من خنجر بکف
خشک گردیده تربت تر کن بیاد در مکید
غیر حیفی بر گذشته چشم بر آینده
انتظار کیست یارب در چمن نرگس زدی
رنگ گلشن شد و زنگ آن ز الفت شوق
قانیا اکنون تامل چیست اندر کشتنم
زاهدا گر طالع است یاری نیت بینی بحجله

گر نشستم میشود اخفا پا سینه بر
انتقام زحمت کشتم بر دو زعمر بر
ایکه تحویل کتاب غط الکه سینه
واعظا از دعنهٔ تو حاصل اشرف دیگر
سرو گردن میکشد الا نسیم سایه
غنچه باشد عقده غم گر حر آتش زار
با وجود آنکه داری از قضا
همچو در نیزه ما الوند

دامن محشر بلی گهواره ام باشد علی
زانکه میدارم ز طفلی دامن شیرین بجهت

۲۴۵
در انتظار بیهده عمر است نصرفت
دشمن چو گرد دامن جانان گرفته است
در سینه ام چو در نهان گر دوست گلفت
صد حیف سنگ تفرقه دام شکست
آنانکه درد در محبت کشیده اند
واعظ لیبل آب ندامت کجا رود
شرمنده ام ز کرده روزانه صبح حشر
زاهد ز رحمتش نبود دور در نشور
ای ناخدا کشتی عالم بیا بگیر
خوابیده است بخت بلندم چنان گران
ایدل امید قتل از ان میرزا نش
حیف است من به بستر خاک رطبم
جز روزی حلال نباشد دعا قبول

با آنکه یار وعده خلاف است بر خلاف
درد ما چرا زدم نزدیش دم مصاف
ساقی بیار می که شود چون رخ تو صاف
آن روز گو که من بت بودم بیاه نجات
منصور وار گاه دگر نیز می اعتصاف
وقتی که حق تمام قصور مرا کند معاف
مانند نو عروس شام شب زفاف
بخشند عصور خلد ز تقصیر ما معاف
گرداب غرق اشک رسیده تا بناف
گویا رگی است خوش بزم و دو ناف
خونی ندید آنکه بپایین عرا رعاف
گیر دهمیشه کام دلم از نماز خاف
گرجای چهل کامه تو خوانی خواتم قاف

۱ خونی که از دماغ براه بینی می آید ۱۲ بحر الجواهر
۲ دعائی است که برای استجابت دعا میخوانند ۱۲ مؤلف

می با برانتظام علیا تمام عمر
آئینه وار از ... شخص سینه صاف

چرا چنین شده خورشید زرد ... حریف / بیا که جسم تو از جان دیگر است لطیف
چنان ز هجر تو گردیده‌ام زار و نحیف / که هیچ مستی هست ... زار و ضعیف
هزار مرتبه سازد ... تضعیف / دمی که یار کند قبل قصد ... تخفیف
بیار می که کنم اختصار در تعریف / که نقش پای تو باشد ز روی عنبر لطیف
خوریم باده مبین که بیابی مسجد / چرا که واعظ شهر است مرد ظریف
خلاف شرع شریف ... جنون / که هست رتبه عاقل به رتبه تکلیف
چرا نه ... فردوس پاره کنم / ز خاک کوی تو هان آرزو ... تشریف
امید عفو گنه کرده‌ام ... / که راست است ... شرع شریف
خوش بود که ... کنند ... / درون سبحه شیخ است رشته تألیف
... گلاب ... گریه خویش / اگر به شام ز رویت کنیم گل تعریف
چو دیده‌ای تو با چشم نرگس شهلا / چمن به یوسف تو کرده کتاب گل تصنیف
... خط ... / کتاب حسن تو حجام میکند تحریف
بخاطر آنچه نشسته غبار ... / بیا ببین که ... ضعیف
چه نازک است ... / ... وضع ... شریف
نظر به آینه کن ... / زیاده تر ز گل ... لطیف
بچشم غور کن ... / چو من ... کرد قافیه ...

ف۱ برادوزن قید یعنی مکر و فریب ۱۲ از منتخب
ف۲ درد سر دادن یعنی تکلیف دادن ۱۲ از غیاث
ف۳ دوچند گردانیدن از منتخب
ف۴ یعنی گردن ۱۲ از منتخب بحر الجواهر
ف۵ حلقه رسن ۱۲ از منتخب و کشف
ف۶ خلعت ۱۲ از بهار عجم
ف۷ دو چیز یا چند چیز با هم پیوستگی و ربط دادن ۱۲ از کتب لغت و شرح

علی دو بوسه دهد یار گر ز سبزه خط
همین بس است مرا حاصل ز هیچ و خط

ای آنکه تو و آن تو در وعده تخلف / وی آنکه تو و شان تو در سینه تصرف
هر عضو تنت به صد رنگ تناسب است / جسم تو نبرداشته تکلیف تکلف
ایفا نکنی تا بدم نزع ... / در وعده نمودن نکنی هیچ توقف
ای آنکه ز شادی شده چون بلبل امروز / رو در چه جلاجل زنی و دست تأسف
روشن شود از مهر فلک از دم گرمم / در بزم تو ای ماه چو بر شمع کنم پف
تکلیف تکلف بود از حسن صفاتی / حسن تو که ذاتی است چه تکلیف تکلف
روشن چو سویدا سراپا دل صافی / چون صوف دوات است سیه نور تصوف
ما و گنه این امر چه بد داشت الهی / الائی ظاهر شدن عفو و تلطف

تا صورت آن دیده‌ام احافظ درم
از یاد علی رفته فرو سوره یوسف

بر آهنگ به عاشق مژه چو بسته صفوف / بیای لشکریان گشته کشته‌ام چو سیوف
منم که افکنم خویش به خنجر مژگان / اگر زنند بیکبار صد هزار سیوف
تو آن گلی که شاخت بباغ عالم نیست / اگر چه گل بچمنها است صد هزار صنوف
خرید باده کسی گر تو ای بت ساقی / گرو نهند همه صوفیان پیاله صوف
بغیر عشق بود آدمی صدف بی در / که قدر ظرف نباشد بغیر از مظروف
فقیر را نبود حیله بر قیام درش / بجز کسی که سر پای او بود ماوف
دهان اگر چه ندارد مضاف الیه نبود / ز حلق یار نظر می نهند جمله حروف
تن تو هست ملائم ز برگ تازه گلی / چنانکه نرم بود پیش استخوان غضروف
هزار بار اجل آمده است و دو لیس ره رفت / بیا که تا بکجا بی تو مردنم موقوف

گناه گرچه کثیر است بیش خلق بود
خدای ما است علیا رحیم و رب رؤف

ف۱ نقطه سیاه که بر دل است ۱۲ از منتخب
ف۲ استخوان ملائم که از ابهندی کُرکری هڈی میگویند ۱۲ صراح

ای دیده دو سو چمن نشین مهمان ز هر طرف / گرد آمده چون رنگ گل بهر جوان از هر طرف
یارب شب عید است این یا روز عشرت آفرین / چون شمع آمد ما زرین من نشان از هر طرف
یارب سحرگاه است این یا شام ماه است آفرین / ز انجم نمود الوان من ... از هر طرف
چون باد شبه در مردمان ... / باشد کسی بر روی آن ... از هر طرف
یارب جنون باشد مرا ... مهمان سرا / هر کو دکم زد بی خطا سنگ گران از هر طرف
یارب چنین عالم چرا چون ... زیر کسا / تا کی بسر باشد مرا ... آسمان از هر طرف
تیغم زنند چشمان او تیرم زنند مژگان او / بستند در دوران او بالا ... از هر طرف
دندان او ... مژگان به رخ آویخته / بوشید چون ... فتنه مکان از هر طرف
جای بهاران رخ کند جا خزان آورد / هر گونه تغییر شود در رنگ جهان از هر طرف
چاه ذقن مزرم بود چاه کنعان ... / چون کعبه در کویش رسد صد کاروان از هر طرف

ای علی خوشنوا بلبل کجا گل ...
غارت نموده باغها باد خزان از هر طرف

دوش در بزمت نشستم داستان از هر طرف / عالمی دیوانه گشته بی تو جان از هر طرف
هر سحر آید برآید زر تو باد صبا / گنج از بوها چو گنج شایگان از هر طرف
آتش عشق تو عالم را گرفته جا بجا / در گرفته چرخ را اکنون دخان از هر طرف
عندلیب از بیم صیاد است آزاده بیا / بند کرده راه گلشن باغبان از هر طرف
رشک کنعان است اکنون شهر ما ... / میکند چاهی بکوی شد دوان از هر طرف
عمر مهمانم خدایا باد چون زلفش دراز / میرسند روز پیشش میزبان از هر طرف
هر کجا آن ماه بهم رود چون ... / عالمی انجم نمط باشد دوان از هر طرف
حلقه آفاق کم از حلقه زنجیر نیست / پای ما در گرفته آسمان از هر طرف

گلبن افتاده خراب و مرد بلبل وا علی
در گرفته باغ را باد خزان از هر طرف

بارها میگفتم و امروز گویم صاف صاف / گر غلط کردم عزیزان لبس قصور من معاف

ف۱ اسے کجا ۱۲ مؤلف
ف۲ شایگان در اصل شاهگان بود یعنی لائق پادشاهان ۱۲ از برهان

نشسته بر قبله گو مرد واعظ من غلط دیدم / عاقبت این پیر نابالغ کند خود بر خلاف
بیس اگر من ... بقبله یاد گلگون کشتم / در میان خویش و نعلم نباشد انحراف
عیبها بوشید کن ... / قابل گفتن نباشد هر چه باشد زیر ناف
باطن خود ... سازی گر ... / باش عبد ... ندامت گو بود عبد مناف
... / هر که باشد آینه گوید برد صاف صاف
بشنوی ... واعظ گفتنی ناگفتنی / بعد از آن گوئی قصور ... یا حضرت معاف
در قیامت خلد جا یم ده طفیل پنجتن / یا الهی تو عفو کن قصور من معاف

عیب کس چون عیب خود خواهم نیارم در میان
التجا دارد علی یارب زبان انصاف

از خوف حشر گردن مینا زدم بکف / قلقل جواب داد که بی نوش لا تخف
زد بوسه‌ها بسبزه رخسار شبنمم / بهتر بود ز آدمی حیوان خوش علف
جانا نگاه کن که من از مور کمترم / موی مژه بکشتن من بسته بصف
جانا نگاه کن به جگرداری ام / بس پا نموده لشکر مژگان چه صف صف
خورشید بود در رو تو اکنون شده است ماه / یعنی که گشته سبزه رخسار چون کلف
من بعد صحبت است جدائی ز بسکه ... / پیش بخیل گریه کند ... بکف
بر من مکن نظر طرف قول من نگر / گوهر ببین چه مینگری جانب صدف
چون گوی طفل سر نشناسم ... / تنگم ز دست چرخ فلک باشه نجف

دیوان خویش جمع نمودم علی بشوق
دیوانه وار گرچه ندانم دُر از خزف

چه فخرها نبود از خلف برای سلف / چه فخرها نبود از سلف برای خلف
سزد که سعی کنی از برای فضل کمال / که فخرها ز تو یابند هم خلف چو سلف
ترا که باده بکف هست من ... / ز کار و بار سلیمان که بود باد بکف
نشسته ... / که واجب است مرا چاره ده بود بکف
رسید تیر دعایم به ... که زهر / نموده خانه‌ام آن قحابیت شرف

ف۱ نجوف ۱۲ مؤلف ف۲ نام ماه شمسی بزبان فارسی که بجای بهندی ... ساده ... ۱۲ از ...

کجاست خبث هر کجاست اهل نظر | که سفته ام زگهر به لفکر سلک خزف

علی چه فخر اگر بود می حد محمود
منم غلام غلام غلام شاه نجف

ردیف القاف

۵۵۴

در ستمها چنان شده ی شاق | که نهادی سپهر را بر طاق
وای روزیکه لشکند شب هجر | همچو زلف تو خاطر عشاق
مار زلفی گزیده در هست دم | نیست تریاق آن میان عراق
عشق آن آهنی دلم بد لم | هست فطری چو آتش چقماق
رفتم از خویش یافتم چو ترا | هی شب وصل گشته روز فراق
وان دل او ز آهنی بگخته | هر که دار روز سیم خامه ساق
من که باشم که باشد از پی تو | در و دیوار خانه ام مشتاق
یکدو جام سیم اگر نده هر | دخت قاضی ست قابل سه طلاق
سر به شد استخوان من هیچ | برق انگنده جنبشی زبلاق
نیست بیدار یش امید مرا | خواب بختم مرگ است خناق
اگر بر قتل من کمر بستی | از رگ جان خصم گیر نطاق
طوق و زنجیر باید از کهسار | آنچنانست دشمن من چاق
باید از تار عنکبوت مرا | طوق و زنجیر آنچنانم قاق
چشم دارم ز انقلاب زمن | راحت وصل بعد رنج فراق
چهره ات داده زیب بود را | جانم افتاده در بلا زبلاق
گشته دیوانه تو پیر فلک | پا بجولان شده است آفاق

لطف شعرم علی کسی یابد
که بود مغز در سرش زنداق

۵۵۵

جهنم است قبولم بدل بجای فراق | بجز رقیب مبینا دکس بلای فراق
توان شمرد نجوم فلک بآسانی | بردن ز حد شمار است نجمهای فراق
چگویم از شب هجر و مژه گهربیان | شبیه روز رقیب است روزهای فراق
سر رقیب شکستم بسنگ طعنه زدن | اگر عطا کندش یار موسیای فراق
دگر بدست من از دامن وصال آید | سر رقیب از آن بعد دست و پای فراق
فزون ز حد قیاس ست عیش وصل حبیب | کنونکه فرق رقیب ست اژدرهای فراق
شنیده ام که بهر درد داده اند دوا | ندیده اند دوا بهر دردهای فراق
شب وصال نهال است نخل مقصود | که تخم عاشق زار است دانهای فراق
چو شعلهای جهنم شراره افشانست | که غول دامن صحراست خیمهای فراق
هزار شکر خدا را که بعد از مدت | بچوب وصل شکستیم دست و پای فراق

علی بدرد جدائی ست خسته جان حافظ
خدا ترا بستان داد ده سزای فراق

۵۵۶

دارم عجب که چونی با من تو ناموافق | جز کوی تو ندیدم آب و هوا موافق
آن جامه زیب باشی ای یار ناموافق | با قامت تو دیدم صد جامه را موافق
دارد چو چار عنصر آن گلعذار با ما | جور و جفا موافق ناز و ادا موافق
بر جای خویشتن نیا باشد امور دنیا | باید طعام خوردن با اشتها موافق
مانند قامت خود آن سر ناز دارد | ناز و ادا موافق جور و جفا موافق
آیا نمیتوان کرد او را بما موافق | ای آنکه رفق کردی رخ را بما موافق
چون برهمن بکویت آیند و عشقت | کفش برهنه پا دارم بیا موافق
ناچار شد طبیبم در فکرت علاجم | ناگشته با مزاجم یک دوا موافق
باید بوفق خوبان عمری بسر نمودن | راحت رسد به صحت گر شد غذا موافق
جز مرگ ما که دشمن اکنون نمانده چاره | کو شد باو موافق با ماست ناموافق
واقف علی نباشد زین جسم عنصر خویش | افتاده ام ز عمری در جا ناموافق

واقف کنون علیا مشکل شفا پذیرد
گردد مخالفش آب چون شد هوا موافق

۵۵۷

دلم زسوز جدائی مهر خیست حریق | بیار آب خضر کن ز آفتاب بریق

۵۱ سوخته شده از منتخب و صراح ۵۲ تو ندچرمین تولد ار که بدان [illegible] کنند ۱۲ ار کشف

نیافتیم بجز خویش هر خویش رفیق | گر سایه هم بشب تار گم شود ز طریق
چو قصد نیک کنی با کسی مکن تعجیل | چو قصد بد بکسی میکنی مکن تعویق
چو قصد بد بکسی میکنی مکن تعجیل | چو قصد نیک کنی با کسی مکن تعویق
ز آب کوثر و رمان خلد بیشکه بهست | دو جرعه آب کجیت بیک کفی ز سویق
بدیر میروم اینک که الجدید لذیذ | مبارک است شیخ شهرت عتیق
کتاب وصف تو خوانیم بی ز منطق | که یک تصور روی تو به ز صد تصدیق
کجای چاه زنخدان کجا چه نعمان | هزار قافله اینجا نظر فتاده غریق

علی همیکده است جا دهد و سی غالب
بشرط آنکه قناعت کنی ببوی رحیق

۵۵۸

هر نفس باشد برای از داران ز عشق | همچو منصور نباشد محرم اسرار عشق
اهل بینش قدر من دانند هر جوهر شناس | اشکهای چشم من باشد ز شهوار عشق
سوخت گر پروانه زد در سحر و نعره زد | بوالعجب تر آنکه همه کار است این کار عشق
ذره خاک رهش پهلو با اختر میزند | عشوه از چهره ام پیدا همه انوار عشق
چشم تر لب خشک دامن چاک آتش زیر پا | زین قسم صد گونه پیدا ارم از آثار عشق
کجکلاه ما هر یاران لیس توی ای مهربان | بر سرم فرمان جنون شد طره دستار عشق
چشم تر لب خشک دامن چاک زنها نجابک | عشقبازی کی توان پوشید از اظهار عشق
خواب خرگوش است بند ساز آن ابرو مرا | زخم هجران است از دل دیده بیدار عشق
داور داد ار را گوید چه روز داوری | آنکه سنگینه انا الحق کی بود حق ز عشق
گو مسیحا زنده سازد صد هزار آن مرده را | کی تواند دفع کردن لیک یک آزار عشق
نشمرد دنیا و مافیها بجز خواب و خیال | هر کرا در دست باشد دولت بیدار عشق

مهر خاموشی زلبها بر زبانم کرده اند
سینه ام باشد علی گنجینه اسرار عشق

۵۱ که هندی ستو گویند ۱۲ از غیاث
۵۲ شراب خالص صاف از منتخب و سروری
۵۳ بمعنی خروس ۱۲ از برهان

۵۵۹

از همه آزار با دیده تر آزار عشق | زنده در گور است سرگرمی ز شور عشق
عاشقان را نیست لخت خش چون خیام سپهر | اندرون سینه پا نفس شمار عشق
از خاک جانان شد بخار هجر دور | در دهان یا باشد شب دیدار عشق
پاسبانان از در فیض تو دورم میکنند | او فتاده بر سر شوریده ام دیوار عشق
دولت تابان روان بر دیگران باشد بود | سینه ام پر داغ گردید منم زردار عشق
همچو انجم کی توان بشمرد داغ عاشقان | لاله را کی بود یک زخم دامندار عشق
بر سر نعشش نشانید سگ کوی تیان | عاقبت بود رقیب روسیه دار عشق
یا دار زانی برای عاشقان جنات عدن | من بکشت سینه میکارم عزیزان خار عشق
خانه حسن است آبادان ز مشاطه آئینه | بر سر رخ خاک افشاند و معمار عشق
صد سر ازان زخم دارد نعش شیدا مرده | می سزد گر بهر سر آئی سر گذار عشق
دار منصور مشهور جهان کان دیگر است | ور نه باشد هر نفس از همر عاشق دار عشق
بر سر شیدا سر کویت هجوم خلقتی است | سنده از خاک دارم بر در بازار عشق
شکت افشان است کیف یار بر زخم | گر چه باشد سبزه خط هم از زنگار عشق
حاجت تکفین نمیدارد شهید ناز او | خود کفن باشد مرا از رحم دامندار عشق
عاشقان را نیست شهرت غیر از دیوانگی | خار و خس چیدن فروز باید بازار عشق

ساقی و صهبا و ساغر از برای دیگر است
من ز روز اولین باشم علی سرشار عشق

۵۶۰

ای که باشد ابر و خنجر ار تو شمشیر عشق | ور نه باشد موی فر کانت همه تیر عشق
حکم فرمائی که اندر کوی تو غزلان کند | زیر پا است افتاده لاشه نخچیر عشق
سنگ طفلان می‌خورد دیوانه بر سر پند | ذلت و خواری است آئین عاشقان توقیر عشق
ای که زلف آیت نازل رخت مصحف بود | طفل ابجدخوان منم باشد دل کن مشق عشق
صبح محشر شاید از شام جدائی سر کشد | همچنین باشد بحق عاشقان تاخیر عشق
سو بریشان خاک بر سر چشم گریان جسم زار | ناله بر لب زخم در دل کو منم تصویر عشق
سلسله بر پا ای دیوانگان ظلم است و جور | حلقه های زلف مجنون بان بود زنجیر عشق

۵۱ تیغ آهنی ۱۲ از بهار عجم

کشور حسن است عیش و عشرت دنیا تمام
درد و رنج عالمی باشد همه با گبر عشق

نیستم فرهاد و شیرین نیست منظور دلم
گر گدا از استخوانم شد بجولش سر عشق

مصحف حسن است رخسار تو بر یاران ببر
خانهٔ قدرت رقم کرده ز خط تفسیر عشق

دشت را گم میکند عاشق به نقش قدم
پنجهٔ خورشید گردد دامنگیر عشق

بیوفائی حسن تو بر آیتش بیکران
هست برگشته چو مژگان بتان تقدیر عشق

هست سیماب گشته گرمی بی سخن
باشد از خون شهیدان فاتحهٔ تمیز عشق

انجمن آراست حسن جهان زمن
میکند هر شب زبان شمع تقریر عشق

کاکل عنبر فشان شاخ آهو خطاست
گر شمه گوئی تو باشد خط آتشمیر عشق

ساهر ویان را همه عذر خلاقی دست
هست گشته چه مژگان آن تیر تا تقدیر عشق

بستهٔ فتراک او زار زار دلبر است
فیل مست شیر غران گر بود نخجیر عشق

از زمین تا آسمان شد چون شعاع آفتاب
حسن را زلف است اما نالهٔ شبگیر عشق

دشت آباد است از دیوانگان شهرها
خانهٔ آبادی است آدر عالم همه تعمیر عشق

شد علی مجنون هند حسن در عشاق تو
در همه خوبان تو باشی لیلی کشمیر عشق

۸۶۱
ای که لب لعل تو لعل بدخشان عشق
قطرهٔ اشکم بود گوهر عمان عشق

داغ جنونم بسر زینت دستار حسن
عارض رنگین تو گل دامان عشق

گشته خم قامتم ابروی خمدار حسن
خاطر آشفته ام زلف پریشان عشق

مصحف رخسار را خط سیه جلد واست
آیه نازل بود زلف تو در شان عشق

باد گوارا مرا تا دم آخر خدا
نعمتی جز غم ندیده ام ز خوان عشق

خون دلم ریخته خاک رهش گل کند
طفل سر شکم بود در ستم زستان عشق

غیر اسیر تو نیست کس بجهان تا که شد
تا نفسهای من سلسله جنبان عشق

بوسه لعل لبت بسکه گزک را سزد
خون دلم تا شود باده ریحان عشق

خواب ز چشمم ربود بسکه خیال رخت
یاد تو در سینه ام یوسف زندان عشق

کشت امید همه بس همه سر سبز گشت
شد چه جنایت بیا خون شهیدان عشق

۵ سرشتن دیو شانیدن ۱۲ از منتخب اللغات

صاف تن سازی من خاطر خود از غبار
تا نشود جسم من خاک بیابان عشق

جامه عریانیم شد نگه نا زیار
بی سر و سامانیم شد سر و سامان عشق

دیر ز مسجد بنا سازد و مسجد ز دیر
گبر و مسلمان که هست گبر و مسلمان عشق

کالبد حسن نیست جان همه عاشقان
جسم لطیف تو هست جان جهان عشق

بهر قومی سزد تار نگاه بتان
سینهٔ چاکم بود چاک گریبان عشق

دیر و حرم را گذاشت از سر کوی تو
کافر زلفت بود صاحب ایمان عشق

یکه کلاه غرور بر سر خود بشکنی
نشکنی چون زلف خاطر مهمان عشق

پیش علی گر بیا همچو خزینت بتا
ای نمک حسن تو شور نمکدان عشق

۸۶۲
ای قد و رخسار تست جنت دنیای عشق
زلف چلیپای تو شهپر عنقای عشق

دیده گریان ما ابر سیاه غم است
تار بدامان ما موجه دریای عشق

آب خضر را زند بر سر خاک رهت
هر که خورد جرعه از خم صهبای عشق

اب همه بحرها در نظرم قطره ایست
کشتی شیدای تو لطمهٔ دریای عشق

مسند و تکیه کند مهر فلک بهر خود
هر که تماشا کند مسند دیبای عشق

قطع ز عالم نبود بلکه ز خود هم برید
غیر وصال تو نیست هیچ تمنای عشق

پای برهنه بیا باز تماشا نما
خار ز برقی بود در رهٔ صحرای عشق

عالم مدهوشیم هوش رباید ز خلق
باد و زند بر زمین بادیه پیمای عشق

غیر خیالت نخواست از من شوریده دل
سر نفروشم چرا در سر سودای عشق

کاکل مشکین تو سوخت دل آهوان
ریخته در دشت چین عنبر سارای عشق

مسکن و ماوای تست در دل شیدای تو
زیر در و بام تو مسکن و ماوای عشق

نوح سخن گستری همچو حزینا علی
کرده بنا مست قم کلک شکر خای عشق

۸۶۳
روی جانان بود مه شب عشق
خانهٔ خیر برج عقرب عشق

حسن را منزلت بناز و ادا است
خواری و ذلت است منصب عشق

۵ بافتح طپانچه ۱۲ از غیاث

چشم بیمار تو چنانکه صحیح است
صحت عاشقست بود تب عشق

دل خود را مثال آئینه ما
صاف سازی ز درد مشرب عشق

یک دو دشنام داده تا لب حسن
صد هزاران دعاست لب بر لب عشق

چهرهٔ یار صورت حسن است
تن زار من است قالب عشق

حسن لانی سوار دیده براه
برق چرخ است نعل مرکب عشق

من نه تنها شدم برو عاشق
هر مذهب گرفته مذهب عشق

میکنم یاد بوستان رخت
طفل اشک من است مکتب عشق

زخم بر زخم درد دلم باشد
شده مذهب کتاب مذهب عشق

درره عاشقی منم غمنام
گر عدوی من است ثعلب عشق

نیست بیمی مرا علی به علی
گر رقیب من است مرحب عشق

۸۶۴
کجای است مرا ایجاد آنکه گر عاشق
متاع دین و ایمان تا کجای در ره عاشق

غریق آب خود شد کشتی لنگر تا عاشق
گر دل شد یا یک شوراب چشم تر عاشق

شود هر سنگ مجنون منبر شور بیابان عشق
سر کوهی گر افتد آنچه افتد بر سر عاشق

مریض عشق را باشد دوا ابس و ابود
که از سائیدن صندل شود درد سر عاشق

شمع خانه جست کنید دشمن از من
بجز شعله نباشد حاصل جیب و بر عاشق

برنگ ذره خورشیدین پرواز او
هوای شوق بیدار شود بال و پر عاشق

شب تاریک گردد روز روشن گر حد خود
شود از حلقهٔ گرداب طوفان لنگر عاشق

ملامتها نگیاش از زخم شور بختان را
شود سودا فزون از سنگ طفلان بر سر عاشق

بنا شد حاصلی از فصل گل جز دامان نصیبی
ز موج بادهٔ تر بحر گردد لنگر عاشق

مقام عیش و عشرت گلی گرد بود ز مسکن
غم و درد و بلا را نیست مسکن جز در عاشق

علی را بیم طوفان نیست بر کشتی حزین هرگز
بود در رنگ پرورده چشم تر عاشق

۸۶۵
بود مملوکه حسن تو ایجان کشور عاشق
گروه کودکان شهر باشد لشکر عاشق

۱ ای از کمان نه دانی از هم پاشیده شده ۱۲ از غیاث

دل شیدای ما محتاج تعلیم کسی نبود
که از دریای عرفان است ابجد گوهر عاشق

نگردد عشق پیدا در دل از تعلیم ملاها
دل شوریده ما باید گردد رهبر عاشق

هزاران سنگ طفلانست و یک مجنون پیشانی
نمیدانم چه سر نهفته است در پیشانی عاشق

مکان عیش پوشیده شود از آتش شمع
شود هر ذره سنبلش صبا از خاکستر عاشق

پریشان همچو دود شمع سوزان گشت
از این شعله باید هر حال ابتر عاشق

مه نو بار باشد در از فیض خورشیدی
گمشته فیضیاب از نگاه ساغر عاشق

نمیدانم که در قتلم تغافل از چه داری
که نعمت هست یکسر داغ سینه مجمر عاشق

حزین از خویشتن دارد علی هر آنچه میگوید
چو ماه نو ز خود سرشار گردد ساغر عاشق

۸۶۶
قتل کردند بود ار چه گناه عاشق
کس ندادش خبر از جان تباه عاشق

بر سرم تاج بود داغ جنون این شاهان
فوج اطفال شد لشکر شاه عاشق

می شکافد دل عالم چو جرس نالهٔ من
الامان برق زبان است از آه عاشق

کشتنی گشته ام از عشق بتان بجرم
نیست جز قبضهٔ شمشیر پناه عاشق

یاد من سهو نکردی چه قدر خورسندم
بغلط هم نگذشتی سر راه عاشق

آه بیچاره نمیداشت دل اندر کف خویش
عفو کن بار خدایا تو گناه عاشق

باشد این پنجهٔ مژگان تو از بسکه دراز
چاک کن نامهٔ اعمال سیاه عاشق

فیض یاب است دو عالم ز رخ پرنورت
ماه از مهر بود مهر ز ماه عاشق

داغ عشق نشد سبزهٔ رخسار علی
مهر افزون شده از مهر گیاه عاشق

ردیف الکاف

۸۶۷
چه هرچند برقی زیر افلاک
نباشد همچو چشم یار چالاک

۱ بکسر اول کاف فارسی مکسور مردم گیاه که بعربی بیروح گویند و بهندی لکھمنی گویند هر که بیخ آنرا که بصورت انسانی باشد با خود دارد همه خلق بر و مهربان باشد و او را همه مردم دوست دارند و بعضی گویند که مهر گیاه گل آفتاب پرست را از اصل بیخ لکھمی گویند ۱۲ از

بوداسپ کسیی چون برق چالاک
چششش برزمین گه برافلاک
گرامین چشم نمناک است خاک
شده دامان خاک از چشم پاچاک
جنونی کو که عریانم نماید
کنم از خاک کوی یار پوشاک
گل فردوس ارزانی بزاهد
که می چینم بکوی یار خاشاک
بدست خود اگر قتلم نماید
ز نخم بر خاک که راه یار تریاک
زنم خود را بپای شهسوار
اگر بندد بسر صیدم بفتراک
زنم در خرمن خود آتش برق
اگر بینم بمستی خوشهٔ تاک
غم هجران شکسته دست و پایم
بگو بدوستت پا اینگونه دلاک
کنم دلق از دقار شیخ مخدوم
روم در خدمت یاران مباک

کسی گفتش علیشا مُرد امروز
بگفتا چیست غم خس کم جهان پاک

اگرچه بود آزار من اندک
دلی افزود غمخوار من اندک
رسد بهر عیادت یار گویند
تسلی یافت بیمار من اندک
شنیدستم ز دشنام تو بسیار
تو هم بشنو ز گفتار من اندک
کنم اظهار پیش خصم بسیار
کرم فرما بدیدار من اندک
بیان ز امروز تا فردای محشر
شود شاید ز بسیار من اندک
مآل کار من دانی ز آغاز
اگر دانی ز کردار من اندک
شود هر یک نه افلاکم سبک
اگر سنجند از بار من اندک
تمامی مشکل عالم شده حل
نشد آسان ز دشوار من اندک
چو ایام جدائی و شب وصل
غم بسیار تیمار من اندک
چه اندک نه بسیار است پیش تو
چنان با تو که بسیار من اندک
بیارم پیش تو ساقی و باده
بباش ای شیخ دیندار من اندک
شکسته گشت پشت پیر گردون
چه بسیار است از یار من اندک

نمی گوید علی جز نغز غالب
چه غم گر هست اشعار من اندک

ای ره عشق تو ز مو باریک
روز با بی تو چون شب تاریک
در سر عشق تو بشام و سحر
سوخت پروانه میخ و شد دیک[1]
من ترا یافتم بدل اندر
غیر جوید بروم در تاجیک[2]
بسکه دوری چو مشرق از مغرب
کجینونی چو جان به تن نزدیک
داغ عشقت نهاده بر دلم
مُهر خوش کرده بی تملیک
رو کتابی و حسن نقطه دهن
از پی انتخاب نی تشکیک

در چه فکری تو انتظام علی
عاقبت میرویم عند ملیک[3]

یار من پاک و دشمن ناپاک
چشمهٔ خضر کو کجا خاشاک
در چمن برد بوی زلف صبا
میکند تازه گل گریبان چاک
جامه ام همچو خار عریانی است
همچو گل جامهٔ تو صد پوشاک
میکنم باز توبه ای زاهد
کن عطایم ز تاک ترمسواک
ما و تو تو و ما چه میباشیم
شد هلاکو مآل کار هلاک
در ره عاشقی چو مانده شوم
پیر گردون بجان شود دلاک
عزت خاک میکشان بنگر
فاتحه خوانده پیرک افلاک
خون من میکنی بصد اسراف
بهر یک بوسه میکنی امساک
دشمنم را اگر شکار کنی
از رگ جان من کنی فتراک
دل صد چاک من کنی طره
کت رگ جان دشمنست اشراک

آخر کار انتظام علی
بهر شست تو گشته تودهٔ خاک

گشته مغز ترم بی شراب تنها خشک
ز فرق تا بقدم شدم چو مینا خشک
برنگ سنبله که شد ز سر پا خشک
بغیر باده شده مغز در سر ما خشک

۱ خروس ۱۲ از برهان
۲ تام ولایتے ۱۲ از لطائف و سراج
۳ مالک و صاحب و نام حق تعالی ۱۲ از لطائف

زچشم اشک فشان شد تمام صحرا تر
ز آه شعله فشان شد تمام دریا خشک
بغیر دیدن روی چو ماهت ای گل تر
چو خار خشک رهت گشته ام سراپا خشک
نمود و اندز کوی تو دور سرقدا
شدم چو نخل بریده تمام اعضا خشک
در آب شرم چها غوطه در خورم مخلد
نشد ز گرد ره حشر دفتر ما خشک
کجاست ساقی مهرو که شد ز می پیالی
چو مغز زاهد خشک است دامن ما خشک
نیامدی گل تر بعد عهد و پیمان سم
در انتظار تو گردیده دیدهٔ ما خشک
نمانده آب تا دل در جگر باقی
ز آب دیده ما گشته گلشن ما خشک

مدار چشم به شعر تر از علی واقف
دماغ من شده از فکر های بیجا خشک

تیغم زنی که تیر تو انی زنین چه باک
جانم از آن تست از آن دادن این چه باک
آخر بود بپهلوی گل خار نابکار
دشمن اگر بدست شود همنشین چه باک
سرتا بپا بریم عزیزان ز حب یار
آن یار هم بریست گر از خشم و کین چه باک
نی زاهدم ز مسجد و نی قاضیم ز شهر
ساقی بیار باده و ساتگین چه باک
هرچند سرد مهری عالم دلم افسرد
دارم ز خار کوی تو بالین چنین چه باک
گر دامنم تهی ست لعل و گهر بود
آخر ز دست نیست آستین چه باک
دشنام دوست لذت بوسه فزون کند
هرچند تلخ گشته ز لبش انگبین چه باک
گر یار راز رنج دلم راحت دل است
باشم برای شادی او خود غمین چه باک
از نام خویش نیز بجان شکست سیرم
گر نام دوست نیست مراد نگین چه باک
دارند صد هزار گره دشمنان ز دل
پیش آیدم چو یار گشاده جبین چه باک

آخر چه نکته ها نبود در کلام ما
یارا علی بگوی که از نکته چین چه باک

جان تنها رتو ام از راه خطرناک چه باک
هر کرا سر نبود از شر سفاک چه باک
خلعت عشق بود خاک رهت تشنم
گر ندارم چو عزیزان سر پوشاک چه باک
بسکه بر عارض پاک تو نظر ها دارم
گر نبندم بسر نگذرت خاک چه باک
عاقبت باده کشانند حقیر از زاهد
گر بود مهر نازم و رق تاک چه باک

ذکر من علت تبت کار در این خم رود
گر نشینم بره دود زنیاکم چه باک
مار زلف تو عجب نیست که مریدان دارد
گرچه باشد تن و جانم همه تریاک چه باک
چشم گردان تو بس اختر گردان مست
گرد ره هست شدم از گردش افلاک چه باک
هر کرا مار دو زلف تو گزیده است بکف
گر ز نهلت لب و گردن ضحاک چه باک
بسکه صد پاره دلم بی تو بتا در پهلو
گر کنم دامن خود نیز بکف چاک چه باک
خیر اندیش تو اندیشه ندارد ز کسی
با عنایات تو از دشمن بیباک چه باک

علی زد خنل کسی بازنه است ز سخن
شعله را نالد از آویزش خاشاک چه باک

مشکله جان بسپریم ز مار غضبناک بلی
خوان نعمای تو فرعون ست ز تریاک چه باک[1]
باک داریم دل از دشمن ناپاک چه باک
در جهان حق جهانیم ز خاشاک چه باک
اینکه در گردن خلق است کمند زلفت
سر ما را ز سر حلقهٔ فتراک چه باک
هر کرا چشم بود بر سر زلف سیه ات
باز او را بود از مار غضبناک چه باک
هر که شد عقدهٔ غم در سر وصل خوبان
باز او را بود از گیسوی پیچاک چه باک
چشم آنست که چون بوی وصل تو شوم
چون بالیم بهجر تو اگر کاک چه باک
گشت ناری شوم و خرمنی آرم در کف
دانه هر گاه فرو رفته به خاک چه باک
آخر کار رسد بر رخ ناپاک خودش
هر که انداخت تفی جانب افلاک چه باک

غالبا خامه گرفته است علی خصم کجاست
چون فریدون علم افراشت ز ضحاک[3] چه باک

ای یار ترا خط سیه باد مبارک
گر هاله شود حلقهٔ مه باد مبارک
بلبل بچمن نغمه سرا شد بهر عیش
گل باز شکسته است کله باد مبارک
کوی تو و صد لاشه در آن کشته خوبان
آبادی ملک از پی شه باد مبارک

۱ نام پادشاه ظالم کرد میان شانهٔ او جراحت پیدا شده دران مار پیدا گردید بود که دماغ مردم غذای آن مار میشد ۱۲ از لطائف و منتخب۔
۲ ای ترکان که تو مے ازنعلان باشند ۱۲ از صراح۔
۳ آخر ضحاک بدست فریدون گرفتار شده ۱۲ از منتخب و لطائف۔

برقع ز رخ اگر کشیدی سر راهم
انوار جمالت به نگه باد مبارک

بعد از رخ تو باد نوید که دیدیم
دیدار رخت دیدنم باد مبارک

گلگشت تو اگل که تماشا جهانست
استادن خلقی سر ره باد مبارک

بیرحمی خوبان جهان حاصل حسن است
تیغی بسرم باز بنه باد مبارک

سیمین ذقنا چون مه کنعان سر آنست
افتادن عشاق بچه باد مبارک

هر چند بود قامت ما همچو کمانت
در سینهٔ ما تیر نگه باد مبارک

ای قیس زمن مجمع اطفال الست است
تا زندگیت همچو سپه باد مبارک

گردی سفر شهر خموشان تو علیا
هر چیز که بینی تو بره باد مبارک

رسید مژده که آن شوخ هم رسد نزدیک
طرب بدوست بدشمن الم رسد نزدیک

امید هست عیادت از آن مسیح قدم
دلی دمی که بلب باز دم رسد نزدیک

نگاه حسرت دیدار بر رخش دوزم
چو تیغ یار که با شهر گم رسد نزدیک

اجل قریب رسید و هنوز منتظرم
که گفت نامه بر یار هم رسد نزدیک

طپم چو برق جهان فلک ز زمین
چو روز آمدن قاصدم رسد نزدیک

رود ز سینه خیال ثواب حج کردن
که دیر یاد فتد چون حرم رسد نزدیک

عطای باده پس خورده ام بکام عقیق
تغافل است لبش بر لبم رسد نزدیک

کنم اراده بآن سبزه خط نویسم خط
ز خود روم چو دوات قلم رسد نزدیک

اجل چرا نه کند دستگیری همچو بر
چو یار رود و شود وقت غم رسد نزدیک

مدان بعید بعهد شباب پیری را
چو شام خواب کنی صبحدم رسد نزدیک

علی بظالم و مظلوم این نوید رسان
قیامت آید و داد ستم رسد نزدیک

نتوان دید مرا با تو دمی پیر فلک
هر کجای که روم جان من معک

آه دورم ز تو چون ذره ز خورشید فلک
و ز رگ جان بمنی گرچه تو نزدیک ترک

۵۱ فال نیک ۱۲ از منتخب ۔
۵۲ خدا باتست ۱۲ مؤلف

آنچنان عیش مرا تلخ نمود است افلاک
گویا هست زبان در دهن انگشت نمک

سرنوشتم که نوشتند نمیگردد حک
گرچه هر روز به یک نقطه نیم چند کزلک

ساقیا ریز به پیمانه می از خون عدو
در سینه اخترک سوخته ام سازگرک

یاد آمد بدلم عیش صنوبر لب جو
سوخته آب روانی تو مرا چون آتک

حسن رخسار تو یک ساده کتابی دیدم
دهن تست شنجرف چرا نقطه شک

بر حذر باش ز پستی و بلندی جهان
اگه رخت بسماک است چو نجم بسمک

هر دم افسانه کجا نگاه نظیری و علی است
عمر رفت نه نشستیم بهم یک دو شبک

بر سر جنگ بود باز من پیر فلک
یا علی هست علی راز تو امید کمک

ایجوان چرخ زمان است از شادی شب
شد از آن زرگه پابوس تو این پیر فلک

اگه چون ترشی تلخ تو از سیب و انار
هیچ دانی که مرا نیست میسر زرک

خاک آدم چه شرف داشت به بوالعجبی
که بود تابع آن حور و پری جن و ملک

حیف باشد که تو دور ز من هم من ز تو دور
و ز برای منی ایجان منم ایجان لک

چه محال است که مهمان علی گه گردی
اگه بر ذمه حسن است ترا حق نمک

میکند سوسن آن بت نظر اندک اندک
عشق من کرد بسنگی اثر اندک اندک

هیچ یار که به تسبیح نهان میباشد
میتوان کرد بدلها گذر اندک اندک

برگردن

۵۱ کارد کوچک ۱۲ از مؤید و برهان و کشف وغیره
۵۲ چو سفید که آن را بعض مردم قلمی گویند وجه تسمیه آنکه چون آب بر آن پاشند بخاری مانند آه از آن بر خیزد ۱۲ از رشیدی
۵۳ نقطه که برای یادداشت علام بر حاشیه کتاب بجای نقطه شک گذارند ۱۲ غیاث
۵۴ بمعنی اسپ ۱۲ از جواهر الحروف
۵۵ نام ستاره و آن منزل چاردهم است از منازل قمر ۱۲ از کشف و منتخب
۵۶ فارسی گر معنی آن ماهی مستعمل میشود که زیر زمین است ... ۱۲
۵۷ ای برای تو ۱۲ مؤلف

دستگیری بکن ای بحر کرم من که رسید
آب این چشم ترم تا کمر اندک اندک

شیوه ناز و ادا رسم وفا حاصل کرد
میکند کسب هنر با بشر اندک اندک

بنشین یار آن تن من صرف نیاز بعد شمع
گفتم افسانه خود تا سحر اندک اندک

دستگیری بکن ای ابر کرم از ره لطف
در گذشت امر اچشم تر اندک اندک

فکر باریک تر از موی نمودم حاصل
میتوان گفت وصف کمر اندک اندک

میشود گریه گلوگیر چو مینا ای دل
میتوان گفت بیان جگر اندک اندک

طشت از بام فتاد نشود تا رازم
میکنم جانب او بیش نظر اندک اندک

نازک اندامی و جوش دلم را به شکست
میکشم دلبر خود با بر اندک اندک

قطع امید نمودم ز رهاگشتن خود
در قفس بسته شد بال و پر اندک اندک

گم نمودیم چو خود را ز میان کردم
دهن یار فتاده نظر اندک اندک

بوسه چند کشیدیم ز رویش چندی
میتوان کرد ز مصحف ز بر اندک اندک

عاقبت کرد علی حال خود اظهار بیار
رفت از خاطر مسکین خطر اندک اندک

ماتیم بی نوای گل امید و نجاک
آیا رسی که غیر رساند فرو نجاک

وامانده چشم نرگس شهلا در انتظار
سنبل بباغ بی تو بود مو بمو نجاک

عقلم نماند و هوش پرید بیچاره یار
دیوانه وار هست مرا گفتگو نجاک

من کیستم که بسینه بگیرم ز سنگ در
پیش تو مهر و ماه گذارند رو نجاک

سر خوش شوم چنان تو اگر باده دهی
ریزم هزار مرتبه خون عدو نجاک

ساقی دولت است از نه چه دهیای
خالی فتاده است عمری کدو نجاک

باد از چه خاکسار شوی منی بری
سرتخم میکند تو ندیدی نمو نجاک

صد چاک کرد جامه جان پنجه فراق
باید کنی بناز نگاهی رفو نجاک

صائب نه این خود چه شکایت کند علی
بردند بسکه آدمیان آرزو نجاک

ای سرو نازنی تو چمن آبرو نجاک
سر می زند ز موج حیا آب جو نجاک

پیری قد خمید سر کو خموشان
نقد جوانی من شد جستجو نجاک

رنگ بهار و بوی چمن نیست انچنین
جانا طفیل تست عجب رنگ و بو نجاک

گشته خراب میکده چون باغ بی بهشت
ساقی بهجر تست فتاده سبو نجاک

دل شد حبیب گوی رقیب
خرم چو سبزه خود فتاده زلو نجاک

بی تو به بوستان گل تر آبرو ندارد
شبنم فتاده است چو آب وضو نجاک

ریزد آب خویش علی گو به صائبا
جمعی که پیش خلق گذارند رو نجاک

ردیف اللام

جان رسیده بلب گرچه ز بیماری دل
میکشم چند نفس باز بدلداری دل

گرچه شد خون جگر خشک ز بیماری دل
میکشم چند نفس بهر جگرداری دل

مهر گردون نتوان کرد پرستاری دل
پیش عیسی نبود چاره آزاری دل

بوسه چیدیم بسر مستی خود از لب یار
شب چه منت نکشیدیم ز هشیاری دل

پر بود دامن و جیبم همه از لعل و گهر
بستر چشم کشم منت ز رد داری دل

خواب کن سر ز وقت سحر
قطع کن منزل مقصد به بیداری دل

هر کسی که بدیدم گرفتار خود است
تا که گوئیم دریغا ز گرفتاری دل

من چه باشم که خیالم برسد در کوی
جز ترا رهگذری نیست ز بسیاری دل

گریه غم نیست بجز خنده ز هی عشق
بسکه آزاد جهانم بگرفتاری دل

شد غبار ره ش بوسه حسار
بوفا را نه خبر شد ز وفاداری دل

دل که در بر زن بازار بتان گم کردم
خاک کو باست کنون تن طلبگاری دل

خون دل سوخته از گرمی بازار بتان
چشم گردید تهیدست ز ناداری دل

دستگیری نکند هیچکسم غیر اجل
خون دل میخورم اکنون بجگرخواری دل

روی جانان مدد زلف پریشان
جان گرفتار غم شد ز گرفتاری دل

خبر نفس هیچ نه بینی از رگ پوست علی
زار گردید چنان جسم من از زاری دل

۵۱ گرمی باشد در تالابها که خون میکد هندی آنرا جونک گویند ۱۲ از کشف

براه عشق چه خیزد ز غمگساری دل
بود بدامن منزل سر تو چون جاده
وصال یار که هم مشکل است هم آسان
فشار قبر بلبس یاد آید و گریم
چه حاجت است زبان سوختن چو شمع مرا
بدانکه کشتن عاشق ترا نرنجاند
امید زیستنم مشکل است چون [illegible]
[illegible] مرا گمان [illegible]

بگوی یار که پرسد ز خاکساری دل
اگر سفر بنمایی براه یاری دل
بخون نشاند جگر را امیدواری دل
جهانه تنگ شده ام در جگر فشاری دل
بود ترانهٔ بزم تو آه و زاری دل
نشسته زلف سیاهت بسوگواری دل
جگر شگافت مرا آه زخم کاری دل
اگر کرد روی سیاهت سیاهکاری دل

علی چگونه براهی قدم کنم بر جستش
که راه نیست بکویش ز بیشماری دل

دو چشم نمایند تماشای دو عالم
صد آینه اسکندرم از صافیه سالم
از کان نگه هیچ نخیزد بسر زخمم
جز شمع رخت نیست تماشاگه عالم
هر چند کر باشند چو نرگس همه چشمم
امروز صف آرای مژگان که باشند
بنیم که تا چند نخفتی بکف ما

آنانکه نهادند کف پا بدر دل
کس نیست بجز وصل تو آیینه گر دل
کاین سوزن مژگان تو شد رخنه گر دل
پروانه صفت سوخته ام بال و پر دل
کوراند همه در نظر دیده ور دل
باقی نبود آب مراد در جگر دل
بستیم بجان ما تلاش [illegible] دل

چون برق تو تیغ نگه خویش علم کن
کرده است علی مهر فلک را سپر دل

کوی تو هست جان جهان یکجهان دل
مانند شعله الیست بپهلو زبان دل
ضعف است اعرض حال نمی [illegible] دستان
کف می سزد ز کوزهٔ آتش بر آسمان
اکنون امید نیست که آید به پهلوم
صد پاره گشت و رفت ز ما دل دیده ام
از دیده دو چشم کنم ابر برشگال
هر قطره [illegible] ستاره ها

گویم سرزمین ترا آسمان دل
آخر چو شمع سوخت مرا داستان دل
برق بلا هست قیمهٔ آتش فشان دل
تاری بود ز برق جهان نهان دل
گم شد ز کوی هوشان هم نشان دل
یوسف تلاش میکنم از کاروان دل
کردیم برق شعله ز آه و فغان دل
دیدیم رهگذار تو از کهکشان دل

چون شمع سوخته ام علیا صباح حشر
یک قصه هم تمام نشد از بیان دل

دل را خصومت است بجان چند دل
یک بوسه لب هزار آرزو دل
زان شب که دیده ام سو خمار [illegible] دل
جز بر درت نیایم و هرگز نیافتم
کی خرقهٔ گناه بکوثر فرو بریم
جانرا بست خاص تعلق [illegible]
میخانهٔ محبت از اینجا قیاس کن
آب خضر میارد ز ابر لب آفتاب
از شرق تا شمال بس از غرب تا جنوب
گو حسن دشمنان بود عشق در جنوب
فردوس را بخار نگیرد تمام عمر
بر سنگ آفتاب زند شیشهٔ سپهر
ای شانه کش رعایت جانها نبود ضرور
باشیم زیر سایهٔ طوبی میان حشر
در عشق گو ز حال رقیبان چه گویمت

درد آخر است خصلت [illegible] دل
این آب خضر ریز چو در گلوی دل
دیدی ستیزه ایست همین گفتگوی دل
گر صد هزار جای کنم جستجوی دل
[illegible] دهیم غسل تو به سر آبروی دل
دیده بهشت دیده ترا روبروی دل
جام است آفتاب سپهرش سبوی دل
گر باده عذر کنم شستشوی دل
دیدیم زیر چرخ چه جای سبوی دل
از شرق تا بمغرب رسیده است بوی دل
کرده است آنکه چشم ز دنیا بسوی دل
دارد نظر هر آنکه برای سبوی دل
آویخته است زلف دوتا موبموی دل
باشد ز آب خم غدیرم وضوی دل
دل شد [illegible] جانم و جان شد [illegible] دل

ایوای ندیدند براهی اثر دل
زان شب که نشد بر در بزمت گذر دل
چندان بر خت دوخته ام چشم تر دل
چاکم نتوان کرد رفو رشتهٔ مریم

یارب ز که پرسم من بیدل خبر دل
چون شمع همه سوخته ام خشک و تر دل
کاین سبزهٔ خط شد ز غبار نظر دل
کاین سوزن مژگان تو شد رخنه گر دل

له [illegible] حضرم [illegible] خیابان [illegible] بدن و تا کردن [illegible] از شرح خاقانی

سله آوند چرمین [illegible] دار که بدان وضو کنند و این معرب [illegible] است از کشف

دیدیم راحتی چو نظیری علی بعشق
یک آرزو کنند هزار آرزوی دل

چشم را خبر نشد ز [illegible] از دل
آنگونه سخت شیشه دلم از من بکوی یار
واری لبت کهنه اهل نظر نظر
حسن بتان چه چیز بود پیش اهل نظر
اهل نظر باوج فلک کی نظر کنند
برقی میان ابر چه بیتاب می شود
جان داد و اوفتاد برو زیر پای شمع
روشن نمود خانهٔ عشق بتان چو شمع
در کوی او هزار دل افتاده جابجا
چون ساحلی که بر سر دریا خشک است
خود را تمام تا بسحر شمع بزم سوخت
بیمار عشق را با طبابت چه احتیاج
شرمنده نیستیم ز سر کار حسن عشق
اید دوستی رقیبان من مجوی

بی بهره ماند جام جهان بین ز راز دل
گر سنگسار ها کنم امتیاز دل
گوهر بود میان صدف سرفراز دل
بر مهر و مه نظر نکند عشقباز دل
بر آفتاب طعنه زند نیزه باز دل
شاید که بهره بردازین ترکتاز دل
پروانه که حصه بود از نیاز دل
افسانه شد ببزم حریفان گداز دل
مشکل فتاده است از این امتیاز دل
از لوث بر کنار بود پاکباز دل
او از کسی نکرد خبر از گداز دل
جز دخت رز کسی نبود چاره ساز دل
افزود هیچ ناز حسینان نیاز دل
آیا گداز شمع بود چون گداز دل

جان را چگونه ازین کشمکش کشم
ناز بتان کشیم علیا که ناز دل

آن زلف دراز است بمیدان هوس دل
سازم سفر آخر سوی صحرای قیامت
نعمات جهان پیش قناعت همه هیچ است
میدان جهان تنگتر از خانهٔ زنبور است
شاخ سر طوبی نه پسندد به نشیمن
با گلشن زاهد نفروشیم رگ گل
سیب ذقنش آه نیامد بکف اندر

در موج نسیم است نهان ملتمس دل
در دست سپر افکن گذارم جرس دل
بر سفرهٔ حاتم نزند لت مگس دل
زان روز که کردیم خیالش قفس دل
نه حلقهٔ افلاک چرا شد قفس دل
باشد خط خوبان جهان خار و خس دل
بر میوهٔ فردوس بود دسترس دل

ریزش [illegible] دل من [illegible] داد بود
شاید نشود دامن صحرا کفن ما

حالا بجهان نیست کسی داد رس دل
ما نیز نشستیم بکوی تو لب دل

زنجیر بپا باید هم از دامن محشر
آن زلف دراز است علیا هوس دل

من صد شوق خلوت خانهٔ دل
خیالات خطا رنگ چین را
زند سوزم بسقف چرخ آتش
هزاران خرمن شوق لقائت
کنم صد ابر نیسان گهر ریز
تو و سرما و باد سرد مهری
کنم خاموش شمع سحر فن

هزاران ناز و یک جانانهٔ دل
کند فرش عجائب خانهٔ دل
شبی گر سر کنم افسانهٔ دل
شود پیدا ازین یکدانهٔ دل
فدای گوهر یکدانهٔ دل
من و گرما و آتشخانهٔ دل
شبی گر سر کنم افسانهٔ دل

علی را از من کنت مولاه
چو مخفی سر بود پیمانهٔ دل

عرش است فرش در حرم کبریای دل
عرش است پایهٔ در دولتسرای دل
کردم نثار در دل صافش صفای دل
زینو چه رو نمیکند اینجا آفتاب
در دم میان ارض و سما افلاک خراب
بیمار اگر شوم بعلاجم شود شفا
باشد سفال و جام جهان بین برابر
گلبانگ عندلیب مرا شور محشر است
ارزان فروش عشق بکار حسن رفت
ما دل شکسته ایم محبان دشمنان
یک بوسه از دو لب نه دهی زکوة حسن
دل را اگر دهای بهزاد میدهم

کرسی است آستانهٔ دولتسرای دل
کرسی است عتبهٔ حرم کبریای دل
با آنکه آفتاب بود رونمای دل
شرمنده گرد مهر فلک را ضیای دل
گنجایشی نداشت بجز تنگنای دل
نزد مسیح نیز نباشد دوای دل
داری اگر کشاده چو من دیده های دل
نازک مزاج هیچ نبود میرزای دل
بینم چها قرار شود بر بهای دل
باید کفن بغرق شما از قبای دل
محتاج نان کنار ره باشد گدای دل
تصویر او بسینه نهم خود بجای دل

عشق پریهای عجیب است برسرم
ساقی بزم چون نکند قصور تهی را

باعقل برخلاف براو فتاده اد دل
با دختر رز چو عقد کند پارسا دل

صائب صفت بدیده همت ببین علی
افتاده است قصر فلک زیر پای دل

۹۵۱

در سینه جا بسینه و در سینه جای دل
دل رفت سراغ تو از لقای دل
دل در جفای یارم و من در جفای دل
پیران کنم ز پهلوی خود بهر صدقات
عشق بتان ز کعبه کشید سوی کنشت
با دل شکسته ایم معالج بهوش باش
ای مرغ حسن چه خوری از تعلیم [illegible]
در دام زلف انه فتاده ایم [illegible]
مشتق نیاز کرده ام از بهر دلبران
حورا جنت اصنم زاهدا بدیر
در شوق یار خود شده [illegible]
چندان که حسن عشق فزاید فزون شود
از بهر عشق و حسن عجب دلبری بود

باشد مقام یار بدولتسرای دل
دل تا نیابد بجائی بجا دل
دل در وفای یارم و من در وفای دل
گر اندرون سینه درآئی بجا دل
با آنکه حسن چو رشته پیشوا دل
بیابد علاج من ز مومیای دل
در سرزمین عشق بود دانه های دل
باشد که گاه صید کنم از هوای دل
خوگر بجور کرد مرا نازهای دل
خوشتر بود ز روضه رضوان فضای دل
پیدا نمود از خطا رهنمای دل
تا ناز برای یار و نیاز از برای دل
باشد گدای کوی بتان پادشای دل

با صبا چه کار علی یا بقول او
با خلق آشنا نشود آشنای دل

۹۵۲

دل آشنای یارم و یار آشنای دل
من آشنای یارم و یار آشنای دل
یارب کجاست بهره [illegible]
باشد کتاب عشق تو ام [illegible]
با ضعف تن بعشق جگر داریم [illegible]
تا رفت از برم طرف کوی دلبران

دل از برای یارم و من از برای دل
من از برای یارم و یار از برای دل
تا آسمان رساند مرا [illegible] دل
تعلیم داده آمر انکه [illegible] دل
گر دست آفتاب بیایم [illegible] دل
با من نگفت [illegible] چرا [illegible] دل

گرد دستگاه فتنه جگر گوش آنکه بشنود
ماهم اگر گزد همه عضو ما گزد
زهره جبین بعشق تو عنقا صفت پرم
در عالمی ببرد بهر چه جای غم
مشکل بود چه [illegible] دلبر گذر مرا

باگوش هوش از چه منی ماجرای دل
زلف سیاه یار مباد آبلا دل
تا آسمان ربود مرا ناله های دل
سخت است آن غمی که بود در قفای دل
می بینم اینکه جا نبود از برای دل

کشتی چگونه خواب کند در شبی علی
همسایه تنگ آمده از هاهای دل

۹۵۳

دل رهگرای یارم و من رهگرای دل
دل در رضای یارم و من در رضای دل
نه خوان این سپهر [illegible] نیست
طوفان اشک موج [illegible] نیست
تا جلوه رخ تو سر سینه ام فتاد
دیدی که زور عشق مرا در [illegible] کشید
گنجید آرزو دو عالم به یک نگار
تا دیده راه در همه سفر میکند سفر
آخر کند [illegible] ز خاکستر آئینه
شاید که درد سر شود [illegible]
باید کنیز دولت [illegible]
دست جنون شکسته [illegible]
نیسان چه فخرها کند [illegible]
بیعانه هر دو عالم امکان [illegible]

دل خاکپای یارم و من خاکپای دل
دل در وفای یارم و من در وفای دل
سلطان بود بملک قناعت گدای دل
کرده تباه کشتی ما ناخدای دل
چشمک آفتاب فلک زد ضیای دل
با آنکه کس ندید در آن بزم جای دل
یارب چه وسعت است در این تنگنای دل
یارب براه عشق توئی رهنمای دل
ساقی ز درد میکشیم افزون صفای دل
در خطر قدم نکرده ام از [illegible] دل
با دختر چو عقد کنند کدخدای دل
عقلم بسوخت در بر [illegible] دل
در دانم چه لعل بود بهای دل
آئینه را نداد سکندر صفای دل

اکنون امید نیست علی را رها شدن
گردید کوچه های تو زنجیر پای دل

۹۵۴

چشمها گردش [illegible] دل
بار صد جهان و سیر کسان

نگران دست آبروی دل
ما و گلگشت چارسوی دل

زاهد تو و سیر خلد برین
آب حیوان بخضر ارزانی
هیچ شیئی نیست در دلم [illegible]
نیست پروای ساغر و ساقی
آب گردم ز شرم گر بینم

من شیدائی و سیر کوی دل
ما و صد تشنگی بجوی دل
کردم از خویش [illegible] روی دل
میکشم باده از سبوی دل
یار سر پاره رو بروی دل

شد علی همچو قامت جانان
شب وصلش مرا بموی دل

۹۵۵

بعهد گل شدم از توبه شباب خجل
بود ز دیده گریان من سحاب خجل
ز نور روی تو شد نور آفتاب خجل
ز رنگ لعل لبت شد شراب ناب خجل
تمام آب شد و سوخت در میانه آب
زکوة حسن بسر سال واجب الاعطاست
هزار منت جوش جنون که در همه عمر
ز بوی پیرهنت جان بکرده می آید
چرا بمانع دیدار تا [illegible] نشد
نداد یار جواب خطم که سبزه دمید
بیا بمیکده زاهد که ما و دیگرانیم
چنان تحمل جورش نموده ام همه دم

چنانکه شیخ ز کرده ناصواب خجل
چنانکه از جگر سوخته کباب خجل
ز بوی زلف تو شد بوی مشکناب خجل
ز آب گوهر دندان در خوشاب خجل
چنان ز روی تو شد شمع بیحجاب خجل
تو از سوال ملولی من از جواب خجل
بهیچ باب نگشتم ز شیخ و شاب خجل
شود ز سرو قدت شیشه گلاب خجل
بهار جلوه روی تو شد نقاب خجل
ببین که کرد خدایش بدین جواب خجل
تو از گناه پشیمان من از ثواب خجل
که عاقبت شده از غصه و عتاب خجل

چرا نه گفته حافظ تمام آب شود
که شد ز نظم علی نظم آنجناب خجل

۹۵۶

شنیده ام که شد از عهد وصل یار خجل
چرا نمیکنی امید دست قتل دشمن را
سزای جرم چه پرسی جزا خیر است
چه خط دمید بران عارض جهان آمید

چنانکه شد ز گل عارضش بهار خجل
که تا نگاه شود از شکار جان نثار خجل
که گشته است لطفش امیدوار خجل
که گشته است از این سبزه سبزوار خجل

اگر ز دست دل هوش اشک طوفان بر
بلعن و طعن و ملامت سفید شد ریشم
نداد یار جواب خطم بنا سر برم
ز سنگپاره که نشانی است دامن طفلان
چه ز نشست [illegible] بدامنش گرد

که هست از سر مژگانم آبشار خجل
نشد ز [illegible] سیاه کار خجل
برید شد سر در بار بار خجل
چها ز فرق جنون است کوهسار خجل
شدم ز بس بس مرد ز شهسوار خجل

نیافتم چو دل خویش را بسینه علی
چنانه گشته ام از تیر دلنگار خجل

[illegible]

ز داغ سینه من گشته لاله زار خجل
سیاه بخت نباشد چو من ز [illegible]
چه حال گویمت از گیسوی [illegible]
کجا ربود ز میدان بلند اقبالم
نظر نکرد بسویم میان منتظران
منم که نیست امیدم ز کس بهم براد
بهانه های ترا نیست انتها شاید
چنان بمرهم زنگار لطف آورد
چنان گریسته ام زیر کوه و بر سر دشت
چه نور یافت رخسار جلوه افزایت
چنان بعجز گرفتم سمند ترا
بسوخت سوز تف چنانکه خاک شد
چنانکه کرد ملامت رقیب را ناصح
ز دیده ات چه ندیدند آهوان ختن
جواب شیخ بصد نه داد می لیکن

چنانکه گشت ز پیمان وصل یار خجل
که بوده است از زلف مشکبار خجل
که شد ز شانه ادکفچه ها مار خجل
کسی مباد الهی ز نیزه دار خجل
کسی مباد الهی بر نگار خجل
شود بعرضه حاجات تا بدار خجل
ز شسته ابله امیدوار خجل
ز زخم هجر تو گردید زنگبار خجل
که شد ز دامن تر ابر نوبهار خجل
که شد ز آئینه خورشید نور بار خجل
که برگ لکد ز دلم بود راهوار خجل
چه بر خلیدن خود بود نوک خار خجل
دلی نشد برخ نحس نابکار خجل
ز بوی زلف تو شد نافه تتار خجل
نخواستم که شود مرد ذوالفقار خجل

به نغمهای دلاویز دیگرم چه رسد
بیک ترانه من شد علی هزار خجل

۱ه نام شهری در ایران ۱۲ از غیاث

ای دل رفت در چمن که خزان شد بهار گل
آنگه که بود رونق گلشته بحر می
بوی نسیم صبح خبر میدهد مرا
صبح عنان دل بکف یار داده اند
اینک نمود عید مشام جهان بوی
ای عندلیب ساعتی خاموش نیز باش
همراه اشک بسکه روان است لخت دل
خون دلم سرشک شده در فراق یار
دل البسیر باغ و بهار چمن منه
انجام کار رسش نظر بایدت مدام
در هجر یار بسکه تنم زار شد علی
آباد شد ز فیض قدوم تو یار گل
از بوی خوی لیش سر جهان میکند نگاه
من عندلیب گلشن عشق تو بوده ام
یادم رقیب آمد و آن غیرت چمن
اردی بهشت تا بکی آید سوی چمن
سرچشمه ایست مهر درخشان ز اشک ما
ای عندلیب باد خزان کن در بهار
محبوب عجیب نیست محبوب من نظیر
خط بر رخت میدمد هندم مگر

قربان یار گل شد و بلبل نثار گل
برباد شد ز دست خزان برگ و بار گل
بر باد پای باد روان شد سوار گل
بر جان بلبل است همه اختیار گل
شاید نسیم صبح بود راهوار گل
شاید که نغمه تو بود ناگوار گل
مژگان عاشق است مگر جویبار گل
مژگان من شده است کنون شاخسار گل
کآخر خزان بود بسر انجام کار گل
کآخر خزان بود دل اعتبار گل
ای کاش بوده می بچمن همچو خار گل
بر تخت گلبن است کنون تاجدار گل
تخت روان صبا است بپای تاجدار گل
میبایدت نمود مر اشکسار گل
دیدم چو خار را بچمن در کنار گل
مرغان باغ راست لبش انتظار گل
شبنم زد است آتش در کنار گل
آخر گل از نشستن است چنین زنگار گل
زخم تن کسی نشود در شمار گل
گویم که عارض تو شده سبزه زار گل

بلبل هزار نغمه کند در چمن علی
کی بشنود بمستی خود میگسار گل

۹۰۰
سوی چمن کشید دلم را بهار گل / بشکست توبه ام به لب جویبار گل
دیدی چگونه طره دستار یار شد / چندان میان باغ ندیدم قرار گل
دل بیقرار بود مرا بیقرار یار / شب عندلیب کرد بسر در کنار گل

ای بلبل چمن نکنی نسبتم بعشق / من دوستدار آدم و دوستدار گل
ای دل مشو ز رفتن آن یار بیقرار / تا کی بود میان چمنها قرار گل
سیر چمن بود عنان دلم ز کف / صیدم نمود گل که گرفتم نگار گل
از بسکه ناتوان و نزارم میان قبر / کوهی است هزار من ز بار گل
فرق است میان شیخ کشور و گدا / بو نذر میدهد به نگارم نگار گل
همچون دلم شگفته نشد پیر قید و فتنه / گویا که بود عشق من آموزگار گل

اشعار من علی بحکایات گلرخان
باشد میان باغ سخن شاخسار گل

۹۰۱
حاجت تیغ نبوده است ابروی قاتل / یکجهان کشته نیم نگاه ادای قاتل
خون من بود هدر عفو کن ای یار خدا / بر صفوان است عذر خطای قاتل
سرخرو روز قیامت شدمی در شهدا / خون من کاش شدی رنگ قبای قاتل
صاف شد تیغ ز خونم چو رخ آئینه ما / نیست از جانب من رنجش صفای قاتل
یارب آن تیغ سر انداز سفارش نکناد / می برم نذر بسر خونبهایش برای قاتل
بر سر نیزه از نیزه چه سر مرا بستند / تا که باشد ثمر نخل ولای قاتل
گر نشد وصل شب وعده صبا لم گردید / جان و ایمان همه قربان وفای قاتل
باغبان و ثمر نو رس ایام بهار / من و چشم رخ پر نور و لقای قاتل
بهتر آنست که خود را بکشم بر در یار / نیست برگشتنم از ارچه رضای قاتل
بسته باشد کمر عزم بقتلم یارب / می در آید بنظر سرخ قبا قاتل

زیر تیغ است علی در دم و گفتش چنین حق
باشد از خون شفق صبح و مسای قاتل

۹۰۲
شد بغلگیر من تیغ جفای قاتل / چون برد زخم جگر بوسه بپای قاتل
میتوان یافت ثواب شهدا در زمن / گر شوم دفن بدامان قبای قاتل
سبز بختان چمن سبز قدم نیست چو من / خوشم ای وای انشد رنگ حنای قاتل
زرد رو کرد مرا و اسیه بختی من / سرخ از خون رقیب است قبای قاتل

له مباح از کشف و صراح

جنبشی کرد که در سینه سر نیزه شکست / شاخ آهوست مگر زه دو تای قاتل
انتظار تو مرا کشت اجل در حسرت / داد جان هر کس ناکس بفدای قاتل
طاقتی نیست بیا تا که بیان میکردم / دهن زخم ازین کرد ثنای قاتل
زیر محراب خم تیغ چو زاهد بحرم / هر دو کرده دهن زخم دعای قاتل
جست افتادم سرم بر رخ خود در زمین / سجده شکر ادا کرد بپای قاتل

تا شدم قتل ولی خلق شهیدم گویند
کفنم بود علی یا زر دای قاتل

۹۰۳
زیر چرخ است علم تیغ جفای قاتل / یا بمحراب حرم دست دعای قاتل
روز را از شب وصل نشناسم عجب / فارغم کرد ز خورشید لقای قاتل
قتل احباب بجا دشمن کذاب کجا / دعوت عام مگر بود صلای قاتل
گر نه کافر شدمی آه چه میکردم آه / نار و انگشتن من بود برای قاتل
خلقت ناوک مژگان و کمان ابرو / من و دستم خم محراب دعای قاتل
منتظر بودم و تیغی بسر دشمن زد / ای اجل لطف نمای تو بجای قاتل

به ازین نیست دیت پیش علی روز جزا
کف دست من و دامان قبای قاتل

۹۰۴
گاهی ندیدم خویش را با گلعذاری در بغل / دارم چو روی تو خطان مید سینه خار در بغل
بادا مبارک مر ترا ای سیر چمن باد صبا / خوش کرده ام اینک ساعتی با گلعذاری در بغل
در انتظار خلد تو تا چند سوزم زاهدا / آن به که گیرم ساعتی مینو بهاری در بغل
میشگفت پهلو خود دیده مرا آن پری / یارب مبادا خصم را امیدواری در بغل
سیرم ز سیر بوستان باید تماشایم کنند / خود سوی من آید چمن دارم نگاری در بغل
بین آفتاب ذره را قدر تو چون بستر شود / ای ماه هرو بنشیند گر خاکساری در بغل
رشک آیدم بر دیده ها کز اشک بر روش قمر / دوار میان روز و شب صد سوار در بغل
روز تشو گر خون من با بوس قاتل نیست غم / گر بخت خوش دارم کنون خونریز نگاری در بغل
آن شوخ بی پروا دلا آخر نیامد در برم / قبرم کشیده عاقبت شب چو یاری در بغل

له بکسر اول و یای تحتانی مفتوح بمعنی خون بها ۱۲ از منتخب و لطائف

ای جان بصید دشت بل سیر چمن تنها مرو
می بایدت همچون علی یک جان نثاری در بغل

۹۰۵
دیدم چو آن عیار را امیدواری در بغل / بردم ز خاک آدم و خو غباری در بغل
خورشید رخشان فلک گردد غریق بحر غم / گیرم اگر آن ماه را در یاد کناری در بغل
در دایه چنین بنیاد تب آن سیماب گردیدمی / گر جای دل میدیدمی آتش شراری در بغل
ای کاش جان من فدا بر پای یک او شدی / آیا بگورستان برم نقد نثاری در بغل
دیدم چو دشمن را برش بشگفتم اندر دل بدل / هان تا بکی نشنیده ایش این یکاری در بغل
از بسکه می ترسم ز دل اهل دوستان عشق / گاهی مرا دشمن شود این راز داری در بغل
سوزم بسوز و جان او تا شود ویران / هر گه نهد مکتوب من اشتر سواری در بغل
هر چند چاک زخم ما گردد قبا الا ترا / همچون قبای تنگ تو گیریم یاری در بغل

آخر علی خاکم شود بازیچه گاه کودکان
خواهم که روزی در کشم خود نی سواری در بغل

۹۰۶
دارم غمی اما چه غم صد راحت جان در بغل / یعنی گشتم آن ماه را با فکر هجران در بغل
زان شعله رخ چشم و ابرو کمان آمده ای من بیا ببین / باشند چو آن نامه ام صد زخم پیکان در بغل
صد جا دلها ز رهزنان گم کرده راه کاروان / در یک تامل یافتم آخر حدی خوان در بغل
ما را نباشد باغبان پروای سیر بوستان / گرد داغها گلرخی دارم گلستان در بغل
یادم نفهمید دوستان سیر بهار بوستان / میگردد اندر چشم من طفلی گلستان در بغل
تا در وصال خویشتن دارم وصال خویشتن / دیدم کشید اید دوستان تصویر جانان در بغل
خواهم ز رب ذوالمنن عهد شباب خویشتن / دارم به پیرانه سری عشق جوانان در بغل
ساقی بیا کیدم نشستن در پهلوی ما عاشقان / تا هیچ مینا نیست گیر مستان در بغل
کانی است قتل ما بس نگاه گه بهر یکین / یاری چرا بر داشتی تیغ صفاهان در بغل
دارم عجب از تو پری تو و رقیب انجمن / گاهی نکرده حور را در خلد شیطان در بغل

قدسی نداند چون علی سودای بازار جزا
او نقد آمرزش بکف من جنس عصیان در بغل

۹۰۷
ای وای من دارم همان آلوده دامان در بغل / با آنکه دارد دیده ام صد جوش طوفان در بغل

یارب سرم باد افدای آن مه لقا / دارد ہلال ابرو چرا شمشیر عریان در بغل
اندر خیال ساعد سیمین یار هر لحظه شد بود زخم / دارم از این دو ابرو یک شاخ مرجان در بغل
فرصت نشد دلدار را تا گیرد از قاصد خطم / رفتند چندین نامه مکتوب یاران در بغل
هرگز ایم طعنه مزن از غیرت مکن صحو پرتم / دارم ز تیغ غفلت صد زخم خندان در بغل
چون موم از تش گفتنی در پیش شمع جا / گر جا دل میدهد آشتی ای یار سندان در بغل
باشد که گرد سایه دیوار تو ظل هما / دارم نگه به یک کاسه از تاج خاقان در بغل
آخر بود از کعبه و زنده حناست او / هر دم نگه میدهد اشتم تو نقد ایمان در بغل
باشد سفید ایکه مرا گر روی هیچ من وصل او / دارد معلم روسیه طفل دبستان در بغل
هی از شب دیجور هم باشد شب ماتم تبر / هرگه نباشد جلوه گر انماه تابان در بغل
بت رکشتم در آستین من نیز پر رحمد / دیدم برہمن را دهد امروز قرآن در بغل
بخشد مرا از هجر و بر هر لحظه خواهد آن پری / هیکل بروی آن کردم برش مهر سلیمان در بغل

شوق شهادت میکند قتلم سر میدان علی
تا دیده ام دلدار را خود تیغ بران بغل

۹۰۸

ای دل ز سر جنگ بتقدیر چه حاصل / تقدیر اگر نیست ز تدبیر چه حاصل
از کشتن من آیت کشمیر چه حاصل / لاغر چو شود صید ز نخچیر چه حاصل
دشمن که بخاک است نهادن ز پس من چیست / در پای تن مرده ز زنجیر چه حاصل
عمر لیست که حرفی ننوشتاد به عاشق / روزانه سوی یار ز تحریر چه حاصل
چیزی مطلب گر ز تو ما آتش خبر نیست / در خواب پریشان سر تعبیر چه حاصل
این بار گران و کمر نازک ایجان / قتلم نکنی گر تو ز شمشیر چه حاصل
از هندوی خال تو نه امید کو بیت / زنهار مکن تو ای لعبت کشمیر چه حاصل
همت طلب الله ما و شکار زنی همکن / ایجان من از صید عصافیر چه حاصل
تقدیر اگر نیست موافق بارادت / کن پای طلب که ز تدبیر چه حاصل

عقبی بده از دست علی در سر دنیا
کز لیسه خساره تقصیر چه حاصل

۹۰۹

چشم کرم از یار غضبناک چه حاصل / سنگدل گنه از هر دم سفاک چه حاصل
گر حسب مراد دم نبود دور دوران / از گردش دون تا گردش افلاک چه حاصل
جان سوختنی آتش آتش تن شعله / باشد بگمانت که خاشاک چه حاصل
امید کفن هم نتوان کرد پس از مرگ / یک تن ز صید با ز چه پوشاک چه حاصل
جمشید نمط عاقبت کار بقبر است / باشد اگر دولت ضحاک چه حاصل
گر یار بقبر آید و صد مرتبه آید / چون جان به تنم نیست ز تریاک چه حاصل
بی قیمت هر آن چیز کیا بی بزمین زن / دندان چو فرو ریخت ز مسواک چه حاصل
خوبان که تحقیر بتو قبر نسازند / تا دیب باین زمره بی باک چه حاصل

افسوس علی می زدم در دم آخر
سازند اگر قبر ته تاک چه حاصل

۹۱۰

با سبزه خطان عشق تو خاشاک چه حاصل / خار ار چه ز خلد است خاشاک چه حاصل
هرگاه نه بستی سر جان باز بفتراک / بستن سر زین باز ز فتراک چه حاصل
دنیا پی عقبی است مکن گوش تن و دل / جا بیت که بود قبر ز املاک چه حاصل
ای دل همه تن پاک نظر باش بخوبان / خوف از صدف یکید شمن ناپاک چه حاصل
گلگیر هنی نیست اگر دست ستم / گلگشت چمن با دل صد چاک چه حاصل
عمری بره یار نشستیم و نیامد / جز خاک شدن بر سر این خاک چه حاصل

هرگاه علی تیشه زدی پای سفر را
خوف خطر از راه خطرناک چه حاصل

۹۱۱

چون نباشد سر افلاک باغ بلبل / باز گشته گل نو چشم و چراغ بلبل
بلبلا تا ز اسپه هر رنگ چمن مست نبود / حالیا لاله حمرا است ایاغ بلبل
خوف صیاد بدل آتش باغ بسر / در بهاران نبود نام فراغ بلبل
وصل محبوب بود بی تبر از هجر چه خوب / گل نمک ریخته از خنده بداغ بلبل
صوت گوش بر آمد گل نو از سر شاخ / کرد منظور دل از الله و داغ بلبل

۱ خالی ۱۲ از کشف و برهان
۲ تملق و چاپلوسی ۱۲ از برهان و کشف
۳ ظرافت و خوش طبعی ۱۲ از برهان و لطائف

گل ز شبنم در نایاب کشیده در گوش / ژاله شد دانه امید به باغ بلبل

الحیف در فصل خزان سیر نمودیم علی
هیچ گل نیست درین باغ سراغ بلبل

۹۱۲

جا به پهلوی فلک یافت جای بلبل / باز گل رنگ فرح ریخت برای بلبل
دوش هر غنچه بیان کرد وفای بلبل / گوش گردیده گل از بهر نوای بلبل
سلسله موج نسیم است بپای بلبل / گوئیا جوش بهار است بلای بلبل
صد چمن جوش بهاران که دلش خوش کرده / غیر گلچین نبود خار بپای بلبل
آه گل زینت دستار خزان گردیده / زاغ در باغ نشسته است بجای بلبل
و شکسته است پر و بال غم صیادش / می پرد گلشن هوا خود بهوای بلبل
سبزه چون اطلس افلاک که باشد زاغ / فرش سبز است صحن سرای بلبل
عاشقان از مرضی هیچ نه زفراق / جز بوصل گل تر نیست دوای بلبل
عشق را کار بر آورد نیاز آخر کار / گل نهاده است سر ناز بپای بلبل

قلم ما است علی از رگ جان شعراء
چون صریرش نبود رشک نوای بلبل

۹۱۳

اگر دیدم بعشق تو پیری ز شباب اول / گویم اگر پرسی تعبیر ز خواب اول
گر هوش هوس داری بی هستی نا بی اول / نقدی که بکف آری کن صرف شراب اول
تا کاسته شد خورشید عمر به عمر دانه / با دلبر تو یاران ز سحاب اول
هر کار سبب دارد کاین عالم اسباب است / آخر نشود حاصل از سحاب اول
بی خوف خضر باشد تا حال عمر گذشت / ای بیر کار تو دراز و شباب اول
بی نیش نمی بینم یک نوش درین عالم / گر لطف بتان خواهی تن ده بعتاب اول
غفلت نکنی ایدل تا حیف کشی هر دم / نقدی که بقبر آری کن درج حساب اول
آیا د زمانه را بر باد نهانه دان / گنجینه بود آخر گردد چو خراب اول
خواهی که شوی پخته در زمزم سینه کاران / با سوز جگر سازی مانند کباب اول
جز تنگ نبود حاصل کانشنگی افزاید / دل ار بر از کفها دنیا چو سراب اول
خواهی که علم باشی در علم درین عالم / سازی سیه دل خود مانند کتاب اول
هرگاه رقم سازی نامه طرف آنمه / تحریر نما آخر از یار جواب اول
تا مهر فلک تا زی بی پای چو شبنم / وز سر ره الفت کن پای حرکات اول
خواهی که بیک بازی تا چرخ برین / هم پی کن و هم شش پای در کاب اول
از یار جدا باشی تا سر هوا باشی / در زیست جهاب آخر در زیست حباب اول

تا زیست علی هرگز بر غیر مکن تکیه
خواهی چو فلک خیمه کن قطع طناب اول

۹۱۴

ایکه صحبت سلمی در سر سبیل / سر کشی را که صحبت دلیل
چشم من باشد حباب سلسبیل / خون جبریل است اشکم در سبیل
طی کنی از سر چو با آن سبیل / کش او چون مور مرده زنده پیل
خاک شو در راه عشق نو خطان / غوطی میدان اگر گردی ذلیل
آنجنان از غم بفکر آن میان / می شمارم پای موری پای پیل
شد زبانم لال در اظهار غم / حال دردم پرس از زخم قتیل
من با شک خند چو هم وصل دوست / او ز خون گیحان دارد سبیل
غم شود راحت چو عشقت دلداست / آتش نمرود شد باغ خلیل
خوش نشیند خال بر رخسار خویش / شب چراغ حسن کرد داغ نیل
پنبه غفلت برون آور ز گوش / کوس شادی میزند طبل رحیل
قابل عینک ندیدم مهر و ماه / چشم از گرد رهت کردم کحیل
قصه ام کوتاه کن با یک نگاه / خضر آسا باد عمرت بس طویل

حافظا اشک علی نذر رشش بری
آنکه کشتی رانده بر خون قتیل

۱ آتش عظیم که با حاطه یک فرسنگ نمرود برای سوختن ابراهیم علیه السلام افروخته بود آنقدر حرارت داشت که در چهار فرسخ آن ذی حیات نگذشتی بحکم الهی آن آتش بر آنحضرت سرد شد و از میان آن انواع گل و ریحان پدید آمد ۱۲ غیاث ۲ گوهر باشد قیمتی که در شب مانند چراغ روشنی دهد ۱۲ از برهان ۳ بمعنی کوچ ۱۲ از منتخب و صراح
۴ سرمه دار ۱۲ از غیاث

۹۱۳ ای جمال روی تو از بس جمیل / بر سر کویت شود مجنون عقیل
آیکه داری خال خوش بر لب نیل / بی تو باشد دامن من رود نیل
ای لقب بانت لعابت سلسبیل / بر درت باید ز خون من سبیل
میکنم وصف لب لعلت کنون / غوطه ها خوردم در آب سلسبیل
جسم ما چون مور و جان ما چو فیل / کس نکرده همچو ما جر ثقیل
ای زده داه من حسن جمیت کحیل / در جمیلان نیست کس چون تو جمیل
تشنهٔ دیدارم ای یوسف جمال / دامنم را کرده هجرت رود نیل
گر مبادت همچو مهر و مه زوال / باد عمرت همچو گیسوها طویل
انتظار یار و من در کوی یار / کودکان و انتظارم در سبیل
تا بکی تاخیر در اعمال خیر / ای ترا در کشتنم اجر جزیل
یار بر یک بوسه رخ در هم کشید / شد دل من تنگ از کوی بخیل
از دیار یار نامه بر رسید / دست یا شویم از آب سلسبیل
رو حسنت زار کرده عشق را / مور گشته پایمال پای پیل
حسن با بر بهشت حاجتمند نیست / چشم از غیبت آمور الجمیل
مور را پای ملخ دیدم خورش / بی برای رالیس خدا باشد کفیل
فیض رازق دستها دارد بخلق / دامنم پر کرد از خرما نخیل
کی بدامن پاک سازد اشک من / آنکه شوید جامه در خون قتیل
دائما داری توکل بر خدای / آنکه خرما کرد پیدا در نخیل
جز بخواب وصل کی یابم شفا / همچو چشم یار خود باشم علیل
جز براه عشق ای گردون سوار / غیر خجلت با منه در هر سبیل
میکشم می بسکه از خم غدیر / کاسه ام دارد مزاج زنجبیل
حافظا شعر علی دانی که چیست / هاتف آورد این سخن با جبرئیل

ردیف المیم

۹۱۴ مائل زلف درازت به بلا آیا شدم / دام بر دوش نهادی که گرفتار شدم

حسن سبزی بخط سبز علی کرد اسیر / دام همرنگ زمین بود گرفتار شدم
نسخهٔ عارضه ام بوسه از عارض تست / چشم بیمار ترا دیدم و بیمار شدم
خواستم سیر گل روی تو کردن هر دم / از نسیم سحری طالب رهوار شدم
کاستم در تب هجرت که فراقت [illegible] / لاغری آنقدر افزود که زنار شدم
او ز من نیست جدا باز من او خواهم شد / همچو موجی که بدریاست نمودار شدم
ملک الموت کجائی تو ممات است حیات / در غم گنبد نی خشکتر از خار شدم
شهرهٔ حسن تو شد راهزن عشق بتان / پای خود پی ردم و در رو بدیوار شدم
بخت خوابیده بخود خواب ز افزون گرد / ای خوشا بخت که خود دولت بیدار شدم
چون مزاج تو دماغ ست مرا لیس نازک / نام می برده کسی پیش که سرشار شدم
صد گنه کرده بیکدم نگرفتم آرام / پا سبک خیزی خود بسکه گرانبار شدم

۹۱۵ ای حور بجنت سر پهلوی تو باشم / در آتش دوزخ صنم از خوی تو باشم
وه خواب که سر بر سر زانوی تو باشم / در حیرت خود آئینه روی تو باشم
چون قعر سقر باد مرا خلد برین گر / در طاق حرم بی خم ابروی تو باشم
شد سایهٔ بام تو مرا تخت سلیمان / هر چند که مور سر کوی تو باشم
هرگز نتوان کرد ثنایت سر موئی / هر چند زهر موی ثناگوی تو باشم
در دامن کهسار جهان شیر شکارم / هر چند که صید رم آهوی تو باشم
با آنکه نظر ارض و سما دوخته باهم / چون برق جهان قطب تکاپوی تو باشم
لقمان چه مسیحا نتوان کرد علاجم / بیمار از آن نرگس جادوی تو باشم
دشنام بده گر نه بیچ سه ام از لب / تا آنکه همه عمر دعاگوی تو باشم
از شیر فلک جمه بی سجده نگیرم / آن روز که همراز سگ کوی تو باشم
جز ظل هما نیست مرا شب بزمانه / زان روز که در سایهٔ گیسوی تو باشم
زاغ سر صحرای من ست آهوی کعبه / تا صید کمان مهرهٔ ابروی تو باشم

آندم که کنی قتل علی را تو چو خسرو
خلقی همه سوی من و من سوی تو باشم

آفتاب از بران

۹۱۶ چها دیدم ز توبه کردن و غم و ملامت هم / نباشد دور در دم تا دم مردن ندامت هم
بود از دم مد نظر روی تو قامت هم / چها خجلت کشید خورشید از رویم قباحت هم
ز بیم حشر در آتش نگه داری جا بخود را / نماند خون من دامنت قاتل ملامت هم
همه هر با درا دیدم لبس کهف المسان [illegible] / نه با آنچه ادای من زده امامت هم
گر بیابم در درد بیان [illegible] / ز را رفتن از کوی تو نی روا [illegible] هم
مرا کشتی و خوشنودی نخم خوشنود ترا / دم توآمدم محشر چنانچه خواهم سلامت هم

هلالی سان علی از پا فکند آن قامت موزونم
که فردا نخیزم بلکه فردای قیامت هم

گر بیابم دیده پاسبان سگ دامن هم / [illegible] هم
نگاه هست چه کارم [illegible] خواهم لسان هم / کرا باید لذت [illegible] هم
مبارکباد دشمن [illegible] از جان ما / کنون [illegible] هم
شب هجر مرا شاید صباح وصل او باشد / نخواهم [illegible] یار من هم
ز دود آه سوزانم ز آه شعله افشانم / نمی بینم [illegible] روشن هم
کشتی خار است از پا من نخواهم [illegible] / [illegible] زخم سوزن هم

هلالی کشته شد اینک علی امشب بحمد الله
ز پند دوست فارغ گشتم و از طعن دشمن هم

ز بهر اینکه گردد بر سر سنگ است مینالم / باین سفله مقابل بودم تنگ است مینالم
ز بهر اینکه با چرخم سر جنگ است مینالم / ز بهر اینکه میدان فنا تنگ است مینالم
ز بهر اینکه عالم جای نیرنگ است مینالم / پی پرواز من بس جهان تنگ است مینالم
تنم نال است و نالد رخ سو غم من [illegible] / به هجر آنکه فرش از زنگ است مینالم
عذر از شکسار [illegible] گرد هیش من / ز بهر اینکه [illegible] سنگ است مینالم
مبادا [illegible] خط [illegible] / ز بهر اینکه [illegible] رنگ است مینالم
نه عالم هم نه هجر [illegible] / نشسته [illegible] سنگ است مینالم
نه عالم گر آدم من جهان دو [illegible] / سحر از شهر و از [illegible] تنگ است مینالم
ز دانائی شود دیوانگی پیدا چه می خندی / سر بهلول ز بیم چرخ هم تنگ است مینالم

تا آن کار فردا در ته خاک است می بینم / تن آنکس که [illegible] تنگ است مینالم
چه گر از کل اندامست [illegible] / دل آن گلبدن از باده سنگ است مینالم
مبادا غیر من [illegible] / خطش بازمین [illegible] دام همرنگ است مینالم
مبادا [illegible] / رقیب زشت رو [illegible] لنگ است مینالم

کلیم آسا منی نالم علی از تنگی عالم
دمی بی ناله بودن در قفس تنگ است مینالم

به بیداری رسیدی خانه ام یا خواب می بینم / شبی مهمانم امشب یا مهتاب می بینم
جهان از چشم بختی شاید که عالم را کنی مسلخ / [illegible] از خنجر قصاب می بینم
لب لعلت خون کرده جگر کان غنچه ها را / که دندان ترا از در نایاب می بینم
نهادم سر بر آن [illegible] / چنین [illegible] می بینم
خیال آن لب و دندان بسجه ماندم زاهد / بیا در ابرویش خود زنده محراب می بینم
چگونه حال سحر با تو ابر کرم تو / بدریا خویشتن را ماهی بی آب می بینم
عرق آلوده رخسارت [illegible] / [illegible] گل با شبنم شاداب می بینم
بهار [illegible] / [illegible] حال بیتاب می بینم
خط لعلت مشک تر [illegible] / هم از آب خضر این سبزه را سیراب می بینم
چگونه با تو شکوه میکنی ای تنگه از خصمی / همه [illegible] در دل احباب می بینم

شب مهتاب اندیا شب مهمان علی امشب
به بیداری رسیدی خانه ام یا خواب می بینم

تو سید میروم به تمنائیت قسم / جانم بلب رسید به غیبایت قسم
بالای تو بلاست ببالائیت قسم / طوبای عاشقی تو به طوبائیت قسم
زیور نه زیب تست بزیبائیت قسم / پنهان پری شد از تو به پیدائیت قسم
[illegible] کهنه پیر / بس ناتوان شدم به توانائیت قسم
[illegible] / تلخ است زندگی به شکرخائیت قسم

بمعنی زنگیسه از موید

جانب پوست کشیدن چهار پایان

جانا بیا که از آتش عشق تو بالیا — جانم کباب شد به تماشائیت قسم
گل را ز روی تست گریبان هزار چاک — سر راست بندهٔ تو برعنائیت قسم
مرآت حیرت است ز دیدار روی یار — دیوار و در چو من بتماشائیت قسم
غربال زخمهای کهن سینهٔ مرا — مژگان کنون تر ز بصفت آرائیت قسم
روزی اگر تو خنده دندان نما کنی — هر عقده وا شود بمعمائیت قسم

فرزانه الیست همچو علیم کسی مگو
واقف ترا بهین سر سودائیت قسم

۹۲۳

خویش را ناخوانده پیش یار مهمان میکنم — داغ دل را بر سر خوانش نمکدان میکنم
آه خنک سازم دو چشم از دیدن عفو عفو — بر ظهور رحمت حق کار عصیان میکنم
عزم وصل آن لطیف اندام پنهان میکنم — در خیال نازک خود جسم را جان میکنم
تشقهٔ سنجو اهم کشم جانشان سجده ها — محتسب گر یافتم خون مسلمان میکنم
زیر باد دست جنون چاک گریبانم سیاه — دامن خود را کنون چاک گریبان میکنم
بوسه بگیرم بیابی از رخ پر نور یار — بسکه در ره ورد هزاران دو قرآن میکنم
نامانده جز امید وصل جانان در جهان — دامن خود را پر از گلهای حرمان میکنم
فکرها دارم که حیران گیرم از لعلش بوسهٔ — خویش را گم در تراش آب حیوان میکنم
لشکر از دیوانگان خواهم کشم بر ملک عقل — خویش را در وادی عشقش چه حد خوار میکنم
تا بنا سازد چو قصر یار در ملک جنت — بسترم در خواب صد منت ازان بر میکنم
کلبهٔ ویرانی دارم بهر مسمار هلال — رفته رفته خویش را روز بحیران میکنم

خوش تر هیا میکنم در شوق شکیبا علی
دیگران در گریه من در خنده طوفان میکنم

۹۲۴

فی سواره که مشق انتظاری میکنم — عمر میگذرد و گذر در رهگذاری میکنم
بر سر کوی کسی زین ره گذاری میکنم — کاندرین آمد شدن خود را غباری میکنم
میروم در شهرها از شهرها در شهرها — درد پا را بیانها در دیاری میکنم
می نشیند در سر آن باغ خوبی در گرام — اگر سر کوی خود سیر بهاری میکنم
پیرو دشمن ازین ره جانب من میرسد — رفته رفته خویشتن را نیز خاری میکنم
شاید آن شوخ حسن بی وعده آید بر سرم — عمر خود را مدت را انتظاری میکنم
قابل اظهار حال عاشق و معشوق نیست — کی کسی غیر عنقا رازداری میکنم
کس نمی یابم که گردون ازل خویش — منکه از مدت تلاش رازداری میکنم
حرف با دشمن دو تصدیق آن خواهد بمن — عاقبت چاره گشته آری آری میکنم
میرود بر تربت دشمن از برای فاتحه — دوستان من خویشتن را در فراری میکنم

چون ظهوری و حسابی خود علی سر دفترم
هر که ارباب محبت را شماری میکنم

۹۲۵

تا قیامت ز دل آه کنم — نیست ممکن بدلش راه کنم
گر زند تیر کمان ابروی — از همه موی بدن واه کنم
طائر بسمل اگر یابم باز — حال دل را رقم ایماه کنم
داغ گردد گل تر گر جانان — نسبت روی تو با ماه کنم
جان نیابم بتن از وقت وداع — حفظ حق را بتو همراه کنم
گر دهی بوسهٔ رخسار خودم — قصهٔ زلف تو کوتاه کنم
بوسه تا از زنخدان نکشم — خانهٔ خود بسر چاه کنم
گر کنی قصد شکارم سر دشت — روی خود سوی کمینگاه کنم
گریبان جور تو سازم در خلق — دوستان را همه بدخواه کنم
جز ازین با تو محبت نکنم — هر که گوئی همه والله کنم

کاهش دل چو علی بنویسم
نامه انشا به پرکاه کنم

۹۲۶

فرق صبح نباشد از شامم — برد آرام دل دلارامم
بیکسی میکشد مرا ای وای — کس نبرده بیار پیغامم
حلقهٔ گوش خویشتن گشتم — که خرید است یار بیدامم
در ره عشق پخته گردیدم — در ره عقل همچنان خامم

ل بفتح اول و سکون از خطا درگذشتن ۱۲ از کشف و منتخب
ک بفتح اول و ضم فا د شدید او بسیار درگذارنده از گناه کسی ۱۲ از غیاث

چه ذلیل است دشمنم هر جا — یار تا کرده است اکرامم
غرقم شد فزون چنانکه بخلق — یار تا داده است دشنامم
صید من صید کرده است مرا — خط و خال است دانه و دامم
بخت صفتش کنم هزاران بار — گو دهد یک زمانه الزامم
نقد جان خصم را دهم ربا ر — بوسهٔ یار گر دهد وامم
زیر بامش برید تا بو لم — نیست جز چشم یار بادامم
باز آیم بخانه از قرقد — بر لب یار گر رود نامم

چون ظهوری علی بهم تم ز فرقت
عشق خمخانه ریخت در جامم

۹۲۷

چگونه یم بجز یار عالی مقامم — گر او نیست جز من چرا او کند اکرامم
سلامت بماناد تا حشر آنکه — بدشنام داده جواب سلامم
چه می پرسی از دوست [illegible] — همیم آفتاب و سپهر است جامم
بود بی بهائی بجانان پیامم — بود بی جوابی ز جانان سلامم
بگوید کسی حال من پیش جانان — همین باشد ای دوستداران پیامم
سر دشمنی تو کم از هلالم — پی دوستی تو ماه تمامم
حلالم بود با تو آب صراحی — بود بی تو آب سکندر حرامم
نخواهم ز آب خضر قطرهٔ چلبه — لعاب دهان تر تشنه کامم
برآید اگر آن مه مهر بامم — شود مستقف گردون ان زیرم
بود قدر ها اسم را بر مسمی — ز لعل لبش میکشد بوسه نامم
چو خورشید لرزان بود هر سحرگه — شده آن بت شوخ زان لرزه اندامم
نگیرم بکف مهرهٔ ملک ختن را — بود طالب بوی زلفت مشامم
در آن بنا گوش باشد چو دانه — که زلف پریشان او است دامم
بود در سفر همرهم آن پریوش — ز صبح الوطن خوش سواد است شامم

زحال علی تو چه پرسی ظهوری
من از شور بختان شیرین کلامم

۹۲۸

جانرا بدل ز سوز غرامت بسوختم — تن را بکار دل ز ندامت بسوختم
چون رستیم بهجر از موج بحو شمع — خود را باشک گرم اثبت بسوختم
هرگونه وعظ و پند نمودم دو عاشقان — دل را چو دشمنان بملامت بسوختم
آتش زدم بخانهٔ پندار خویشتن — چون از کسان بشفقت اگر بسوختم
پهلوی یار بودم و آمد عدو بجا — بی آتشی بحال سلامت بسوختم
عزم سفر نمود که جان در تنم نماند — جانا چه رفت رخت اقامت بسوختم

برخاستم علی همه تن مشتعل ز قبر
یک شمع تا بصبح قیامت بسوختم

۹۲۹

داغ جنون عشق او تا شد چتر شاهیم — بقلعهٔ [illegible]
داغ جنون عشق او تا شد [illegible] — با ماه مهر [illegible]
منکر خوان من شود قاتل [illegible] — [illegible]
منکر خوان من شود قاتل من [illegible] — پیر فلک [illegible]
بدر کمال چون شوم در ره عاشقی اگر — همچو هلال جان من [illegible] کاهیم
حالت من چنان شد هیچ عجب نبود اگر — دشمن من [illegible] عذر خواهیم
گاه با تشنم زند گاه با هم ز رشک — گاه بهمند رم کنند گاه کنند باهیم
همت من نگر که دشمن ده رسوی من مرا — غرقه نشد بآب چشم خرقهٔ خانقاهیم
روز وداع یار من کم نبود ز روز حشر — نعرهٔ صور شد ناله صبحگاهیم

عفو اگر کشد علی دامن مجرمان بخلد
دوزخ جاودان شود خجلتی بیگناهیم

۹۳۰

یگانه تا شدم با یار خود بیگانهٔ خویشم — زرشک چشم من هر گرد تماشای خانهٔ خویشم
عجب یاری گزیده بهر من [illegible] — چه جانانه که مجنون دل دیوانهٔ خویشم
دلم را سوخت [illegible] — تو گفتن درین سر ما آتش خانهٔ خویشم
خیال شعله روی آتشی زد در دلم اکنون — چو شمع بزم یاران زمر پروانهٔ خویشم
جدا باشم حباب آسا ز هوش تا سر دارم — نمی باشد جدا جانان ز جانانهٔ خویشم

ل پشیمانی و عذاب ۱۲ از کشف و صراح

زخود زنار میدارم چو تسبیح سلیمانی
چنان خود کعبه خویشم که چندین بتخانه خویشم
پریشان خاطر بیا جمع بنشین در حلقه ام
درین حالت تو گویی زلف خویشم شانه خویشم
بشوق بدنت البسن پریشان خاطر هم
سیه بختی خویشم جانان من افسانه خویشم
شنیدن آن بحر خوبی نیز اشعارم ز قسمت
صفای طبع را نازم که دریکدانه خویشم
دری بسکیم سید که از جانان ستم گیرم
برین پیری بآید رس که بطفلانه خویشم

خزین آسا نمیدارم علی پروا سی میخانه
٩٣١ چو چشم خوش نگاهان سرخوش پیمانه خویشم

بیا که جامه تن آغوش چون کمان شده ام
چنانکه شد قدم از سینه ام آشیان شده ام
زسوز هجر تو فریاد میکنم ظالم
چو شمع زیر فلک جمله تن زبان شده ام
چو داغ سینه اغیار مهر می سوزد
که من بمنزل آنماه میهمان شده ام
سبک شدم بنگاه رقیب سنگ دلی
بخاطر تو چو کوه گران تپیده ام
چو گرد باد هوای تو در سرم پیچید
چو خاک کوی تو گشتم بر آسمان شده ام
سما اوج وصالت نمی رسد بسرم
بدام هجر تو گوشت استخوان شده ام
امان غیر بود باز ماندن از قتلش
بقتل کردنت آید و در امان شده ام

مرا نسیم بهشت است همچو علی صرصر
٩٣٢ که من بکوی تو خاک آستان شده ام

عاشق یار بی دهان شده ام
از همین وجه بی زبان شده ام
طاقتم طاق گشته روز فراق
چون نگاه تو ناتوان شده ام
دور از آن روی همچو ماه تمام
بر در خویش نیم جان شده ام
غم یاران تمام خونم خورد
بی سگان تو استخوان شده ام
ای نشان تو آسمان زمین
در تلاش تو بی نشان شده ام

پند خسرو علی چه گوش خورم
٩٣٣ مثل خود پند مردمان شده ام

چیزی بغیر از غم فرقت نخورده ایم
ما هم نصیب خویش ز بزم تو برده ایم
خود را ببزم یار چو پروانه برده ایم
جان از الم بسوز شمع جمالش سپرده ایم

بی تو وجود ما نبود همچو نقش پا
بی دون نوری لوح دو عالم سترده ایم
ما هم ز بحر اشک جدائی آشنا
خود را اگر ز مردم آبی شمرده ایم
لب میگزیم از سر حسرت که وا دریغ
جان بر لب است و بوسه لعلت نبرده ایم
جای عصای سد دو شمشیر آزرید
کاندر خیال ابروی خنجر زار مرده ایم
ای جان بیارهای نگاه بهت تیر قو
از تیغ ابروی تو بدل زخم خورده ایم
رفتند حاجیان طرف کعبه حرم
ما هم بکوی یار بسر راه برده ایم
فصل گل است و جمله کسانند باغ باغ
ما حال همچو غنچه علی افسرده ایم
جان را بدست دی مهر و سپرده ایم
وز داغ صد هلال زخم خورده ایم
ما نام خود ز صفحه هستی سترده ایم
وز دفتر جهان ورق آب خورده ایم
کوثر بچشم زاهد خشک آب چشم
دامان تر برو جهنم فشرده ایم
بینیم سرو را که بیک پا چه میکند
ما در زمین عشق تو هم پا فشرده ایم
سستی ما نهان چه شود پیش مردمان
آب از خم غدیر سر خلق خورده ایم
آسان بود محاسبه روز بازپرس
ما با خدا معامله خود سپرده ایم

اکنون علی بقول فغانی بمیکده
٩٣٥ دل را بچشم و غمزه ساقی سپرده ایم

خواهم که از حقیقت محشر خبر کنم
سر بیدار لیک همچو خود تن در کنم
بهتر ز نقد جان نبود میکنم فدات
بر عارضت نثار چه شمس و قمر کنم
باز آمدم طبیب نه تدبیر عافیت
سازم علاج دل که دوا جگر کنم
پرواز قصد بام تو آمدم سر زد مرا
بیداز سپهر برین بال و پر کنم
روشن نمیکند شب تار فراق را
از نارسائی چه چراغی که بر کنم
ای چرخ نور عارض جانان ندیده
من از چه رو بجانب مهرت نظر کنم
بیدار کیم نثار بخوابی که ما برو
بنیم بسر ستاده اگر چشم تر کنم
خاک افگند بدیده خصم درون قبر
بیهوده گوشتی که پی سیم و زر کنم

صد جوی شیر کندم آسان بود علی
از مشکلی که شام فراقش سحر کنم

خواهم سر تیغ گر بگیرد از نظر گم
من سینه را سپر ز عدو بیشتر کنم
مستسقی ام اگر سرزنش کنم بیان
هر سنگ را بخانه او نوحه گر کنم
سید المود ثانی آن پری عزد رحسن
عکس نثار صورت آئینه گر کنم
دارم خجالتی که صنم زر فته جان نثار
روز وداع گریه بدیوار و در کنم
درد دلم علاج پذیر اعزیز نیست
هر چه درد سر بسر چاره گر کنم
ترخیص یار کرد خجل آنچنان مرا
هر کس که میندم بر خنش گریه سر کنم
جانا بیا که دست بگردن کنم ترا
وین شاخ خشک را ز رخت بارور کنم
ناچار گشتم ای دل مضطر کجا روم
جانان اگر طلب کندم پا ز سر کنم
یارب من از درازی تیره شب فراق
دارم گمان که بعد قیامت سحر کنم

روز وداع از من سلی صفت علی
٩٣٦ با هر که رو بروی شوم گریه سر کنم

پیش کسان بیان فراقش اگر کنیم
مانند کلک هر سخن از گریه سر کنیم
پنهان درون شعله جهنم نمی شود
تا کی بیان هجر تو مختصر کنیم
ما شد نفس کشی جهنم هوای سیر
ای دل بهانه منت امان تر کنیم
این دشت پر خاک فرو برد کاروان
رو نیز گم شود چو سر راه بر کنیم
ما بی بعشق ما نبرد شمع انجمن
خود چشم بر هوا چه او بر دگر کنیم
ای خضر عمر راه بملک عدم نما
تنها چلو نه زندگی خود بسر کنیم
اینگونه شد تمیز خلائق بدر ربا
صد عیب میکنند اگر یک هنر کنیم
یک لحظه بیش نیست همه طول روز حشر
حال شب فراق اگر مختصر کنیم

باشد شفیع روز قیامت نبی علی
٩٣٧ جان را نثار مقدم خیر البشر کنیم

تا کی تلاش بر ترخوش بال و پر کنیم
فریاد خویش را صد پیغام بر کنیم
سودا اگر درون سر ما سلامت است
دیوار قید خانه در بسته در کنیم
خاکستر است بسکه اکسیر اعظم است
خاکی بسر ز کوچه آن سیمبر کنیم
تا دم شوی که ما زنه بینی خود آئینه
ما از جفا و جور تو اظهار اگر کنیم

روزی رسان خیر او سفر صور بیقرار
در زندگی برای چه عزم سفر کنیم
باش ای اجل چه جرم نمودم که این سزا
گر کوی یار جانب جنت سفر کنیم

باشد ز ابر و برق علی داستان ما
٩٣٨ یکحرف حال خویش بصد گریه سر کنیم

گاه در کوی کسی من نیز مسکن داشتم
یک نظر بر یار سوز مهر برزن داشتم
شرط انصاف است در بزم تو جنت فیض
آخر ای یاران بکوی یار مدفن داشتم
بر تنم نماند ز دست این دیوانگی
شاخ را دادم گلی پر خار دامن داشتم
چون ما حق از خلائق زین دو بزدا اشت
ورنه اندر سینه آهی چرخ افگن داشتم
خصم آخر یک تن عیب نهانم را اگر
گرچه ظاهر بر و یار صد فن داشتم
وای بر فصل بهاران کاین شگر باغبان
سوخت نخلی را که بر شاخش نشیمن داشتم
شوق دیدار تو آورده مرا از زیر فلک
پیش از این آوارگی در خلد مسکن داشتم
چشمکی نیز خورشید قیامت آن چراغ
کاندرونش آب گریه جاری روغن داشتم
خنده زد بر گریه چشم بهم زد دل
از پی این برق باران جمع خرمن داشتم
آه ناچاری بود گر نشنود آن گلعذار
دو زبان بر حال خود مانند سوسن داشتم
عارض گلفام قیامت سیر دیدم همچو آب
کاندرین گلشن صبا برقع فگن داشتم
حیف خرامم نیامد لاله و کرد داغها
بر امید سیر او در سینه گلشن داشتم
جامه زیبا عیب نی کمن دیوانه را
گر نه دامن داشتم صد چاک دامن داشتم

چون کلیم آخر علی ذوق از طلب بازم نداشت
٩٤٠ خوشه چین بودم من آنروز یکه خرمن داشتم

بیش از این الفت بیار برقع افگن داشتم
سوز دل چون آتش اندر سنگ و آهن داشتم
جلوه دیدیم در شامی سرابی دلا
تا سحر چشمک برق شعله افگن داشتم
ای فلک تا چند میتازی بقرص آفتاب
آه ما هم پیش از این نانی بروغن داشتم
حیف جانان را دهن باشد نباشد چه عیب
ما نه بادشاه او شوق شنیدن داشتم
سوز هجرش سوار نعل در آتش گذاشت
طوق آهن گلو از نعل توسن داشتم
بهر دیدارش بدن سر چون گل بلوری
دائما طوفان گریه تا بگردن داشتم

یا الهی قاصد آتش بپای ما چه شد / با وجود آنکه تخصیص قدم من داشتم
سخت پرده اندرون دیده ما چون زند / ما جمالش را نه از بس شوق دیدن داشتم
تشنگ با دا آب دیده کاین عدو جای زد / آه یک جا نه خاک کشتن بر تن داشتم
آن کرامی مجرمی بودی که بخیه مینمود / ما که زخم خود نهان از چشم سوزن داشتم
کی حریفم آب حیوان را بخاک کوی یار / بسکه از روز ولادت شوق مردن داشتم
از ته دل طالب لعل لبت شد نظر / ما بدخشان ها ز لخت دل بدامن داشتم
مشرب خود را امیدانیم الا انتقد / گه بکف تسبیح گه زنار گردن داشتم
این خرابیهای ما رو دار عشق کسی / مصلحت با شیخ و صلح با برهمن داشتم
کی تواند بخیه کردن سینه ما هر کسی / زخمها باریکتر از چشم سوزن داشتم
بعد ذبح فتنه دوران تا شاگرد وقت / کاش تا محشر چنین با طبیبه داشتم

وای بر ناموس و ننگ ما که حاجب شد علی
ورنه با او جذب مقناطیس و آهن داشتم

۹۴۱
شیوه الفت که با گل پیرهن میداشتم / چادر گل در بغل بهر کفن میداشتم
چون جدا گردید یار جان تن از من جدا / خود تهی از خود برای یار تن میداشتم
تار زنار است اکنون حیف در گردن مرا / رشته الفت که من با برهمن میداشتم
سوزش چشم حفاظت کرد اندام مرا / چشم حسرت سر زاغ و زغن میداشتم
سایه ام پوشید تاریکی شب فرقت دریغ / صورت مونکسن ای خویشتن میداشتم
اعتبار مردمان هرگز نمی باید نمود / یافتم بر عکس اکثر را که ظن میداشتم
ای صبا اکنون ببین تنهائی کنج قفس / آشیان من هم بوقتی در چمن میداشتم
از شکسته حالیم حیفی نخورده یار حیف / گرچه در یک سطر نامه بسته تن میداشتم
خشک شد جانم بدل دیدم که یا بینا آن / آرزوی آب از چاه ذقن میداشتم
غم ندارم گر بمیرم عاقبت جان رفتنی است / هی کجا درد دلم باشد که من میداشتم

در جنان رفتم علی روز قیامت کاینچنین
اعتقاد اندر جناب پنجتن میداشتم

۹۴۲
ای خوش شاد قبیله جا اندر وطن میداشتم / خار حسرت در دل مرغ چمن میداشتم
کس نیامد بهر قتل ما سوی میدان ما / گر غبار خاطرش در بر کفن میداشتم
رفته رفته همچو تار سبحه آخر وا شکست / اعتقادی ما که با شیخ زمن میداشتم
بیستون جوی شیر و حیرت شیرین کرده یاد / چشم حسرت بر مزار کوهکن میداشتم
سینه خود با غزالان حرم کرده هدف / انتظار آمد ناوک فگن میداشتم
با همه سامان که بود از دین ایمان جاه و دل / بر سر ره انتظار راهزن میداشتم
کش بیاد دشمنان و دوستان ای بادرن / ما ز خاک کوی جانان پیرهن میداشتم

زلف … آتش علی جوش جنون … المود
خار دشت از شاخ آهوی ختن میداشتم

۹۴۳
آن پریرو را پری خانه همان دام / اندرین پروانه از جنت بهاران داشتم
گریه روز و شب گوهر صدف خنده ز لاله / لیک از غم رقیبان زخم خندان داشتم
روح من ننگ جهان … گشت … / در فراق گلرخان آزار ریحان داشتم
همچو نقش پا غبارم از جانان نخواست / آب افشانی ز چشم اشک افشان داشتم
زخمها خوردم ز تیر چرخ … / طائب گل … خود صد گلستان داشتم
با طبیبانم چه نسبت با مسیحایم چه کار / منکه درد خویش را از خویش پنهان داشتم
یافتم در باره خود زاهد هزار اندر هزار / آنچه در دل از صفات ماه کنعان داشتم
میکشد از پهلوی مسجد مرا زاهد آن / ربط همدردی که با ناقوس … داشتم
چون رود از دل برون تا جان … / همچو مقناطیس … بیخود پیکان داشتم
چون نگشتی آنچه خورده … / همچو ابر اندر غبار خویشتن باران داشتم
نیست جز دوران سر اکنون … / من بجز رساده … قرآن داشتم
شاه خوبان قابل … / چشم گریان داشتم یا زخم خندان داشتم
بر حقیقت کس نبرده پی زحال … / حیف کاین آئینه اندر بزم کوران داشتم
شد دلم سی پاره از تیغ غم مصحف رخی / خود مسلمان بودم و عشق مسلمان داشتم

چون ولایت در ازل از بهر تقسیم آمده
خود علیا من نظر بر شاه مردان داشتم

۱۔ تاکید ۱۲ از غیاث۔

۹۴۴
بوسه کاکل امید جان جانان داشتم / ما برات خویش بر شاخ غزالان داشتم
ای اجل مهلت بده یک دو روز … / ما ز جانان هفته عشره عهد و پیمان داشتم
در شب وحشت نمی پرسد کسی از حال ما / تا لب قبر محبان عزیزان داشتم
عاقبت … بر سر خود را … نهاد / آرزوی کافر ما از مسلمان داشتم
بسکه چون سر چراغان داغ … / جا بر گلگاه زین چشم عریان داشتم
اتحادی نیست یک جان و دو قالب اینچنین / بر زبان است آن رازی که پنهان داشتم
تا قیامت شعر ما مرقوم باشد در بیاض / روشنائی … داشتم
بر گمان عارض کس در شب وقت نیک / تا سحرگاهان نظر بر ماه تابان داشتم
زلف جانان و دگر … عمر نوح / بر سر کشتی چشم از گریه طوفان داشتم
دولت فغفور و قیصر پیش ما قدری نداشت / ای خوش شاد قبیله جا در بزم جانان داشتم

دشمن دانا ربود از جای جانان را علی
وا دریغا وای بر ما یار نادان داشتم

انچنان شوخیها شده گریبان گیر ما / آبله با تلاش قاتلان … میداشتم
آئینه شد از برای گفتگو رخسارها / طبع طوطی بود عشق نوخطان میداشتم
عمر نشد … / در دل شب ناله ای از نوشیروان میداشتم
بی صدا جرم گشت کفن بر ره گذاشت / اینچنین انصاف گستر شهریاران میداشتم
کس نکرده باز پرس خون ما از قاتلان / شاید اندر خلق جان رایگان میداشتم

همچو مضمون را علی کز عالم بالا رسید
زیر گردون جستجوی قدردان میداشتم

۹۴۷
تا درد آن سینه ای دل … داشتم / آبرو با چشمه کوثر برابر داشتم
نشنود گر یار حال … / گوش خود من نیز پیش ناصحان کر داشتم
قیمت بوسه … / سالها اندر دهن یاقوت احمر داشتم
خود پریدم از نشیمن سوی دام دانه اش / از برای صید گشتن گوئیا پر داشتم
عقل و هوش و ننگ و ناموس دل … / کرده ام از خانه بیرون تا بدر بر داشتم
همچو توبت را تمنا کرد می از سیم خام / سنگدل افسوس لی رفت آزر داشتم
حال طومار … قاصد … یافتم / گفت علمش نیست الا باریک خر داشتم
خنده مردم نبود از روی خندید … / هر دو عارض … داشتم
شعله آه جگر از بس دماغم سوختی / در میانه گر نه با دیده تر داشتم
گریه میکردم سحر با ماه سیما از شبی / در خیال گردن او سلک گوهر داشتم
آفتابم رفت از بر صبح چون … / بر سر از فریادها دیوار و در بر داشتم
بیم صبح در شب وصلش مرا ذبح … / تا سحر گوش بر الله اکبر داشتم
میگرفتم بوسه رخسار خط … / پیش مردم مصحف کشاف از بر داشتم
همچو قطب … / گرچه اندر گردش افلاک اختر داشتم

یافتم دو قصر در جنت علیا سرخ و سبز
پیشوائے خویشتن شبیر و شبر داشتم

۹۴۸
یار ساده صاف سینه آنچنان میداشتم / آنچه در دل بود او را بر زبان میداشتم
گو نرفتم لیک آگاهم ز حال رفتگان / سرمه در چشمی ز گرد کاروان میداشتم
حلم و اعطا و احسان و تعمیل … / همچو جان خویشتن گوش گران میداشتم
جلوه ها … لعل لب دندان … / در نظر با نیز گنج شایگان میداشتم
گر نباشد ابر در گرما سر مرقد چه غم / دود آه خویش را چون سایبان میداشتم
دامن قاتل نه دستم رفت نا طاقتی / میکشد حسرت که جان ناتوان میداشتم
با سگ جانان هما حق ستیزه میکنید / منفعل باشم که مشت استخوان میداشتم
گردمی عرض آنچه میدانستم از حال … / گرنه من هم حرمت شیخ زمان میداشتم

چون نصیبم دولت دنیای دون باشد علی
در سخن از نظم ملک جاودان میداشتم

۹۴۹
اندرون دل تب هجر بتان میداشتم / همچو سنگ لاله ز آتش نهان میداشتم
ننگ عشق و غیرت مومن با هم در قفا / همچو یار از ما حجاب از ناصحان میداشتم
آستان … نصیب … کس / پای اندیشه سر بر آسمان میداشتم

۹۵۰
همه ما غا تا بدوش خویشتن … / مغز سر سودای گیسوی معنبر داشتم
درد سر گردید در سودای زلف عنبرین / بر جبین جای صندل اشک از فرد … داشتم

امی غنچه تنگدل ماندیم پیش فرمان زرو
تا میان کیسه خویشتن زر داشتیم
[illegible] گردی خوب کردی آنچه میخواهی بکن
داد بیداد و ترا بر روز محشر داشتیم
بهر زر خواهد مرا [illegible]
[illegible]
[illegible] چشم بد از حسن افزون [illegible]
از رخ و خال رخش اسپند مجمر داشتیم
[illegible]
خلق حیران بود [illegible]
حال ما [illegible] چشم [illegible]
دوش از تاج جمشید ساغر داشتیم
جام خود بر چرخ بردش [illegible]
روز وصل از کاسه فغفور ساغر [illegible]
[illegible] حشمت بر قد صنوبر غلط گر
تخته در تابوت [illegible] چوب منبر داشتیم
[illegible] لب [illegible]
پیش دل از آن [illegible] سینه خنجر داشتیم
دین و دل را بر دار خال هندی
کاین متاع من دل [illegible] داشتیم

تا ز عصیان علی در روز محشر پاک شد
شافع روز جزا همچون پیمبر داشتیم
۹۴۹

مشتاق دیده بازی سرو صنوبرم
در عاشقان آن قد بالا چه [illegible]
تف باد بر امارت دنیا من فقیر
در قیصر چون روم شهنشه برابرم
آخر به غیر کند کار [illegible] غیر
من از برای نامه خود خود کبوترم
یارب چه چشمه است [illegible] جان من
هر دم بیاد داد ز الله اکبرم
پاشاه وقت تاج بگوید که عدل من
هم از دگر رفتی و هم بهر دیگرم
شبنم اگر به دامن گل خواب میکند
بر خاک کوی یار بود نیز بسترم
پاس ادب نداشت سر کوی او دو [illegible]
طفل سرشک دیده خونبار ابترم
عطار را بگو که نسازم بعطر کس
وقت وصال کز عرق او معطرم
هشیار رقیب که باشد [illegible] عشق
خون عدو حلال ترا ز شیر مادرم
بر دوش [illegible] تیغ کشیدن چه فائده
ای [illegible] رخ ابرو تو [illegible] تیغ و خنجرم

زانرو در جحیم علی [illegible] مرا چه خوف
والله خاک نقش کف پای حیدرم

در سحر چشم دوز خورشید درم
گر ز طالبان آن رخ تابان [illegible]
امد آن صبا که رسد نامه ام شتابان
برداشت مرغ نامه بر بار ز دفترم
[illegible] حسن مرا ای [illegible] نمود
هر چند سبزه زار خطت بود منظرم
انجا که [illegible]
[illegible]
[illegible] شب [illegible] وصد [illegible]
صبح [illegible] بود شام محشرم
هشیار شو غفلت ای [illegible] خود مست
ساقی بدست جام نه استاده بر سرم
باید شکار فربه [illegible] شکار کن
من مرغ ناتوان [illegible] لاغرم
ساقی بریز بر دهنم خود غدیر خم
دانی که این شراب [illegible] کوثرم

واقفت هم ز راه جنان غم مخور علی
شاه نجف امیر عرب هست رهبرم
۹۵۱

ساقی بیا که چشم براه است باز جام
دلرا کنیم آئینه از مهر لاله فام
آماده باش بهر سفر توشه بسیج کن
دیدی که این سرا نباشد [illegible] مقام
بر بام یار ز نیر بر آمد شب هلال
ماه تمام دیده چه خوش ماه ناتمام
سرخی رنگ بین [illegible] قبای سفید او
خالص طلا نمود تن یار سیم خام
هر مرد در [illegible] آن زنده میکند
باشند مرده زنده دلان [illegible] نام
تو آفتاب حسن جهانتاب بوده
گاهی نکرده صنما [illegible] رخ بام

دیدیم هلال و باز رخ یار دلنواز
ماه تمام گشت علی ماه ناتمام
۹۵۲

ساقی بیا که شد [illegible] شکل جام
باید که این هلال کنی [illegible] عام
شد پخته جنون محبت دماغ ما
در بزم ما چه دخل بود [illegible] عقل خام
شاید [illegible] وصل تو گردد شکار را
بر استخوان خویش بگستردهایم دام
انگشت حیرت است لب [illegible]
گلگشت باغ [illegible] لاله فام
زنار گر [illegible]
کافر بچه نشد [illegible] حیف رام
ای مردگان [illegible]
بر خاسته [illegible] مقدم
رسوائی و ملامت عشق [illegible]
دانیم ننگ و عار علی [illegible] ننگ و نام

۹۵۳
بوسه بر گیسوی شبگون میزنم
لشکر غم را شبیخون میزنم
صبح کی دارد شب تنهائیم
آتش اندر سقف گردون میزنم
بهر بیداری بچکش صبحدم
خاک ماتن را آب افیون میزنم
از سر من آب اشکم در گذشت
دست و پا چون موج جیحون میزنم
مار زلف تو مرا بگزیده است
بر رخ خود آب افسون میزنم
کی رهائی یابم از زندان عشق
از خطت فال همایون میزنم
آه من آگاهم از حالات عشق
نعره ها بر حال مفتون میزنم
میزنم بر هم زمین و آسمان
فال بر ملک فریدون میزنم
بر فشاندم بر دو عالم آستین
لت بسر ملک فریدون میزنم
سوزنم از آه و تارم از نگاه
بخیه بر دامان هامون میزنم
دامن خود قاتلا داری نگاه
دست و پا در خاک و خون میزنم
تنگ میدان است من هم نو سوار
چو یکی بر جنب گلگون میزنم
آرزو دارم کنون دشت فراخ
پشت پا بر ربع مسکون میزنم

پیشوایم نان جو خوردی علی
پشت پا بر گنج قارون میزنم
۹۵۴

بوسه بر رخسار میگون میزنم
جام کیخسرو به جیحون میزنم
ملک گیری آرزو شد در سخن
خیمه از افلاک بیرون میزنم
بر سر خود کوه ها ز فراق
در خیال زلف شبگون میزنم
بود در دستم نه دست کسی
بر سر خود حیف اکنون میزنم
ساقیا گر غیر را جامی دهی
کاسه افلاک واژون میزنم
لب بدندان میگزد برمن ز غیظ
لعل را با در مکنون میزنم
کشتی چشمم بآب خویش خورد
غوطه ها در آب جیحون میزنم
صورت انسان درین صحرا کجا
نعره ها بر خاک مجنون میزنم
در کف آید سنگریزه جای در اگر
غوطه ها در بحر مضمون میزنم

زیر پای خم علی در میکده
طعنه بر رای فلاطون میزنم
۹۵۵

بستر از زلف شبگون تو سودای دگر دارم
بدل از چشم میگون تو ایمای دگر دارم
نیابی در زمین و آسمان هم گر مرا جوئی
که من در عالم خود دلبر جای دگر دارم
بر صهبا و تو ساقی مرا شوقی [illegible]
کز از دست [illegible] تمنای دگر دارم
گریبان چاک [illegible] امان تار تار و سینه ام
ز دیوان [illegible] سراپای دگر دارم
نشد آخر علاجم از طبیبان و مسیحا هم
که در درد من گر بود مسیحای دگر دارم
غم مجنون غم وامق [illegible]
که لیلا یم دگر بوده و سلمای دگر دارم
بجز از ناخن [illegible] که اگر دد
بجان از جعد مشکینت گره های دگر دارم
سرم عریان و پا خسته تنم از خاک آلوده
ز دیوان شه حسنت سراپای دگر دارم
پسندیده نگردد نرگس [illegible]
بباغ حسن گلرویان تماشای دگر دارم
بهر ذره که بینی آفتاب حشر میدانی
نباشد آسمان آنجا که صحرای دگر دارم
ز بیرحمی این پیرایه ایان [illegible] میگوئی
نمیدانی تو واعظ حسن پیرای دگر دارم

علی حامی من باشد قسیم النار والجنة
گناهم را چه می پرسی که مولائی دگر دارم
۹۵۶

برون از فکر این آن [illegible] دگر دارم
بجود آرایش اندر تماشای دگر دارم
دلا جانم فدا [illegible] جانستان [illegible]
بحسن [illegible] تماشای دگر دارم
لب لعل تو بوسیدم خمارم [illegible]
فدای نشه شد عمرم که صهبای دگر دارم
بر ضوان عرض میسازم [illegible]
در آ جنت المادا [illegible] بابی دگر دارم
چو ماراداد دشنام [illegible]
ولیکن میان او معمای دگر دارم
بود گر آسمان [illegible]
نگیرد دانه از خورشید عنقای دگر دارم
بجوف دوستان دشمنی انجام [illegible]
بیان مطلب دل ها ز [illegible] دگر دارم

۱ خلعت ۱۲ از غیاث

۲ بفتح اول و سکون ثانی یعنی پهلو ۱۲ از منتخب

۳ یعنی سرخ رنگ و نام اسپ شیرین که معشوقه فرهاد و معشوقه خسرو پرویز بوده و مجازاً هر اسپ بهتر را گلگون گویند ۱۲ از برهان و سراج -

بر آید جان مجنون بیک خار از کف پاها
نتابد آفتاب آنجا که صحرای دگر دارم
اگر یک پیمانه ات ساقی بهم بر هم نمیگردد
به پهلو از دل خون گشته مینای دگر دارم
ببر زشش بشر مرا بس باشیته کو ابن شوم دریا
ز حالم کس نشد آگه که من یارای دگر دارم
جدا این مسکن دار گل نه بید آب را منزل
بیا از چشم و هم از دل که ماوای دگر دارم
تم هجران شیدا رام مهر رو وصل لیلی هم
دورین ستم بروز ار لمبها دگر دارم
چه میگوئی ز مرقوم حبیبم آه ای ناصح
برون آن سیه طره که تقویم سیمای دگر دارم

نظیری برتر از مطلب بر آورده علی همت
که برتر از تمناها تمنای دگر دارم

۹۵۵
دستم بزلف نارسا زنجیر در پا میکنم
بزم تو پر از خصمها تبهیر انجم میکنم
باشد خصوص چرخ را با من ز مهر رحمت
بهر جدال از ناله ها لشکر مهیا میکنم
دارم به پهلو داغها چون لاله نعمان را
در کلبه ویران بنا گلگشت صحرا میکنم
در یاد لعلت ساقیا بوسه لب مینا را
دستی تعسف باصد ارطرف مینا میکنم
ما را همه خواه تو را انداز درگاه تو
گردم غبار راه تو در بزمت جا میکنم
بیند اگر روی نکو گردد چگونه حال او
در پیر تو خورشید و حیرت ... میکنم
تیمار داری می باشد تیز از ...
بغض و عناد دشمنی با خصم و اعدا میکنم
گاهی تو مهمانم شوی ... خود
بیحال ساغرم تشوی بطلب ... میکنم
آید چنین ...
... بیگمان زخم دارا میکنم
بر شعر نام ...
تسکین از خویشتن با بانک لوا میکنم

آن عید قربانم شود بر تو فدا جانم شود
وقتیکه قربانم شود ذبحت علیا میکنم

۹۵۸
بر یاد زنگ دو تو گلها تماشا میکنم
اندر خیال موی تو صد ماجرا پیدا میکنم
بو بام قصرت[۲] در نظر باشد اگر دون سر
در فکر مرغ نامه بر صد صید عنقا میکنم
ناچارم از تقدیر بد بر ... سنجوری
در کشتی چشمان خود گرداب دریا میکنم

بر انتظار مقدمت از قابض جانها سر
با علم کذب عده ات امروز فردا میکنم
در بزم آن جان جهان پیوسته ام با دوستان
چون رشته تسبیح هان بر آید بها میکنم
اقلیم آن شاه ارم دود دست چون آدم
دور فلک تا میرسم یارب تمنا میکنم
آخر بمهر اصنم گر تو کشی ده قسمتم
جانم فدا آیین قدم عرض تمنا میکنم
سازم بر گه طوبی قلم خال رخ حور آورم
هر قرص خورشید رشق ... میکنم
یا دقت چون آیدم سوی صنوبر میدوم
تا میرسم بر یک قدم صد حشر برپا میکنم
یارب بشیر یادم برس ارم ...
صد ره زود ریک نفس ای رخم ... میکنم
باشم بعیسی همنفس خورشید را سازم قمر
جانم بتیر بان ... زلفت چلیپا میکنم
دارم امید سجده با لا سنگ عتبه[۱]
تا گل کند این غنچه از مهر سیما میکنم
با اختصار خاصه زلفت دوتا ...
خورشید اندر سنبله[۲] صف سرپا میکنم

دورم علیا از وطن دارم رجا دوری ز تن
واحسترا ایوای من کاین زیست تنها میکنم

۹۵۹
یارب کجا من از حد هندوستان روم
الا ز دست هندوی اندر جهان روم
باش ای اجل که یار قدم رنجه میکند
مهمان بمن رسید سوی میزبان روم
ای جوشش بهار مبارک ترا چمن
من هم بهشت کجاتی کجا بان گران روم
ای ضعف زور خود بمن ناتوان مکن
باشد که چون غبار پس کاروان روم
بی وصل او مخوان تو مرا دعی اجل
باشد خلیل گرچه کجا میهمان روم
زنار صرف رشته تسبیح ساختم
سوی حرم که تیه زدیر بتان روم
چون سنگ عتبه بر در عشقت نشسته ام
با صحبت حسن یار ازین بستان روم

بهر فلاح جانب نیکوکسان روند
من سوی او علی ز در نیکوان روم

سه۱ باشنه کوب که در پس گریخته بود و بهر ملی متعاقب گویند ۱۲ از غیاث
سه۲ قصر خورنق که نعمان بن منذر بنا کرده بود بغایت خوبی و نزاهت ۱۲ از غیاث

سه۱ در پس گریخته متعاقب ۱۲ از غیاث سه۲ برج ششم و آن بصورت دختر است داس ...
و سر او بمغرب شمال و پای او بمشرق و جنوب دست چپ او دخته دارد با پهلوی خود
دوشت ... بلند است برابر دوش و خوشه گندم را بدان دست گرفته است همین سبب او را
باسم سنبله مسمی است چرا که سنبله خوشه گندم را گویند ۱۲ از شرح خمسی شرح نصاب

چون برگمان نام سوی آسمان روم
برو هم زدبان طرف کهکشان روم
اندر مزار نیز فلک بر سرم بود
یارب کجا روم چو از خاک دان روم
آخر خرد دگاه همه خلق برم تست
چون والیس نیز تیس عقب همرهان روم
همراه من شود همه طبیب داغها
مانند بوی گل چو از بوستان روم
اوج و حضیض طالع این حسن عشق بین
بر بام میرد چو سوی تابدان روم
بر در اگر روم طرف تابدان رود
بر در اگر رود طرف تابدان روم
آن سر بلند خاک نشینم چو برگ کاه
همراه گرد باد سوی آسمان روم
تیغ نگاه صاف تو صفها نمود صاف
بهر تلاش هر مه چرا اصفهان روم
از بهر امتحان عناد و وداد خویش
همراه دشمنان بر دوستان روم

شاخ نهال قطع کند باغبان علی
آزاد گشته گر طرف آشیان روم

۹۶۱
آن طایرم که گر طرف آشیان پرم
عنقا کند قیاس ز نه آسمان پرم
بوده است آهی دو زلف دو شهیر من
این سر ترا شش بین که بر بند چیان پرم
در پیش دشمنان عبیر بهی مزاج من
من هم چو رنگ ز خجالت کشان پرم
گر قصد صیدگه کند شهسوار من
من هم ز آستان سوی نوک سنان پرم
خال رخت میان خطت چه لربا است
در دام دانه دیده چه سازم چسان پرم
صیاد من گرفت مرا بی چنین بست
بسته بار گل ز باغبان پرم
آندم بیاد قدت شوم گر کشیده گاه
باشد در آفتاب سر مهربان پرم
خالی لبت ز مشک کشیده باز بوسه
دارم امید گر ز زاغ دهان پرم

نوع مرا علی نبود بال دیر باش
با اختلاج تن بهوای بتان پرم

۹۶۲
آزاد گشته چون ز آشیان پرم
دل خود بخود طپید که سوی خطا پرم
صیاد هر دو بازوی من قطع کرد کرد
با روز و شب درون قفس خود از جهان پرم
بستم بدوش خانه در آبادی چمن
در موسم بهار بود آشیان پرم

هان می طلبم بیاد گل اهند دست
سوز قفس ز شعله آتش فشان پرم
گره الم ز خاطر مرغ دلم گشاد
با دست ناز بست چو شهباز خان پرم
آن نو بهار دوست که خلق کرده اند
خاشاک گلشنم شود اندر خزان پرم
شاخ نشیمن آمد ابر دبان
بی رشته بسته عشق چو زاغ کمان[۱] پرم
خون و فاش شعار هم ای جفا شعار
از ذوق امشب تب چون تنگ پا بپرم
نسبت دوستان حکیم غرض ... خویش
در آفتاب گرم سر دشمنان پرم
فریاد رس چو ز تو کس نیست زمین
گر ره دهد عقاب سوی آسمان پرم
می تیغ ذبح میشوم از رشک همیران
روز شکار یار سر بسملان پرم

الم نیست از بهار علی از برای روح
گر خار و خس شوم بدر گلخان پرم

۹۶۳
بسکه شیرین کلام دان شده ام
خسرو اندر سخنوران شده ام
تا نشان کرده به تیر نگاه
همچو ابروی تو کمان شده ام
بحر حسن است او جهان تشنه
لیک مستسقی[۲] از میان شده ام
ای مغان آن دو آتشه نسیه[۳]
که من از رفت مفلسان شده ام
دوست را دوست هر کسی دارد
من هواخواه دشمنان شده ام
گر بخار آیدم علاج کنند
آه بیمار چشم آن شده ام
من و بختم سرم بزانوی یار
بعد از قتل کامران شده ام
خون من خورد حسرت دیدار
هان ز رخسار تو عیان شده ام
اتفاقا گذشت به شهر ...
بعد مردن ز زندگان شده ام

چه نصیحت مرا نمودند
خود علی پند مردمان شده ام

۹۶۴
تا پی نیزه اش نشان شده ام
داغ داغ همچو کهکشان شده ام

سه۱ دوستی ۱۲ از لطائف

سه۱ نوک گوشه کمان ۱۲ از مصطلحات و چراغ هدایت
سه۲ صاحب مرض استسقا که در آن تشنگی بسیار باشد ۱۲ از غیاث
سه۳ آنچه که نقد نباشد و بزمانه بعید وعده ادای آن کرده باشند ۱۲ از منتخب

دوستان را فتاد برق بسر	گریه کردم زغم ملیان شده ام
هر چه خواهی بگو بکن ظالم	عاشق زار بر تو هان شده ام
زیر چرخ کبود می سوزم	همچو آتش ته دخان شده ام
می برد نزد او سرم جلاد	من ز عشقم ببر روان شده ام
بار گردیده ام برین تن زار	بلکه بر جان خود گران شده ام
دستگیری به بحر غم ای خضر	سنگ نومید بر کران شده ام
خون شیدا چه را هدر دانند	گرچه مقتول نیکوان شده ام
دفن یاران مرا بباغ کنید	کشته ناز گلرخان شده ام
سر برین آستانه رفعت من	حسرت اوج آسمان شده ام

دیده هایم علی ندید مرا
همچو بویم ز خود نهان شده ام

۹۶۵

تا دو چار از بت کیان شده ام	از جفاهاش چون کمان شده ام
چون نگردد کلام من شیرین	هم سخن با شکر لبان شده ام
در غم نیزه باز کشور حسن	خسته دل بلکه خسته جان شده ام
شاید ایشان بکوی او گذر زند	خاک پاهای رهروان شده ام
از الم داغها بدل دارم	نوبهار اندرین خزان شده ام
گو نسوزند شمع بر لحدم	من ز داغ چراغدان شده ام

سینه ام مشرق مهر علی است
بر زمینم بر آسمان شده ام

۹۶۶

در پس و پیش این و آن رفتم	بر سر مصر و اصفهان رفتم
کوه و هامون تمام گردیدم	در همه شهر و گلستان رفتم
راه دیر و حرم نوردیدم	پیش هر زاهد و مغان رفتم
پای فصل بهار بوسیدم	بر سر موسم خزان رفتم
مسجد و میکده بسی دیدم	بر در دوست دشمنان رفتم
با حکیمان [illegible]	بر در شیخ و فقیهان رفتم

یاد آمد ز اهل دل چو علی
جانب قبر زندگان رفتم

۹۶۷

از زمین تا به آسمان رفتم	وز مکان تا به لامکان رفتم
در همه خانقاه شب ماندم	سوی مکتب سحرگهان رفتم
بید مجنون[1] بسا نظر کردم	طرف سرو بوستان رفتم
با مقیمان نیازمند شدم	عقب گرد کاروان رفتم
با همه طفل و پیر برخوردم	پیش هر شاب نوجوان رفتم
روز بازار در همه امصار	پیش هر صاحب دکان رفتم
غوطه خوردم به بحرها اکثر	بسکه دنبال ماهیان رفتم
یافتم صحبت امیر و فقیر	پیش مجنون و عاقلان رفتم

نفس خود را نیافتیم تو کجا
بتلاشت علی ز جان رفتم

۹۶۸

تارک الفت بتان بودم	رهبر راه زاهدان بودم
نی نی این را نگفته ام بیجا	گر گنهگار بندگان بودم
در پی آنچنان شه خوبان	خوار و آواره جهان[2] بودم
که همه ترک ساختند بتان	گوئیا پند عاشقان بودم
بلکه شد ترک بت پرستیدن	کافر دین هندوان بودم
خوب شد زیر خاک دفن شدم	پر کدورت ز آسمان بودم

داشتم داغها بسینه علی
صاحب گنج شایگان بودم

۹۶۹

جان ده تنگی دهان هستم	از همین وجه کم بیان هستم
نی غلط کرده ام دهانش کو	بلکه من نیز بی زبان هستم
در شب تار ناله ها کردم	گوئی در پیرهن فغان هستم

[1] ترشه است از بید ۱۲ از غیاث
[2] بضمه میم اهانت کرده شده یعنی ذلیل و خوار ۱۲ از کشف و منتخب

چون بران هر دو چشم بوسه زدم	بسکه محسود فرقدان[1] هستم
نگه گویم که چرخ را سوزان	من نه ممنون این و آن هستم
همچو بلبل بزمره زاغان	تنگ در نوع ناکسان هستم
پیر فرتوت گشته در دوری	در ره عشق نوجوان هستم
زائرم عفو ای ده و دادی	بسکه پس ماند همرهان هستم
چون زمین از فلک هزار افسوس	دور در ره ز همرهان هستم
نعشم افتاده است در کویش	بر زمینم بر آسمان هستم

گر بسنجی گناه من به فلک
در گمان علی گران هستم

۹۷۰

در لب لعل تر زبان[2] هستم	دل بدخشان و کان دهان هستم
آه من همچو نیزه تا چرخ است	از فلک سینه در سنان هستم
عفو خواهم مگر قصورم نیست	ای زمین بر تو گر گران هستم
در ثنای میان و وصف دهان	نکته دان و بیاض خوان هستم
تو ز من دور و من درون توام	همچو بو در گلی نهان هستم
دل من سوزد و حضور توام	بهر بزم تو شمعدان هستم
گرد بادم درین بیابانها	آه گم گشته کاروان هستم
یا ز زلفت من و شب تاریک	بوستانم که بوستان هستم
تو بیان پاک کرده ام عصیان	تو نکو باش گر بدان هستم
نیست نزدم سوای جان نقدی	تهیدست امتحان چنان هستم
کیستم چون شدم نمیدانم	غافل از ذات خود چنان هستم

آفتابم علی لب بامی
عبرت از مهر مهوشان هستم

[1] نام دو ستاره نزدیک قطب شمالی که گرد اگرد قطب میگردند و دوام از شام تا صبح ظاهر باشند و غائب نمیشوند ۱۲ از صحاح
[2] بفصاحت سخن گویند ۱۲ از غیاث۔

۹۷۱

بسکه خود پوست و استخوان گشتم	خورشی از پی سگان گشتم
دل چو بیتاب شد بجانه مرا	از پی دیدنش روان گشتم
بعد مدت درود شد آنجا	که نهایت ضعیف شان گشتم
نیست فکرم که چون شد حالم	لیک در فکر این و آن گشتم
که پی دوست با غشش زخم	خار در چشم دشمنان گشتم
چه نشانی ز خود دهم تا بهم	در غم یار بی نشان گشتم
لیک در زلف یار خواهی یافت	همچو مویش در آن نهان گشتم
گر دهی نسیه[1] سنتی برست	در خمارم هلاک جان گشتم
نقد جان حاضر است و نه بگیر	اگر ز زعم تو بدگمان گشتم

ناتوانم علی ز جور فلک
همچو خاک ره بتان گشتم

۹۷۲

مائل حسن گلرخان باشم	دشمن جان بلبلان باشم
نی نی این را سروده ام الغلط	من نه ز نهار آنچنان باشم
بلکه بهر تسلی آنها	از رفیقان و همرهان باشم
ای اجل زود دستگیری کن	که ز دوری او بجان باشم
کمسنم لیک پیر میدانند	آنچنان منحنی جوان باشم
بلکه همچو سپیده موی سپید	در فراق سمنبران باشم
کس کامیاب شد از من	آه در زیست آنچنان باشم
مور قبرم خورد چه این فکر است	که کم از پای لشکه کان باشم
تا بروز نشور رحم ای قبر	از پی چند میهمان باشم

تا قیام قیام احسانت
واگذارم علی نه آن باشم

۹۷۳

زلف را قطع مکن تا نبری از یادم	سوی صحرا منگر تا نشوی بیدادم
نرگسین چشم گشا تا نکنم بدخوابی	سرو را بنده مکن تا نکنی آزادم

[1] آنچه که نقد نباشد و بزمانه بعید وعده ادای آن کرده باشند ۱۲ [illegible]

آنه آباد شود غیر بما کن گذری
خانهٔ غیر مرو تا نکنی برباد دم

درکنار دم منشین تا نشوم مے پروا
بر سر بام میا تا نکنی حربادم

جانب نجد مرو تا نکنی قیس مرا
بی ستون را منگر تا نکنی فرهادم

با عدو در رنجه مشو تا نکنم شادی مرگ
با دگر لطف مکن تا نکنی ناشادم

سر مبر در حشم مکش تا نکشم تلخی مرگ
تیغ را تیز مکن تا نشوی جلادم

قدمی چند برو تا نشوم قایل کبک
چهرهٔ خویش نما تا نزند حربادم

ترک میخانه مکن تا نکند زهد خرد
نشتار بنیاد منه تا نزند بنیادم

مخملی فرش مکن تا نکند رشم فخر
دل خود نرم مکن تا نزند خارادم

صورت ما منگر تا نشود یاد دگر
از نظر دور مشو تا ندهی از یادم

بار ده بر در خود تا گذرم از فردوس
خیز و رفتار مکن تا نزند طوبی دم

حافظ آسانه علی از تو نباید دوری
من از آن روز که دربند توام آزادم

جانب باغ مرو تا نرود از یادم
غیر را قید مکن تا نکنی آزادم

زلف بر دوش مکن تا نشوم خام زند دوش
برقع بردار که خورشید رود از یادم

غصه فرمانه بمن تا نشود دشمن شاد
غیر را زجر مکن تا نکنی دلشادم

یار گر دید مسلمان چو مرا کافر دید
رونق دولت اسلام شده ایجادم

ظلم کن تا نکنم ظلم بجان در عشقت
داد ده تا نرسد تا بفلک فریادم

عدل را ترک مکن تا نکنی بر من ظلم
داور را بار بده تا نبری بیدادم

میر دم حیلتی نه تا نگرم ملک فراق
توشهٔ بوسه بده تا نکنی بیزادم

تا نه شاگرد شود برق برو چشم مکن
تا توانی بنما تا نکنی استادم

رخ آیینه مکن تا نشود ثانی تو
شوق تصویر مکن تا نکنی بهزادم

زلف را تاب مده تا نکنم بی‌تابی
گندمی رخ منما تا نشوم چون آدم

یا علی زود رها از قفس رنج و بلا
کی شود مخلصیم تا نکنی امدادم

لـه نام کوهی که فرهاد بحکم شیرین تراشید تا از آن جوی شیر برای شیرین روانه سازد ۱۲ جهانگیری

امشب که ز بر بارگیتان پوش گرفتیم
این نه خم چرخ ازلی یک نوش گرفتیم

هرگاه که شد دود دل ما سیه ابر
شمع سر افلاک بخاموش گرفتیم

طوفان نبود اینکه زند موج بجودی
ای پیر فلک گریه سر جوش گرفتیم

از دست دل طالب دیدار چه تنگم
ای کاش ترا نیز در آغوش گرفتیم

یادش که بود سهو ما شکر گذاریم
تعبیر خوش از خواب فراموش گرفتیم

صد شکر که شد بار بر آن گردن غافل
هر بار معاصی که بسر دوش گرفتیم

غرقاب شد دد دفتر اعمال تغافل
مستی ز حریفان سبو نوش گرفتیم

مشتاق بزخم است ز شمشیر تو پهلو
در دشت شهادت سپر از دوش گرفتیم

ای بلبل شیدا همه تن نغمه سرا شو
کاین دم همه غم را بفراموش گرفتیم

رفتیم زخود شام چو آن ماه بهوش آمد
وان دست ز نیر آفتاب سحر هوش گرفتیم

کلید شد خفتن ناف حبس است بر قد
بهر کفن از یار سر آغوش گرفتیم

با سرو قدش بود مشابه چو دل ما
آری عوض یار در آغوش گرفتیم

راز دل ما باد نهان با رخند ایا
یا این صنم باز قبا پوش گرفتیم

اختر صفت آری علی استاد زمان است
چون نام وی آمد بزبان گوش گرفتیم

الفت بدل از یار سیه پوش گرفتیم
برکار سیه بختی خود گوش گرفتیم

با خادم دلدار سخن ما که او هست
آهو نگرفتیم سیه گوش گرفتیم

از مسکن ما هیچ مپرسی که بعشقت
چون کاکل تو خانه بر دوش گرفتیم

محتاجگی و بیم نداریم ز عصیان
محبوب عطا باش خطا پوش گرفتیم

غم خوردن ما از گریه آب کشیدن
در عشق تو اینگونه خور و نوش گرفتیم

مانند فلک سینه گشاده‌ست چو جوزا
یاران ستم کیش جفا کوش گرفتیم

لـه نام کوهی که کشتی نوح علیه السلام بوقت نزول طوفان بران قرار گرفته بود ۱۲ از سروری. لـه بمعنی گیسو پوش زنان و آن مانند کیسهٔ طویل باشد که گیسو را در میان آن مے اندازند و بر آن نقش و نگار از زر و جواهر سکنند ۱۲ از رشیدی و برهان.

دشنام شنیدیم سر بوسه ز دشمن
صد نیش سخن بجان از پی یک نوش گرفتیم

ای بلبل خوش لهجه ز وصف دهنش نیز
گر گل ز نوا سنجی تو گوش گرفتیم

گم گشت چو دل شام جدایی سر زلفش را
شد حشر که در صبح بنا گوش گرفتیم

از بیخبران بیخبری ما شده حاصل
پیمانه ز یک حالت مدهوش گرفتیم

بوسه ز لب و عارض صافش چو کشیدیم
یک نوش نخوردیم دو صد نوش گرفتیم

هرگاه که رفتیم ز خود بر در باغی
از خوی رخ گلبدنان هوش گرفتیم

بی روی تو دیدیم اگر دستهٔ سنبل
صد کوه غم زلف سر دوش گرفتیم

آزاد که بدوشش نشد شاله چه غرور است
چون خاک علی پای نمد پوش گرفتیم

پیش گشتن پیش سگ کوی تو دامان کردم
پاسبانان ترا اندر گریبان کردم

چشم از خاک در سجده آگاهی یافت
بارک الله که جاروب ز مژگان کردم

گرد هر کس که علاج خفقانش برده
مرض خویش بیان گر بطبیبان کردم

داغ بر داغ بدل از غم تو لاله رخ است
بر سر کلبهٔ خود سیر گلستان کردم

هر عزیزی که بیاید بر من بعد سفر
رنج تخصیص ترا سفرهٔ مهمان کردم

نفس اماره بتر بود ز ابلیس بتر
یاد شرم که چه بدنامی شیطان کردم

هیچ آواز پس مرگ بگوشم نرسید
پنبه در گوش ز فریاد حزینان کردم

دل و دین پهلوی دلدار و دین پهلوی تو
پیش دلدار بدل کار تهیبان کردم

چون شب عید حنا بست بکف گلبدنم
سرخ از خون جگر پنجهٔ مژگان کردم

جای زنار سر دوش گرفتم تسبیح
بسکه دو بخوی هر گبر و مسلمان کردم

صورت آدمیان نجید مرغی نیم
کس ندیدم چو ملاقش از همه انسان کردم

نشکند تا زمن آزار دل یار قدیم
در شب وصل جدا خاطر هجران کردم

تیغ ابروی تو صد پاره نموده جگرم
سینه را پیش تخت گنج شهیدان کردم

داغ در راه چو قمر بود ز خورشید رخی
بی سبب سینه پی لالهٔ نعمان کردم

هیچ دنبالهٔ چشمی تو ندیدم سیفی
بارها گشت سر شهر صفاهان کردم

جمع خاطر نشدم گاه ز سرگردانی
تا نظر بر همی زلف پریشان کردم

آه آزادگیم باعث قید است علی
بند بر پای خود از حلقهٔ زندان کردم

وصف ابروی تو با تیغ زبان کردم
نی فی این بیت سبع خانهٔ شاهان کردم

من کجا از کجا مرگ حیات است آخر
آه آلوده چرا دامن عصیان کردم

نفخهٔ صور از این صوت چه پیش آید
فتنهٔ حشر برای تو حدی خوان کردم

هیچ آواز بگوشم چو لب او نرسید
سمع را وقف سر نغمهٔ مرغان کردم

شغلم هر دو یکی بود در ایام فراق
گرد او سیر چمن گشت بیابان کردم

صد صنوبر نکند خاطر من شاد بباغ
منکه نظارهٔ آن سرو خرامان کردم

رخ نکردم بسیه مستی این شیرازان
هوش خود صرف ز بس خدمت مستان کردم

باده از خون دل از جگر سوخته نقل
بهر مهمانی او این سر و سامان کردم

کعبهٔ دل ز بتان صاف نمودم آخر
الله الله چنین کار نمایان کردم

اظهری داد چنین آئینه در دست علی
چشم را بر رخ زیبای تو حیران کردم

باد پای تو روان سوی گلستان دیدم
نی که بر دوش صبا تخت سلیمان دیدم

آتشم سوخته‌تر از دل شبنم می‌آید
دیدهٔ اشک فشان منبع عمان دیدم

نفس خود را ز تنفس عجبم می‌آید
باز در خلق ترا صاحب عرفان دیدم

رفتم از خویش تمام چو خط او زاید
اژدها می به ره آمد سلطان دیدم

یاد ابرو در جنت کرد دلم سوی یار
زیر محراب اگر حافظ قرآن دیدم

هر یکی حاضری خود بدر تست بخواهد
پاسبانان ترا دست گریبان دیدم

فتنهٔ چشم توام زیر نظر میگردد
هی درین باغ چرا نرگس فتان دیدم

سوز دل آبله‌ها بر کف پا پیدا کرد
بر سر راه اگر خار مغیلان دیدم

شاید این خانهٔ ویران ز کس آباد شود
دوش در خواب علی روضهٔ رضوان دیدم

بر سر بام کسی روضهٔ رضوان دیدم
یار روان سوی فلک ملک پرستان دیدم

سنگریزه نشمارم گهر و لعل چرا
سنکه بلو دیدهٔ خود آن لب و دندان دیدم

دست غم چاک زده بسکه گریبان مرا
آه آن عارض پر نور ندیدم در خواب
قیس گر از لحد خویش بر آید چه عجب
سوز دل بر سر و سامان جهان زد آتش
یاد من افتاد مرا قیس و ندیدم دامان
نشنود هیچکس از دشمنی دانایان
چشم را فرش نمودم بخیال تو ندیدم
باز شد داغ سرم تاج جنون بر فرقم
پیش یاران خبر از ملک عدم میگویم
دوستی با تو اگر دشمنی یکدگر است
نشد آباد چو برباد شد از خاک بسر
سوختم شمع صفت در شب هجر و فراق
زندگی شد بتر از مرگ مرا وای اجل
یاد مجنون بسرم تو ده خاک افتاده

بر سر بادیه گر پاره دامان دیدم
در شب چار دهم این مه تابان دیدم
فتنه حشر درین دشت حدی خوان دیدم
گر کسی را بجهان بی سر و سامان دیدم
در ره دشت گر افتاده گریبان دیدم
رنجها کز من از الفت نادان دیدم
بر در هر که جلوه ریزی مهمان دیدم
هر کجای که بره لشکر طفلان دیدم
بر میان بسته کمر قاتل دوران دیدم
عاشقان را بدر دست و گریبان دیدم
خانه عیش جهان خانه طفلان دیدم
گر سر انجمن غیر چراغان دیدم
بر سر کوی کسی گر تن بیجان دیدم
آشیان گر بسر نخل بیابان دیدم

گلفت هجر علی راحت دل گردیده
سحر وصل ترا شام غریبان دیدم

۹۸۰
شب که من در پس دیوار تو افغان بودم
چون رسیدی سر راه تو غبار خاکم
جز لب و مینا و نیست الف یادم
سجده بر بت بکنم هر چه تو خواهی بکنم
داغ دل هست شب هجر سحر جاویدم
امشب این انجمن و من چو خوشا نعیم
حیرتی داشت خیال تو ز رخ حالا تم
با همه ضعف بشوق تو چو گریه سگبان
یک دلم برد و گر برد جگر از خوبان

ای پری جلوه ده تخت سلیمان بودم
با چنین ضعف تن همچو گر انجا بودم
پیش ملا دو رصنم حافظ قرآن بودم
آخر ای پیر مغان مرد مسلمان بودم
آرزومند جمال رخ تابان بودم
دوش در خواب که در روضه رضوان بودم
مثل آئینه بدیدار تو حیران بودم
پاسبانان ترا دست و گریبان بودم
خوان یغما به حقیقت ترکان بودم

آئینه بر رخ پر نور تو میشد حیران
حرص آورد و گر نه من و این هستان

چون نه حیران شده می صورت انسان بودم
کان لعل جگری رشک بدخشان بودم

قابل نار نبودم که بهشتم دادند
هان علی لیک غلام شه مردان بودم

۹۸۱
دوست که من دوست حسینان بودم
بر در رب ریا صورت آن کافر دین
هر بن موی تنم چون نشدی چشمه خون
آخر کار مرا لقمه خود کرد اجل
خنده زن بود به محتاجیم متمول
قرص خورشید ز عکس رخ تابان دادی
عوض توشه گرم بوسه بدادی چه شدی
از زر دنیا که نصیبی است تقسیم دانا
بوسه لعل لبت بود مرا آب حیات
نعشم از کوی تو برداشتن آسان نبود
رقص میکرد سر بام فلک ناهیدش

این ندانند که خود دشمن ایمان بودم
واعظا مثل تو من نیز مسلمان بودم
بسمل خنجر ابروی و تیر مژگان بودم
دائما منتظر آمد مهمان بودم
من ز نعلین شکسته بر و خندان بودم
اگر در کوی تو محتاج لب نان بودم
که مسافر طرف شهر خموشان بودم
من ز زهد عقلی خود عاشق نادان بودم
بزر فیض تو اسکندر دوران بودم
هان تنم بود سبک لیک گران جان بودم
شب که در انجمن یار غزلخوان بودم

از چه امروز علیا ره خود گم کردی
سالها سال درین دشت حدی خوان بودم

۹۸۲
نه همین بر رخ زیبای تو حیران ماندم
داد تشبیه بیاقوت که لبهای ترا
شر آه ز هر موی تنم شد پیدا
آب این آبله ها سوخته از تیزی پا
مورد لطف حبیب است عدو و النصیب

دائما در سر آن زلف پریشان ماندم
من ز حسرت ز دو انگشت بدندان ماندم
بر سر انجمنت سر چراغان ماندم
آه خجلت کش هر خار مغیلان ماندم
من بیچاره ستمدیده و درمان ماندم

۱ ستاره زهره که بر فلک سوم می تابد و آنرا مطربه فلک گویند ۱۲ از برهان
۲ قلعی که آنرا بهندی رانگ گویند ۱۲ از غیاث
۳ گداخته شده ۱۲ از کشف و برهان.

آه تشخیص مرض هیچ یکی نا کرده
گریه ام آب رخ بزم حسینان گردید
هی غبارم بسر دامن خوبان نرسید
کس ندانست ز حالات مآل کارم

تخته مشق اطبا همه دوران ماندم
بسکه در عشق بتان شمع شبستان ماندم
دائما چون جرس قافله نالان ماندم
همچو تعبیر پی خواب پریشان ماندم

کاروانها شده پیوند زمین وای علی
سالها سال سر دشت حدی خوان ماندم

۹۸۳
تخته مشق ستمهای حسینان ماندم
شهسوارم نه فگنده سوی من تیر نگاه
داغ بر داغ دلم تازه بهار آورده
عشق زلف تو مرا مار اجل گردیده
مایه صبر مرا دزد حنایش برده
کاروان رفت سر منزل مقصود رسید
کهنه خارم کف پای طلب هم نخلید
آخر کار مرض شکل اجل پیدا کرد
سر نگین چشم تو کرد آنچه بمن هیچ نکرد
هر نفس را که کشیدم ز تو فریادی بود

هی چه بد حال سر محفل خوبان ماندم
سینه پر زخم بدین طعن رقیبان ماندم
که بویرانه خود رشک گلستان ماندم
وای بر عمر که در خواب پشیمان ماندم
در سر داغ دل خود همه دردان ماندم
وای بر ضعف که من گرد بیابان ماندم
در تلاش چمن آن گل خندان ماندم
مفت در کشمکش نا رطبیبان ماندم
چشم امید بصد تیغ صفاهان ماندم
همچو ناقوس کلیسا نه چه نالان ماندم

گرچه از شیوه خود ساخت علی دلجوی
باز دلجوی سگ کوچه و دربان ماندم

۹۸۵
آه کافر نشدم هی ز مسلمان ماندم
نی مسافر شدم و نی ز رفیقان ماندم
از سه تو بجگر زخم هلالی خوردم
رتبه مور نیامد بکف تدبیرم
دست و پا از زره شادی بسرش گم کردم
در خیال سیه دام دو چشم فتان
نقش پا نیز شده محو ز صد بوسه زدن

بر رخ و زلف تو حیران و پریشان ماندم
آسمان گشتم و بر خود همه گردان ماندم
عاشق ابرو و خمدار حسینان ماندم
پای بر آبله ملک سلیمان ماندم
در شب وصل بناکامی هجران ماندم
همه داغ خم پر روغن سلمان ماندم
خاک اندر ره من آرزوی جان ماندم

خاک نقش قدمش برد صبا سوی چمن
نرگس از مسیر نشده چشم مرا
سرو آزاد بود لب جو هم قید است
کار من بود ز ابلیس بتر ز الواقع
همچو ابروی تو یک کس نشان در تیغ
قرص خورشید و قمر بود سر طاق فلک
جام صهبا شهادت نهندم دررو
می شنیدم بجوانی خود از پیران

خاک فرق سر کوچه جانان ماندم
محو نظاره شهلای گلستان ماندم
همچو پابند سر حلقه رندان ماندم
بسکه آلوده کن دامن عصیان ماندم
هند بر گشتم و صد شهر صفاهان ماندم
بهر یک گرده نان در پس دونان ماندم
چشم امید بصد قاتل دوران ماندم
باز در پیری خود بند جوانان ماندم

سیر کم بود ز حیوان بتر ای وای علی
گرچه بدنام کن صورت انسان ماندم

۹۸۴
رفتنی از خاک ره مقدم جانان بردم
بی تو گلگشت بصبح است مرا زهر حرام
خنده ات با دگران سوخت همه عضوم
بسکه چوگان زنه حسرت بدار ندام
در دندان ترا گوهر غلطان گفتم
وصف گیسوی ترا عنبر سارا کردم
صدقه بر عارض پر نور تو آری کردم
تا بیاد سر زلف تو پریشان نشوم
سوزش داغ دلم سوخت همه خشک و ترم

توتیا طرف اهل صفاهان بردم
داغ بر داغ دل از لاله نعمان بردم
دوش از انجمنت سر چراغان بردم
گوی سبقت همه بر آئینه حیران بردم
قطره آب کنار یم عمان بردم
بوی نافه طرف بزم قدرخان بردم
آب و رنگی همه از نوگل خندان بردم
در کفن جای عصا شاخ غزالان بردم
حصه خود چو حنا از نیستان بردم

نقد رحمت بکف آرم سر بازار جزا
در بر خویش علی مایه عصیان بردم

۹۸۶
یار را باز بویرانه مهمان بردم
شوق دیدار ز دل رشک رقیبم بنمود
کاغذ از صفحه این خاطر محزونم بود

دام از مور رهش رزق سلیمان بردم
خود به پیرایه قاصد خط یاران بردم
باز خود نامه بآن سر خراسان بردم

۱ لقب بادشاه چین ۱۲ از برهان

پاکدامانی تو کار مرا آبی[1] کرد / با همه شوق بدل نیت پاکان بردم
بوسهٔ چند زدم بر سر کاکل امشب / روزی خویشتن از شاخ غزالان بردم
تشنه‌ام مگر از پارهٔ مقناطیس است / جذبه کردم و از تیر تو پیکان بردم
کی توانم که بشویم ز دل ما ز غبار / بارها پیش ز خش دیدهٔ گریان بردم
دامن آلودگیم را تو بپوشی ای یار / کفن از بهر خود از دامن پاکان بردم
ساختم صدقهٔ دندان صفا پرور یار / آب و تابی همه از گوهر غلطان بردم
خامه از آه نمودم که نویسم خط شوق / روشنائی بقلم از شب هجران بردم
گر دگلفت همه گل‌ها بسر زانو شد / التجا گر طرف موجهٔ طوفان بردم
گرد هر کس که علاجم خفقانش برده / مرض خویش اگر پیش طبیبان بردم
بلبلا ز انفروشم بگل تر هرگز / خشک خاری که ازین دشت مغیلان بردم
هان مسیحای زمان سکت امراد دوران / دود دل پیش که آورده درمان بردم
باغبان نگاه ندیدم چمن سرو روان / از گلستان تو دائم گل حرمان بردم
بود خورشید قیامت بسرم داغ جنون / سحر حشر پی چاک گریبان بردم

قصد ویرانهٔ من داشت علی گلبدنم
زود از گلشن فردوس بهاران بردم

گل امید نچیدم ز نهال وصلت / خار دیوار ترا گوشهٔ دامان دادم
سحر حشر بود دیدن روی تو نصیب / نسبت زلف تو زین با شب هجران دادم
باب عشق است طفلی چو در تحصیل کمال[2] / عوض بوسه یک نسخهٔ دو گلستان دادم

هست دولتی که دران داد همه را بهر پسند
بو ندادند علیا همه خوبان دادم

۹۸۹
دامن اندر کف دست شب هجران دادم / حشر را بهر سحر چاک گریبان دادم
دیو زاد است سواره بسرم آدمزاد / عاملا دل به پریزادهٔ انسان دادم
نالهٔ بلبل شیدا گل تر بار شنید / تا بگوشش نرسید آه عبث جان دادم
رفتم از خویش چو آن یار قدم رنجه نمود / همتم بین که چسان خانه بمهمان دادم
زور و زر در گره بازوی من چون نبود / در کف دست بتان دولت ایمان دادم
داغ مجروحی وصلت تو نهادی بدلم / داغ از مردن خود من بعزیزان دادم
دامنم پاک شد ای بر آلودگیم / گرچه از اشک فشاندن سر طوفان دادم
آب گردیدم و از چشم برون افتیدم / داد گریه چو ازین دیدهٔ گریان دادم
بوسه چیدم ز لبش آب دی آتش خوردم / خضر را آب بقا چشمهٔ حیوان دادم
دفع امراض نگردید بزر بخشیدن / جان خود را عوض از طبیبان دادم
آخر از نور تو مهر است بر آن روشن / نسبت ذره بخورشید درخشان دادم
آخر این رنگ جهان از همه نیرنگی تست / نسبت خود به حقیقت گلستان دادم

دادمن هیچ نداده جفا کار علی
آخر کار سر انجمنش جان دادم

۹۹۰
بعد مردن هم از کوچهٔ جانان رفتم / جسم را خاک رهش کردم و از جان رفتم
شمع از چشم فلاطون سوی بزمش بردم / همچو مصباح[1] بر از روغن سلمان[2] رفتم
سرمه گین چشم ترا تا که بمقابل سازم / از پی تیغ سوی شهر صفاهان رفتم
خنده کردند بمن مجمع خوبان رسم / آب گردیدم و بر بزم حسینان رفتم
یادم افتاد چه غبغبش و جان دادم / همره خضر چو بر چشمهٔ حیوان رفتم

۹۹۹
دست زاهد دست سرو نجابتان دادم / در حقیقت بکفش نقد دل و جان دادم
خود بخود تا که برد نامهٔ شوق پیش / عوض خامه بکف شهپر مرغان دادم
جای خاتم چو نشان بار به پیکان دادی / نقد جانرا عوض مزد به پیکان دادم
بو بره ملکم نبود زیر فلک نیستی / دل سر بام بر پریزادهٔ افسان دادم
تا صبی طفل شدی عشق جوان تقوی / تو و یک بند که صد بند بلقمان دادم
تاکه در دشت من آهسته بیا ناقه / قیمت ناقه در دست شتربان دادم
همچو خط تاکه دو صد پاره کند نامه / نامه بر را عمداً نامهٔ عصیان دادم
خونبها نیست حرا ور ز خبر اگر بکشند / وای برمن دل خود در کف طفلان دادم
وای بر عشق سر کفر بافلاک رسید / بت نیامد بکفم دولت ایمان دادم

۱ آبی کردن یعنی خراب کردن ۱۲ از غیاث ۲ آنرا بهندی چهپر امیگویند ۱۲ از غیاث

۱ یعنی چراغ ۱۲ از منتخب ۲ نام شاعر مشهور که او را سلمان ساوجی گویند ۱۲ از منتخب

گریه بر چاک دلم کرد ز آب شبنم / اگر سحرگاه بسوی گل خندان رفتم
جگرم خون شد و از چشم فرو باریدم / نگرخا از سر کوی تو گل افشان رفتم
در پس خویش ندیدم اثر از قافله / آه صد بار درین دشت حدی خوان رفتم
خود مرا پیش رقیبان تو سبک ساخته / از سر بزم تو جانا چه گرانجان رفتم
آنقدر وحشت دل آب جگر داد مرا / سیر کم چیست که از صورت انسان رفتم

خلق بهر چه شدم آه نمودم چه علی
همه یاد آمده بودم همه نسیان رفتم

۹۹۱
منکه از کوی تو در روضهٔ رضوان رفتم / در غمت کی بسر جانب موران رفتم
آنچنان بخت مخالف بمن آزار رساند / دردم افزون شده اگر در زه دران رفتم
حالت غربت خود باز مرا یاد آمد / فاتحه خوان چو سوی گور غریبان رفتم
تنگ تر یافتم از گور بخیلان فریاد / گر پی گشت سوی دشت حریم بقا رفتم
برگ گل در نظرم خار مغیلان گردید / در فراق تو اگر جانب بستان رفتم
نی سوار اجه بوابت به با غم بیچید / گرد باد آشدم و سوی بیابان رفتم
رنگ سرخ تو مگر خون ترا گرد سفید / بارها از در دربار تو گریان رفتم
بوسهٔ سبزه خط دوش کشیدم در خواب / بامدادان تماشای خط ریحان رفتم
گلخنی[1] شد برخ عاشق دل سوخته است / بی تو گر سیر کنان سوی گلستان رفتم
داغها شد به تنم دیده بدبینایان / روز روشن بر پی چراغان رفتم
تیر خود را چو کشید از جگرم صید فگن / ترک تن ساختم و همره پیکان رفتم
گریه‌ام سیل شد و برد مرا از بزمش / از برابر اگر گوهر غلطان رفتم
زخم دل تازه شد از مرهم زنگار دریغ / چشم دوزان بخط سبزهٔ خوبان رفتم
گردش چشم مرا جلوه بدی بنما / من ز نور قمر و مهر درخشان رفتم
گردش چشم تو انداخت مرا در صحرا / گر در گذشتم و در چشم غزالان رفتم

بوسه بر چاه زنخدان زدم وای علی
سرنگون تا که فتم بر چه کنعان رفتم

۹۹۲
گر گشت بهر مثوبات[1] نرفتیم / ای مسکن دی قشقه وجهات نرفتیم
هر وقت گرانباری دوش است عصیان / ای وای سبکبار چو اوقات نرفتیم
هر جا که فتادیم سر راه تو جانان / زانجا بی دیدن تو کف پات نرفتیم
همبستری تا بسحر گریه نمودن / رفتیم ز وصل تو ز عادات نرفتیم
صد عافیت خلد هوس انچه مقام است / یک روز ز سر منزل آفات نرفتیم
یا شیخ زمان پیر مغان عجز و نیاز / تا رفته بجا زار ادلت نرفتیم
صد بوسه گرفتیم بجا آب از خط سبزه / بر سیر تماشا نباتات نرفتیم
صد حیف که فرصت نشد از غم ساقی / در خدمت یک پیر خرابات نرفتیم
آزیست علی هیچ نکین از در زلت / جز کوی تو ای قبلهٔ حاجات نرفتیم

۹۹۳
سوی حرم و دیر خرابات نرستیم / از خانهٔ خود جز بحکایات نرفتیم
نی نی غلط است اینکه گمنام خیام / گر خاطر کس باصفت ذات نرفتیم
بر غفلت و نادانی خود فخر نمودیم / در انجمن کشف و کرامات نرفتیم
یک خوشه ز صد خرمن اغیار شمارم / از جا بسر مایهٔ مزجات[2] نرفتیم
هر اهل سخن با رسم چشم نزدیم / ما بر قدم اهل صناعات نرفتیم
بی یار چو خار است گل و دل ما / بی سرو خرامان سوی باغات نرفتیم
چون بوی تو رفتیم در آفاق همه جا / چون عزت به اذن[3] تو از جا نرفتیم
سلطان جهان آمد پابوس گدا را / ما بر در او بهر ملاقات نرفتیم
حاجات دل از چشم تو بس حلقه بر آشد / هم در خم ابرو بمناجات نرفتیم
تا یاس خدا داد بس آواره نگردد / بر باب بتان از پی حاجات نرفتیم
جز زله[5] ربائی نبود مقصد طالب / در بس مثل کسان آذنه زلات نرفتیم
اظهار نکردیم ز صد یک هنر از خویش / بر مسلک ذی فخر و مباهات نرفتیم

۱ آتشخانه و نوعی از آتشدان است که دران دیگ گرم غله بریان کنند که بهندی آنرا بهار گویند ۱۲ از برهان

۱ جمع مثوبت است یعنی ثواب ۱۲ از کشف ۲ متاع قلیل از میر نورالله در شرح گلستان ۳ بضم اول پسند نمودن و اختیار کردن ۱۲ از برهان ۴ ای روز برو ز ترقی کننده ۱۲ مولف ۵ طعام پس خورده ۱۲ از منتخب و برهان.

هر جا که فتادیم سر راه تو جانان
زانجای چو نقش کف پات نرفتیم

با برهمن و شیخ علی کار نداریم
در بزم کسی جز بحکایات نرفتیم

۹۹۴

خدایا آنچه محفل بود شب جاییکه من بودم
که هر کس زنده دل بود شب جاییکه من بودم

صراحی بر بر و پیمانه بر کف دید ساقی را
در و دیوار سائل بود شب جاییکه من بودم

باشک خونی بینایم رگ محتسب یارا
در و دیوار کهگل بود شب جاییکه من بودم

بلوح سینه ام نقش است تصویر حکایتها
چه خوش گوینده نادل بود شب جاییکه من بودم

من و یار و می و خوشبو گلستان لب دریا
بهار عنبر حمائل بود شب جاییکه من بودم

دو ساله می من چل ساله ساقی یازده ساله
حصول عمر حاصل بود شب جاییکه من بودم

سر بام و شب ماه و بپهلو یار و دادیده
مراد خواب حاصل بود شب جاییکه من بودم

نه ذکر مرگ در وصلش نه فکر زیست در هجرش
نعیم خلد حاصل بود شب جاییکه من بودم

توانم شد سکندر بشکستن در وصلش
حجاب ناز حائل بود شب جاییکه من بودم

چنان جادو نگاهی بود اندر بزم رندانها
گو حسن چاه بابل بود شب جاییکه من بودم

بجای آب باران تو ای ساقی سر مستان
بلا از ابر نازل بود شب جاییکه من بودم

هجوم ماهرویان عالمی میداشت هر جانب
تماشا رقص بسمل بود شب جاییکه من بودم

نهادم گوش بر آواز هر جانب بیکدستی
بهر سو نالهٔ دل بود شب جاییکه من بودم

بهر شعری علی را فخر میدادند بر فاخر
بکین از بسکه قائل بود شب جاییکه من بودم

۹۹۵

سرم بر پای قاتل بود شب جاییکه من بودم
نجومم رنگ محفل بود شب جاییکه من بودم

رقیبان را که پرسیده کنارم دیده ساقی را
ز من تا شیشه بر دل بود شب جاییکه من بودم

گل گلزار داغی بود اندر سینه بلبل را
بر جور استمائل بود شب جاییکه من بودم

بیابانی زاو فرق نیازم تا سحر مانده
خیال وصل باطل بود شب جاییکه من بودم

جگرم از نیاز خویش و ناز یار بیچاره
نیاز و ناز کامل بود شب جاییکه من بودم

بیک رو جلوه ها میکرد هند جا حسن جانان مخش
سنجنجل[1] ها مقابل بود شب جاییکه بودم

معاذالله سخن گفتن میان بزم ترش رو
اشاره هم چه مشکل بود شب جاییکه من بودم

اگر قاتل بدی قاتلم نمودی ای ظالم
سر کارم بجاهل بود شب جاییکه من بودم

همه سیداران شهادت چون علی حاضر
نظرها سوی قاتل بود شب جاییکه من بودم

۹۹۶

شراب از خون بسمل بود شب جاییکه من بودم
کباب از پاره دل بود شب جاییکه من بودم

چه فرحت خیز محفل بود شب جاییکه من بودم
دلم گم گشته منزل بود شب جاییکه من بودم

اگر جمشید جامش را بزدی بر دار بر مبش
که هر بدمست غافل بود شب جاییکه من بودم

دل و جان و دین و ایمان دو چشم یار ابرو کش
سر عاشق محصل بود شب جاییکه من بودم

نگاهم حلقهٔ غم شد مرا امید واحسرت
که در گردن حمائل بود شب جاییکه من بودم

چه باشد بعد شرق تا بمغرب با همه قربت
حجاب شرم حائل بود شب جاییکه من بودم

جمال یار شاید بود شمع بزم چون ماهی
که هر پروانه آن دل بود شب جاییکه من بودم

سماع و وعظ با هم بود اندر انجمن آری
جحیم و خلد حاصل بود شب جاییکه من بودم

تعالی الله طرفداری با هم طرفه چون شهر
دلیل خصم باطل بود شب جاییکه من بودم

خمی خود ساخت در رشش فلاطون از خم
که هر بدمست عاقل بود شب جاییکه من بودم

ببین جوش جنونم را که جا سلسله بر پا
بپا دستار عاقل بود شب جاییکه من بودم

بیک بوسه دل و جان و دین و ایمانم علی برده
که بس نادان معامل[1] بود شب جاییکه من بودم

۹۹۷

سر زد از خنده گل بود شب جاییکه من بودم
بهر سو رقص بلبل بود شب جاییکه من بودم

یکی زاهد دگر واعظ یکی قاضی دگر حافظ
ولی با هم تجاهل بود شب جاییکه من بودم

نظر کردی نگاهش کاش واعظ آمدی آنجا
که درس سحر بابل بود شب جاییکه من بودم

دران محفل نکرده جا خالی کس تکلف را
که با خود ها تماثل بود شب جاییکه من بودم

حسد بر رو فتاده رشک بیدم مانده در عرش
که با خود ها تماثل[2] بود شب جاییکه من بودم

بگه میساختم یارب دران بزم پریان
که هر یک شوخ و شنگل بود شب جاییکه من بودم

۱ بکسر اول و فتح هر دو جیم بمعنی آئینه و این لفظ رومی است ۱۲ از منتخب

۱ معامله کننده ۱۲ از غیاث
۲ تصاویر ـ اصنام ۱۲ از شمسی

نصیب من نشد زان عارض او بوسهٔ دولت
که مار گنج کاکل بود شب جاییکه من بودم

شکستم توبه تو آن زاهد بیاختم بلا جاری
که جای آب هم مل بود شب جاییکه من بودم

یکی طالب دگر تا بی تابی هر یکی دیگر راغب
بمی خوردن تعلل بود شب جاییکه من بودم

علی جام جهان بین بو خالی جام در دستم
سیه مستی تعقل بود شب جاییکه من بودم

۹۹۸

مراد در مل کامل بود شب جاییکه من بودم
بگوشم شور قلقل بود شب جاییکه من بودم

مرا ساقی دو باره جام خالی داد داغفلت
نگر او در تغافل بود شب جاییکه من بودم

سواد دیده جانان بابین یا مرغ
نگاهش سحر بابل بود شب جاییکه من بودم

بپیش سرو قد هوشم جنونم بین گوشم
صدا طوق مسلسل بود شب جاییکه من بودم

کسی کو آید بکشاد باب بزم رنگینش
صدای نخنه اقتل بود شب جاییکه من بودم

نشد قطع کلام اصلا بود در وصف زلفینش
زبس تا تست تسلسل بود شب جاییکه من بودم

درون انجمن از رد اخلاص تو عالم
نظر بر سو زرق مل بود شب جاییکه من بودم

دران تیتیکه آمد محتسب در بزم هر یکی را
تقلقل بی تقلقل بود شب جاییکه من بودم

برای قطرهٔ باده مغزم کرد جا خالی
دماغم را تخلخل بود شب جاییکه من بودم

جوان و پیر مفتون بود هر یک بر رخ ساقی
همه را حلق در غل بود شب جاییکه من بودم

چو کشکول شکم پر بود از کشتی گدیه
فقیر از اتمول بود شب جاییکه من بودم

یکی قاتل هزاران کشتنی صد ناز دلم فرصت
علی با هم تقاتل بود شب جاییکه من بودم

۹۹۹

بهار موسم گل بود شب جاییکه من بودم
ترنم ریز بلبل بود شب جاییکه من بودم

صدا صوت قلقل بود شب جاییکه من بودم
هجوم خلق بربط بود شب جاییکه من بودم

که باشد لائق دامادی جنت قوم اکرام
همه تعقل تناسل بود شب جاییکه من بودم

کریی بر سید افلاطون ارسطو رد اعلم
چیز از غم عقله آگل بود شب جاییکه من بودم

زد و شمع آهم ز پریشان گیسو پرخم
زلبس یک باغ سنبل بود شب جاییکه من بودم

سواد چشم مستانه بیاض چشم جانانه
کتاب سحر بابل بود شب جاییکه من بودم

تبسم بیزد از نگاه ناز دزدیده
بیکدیگر تفاضل بود شب جاییکه من بودم

گل از رخسار تر شد دل عاشق بازنده
خجل از زلف سنبل بود شب جاییکه من بودم

برقص موی بوی جا سر و قلقلش برده
چه زاهد را تعلل بود شب جاییکه من بودم

نمیگشتم چراغ بزم جانان هم چو پروانه
جهاد در دل تخیل بود شب جاییکه من بودم

از ان لفیکه بیزد بو سهل زپای نگینش
بهاد ست تطاول بود شب جاییکه من بودم

بتاج و سر تیغ و بکف جام و بیا سرها
جمالش را تجمل بود شب جاییکه من بودم

ز هر شعری که میخواندم در ان بزم سخندانان
بهر سو رشک آمل بود شب جاییکه من بودم

علی در هر سخن در هر مثل در هر حکایتها
نثار شاه دلدل بود شب جاییکه من بودم

۱۰۰۰

سرود آه مردم بود شب جاییکه من بودم
بهر سو رقص انجم بود شب جاییکه من بودم

ز فریادم ترنم بود شب جاییکه من بودم
ستم کردن ترحم بود شب جاییکه من بودم

بهر یک حرف من صد حرف گیری از نظام
چه مشکلها تکلم بود شب جاییکه من بودم

بگنجیدم به پیراهن چو جوش باده در مینا
سرور لبس تحکم بود شب جاییکه من بودم

خم می را اگر تنور طوفان کرد سر مستی
که کشتی در تلاطم بود شب جاییکه من بودم

سر بام فلک بسته سحابی چشم اختر ها
که میخوارم بکارم بود شب جاییکه من بودم

جهان فریاد کردم کس نپرسیده چو چینی
تو گوئی مجمع صم بود شب جاییکه من بودم

بگنجیدم به پیراهن چو خوش باده در مینا
بکشتی بحر قلزم بود شب جاییکه من بودم

چه می پرسی زحال کیف باده ده مستی
خمار من تنعم بود شب جاییکه من بودم

۱ گریزنده ۱۲ از لطائف و منتخب ۲ درنگ و تاخیر ۱۲ از غیاث
۳ فاخته ۱۲ از منتخب ۴ دار بمعنی قتل کردن ۱۲ ۵ بفتحین بمعنی زنجیر ۱۲ از سراج ۶ بیقراری و اندوه ۱۲ از کشف و صراح ۷ آواز کردن صراحی ۱۲ از کشف و صراح ـ

۱ افزونی و غلبه از منتخب
۲ نام شهری از مازندران ۱۲ از برهان و دار
۳ تن آور شدن بکار بزرگ شدن ۱۲ از منتخب

بدست کهکشان شمع و بدست ماه آئینه / عجب طرفه تجمّلها بود شب جاییکه من بودم

ز حال بزم آرایان چه میگفتم علی با تو
یکی در دیگری گم بود شب جاییکه من بودم

۱۰۰۱
سحابی در برم بود شب جاییکه من بودم / هجوم مور بر جم بود شب جاییکه من بودم
چه خوفی از تصادم بود شب جاییکه من بودم / که بس با هم تسالم بود شب جاییکه من بودم
الهی آنچه ظالم یا چه عادل بود در محفل / که هر یک در تظلم بود شب جاییکه من بودم
که امید جم از جهان بر جم می دارد / که فریادم ترنم بود شب جاییکه من بودم
شهادت بود مقصود از همه حضار مجلس را / ز یکدیگر تقدم بود شب جاییکه من بودم
نمیدانم پسندیده که رنجیده بدل بدخو / بهر کارم تبسم بود شب جاییکه من بودم
جهان بیتاب گردیدم تو گوئی برده جانان / ز بی جان جفت کردم بود شب جاییکه من بودم
بوقت صبح نیخوزن بوقت شام قصید / دو تعلیم و تعلم بود شب جاییکه من بودم
پلاس تن بمفتون گلیمی در بر مجنون / همه سنجاب و قاقم بود شب جاییکه من بودم
نکرده کیف مستی تمام از بهر من برتن / عدو را هم توهم بود شب جاییکه من بودم
که می پرسید عیسی را در آن بزم ارم غیرت / صبا را دعوی قم بود شب جاییکه من بودم
همه شب دست بسته مانده زاهد بر در مسجد / نبی شاید که در گم بود شب جاییکه من بودم
سیه مستی گرفته هر یکی سخواره را در بر / ز عصیانم تظلم بود شب جاییکه من بودم
نظرها داشت نقد دلم ز دهان ... / نفس در سینه کم کم بود شب جاییکه من بودم

۱۰۰۲
سر دار شورستان بود شب جاییکه من بودم / بهر سو هم وصال بود شب جاییکه من بودم
چرا کردی رقص بوی زهره جبین ساقی / که زاهد خود غزلخوان بود شب جاییکه من بودم
زلیخا وار یوسف خود شدی مفتون اگر کسی دید / گو حسن چاه کنعان بود شب جاییکه من بودم
مژه گر بود تیر بهر جان عاشق پیری / نگه تیغ صفاهان بود شب جاییکه من بودم
چو مه از مهر آخر از جمالش یافتم نوری / چراغم داغ هجران بود شب جاییکه من بودم
کنار آب بر باده و ساقی و گلزار / تعیش را چه سامان بود شب جاییکه من بودم

نداده سیر یادم رو دگر روساخته بدل
علی ناخوانده مهمان بود شب جاییکه من بودم

۱۰۰۳
بکارم دور دوران بود شب جاییکه من بودم / بکارم نیز مهمان بود شب جاییکه من بودم
چه باشد روشنی و زیبا آرین شبستان را / چراغ از مهر رخشان بود شب جاییکه من بودم
چه تسدّ خشمیم که گریان بود در بزم طرب افزا / به پهلو زخم خندان بود شب جاییکه من بودم
بتی بود از حرم کعبه اندر دیر او شاید / برهمن خود مسلمان بود شب جاییکه من بودم
یگانه هر که بیگانه تماشا دیدنی دارد / زمین دل اسکندران بود شب جاییکه من بودم
ملائک جن پری انسان تمامی تابع فرمان / دهن مهر سلیمان بود شب جاییکه من بودم
مقفل بود دست کوهی خوشبوی از برین / چنان هم حریفان بود شب جاییکه من بودم

علی در هر سخن در هر مثل اندر حکایتها
نثار شاه مردان بود شب جاییکه من بودم

۱۰۰۴
من و اینچه سامان بود شب جاییکه من بودم / ارمغی بهار ... بود شب جاییکه من بودم
سفال آن ساقیه قدر داشت گنج خسروی انجا / در اشکم بدامان بود شب جاییکه من بودم
گردم سجده آن بت را که سوحرم کردم / چنانم پاسبان بود شب جاییکه من بودم
بوصل شعله رویان جا چشم اشک افشانم / همه شب شمع سوزان بود شب جاییکه من بودم
سینه بختی بدل شد از مستی بهار گردش / که لاله کاسه گردان بود شب جاییکه من بودم
چه دولت بود یا رب که نگوید بقدر آتش / گدا محتاج سلطان بود شب جاییکه من بودم
ملک در بان ... پری دانه شمعش / الهی آن چه انسان بود شب جاییکه من بودم

ز حالات شه مردان علی در حالت آدم
نثار ترک گندم بود شب جاییکه من بودم

۱ هجوم رانبوه ۱۲ از غیاث
۲ باهم گر صلح کردن ۱۲ از منتخب
۳ چیزے کہ بہندی آنرا اٹاٹ گویند ۱۲ از غیاث
۴ آماس شدن ۱۲ از منتخب
۵ بالضم و تشدید میم بمعنی آستین ۱۲ از منتخب
۶ آتش برافروزد ۱۲ از غیاث

۱ رو دادن توجه کردن ۱۲ از مصطلحات

یکی حور دگر نور یکی سرو دگر گل بود / شبستان یوسفستان بود شب جاییکه من بودم
نگه تیغ و کمان ابرو مژه تیر و نظر جادو / بی قتلم چه سامان بود شب جاییکه من بودم
شب تاریک و بیم مار و کژدم زیر پایم او / دلم از بسکه نادان بود شب جاییکه من بودم
تنم بیجان ولیکن جان همه تن بر سر مژگان / نظر بر روی جانان بود شب جاییکه من بودم
که می پرسید هر یک را در آن بزم ناکس / بدرگاه شاه خاقان بود شب جاییکه من بودم
شب ... ساقی جو خم محمود دشمن اندر / به پهلو ماهتابان بود شب جاییکه من بودم
جمال یار شاید کرد روشن جمله داغم را / تنم سر در چراغان بود شب جاییکه من بودم

علی هر بیت من شد طاق نسیان بهر خاقانی
بهر سر رشک شروان بود شب جاییکه من بودم

۱۰۰۵
من بفکر کفر و ایمان اضطرابی داشتم / بود بی برقع صنم رو خود حجابی داشتم
خیمه ام در آفتاب حجاب از دود آه / روز نگاه حسرت آلوده طنابی داشتم
ابلق ایام را زین کرده اند از بهر من / و ز هلال چرخ زیر پا رکابی داشتم
آنچنان نازک مزاجی که نه شهره / کز غنائیهای تو بیم عذابی داشتم
نقطه بگذاشتم در سطر بر وصف دهن / از کتاب حسن اینک انتخابی داشتم
خاکها انداختم بر سر ز لبس کوی یار / در ره عشقش که از سر پا ترابی داشتم
ره نیاورده خط دلدار از انسو بیر / در لفافه بند ریحان جوابی داشتم
دامن آلوده ام را بسکه آب چشم شست / منکه منظور نظر عصمت مآبی داشتم
کی بسوزد واعظا در ایمان روز حشر / منکه در هجر بهشتی رد عذابی داشتم
عاقبت بخت سفیدم داد روز لطف ... / ماهرو در بر مقابل ماهتابی داشتم
آه آتشبار من میکرد کار برقها / بر سر میخانه بی ساقی سحابی داشتم
اخترم براوج کیوان خشکی داد ها / چشم وصلت بر رد غالیجنابی داشتم
طوبی جنت ندیدم همسر بالای یار / در میان خلد از دوزخ عذابی داشتم
اعتقاد آخر قمر بخشید اندر روز حشر / برگناه خویش امید ثوابی داشتم
چون بشفیر دی لحد جسم مرا در خاک گور / من امام و پیشوا چون بوترابی داشتم
گلرخی هو شیم بود و آب جاری شکل چشم / بوده ام بیهوش خود نهر گلابی داشتم
آنچنان در انتظار مقدمش مضطر شدم / چشم بر در گوش بر صوت غرابی داشتم
بود شاید اخترم کف الخضیب آسمان / بیشتر من هم دعا مستجابی داشتم
در کشیده بر سر بزم شراب دوستان / کز دل بریان خود در کف کبابی داشتم
گوهر من جلا از صحبت مردم شده است / در صدف چون مهر انور آب و تابی داشتم
حالیا از مهر خوردن غنچی و ... / بجای روغن در چراغ اندر شرابی داشتم
همچو من نازک دماغی کیست در دور قمر / ساقیا خود ساغر می از حبابی داشتم
کی توان خواند خطم را واقعی نازک مزاج / جای سر نامه سر نامه کتابی داشتم
تا رسیده نوبت دست و گریبان عدو / در خیال زلفها خود پیچ و تابی داشتم
سیدم هم تعلیم مرغان چمن را پیش سرو / اندرون سینه در عشقت کتابی داشتم
ای رقیب سینه قرب خود هرگز مناز / پیش از این من هم بعرش باریابی داشتم
وای فکر من نیاید در کف مضمون کس / دام گسترده صید عقابی داشتم

بحر رحمت نامهٔ اعمال من برده علی
ورنه میدانی گناه بیحسابی داشتم

دوستان حالا بود نامم علی زین پیشتر
بود فرهادم لقب مجنون خطابی داشتم

۱۰۰۶
یاد آن ماهی که در بر ماهتابی داشتم / در چراغ دیده نور آفتابی داشتم
دلم ما باشد رفیقی در غم یار که من دارم / گر دارد زیر گردون همچو غمخوار که من دارم
جهل روزه که گردید از نیسان همه در عالم / خجل گردید از چشم گهرباری که من دارم
من دلدار در لطف وصل خواهید همه عالم / کردار زیر گردون بخت بیداری که من دارم
ز غمخواری تو غمخواری رسید بود تیمارم / مبادا هیچکس را همچو غمخواری که من دارم

۱ پادشاه بزرگ - در قدیم لقب پادشاهان چین و ترکستان بود حالا بر هر پادشاه اطلاق کنند ۱۲ از غیاث
۲ نام شهر خاقانی ۱۲ از غیاث

۱ نام ستاره ایست سرخ رنگ بجانب شمال که چون بدائره نصف النهار رسد وقت اجابت دعا است ۱۲ از منتخب.

گر سفر ما ز کوه حسن روز عید سالم
که باشد مستحق آخر ز حقدار که من دارم

بده ساقی می باقی چو مینا تا گلو پر کن
برای مصلحت بود دست انکاری که من دارم

چو خور در روز گردیدن بشب چون ماه نو زاهد
که دارد بر زمین جان زن بر آزاری که من دارم

نه چون ملک ستان تابع فرمان من گردد
بود مهر سلیمان مهر ابراری که من دارم

نمیگردم جدا چون چشم و ابرو از در مسجد
کند عابد فریبی شوخ عیاری که من دارم

چو رخ دل صاف کن تا ز آنکه هر سو منحنی راهی
غباری نیست اندر چشم دیواری که من دارم

ندارم غیر خود تا چه تسبیح سلیمانی
رگ جان من است آهی ز زناری که من دارم

اسیری مانع جرمم نمیگردد **علی** اصلا
سزای قتل میخواهد گنهگاری که من دارم

۱۰۰۸

سزایی نمیدارد دل آزاری که من دارم
مسیحا ندارم آه بیماری که من دارم

بلا شد روشنی طبع گر شیرینی شعرم
لب گویای خود بسته است گفتاری که من دارم

بود شاید عزیزان قابل قرص رحم ما ظالم
کسی دیدی آن ز مرگ آثاری که من دارم

چسان با نامه بر گویم نویسم چون ز نامه من
نگفتم با دل خود نیز اسراری که من دارم

محال است در خیال خام کاین عشق سر جنگی
صلاح وقت با یاران نیست گاری که من دارم

برم شاید مرقد هم بقدر آدم دامی
نشد اشیا بزم با دیناری که من دارم

ز یادش رفته باشد هیچ یاد رفتگان شاید
امید وصل او حالا باقراری که من دارم

نبردم گر بمی قد نقشه قصرش عجب نبود
بنا ایش خود کند در خلد معماری که من دارم

ز الطاف عزیزان است خوی نیکوان خوشتر
با آرامی مقابل نیست آزاری که من دارم

زیارت با یدم دل از راه کن سر بر منش
مبادا ابد کند دل زچو اصرار که من دارم

انا الحق گفت منصور و نمیگویم بغیر از حق
بود یک سینه زیر بام او داری که من دارم

نصیبم گر برد در جنت دوزخ برد درخش
من عرصات محشر وین گرانباری که من دارم

بفضل دوست امید دهد جنت مرا ورنه
سزاوار جهنم نیست گرداری که من دارم

علیا گرچه مور بی پرم الا چه پروا است
به از ملک سلیمان است اشعاری که من دارم

۱۰۰۹

بیا تا لید زنجیرم ز جولانی که من دارم
دل من تنگ شد از تنگ سینه آنکه من دارم

کنی صد پاره را صد پاره اید جنون حالا
که شد زنجیر پا ها تار دامانی که من دارم

مرا خود ذبح کرد الله اکبر جای قربانی
که دارد زیر گردون عید قربانی که من دارم

نگیر ای شیخ گر بتخانه ام مسجد سازی
کنی محراب طاقش از گریبانی که من دارم

بزن آیینه دل را سر خورشید تا بینی
فلک را هم نباشد ماهتابانی که من دارم

شکسته سر گریبان چاک فوج کودکان در پی
ندارد زیر گردون هیچکس شانی که من دارم

نیاید تا خطش نزد دم نکردم رخ سوی خانه
ندارد زیر گردون هیچکس آنی که من دارم

غم هجر بتان رفتم بهم همراه من رفته
چه دل تنگم ازین ناخوانده مهمانی که من دارم

بود در گرمهای پر فیل ها ران موج مژگانم
تو گویی دور طوفان است دامانی که من دارم

دل بیتاب من بی تاب در هیچو سیمابم
بسوزد تا دلم را آه سوزانی که من دارم

غم عشق ترا نازم که سفر ما چنین باید
رود شاید بمرقد نیز مهمانی که من دارم

مدان موزم **علی** در حال خود من هم سلیمانم
بود کشکول گدیه تاج خاقانی که من دارم

۱۰۱۰

که از شیخ و برهمن دارد ایمانی که من دارم
بود کعبه بدیر اندر به تن جانی که من دارم

بود خورشید محشر داغ سوزانی که من دارم
تو گویی نعره صور است افغانی که من دارم

بود سرمایه لذت سر خوانی که من دارم
هلال عید ما باشد لب نانی که من دارم

بود قطرات اشکم کاروان یوسف دلم باشد
تو گویی چاه کنعان است زندانی که من دارم

صبا تا چند بوی گل چمن نیز خزان باشد
بیا و یکنظر کن سوی ریحانی که من دارم

چه مینازی تمام شاه زرستان تو نگر بر تهیدستان[۵]
نظر کن بر فلک نیست ایوانی که من دارم

بیا ای جان بیا اینجا تماشا کن تماشا کن
ز داغ غم شب فرقت چراغانی که من دارم

پریشانی تهیدستی غزلخوانی سیه مستی
نباشد هیچکس را هیچ سامانی که من دارم

چه حیرانند دانایان تدبیر وصال او
نباشد هیچکس را یار نادانی که من دارم

رباید برق بیتاب از دل من دام بیتابی
چه نسبت ابر را با چشم گریانی که من دارم

چنان تنگم بجسم اندر که جسم یار در جامه
مبادا دشمنان را هم رقیبانی که من دارم

بغیر از دیده ام جا نیست بر نه فلک از بی
نیامد در زمان نوح طوفانی که من دارم

مهر

۵ عمارات بلند ۱۲ از برهان و سراج۔

بیا حافظ زیارت کن تو هم روی گلستانی
تمامی سبزه زار است قبرآنی که من دارم

ندانم خوشه خرمن که هیچو زردی مشتعل
بسوزد دانه در کشتم بهارانی که من دارم

میا ای کاروان سوی بهر سر از چه کنعان
که یوسف گم شود در یوسفستانی که من دارم

غلط گفتم **علیا** نامه عشق است دیوانم
بود سر نامه مکتوب دیوانی که من دارم

۱۰۱۱

تیغ کمش به سرم تن بخمیدن دهم
باز کشش دامنت خم نکشیدن دهم

سبزه دمیده رخ بند نقاب کشا
وحشی دل را دمی سبزه چریدن دهم

زرد لباس است ترا زیب دهی گل خا
رنگ رخ خویش را بهر رزیدن دهم

سبزه خطت را وصف کنم با صبا
پهلوی گلزار را خار خلیدن دهم

حال دل مضطرب گر بنویسم ما
نامه پر شوق را بال پریدن دهم

نغمه غم میکنم در ره عشق بتان
چاک جگر شد اگر دل طپیدن دهم

گم شوم از خویشتن باز نیایم به تن
هیچو تو گر جان من دل رمیدن دهم

بوسه خساره ده در سحری یا بشام
تا که بجا ما هر دو لب گزیدن دهم

ننگ جنون نیستم عاشق صادق توام
دامن اگر پاره شد تن بدریدن دهم

سرو ز غیرت رود زیر زمین تا بسر
گر چمن یار را سر خمیدن دهم

غارت دل را اگر قصد کنی ای پسر
از گذر چشم تر راه رسیدن دهم

از رگ جانها **علی** پود نقابش کنم
گر ز شعاع نظر تار تنیدن دهم

۱۰۱۲

پرده ز رو بر فگن دیده بدیدن دهم
هم دو سه دشنام ده داد شنیدن دهم

بوی قمیصی فرست دل به شمیدن دهم
بر سر بازار آی جان بخریدن دهم

تیغ و ترنج آورم گر بکشائی نقاب
حور و ملک را بکف سر به بریدن دهم

گر لب ابرو دهات نغمه سراید رقیب
پرده عشاق را کف به دریدن دهم

دست جنون غم مخور دامن اگر پاره شد
جامه هستی ترا بهر دریدن دهم

حسن تو شهرت گرفت وحشت ما جوش زد[۵]
دشت جنون خیز را آب دویدن دهم

۵ ترکیدن ۱۲ از برهان

پرده ز ما گردنت آفت ناموس نیست
جامه عبا است جنون بهر دریدن دهم

گر تو دهی کاکل خویش بدست دگر
مار سیه فام را کف بگزیدن دهم

آه بفلک میکشی سر ز من ناتوان
جذبه دل را اگر زور کشیدن دهم

شرم ز ما میکنی پیش رقیبان مرو
رنگ خجالت شمع رو به پریدن دهم

سرمه بمیل آوری خال لبت میکشی
تا بری طوطی را لب بمکیدن دهم

شان ظهوری **علی** از رخ غالب دمید
سرمه حیرت کشم دیده بدیدن دهم

۱۰۱۳

من و جناب تو و سجده تا جبین دارم
نه بت پرست برهمن نه شیخ دیندارم

بیا و صحبت یکلحظه عید غنیمت دان
هزار دشمن بدخواه در کمین دارم

نهان بدامن یکدانه است صید خرمن
هزار شهر به یک کشت خوشه چین دارم

چو کار راز نی نام ست ننگ فرجام است
همیشه خاتم انگشت بی نگین دارم

هزار سال بماناد ساقیا دورت
بجای درهم و دینار نقد دین دارم

لبت بکید از آن گاز از شیرین کام
کنون زبان سر انگشت انگبین دارم

بیا بیا ای مسیحا تمام شد کارم
در انتظار دمی چند واپسین دارم

ز سرگذشت من زلف یار میگوید
تو شانه نصیب که همسایه شانه بین[۱] دارم

بنام خویش مرا نیز رشک می آید
حروف اسم کسی کنده بر نگین دارم

نظر بدست مرا ای حبیب بنده نواز
زمانه دشمنم و یار خشمگین دارم

نه دشمنان حکیم عرض حال خویش **علی**
هزار دوست بیک نقطه نکته چین دارم

۱۰۱۴

به جبهه داغ غلامی طاوسین دارم
تمام ملک سلیمان ته نگین دارم

نثار بر رخ پاکت کنم لآلی نظم
که خبر دو گوش نه بینی که غیر ازین دارم

چرا نه رخ کنند از شرم مهر جانب عرش
که نقش خاک کف پات بر جبین دارم

ازان به بزم سر در تو خود نمی آیم
که دل شکسته ام خاطر حزین دارم

۱ کنایه از فال گیر و این فال مخصوص به شانه بز میباشد بر شانه بز نقشی مینویسند و بحساب آن پی مقصود برند ۱۲ از بهار عجم۔

چه تنگ میشوم از ذوق تنگیری یارا
که یار در بغل خویش نازنین دارم
زحور و خلد گذر ذکر یار کن واعظ
که من نه شوق حکایات آن و این دارم
بدست تست خدایا مآل کار بخیر
که با محبت بتها خیال دین دارم
بیان سورهٔ یوسف بوعظ کن واعظ
که در صحیفهٔ دل صورت حسین دارم
حروف عرض من آخر ز داو واعظ سوخت
نهان بسینهٔ خود آه آتشین دارم
براه وصف سر زلف مشک افشانت
قلم ز شاخ غزالان دشت چین دارم
خوان لعشق بتانم تو کافری زاهد
کتان بهوشم و محبوب مه جبین دارم
مرا بیار سر و کار حور جنت چیست
نه همچو شیخ صنم زیر آستین دارم
ز ناله های فلک افگنم نمی ترسی
زمانه باش که من تیرگونه کین دارم
لباس سندس جنت خریده ام معلوم
بدست پیر مغان دلق خود رهین دارم
بغیر لطف خدا دست سعی کوتاه است
که رزق بر فلک و خانه بر زمین دارم
بخاک تیره سکندر زلال حیوان را
که من زخم غدیر آب ساتگین دارم

مگو جواب نظیری و غالب است علی
خطا نموده ام و چشم آفرین دارم

۱۰۱۵
برامید دیدن گل ره کنار افتاده ام
همچو خاری بر کنار رهگذر افتاده ام
هی که از جور فلک در هجر یار افتاده ام
همچو سیمابی در آتش بیقرار افتاده ام
همچو شاخ خشک و کهنه زخم از موج نسیم
از نهال خویش اندر نوبهار افتاده ام
هی کجا رفتند آن یاران همدم همقدم
همچو نا پرسان بیکس در مزار افتاده ام
تلخ حسرت بر سرم افتاد ز لیس تنگی
در قفس بامرغ بت خود سنگسار افتاده ام
روی تو نیکو است باید دید یا تازه گلی
من بوصف عارض رنگت در هزار افتاده ام
نقل من از همرهان عهد بر خاکم فگنند
همچو بار کهنه مغز از شاخسار افتاده ام
آنکه تا کردی عیادت مرگ من ناچاره شد
همچنان در انتظار رستخیز افتاده ام
جوهر آئینه بر رخ صورت سبز گرفت
وای قسمت کز حلب در زنگبار افتاده ام
بر رخ آب دیده هایم خط سبز آمده
گلعذارا نیمه شب در خارزار افتاده ام
کس نمیداند مرا از مردم کوهی نژاد
لعلم و با سنگها در کوهسار افتاده ام
وعده نا کردی شوقم میکشد در در مرا
در سر مژگان مه ام انتظار افتاده ام
گرد باد آسا دماغم بر فراز چرخ رفت
باز در کوی تو چون خس خاکسار افتاده ام
ای لقربانت چو که بودم گران بر خاطرت
حالیا بین کز غمت چون که نزار افتاده ام
آب جیحونم ولی از شومی بخت سیاه
همچو شورابه بحلقت ناگوار افتاده ام
غالبا بتقدیر شد ای علی از روی فضل
چون امام سبحه بیرون از شمار افتاده ام

صائب و غالب کجا و من کجا الا علی
در نمود نقشها بی اختیار افتاده ام

۱۰۱۶
در هوای نفس دور از وصل یار افتاده ام
همچو موج از آب و یار از کنار افتاده ام
با صف مژگان که من دیکار زار افتاده ام
در میان نیزه بازان چون شکار افتاده ام
ای لب امینا دل بشکسته اندر کوی تو
ساقیا مدهوش اندر شیشه زار افتاده ام
ساقیا از آب خاکسترم اکسیر کن
همچو سیمابی بر آتش بیقرار افتاده ام
آتش رخ زود بر آور نامش سبز گرد
در بهار فصل گل در خارزار افتاده ام
بخت سبزم کشت آرزو سبز کرد
گر خط سبز تو اندر مرغزار افتاده ام
از سپهر آرم هلال و نعل در آتش کنم
همچو خس در زیر راه نی سوار افتاده ام
ساقیا کردی فراموشم چنان ای بیخبر
وقت جان کندن نبود در خمار افتاده ام
داغ بر داغ است اندر سینه چون نعمان نسیر
گل ز خار هجر تو در لاله زار افتاده ام

تا خدا شو کشتیم را یا علی بهر خدا
کز دو سیل چشم اندر رود بار افتاده ام

۱۰۱۷
ساقی بیار باده که عزم دگر کنیم
ای سرو قد بعالم بالا سفر کنیم
آیا دهی ز سیب ذقن بوسهٔ بری
وصفت بسرو قد بامید ثمر کنیم
باشد شب وصال اگر تیره و شب غم
نور جبین ماه رخ بشر را قمر کنیم
سازد شب فراق سیه داغ دل زغم
بر نور آفتاب چراغی که بر کنیم

۵۱ قسمی از دیباج میش قیمت نهایت رقیق و باریک و لطیف و نازک و بیشتر لباس بهشتیان باشد ۱۲ از غیاث.
۵۲ بمعنی بلبل ۱۲ از برهان

تا قوس در سمع خراش است بهر من
این به که گوش خویش ز آواز خر کنیم
یابیم گر ز خاک ره یار پیرهن
ز اطلس سپهر یک آستر کنیم
بینیم گر بخواب شبی پشت پای یار
بر روی آفتاب روز نظر کنیم
چینیم چند بوسه ز سیب ذقن اگر
ما سر و باغ عشق ترا بارور کنیم
طول شب فراق که زلف دراز تست
یا آنکه وصف زلف تو با مشک تر کنیم
واعظ ز خوف نار جهنم چها نگفت
ساقی بیار باده که با خرقه تر کنیم
در قبر می بریم ازین شیشهٔ گلاب
شاید درون خلد نظیرش نظر کنیم
دامان حشر گر نشود پرده حجاب
کی از لحد ز شرم گنه سر بدر کنیم

روز قیامت است علی یا شب فراق
فرصت شود ز حشر بفردا اگر کنیم

۱۰۱۸
ساقی بده غبوق که عزم سفر کنیم
جای که آفتاب نتابد سحر کنیم
خورشید رو ببام شب چارده بیا
تا شبه ماهتاب بشمع سحر کنیم
یاران سلام ما برسانید یار را
تسلیم جان بمرگ اگر بیشتر کنیم
عیب است پیش خصم و هنر پیش دوستان
کاری که میکنیم بعیب و هنر کنیم
برقی است بسکه تیغ نگاه سهی قدان
ما هم ز آفتاب قیامت سپر کنیم
ایام نوح نیست که هست این شب فراق
صبح قیامت است دلا گر سحر کنیم
خورشید حشر باشد و روزش شب فراق
از سوز داغ هجر چراغی که بر کنیم
ما را امید نیست که بینیم صورتش
گر جای خویش در دل آئینه گر کنیم
تا چند وصف حور جنان واعظا بخوان
ما هم بیان خوبی حسن بشر کنیم
گه ذره ایم بر ره و گه قطره بر مژه
ما نیز وصف خویشتن از بحر و بر کنیم
گوئیم سرو قد که رو یا غزال چشم
تشبیه یار با شجر و جانور کنیم
اوصاف عارض تو نخواهیم بیش گل
تا عندلیب را بچمن نوحه گر کنیم
وصف تو نیست کفیم در زبان عالم ظهور
معدوم گر شویم صفات اگر کنیم
صد طول روز حشر بیک عرض شب گذشت
ما داستان خویش اگر مختصر کنیم

جان میدهیم در سر شکر لبان عبث
چون مور بر شکال اگر بال و پر کنیم

روح القدس اگر مدد ما کند علی
گوئیم شعر نغز و بصائب خبر کنیم

۱۰۱۹
ساقی بیا که لحظهٔ ما منتظر شویم
جامی بده که از دو جهان بیخبر شویم
بینیم روی یار بهر سنگ جای لعل
مانند آفتاب اگر دیده ور شویم
امید هاست بعد فنا کز صفای دل
شاید خمیر مایهٔ آئینه گر شویم
گر همچو ریگ روز فزون لاغری ما
باید که رفته رفته بتا بار کمر شویم
ریگ روان بادیه گرد و غبار ما
بعد از فنا مگر که ما خاک در شویم
در آتش فراق گداز جسم ما
گرد هوای طوق گلوی تو زر شویم
بینیم گرد امن کس سنگ پاره ها
با عقل روی ساخته شوریده سر شویم
بیرون کشند از ته دریا به شهرها
آبی شده اگر بصدف ناگهر شویم
هر کس که ببینیم زندم سنگ پاره ها
در نوبهار شاخ شجر را ثمر شویم
آن کینه تو تیغ هلالی اگر کشد
با جمله تن چو مهر منور سپر شویم
ما ئیم و انتظار که از خاک ما اگر
دیوار پشت بام کنی باز در شویم

دانیم ما شهادت مقبول دشت عشق
بعد از فنا علی چو گل کاسه گر شویم

۱۰۲۰
ساقی بیا که از می خود راهبر شویم
جامی بده که بیخبر از خیر و شر شویم
شاید که لب ته ز لب باش رسد بما
گر نخل فاضلی بسر رهگذر شویم
خورشید رو به تیره شب از مهربان شود
با داغ خود ز پرتو عارض قمر شویم
هرگاه سر برهنه شود در قضای دشت
در ملک عشق سبزه خطان تاجور شویم
قمری فاختیم ای جان تو سرو باش
انسان شده مقابل هر جانور شویم
بی بال و پر بریم چو مرغ نظر بباغ
گر در قفس بقید تو بی بال و پر شویم
انجام کار صبح وصال است در فراق
اینک شب فراق چراغ سحر شویم

۵۳ قرابه شیشهٔ گلاب و آنچه در آن ۱۲ از منتخب.
۵۴ حضرت جبرئیل علیه السلام ۱۲ از هدایه
۵۵ رد ساختن شرمنده شدن و مجالب کشیدن ۱۲ از سراج و مصطلحات.

سوزد قطره چو خار آتش فشان بهر شکل — مانند برق گر بجنبش چشم تر شویم

ما هم کنیم خرقه سالوس زیب تن — گر همچو زاهدان گر بر ده در شویم

یابیم کی کماهی دیدار دیدنی — گر چون شعاع مهر زهر مو نظر شویم

عیب تجسسیم چشم عدو علی
با عضو عضو خویش اگر هم هنر شویم

۱۰۲۱

یاد ایامی که سر بر پای جانان داشتیم — پای نخوت بر سر خورشید رخشان داشتیم

یاد ایامی که سر بر زانوی آن داشتیم — سیر صد جنت بیک خواب پریشان داشتیم

صد بهاران در چمن از برگ گل رخ تو بود — صد بیابان خار اندر سینه پنهان داشتیم

آرزوی بوسه خال رخش دل می بود — چشم امیدی بهندوی مسلمان داشتیم

تا به مهمان نوازان بود در دو دشمنان — یار را روزی که اندر خانه مهمان داشتیم

سیر گل میکرد آن سرو خرامان در چمن — نغمه سنجی ها بیان عندلیبان داشتیم

ماتم و شادی بهم مهمان من تا مرگ ماند — چشم گریان داشتیم هم زخم خندان داشتیم

دوش میداد آن پری رفتار تابوت مرا — تخته در تابوت از تخت سلیمان داشتیم

بر چکاپایم تبسم نمود آن غنچه لب — صد چمن گل اندرون جیب و دامان داشتیم

ماه من بر رخ نقابی داشت چون ابر سیاه — اندرون سینه دل حزین تابان داشتیم

ماه هم آینه دید و دلبری روی او — یک فلک اختر شمار چشم حیران داشتیم

دائمی غفلت که عمرم صرف شد در تشنگی — کوزه با پر دریا لب از آب حیوان داشتیم

بود جولانگاه طفلان کوی تو هر قدم — یک زمین گردی برخ سواران داشتیم

عشق با کم حرکت آلود نگردد زنهار — همچو شبنم با گل تر پاک دامان داشتیم

عیب من هم فیض بخش مردم نادان بود — نکته چین خلقی سر اشعار دیوان داشتیم

تاج شاهی بود بر فرقم علی داغ جنون
صد هزاران گنج زر از سنگ طفلان داشتیم

۱۰۲۲

قبا ها در فراق آن صنوبر قد قبا کردم — دل صد چاک خود را بر گل عارض فدا کردم

من آن نا آشنا تا خویشتن را آشنا کردم — ز خود هر آشنا را در جهان نا آشنا کردم

مر آن سرو قد در گلشن فردوس ما آمد — دوباره حشر اندر سایه طوبی بپا کردم

بوی زلف و روی باغ تن ایشان شد — تصدق صد هزاران نافه بر باد صبا کردم

بدست اکنون آبرو دم پیش ترسایان — لب لعل ترا اعجاز عیسی ادعا کردم

نیاید گوهر مقصود در کف جز فنا گشتن — عبث خود را حباب آسا بدریا آشنا کردم

شنیدم تلخ دشنام از آن لعل لب شیرین — بجز آب خم ابروی بت شکر خدا کردم

سلامت بر کنار آمد چو موج بحر بر کشتی — بطوفانی که در دریا خدا را نا خدا کردم

ولا خوانید ایشان است دنیا اهل غفلت را — ندیدم جز گور مرقد چو آخر چشم وا کردم

اجل در فکر جانم بود و من در فکر خود غافل — دل صد چاک را دام انیس صید هما کردم

حدیث فقر را بر ملک دارائی فخر دانستم — ز دیهیم سر فغفور کشکول گدا کردم

علی بخت نظیری بود دیدی حاصل همت
که بر گنجشک دام افگندم و صید هما کردم

۱۰۲۳

بیچ چشم جانان با غزالان چین اگر کردم — ثنا زلف با مشک ختن گردم خطا کردم

ترقی در تنزل شد چو حرص کیمیا کردم — بسی محتاج گردیدم اگر مس را طلا کردم

بدامان گوهر مقصود دیدم سنگ هر فلک — برای طول عمر کودکان ره دعا کردم

توی ضعیفم لیکن دستگیرم همتی باشد — ز عشق نوجوان از آه پیری عصا کردم

عبث خاک رهت گشتم نمیشد حسن عالمان — ز پای خم روا حاجت آب نا روا کردم

بطاق کعبه میکردم ز زاهد و ابروی کیش — دهان در روزن سینه دل را طائر قبله نما کردم

رقیبم را چو تیغی زد زدم بوسه سر تیغش — درین پرده مگر حاصل ز قاتل خون بها کردم

شدم ابرو روی عشق بازان بت یکتا — خمیده پشت خود را در غم زلف دوتا کردم

خط شوقم شد تصویر جانان در کفم آخر — بنامش ابتدا کردم بنامش انتها کردم

سر میدان شدم پامال سم اسب آن قاتل — مگر حاصل برای خون خود بخت رسا کردم

بحجم گوئید کاینک رو آن جان جهان دیدم — مگر دل را طفیل عشق جام جهان نما کردم

زبانم لال شد آخر بوصف قاتل دوران — که از هر زخم تن با دل دهان شکوه وا کردم

ندارد آستینم غیر از دست تهی چیزی — بیک دیدار جانان سر دو عالم را بها کردم

اگر خواهی چو جوی سر نقش قدم جوئی — هوا دامنی دل را خود را خاک پا کردم

[illegible]

له فرمینده ۱۲ انسراج ۲ درمحاوره فارسی معنی چنانچه آن مقدم است ۱۲ از غیاث

علیا با نظیری آشنائی داشتم الا
حکایت بود بی پایان بخاموشی ادا کردم

۱۰۲۴

روی تو ام روی عزیزان نیستیم — قائل چشم تو ام چشم غزالان نیستیم

حال من خواهی تب لیشان است از هند تو — در خیال کاکلت پابند جولان نیستیم

دخت رز باید مرا با ساقی خورشید رو — همچو زاهد خواستگار حور و غلمان نیستیم

می زنم ناخن بوقت به شدن زخمها — طالب درد ز دلم چو یاد درمان نیستیم

خار غم چیدن بگو یار خوش دارد مرا — از پی دست جنون محتاج دامان نیستیم

خواهش جنت ندارد گوشه گیر کوی تو — ذره راه تو ام خورشید تابان نیستیم

خاطرم غمگین چنان باشد ز دست دوستان — جز بزخم طعنه اغیار خندان نیستیم

از لعاب مار میخواهم حیات جاودان — چون سکندر تشنه دوز آب حیوان نیستیم

چون هلالم در فراق و همچو بدرم در وصال — پس چه میگوئی مرا گر ماه تابان نیستیم

ساعد سیمین کشاید آرزو دارم ملال — همچو غیر امیدوار شاخ مرجان نیستیم

راز را زخم عطا زما چو مور زبان — آخر از تو طالب ملک سلیمان نیستیم

کافر عشقم علیا چون نظیری دیگر — خرقه مصحف اگر پوشیم مسلمان نیستیم

برهمن داند مرا کز بت پرستان نیستیم — شیخ میگوید مرا کز اهل ایمان نیستیم

طول ایام فراق و جوش اشکم دیدنی است — آرزو مند هیبت نوح و طوفان نیستیم

دائما در انتظار یار چشمم بر در است — قائل الیفا وعده گو ز خوبان نیستیم

یار زیب پهلوی غیر است اندر انجمن — پس چه میگوئی مرا گر شمع سوزان نیستیم

دشمنا را زخم دل سازد کلام تیز من — پس چه میگوئی مرا گر تیغ بران نیستیم

همچو دریا دانم از در مکنون پر بود — پس چه میگوئی مرا گر ابر نیسان نیستیم

در دل آرام جان گر دم از عشق یار — همچو شبنم جز بسیر سبزه گریان نیستیم

در هوای عشق تو باشد دمادم فلک — گر ز باد دم در دست خضر بیابان نیستیم

عاشق جانانه ام ابر تنها لیم — هر چه بادا باد چون ظاهر پرستان نیستیم

خار صحرا آرزو دارم بدل هر آئینه — همچو بلبل آرزو مند گلستان نیستیم

نخوت دارد بهر امروز عیب نا کسی — پیش هر نا کس چو او جز شکل انسان نیستیم

بر علی هم لطف فرما چون نظیری مه لقا
سائلم در کوی خود پندار مهمان نیستیم

۱۰۲۶

ساقیا تا کی جا خون جگر نوش کنم — آن سیم ده که ترا نیز فراموش کنم

صورت خویش در آن پیرهن آغوش کنم — آینه را بخیال تو سیه پوش کنم

روز و شب همچو مه چار دهم میکاهم — با غم هجر بتان فکر تن توش کنم

پیش واعظ من اگر تحفه انگور برم — زاهدان را بسر کوی تو مینوش کنم

گر ز تکرم مهر به دوست عسل با زدهم — در بصد تم همه زهر عدو نوش کنم

دوستان از زیاد من و شادی گم — عیب دشمن من اگر از دهنش گوش کنم

گر سر بام بر آید من آن شک قمر — بر فلک شمع مه چارده خاموش کنم

طرفه ایجاد ستم کرده الشوخ بهر — وعده با غیر نمائی تو و من گوش کنم

از سوالات نکیرین ندارم پروا — خویش با گرمی جام تو مدهوش کنم

بوی زلفت طرف خلد برین برد مرا — یاد رت سندس فردوس اگر آغوش کنم

آرزو نیست مرا سیر چمنهای بهشت — دارم امید ترا از نیت آغوش کنم

تا بکی شکوه ز بیداد علی ای ناطق
مر ترا امشب ازین بار سبکدوش کنم

۱۰۲۷

گر از آن دست صدف یکی گوش کنم — آنچه در گوش ز غیر است فراموش کنم

حلقه گوش تو سازم ز هلال عید — پیش خوبان جهان صفت بناگوش کنم

آن سیه بخت جهانم من اگر گوش دهی — شمع خورشید با فسانه خاموش کنم

اگر کنم وصف قد یار میان باغی — سرو را زیر پر فاخته روپوش کنم

اگر کنم وصف لب لعل کسی با غنچه — باغ را زیر پر بلبلی روپوش کنم

خواهم افسانه دل بر سر منبر گفتن — واعظ از البسر کوی تو بیهوش کنم

له ... دیبا بیش قیمت نهایت رقیق و باریک و لطیف و نازک باشد و بیشتر لباس بهشتیان از آن باشد ۱۲ از غیاث

۲ بمعنی گیسو پوش زنان و آن مانند کیسه طویل باشد که گیسو را درمیان آن می اندازند و بران نقش و نگار زر و جواهر میکنند ۱۲ از رشیدی و برهان

پای من سود براه طلبت تا زانو
استخوان جا که گل انداختم ای رشک چمن
عرق از رخ شودم رشک گلاب فردوس

آتشی زیر قدم از می پرجوش کنم
مرقد خصم به پای سگ به گلپوش کنم
خویش را گر برخ پاک تو بیهوش کنم

کس نیز سید علی حال مرا چون ناطق
به که در کلبهٔ خود نالهٔ خود گوش کنم

عرض حال دل صد چاک بگوشش کردم
در سر زلف کسی از سر جان بگذشتم
انگبین داد مرا غیر بخاک افگندم
زنگ آلوده شد از آب خضر آیینه ام
تر زبان اید بوصف گل تو بلبل باغ
ها تفهم روش چهار از بنان دادگوش
ناله مرغ سحر داشت دلم در شب هجر
هر زنده گردی دلم خانه نشین کرد مرا

بیخبر بود ز عالم همه بیهوشش کردم
باز در حلقهٔ ماتم سیه پوشش کردم
یار میداشت بکف زهر که نوشش کردم
روشن از خاک در باده فروشش کردم
بصفا رخ خوب تو خموشش کردم
تا سحر وقت آواز سروشش کردم
صبح خاموش شدم گرم خروشش کردم
در برم بود کنون خانه بدوشش کردم

تشبیه می هر چه علی بود بقول ناطق
گر همه خون بشر بود که نوشش کردم
۱۰۲۹

بجنگ پیر چرخ امشب چو من کهکشان بستم
پی سیر چمن استاد چشم بلبلان بستم
عیان شد نصرت [illegible] پهلو ظفر زد [illegible]
حباب آسا فلک گرد در کنون قطره [illegible]
جهان خون ریخت در عالم [illegible]
بگویم حال خلقت غنچه آسا اندرین گلشن
مرا شوق اسیری کرد بیزار از گل و گلشن
متاعم از گرانی قیمت [illegible]
هوای سرو قدی در سرم آنگونه پیچیده
مرادم را اسیری [illegible]

چو ماه یکشبه تیغ دو دم خوش میان بستم
سوی صحرا نظر برداشت را آهوان بستم
سحر گه از شفق خونین کفن در دشت آن بستم
چرا مضمون گره در سخن امتحان بستم
چو تیغ و تیر قاتل را زبان الامان بستم
[illegible] دشمن زبان بستم
بسقف خانهٔ صیاد آخر آشیان بستم
سر بازار [illegible] خریداران کان بستم
[illegible] او بر شاخ طوبی آشیان بستم
[illegible] صیاد [illegible] آشیان بستم

مبارکباد هر کس را ز من فوق نعمت
ترا قامت بلند است و مرا همت بلند ایجا
کشادم تا بوصف لعل شیرین لب خود را
بود در دم همه درمان لعشق گلرخان را
نیاید هیچو من غم دست کس جا اگر [illegible]
مبارکباد گلزار دائما باد صبا یارب
ز دست ظلم صیاد پر و بالم شکسته شد
[illegible] سبز کرده گذشتم سر خرو آخر
قدم چون لف او پر خم قد [illegible] سرکش
مبارکباد گلشن باغبان را تا ابد با گل
نشد حاصل مراد دنیا عقبا [illegible]

که من چشم مذاق خود باند ده جهان بستم
ز خاشاک بهشت شاخ سدره آشیان بستم
ز مشرق تا بمغرب قند ساز از دکان بستم
ز شور محسن قاتل مرهمی بر زخم جان بستم
بشاخ نخل گورستان مایان آشیان بستم
که من دل همچو صرصر بار گرگ خزان بستم
کنون بر شهپر عنقا ز خوفش آشیان بستم
بوصف دهان خو [illegible] زبان طوطیان بستم
درین پیرانه سر دل را [illegible] جوان بستم
که من [illegible] آشیان بستم
نگاه یاس یکباره بر دو جهان بستم

نمیخواهد علی حرمان دشمن نیز ای ناطق
پی آگاهی رهزن جرس برکاروان بستم

خواهم که قدر خود بجز [illegible] بیان کنم
خواهم که باز از سر هر مو زبان کنم
شاید بر ز حشر شود قصه ام تمام
روزی چو منزل مقصود خود رسم
بیتاب کرده است مرا شوق دیدنش
مانند کوه باز نخیزم ز جای خویش
یکبار راز عشق بدو چشم نهاده اند
جانانه که رفته باز سوی من گذر کند
صید رسیده باز نیامد بدست من
چون شمع آتشی زند در زبان من
[illegible]
[illegible]

مهمان خویش کرده [illegible] زبان کنم
باکیزبان هزار ثنایت بیان کنم
از جور های یار بسیار [illegible] بیان کنم
گر خنده روز خدمت پیر مغان کنم
قاصد روانه ساخته خود [illegible] کنم
گر بر خفیف ساختنت دل گران کنم
صد عادت نیاز بناز بتان کنم
جانان که رفته باز نیاید چسان کنم
تیر یکه شد رها ز کف در کمان کنم
از سوز دل به پیش کسی گر بیان کنم
خواهم که آشیان بدل باغبان کنم
یکبار گر نظر طرف آسمان کنم

پابند پند غیر نباشم مگر هنوز
بر گوهر مراد ندادند دسترس
دارم چنان نیاز که نازم کشند خلق
بی یار زندگیست فقط نام زندگی

تعلیم هر چه میکندم دل همان کنم
آب از جوی رفته همان جا روان کنم
گلشن چه آشیان بدل باغبان کنم
جانان کند چو قصه سفر قصد جان کنم

ناطق بان که باز علی راهی گرفت
تا باز سیر آنطرف لامکان کنم
۱۰۳۱

با ضبط آه و گریه عیان شد ز روز زرد
یک شکوه ات بجز تو نگویم بخویشتن
گر دید صرف ناله و آه و فغان لب
فتند ز جسم عالم بالا فلک چو اشک
ناطق چمن ز شعله آه علی بسوخت

تا کی غم فراق تو در دل نهان کنم
مانند غنچه گر بمن صد زبان کنم
فریاد از تو یا سگ در [illegible]
فریاد گر ز درد فراق [illegible]
در آتشم که باز کجا آشیان کنم

ناطق تمام عمر علی شد بسر به غم
روزی و دمی نشد که دل شادمان کنم
۱۰۳۲

خواهم که چون نظر شتابی روان کنم
خواهم که سوز دل بتو روزی بیان کنم
من کیستم که سجده بر آن آستان کنم
هرگز دلم چو غنچه تصویر نشگفد
منصور را نه حوصله راز عشق بود
مشکل نبود از پی فرهاد کار جو
بیهوش گشته پیر فلک زین فتنه
تا کی نهان بسینه بی کینه شعله ها
یارب موی [illegible] کن زبان خار
خواهم که حال خود بنویسم نهان ز غیر
لا حاصل است کوشش من گو تمام عمر
مژگان یار دیده پس از دیده گند نیش
غربال کرده اند ز تیر مژه بتان
در هجر غنچه لب نگشاید دلم چو گل
باشد کم از طنین مگس و شاخ [illegible]
تا نی شوم نه خاک زمین تا کند بسر

آن مرغ نامه بر که خود تن [illegible] فشان کنم
باید که از زمانه دو رخ زبان کنم
هر چند جبهه از مه گردون مکان کنم
هر چند سیر گلبن [illegible] گلستان کنم
[illegible] بیضه مور نهان کنم
عمری بسر بسنگدلی خود کشان کنم
روزی بقدر در دهگر گر فغان کنم
پایم اگر زبان بسمندر بیان کنم
تا شمه ز حال بیابان بیان کنم
در بیضه مرغ نامه بر پرفشان کنم
خود را چو مرغ قبله نما پرفشان کنم
خواهم سر رقیب بنوک سنان کنم
باید ز خود بسینه ز نوک سنان کنم
گر چون نسیم سیر بباغ جهان کنم
پیش تو گر بصور قیامت فغان کنم
گر شکوه ز جور تو با آسمان کنم

۱ باغ سبز و سیراب که از غایت سبزی بسیاهی زند ۱۲ از منتخب
۲ یکبار اول و در آخر جا بمعنی سوراخ گوش ۱۲
از کشف و بحر الجواهر

تو جوانیم که در عشق صبی پیر شدیم
آخر کار اجل بر مقصود رساند
چون انصاف مگر باده بزمت باشد
یاد ابروی کسی [illegible] برق طپان
سفر آخر ما بود بیابی دگران
نیست آگاه زما هیچکسی در عالم
از پی دیدن جور و ستم الظالم
دست بهزاد قلم شد بدین تیغ نگاه
طوق منت بگلو داشت مه سال
جا بیداد ز حال دل شیدا بحرف

ما صید ما بود خوبان شوخ که نخچیر شدیم
در تلاش لحد خویش چو [illegible] شدیم
بوسه زد غیر بر رخ لائق تعزیر شدیم
در خیال نگهش کشته شمشیر شدیم
بعد از مردن قابل تو [illegible] شدیم
از پی خواب پریشان که تعبیر شدیم
همه تن چشم بر زخم تبر و تیر شدیم
پیش آیینه تصویر تو تصویر شدیم
بی تقاضا جنون قابل زنجیر شدیم
کشته تیغ نگاه بت کشمیر شدیم

چون نظیری سخن ماست علی عالمگیر
بدر از خانه نرفتیم و جهانگیر شدیم
۱۰۳۳

شب که دلداده آن لف گرهگیر شدیم
خانه ماالحدی بود بدست دیران
در شب وصل اگر شام و سحر بود یکی
وصل [illegible] بود مقدر بفراق آخر کار
هنر نز بی هنری هست بتر آخر کار

با همه هوش و خرد لائق زنجیر شدیم
آه در شهر عبث صرف ته تعمیر شدیم
نازده چشم بهم ذبح به تکبیر شدیم
عوض [illegible] بدین قبر بغلگیر شدیم
اینک اکسیر بکف لائق تحقیر شدیم

۱ طفلی کودکی ۱۲ از منتخب و مدار

خط رخسار کسی بود جواب خط ما   لله الحمد کنون قابل تحریر شدیم
هر نفس ضربتی میزد بدل ما چو دلال   در شب هجر بتان نالهٔ شبگیر شدیم
آنقدر کرد بما یار درشتی بکلام   آب خجلت همه نرمی تقریر شدیم
گشت سکر در سرشت آهو چشم   بهر صید آمده بودم که نخچیر شدیم
جذبهٔ الفت ما کرد اثر در دل یار   پیش مخلوق عبث سائل تسخیر شدیم
مرد دشمن بتدابیر صالش آخر   لله الحمد که منت کش تقدیر شدیم

چون فغانی بخشیدیم علی خبر تلخی   گرچه با پیر و جوان چون شکر و شیر شدیم
۱۰۳۴

رفته بودیم سر صید که نخچیر شدیم   زه نکردیم کمان را هدف تیر شدیم
در جوانی نعیم هجر بتان پیر شدیم   خاک بر خورمی وصل که دلگیر شدیم
یار دیدیم جوانی که زبس پیر شدیم   قد ما شد چو کمانی هدف تیر شدیم
وصف رخسار تو کردیم بدین سحر حلال   مصحف روی ترا صاحب تفسیر شدیم
تو که چون غنچه خموشی بزبان بی زبان   ما بوسف دهنت صاحب تقریر شدیم
نی سوار که سر قد ما شد مجنون   ما بجولانی او صاحب تاثیر شدیم
شهرتی یافته حسنت همه جا در عالم   ما بعشق صنما لایق تشهیر شدیم
ناخن عقدهٔ غم گشته هلال شوال   سحر عید بآن یار بغلگیر شدیم
خاک ما گرد رخ سیمتنی گردیده   کیمیا یاد نشد حاصل اکسیر شدیم

طالب سیر خیابان بود علیا دل ما   باز سر کرده سوی روضهٔ شبیر شدیم
۱۰۳۵

در خیال قامتش گر مصرعه موزون کنم   یا الهی مصرعهٔ ثانی ز طوبی چون کنم
قصد گریه گر کنم دریا دو آن چشم سیاه   اشک ناکرده بدامن شست را جیحون کنم
قصد ناله گر کنم دریا دو آن زلف سیاه   ناکشوده لب ماهی بحر را هامون کنم
از زبان غیر وصفش بیقرارم میکند   یا الهی کی نظر بینم چو او را چون کنم
آب خوبه ده دفتر اشعار هر شاعر شود   گر بوصف عارض دلدار دل را خون کنم
عالمی گوید مرا مجنون میان شاعران   گر بیان روزی صفات حسن او افزون کنم

گر نویسم وصف روی آن نگار نازنین   خلق را بر عارض زیبای او مفتون کنم
مست گردم بی می و ساقی عجب داری چرا   گر بدل قصد صفات آن لب میگون کنم
خلوتی خواهد اگر با من شبی آن ماه رو   بر شگافم پهلوی خود را که دل بیرون کنم
بر زمین باشم بظاهر وقت تحریر غزل   سیر هفتم آسمان در فکر مضمون کنم

گوش بر افسانه دارد دلبر کشفی علی   قصهٔ خود گویم و افسانه[1] را افسون کنم
۱۰۳۶

ما حال خود عیان به بیان گر کنیم   مانند نی بهر کلمه ناله سر کنیم
ما عرض حال خویش بنوع دگر کنیم   با حرف حرف همچو قلم گریه سر کنیم
زاهد بچشم قطرهٔ بهر وضو نیافت   ما غسل عید جمعه ز دامان تر کنیم
از حال آشیانه چه پرسی که دوش ما   تا زندگی بود سر خود زیر پر کنیم
مفقود شد مثال دهان تو از جهان   سوی عدم سفر بتلاش کمر کنیم
زاهد بورد های تو لب خشک شد زبان   آیا اجازت است که نادو تر کنیم
اهل زمانه عیب لبند اندو میکنند   پیش که در زمانه امید هنر کنیم
صبح فراق همچو عدو رو سیاه شد   یارب شبی که بردلیش سحر کنیم

مخلص علی چه تنگ شد از بخت بر خلاف   از صندل از سخن گذرد درد سر کنیم
۱۰۳۷

از سوز دل اگر سر بزم سحر کنیم   باشد که صد چراغ بیک آه بر کنیم
دل حال خود ببرق جهان حواله گر   ما از زبان شعله بیان جگر کنیم
از تو نشان عافیت زندگی ماست   دردت اگر بسر نبود ترک سر کنیم
هر لفظ ما بحق تو گردد دعای خیر   فریاد از تو گر بدر دادگر کنیم
روی تو بنگرم در آئینهٔ سپهر   داغی ز رشک در دل اصحاب قمر کنیم
ناممکن است وصل تو آن رشک نونهال   هرچند ما ز سرو امید ثمر کنیم
تیغ نگاه گر کشد آن ماه بر فلک   دل را بجای مهر منور سپر کنیم
یارب رفیق خیر ز توفیق خیر بخش   آخر بشر نیم که کاری بشر کنیم

[1] افسانہ وگاہے مجاز از معنی سخن ۱۲ از کشف و منتخب۔

گردیم گرد راه تو از رشک آفتاب   مانند ذره بر رخ پاکت نظر کنیم
خاک رهیم گرچه ندانیم کیمیا   مس را به نیت یا زدن رشک زر کنیم

مخلص علی ز خاک سر افگندگی از دست   باید با اصل خویش چو نرگس نظر کنیم
۱۰۳۸

من در آئینه ترا روی تو دیدن ندهم   سخت غیرت بگوش تو رسیدن ندهم
این قباحت تو نه بلکه بخود هم دارم   پرده بر چشم کشم روی تو دیدن ندهم
نامهٔ شوق چو بر بال کبوتر بندم   جانب شهر تو زنهار پریدن ندهم
لب خود را اگر زدیم ازین دندان صد بار   هر یک بوسه لبت را بگزیدن ندهم
گر کنی قصد سخن پیش من ای غنچه دهن   پنبه در گوش نهم حرف شنیدن ندهم
گر دهد یوسف کنعان دو جهان بها نه   یک سر موی تو زنهار خریدن ندهم

جان من یکشبه مهمان علی گر گردی   صبح محشر بجهان باز دمیدن ندهم
۱۰۳۹

حشر را جز رخ پرنور تو دیدن ندهم   گوش را غیر حدیث تو شنیدن ندهم
گر کند قصد نقاب تو نسیم سحری   باد را جانب زلف تو وزیدن ندهم
گر کنی ترک سخن پیش من ای غنچه دهن   بوی گل بی طلبت با تو رسیدن ندهم
با همه عقل بگو تو شوم دیوانه   غیر را غار و خس راه تو چیدن ندهم
گر کنی شرم ازین دیدهٔ دیدار طلب   پرده زنهار بروی تو کشیدن ندهم
گر اشارات بحضار کنی از پی کار   راه یک گام بصد گام بریدن ندهم

گر زنی تیغ سر تیغ علی را صد جا   یک نفس باشمه تن را طپیدن ندهم
۱۰۴۰

در غم یار پریچهره ز لبش دل شادم   در خرابه بامید قدمش آبادم
سجده بت ز برهمن عجبم می آید   بود مسجود ملائک باز ل خود آدم
تو دشمشیر مرا فرصت بیداد انداد   سخت تر بود ز فولاد دل جلادم
جهان به تن آمده شد با تو دویی تو یار   وصل آباد کند هجر کند بربادم
یوسف از چاه بعد جاه رسید آخر کار   من صد جاه درین چاه ذقن افتادم

اگه یادت نشده سهو مرا گه در دل   حیف با سهو نگردی گلت یادم
عاقبت خنده زند خصم بروز مرگم   بی سبب گریهٔ من نیست شب میلادم

پاک کن چهره ازین اشک علی چون حافظ   ورنه این سیل دمادم بکند بنیادم
۱۰۴۱

جای امن است سلامت قفس صیادم   در اسیری تو از هر دو جهان آزادم
ما که بیمار بامید عیادت شده ایم   ای مسیحا نفسی چند کنی بربادم
عاقبت از پی رفتن بجهان آمده ایم   حسرت آنیست که پیش تو رود از یادم
خانه اش با دخدا تا بقیامت آباد   آنکه گرده آب بیابت چشم ...
شاید از سر قدمش لعل لبش بو مراد   جز الف با نه سبق داد مرا استادم
آمد و رفت بدنیا و زد دنیا که بود   جز غم یار ندادند بر اهی زادم
حسرت حور نماند بدلم تا الشیخ   می شوم دفن بیاز ...
اگر از ما نشود یاد در دل تو   یادت از دل نرود تا نرود بنیادم
نعل در آتش بودم عشق هلال ابروی   مرگ تو باد[1] درین ماه مبارکبادم

نیست امید ز بیدادگری ... علی   آنکه در گوش نهد پنبه از فریادم
۱۰۴۲

ز فیض بتان فیضیابی ندارم   که جز کام شان کامیابی ندارم
کبابم کند مجلس وعظ گویان   که صحبت بغیر از شرابی ندارم
نروم نکویم و درد و دست و دشمن   که چون غیر خانه خرابی ندارم
عزیزا بخوان و بخور نان حلوا   که در خوان بجز نان آبی[2] ندارم
چو سیلاب بخشم بزرگی دگر را   که کاری بجز کار آبی ندارم
ز حال خرابات زاهد چه پرسی   که در خانه غیر از خرابی ندارم

ز سامان حشمت چه پرسی علیا   که جز آفتاب آفتابی ندارم

[1] مرگ تو مبارکباد - در محلی گویند که فتنه از بر باشو ۱۲ از مصطلحات
[2] بمعنی شراب ۱۲ از کشف وغیره۔

۱۰۴۳
در بزم پریرویان چون آینه حیرانم
در دامن خشم گریه پوشم و گریم
از ناله و افغانی چون نیست مرا جانی
داغی است به داغم زخمی است به زخمم
برده دلم دلبر ای وای نصیب من
این خواب شبی روزی در کوچهٔ جانانم

در هجر سمن بویان چون زلف پریشانم
از کرده و ناکرده صد گونه پشیمانم
زخم است که گلها را من هیچ نمی دانم
ای بلبل باغستان من نیز گلستانم
وز بی سر و سامانی شد شهره به سامانم
از مدت عمر خود مشتاق پریشانم

از بزم غم و شادی پروا نکنم هرگز
چون شمع علی هر جا گریانم و خندانم

تا بکی سیر گل و لاله درین فصل بهار
بی تو از تکیه زنم بر سر مسند سهوا
تا زبان بر همه پروین چه کند سیر فلک
آخر کار بره گذری بر سر من
آنچه مقسوم بود کار بدان باید داشت
میگریزند مرا دیده مسلمان هنود

آخر این گل نعمت هم دل خونین دارم
یک جهان داغ بدل از گل تا بالین دارم
من نه اندر داغ فلاکت دیرین دارم
بر سر خاک رهت بستر و بالین دارم
به ز جمشید که جم جام سفالین دارم
چشم بر دوز ز عشق تو چه تمکین دارم

انهمه چین که برخ دیده علی تا آنی
یادگاریست کزان طرهٔ پرچین دارم

۱۰۴۴
این ابر که می بارد گردی است ز دامانم
بزم تو بود گلشن شمع تو رگ جانم
باشد رخ پرنورت سیپارهٔ قرآنم
هر لفظ ز مضمونم شد قل و ما دل
باید که کند تدفین یک مورد و صد علم
باشد گلستانها پروانه ام صهبا
از کشتی من بنگر صد چند گران تر شد
از اطلس چرخ است این بستر خاک من
از خوف خزان گاهی بر لب نکشم آهی

دین لحجر که می جوشد موج است ز طوفانم
باشد گره زلفت جانا گل ریحانم
با کفر سیه زلفت جانا بود ایمانم
دیوان گر باشد هر شعر ز دیوانم
چون کاه تنم باشد چون کوه گرانجانم
باشد گل تازه تر هر جا که گریبانم
چون مور تنم باشد چون پیل بود جانم
مورم مسیر همتش بی مهر سلیمانم
شاداب بود دائم هر از گل خندانم

مهمان اجل گشتم ای وای علی ای وای
آن ماه نگر دیده روزی شبی مهمانم

۱۰۴۶
بی تو از قبر دم حشر چسان برخیزم
آمدی تا به سر خاکم تو چو آئی سحری
یوسفا گر بتماشائی چه با غم آئی
رشک خلد مکانم بکن از فیض قدوم
شمع آسا بر خت زنم و خندان گردم
فرض کردم که ز جا کوه گران برخیزد
صبح محشر که بدیوان حسابم طلبند
سحر حشر که بیدار کنندم از خواب

آن با هش نرم آتش چو دخان برخیزم
همه تن چشم چو شبنم نگران برخیزم
که چو دولاب جا گریه کنان برخیزم
تا به پایت ز سر کون و مکان برخیزم
بی تو از بزم تو چون دود فغان برخیزم
حاشا لله که من از کوی فلان برخیزم
همچو ابر همه تن گریه کنان برخیزم
بتلاشت همه جانب نگران برخیزم

سرو بالا بنما ای بت بدخو به علی
که چو حافظ ز سر جان جهان برخیزم

۱۰۴۵
دل که در حلقهٔ آن طرهٔ پرچین دارم
صید چون عشق که با آن گل نسرین دارم
زاهدم سرکه فروش است بسی چین غم دوم
راز اغیار بود طشت ز بام افتاده

مرغ عشق است که در پنجهٔ شاهین دارم
یک فلک داغ چو مه در دل غمگین دارم
می حلال است بجام خم از این دین دارم
که ز دل بر خود جام جهان بین دارم

۱ یعنی هر قلیل بمعنی کثیر ۱۲
مؤلف

۱۰۴۷
منکه آسان ز سر هر دو جهان برخیزم
گرچه خونم همه ریزند و بگفنا نوشند
عقل سودا زده ام کرد زبانها سود
پای نه بر سرم ای جان جهان تا که بشکر
نی سوار اگذری کن بسر خاک من ای
قصد کن بهر عیادت که بصد دی شام مرگت

مشکل اینست که از پای مغان برخیزم
من نه از بزم تو چون کاهل گران برخیزم
ساقیا جرعه که از سود و زیان برخیزم
سر بپایت نهم و از سر جان برخیزم
تا ز تنبیهت سحر حشر جوان برخیزم
کف زنان همچو جلاجل ز جهان برخیزم

۱ پیمانهٔ بزرگ ۱۲ از برهان

سبزهٔ خاک مرا سیر کن ای ابر کرم
قاتلا تیغ سر دوش بنه تا که چونی

تا چو برقی همه تن رقص کنان برخیزم
از پی قتل شدن بسته میان برخیزم

تو مپندار علی را که چو حافظ ز درت
بجفای فلک و جور زمان برخیزم

۱۰۴۸
بیا که بی تو بیازرده اند غمگینم
در انتظار تو هر عضو خاک شد تنم
خیال روی تو برده ز جا نمیدانم
بیا که پای طلب زد بسنگ زارم
عجب مدار چو در خواب هم نمی بینم
بیا که زیر زمینم هنوز منتظرم
کلام من بود از بس قلیل تر ز نیم چه
در انتظار قدومت مرده ام زمین رو
تو حال عیر چه پرسی ز من که از غم تو
چه جای خون دل سوخته ز چشم رود
کنند زهرهٔ جسمم هزار برق ظهور
مدان تو مور ضعیفی که من بقوت دل
مباش گوش بر آواز هر کسی ناکس
مرا چه خوف ز دوزخ که شانه زده گردم

شده است هر تن مو نوک خار در بدنم
ندیده در کفن جز دو دیده در کفنم
ستم به پیرهنت یا تو ای به پیرهنم
بغربت تو بود شام صبح در وطنم
دو چشم خویشتن از رشک خویشتن بکنم
بجز دو چشم گشاده نه بینی از بدنم
که از حلاوت حرف است مهر بر دهنم
نکرده اند نهان هر دو چشم در کفنم
بهجر یار نباشد خبر ز خویشتنم
ز هر چه زلف تو یاد نافهٔ ختنم
برای آنکه چو تیغم زنند دم نزنم
هزار فیل دمان را به پشت پا فکنم
بسا که راهنما بوده اند راهزنم
که من ز روز نخستین غلام پنجتنم

علی بهجر تو کاهیده شد چو تنهائی
قسم بجان تو کز تن تهی است پیرهنم

۱۰۴۹
من آن شکسته پر مرغ آب بی غدیرم
زده بهمد هزار تیغم زده صد هزار تیرم
بفراق نوجوانان همه تن نزار و پیرم
سخنم اگر ز شعرا همه تن چو آید
بفراقت ای پری رو همه عمر من بسر شد

که بزیر پا ندارد سر سدره ها صفیرم
اگرم نظر بدوزی نظر از تو بر نگیرم
ز عصا آه سر کش که بس است دستگیرم
همه جان خود شمم که من هم ته چرخ بی نظیرم
همه آرزو بر آید اگرت به پیش میرم

چه شود که نور چشمی بحقارتم به بیند
اگرم کشند بشیت همه تن حیات یابم
اگرم کشند ببشیت همه عمر خضر یابم
سر من تن جدا کن تن من به پای تن
زمن است عالم همه گفته و نگفته
ببری ز ساعد من کف تو که بگناه کشتی

منم آن بلند رتبه که زمین و چرخ زیرم
همه تن حیات یابم اگرت به پیش میرم
همه عمر خضر یابم اگرت به پیش میرم
بجز انقطاع الفت همه از تو بذیرم
که بجز هوای جانان چه بر آید از ضمیرم
که به پیش روز محشر سر دامنت بگیرم

چه نه وسعت لف گفته تا آنیم علیا
که زمغز جای عطسه همه می جهد عبیرم

۱۰۵۰
همیشه خویشتن جویم خود دل صیاد میخواهم
کنم ایجادها در عالم ایجاد میخواهم
از این روی خویش را در تن جهان آباد میخواهم
نه بزم عیش میخواهم نه رزم جشن میخواهم
دلا پیدا شد اینک مرزبون دانستم
وصال آخر نصیبم شد که می بینم بهجر آتش
بکن چشمم مرا البسته که یکدم با دل خسته
اگر خونم بود منظور یاران اجل آید
تمامی عمر من برباد شد در عشق و در آخر
سر بر باد خود چون گرد بادی بر فلک دارم
حیا بیدادها کردم تحمل تا دم آخر
نخواهم زینت از گوهر که گردم زر گوهر

دل خود در قفس از پاره فولاد میخواهم
بهر فن بسکه خود را در جهان استاد میخواهم
که هر کس را ز خود چون گلشنی دل شاد میخواهم
که یکباره تکده چون خانه صیاد میخواهم
به عشقش زندگی با قیس و با فرهاد میخواهم
ز هر جانب بگوشش جز مبارکباد میخواهم
دم آخر رخت را دیدن از جلاد میخواهم
که من نشتر نمیخواهم نه من فصاد میخواهم
بی تنبیه این غفلت ستم ایجاد میخواهم
خدایا خانهٔ دشمن ز بیخش بر باد میخواهم
ز تو اکنون ثبات خویشتن را داد میخواهم
بجای طوق گردن سیلی استاد میخواهم

بهر کاری ولی نا داری سوی مشکل آسان
علیا از شه مردان خدا امداد میخواهم

۱۰۵۱
نه من زین چرخ کج تعظیم اکرام میخواهم
نه زین چرخ کهن تعظیم اکرام میخواهم
نه من لذت دارم نه من آرام میخواهم

دمی تا راست نرم سایه بر بام میخواهم
گشتم تا خویش را چون باده و صهبا میخواهم
مآل خیر در حشر نیک انجام میخواهم

نه چون جمشید و خسرو مملکت بی نام میخواهم
شبی نی تن خم پیر فلک یکجام میخواهم
نه مهر و طلب دارم نه پشت بام میخواهم
شال مردگان بکیرم زردل ام میخواهم
نه گلروی هوس دارم نه سرو اندام میخواهم
اگر ممکن بود یک نیمه دم آرام میخواهم
نه من الفت ازین خوبان بگل اندام میخواهم
پی تسکین دل از هر یکی دشنام میخواهم
نه من زین باغ عالم پسته بادام میخواهم
لب لعلی سبه چشمی فراز بام میخواهم
زبس در کار و بار اهل عالم طفل نادانم
ازین ره زال دنیا را بجا ناکام میخواهم
دعا از بهر هرکس در دل شب کنم از دل
برای دشمن خود بخت دشمن کام میخواهم
نه از وی نامه میخواهم نه از وی کام میخواهم
پی ام آوری در عاشقان پیغام میخواهم
خط و خالش نصیب بناشد جو میدانم
سر راهش ولیکن دانه در دام میخواهم
جنون چون شبی زه یا زیریم دل برد از دل
من از عریانی خود جامه احرام میخواهم
شبی آن ماه را مهمان کنم گر بخت یاور شد
چو این قصر زمرد فام پشت بام میخواهم
شدم کافر که خون من دهد جان گردد
درین کشته شدن هم شوکت اسلام میخواهم
مگر روزی لبم آن لعل لب را پیش خود مهمان
پس انه پیر فلک قصر زمرد نام میخواهم
نباشد کس دعا گو رقیب خوایش الامن
که دشمن را همیشه نیک بد انجام میخواهم
نمیخواهم که از برگ گل تر باشدم بستر
سریری پنبه از سختی ایام میخواهم
بجان خواهم که گیرم بوسه آن مصحف عارض
ازان کافر طریقت دولت اسلام میخواهم
ندارم آرزوی سیر باغ بوستان در دل
پی تسکین دیده صورت گلفام میخواهم
فرنگی زاده کرده دلم را بسکه ناکاره
دل ناکاره خود را اکنون نیلام میخواهم

تمنا نیست چون جدان علیا شهرت و نامم
فلک گر واگذارد یک نفس آرام میخواهم

۱۰۵۲

از پی سیر چمن با گلرخان میرسیم
بسکه گل و لاله را اشک فشان میرسیم
طوق گلو گشته است رشته حب بتان
جانب گلزار ها فاخته سان میرسیم
حاصل دنیای دون نیست بجز کشت و خون
تا جگر آشد سوی امان میرسیم
کوه بود جان ما گرچه بود کاه تن
همچو سبک گشته ایم همچو گران میرسیم
در سر دشتی اگر چشمه شیرین بود
بر طرف بیستون فاتحه خوان میرسیم
جوش بهار چمن جوش جنون تازه کرد
کوفته پا بر زمین سنبلستان میرسیم
جانب دریا رود یار اگر بهر غسل
سیل نمط باز سر گرده روان میرسیم
نیست بجز درد و غم حاصل الطاف دهر
در سر سودای او بهر زیان میرسیم
مرگ عدو گو بود جای نشاط و طرب
دست بزانو زده آه کشان میرسیم

عزم سفر کرده است باز رفیعی علی
او اگر از شهر رفت ما ز جهان میرسیم

۱۰۵۳

من از خود و از غیر خبر هیچ ندارم
جز فکر رخت فکر دگر هیچ ندارم
چون بوی چمن جا بطرف کوی تو دارم
وز راه دیار تو خبر هیچ ندارم
در آرزوی باده کشی باو بدستم
جز عقده صد غم بکمر هیچ ندارم
ای بحر کرم خاک تنم جمله ز آب است
چون ابر بجز دیده تر هیچ ندارم
بی دیدن روی تو بصیرم سر راهت
جز نور رخت کحل بصر هیچ ندارم
چون باد صبا در طلب آن گل خوبی
جز راه روی برگ سفر هیچ ندارم
مهمان بکنم یار ترا در تهیدستی
جز خون دل و لخت جگر هیچ ندارم
هرچند چو خورشید کنی ذره نوازی
جز داغ بدل همچو قمر هیچ ندارم
سرسبزی من نیست بغیر از سیه بختی
چون سرو درین باغ ثمر هیچ ندارم
قتلم بکنی گر تو زنم سر بسر سنگی
جز با شوق شهادت غم سر هیچ ندارم
با جلوه خورشید تو نیست سروکار
جز یاد رخ خوشت مد نظر هیچ ندارم
چون غنچه خموشم ز همه نیک و بد خلق
جز ذکر خوشت کرد دگر هیچ ندارم

پروای جهنم بکنم باز علیا
در خرقه بجز دامن تر هیچ ندارم

۱۰۵۴

اگر ز بخت برآمد هزار چاره کنم
دمی کشم بکنارت ز خود کناره کنم
صفات روی تو یا ماه گر شماره کنم
تشکاه خود از یک فلک ستاره کنم
اگر بسهو برم نام محتسب بزبان
هزار مرتبه جانی بمی غراره کنم

لہ با کسر گم شده را یافتن و دانستن و دریافتن ۱۲ از کشف و کنز و منتخب و صراح

تن ترا بگل تازه تر دهم تشبیه
دل ترا همه نسبت بسنگ خاره کنم
اگر تو ساقی رندان شوی بموسم گل
تمام میکده شهر را اجاره کنم
صفات باده اگر پیش قاضیان خوانم
تمام محتسبان را شراب خواره کنم
شمار جور تو روز شمار هم نشود
اگرچه ریگ بیابان شبی شماره کنم
هنوز چشم براه آمده ام در گور
طفیل فاتحه ات زندگی دوباره کنم
حدیث یار بشنوم نهم چو پنبه بگوش
چو دیده بند کنم روی او نظاره کنم

علی ز باده پنهان ملول شد حافظ
ببانگ بربط و نی رازش آشکاره کنم

۱۰۵۵

اگر ز غرفه بروز رخت نظاره کنم
چه جای جامه که دامان عمر پاره کنم
دلم ز دست رود در شکند بکف تسبیح
بعزم توبه بوقتیکه استخاره کنم
در آرزوی تو جان میدهم برین امید
که بر رخ تو کفن را هزار پاره کنم
اگر اراده هر هفت آن عروس کند
من از هلال تراشش طوق گوشواره کنم
جنون بجوش بهار است عقل مغلوب است
رفو سینه خود باز پاره پاره کنم
اگر شبی بزبان لفظ توبه هم گذرد
هزار بار سحرگه بمی غراره کنم

علی بگوی بحافظ مستینو ام دید
که می خورند حریفان و من نظاره کنم

۱۰۵۶

چرا رخ تو ز خورشید استعاره کنم
ز ماهتاب نظر جانب ستاره کنم
بروز حشر ز باغ بهشت در گذرم
اگر بکوی تو یک نیمه شب گذاره کنم
وبال جان بود آیا زیستن بی تو
خوش آنکه میرم و روی ترا نظاره کنم
ز سرمه خال کشیده رخ بلب زنخ
تنا روی تو با یک فلک ستاره کنم
هلال عید اگر مردمان ز من پرسند
بسوی ابروی خمدار تو اشاره کنم
کسم نگفت که از دوست ترک الفت کن
بجز رقیب ز هرکس که استشاره کنم

لہ کنایه از زینت زنان و آن هفت آرایش است از برهان و بهار عجم
لہ زیوریست که بدان آرایش ساعد کنند بهندی آنرا کنگن گویند ۱۲ از کشف و رشیدی وغیره

نه قاضی است علیا نه محتسب حافظ
مرا چه کار که منع شرابخواره کنم

۱۰۵۷

ای بادشاه عدل بکن تا بکی ستم
جز نام هیچ باند ز نوشیروان دژم
چندان گریستم بفراق تو ای صنم
اکنون بچشم نیست مرا بهر نام نم
ای آنکه آمدی بوجود از ره عدم
برگ سفر بساز روی بر جان قدم
ای آنکه نان بر دغنت افتاده نعم
دارم ز خوردن غم هجر تو پر شکم
ای آنکه عمر ها ز رخت دوختم نظر
روزی نظر کنی طرف از ره کرم
ساقی بیار باده که گویم بشاه دهر
در کف نبرد هیچ ندیمت بجز ندم
باشند سر فراز فلک پست قیمتان
این پست خانه نیست سر ستم پیر خم
زلف و دهان یار بس نیشش همین
باشند زمزم و مهر والقلم نشست خم
از لاجوا ابیش دل من آب دیده شد
کردم هزار نامه بخون جگر رقم
فرجام کار داد رسی بر سر رسد
ظالم چه بند روز بحق کنی ستم
هر سطر نامه بیخ نهال محبت است
پیدا کند بوقت رقم ریشه قلم
گرمی انتظار تو چون لاله ام نسوخت
اکنون بجز مدام نبود غیر داغ غم
از سر و سر فراز ترم در خیال خویش
هرگاه میشوم بسر خم زباده خم
آگه کند ز حال خرابم خط خراب
پیدا شود بوقت رقم ریشه قلم
جز دل مقام یار ندیدم بهیچ جا
چندین هزار دیر بگشتم پس از حرم

حافظ بکنج میکده دارد علی مقام
كَالطَّيْرِ فِي الْحَدِيقَةِ وَاللَّيْثِ فِي الْأَجَمِ

۱۰۵۸

غیر را گر دی شهید امروز حسرت میکنم
زیر دندان باز انگشت ندامت میکنم
راهگیران ترا هر روز خدمت میکنم
اندرین میکده بجد خدمت میکنم
گر کند زاهد ز من نفرت بجا باشد بجا
خود بکار خویشتن از خویش نفرت میکنم
آب تشویر است آخر می بکار آمد مرا
غسل توبه دائم از آب ندامت میکنم

لہ پشیمانی ۱۲ از منتخب و صراح لہ مثل جانوریکه در باغ و شیر که در نیستان باشد ۱۲ مؤلف لہ خجلت و شرمساری ۱۲ از کشف و بهار عجم

مصحف روی تو دارد آیه لا تقنطوا / میروم با یأس خود تخفیف رحمت میکنم
گرم بفتاری شوقت سخت جان مرا / آرزوی وصل را خون کرده شربت میکنم
ناصحا ضایع مکن اوقات عیش پندم / نیستی آگه که خود از خویش عبرت میکنم
بی خبر یأس مرا لا تقنطوا بر تافته است / با همه عصیان خود امید رحمت میکنم
بی پر و بالی من بال و پرم بشکسته است / آه زان قسمت که دیوار تو همت میکنم
چاک دامانم چو گل اندر بهاران در غمت / بی تو جان صبح وطن را شام غربت میکنم
گر ترا بینم به پهلوی رقیب تیره بخت / آبروی خود نشستن با آب غیرت میکنم
دلبرم چون لطف فرماید بابی فیض و نعمت / دل ز بر بیرون کنم با یار خلوت میکنم
میزنم خود را بشمشیر و سنان سنگ و تیر / از برای جور تو صد گونه عادت میکنم
کس نمی پرسد ز حالم بر در این بهران / تا بسگ از پاسبان صد گونه منت میکنم
تا کی آرد بمن باد صبا بوی چمن / انتظار آن گل زیر تربت میکنم
جز تو خود را هم نخواهم در زمین دیر کهن / از پریزادان عالم ننگ و وحشت میکنم
جز بلطفت گه نگویم شکوه جور کس / در حضور یار میگویم نه غیبت میکنم
آرزوی وصل تو باشد محال اندر محال / میکنم یاد رخت از رنج راحت میکنم
پند یاران گو از خاطرم باشد مدام / باز حیرانم که خلقی را نصیحت میکنم
خوش نمی آید مرا [illegible] / تا با مکان انخلاق ترک صحبت میکنم

حافظا آخر علی روز قیامت سهو کرد / فال فردا میزنم امروز عشرت میکنم

۱۰۵۹
میروم با سیه گه ز در اندیرم / که بهم جان بوداع و سر به آتش گیرم
از شکستن تیغ شد یار زنده ترم / کج شوم همچو کمان گر بزند شمشیرم
غمی گشته ام از زهر جهانی بجهان / باز حرفی ز همه پندگران نه پذیرم
بر در کعبه کنم گریه سر یاد بتان / یارب آگه نشود خلق ازین تزویرم
گر اسیرم تو کنی [illegible] زلفت کافی است / نتوان کرد زبون غیر بصد زنجیرم
آمد و رفت ز در [illegible] غمزه و ناز / یار برگشت اگر برگشت ز من تقدیرم

روز محشر نبرم غیر تو از بهشتیش / همه در روز ازل کرد نبل تقصیرم
دوست یار زد دیده شدم آیینه دار / زیر دیوار پریچهره خود تصویرم

روز عید است علی ذکر کنی چون حافظ / که دهم حاصل سی روزه و ساغر گیرم

۱۰۶۰
روزی که من بیوم گل ترک می کنم / خود را فنا بگریه چون ابر دی کنم
روزی که من ببزم تو گویم ز حال خویش / خود را فنا بچند فغان همچو نی کنم
باده بده که چشم بپوشم ز این و آن / تا کی بیان حکایت جمشید و کی کنم
صد شکر رفت محتسب شهر از جهان / خواهم نماز مرده و نشو به می کنم
روی رقیب پیش نظر بود و زین / در محفل حبیب تو دانی که قی کنم
گل چیست لاله چیست مانند مهر و ماه / تا چند صفت روی تو با چند شیی کنم
شاید که لیلی بدری جلوه گر شود / هر جا چون آفتاب گشت بهر کوی حی کنم
خواهم که پیک نامه بر خویش خود شوم / تا بخت را بکوی تو فرخنده پی کنم
جا نذر دوست [illegible] / شهدم و هر چه غیر ها نوقت قی کنم
جامی بر اندر [illegible] ساقیا / تا نامه [illegible] نام تو طی کنم

این جان که یار داد علیا چو حافظا / روزی رخش ببینم و تسلیم وی کنم

۱۰۶۱
شب که در بزم تو ما باده حریفانه زدیم / صد در فیض بیک نعره مستانه زدیم
خاک ما گر طلبی انجمن یار بروب / آتش اندر پر تو رخسار بکاشانه زدیم
آه کردیم از آن زود هویدا گردید / از سیه پرده خیمه شاهانه زدیم
ساقی ما بلب فاتحه خوان آمده بود / جام باده نه گل لاله بشکرانه زدیم
خویش را تا برسانیم به پای شمع / دل آتش زده را بر پر پروانه زدیم

۱ سهل کردن معنی گذاشتن ۱۲ از کشف و منتخب
۲ بالفتح نام ماه و آن مدت ماندن آفتاب است در برج جدی و بهندی ماه ماسند و بعضی ماگه گویند و چون درین ماه بغایت شدت سرما باشد لهذا گاهی از لفظ دی سرما مراد باشد ۱۲ غیاث ۳ بالفتح قبیله از عرب که لیلی از آن قبیله بود
۵ بفتح بمعنی اسیر ۱۲ از سراج ۔

چاک کردم سحر که دل خود را صد بار / در سر شام سر زلف تراشانه زدیم
ریش قاضی نبود بسته بر پیش لبها / ریشخندی که بسنت از ریش ظریفانه زدیم
بوسه از خال رخ خویش عنایت فرما / که سر خرمنت ایمان ز دانه زدیم

خطبه کردیم علی دختر قاضی امروز / باده با محتسب شهر حریفانه زدیم

۱۰۶۲
گاهی بشهر گاه بصحرا گریستم / چون ابر برشگال بدنیا گریستم
تنها نه بی تو پیش احبا گریستم / دانی که با تو در پس اعدا گریستم
باقی نماند جا که نه آنجا گریستم / از بهر یار در همه دنیا گریستم
بر کوه لاله بزم کسی یادم آمده / با خون دل چو شیشه صهبا گریستم
ای یار در فراق تو چون ابر برشگال / هر جا گریستم همه دریا گریستم
آری ز دست من نشده موقع و محل / آبی بهجر ریگ بصحرا گریستم
ای بحر فیض از تو جدا گشته پیش خلق / با جمله تن چو گوهر یکتا گریستم
آخر نشد نصیب حضوری بزم یار / با خون دل مدام چو مینا گریستم
آبی چو رفت تو فرو در گلوی من / چون تازه کوزه با همه عضوا گریستم

تقدیر بر خلاف ز تدبیرها فتاد / بر عقل نامراد علیا گریستم

۱۰۶۳
یا رطوبی قد که شب خویش در کنار داشتم / در کنار خویش صد جنت بهار داشتم
پیش خوبان پیش از این من هم وقاری داشتم / چشم زاری داشتم جسم نزار داشتم
پیش از این من هم بکار خویش یاری داشتم / در میان عاشقان خوش اعتباری داشتم
یاد ایامی که طوبی قد نگاری داشتم / بی گل رویش بدل یک دشت خاری داشتم
قصر شاهانه بنا کردم بدل از بهر یار / آنقدر از دشمن بد دل غباری داشتم
سیل اشکم برد جسم زار را بیرون شهر / من بکوی یار امید مزاری داشتم
آفتاب روز محشر را رخش کردم خیال / تا قیامت خویش را خوش انتظاری داشتم
مرهم عالم غذا مشد برای سوز دل / زخم اندر سینه خود همچو غاری داشتم
کج ادائی زمانه بیقرارم میکند / همچو سیمابی بهمواری قراری داشتم
هیچکس گریه نکرده بسر تربتم هنوز / در حیات خویش نقش سنگ مزاری داشتم
تا نه بینم در جنون خویش را سنگ طفلان / خویش را از سنگ طفلان سنگساری داشتم
تا تلاش سنگ طفلان نگردد سنگ را / خود بجیب و دامن خود کوهساری داشتم
گریه میکردم بهر شهر و صحرا در فراق / در سفرها در دیاری یار داری داشتم
خاک گردیدم براه برزن بازارها / چشم زاری داشتم چشم سواری داشتم
بار احسان گردن ماند قاتل تا حشر / کاین سر بی درد خود بر دوش باری داشتم

انچه با غیظ و کرم میگفت یار من علی / در جوابش بر لب خود آری آری داشتم

۱۰۶۴
بیا تا خاک دنیا دنی را بر سر اندازیم / بیا خویش شاهانه از سر افسر اندازیم
تماشاگاه عالم روز رستاخیز خود گردیم / اگر فریاد از جور تو پیش داور اندازیم
بیا ساقی بده جامی که در عطش سوخت جانها / بزور باده واعظ را بحوض کوثر اندازیم
ببحر انجمن ساقی روان کن کشتی ساغر / که باز از موج باده شرط باد لنگر اندازیم
قصاص ما نخواهند تو ظالم تا که در محشر / بفردائی که ما اول رقیبان از سر اندازیم
برای عاشق صادق همه دادند [illegible] / چرا فریاد جور یار پیش داور اندازیم

علی در هند باشد همچو تو بیقدر در شیراز / بیا حافظ که ما خود را بملک دیگر اندازیم

۱۰۶۵
بیا تا دست خود در گردن یکدیگر اندازیم / فراق روسیه را چهره ها در [illegible] اندازیم
چنان جامی بده ساقی که از خود رفته بنشینیم / براهی خویشتن را در تلاش رهبر اندازیم
جهنم در فراق ما بسوز همچو ماهی او / چو بهر غسل تو به خویش را در کوثر اندازیم
بیان سایلیم گر وصف آب تشستن واعظ / سر عظمت چو اشکی از نظرها کوثر اندازیم
میستی ما گر خوش خود را کافر باید / بیا خویش واعظ را ز روی منبر اندازیم
برون آریم سر از حوض کوثر [illegible] / اگر خود را چو قطره در غدیر خم در اندازیم

علیا همچو حافظ کن منور مجلس ما را / که در پشت غزلخوانیم و در پایت سر اندازیم

۱ پنبه که در دهان شیشه شراب نهند ۱۲ از رشیدی و چراغ هدایت ۲ استهزا و تمسخر ۱۲

نگویم تا بکی بر جور یار خویشتن گریم / شوم ابری و بر خاک مزار خویشتن گریم
مبادا سنگ راه قاصدم گردد گل اشکم / اگر روزی بیادش در دیار خویشتن گریم
نخواند ار فاتحه آنگل بقبرم بسکه از شادی / چو ابر نوبهاران بر غبار خویشتن گریم
اگر کارم بود در اختیارم آه ز دوارم / که طفل اشک گردم در کنار خویشتن گریم
همی خواهم چو طفل اشک قد صد از غمها / همه تن آب گردم در کنار خویشتن گریم
بجز باد مسیحا کس نمی آید بسر او را / بحال شمع بالین مزار خویشتن گریم
اگر از منه شود گم از نظر از اشک چون اختر / چو پیر چرخ در شبهای تار خویشتن گریم
نمی پرسد کسم خبره سر بریدن درین محفل / برنگ شمع ها بر روزگار خویشتن گریم
نباشد تا مرا وصلت از آن غنچه رسید گل بو / چو شبنم در چمن از خار خار خویشتن گریم

ندارم مهربانی کس علی جامی صفت آخر
همان بهتر که خود بر حال زار خویشتن گریم

١٠٦٧
زخون و داغ آب و نان خویشم / بخوان عاشقی مهمان خویشم
سواد شعرم از روی ترتیب است / سویدای دل حیران خویشم
بروز عید با او شد ملاقات / زهی بخت خوشم قربان خویشم
نمی پرسد مرا کس همچو خاری / به خوار بها گل و امان خویشم
نمی گیرد کسی مفتم بها کو / هلاک گوهر ارزان خویشم
بجانم درد جانان یافت آرام / برای درد خود درمان خویشم
همه جان تن شوم در پیش دیگر / همه تن جان سر جانان خویشم
رها گشتم ز دام خصم دانا / اسیر دلبر نادان خویشم

علی گو با ظهوری تو و گر و ∴
در آغوش غم پنهان خویشم ∴

١٠٧٠
بی تو گر آفتاب می بینم / دل خود را کباب می بینم
آنچنان گریه کرده ام ز فراق / عالم خاک آب می بینم

پیر گردیده ام بدرد فراق / یار را در شتاب می بینم
کار عشق است بوالعجب یاران / زان بهشتی عذاب می بینم
خانهٔ حسن باد آبادان / هر کسی را خراب می بینم
بیقرار نگاه کیست فلک / برق در اضطراب می بینم
یار من در برابر است فی الواقع / یا که بیدار خواب می بینم

آنچه خواهی علی درنگ مکن ∴
عمر را در شتاب می بینم

١٠٦٩
شب چو در انجمنت ساغر سرشار زنیم / محتسب را سر بغیر بدیوار زنیم
مستی کو که به پیرایهٔ آن بر سر راه / خویش را بر قدم یار بیکبار زنیم
باده نوشیده به سر راه بخاک افتاده / خنده ها بر خرد رهرو هشیار زنیم
سنگریزه بره اوست دلها ایدل / بر سر سنگ درش گوهر شهوار زنیم
بی تو گر سیر چمن قصد نمائیم ای گل / آتش از نالهٔ جانسوز بگلزار زنیم
پرده بردار ز در روی ز زلف سیاهی / که ز اوصاف رخت طعنه بتاتار زنیم
رخصت هوش نمائیم بیاد گل تر / خویش را بر قفس مرغ گرفتار زنیم
صبح گردند همه تار شعاع خورشید / ناله ها شب که بیاد رخت ای یار زنیم
هدف مشق ستم کرده مارا آن شوخ / صد گلش برگ ز تیر تو به دستار زنیم
یوسف آخر سر سودای تو خود الفرقی / آتش از گرمی بازار به بازار زنیم
درد زنهار ز صندل نرود از سر ما / تا نه سر بر سر سنگ در خار زنیم

از کف دست ظهیر ای ربائیم علی
برقی از موج قدح در خس پندار زنیم

١٠٧١
نوع انسان همه با نوع دگر می بینم / هر بشر را همه کار به شر می بینم
حیرت اینست که امشب چه بفردا زاید / بسکه امروز ز دیروز بتر می بینم
یا الهی چه قیامت ابر آرد فردا / بسکه امروز ز دیروز بتر می بینم

ـه پلهٔ منجنیق آنچه بکه آنرا مانند پلهٔ ترازو سازند و از سر چوب منجنیق آویزند و پر از سنگ کرده بجانب خصم اندازند ۱۲ از برهان۔

ـه گل صد برگ نام گلی است که زرد رنگ میباشد و آنرا بهندی گیندا گویند ۱۲ از بهار عجم۔

بیم فردا بسر آورد قیامت امروز / بسکه امروز ز دیروز بتر می بینم
مادران را سر ضرب است همه با دختر / پدران را همه سرکوب پسر می بینم
خواهری را نبود الفت خواهر هرگز / پسران را نه بآداب پدر می بینم
نیست پیوند قمیص از پی دانا مقصود / ابلهان را که بجبه زر می بینم
اسپ بادی شده از خارکشی را چونی / چون دل فربه همه باده خر می بینم

حافظا خیر طلب کن که علی حیران است
اینچه شور است که در دور قمر می بینم

١٠٧١
مطلعی موزون تو قدر صفت عنا کرده ام / مصرع ثانی رقم در رشک طوبی کرده ام
یادم آمد که رخت چون گل چو سنبل نگاه / و ز خیالت سیر باغستان بصحرا کرده ام
فرق من از بهر ندرش ره انداز فلکا / در ره عشق شه خوبان ز به بر کرده ام
چون دهان یار خود را گم ز دنیا کرده ام / تا کمر را در عدم آثار پیدا کرده ام
چشم پیدا کن که دارد یار در دل جلوه ها / معجز عشقم نگر در کوزه دریا کرده ام
با بهشتم نیست کاری و الیسی اینک سن و د / آنچه در توصیف رخسار تو انشا کرده ام
باغ دنیا چیست در جنت نمی آید نظر / آنچه در رخساره ات ای جان تماشا کرده ام
مرگ خود را بسکه میخواهم بدل سازم بخواب / تا نظر در تر از روز بر پا کرده ام
آخر کار است طالبان آخر حصول / گرد ز گردیده ام در دیده اش جا کرده ام
چون گل خورشید میدارم همیشه سر فرو / تا نظر در سیر گل آن سرو بالا کرده ام

خواهش چیزی نمیدارد علی اکنون کلیم
خاک کوی یاس در چشم تمنا کرده ام

١٠٧٢
صد باغ غنچه بر لب خود گر فدا کنم / تا یک دو حرف صفت دهانت ادا کنم
با دامنم ز دشت جنون دست من متاد / کی میتوان که دست ز دامن جدا کنم
از من هزار چند شکایات او کند / پیش کسی که شکوهٔ آن بیوفا کنم
آتش زبان بخلقم و در زرقم نصیب است / خود را اگر چو شمع بی خود غذا کنم
جای قیامت آید اگر یار بر سرم / خود زیر پا او چه نه محشر بپا کنم
خونم نمی رسد بکف پای آن نگار / هر چند بخت خود ام ز برگ حنا کنم

جز حرف تلخ نیست نصیبم از آن دو لعل / حاصل اگر شکر زنی بوریا کنم
با سلطنت چه کار گدای در ترا / گنجشک را بسایهٔ بامت هما کنم
ای ماه گر رخ تو بہ بینم شبی بخواب / صد اشرفی چو مهر سحر رونما کنم
درمان درد عاشق شیدا وصل دوست / زین یک دو اهزار مرض را شفا کنم
گردد فلک همیشه خلاف مراد من / وقتیکه درد خواهش دل شد دوا کنم

خالی ز هجو نیست کلام علی ز عجز
حیف آیدم که زهر در آب بقا کنم

١٠٧٣
گل و سرو مه و خور هر چه دیدیم / ترا از جمله خوبان بر گزیدیم
قفس شد گوشهٔ عافیت اکنون / چه غم در باغ و صحرا می کشیدیم
زماه و مهر با دعینکی ساخت / اگر در کوچهٔ او دار سیدیم
بهر کاریم فاضل تر ز هر کس / بحسرت دست تا بازو گزیدیم
همه آرام دنیا شد قدمبوس / ز دردت گر بسر بستر طپیدیم
نیابی جا کنجا گش پی ما / اگر جائی ترا در بر کشیدیم
بیفتادیم در گرداب دریا / اگر از چاه خس پوشی رمیدیم
بجای باغ صحرا گشت کردیم / بجائی گل بدامن خار چیدیم
مکان بیخ را قفل درونیم / بباب عیش گم گشته کلیدیم

نمی بودیم همراه علی گر
ظهوری کی بمنزل میرسیدیم

١٠٧٤
بدیدار همه رو تو دیدیم / ز گفتار همه حرفت شنیدیم
ز هر شی صورت دلدار دیدیم / ز هر لفظی صدای او شنیدیم
چه خورش میداشت جا اندر دل ما / برای آنکه هر جا بید و دیدیم
کنون گشتیم خاشاک دکانها / بسودایت چها نقصان خریدیم
ثواب ما بهشت وصل باشد / ز تیغ ابروی خوبان شهیدیم
بشکل غنچه باز اجل شد / از آن دامی که دائم می رمیدیم
کنون دندان ما دست حیف / چرا روز لب لعلت مکیدیم

امید ماست دام و دانهٔ تو | ازان روزی که در صحرا پریدیم

علی را گر نبی بودیم پیسرو
ظهوری کی بمنزل میرسیدیم

۱۰۷۵
ز بامش بوسه بردم ز آستان هم
به تنگ آمد دلم در سینه جان هم
طفیل عشق تو پیدا شود طفل
برنگ و بوی گل هرگز منه دل
کشتم خنجر بدست خصم بحلقوم
ز حرفت گوش خوش و ز دیدنت چشم
بدل خواهم خریداری جانان
سبک تر رفتم از بوی گل نو

بر دربر من زمین رشک آسمان هم
که دشمن شد سگ او پاسبان هم
بمیرد پیر در هجرت جوان هم
که باشد چون بهار از نقش خزان هم
تو گر بخشی مرا قاتل امان هم
ز وصفت لذتی یابد زبان هم
ز جانم گر بود سودا گران هم
نمی یابی ز نقش پا نشان هم

علی واقف بود واقف ز دردم
زمین گرید بحالم آسمان هم

۱۰۷۶
اگر گردم ز گردون نیم جان هم
کمر بستی بقتلم از چه گویند
ز شهر خویشتن ای من سفر کرد
مه گلفام من بی قصد و با قصد
سگ کوی تو از من پیشتر مرد
چنان شوق شهادت تشنه پیدا
نه تنها دشمنان خاطر شکستند
شدم گریان که میرد نار در دیغ
کنم خالص عبادت تا خدا را
نیم خالی نه درد و دریغ ای دل
ربوده طاقتم راز در هجرت
بیا گر نرگس چشم تو جادوست

نمیخواهم ز دونان نیم نان هم
نمیدارد دهن آسامیان هم
بشهر خود شناسم در جهان هم
بپوشد جامه از شبنم کتان هم
ز دوری باد مشتت استخوان هم
نخواهم زیسته کردن بتان هم
خورم زخمی ز دست دوستان هم
شوم نالان که واسوزد جهان هم
نخواهم نفع لی فی رفع زبان هم
زمین یار است بر دل سرگران هم
بیا جانا که دارد قصد جانم
که وصفت بود سحر البیان هم

بیک دیدن زنی صد تیر یکبار
چنان گم گشته راه دراز خلق
شکار ام تو دیدیم چون خویشی
نیاید دخت رز گر در نکاحم
طفیل عشق تو داریم ای طفل

کند نوک مژه کار سنان هم
نه بینی بعد چندی کهکشان هم
همه مرغان تمامی ماهیان هم
نخواهم خواست خشت قاضیان هم
ز پیران بگذری بخت جوان هم

علی از دست تیری داشتم چشم
نصیب دشمنان گردید آن هم

۱۰۷۷
شهادت کو نزد زخم زبان هم
ز دل برده مرا آن سبزه خط
نخواهم رست از دست فراقش
سبک خیزم چو برق از جا چو گل
سپیرم کشتی خود با تو یارب
هزاران شکر صیدم کردی ای گل
بصحرا نیستم مخصوص وحشت
نماز و روزه عمرت خورده زاهد

ندارد بی میان من دهان هم
بود فصل بهارش در خزان هم
اگر قاتل مرا بخشد امان هم
کشم گر چون فلک رطل گران هم
شکسته لنگر او را بادبان هم
اسیر بودم اندر آشیان هم
نمی چسپد دلم در گلستان هم
گذاری یک دو شب پیش بتان هم

بگوی از علی واقف بالشوخ
چو دل بردی ببر این نیم جان هم

۱۰۷۸
دل بردار شکستم به بریدن رفتم
سر آراستم انگشت تحیر گردید
نقار آراستم ای وای ز هجران که دید
در گلستان ز حیث همه تن عرق لقا
آتش عشق تو دل سوخت مرا صفت
بوسه لعل لبش بود تمنای دلم
بود امید از آن تیر فگن توبشم

بر سر دام فتادم به رسیدن رفتم
همه دندان بشکستم به گزیدن رفتم
راه ویرانه گرفتم به خلیدن رفتم
پای چون سر فشردم و بدیدن رفتم
خویشتن آب نمودم بچکیدن رفتم
دو ختم هر دو لب خود به مکیدن رفتم
چون کمان مهره ابروی خمیده رفتم

سله از دل بردن به فراموش کردن ۱۲ از مصطلحات.

همچو گیسوی تو شد جنبش نبسکه دراز
برق چشم تو مرا در دل و جان آتش زد

دامن خویش بگشتم به بریدن رفتم
همچو سیماب چو گشتی به طپیدن رفتم

پرده بر دیده علی داشت ظهوری پی دید
پنبه در گوش نهادم به شنیدن رفتم

۱۰۷۹
تا نگاه لطف کردی بر من ناکام کم
از کجا آورده مهر وعده ات گلفام کم
شد بیاد سرو قدت دیده ام جوی سرشک
رد نگارش شکسته قیمت در زیر سنگ
بحر خون جاری تمام از حباب چشم خویش
سبزه رخسار شد از حسن تیر جمال
میشود موی دماغم صبح لوح باغ خلد
حسب خواهش میتوان تعلیم کردن طفل را

کرده است از سینه بی کینه ام آرام کم
میشود افزون بدل اندوه مغایم غم
بی تو ای جان دانم باشد درین ایام کم
بی محابا زدید با بحیثیت دام دم
پیش من گر بی تو ای ساقی نهد صد جام کم
دانه زلفت بخت همچون مار در جسام کم
کاش آید در مشامم زلف تو در شام کم
می شود هر گونه میخواهند شاخ خام کم

کی ببالی جان جان با غیظ و غصه لب گران
دید باد او علی در یاد آن دشنام کم

ردیف النون

۱۰۸۰
در غرفه آن جا جهان نمی درون نمی برون
آیا عیادت میکنی عالم سلامت میکنی
وصل تو دل را خواهشی فصل تو جان را کاهشی
زرین آغوش تو جان من گیسوی عنبر فشان
در دیده دیدن نازنین با آن نگاه شرمگین

کیفیت باده آسمان نمی درون نمی برون
ای بی تو جانم بر لبان نمی درون نمی برون
دستم سنگ گران نمی درون نمی برون
طاوس مار در دهان نمی درون نمی برون
تیر است در پهلو نهان نمی درون نمی برون

از خوف دشمنها منم ذکر خدا نیارم
ای جان عالم خوش قدم تو بجز خوبی ارم
هم شوق قتلم میکشد هم ذوق علم شد

ناعم تو باشد بر زبان نمی درون نمی برون
در تشنگی مار از زبان نمی درون نمی برون
تیغ از ندامت شد عیان نمی درون نمی برون

گفتم علیا این غزل دیدم جهانی فی المثل
انگشت حیرت در دهان نمی درون نمی برون

۱۰۸۱
رخسار و خط جانان یا ماه و غمام این
خوانده غزلم هر کس دیوان بزمین زد
کی بخیه توان کردن با رشته مریم هم
حیران شده ام حیران کس نیست بزیر سرم
کی آید و کی آید کی میرم و کی میرم
در انجمنت جانا ساقی اگر غلمانست
راحت دل خوبان باده ته مینای
بهاکو تو ای برگ گل تازه
خورشید سر گردون یا یار لب بام
در گوشه چشم تو دنباله از سرمه

سر سبز سهی لاله یا ساقی و جام این
اشعار ترم ای دل یا بیوه خام است این
زخمی نه ز بان ارم نی زخم حسام این
آیا شب هجر تو یا روز قیام این
اقرار وطا قاتش از مرگ پیام این
سرو بچمن اندر یا تازه غلام این
سرو بگلستانی ساقی بخیام این
تعالی بته لفت یا دانه بدام این
آثار قیامت یا انداز خرام این
ای دلکش خونریزان یا تیغ و نیام این

طرز سخن هر کس باشد چو رخ هر کس
گردی تو علی حافظ اندیشه خام است این

۱۰۸۲
فتنه دور قمر ای ستم ایجاد من
نقش ریا ساخته جسم تر ابو ریا
تنگتر از غنچه یار قفس ساخته است
سخت تر آهن بود گو دل آن شوخ قد
بسکه ترا و مرا شهره در آفاق کرد
ایکه ترا نیست جا جز دل عاشق بدهر

پنبه بگوش است چرا ناله و فریاد من
زاهد ما زهد تو خوش بود الحاد من
سخت تر از آهن است آه دل جلاد من
نرم زبرگ گل است پاره فولاد من
حسن خدا داد تو عشق خدا داد من
شاد بمان دائما در دل ناشاد من

سله یعنی دهان ۱۲ از لطائف و منتخب
سله بالفتح و تشدید در عربی یعنی بوئیدن ۱۲ از منتخب
سله گیسو پوش زنان و آن مانند کیسه طویل باشد که گیسو را در میان آن می اندازند و بر آن نقش و نگار از زر و جواهر میکنند ۱۲ از رشیدی و برهان
سله بالفتح یعنی ابر و سحاب ۱۲ از منتخب
سله مرویست که رشته حضرت مریم جنابا بیک سوزن که بود نا کردن یافته نشنید ۱۲ از شرح خاقانی

خشک سلام تو زد سنگ رخام سپهر
خاک تصویر تو نیست غیر نگ دوا

شاد نکردی صنم گر دل ناشاد من
فکر رسا در قلم مانی و بهزاد من

گاه نداده بسهو یاد تو از دل علی
گه تو نکردی بسهو در دل خود یاد من

١٠٨٣
خاک کوی سیم اندامی بود اکسیر من
برق بیتاب است آه بی حرف در تقریر من
تا نهان شد آن پری کوه قاف احتیاج
در خرابها چه آبادم که بخت واژگون
بزنجیر داز سر قرم که بس محکم گرفت
آنچنان کرده غم دوری جانان نه زار
بیش فرهادم بود شام جدائی مستتر
کرده طوبی قامتی مجنون مرا آن گیسو ستبر

نقش پای او تو گوئی نسخه تسخیر من
شور روز حشر دارد ناله شبگیر من
شهرت عنقا گرفته عشق عالمگیر من
می سپارد سیل ها را خدمت تعمیر من
دامن پیر فلک را خاک دامنگیر من
میتوان موی خامه گر کشتی تصویر من
صبح وصل اشک شیرین است جوی شیر من
دامن دشت قیامت گشت شور زنجیر من

گر چنین صائب ترقی در جنون دارد علی
حلقه ها در گوش مجنون میکشد زنجیر من

١٠٨٤
پری زاد در پهلوی من یا این نگار است این
پری زاد آدمی زاده فرشته خادم است یا دیده
کنارم باغ فردوس است یا در بر نشستن یار مشک است
نمیگرد و جدا از عارض تو همچو آب هم
چو بخت خود سیه روی بزم یار خود دیدم
دماغم را پریشان کن چون زلف پریشان
نشسته در بزم یار پری رت مست صد ملک
لب لعل تو اعجاز عیسی در نمی یابد
بت کشمیر در بابت نهید گر ترا بینید

ندانم روضه رضوان یا کنار است یا جنت این
ندانم آفتاب است چرخ یا آئینه دار است این
ندانم مهر شهد خلد یا بوس و کنار است این
ندانم روح شید ار رخ تو یا غبار است این
ندانم غول دشتی ها رقیب نابکار است این
ندانم بو گیسو تو یا مشک تتار است این
ندانم آفتاب چرخ یا رخسار یار است این
ندانم عارض است یا تو گل جنت بهار است این
ندانم چاه بابل یا دهان یار است این نگار است این

علی را یادگاری نیست به از اشعار خاقانی
بفر خسرو عادل نکوتر یادگار است این

١٠٨٥
لم نه از خورشید باشد ذره در صحرای من
لامکان را هم نمی سازد مکان از جوش من
آنچنانم گرم رو گردند در رد جستجو
بنجیر د هر گز نباشد فعل مجنونم د
پیر گردون تکیه ام سازد نثار آفتاب
نه فلک را زینه زیرین شمارد همتم
او نجم در رفت و من در پای خم افتادم
با همه ذلت که میگردم نگردد ذلتم
آب حیوان شد بظلمت اندرون ز وسرم

آسمان پیش از حباب نیست در دریای من
نه فلک یک زینه داند همت والای من
موی آتش دیده گردد جاده زیر پای من
عقل افلاطون بود مغز سر سودای من
خاک کوی یار باشد مسند دیبای من
گر کند آهنگ بیرون طبع پرداز من
را افلاطون موافق تر بود با رای من
پیر گردون هر کجا سر میکند در پای من
تا برون آمد ز نای یار از لبهای من

صائب آسا دامن وحشت علی زد بر کمر
خاک ساکن بر برون آرد ز نقش پای من

١٠٨٦
نیست غیر از کوی جانان مسکن و ماوای من
میروم تا خاک گردم بر در آن مهربان
هیچ مضمونی ز دیگر نیست در شعرم علی
نان و حلوا خواندن و خوردن غم دنیا دین
میرسد هر زخم بر جسمم که زان تیر نگاه
گریه کردم در خیال روی آن رشک بهار
گر نهد بر دوش من آن سرو قامت دست خویش
نعمت عالم نخواهم بغیر از بوسه اش
میر خم می غائبانه بر غدیر خم علی
چشم خون آلود شد بر فلک از شفق
کار رنگی میکند قسم دائما ز نیها ازین
پیش روی یار باشد بسکه لرزان آفتاب
ناتوانی را جوانی شد طفیل پیرم
با چنین سوز چو صائب کجا رفتم علی

نقش پای آن پری پیکر بود سیمای من
آه اگر در کوی آن مهرو نیفزد پای من
مرده را بیرون کند از آب خوش دریای من
داغ دل لخت جگر نان باشد و حلوای من
میشود چشم دگر بهر دل بینای من
صد چمن شد دامنم از چشم خون پالای من
خنده بر طوبی زند صد سر بالای من
من و سلوا ایم بود دیدن سیمای من
پایه مینو است زیر سایه مینای من
گوش و کر گرده آخر نعره دردای من
با چنین بد بر گناهم شد گواه اعضای من
آفتاب چرخ عشق یار باشد رای من
بسکه گردیده است ساکن عشق در اعضای من
شمع روشن میتوان کرد از نقش پای من

١٠٨٧
نه فلک یک زینه آمد بسکه زیر پای من
نیست صبح وصل جانان هیچ امیدم علی
آتش عشق بتانم سوخت از سر تا بپا
بخت من گر دید ابر چون ز دشمن سیاه
عالم دیوانگی در کوی یارم بخردی است
گر زمین و آسمان باشد از انم زین چه سود
صائب آسا تا علیا همتم قدر را اگر
کشتی ماه نوم در آب گریه غرق کرد
شرم می آید مرا با ذلت خود کز ادب
خاک باشد ز نقش پای من ابر زنگ چین
آرزو دارم که روز سر کنم در پای او
آب در یا ریگ صحرا قسمت من میتوان

نیست در زیر زمین جز من کسی همتای من
روز رستاخیز گم گردید در شبهای من
روزن گلخن بود در راه نقش پای من
گر چه روشن تر بود از مهر رخشان رای من
لیلی مجنون نیست مجنون رخ لیلای من
در دل جانان نباشد گر بروز جای من
هیچ تشریفی نباید در خور بالای من
یاد دم آمد ابروی آن ماه مهر افزای من
پیر گردون از افق سر میکند در پای من
باغ رضوان است هم یک قطعه صحرای من
زین چه حاصل گر فلک خود سر کند در پای من
کس نمی یارد شمارش غمهای من

صائب آسا زعشق پیدا اگر د اعضایم علی
سایه همچون دام می پیچید بدست و پای من

١٠٨٨
جا چون باشد بجسم درد در اعضای من
بیش از دود دنیا شد ابر بر دریای من
بهر مینایم نباشد جز شفق صهبای من
خوش کنم بهتر ز دنیا گر بود عقبای من
میخورد امروز خونم را غم فردای من
عقل در دیوانگی دارد ز افلاطون فزون

وا من ای وا من ای وا من ای وا من
سوی آتش دیده گردد برق صحرای من
بهر صهبایم نباشد جز فلک مینای من
غم ندارم گر ز عقبی شد بتر دنیای من
خشک از ابلیس کرد دامان تر اعضای من
بیش از مجنون شده نادان دل دانای من

از غدیر خم کشیدم باده در روز ازل
چون نبی باشد علی مولا علی مولای من

١٠٨٩
خوبی مکن روز جزا تا بلای من
روزم سیاه تر بود از بخت زشت

خود نفس کشتن است خونبهای من
روشن ترا گر چه ز خورشید رای من

١ بمعنی خلعت که امرا و سلاطین بکسی دهند ۱۲ از بهار عجم

درد اگر نیست بر در آن ماه جای من
دارم سوال بوسه رخسار مهوشان
در راه عاشقیت چنان گرم رو شدم
بیمارم چو چشم بتان است صحتم
باشد غمی ز ز زلیستنم در فراق یار
هر موی من بگو که زبان شکایت است

با آنکه بر چرخ نهد سر بپای من
کاسه زر آفتاب نگیرد گدای من
گردون فتد چو آبله هر دم بپای من
در دل الست بسکه طبیبان دوای من
بس مردن رقیب بود غمزدای من
افزون ز موی تن بود دردهای من

واقف علی ز سایه خود هم کند هراس
افتاده بسکه بخت سیه در قفای من

١٠٩٠
بدر در آی و سر پرده گیر و سر بر کن
محال گر نبود خانه ام بیا مهمان
ز بوی گل نگشاید دلم بیا باغ جهان
بیرا چنان شده خشک مغز ای زاهد
بو عظ نیست مرا واعظا بهشت امید
ز سر دهری حبابی دلم بیفشرده است
ز دشمنان نرسد تا نیاز نامه بدوست
بیا بباغ پی سیر و پیش سرو سهی
ز آفتاب اگر سایه خواهشی داری
بدرد دل خود صاف کن چو آئینه
بظلم و جور و جفا خاص کرده است مرا
بعشق شعله رخی جان بسینه سوخت مرا
دلم گرفته غمها است ساقیا بشتاب
بیا بخم سر خود را بنه بعجز تمام

غمی که بر سر من رفت خاک بر سر کن
شب جدائی اغیار روز محشر کن
ببوی زلف نسیم سحر معنبر کن
بیا بپیکره چند دماغ را تر کن
عصا به پهلو نعشم ز چوب منبر کن
بگو ز پیر فلک زر آفتاب مجمر کن
برا نامه بری باز را کبوتر کن
خرام ناز کن و خنده بر گل تر کن
ز خشت بالش و از خاک راه بستر کن
پی مقابله رو جانب سکندر کن
دلا بداد گری صف و آن ستمگر کن
نیاز نامه رقم بر پر سمندر کن
ز آب خضر مرا جرعه می بساغر کن
چو بکده جام نوشی امید کوثر کن

بس ز ملازمت عشق زیر چرخ علی
ز کارها که کنی شعر حافظ از بر کن

١٠٩١
سر زیر پا خم بنه جان بگوش کن
خود را امید دار بیام سر روش کن

ساقی بهار آمده یکساله نوش کن / جوران بنفشه مغز محتسبا ترا گوش کن
لازم بود صلاح بهر کار ز اهل عقل / بی مصلحت معامله با میفروش کن
زان مشتری که غل بگلویت شود غل / محشر بپا بغلغله نا دنوش کن
آخر مآل زیست خلقت گسستن است / تا میتوان ملازمت میفروش کن
هر موی بر تنم بود از خار راه دوست / عشقش روایت است من شهد نوش کن
آهی کشیدن ز درد جدائی شب فراق / بی شمع روی شمع فلک را خموش کن
دیدم که خاک ز آئینه‌ها زنگ می برد / صافی اگر نصیب نشد درد نوش کن
ساقی نصیحتی است ز من نیک رای را / تا دور روزگار بنوشان و نوش کن
غافل شوم ز کار جهان جهانیان / ساقی بکید و دور شرابم بهوش کن
ای ترک مست ناز مکن ترک می بیا / پند نکو چو حلقهٔ زر زیب گوش کن
از سختی زمانه مکن خوف زینهار / خود را مقیم سنگ در میفروش کن
پروانه وار از سوز عشق تو وقت شام / یا چون خروس وقت سحرگه خروش کن

حافظ به پند تست علی را سری بدل / صد جان فدای یار نصیحت نیوش کن

۱۰۹۱
ای آنکه زلف تو بود بلبل بهار حسن / آباد کرده اند بناست دیار حسن
گویند رفته است او بگویم که آمده است / گشته عیان ز سبزهٔ خطت بهار حسن
طفلی ز طفلگان زمانه بشوخیست / پیر فلک ندیده گهی در کنار حسن
سیماب بیقرار دارد از آن سیم را قرار / در چشم بیقرار تو دیدم قرار حسن
مانند آفتاب که روشن کند جهان / روشن نموده اند زر و زیب دیار حسن
خورشید پیش روی تو زرد است همچو زر / کامل نموده اند ز نورش عیار حسن
چشم تو نرگس است جنات عدن باد / باشد لبت برگ گل نوبهار حسن
سیب ذقن که بوسه از آنم نصیب باد / خوش رنگ و بو است آمیوه از شاخسار حسن
مانند شمع آنکه گلشن را دهد فروغ / روشن شود ز نور جمالت کنار حسن
پرکار وار گرد تو گردند مهر و ماه / یعنی بخال تست چو مرکز مدار حسن
حافظ طمع برید علی از نظیر دوست / دیار نیست غیر تو اندر دیار حسن

۱۰۹۲
گهی ز خواب آ ای نصیب غافل من / بنوک نیزه کشا عقده‌های مشکل من
چه حاجت است ابلهم اگرچه مجنونم / که هست لطف مسلسل بجان سلاسل من
ز خرمن خود آید و است دانه چیدم / که جز اجل نبود در زمانه حاصل من
ازین جهان تو چو نباشی بدل یقین گردم / که چشم بند چو سازم توئی مقابل من
بسیر باغ من آید گر آن سهی قامت / فراز عرش نهد آشیان عنادل من
تا بکی من خود ای یار سوختم خود را / چو شمع بود نهان آتشی که در گل من

معین ز حال علی شمه چو بنویسد / ز خامه دود برآید ز آتش دل من

۱۰۹۳
تا نه در آئینه بینی جمال خویشتن / در دجانداده نباری خیال خویشتن
تا بکی غافل بمانی از جمال خویشتن / سهو سازی خود بخود غنچه دهان خویشتن
گر نظیر خود نداری جمال خویشتن / من نمیدانم بغم اندر مثال خویشتن
بی وسیلت در فیض تو اکنون آمدم / کس نمی بینم ذریعه جز سوال خویشتن
خلق می بیند هلال عید من روی ترا / کرده ام از زلف خمدار تو هلال خویشتن
هر کسی مسرور خندان است در بزم طرب / شمع آسا گریه میسازم بحال خویشتن
همچو ماه نیم ماه از گردش دور فلک / در وبال افتاده ام من ز کمال خویشتن
نیست آگاهی ز جانم آن چنین بوده است / یافتم جسم خود از گرد ملال خویشتن

سوی بزمش میکشم من هم علیا چون معین / تنگ تنگ شکر از شیرین مقال خویشتن

۱۰۹۵
روزه تمام شب همه آقاضی زمان / روزی خود بروز خورم پیش دوستان
گریان شوم بمقبره پیر چون یتیم / خوانم نماز عید سر مردهٔ جوان
توبه بمسجد کنم و میکده روم / نوشم شراب ناب بپیش از دست ساقیان
بی غسل گر بشام نمازی کنم ادا / سازم وضو بباده گلگون سحرگهان
با حافظان شهر کنم بحث در حدیث / مصحف بدست دارم و افسانه بر زبان

۵۰ کرشمه و ناز ۱۲ از مؤید
۵۲ غمزه و اشاره بچشم ۱۲ از برهان

نازم بکار خویش و زنم خنده بر خرد / الفت بدشمنان عداوت ز دوستان
گویم نصیحتی بجوانان روزگار / با کودکان نشینم و نفرت ز پیرگان
دانم می حرام چو خون عدو حلال / در شرع عشق نیست کسی همچو فقه دان

مجنون شدم علی و گناهم شده معاف / اول نماز میکنم و بعد از آن اذان

۱۰۹۶
جسم است هجر تو مرا قفس است این / شوریست ز محشر که صد انفس است این
از لعل لبت بوسه کشیدن هوس است این / دشنام شنیدن ز زبان تو بس است این
بر لعل لبت بوسه زدن بسکه محال است / بوسه بپای تو گر از دسترس است این
در رهگذرت شاه سوارم چو هجوم است / ماه نو عید است که نعل فرس است این
صحرا است و بالا برخ ناقهٔ لیلی است / محشر شده برپا که صدای جرس است این
در کوی تو میگردم و حیرت چه هم مست / شیدا تو انسان همچو خار و خس است این
کی ترک کنم باده بفرموده واعظ / نی محتسب شهر نه عسس است این
ای زاهد بیا لذت بوسه بخوردم / در باغ جمالت ثمر شیرین است این
صد تیغ زده بر سر زخمی که شده به / گویند بمن خلق که فریاد رس است این
هر دم که زند بر سر خود دست فریاد / فریاد ز خوی تو بود یا مگس است این
صد شکر که عیسی ز اجل بیشتر آمد / در دیده که دید نزدم باز بس است این

کشته است علی را ز لب گشتن کشفی / یکذره بکس هر ندادی چه کس است این

۱۰۹۷
غیر از چشم تر خود نیست کسی غمخوار من / آنکه خون جگر میشود آتشخوار من
خود بیان با تو چه گویم همه با درد جگر / از لب خشک دل و چشم ترم [illegible]
قدر حیرانی من آئینه داند بدور / میکند [illegible]
بو که پامال کند عالمی بعد از عالم / تر ود بو گل عشق تو جان از سر من
ای نسیم رحم نما که زمین گیر شدم / سر ره چشم کنی خاک در دلبر من
رحمتی باد خدایا ز تو بر چشم ترم / گرد غرقاب بگرداب بهر دفتر من
گل نو من بهوا تو همی پروازم / گرچه صیاد بریده همه بال و پر من

گر ز تاراج بیابت جلوه متاع دل من / دل و جان باد فدا قدر غارتگر من

پر ز اندوه و غم و رنج و الم هاست علی / تا بتا کرده از خویش تو خالی بر من

۱۰۹۸
شکر احسان تو تا چند کنم دلبر من / تا در عشق حقیقی تو شدی رهبر من
با خزانت باره نگیرم ز چمن سنبل / گر بود سنگ در دولت تو بستر من
کشتی عمر مرا باد مخالف شرط است / کاین هوا النفس است ابود بنگر من
سرنوشت است خط ظلم یار اگر خوانند / غیر را چیست که در عرض دهد محضر من
نقد جان گیر اگر قرض حسن نه دهی / ساقیا وقت فنا دست دهد کنو بر سر من
با چنین شوکت شان نیست کسی همسر / باعث گردش چرخ است نگاه اختر من

بوصراط سر دو زخ بمثل تیغ و چو مو / واقف ره چنان است علی رهبر من

۱۰۹۹
لبریز شد ز باده امید جام من / گردش نبود باز فلک حسب کام من
شد جلوه ریز مهر نکوی صبح دولت / همسر بود نه چرخ چهارم مقام من
از خضر عشق گوش نمودم که بوده / آبحیات روی تشنه ظلمات مرا
از نیمه روز شب چکنم عرض دوستان / مانند وقت نزع بود صبح شام من
خوش گفت دوش بلبل شیرین زبان بگل / ای رونق چمن بکف زمانه
بر حسن چند و چه نازی فدا شوم / دائم قیام تست و ائم قیام
گنج از در حضر شک این جمع میکنم / باشد که روز حشر در آید بکام من
محنت در ریاض هر تنها خوان جنید رم / خوش تر بود ز نغمه بلبل کلام من

نامش علی است رتبه علیا است مردوا / شیر خدا وصی پیمبر امام من

۱۱۰۰
ش کدام بود که بر دی بجام من / هم بر زبان نراند کسی حرف نام من
تا چند زیر سایه بایستم قیام / ای چرخ گردشی نما هم بکام من
دشنام چند داد ز رحمت کرده حیا / مقبول بارگاه شد آخر سلام من

سنه ۱۱ تاریخی اول شب ۱۲ از کشف و صراح

من دو انه‌ها اشک فشاندم کجا کجا
داغ از جگر برفت بدل زخم شده
بیدار گشت طالع من بعد غفتنم

الا نه مرغ وصل درآمد بدام من
جام شراب کرد عطا لاله فام من
آمد بقبر سرو صنوبر خرام من

سبحهٔ الماس پاره یا مسلسل اشک ما
پارهٔ از سنگ خاره یا دل سنگین یار
ابروئیست یا طاق کعبه یا هلال ماه عید

یا در دندان تو یا سلک گوهر است این
یا دل پر درد در دم یا خم صهبا است این
یا سر محراب زاهد یا کمان ما است این

تعلیم عشق داده برابر خرد
پخته نمود علی عقل خام من

ناف او یا چاه نخشب[1] یا چه کنعان علی
چشمهٔ خورشید یا گرداب دریا است این

وه چه خوش گفته است روزی با مریدان پیر ما
دنیا هست به بدل ای شهر حق
روز ادل است گشتم از دی خم غدیر
آن حقیرم من بچشم دشمنان بدنگار
بعد مدت نوبهاران میهمان شد در چمن
تا کجا دور تو ظالم پر بسی محنت کشان

تا بحق برده مرا گشتن تدبیر من
ورنه از فیضت عقبی خلد شد جاگیر من
جان و دل باد افدا ای خم شاه قدیر من
میتوان گر بر پرشیه کشتی تصویر من
قطع کن ظالم پی یک دید گل زنجیر من
ای فلک بر بر کن از ناله شبگیر من

قامت است یا قیامت یا الف از ما است این
قامت است این یا قیامت یا فغان از ما است این
لوح بلور است یا آئینه جان‌نما است این
دعوی خصم است یا امید وصلت یا سراب
خط آزادی عشاق است یا دام فریب
دسته گل‌ها شکم یا وصلی یا قوت خان
شاخ مرجان است یا شاخ نهال طور حسن
خنجر فولاد یا پیکان تیر بی امان
پای مطلوب دلم یا پای قوت جان من
چهره دات یا گلشنی یا سینه پر داغ ما
گلخن آتش فشان یا سینه پر سوز ما

یا نهال طور سینا یا قد بالا است این
نو نهال آرزوها یا قد بالا است این
آفتاب روز رستاخیز یا سیما است این
خواب اول ماه یا عهد تو یا دنیا است این
سبزهٔ نوخیز یا طوطی شکرخا است این
لوح سیم خام یا آئینه دل‌ها است این
ساعد دلدار یا نو باده جام بها است این
موی مژگان کسی یا ترکش جنگ‌ها است این
پای هلوس می‌خوش یا مگر لب‌ها است این
کاکل است یا بنفشه یا نصیب ما است این
گردن آن ماه رخسار است یا مینا است این

با ملک تخت پروازم علی بر دید چرخ
گر نباشد حب مال و جاه دامنگیر من

گه نیفتد بر خلاف اندر جهان تدبیر من
چشم و اکن چون فلک افتاده بر زمین دا
در فراق کی ناله خود ناله دیگر کنم
بر سرم سایه نیفگنده‌ای هما وصل دوست

دائما باشد اگر دل تابع تقدیر من
در فراق یار افغان‌ها عالمگیر من
گرد در دورم تسلسل ناله دلگیر من
استخوانم گرچه کرده فکرت به پیر من

فرقدان[2] یا هر دو چشمت یا دو جام می علی
نثر ما یا دُر دندان تو یا نثری است این

من پی صیدش علی رفتم که زد تیر نگاه
بو العجب باشد شکارم کرد خود نخچیر من

کاکل است یا بنفشه یا شب یلدا است این
کاکل است این یا بنفشه یا مرادها است این
برگ سوسن یا زبان یار یا نوک سنان
موج بحر آرزو یا زلف تو یا مشک ختن
چاه بابل یا دو چشمت یا دو مهر ما

یا سواد شام غربت یا صبح ما است این
یا سواد روز دشمن یا شب یلدا است این
یا نهال گلفشان یا ماهی دریا است این
یا دو سلک نافه یا زنجیر پا است این
یا بیاض شام ما یا آهوی صحرا است این

[1] نخشب نام شهری است در ترکستان که حکیم ابن عطا که مقنع شهرت دارد از چاهی که در نواحی آن شهر است سحر شعبده ماه بر می‌آورد که قریب چهار فرسنگ روشنی آن شهر و بلاد می‌رسید چاه نهان میشد ۱۲ از برهان ۲ نام خوشنویس که غلام معتصم بالله بوده معتصم بالله یکی از خلفای عباسیه بوده ۱۲ ا هیات ۳ میوهٔ که اول رسیده باشد یعنی میوه تازه و نورسیده ۱۲ از کشف و رشیدی و بهار عجم وغیره ۴ گوسفند سیاه که میان او سفید باشد ۱۲ از منتخب وغیره ۵ آیکلان که طویل باشد جانب دست است ۱۲ از غیاث ۶ فرقدان و فرقدین نام دو ستاره نزدیک قطب شمال که گرد اگرد قطب میگردند مدام

[1] روشنی ۱۲ از چراغ هدایت ۲ نام شکلی از شانزده اشکال رمل ۱۲ از غیاث

آئینه یا کاسه بلور یا سیما است این
لعل لب یا لعل کان یا لعل اشک خونیم
دام ماهی گیر یار یا عدد یا مجسم
عارض است یا دو چشم یا دو جام زنگال
کاکل تو یا بنفشه زار یا دشت ختل
بید مجنون یا قدم یا ابروان کج کلاه
صبح من یا نامه اعمال خصم سیاه
فیض من یا جود حاتم یا دعوی کذب
اختر است یا خال پیشانیست یا داغ قمر

شمع نو یا شاخ زر یا ساق آفت رای است این
نالهٔ من یا سر بستان یا قد بالا است این
دود ماتم یا دلش یا چاه و تاب ما است این
لعل دو یا الماس یا دو داغ ما است این
خانهٔ من یا نگاهم یا شب یلدا است این
عهد من یا تیر یا مژگان فتنه‌ها است این
ظلمتی یا گیسوی یار یا گو نیج ما است این
موجها بحر غم یا رنجهای ما است این
دود آهم یا سحابی یا شب یلدا است این

خانهٔ اطفال یا عیش علی یا نقش آب
حقهٔ بازیگری یا خواب دنیا است این

چهره است یا آئینه یا آفتاب روز عید
چشم جانان یا دل بیمار من یا برق چرخ
سرو کی باغ نکوی یا ستون کاخ ملوک
جلوه رخسار پر نور تو یا لمعات برق
عیش من یا صبر یا گفتار آن شیرین سخن
چشمه خورشید یا زر حنا دست او
درج گوهر یا دهن یا غنچه سربسته

ساغر صهبا جنت است یا گل رعنا است این
جام می است یا آئینه یا عارض زیبا است این
ساق سیمین تو است یا شمع مزار ما است این
بیقراری دلم یا چشمک امداد سعید
جان عاشق یا دل آن شوخ یا خارا است این
اختر بیدار هجران یا ید بیضا است این
سیم مروارید یا سیم مراد ما است این

قمری باغ جنان یا طوطی شکر زبان
خوش بیان ما علی یا جامی شیدا است این

روی جانان یا قمر یا مهر نور افزا است این
تیره شب یا زلف تو یا روز وصل دشمنان
کوی تو یا گوشه گلزار یا رنگ جبین
آئینه یا صفحه رخسار یا وصلین من
رعد یا غوغا حسنت یا فغان جان من
گلبنی یا دشت آن رخ جان شاخچه
گردن تو یا صراحی یا بلورین شاخچه
این سویدای دلم یا خال تو یا فرد
زلف تو یا بخت یا ظلمت آب حیات
مصحفی از زر نوشته یا دلم یا عارضت
کعبهٔ حاجات یا کوی تو یا گلزار خلد

یا دل ما اندر طور یا حجر ما است این
شام غم یا گور انجم یا الضحی ما است این
شعر من یا شعر تو یا ماه یا شعر است این
خامه‌ام یا قامت دلدار یا طوبی است این
شهد مشهد یا لب تو یا کلام ما است این
سلک دُر اشک من یا سلک دندان‌ها است این
کلک من یا کبک یار فتنه جان فرسا است این
ابر تر یا چشم من یا زلف تو آرا است این
طالع بیدار تو یا دیده آما است این
چشم موری یا دهان تنگ یار ما است این
مقتل عشاق یا باغ جهان آرا است این

کاکل است این یا بنفشه یا گل نسرین است این
کاسه بلور یا لوح دل صافی منقش
تار تسبیح است یا آه کجا جان جهان
آب باران است یا سیل سر شک قدسیان
جام جم یا نرگس شهلای صنعا عالم فریب
یا بهی دارد سینه‌ها جبان گری
طاق نسیان عالم یا دو محراب حرم
کبک کوه طور یا کبک دری یا فاخته

یا سواد روی دشمن یا دل هندوا است این
یا صحف آئینه یا کاسهٔ زر ما است این
یا تن بی‌حس یا شیشه ما است این
یا دو چشم عاشقت یا شبنم سبزه است این
یا دو بادام سیاه یا چشم آهوا است این
یا دل یعقوب یا شیر یا مگر کان سو است این
یا کمند عاشق جانباز یا ابرو است این
یا قدر رنا زعالم سوز یا تیهو است این

صائب است این یا ظهوری یا ظهیر فاریاب
این علی یا حافظ خوشگو یا خواجو است این

قامت است این یا قیامت یا بت جادو است این
یوسف است این یا ملک یا بت خوش‌خو است این
بوستان سیرستان یا گلستان نعیم
دلبر ما اندر حرم یا حور در باغ ارم
یا قرنبق دوا عشق یا قلیان از رم

یا نهال طور سینا یا قد دلجو است این
یا عزیز مصر عالم یا بت هندو است این
کعبهٔ حاجات مشتاقان کوی تو است این
گلشن فردوس دنیا یا مگر پهلو است این
درد سوز عاشقان یا دید تمباکو است این

[1] سخن موزون و معنی ۱۲ از غیاث ۲ نام ستارهٔ روشن است که بعد نجوز ابرآید چنانچه در آخر زمستان از سر شام بر فلک نمایان میشود ۱۲ از منتخب و مؤید و بحر الجواهر وغیره

[1] طائریست کوچکتر از کبک ۱۲ غیاث

خنجر است یا قمره یا ناوک دلدوست این / یا سنان نیزه یا تیغی سر پهلو این
زلف تو یا شست یا قلاب جان عاشقان / سنبل نورسته یا شاخ سر آهو است این
طالب حق است یا مشتاق دیدار بتان / صوت ناقوس است این یا نعره یا هو این
یا ره از کهکشان یا یا و هفته بیکران / طوق جان بیکسان یا حلقه بازو است این
دلبر شاهد پرستان یا عزیز دلبران / یا فرشته یا پری یا شوخ ساده رو است این
موج دریا یا سلاسل یا بنفشه زار حسن / سنبل تر یا سواد خلد یا گیسو است این
گردش چرخ است یا تاب نگه ناز یار / غمزه چشم سیه یا شوخی آهو است این
آفتابی بر فلک یا بر سر بام است یار / دیده عشاق یا چاه شه جادو است این
نخل امید دو عالم یا قد موزون یار / ناله مشتاق یا آوازه کوکو است این
هاله ماه شب عیش است یا گرداب بحر / طوق جان عاشقان یا حلقه گیسو است این
حلقه لعل بدخشان یا دهن یا درج در / چشمه آب بقا یا غنچه مینو است این
چاه کنعان است یا سرچشمه آب بقا / نقش الحسن جهان یا چشم جادو است این
ماهتاب جاری یا لاله حمرای خلد / آفتاب روز عید عاشقان یا رو است این
مرده آتش پرستان یا مریض شعله خو / بوسه لعل لب او یا که جان دارو است این

طالب است این یا حزین یا خسرو شیرین سخن
یا علی یا سعدی شیراز یا خواجو است این

۱۱۰۹
ایکه روزی هم نیاری در دل خود یاد من / چون دماغت بر فلک باشد شبی فریاد من
ایکه می نازی بعمر نوح آخر تا بکی / از برای مردنم آخر بود میلاد من
آنچنان از جانم ای بیجان چرا بیدل شدی / نیست گنجایش سر مو از برای یاد من
همچو قمری چنبر گردن مرا مغلول ساخت / طوق منت گو شدن در سرکی آزاد من
قطع کرده دست و پا هم را از منسج باز زر / سر بریدن هم نیاید انس است جلاد من
روز فطرم گر نباشد یار در بر عید نیست / هست بیداد ای زود دلبران اعیاد من
در هوایش بر فلک باشد دماغ گرد باد / گرچه باشد از کف خاک زمین بنیاد من
یا رب این حسن است یا سحر است یا شور دگر / بت نموده برهمن را برهمن استاد من
دی شنو بر یکقدم فانی حباب موج بحر / بر سر عمر روان باشد چنین بنیاد من
جان بقربان هما گر سایه اش بر فرق ما / ساخت استخوانم نه زا بهر چه جلاد من
خاص گردیدم بهجرش در میان عاشقان / شاد میدارد فراقش خاطر ناشاد من
بوسه من بر گنبد زمین خورشید و / سر کشیده تا بچرخ چارمین فریاد من
گر سرا پایت نویسم صورت خود بنگری / خامه ام از بهر تصویر بود بهزاد من
نیستم شاگرد کس در نظم از کم فرصتی / هر که اصلاحش کند باشد همان استاد من

ای خوشا گر خونبهای قتل من باشد علی
روز محشر در کف من دامن جلاد من

۱۱۱۰
نامه عشق است از دیوانم سوی محبوب من / جا مضمون است پیدا حسن مکتوب من
روغن سلطان بیاید بر روشنی در محفلم / هست بادام سیه چشم کسی مرغوب من
خواهش ما عینیت نیست زاهد در دلم / شربت دیدار دلدار است تا مشروب من
همچو شب روزم سیه از بیاض دیده ام / اختر مصر است آن کز دیده یعقوب من
گر نماند کس ز انوری انوریم / بود طالب ز انظر دائم مطلوب من
حور جنت را نشانده ام عظمی طاق دیر / در حرم کعبه گر بیند بت محجوب من
خبر اعمالم رفته هم در کنج قبر / بود بیکار ز اعزازان هم محسوب من
بی نظیر هر یک سوم نظیری بوده ام / دائما مانده است غالب در سخن مغلوب من
بود مستغنی ظهیر فاریابی گر نه من / در بخارا بود شوکت همچنین مرعوب من
بود فیضی مستفیض از محفلم عرفی بلفظ / گر ظهوری بود ظاهر زره اسلوب من
آنچنان باشم فرو تن تا چنین گردشی / برقع از سایه بر اندام خود منسوب من

حسن معنی را اندازه گر نیست لفظ محکم
بر من چه در سخن عشق نگوید علی مجذوب من

۱ نوعی از زر صرست که قیمتی شصت گز خیاکار نوه با آن آن باز به زند شصت گز
باشد آنرا شبک ساخته نشینند و کیفیت نجوم و افلاک و رباعید ۱۲ از مصطلحات ۲
حلقه ۱۲ از برهان ۳ طوق تعذیب گردن انداخته شده ۱۲ از غیاث ۴
پوست کشیدن چهار پایان و گاهی مجاز بمعنی ذبح کردن چهار پایان ۱۲ از غیاث

۱۱۱۱
روز روشن را شب تیره کند عصیان من / جا ساید از برم پیدا شود شیطان من
در خرابی دستگیرم کس نشد جز سیل اشک / خانه آبادی داد دیده گریان من
خانه ام را غرق کرده در فراقش آب چشم / بود پنهان اندر آن کشتیم طوفان من
آب داده خاک کوی دلربا را دیده ام / بین چه قیمت یافت سنگ گوهر نیسان من
گر دلم را زد به تیغ آن ابر نیسان کرم / گوهر بحر محبت شد سر غلطان من
یار بر ضعف دماغم وقت مرگم میگریست / روغن بادام برده در پی سلیمان من
عاقبت دل حاسد از این نامه ام / بسکه از حد بود نازک خاطر مهمان من
حالم از کس آن نگی سید من دشمن چار است / آتش اندر خانه اش زد اختر تابان من
بر سر هم منتشین ما کاین اشتباه بر / کش بصد قهر میدهد بر فرق خود سلطان من
بی شمیم زلف مشکین تو ای نسرین بهار / موی بینی شد مرا بو گل ریحان من
یار می آید کبابش کن مرا ای سوز دل / جز کف افسوس نانی نیست اندر خوان من
مرده را ره وز بجای مسکنش نگذاشتند / دشمنان گشتند بعد از مردنم یاران من

سینه ام خالی علیا چون دماغ واعظ است
برد آن دزد خیالش دولت ایمان من

۱۱۱۲
گرچه بر پا زمین است سر عزت من / بر سر چرخ برین پا نهد همت من
کی در آیم بدل سنگدلان دوران / هیچ در آئینه بینی اثر صورت من
با دخاکش بدهن بسکه ترقی خواه است / فارغ از رشک عدو کرد مرا نکبت من
عاقبت زیر فنا میشنوم سر خیز است / لکد روز وصال است سر فرقت من
روز افزون نبود گرمی دل چونکه قفا / کرد خون جگر سوختنم شربت من
مردم چشم ترا رخ دوست گوارا نکنم / سنگ را داد است آب نرم تو مرا غیرت من
سنگ خورشید فلک را نشمارم ذره / آئینه دار رخت گر دهد چرا حیرت من
عرض خویش بعرضه چه دهم سید انی / از زبان سر شمشیر شنو نیت من

زاهدی رهبر کم گرد سوی صوم و صلوة
زیر تکلیف نهان بود علی راحت من

۱۱۱۳
به شکستن حریفان پی خود قیمت من / عزت شان بود ای با چند از من

بار یابند بدربار تو از غیبت من / دشمنان را نگذارد ز کرم حرمت من
جز بسجده نزند حرف و نیک قلم / تا نموده است قلم زیر نگینم بیعت من
خون من نیست هدر گرچه گنهکار ترم / نقش نیل است بتخجیر دیت من
وصف روی تو عیان است ز سواد شعرم / چشمه آب حیات است درین ظلمت من
از طبیبان زمین گیر علاج امید / بر فلک هم ز مسیحا نشود صحبت من
بهجت وصل مرا نیز غم هجر بود / خنده چون زخم کند گریه شده عادت من
سجده دایم بود نصیب پیری / گشت محراب عبادات خم قامت من
اول و آخر آدم نبود خاک ضعیف / خاکساری نبود باز خمیر طینت من
پرده چشم حجاب است میان من و او / ورنه نزدیکتر است از رگ جان قربت من
چون نگیرم من الم را که امامت کردند / بو تراب از نظر آید بسر تربت من

جنت از فضل خداوند علی میخواهم
تا چو زاهد نشود مزد ستان خدمت من

۱۱۱۴
بی تو در تن قید باشد جان ایمان من / بی تو ای جان تن بود از بهر جان زندان من
پشت پا زد به نعیم عرفه جوی بنازان / حسرت جان عزیز است از تن بیجان من
علم حق تعلیم دیگر داد از علم مجاز / درس مصحف میدهند از الف با خوان من
در هوای طفل پروازم که مکتوب مرا / گرد کاغذ باد در پیش هوا خواهان من
فارغ از ناز اطبا دهان گرده مرا / جان و دل باد افدا بر درد بی درمان من
دشمنت گردا نماید دوستی هشیار باش / هست بید ار ای چو بینی خواب بیدار من
در فراق شعله رخ خانه ام زبان خویش / تا بکی باشد کباب غم دل بریان من
عندلیب باغ جنت در سحاب نوبهار / می سراید نغمه داود در بستان من
حیف گاهی تو نخوردی جامی خون جگر / نقل محفل شد مرا هر دم دل بریان من
در حساب کی ستم ترسم چرا از روز حساب / در نبی آدم چه خود با تم چه خود بیامن
آنچنان خو کرده گریه شدم باشد عجب / مردم آبی نگردد در دم چشمان من

۱ بفتحتین بزه کار بمعنی گناهگار از برهان و سراج
۲ بکسر اول و یای تحتانی مفتوح بمعنی خونبها و آن در شرع ده هزار درهم است از منتخب اللغات

طول بیماری علی شاید طبیب جان ذق است
سوخت اندر تن تبم را سوزش هجران من

۱۱۱۵
پرده‌ها از ابر دارد دیده گریان من
موج طوفانی بود هر موی در مژگان من

در گرفته آنچنان امراض هر گونه مرا
روز و شب تبم را تمنا میکند هجران من

غنچه امید نکشاید نکشاید مرا
دائما بشگفته باشد تو گل حرمان من

بر سرم آید اگر آن اشک صد سیف بو بخواب
جنت الماوی نیز زد گوشه زندان من

برق گردون را نگردد خرمن من نصیب
کشت سبزم را نسوزد قطره باران من

میکشتم می زغد بر خم بر آن عهد الست
می شود قربان فنا با بر پیمان من

نیست گاه خورشید گردون لیس حالش
از چه سوی من نبیند یار رو گردان من

بعد مردن گرد بادی گرد از خاکم علی
میدهد گردش فلک را اختر گردان من

۱۱۱۶
ای غمت را میزبانم و خوشا مهمان من
بی سر و سامانیم باشد سر و سامان من

زیر انگشتم کراماً کاتبین را میدهد
یاد از طاوس جنت خامه رقصان من

فال افزونی وصلت کاهش هجر بود
باعث اکمال چون ماهم شود نقصان من

دیده‌ها دید که جا بهر دفنم کی کنند
تیشه ام فکر وصال و بیستون هم جان من

شکر ایزد باعث افزونی نعمت شود
علت کم روزیم گردد همین کفران من

هر که شکند عهد خود را شکسته با دخود
بارگ جان ربط دارد هر یکی پیمان من

طالب و مطلوب را یکجان بود قالب دو بند
همچو یک لوی رگ گشته ظاهر از خشمان من

گر در اسم ناگوار خاطر آنانکه بود
زیر خاکم خود نهان گردند آن خویشان من

مردمان ابلیس را بدنام ناحق میکنند
نفس اماره بود خود در برم شیطان من

بعد مدت شد نصیبم صحبت شیرین لبان
حالیا در روغن افتاده علی نان من

۱۱۱۷
وصف رخسار تابان باشد علی قرآن من
قابل هو مجموعه هر مطلع دیوان من

ای جمالت بقربان آن درم حسن جهان
مطلع خورشید کردی کلبه احزان من

زخم دل بهتر شود الوام گر دشمنان
بدمزه باشد حیاتم بی نمک پاشان من

حسرت زخمم بجان دشمنانم زد سنان
دوستان اگر به می آرد گل خندان من

حاجتی باشد مرا چون تا کسی خون جگر آن
ناکسان را بکسیم همچنان دربان من

آنچنان گردیده‌ام دبی تعلق از جهان
خار صحرا هم نگیرد گوشه دامان من

وه جمالت را بحیرت از نه بینم جوان
طفل اشکم نی سوار آید سر مژگان من

گریه سنجی نیکی اعمالم و زشتی آن
بر حضیض اوج باشد پله میزان من

تا زکی باشد زمین را جنبش از نظر اینان
ساکنش کرده اباکثرت عصیان من

اینکه آتشخانه‌ها داری بر دخوشتن
در زمستان سینه ام بوده است آتشدان من

جای رشته جامه از خار مغیلان دوختم
شد علی دست جنون افگار از دامان من

۱۱۱۸
طالع یوسف عطا فرما مرا یزدان من
دشمنی دارند با من خلق سبب اخوان من

گر بفردوسم بری لائق بود با شان تو
ور کشی سوی جهنم بیکسی شایان من

کی رسد خط نیازم آنچنان دورم ز تو
مدت پرواز می ریزد پر مرغان من

وای بر ما اهل دور و وای ما ناپرسان او
ناکسان را خود چگویم کس نشد پرسان من

گرد دامم در مضامین را همه در ریختم
خامه گوهر فشان شد رگ نیسان من

سرد مهری زمانه آتشی زد در تنم
دان فلک را بر زمین یک دیل زران من

با هجوم فوج غم بر دار امید از دلم
آفرین صد آفرین بر رستم دستان من

سخ شود نار جهنم آنچنان تر دامنم
سرد مهری تو باشد منبع عمان من

گردش افلاک عیسائیان ثابت کنم
چرخ را دور دارد اختر گردان من

یوسفم با گر به بینی زاهدا در خواب هم
بر ز فردوست نماید حجره زندان من

اشکباری کن بحال زار من ابر مطیر
بر سر زرمی که بنوشند می نوشان من

همتم از بس بلند است آیکه بر قصر سپهر
میزند خنده شکست کلبه احزان من

وای تنهائیم ز خانه تاریک قبر
کس نمی پرسد ز حال زار زار یاران من

معنی وصفت چو در یا بم چو دریا بم بلی
دائما باشد سواد خامه ام نیسان من

تخم الفت هست نشد سبز در کشت دلش
دشت‌ها را بحر کرده جوشش باران من

له بارنده ۱۲ از غیاث

بهر دیدار جمالت دیده‌ام بیدار شده است
ور نه زد من نمیدید گهی خشمان من

حیف کاین گرد غمت از گوشه خاطر نشست
برد اسباب حیاتم موجه طوفان من

نیستم ممنون احسان نسیم کوی کس
بوی پیراهن دهد هر برگ گل ریحان من

حصه خضر است آب زندگی و ظلمتش
در نصیبم بهر خوبان سینه ریختان من

صد بهاران رفت و سیر آسمان گردید لیک
خار پا از آرزو مانده گل حرمان من

اختر من زر و شب آمده در سنبله
زلف پیچان تو گردیده بلا جان من

فی الحقیقت گریه باشد خنده زخم علی
گریه انگیز است بر حالم لب خندان من

۱۱۱۹
زهمین میر مدان سرو خرامان از من
میکشد سایه دیوار گلستان از من

صورت وصل من همچو قره با چشم است
بهر اغیار خیان ظاهر و نهان از من

همت نیست کسی گرچه و لیکن عرض است
شهر از مقدم است آباد و بیابان از من

ای به انگشت انبیه همه از بار بهت
باز بر پاست چرا دیده حرمان از من

بخت بد خوب ببار دشمن و هم شام بگاه
میرساند سخنها تش رقیبان از من

جامه غمزدگان از من شام فراق
سحر هر بود چاک گریبان از من

همچو تنور شود نار جهنم همه غرق
گر سر گریه زند جوشش طوفان از من

تو کدامی که مرا منع کنی الی صبح
ناله و گریه من سینه و خشمان از من

آن زناری که انداختم اندر تسبیح
کفر و اسلام نشد شاکی و نالان از من

من بدیر بروم و تو سر مسجد آئی
برهمن از تو بنالند مسلمان از من

مسجد و دیر ز رفتم ز دو کوی کسی
شکوه دارند بهم گبر و مسلمان از من

آنچنان شعله زبانم که علی تبخاله
لفظ هر عیب شود بر لب خندان از من

۱۱۲۰
الله الحمد جدا گشت چو جانان از من
رفت همراه رکابش سفر جان از من

این سنانها که شکسته به لم کس نکشید
از کف پا که کشد خار مغیلان از من

له نام برج ششم و آن بصورت دختر است دایم خوشه در دست دارد و سر او بمغرب و پا او بمشرق و جنوب و دست آویخته دارد با پهلوی خود و دست راست او بلند برابر دوش او است شرح نصاب

استخوان گر بکشند از بر پهلو بکشند
افتی او وجد اگر دان بیکان از من

آرزوها بدلم خون شد و از چشم چکید
هر امیدی که کنون خصم کنند آن از من

جان بتنگم علاجی که طبیبان کردند
جان تنگ آمده اندر چه طبیبان از من

همچو موج لب دریا که بشوق آید
بازها جوش و خروش گریان از من

هر که زان لعل لبش پیغام آرد
می برد مزد بدین قرده خوشان از من

غیظ و غضب بر خم آب خجالت آورد
قهر باری آن دو جمعت یزدان از من

نوان یغما که بود از لب بردن شاید
دل ربودند از این معرکه ترکان از من

دامن آلوده گیم دست دراز زی دارد
تا نه از دست دهد دامن پاکان از من

هی تهیدستی من جز غم من هیچ نخورد
رفت بر چشم ز محنت کده مهمان از من

ترویج

هر یکی یافت ز ترویج غزلها شهرت
رونقی یافت علی شهرت دیوان از من

۱۱۲۱
غیر عشق تو نشد کار نمایان از من
یادگار است به تیغ صفت دیوان از من

دل شکسته شد هر یک زغزلخوان از من
رشک صد شهر خراب است بیابان از من

ز آه سردم نشود از چه تیغ آن نار جحیم
میشود صفت دین آه زمستان از من

از گرانی معاصی چه خجالت نکشم
نشنوی بار خدا شکوه میزان از من

بیت ابروی تو با مصحف رخ یاد کنم
سر محراب زند حافظ قرآن از من

اندر آن شهر ز خوبان چنان شهره شوم
در لوادی است ز بس شهرت خوبان از من

ای ترا زیب ده تخت سلیمان سازم
گر بود سلطنت ملک پرستان از من

بوسه کاکل دلدار هوس میدارم
وین برات است سر شاخ غزالان از من

این جنون است که دیوانه آدم زادم
میکند دفع پریزاد فسونخوان از من

دست من قابل آن نیست که با بیت حیم
مغتسل کاش شود نجیر جانان از من

خیر باشد مگر امروز خدایا که بزم
میشود خیره چرا چشم رقیبان از من

از کلام تو علی پیش کلیم ار خوانم
فخر شیراز شود شهرت همدان از من

له موسم تابستان یعنی ایام گرما ۱۲ از غیاث له غسل داده شده ۱۲ مولف

۱۱۲۲
بسکه برهم نشود زلف پریشان از من
هفت جا پرده کشد دیدهٔ فتّان از من

آنچنان نامه سیاهم که بود سنگ سیاه
بهر تعویذ سر گور عزیزان از من

این جمال بشری یا ملکی یا فتنه
از تو حیران شدم و آئینه حیران از من

من همان مور چه باشم بدر خاک نشین
گر بود سلطنت ملک سلیمان از من

خود دران زنده فتم گر تنی قتل بکن
هی نهان است چرا گنج شهیدان از من

آن مطیعم که بهر حکم مخالف صد بار
نشنوی هیچ بهر حرف بجز هان از من

ترک عادت چه ستم تا نکند بر خو گر
شکوه در وصل کند دیدهٔ گریان از من

نشود دل سوی تو شب وصل سرشک شادی
مانع دید تو دیدهٔ گریان از من

گر نخواستند ز غیب هنرم هر چه که هست
باد تسلیم بخدام غزلخوان از من

با علی الفت او موج و کنار است کلیم
روز و شب با من و پیوسته گریزان از من

۱۱۲۳
نه همین میبرد آن حافظ قرآن از من
میکشد سایهٔ محراب دلبستان از من

نفس خود را بشناس و ز خودی دون آئی
یاد میدار همین نکتهٔ عرفان از من

آن ضعیفم بجوانی بره عشق صبی
می سزد پند بگیرند چو پیران از من

حیف یک پند ندادند مرا در پیری
پندها یاد نمودند جوانان از من

چون کنند رخ طرفم زهد برد تقوی
میگریزد زره تنگ چو عصیان از من

هر یکی غنچه بگر تو گل حرمان بودی
خوب شد اینکه نشد باد بهاران از من

داغها را نبود در دل من گنجایش
داغ حسرت بشود لالهٔ نعمان از من

زین سوی روضهٔ رضوان نبرم تصویرش
تا خجالت نکشند آنهمه حوران از من

غیر کف نیست من از پی خوبان
هر که خواهد ببرد دولت ایمان از من

زنگ آمیزی وحشت کنی ار چشم غزال
ما نیا گر تو کشی خاک انسان از من

بندیان ناله نمودند ز حضرت یوسف
از صدا شور کند حجرهٔ زندان از من

گوی سبقت ز ملک نیز برد کار بشر
وای بر من که بود فاضلی حیوان از من

دیدی امروز چه یا فتنه بعالم گل کرد
آنکه میخواند بر میرود گلستان از من

تا لب لعل تو گرده خط یار صلیح
می برد بخت سیه چشمهٔ حیوان از من

تنگ نوع خودم از کثرت عصیان دروا
هیچ بنیند بجز صورت انسان از من

نیست پرهیز من از زهد علی همچو کلیم
ترسم آلوده شود دامن عصیان از من

اشک بیهوده نریزی تو علی همچو کلیم
گرد غم را نتوان شست بطوفان از من

۱۱۲۴
انچه کرده است دلا دیدهٔ فتّان با من
نتوان کرد بسر تیغ صفاهان با من

آن مزه یافت ز حسن نمکین زخم دلم
گوئیا زخم دلم بود نمکدان با من

خاک چهرهٔ آشنا بفردوس برم
تا که شوخی نکند دیدهٔ حوران با من

ماجرا چیست که خود یار طلب فرمود است
با صبا انست چرا دست و گریبان با من

بخت خوابیده که بیدار مرا امید ارد
هی بخواب آید نیش راست انگشتان با من

انچه ظلم است که شد مورد الطاف عدو
کرده بودی صنما عهد و پیمان با من

گر کنم جمع علی مال جهان چون قارون
نرود حیف بجز دولت ایمان با من

۱۱۲۵
عشق تو ایجان من سوخت بدل جان من
سوخت بدل جان من عشق تو ایجان من

کعبهٔ ایمان من خاک ره کوی تست
خاک ره کوی تست کعبهٔ ایمان من

این دل حیران من آئینهٔ روی تست
آئینهٔ روی تست این دل حیران من

سرو خرامان من قامت دلجوی تست
قامت دلجوی تست سرو خرامان من

حال پریشان من زلف پریشان بود
زلف پریشان بود حال پریشان من

دیدهٔ گریان من منبع طوفان بود
منبع طوفان بود دیدهٔ گریان من

مشکل و آسان من وصل و فراقت بود
وصل و فراقت بود مشکل و آسان من

حافظ خوشخوان من گفت علی خوش غزل
گفت علی خوش غزل حافظ خوشخوان من

۱۱۲۶
جلوهٔ جانان من سوخت دل و جان من
سوخت دل و جان من جلوهٔ جانان من

کوی تو ایجان من قبلهٔ امیدهاست
قبلهٔ امیدهاست کوی تو ایجان من

حال پریشان من صورت زلف گرفت
صورت زلف گرفت حال پریشان من

زخم نمایان من دشنهٔ دید تست
دیدهٔ پی تیر تست زخم نمایان من

گوی گریبان من فرق رقیبم بود
فرق رقیبم بود گوی گریبان من

دیدهٔ گریان من خانهٔ صبرم ببرد
خانهٔ صبرم ببرد دیدهٔ گریان من

ناله و افغان من تا بفلک شد علی
تا بفلک شد علی ناله و افغان من

۱۱۲۷
جلوهٔ جانان من سوخت همه آن من
سوخت همه آن من جلوهٔ جانان من

گر بشود مهمان من راحت دل جان من
راحت دل جان من گر بشود مهمان من

عارض جانان من مطلع دیوان من
مطلع دیوان من عارض جانان من

طرهٔ جانان من نافهٔ چین بخطا است
نافهٔ چین بخطا است طرهٔ جانان من

این تن عریان من پیرهن عیبهاست
پیرهن عیبهاست این تن عریان من

گوی گریبان من نافهٔ مشک بلاست
نافهٔ مشک بلاست گوی گریبان من

گوی گریبان من عقدهٔ غمهای تست
عقدهٔ غمهای تست گوی گریبان من

چاک گریبان من صبح جدائی تست
صبح جدائی تست چاک گریبان من

شمع شبستان من آه فلک سوز هست
آه فلک سوز هست شمع شبستان من

باد بهاران من بسکه دم سرد هست
بسکه دم سرد هست باد بهاران من

لالهٔ نعمان من داغ دل دشمن است
داغ دل دشمن است لالهٔ نعمان من

کار رقیبان من غیبت بدگوی است
غیبت بدگوی است کار رقیبان من

این دل بریان من سوخته بیسوز غمت
سوخته بیسوز غمت این دل بریان من

شوخی جانان من کرد ستم بر ستم
کرد ستم بر ستم شوخی جانان من

بادهٔ ریحان من آب غدیر خم است
آب غدیر خم است بادهٔ ریحان من

تنگی میدان من تنگ علی میکند
تنگ علی میکند تنگی میدان من

۱۱۲۸
ساقی مرا بلطف عنایت شراب کن
زین کوفت بادهٔ دل دشمن کباب کن

۱؎ تکمه که بر گریبان دوزند ۱۲ از غیاث

عید است تا گناه ما با صواب کن
تبدیل صاع فطره بجام شراب کن

جز گریه نیستیم درین پردهٔ ظلام
ما را اگر تلاش کنی در سحاب کن

زین آتش فراق بتان تنگ آمدم
یارب مرا بغوطهٔ کوثر عذاب کن

نقطه کنار سطر درین صفحه می نهم
کاین بیت را بدقت درین انتخاب کن

تجویز وصف لعل و رخ یار میکنم
ترکیب مداد ز مشک و گلاب کن

داغ فراق مهر رخی سوخته دلم
شمع مزار را لگن از ماهتاب کن

تا عمر در فراق تو بیدار مانده ام
گور مرا برای تا حشر خواب کن

عزم دعا کرد علی حافظا بیا بدی
یارب دعای خسته دلان مستجاب کن

۱۱۲۹
عزم سفر بجانب عالیجناب کن
زین ماه نو بهانهٔ اشهب رکاب کن

ای گل که گفت سیر چمن بی نقاب کن
آخر ز شوخ چشمی نرگس حجاب کن

زان پیشتر که خم افلاک بشکند
ساقی تو کاسهٔ سر من پر شراب کن

برخوان کتاب قصهٔ یوسف هزار بار
آنگاه قصد گفتن تعبیر خواب کن

ای نوجوان نصیحت پیران نگاهدار
دور شباب ثبات ندارد شتاب کن

تا خوش شدم ز سیر چمنها بنوبهار
یارب مرا بجرم خوش شدن ارتکاب کن

عفو غفور تا که بمحشر گشته ظهور
کار گناه هم بامید ثواب کن

تا ایم تا هوای تو باشد درون سر
ایجاد ... بهر حجاب کن

خرم بزیر چرخ دل دشمنان مباد
غم دوست بر دل رقیبان انتخاب کن

بلبل هزار گل بکف دهد چمن
تشبیه یار بلبله با قیاس کن

روز فراق موسم را سفید کرد
زد آتش وصال برو غم خضاب کن

دریا روان دیده گوهر فشان گشت
ای منزل نار خبر بیا سیراب کن

پیر فراق یارم و طفل وصال او
اراده نهم دل ز عمر حساب کن

دیدم ز بزم فیض تو ناکام گشته ام
ساقی پیاله گیر و مرا کامیاب کن

۲؎ پیازه ایست که چهار مد باشد و بهر یکی قطعه مثلث شده باشد ۱۲ از شرح نصاب و منتخب ۳؎ بکسر اول جمع ظلمت از کشف و صراح

لیلی وشا تو غیرت عذرا نبوده / مجنون مرا لقب ده و اتو خطاب کن
جانبر از هزار خطرها براه عشق / از دوش سر جدا چو شود پا تراب کن
زان بیشتر که کوزه ز خاکم کنند کلال / ساقی مرا ز کوزهٔ صهبا خراب کن
ما را ز کوهٔ حسن کند حق انتخاب / روز نصاب حسن رخت را حساب کن
آخر کنند خاک تنم را بزیر چرخ / یارب مرا تو خاک در بوتراب کن

حافظ حواله کن به علی شیشهٔ شراب / دور فلک درنگ ندارد شتاب کن

۱۱۳۰

آتش زند بجان تن دل ار از منست / افزون بود ز نار حسینان زنار من
دیدم رخش چو شمع چو پروانه سوختم / افشا شده ز دست اجل آخر راز من
گشتیم بیابان بحر و بیابان بحر گشته ایم / آخر جدا نشد ز حقیقت مجاز من
ازدم هلال فتاد خم ابروی بتان / محراب کعبه کرد خلل در نماز من
همرنگ بود خاک که تصویر عشق و حسن / تفریق کرد در من و تو رنگ ساز من
جای نبود جز دل من جای همرایه / بیهوده بود در همه جا ترکتاز من
نیرنگ صد هزار بدل داشتم ز دهر / بازی ربود پیر فلک حقه باز من
یک بوسه عهد بود گرفتم دو شد جفا / کرده خراب عاقبت کار آز من
آخر کشاد بوسه سبب دفن مرا / خوش بوده ام نصیب شب از سر ناز
راه هزار ساله ز حسن آن ملکت / محمود را غلام کند ایاز من

آخر علی چو حافظ خوش فکر خوش قدسی / کوتاه کرد قصهٔ زهد دراز من

۱۱۳۱

خرم چو خانه نیست به تنها گریستن / باشد چو شمع زندگیم با گریستن
چون ظرف نو که پر شود از آب شادیم / خواهم بوصل با همه اعدا گریستن
ای گوهر مراد جهان در تلاش تو / دارم بجو ابر بهر جا گریستن
شادی نصیب نیست درین بزم جز غم / خندیدنم چو شمع بود با گریستن
جز گریه کار نیست چو شمع مرا بزم / دارم همه چو شیشهٔ صهبا گریستن
چون قطرهٔ سرشک که باشد تمام آب / دارم وجود چون دُر یکتا گریستن
ای سرو ناز سایه کنی بر سرم دراز / تا کی به بیقراری طوبا گریستن

عرفی اگر بگریه رسیدی علی بدوست / صد سال میتوان به تمنا گریستن

۱۱۳۲

تا کی چو شمع بزم بیک پا گریستن / لازم بود چو ابر بدنیا گریستن
در پیش آن دو چشم که بینی چو چرخ را / خوش آیدم چو شمع بیک پا گریستن
خون میچکید ز حرف بجای سرشک ما / دارم ز بس چو قلقل مینا گریستن
پروانه وار تا کنم جان خود فدا / دارم چو شمع پی تو سراپا گریستن
ای ابر تا نه مشت غبارم ز دیده باد / باید بخاک تودهٔ شهدا گریستن
عقبی گذاشتن پی دنیا چنان بود / امروز خنده کردن و فردا گریستن
شاید که یار جان زند ای بنام من / خوش آیدم چو ابر بهر جا گریستن
شادی مرا بصورت غم میکند ظهور / خوش آیدم بمردن اعدا گریستن

حال حسین شنفتن و سفتن در مراد / باید علی بمجلس شهدا گریستن

۱۱۳۳

خو کرده ام بحال احبا گریستن / شبنم صفت بخندهٔ گلها گریستن
باشد چه خوش بچشم اگر دامن بود / امروز بهر خندهٔ فردا گریستن
از بهر آنکه راحت عقبی شود نصیب / باید بعین راحت دنیا گریستن
خوش آیدم دو کار ز اضداد روزگار / خندیدن از پیاله ز مینا گریستن
زاهد بزیر سر دلب گهی و جام / تا کی بشوق کوثر و طوبی گریستن
چون ابر بر شکال بحال تباه خلق / خوش آیدم گریستن از ما گریستن
خوش آیدم ز خنده بر حال دشمنان / از دل همیشه در دل شبها گریستن
هر کشت زعفران که در آن خنده کار شد / از غیر خنده آرد و از ما گریستن

تا کی علی بمرگ احبا گریستن / باید بدل بمردن دلها گریستن

۱۱۳۴

چه خوش آیدم ز خوبان بخدنگ ناز کردن / که خوش آیدم بخوبان ز جگر نیاز کردن

۱ گوهر باشد قیمتی که به شب مانند چراغ روشنی دهد ۱۲ از برهان

چه خوش است از تو قاتل بگلو نیاز کردن / سر مرقد شهیدان دو سه گل نثار کردن
چه خوش است روز وصلت سر شکوه باز کردن / چو شب فراق پیشت گله را دراز کردن
چه خوش است با تو جانان سخن سحر دراز کردن / در دولت دو عالم ز درون فراز کردن
چه خوش است روز وصلت در شکوه باز کردن / چو فزوده پیش رویت گله را دراز کردن
چه خوش است لیکن دو دیده بر تو باز کردن / ز مراد دین و دنیا در دل فراز کردن
چه خوش از فقیران سر ترک آز کردن / ز تو دست کشیدن بتو پا دراز کردن
ز چه چشم ناتوانت چه بلا بود توانا / که ز برق دشنهٔ مژگان ترکتاز کردن
شده بی تو داغ هجران کنون آفتاب کردن / نتوان تو روز ما را ز شب امتیاز کردن
اگرت وضو نباشد بنماز خون دشمن / بجنازهٔ شهیدم نه سزد نماز کردن
هنر است خاک گلبر سر چو طلا کنی مسی را / عملی است کیمیا دل خود گداز کردن
همه لذت دو عالم که نهان بود بدرد است / ز علاج درد آمد همه احتراز کردن

روش نظیری اینک ز علی بگیر غالب / سزد این چنین غزل را السفینه ناز کردن

۱۱۳۵

گفتیم وصف آن لب لعلش یمن یمن / سفتیم دُر بمدحت دندان عدن عدن
دشنام داد ز آن لب شیرین سخن سخن / خوردم ز راه گوش شکرها دهن دهن
دیدیم چاه یوسف کنعان شبی بخواب / تا چند ماه ماند بلبها ذقن ذقن
سر کرد تیغ بر سر دشمن چو قائم / پیدا ز چار سمت شده شد بزن بزن
داغ بتا که وادی غربت شکسته پا / لب گشته است صرف لفظ وطن وطن
چون بید و اشکسته کمر بار غم مرا / تا دیده دیده زلف کسی در شکن شکن
از دست هجر دیر تنم گشته بود خار / دیدم چو روی یار شگفتم چمن چمن
یارب ز دست قیسان ناکار / برگشته میکنند مرا جسم از من زمن
با مشک چین چه کار مرا گر دو زلف یار / خوشبو بود چو نافه دماغم ختن ختن
روز خزان بخاک عنادل فرو شدند / دیدیم زاغ زاغ بگلشن زغن زغن
از مهر شمع روی تو ای جان عاشقان / دیدم که هست سینهٔ عالم لگن لگن
مُردم ز دست پیرزادهٔ بدمست / انجی گور از پی نعشم کفن کفن
مانند خار زیر کفن رفت در مزار / پوشید هر که جامه گلگون اثبت بن
پیدا شدیم از پی مردن بزیر چرخ / اینک شود لباس عمر وسی کفن کفن

ساقی پیاله داد علی چون ظهیر را / جستم ز جا و گفتمش اول بمن بمن

۱ باضل اشعار ۱۲ از غیاث

ردیف الواو

۱۱۳۶

عیسی بفلک رفته از بهر دعای تو / جبرئیل امین آمین میکرد دعای تو
خاشاک سر کویت خوشتر بود از بستان / بهتر بود از سلطان هر گوشه گدای تو
اقرار وصال اول از تو نبود ممکن / ممکن نبود آخر یک گونه وفای تو
دل را چه ره بردی این از نمیدانم / گر لطف دگر دارد منظور جفای تو
خاموشیم از وصفت اظهار کند عجزم / لب را بلب آمیزد هر چند ثنای تو
بر ناکسیم کرده خود چشم روان بحری / سر ما کسان دیده هر گاه بپای تو

چون پای ادب در کش از فیض کسان دستی / کافی است علی اینک مر فیض خدای تو

۱۱۳۷

ای ز آباد دگر خوش شود تر برباد تو / سرو باشد در گلستان بنده آزاد تو
اینکه می نازی بعمر نوح آخر یکی / گر برا مرد نیت دیدم بود میلاد تو
هر که شنود شعرهایم صورت بینید چشم / فکر من با خامه باشد مانی و بهزاد تو
سوزن عیسی[1] بود از موی تو مژگان اگر / رشتهٔ مریم[2] تن من گشته از بیداد تو
خوبرویان خویشتن را زیب از آن بود بند / زیب داده زیور احسان مادر زاد تو
تا قیامت باد نسل خوبرویان خبر رو / عالمی را کرده ویران خانه آباد تو

۱ گویند که چون عیسی علیه السلام را بآسمان بردند در دامن ایشان سوزن بود بحکم الهی همین سبب فلک چهارم ماندند و بالاتر نبردند چرا که سوزن یکی از اسباب دنیا هست ۱۲ از برهان

۲ مرویست که رشتهٔ حضرت مریم چنان باریک بود که بدون دو تا کردن بافته نمیشد ۱۲

ساغر می بایدم تا مغز جسمم تر شود / درد سر پیدا نموده زاهدا اوراد تو
صد ستم ایجاد کردی بر خلاف دیگران / تا شنودی گر بدی کسری کس فریاد تو
خنده زات در باغ جنت غنچه‌ها بیدا کنند / همسر طوبی بود ای گلبدن شمشاد تو
یاد عاشق ره نیابد در دل مغرور کس / در دو عالم لطف حق هست در یاد تو
طالبان علم را خواری همه عزت بود / طوق زرین شد بگردن سیلی استاد تو

خویشتن را کشت شیدا ارخت یعنی علی
تا نباشد خون او بر گردن جلاد تو

بغیر غم نشود حاصلم ز سیر چمن / که یاس من شود افزون دلا ز یمن تو
بیاد چند نفس همبر من مسیحا شو / نمیرود بدوا آه دردمن بی تو
بیاد بوسه چندم ز چشم فتان ده / جهان گرد ز من فتنه زمن بی تو

تا تمام رونق کنعان ز یوسف بود
چرا خراب نگردد علی وطن بی تو

چگونه میت کرچه سیانم گذشت شب بی تو / اجل جدا نتوان کرد جان ز لب بی تو
بیا بیا که رسیده است جان بلب بی تو / خرابه ایست ببین محفل طرب بی تو
وداع کرده ترا راهی عدم خلقی است / ز درد هجر تو هر خانه شد مطلب بی تو
بیا و چند نفس در کنار من بنشین / گرفته است مرا در کنار تب بی تو
بغصه که ز هجر ست مرده را مانم / نفس نمیکشد این نفس در غضب بی تو
بهند تو چه بیند حسن حیران شدم / شدم چو آینه حیران ز شهر بی تو
چو گرد باد بصحرا و شهر گردیدم / مرا بعشق تو آواره شد لقب بی تو
نداد دوست بدرد فراق جان چو عدو / ز مرگ غیر بود زیست من عجب بی تو
بدرد هجر تو چون جان نداد می باید / چه بود زیستنم را بگو سبب بی تو
هزار مرتبه یک شهر دشت گردید / گرفت دل ز عجم همچو در عرب بی تو

شبی سحر بکن اید وست در کنار علی
سحر نمود علی صد هزار شب بی تو

آب دریاست پیمانه چه جان من تو / تن من همچو حباب است امیان من تو
من کشم آه تو ای شمع لحد کن گریه / تا زند آتشی درد هر خان من تو
تو گل رونق بستانی و من بلبل باغ / جز جگر از نیابند نشان من تو
جلوه روی تو در سینه من داتش / آه افسانه شده راز نهان من تو
سیل آسا بر خویش چو دریا درکش / من تو تا بکی اید وست میان من تو
آتش روی تو پروانه صفت ساخت مرا / بزم روشن شده از شمع بیان من تو

بلبل اخلاص ضرورست ز گلستان تو علی
[illegible]

حیف کاین جسم جدا ساخته جان من تو / هیچ فارق نبود ورنه میان من تو
گل تر صبحگهان چاک گریبان خود است / بلبلی کرده انم چه بیان من تو
دو سه روز است گل اب بلبل شیدا بهار / بعد از آن است خزان آفت جان من تو
چند روز است قیام من تو بعد از آن / نگذارند بی نام نشان من تو
نبود نیست یکی گرچه مکان من تو / شکر از یزد که یکی هست زبان من تو
هیچ غم نیست اگر نیست دهن یار مرا / چشم گویایی من دست زبان من تو

وادریغا که علی شد ز خجالت رسوا
فاش گردید ز بس راز نهان من تو

چمن خراب شده ای رونق چمن بی تو / در آشیانه بلبل بود زغن بی تو
تمام شهر چو ماهون آید دود آهم است / دل رقیب شده ای شمع انجمن بی تو
گهی بخشک سلامی نه یاد فرمودی / برآمده زلبم گرچه جان من بی تو
مرا اگر به خود آید دوست زنده شماری / که هست پیرهنم در تنم کفن بی تو
چو صید گشته از نیم بجمع یاران / که همچو تیر کنند زخم هر سخن بی تو

ز شاهان زمین دیدیم ما فوج و سپاه او / خضر گم شد براه او ز کس نرسیدم راه او
بر کار رسیدارم بغیر از وی در این عالم / بکند هر انچه او خواهد ز قهر او پناه او
نمی رفتی بزندان از زلیخا تا بجنت آرزو / فتادی یوسف کنعان اگر در قعر چاه او
نباشد احتیاج اسلحه اصلا کسی را / جهانی را بخاک افکند شمشیر نگاه او

له لقب نوشیروان که در عدل مشهور است ۱۲ از غیاث.

نیاید در وهم راه بوسیدن بزدر خواهش / که باشد نه فلک یک زینه بهر بارگاه او
نشد برباد آبادش دردنیا نه در عقبی / نشد خوشنود تا روز قیامت گر تباه او

علی حیران بحشر آمد رقیبی کیست این قاتل
که میخواهد شهید ناز او عذر گناه او

حیف غبار در دولت زمین هست فرو جها / منکه ز مس طلا کنم بسکه ز خاک پا تو
حیف نصیب آدمی کم بود از گیاه تیز / دم بدوام که خون من چمن بود حنا تو
غیرت عشق میکشد خاص مرا به تیغ هجر / زانکه بخوان کرامت جام شود صلا تو
توده خاک کوی تو به ز سریر شه بود / دم سر سلطنت زند هرکه بود گدا تو

گوی ز جانب علی حافظ خوش بیان بیار
قال و مقال عالمی میکشم از برای تو

ایکه پیدا ای صدف شد گوهر والا تو / عالم بالا است زیر قامت بالا تو
خوشتر از سرو چمن باشد قد رعنا تو / بهتر از ماه فلک باشد رخ زیبا تو
دور گردون بر زمین عکسی است از مینا تو / آفتاب چرخ باشد ساغر صهبا تو
طوبی فردوس باشد سایه مینا تو / آفتاب چرخ باشد ساغر صهبا تو
کی بگوش بیر سد فریاد بیچارگان / تا رسد فکر سا تا بابگردون سای تو
زینت خوبان همه دیدم که باشد از لباس / زینت ملبوس باشد از قد رعنا تو
گرچه گویم غنچه لب گلرخ صنوبر قد ترا / هیچ تشبیهی نمی بینم پی اعضا تو
از چه رو گویم که تو باشی مسیحا آنکه / میزند پهلو بعیسی هر یکی از ایحیا تو
چون وفا نیست زندگی را نیست آخر اعتبار / میخورم امروز امید غم فردا تو
هیچ امیدم زتو آیا بود ممکن بهر / ایکه با بیت بر سر من وسرم برپا تو
دلبری از دلبران هرگز ندیدم / ایکه آثار دگر پیدا است از سیمای تو
آنکه مس را میکند زر از هنر در پیش / بوسه امید دارد ز خاک پای تو
همچو مه کان روشنی گیرد ز نور آفتاب / می شود خورشید روشن از فروغ رای تو

آئینه از لوح حافظ پیش رو دارد علی
طوطی خوش لهجه یعنی کلک شکر خای تو

از پی من که خلق شد مغز سر از هوای تو / از در و بام میخورد گوش دلم صدای تو
ظلم تو عدل را بنا کند زبان فگند / داد کسی نمیدهد طبع ستم گرای تو
نقد دلم چه شی بود حسرتی سنگ را داد / مهر سپهر میسزد از پی رونمای تو
صورت لبر ایجاد باعث عشق در جهان / مدتی شد که از کفم برده دلم ادای تو
سبزه خط لعل را مهر گیاه عالم است / سنبل باغ جنت است طره مشکسای تو
روی چو آفتاب تو چشم و چراغ عالم / غنچه باغ جنت است خنده دلکشای تو
با همه درد عالمی بار نیاز میکشم / کرده خراب خلق را شیوه نازهای تو
وصل تو می برد ز دل صبر و قرار عاشقان / درد سرم فزون شود از اثر دوای تو
خامه من بفیض تو نیشکری شود بلطف / تنگ شکر دهان من میشود از ثنای تو
حیف بکنج کوی تو ای صنم فرشته رو / جا نبود برا ما در دل ما جای تو
جان بدهم بهجر تو یا که تو وصل میکنی / چیست بهای جان من جان من بهای تو

گوی ز جانب علی حافظ خوش بیان بیار
جور همه جهانیان می کشم از برای تو

ایکه ز لطف دیگران خوش نیم دم جفای تو / ای تو باد بر سرم بادسرم بپای تو
سینه اهل عالم است یار مجلس ای تو / بر لب عالمی بود دلی تو مباد جای تو
خواه به تیغ زن مرا خواه به پهلوم نشین / خواهش من همان بود آنچه بود رضای تو
گرچه تو وعده میکنی از پی وصل خود / قابل اعتبار نیست زیست من فنای تو
مرده و زنده بودنم جان من به دست / هجر تو مردنم بود زندگیم لقای تو
مهر سپهر را بسوخت آتش غیرت رخت / داغ نهند بر دل ماه آینه ضیای تو

ای مه مهر زرد چو زر با جمال تو / ای مهر ماه داغ بدل با کمال تو

له مردم گیا که بعربی بیروح گویند و بهندی لکهمنی گویند هر که بیخ از اکه بصورت انسان مے باشد با خود دارد همه خلق برا و مهربان باشد و او را همه مردم دوست دارند و بعضی گویند که مهر گیا گل افتاب پرست است که آنرا سورج مکهی گویند ۱۲ از برهان و مصطلحات.

ای رشک چار باغ دو عالم دل نگاه | همسر بود بطوبی جنت نهال تو
دارم بجا که سبزه باغ جنان شود | آنکو براه عشق شود پایمال تو
میرم بزیر پای تو گر خواهشت بود | پیدا مباد هر که بخواهد ملال تو
بیگه گدار آمیخته لبت | شیرین بود ز قند مکرر مقال تو
زلفت بخواب پریشان ما اگر | داریم بخت سوخته اختر ز خال تو
غیر از شریک حق نبود هیچ شی محال | ناممکن است چه ندانم وصال تو
ای دل جواب امید بمنت سر اشک مخواه | خوار است همچو خاک غریبان سوال تو

گشته علی نزار بشوق لب چنان
اکنون امید هست که گردد خلال تو

نصیب ما بود ماتم زیر اقدامت | حیات خویش بخواهد جهان زمین تو
چو موج خیز و نشین در کنار من ای بحر | حیات همچو حباب است ای گمان تو
همیشه تیر قدت باد راست چون قلمم | اگرچه قامت من گشته چون کمان تو
بهشت خلوتی من شم فزون کند شبها | بخشم غول نباشد تا بدان تو
مثال شاخ کج خشک نشکنم خود را | دمی که راست شوم زیر آسمان تو
نصیب عاشق ز دست جز غم و رنج مباد | شود بعیش دو عالم چو شادمان تو

بیا بیا که چو کشتی علی است منتظرت
اجل نشسته بدر همچو پاسبان تو

چگونه میست صنما حال مرغ جان تو | که هست چون قفس تنگ آسمان تو
فتاده برق خرابی به بوستان تو | بیا که رد بهار است در خزان تو
بیا که دیده شهید است خون چکان تو | شتاب کن نه بدتا غریب جان تو
بمرگ و زیستنم فرق نیست مرا | بیا که میرود این عمر رایگان تو
گدائی در تو به ز خسروی دائم | چو سنگریزه بود گنج شایگان تو
بگیر نقد روان رخ بنما | بیا که سود ندانیم از زیان تو
بغیر گریه نباشد چو برق خنده ما | باشک غرق شود کشت زعفران تو
امید زیستنم خوف مردنم دارند | بیا که عاشق شیدا است آینه جان تو
چه سود بر سر قبرم اگر رسی پس مرگ | بیا که پیر شده عاشق جوان تو
بیان درد جدائی زبان نمی آرد | که باشدم بتن هر موی سنان تو
شکست کشتی عمرم به بحر درد فراق | وزید باد مخالف ز بادبان تو
بغیر این نکنم فرق روز هجر ز شب | که همچو تا به بود مهر مهربان تو

زمین کوچه جانان مزند با آسمان پهلو | زنقش پا رد آن مزند با کهکشان پهلو
چنان دارد بلفظ خویش یار نکته دان پهلو | که صد معنی است از یک لفظ پیدا بران پهلو
چه نسبت البت لعل لبت من را ای گهر دندان | که جسمت با لطافت زد بجان از حسن جان پهلو
تب هجران جانانم بقرار افگند بر بستر | که نتوان دید چون تو ازین پهلو بان پهلو
عجب نبود که زخم سینه شد خورشید دم گردد | که با رنگ شفق زد دیده های خونچکان پهلو
گرانجانی من بنگر تصور میتوان کردن | بر کاهم زند در ثقل با کوه گران پهلو
نه برخیزم ز خیزر روز قیامت تا که از بستر | شب وصل تو میخواهم از خواب گران پهلو
تو نازکتر از برگ گل تر هم لب لعلش | زند با سنبل تر کاکل عنبرفشان پهلو

پریشان خاطرم چون گنج به هم خورده صرصر
علیا مزند حالم بگیسوی بتان پهلو

ای نقد جان عاشق شیدا فدا تو | باشد محال با همه امکان لقا تو
ای بر لبم ز روز نخستین ثنا تو | روشن نمود مهر فلک را ضیا تو
ای جان نه جا بود دلم را ادا تو | اکنون بسینه نیست مرا جز هوا تو
غیر از دو آن قیامت عالم ز برای ما | سوم قیامت است قد فتنه زا تو
نازت چو یکهزار بود از برای ما | باشد نیاز ما دو هزار از برای تو

[illegible]

ـه اشارت است به آیه کریمه وَاِنْ يَّكَادُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَيُزْلِقُوْنَكَ بِاَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُوْلُوْنَ اِنَّهٗ لَمَجْنُوْنٌ ۝ وَمَا هُوَ اِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعٰلَمِيْنَ ۝ یعنی قریب است که کفار قرآن مجید را میشنوند ترا از نظر خشم خویش انداز ند. اینها میگویند که این شخص دیوانه است حالانکه قرآن مجید جمله عالمها را موجب هدایت باشد ۱۲ مولف ـه

ـه روزی که در عمارت برآمدن روشنی آفتاب گرارند ۱۲ از غیاث

ـه ای قیامت صغرا و قیامت کبرا ۱۲ از مولف

خود قتیل میشوند بعشقت هزار ها | خون میکند به درج نگین ادا تو
سایه نباشد از قد موزونت ای صنم | چون نیست سرو حسن فتاده بپای تو
ای باغ حسن خار ره عشق شد تنم | تنگ است مثل غنچه دلم در فضا تو
تیر نگاه از پی جان رقیب باد | وز مهر جان ما لب معجز نما تو
ثعبان جعد از پی جان رقیب باد | وز مهر جان ما ید بیضا ضیا تو
بی بوی زلف تست مرا زندگی محال | مغزم بسر مگر نبود جز هوای تو
یک خواب من نمود پریشان هزار دل | تعبیر داده اند بزلف دوتای تو

گر نقد جان علی دهدت ای عروس عیب
داده درست مهر فلک رونمای تو

گشتم هزار شهر و بیابان برای تو | وین بو العجب که در دل من بود جای تو
هرگاه منکه محو شدم در لقای تو | از بام و در بگوش در آمد صدای تو
مشهور در زمانه شود سبز بختیم | باشد اگر ز خون دل من حنای تو
هم نقد جان خویش نثار تو میکنم | گر میکند فلک قمر خود فدای تو
بالای هفت چرخ بود خاکسار ما | افتد اگر بچهره من خاک پای تو
بر فرق دولت دو جهان پشت پا زنم | روزی که میشود سر من زیر پای تو
آیا شبی بچشم امیدم نهی قدم | ای آنکه به ز چهره تهاست پای تو
ما بین ما و تست جدائی هزار حیف | تو از برای عاشق و عاشق برای تو
دارم امید مرهم یک بوسه از لبت | خوردم هزار زخم زبان ها برای تو
خواهم که پر کنم همه عالم بآرزو | جز گوشه دلم نبود جا برای تو
صد چاک کرد پیرهن خویش گل بباغ | چون دید جامه زیب تن اندر قبای تو
تو گر دا حمر است گر اکسیر بوالهوس | اکسیر ما بس است کف از خاک پای تو
شیر فلک بود بنظر ها سگ درت | از پادشاه کم نشمارم گدای تو
چیزی که دیده را نبود دیده از نصیب | دیدم بغیر دیده دلم در صفای تو
ممکن نبود هم پی تسکین محال را | مفروض ساختم بدل اندر وفای تو
زیر زمین نهان شوی افسوس ای علی | روشن ز آفتاب سپهر است رای تو

گناه گشته پشیمان خجل داز ملامت او | پناه یا رب از این شیخ و از کرامت او
بتر دیا دهم نقد جان بریدرا | که گرد مطلع از یار و از سلامت او
مراد صور قیامت بود ز فریادم | قیامت است عبارت ز قد و قامت او
مکان نشان مکین میدهد نشان ار را | که نقش پا رود نبود علامت او
چو جام باده شود پر ز خون دل چشمم | چه توبه یاد مرا آید و ندامت او
شکست توبه دلم را نگوی مسیحا ران | که یاد ساقیم آمد بآن قدامت او
منم که شیر صفت پیل را بزیر کنم | زجا برد اگر خصم را جسامت او
من مقابله اید ل بجاهل مرفهیم | گذار کردن او را بدست شامت او

علی علی ولی پیشوا است بعد نبی
که باب شهر رسالت بود امامت او

جان عالم فدای سیرت او | قدرت خالق است صورت او
آنکه با من خصومتی میداشت | جان من رفت در محبت او
همچو عشاق روز افزون است | دولت حسن و حسن دولت او
بر نشد زخم تا بتن جان ماند | نمکش بود از ملاحت او
نام آور شود چو گم گردد | نیست عنقا و هست شهرت او
بی سبب نیست چشم یار بماه | اندکی دارد از شباهت او
غم او راحتم شود یا رب | گر غم عاشق است راحت او
ساقیا جام آفتاب بیار | تا کنم باده محبت او
همچو سالی بماه و ماه بروز | در ترقی است روز دولت او
خوش مزه کرد تلخی مرگم | تلخ دشنام با فصاحت او
ناله کردم ز صور اسرافیل | شد قیامت نثار قامت او
زلف یار است مار خلد برین | گل شب بو نثار نکهت او
گر کند صد هزار وعده خلاف | من و یار من صداقت او

شد علیا سوال من قربان
بر جوابات بالبداهت او

[illegible]

١١٥٣

حسن یوسف سرد شد از گرمی بازار او
کار عیسی میکند زیر فلکها رای او

کوه آهن موم سازد نرمی گفتار او
خنده زد بر برق چون لا گرمی رفتار او

در غم ابروی جانان بدر میگردد هلال
زرد رو خورشید شد از سرخی رخسار او

نعمت فردوس میدانم نمیخواهد بلال
باریابی هر کرا باشد سر دربار او

جنبش ابرو مثال برق در عالم فتاد
کشت خلقی را ابلهی تیغ جوهردار او

یاد شستی که خم در گردن آن نشد
کور چشمی که با نور است دیدار او

عافیت در عاقبت شاید نصیب من شود
میکشم از بد فطرت تاکنون آزار او

سبز بختی بسکه قربان در و بامش بود
مرغ جان را دام باشد سبزه دیوار او

بر نیاید بر لبم آن گل خوبی بشام
خار حسرت بود در دل سبزه دیوار او

هیچکس پیش رخش گل را نگیرد مفت هم
سرد شد بازار او از گرمی بازار او

بخت عاشق کرده اند از خواب سنگین صنم
کرده اند از چشم عاشق طالع بیدار او

هیچ غم را در جهان جای نماند زینهار
گر دل عشاق گردد گوی دست افتخار او

مشک ای فرانگیرم با غبار راه یار
پیش ما شد بهتر از گلزار باشد خار او

رو با سلام آکفر برهمن شاید بدهر
همچو طاق کعبه باشد ابروی خمدار او

حاصل هر دو جهان باشد برای عاشقان
نرمی گفتار او با گرمی رفتار او

حسرت پروازم بامش سوخت بال و پر مرا
تا به پروازی ندارم تا سر دیوار او

همچو شبنم پاکدامان است یار ما علی
میکشد خورشید با خود سایه دیوار او

١١٥٤

گر بشنود حبیب بیانم کما هو
گویم هر آنچه رفت بجانم کما هو

ای آنکه دل دهی بعیانم کما هو
آگاه نیستی ز نهانم کما هو

پرسید یار در شب هجران روز وصل
دردا نشد ادا ز بیانم کما هو

چندین هزار تیغ نگاه است تیغم
پیرم بعمر و تاب جوانم کما هو

صد طور سر به گریه کشیدم بهر دو چشم
تا هم نظر باد نتوانم کما هو

خود نامه مینویسم و خود نامه بر شوم
مکتوب خود بیار رسانم کما هو

تا حال خون دل عوض باده میخورم
یا بند پند شیخ زبانم کما هو

باد صبا تصدق گلها کرم نما
روزی خبر ز باده کشانم کما هو

درد اطبیب کرد علاجم بصد دوا
آگه نشد ز درد نهانم کما هو

ای آنکه حال زار عیانم دل تو سوخت
آگه نه ز سوز نهانم کما هو

ناز و نیاز طالب و مطلوب نی است
اسرار حسن عشق ندانم کما هو

ایدل درین زمانه بجز من بگو که کیست
گوید بیار راز نهانم کما هو

هر چند کاروان پس کاروان رسید
از یار کس نداد نشانم کما هو

بینم جهان فریب آن ساده رو کند
من مطلب رقیب بدانم کما هو

یک گوشه طور و صرف دنیا الهی
برق تجلی بخیس جهانم کما هو

جز خاک گور پر نکند چشم بوالهوس
سیرم نمود سیر جهانم کما هو

پرسی علی تو قصه مجنون و کوهکن
من داستان خویش ندانم کما هو

١١٥٥

در شاهراه میکده افتاده ام برو
جام جم است دیده یا سر اجا سبو

یارب مآل کار چه باشد بعشق او
راز نهان زبان زد خلق است گو بگو

یک بوسه داد یار بصد خوشدلی مرا
کردم هزار شکوه فدا بر رخ نکو

شمشاد قد که گفت ترا ای نهال گفت
انگشت حیرت است از تو لب جو

ایدل کلام دشمن ناپاک نیست
زهر است آنچه یار فرو ریزد از گلو

دیوانه در خیال که دیوانه بوده ام
داریم غائبانه با آن یار گفتگو

در بزم حال و قال از بی نیستم
کانجا نیافتیم بجز چند های و هو

دشنام تلخ از لب شیرین بود لذیذ
گیرم هزار بوسه بهانست آرزو

باید مآل کار نظر داشتن بکار
آخر نه پند پند بود گر کند عدو

کامل کلام ناقص اگر گویدت بگیر
هر نغمه بس خوش است انی ز خوش گلو

همت نگر که میکده امید هم بغیر
با آنکه قطره نیست مرا در نه سبو

نیرنگی فریب جهان رنگ گل نگر
از پا بحال خویش سفارش کند عدو

زاهد نماز صبح بلا غسل کرد کرد
ما نوش جان کنیم صبوحی بی وضو

له تصحیح اول و سکون دال بمعنی ظاهر شدن و دیدار آمدن ۱۲

گیسوی یار زینت ایشان بلا سبب
دلهای عالم است ازان بسته مو بمو

داغی که بر دل آمد از غم فراق
مهر محبت است ازان یار لاله رو

دارد هزار میکده بی مغز گو بدار
جز باده غدیر نداریم در کدو

امروز یار بهره پایم عطا نمود
گشتم علی بزمره عشاق سرخرو

١١٥٦

ای گشته دو تن حجاب در میان من و تو
فی الواقع یکی هست نه جان من و تو

ناخواندی بی خواند نرفتم بهشت
قائم بجهان بجای ماندن آن من و تو

باشد همه خلق دشمن ما باشد
الله بس است مهربان من و تو

دیدار تو نیست در نصیبم هر چند
صد شکر یکی هست زبان من و تو

گردند گواه جرم هار روز قیام
اعضا بخدا هست دشمنان من و تو

این قرب بس است بهر تسکین دلم
بالای زمین است مکان من و تو

رفتی ز برم که هوش رفته ز سرم
گم شد بمقام کاروان من و تو

هر آن دو تن همه نشیند خاک سیاه
تا گشته کسی شنود راز دان من و تو

عشق من و حسن تست آراسته جهان
پروانه و شمع است قدردان من و تو

خواهم بخدا پناه در دور وصال
باشند تیر خصم دوستان من و تو

دارم عجبی که خلق چون کرد بگوش
حرفی که نرفته بر زبان من و تو

با مردم خلق چشم امید بدار
کافی است خدا ای خلق کامران من و تو

با آنکه علی ندیده است در خواب ترا
در خلق شهره شده است داستان من و تو

١١٥٧

شیرین بود ز شیره جان گفتگوی او
طوطی شدم و آئینه سازیم روی او

بر شیشه های خویش ز بس دیده دوختیم
تا دل کشاده چشم تماشا بسوی او

سیماب وار گشته ز وصف کسی دلم
یارب چه اضطراب شده در بروی او

داغ غم فراق نشد دور از دلم
طوفان ز چشم رفت سر سر گشته سوی او

الفت امید نیست مرا زان سیاه چشم
خون شهید هست همه آب جوی او

یارب کلید گنج مراد دلم شود
حرفیکه می فتد نظرم در گلوی او

چون جاده سر بدامن منزل کشیده
آنکس که گم شود بره جستجوی او

زاهد نماز نیست سکیش بجا نکرد
آخر ز آب خضر نباشد وضوی او

ما را خمیر مایه عیش است ساقیا
دردی که درد داد سبوی او

یارب مرا ببزم کسی بار یاب کن
باشد ز آب خضر شراب سبوی او

آتش زند بزار چمن را نسیم آه
هر گاه گل بیاید ده رنگ و بوی او

هر عاشق است ... بحال خویش
مانند برق شعله فشان است خوی او

با آنکه شیر از لب شیرین چکید حرف
سیلاب خون خلق بود آب جوی او

کردم خیال یار چو گریان شدم بهجر
سنجم در خوش آید همه موبموی او

زاهد ز کعبه دور کند خار و خس عبث
از خویشتن نکرد جدا رفت روی او

ناصح نصیب باد ترا جنت النعیم
گر کنند علی را بکوی او

١١٥٨

گاهی ندیده ام [illegible] همچو تو
تا [illegible] کسی از من [illegible]

ادصاحت [illegible] گفتم [illegible]
حوری نباشد [illegible] همچو تو

در پرده کی باشی نهان چون ماه اندر آسمان
کی ماه باشد جلوه گر در ابرآری همچو تو

خار و خس بام و در دیدم ز شاخ [illegible]
آیا نباشد در جهان آهو شکاری همچو تو

باشد بجا لانگاه تو برق فلک نعل کهن
تا دیده کس [illegible] نوجوان جابک سواری همچو تو

بر چشم پا بوس کسی خاک رهش گردیده
ایدل ندیده دیده امیدواری همچو تو

در هجر تو ای ماه من در دل سپهر ابله
دانم نباشد بر زمین مهر یاری همچو تو

دلهای عالم را توئی چون خزان نغماره
تا گشته پیدا در جهان ترک شکاری همچو تو

حال دلم را غنچه در گوش گل گفتا صبا
جز تو نمی یابم بجان کس راز داری همچو تو

گشتم جهان با هر کسی سنگین دلان دیدم ولی
الا ندیدم هیچکس بی رحم یاری همچو تو

گردیده جولانگاه تو خاک علی
ناکرده پامالم ز صد یک نی سواری همچو تو

له افسانه ۱۲ از کشف و منتخب.

له امید ۱۲ از مصطلحات و چراغ هدایت.

۱۱۵۹

بخورشید قیامت روی جانان من زند بهلو
بنخل طور سینا قامت آن من زند بهلو

بیا ای قمری سدره تو هم گلگشت باغم کن
که با سرو قدش صد طوبی رضوان میزند بهلو

بیا ای بلبل سدره گلم را هم تماشا کن
که با یک خار رخش صد گلزار رضوان میزند بهلو

بانصافم بگو زاهد که غلمان را خوانم
که غول قبر مجنونش بحوران میزند بهلو

عجائب قصه خوش لفظ و بی معنی بدل دارم
که خواب من بگیسوی پریشان میزند بهلو

دماغ کس تهی بادا ببزم دوش ستانم را
که طول عرض من با زلف خوبان میزند بهلو

امیدم نیست تا صبح قیامت نیز بیداری
که خواب بخت من با چشم کوران میزند بهلو

نسیم باغ جنت میوزد در دشت مجنون
چگویم بوی گیسویش بریحان میزند بهلو

هزاران بار چون شاه خاور سر زد آفتاب
دل صد چاک من با خار مژگان میزند بهلو

خیال چشم جانان روغن بادام میگردد
از این رو شعر من با شعر سلمان میزند بهلو

چه می پرسی ز حال گریه پرجوش من حالا
علیا قطره اشکم بطوفان میزند بهلو

۱۱۶۰

ازان روز یکه دیده دیده ام آن چشم کین ابرو
دلم شد جعبه پر بهلو ز تیر آن کمان ابرو

زند گر اینچنین تیر از نگاه ناز او بر دل
یقین دارم که نگذارد ز کس نام و نشان ابرو

گرفتی ملک حسن از شاهدان با زور شمشیر
مگر داری ز تیغ پهلوان سیستان ابرو

ندارد چون قد تو سرو بستان چهره روشن
ندارد چون خد تو آفتاب آسمان ابرو

هزاران مه بسر نو کند پیدا برای خود
ندیده همچنین در خواب پیر آسمان ابرو

دوگانه بایدت کردن درون میکده روزی
ز محراب چشم دارد برای زاهد بتان ابرو

پناهی نیست ما را در دو عالم جان بغیر زلفت
چه مژگانت بود دلکش چه باشد دلنشین ابرو

بیک جنبش هزاران دامن امید پر کردم
مگر باشد ترا مفتاح گنج شایگان ابرو

متاع دین سلامت نیست بهر حسن آرایان
ز تیغ هندی دارند این غارتگران ابرو

هزاران برق افگندی بیک جنبش بعالم
گمانم بود میداری ز تیغ اصفهان ابرو

امانی نیست اهل عاشقان را زان دو جانان را
نگاه ناز او تیر است تیغ اصفهان ابرو

نمیدانم بجز این چشم و ابروی بت چین را
که تیغ هندی در پهلو بیمار است آن ابرو

بجز تو ای پری پیکر ز اوج ماه تا ماهی
که دارد دل ستان ترکی که از جان ستاند ابرو

بدست شیخ گر در رشته تسبیح زناری
دهم تشبیه طاق کعبه اش را گر بدان ابرو

جبین ماه من در چشم عالم بود خورشیدی
سر بیمار چشمش هست از مخمور سایبان ابرو

جبین ماه من از مهر رخشان فلک باشد
بود بالای چشم او هلال آسمان ابرو

مه نو بی تو باشد حلقه ماتم شب عیدم
هلال عید باشد از برای عاشقان ابرو

هزاران بتکده دیدم هزاران میکده دیدم
ندیدم همچنان مژگان ندیدم همچنان ابرو

اگرچه مرغ زیرک بود چون حافظ علی را
به تیر غمزه صیدش کرد چشم آن کمان ابرو

ردیف الهاء

۱۱۶۱

یا رب ز غضب نه ز عدل تو خواهم تو پناه
بر اعتماد عفو تو کردم همه گناه

یا رب ترا بشهر فراموش کرده اند
حمد ترا بدشت زبانی است هر گیاه

یا رب بعز و شان تو فکرم نمی رسد
بالای آسمان بود دست همچو بارگاه

یا رب چه نور نور تو باشد فدا شوم
کز تاب آفتاب مرا سوختی نگاه

یا رب بدست تست کلید مراد خلق
خواهی اگر بلمحه فقیر است بادشاه

یا رب ضعیف بود نظر چون بکار صنع
عینک نهاده اند بچشمم ز مهر و ماه

یا رب بحکم تست زمین همچو آسمان
هستند مهر و ماه برین دعویم گواه

یا رب بسوی خویش نظر کن بسوی من
چون آفتاب چرخ نهی بر سرم کلاه

امروز انچه خوش غزلی خوانده علی
تا آسمان رسیده همه شور واه واه

۱۱۶۲

ای گل به بلبلان ز خست کم کنی نگاه
روزانه گر محال بود هفته گه بگاه

ای رشک مهر و ماه بصد لطف یک نگاه
حالم شده تباه بهجرت خدا گواه

چشم امید دارم بلطف خدا مدام
یوسف بماه برج جاه رسید از حضیض چاه

ای غنچه لب بصفت تو هم کشاده ام
زلف تو همچو سنبله روی تو همچو ماه

ما نیز مستحق بهشتیم واعظا
آخر نه ز مینی است بهر باغ این گیاه

۱ه بمعنی ترکش ۱۲ از بهار عجم

سلطان عشق ساخته دیوانگی مرا
داغ جنون چو تاج بسر کردگان سیاه

با چشم کم مبین تو نگر گدای را
آیا ازین سپهر نداریم بارگاه

شاها بداد گوش دل بنیاد گوش دار
پرسند روز حشر عدالت ز بادشاه

یا رب تو آن مسافر ما را رسان بخیر
صد داغ جان سپرده بدیواره قافله

کارم ز دست رفت که جانم بلب رسید
جانا بیا که خصم بحالم کشید آه

غره مشو که کرده عصیان نهان ز خلق
باشند روز حشر همین دست و پا گواه

نام خدا غفور و رحیم است زاهدا
خالی ز عفو نیست چو مائیم پر گناه

امید وصل نیست علیا تمام عمر
یار است خون سفید رقیب است روسیاه

۱۱۶۳

هزار قافله را چار سوی ره زده
نه آنکه گیسوی خود را بسر گره زده

چو پیش آنکه سر انگشت خود بره زده
هزار تیر بدلها ز یک نگه زده

گهی کلاه ربودی ز آفتاب سحر
گهی ز شب شبیخون جنود مه زده

تویی که خاک سیه کرده دو عالم را
بملک حسن گلو سوز بارگه زده

بگرد عارض تابنده ات که زلف سیاه است
چه هاله ایست که از تیره شب بمه زده

تمام تیر ز ترکش بسینه ام پیوست
برین اراده چو انگشت بر زره زده

چرا تو با صف مژگان طرف شدی ای دل
بشوق قتل مگر ره برین سپه زده

مآل کار فقیری خود نگر ای دل
ز آن خیمه بصحرا چو بادشه زده

مگر بخواب رسیدی ببزم ما ای شیخ
چرا بمیکده خود را ز خانقه زده

بیاد زلف تو در خواب گشته ام بیهوش
چه بر دلم شبیخون در شب سیه زده

چو ذره خاک نشین باش گرچه همچو فلک
ز آفتاب منور بسر کله زده

بخواب نیز نرفته کسی سوی کنعان
چه یوسفی که ره کاروان چه زده

گناهگار نه پشت کند چه عذر گناه
هزار زخم تو بر روی بیگنه زده

دلا بچشمه مقصود دست یابی تو
چو پشت پای طلب خود بسنگ ره زده

چه عقده ها که نبستی بیاد من صد بار
اگر بکار علی باز این گره زده

۱۱۶۴

ای آهوی حرم ز برم چون رمیده
اینگونه رنج قطره زدن چون کشیده

عشق خودت مبارک دل و مسعود ای صنم
امروز بار بار لبت چون مکیده

دیدم هزار بار رخت را میان بزم
یکبار نیز جانب من چون ندیده

صد حیله ساختی که بسوی من نیامدی
صد بار بر مکان عدو چون رسیده

اکنون بحیرتم که پری گفتمت چرا
ارشاد کن ز پهلوی من چون پریده

نوک مژه بسینه من کار تیر کرد
آن گل چو خار در دل من چون خلیده

خلقی است همچو حلقه بگوشی بجد منت
ما را بخود ز دوستی خود چون خریده

پنهان شدی ز دیده عشاق در حجاب
از دست شرم پرده من چون دریده

صائب صفت علی ز تو رسوا شد فقط
در پرده دیده عالم دریده

۱۱۶۵

سوخت جان عاشقان را جلوه رخساره
داشت دل در سینه من حال آتش پاره

شوق من با عفو حق ظاهر شود روز قیام
کز معاصی میکشیم بر دوش خود پشتاره

چون گل نوخنده زد محمل نشینی در برم
برد رم دارد رعد و فریاد چون نقاره

بر سر مژگان شود گم اشک اخگر ریز ما
مردم چشم است شاید مرغ آتشخواره

آب اشکم بحرها جاری نمود زیر پا
منبع مینا شد نهان در دامن فواره

جام خالی تا بکی دادن بمن خم بو را
ساقیا آیا نه بینی ظرف هر میخواره

مصحف روی ترا هر کس ندید در جهان
عالمی دانسته عالم زین دل بیچاره

یا فتم القاب سرکار حسن معشوقان
عشقبازی میکشی دلداده آواره

یا فتی القاب سرکار عشق بیدلان
خود فروشی باده نوشی دلکشی مهپاره

عالمی را میکشد امروز با تیغ نگاه
آنکه در پرورشش بر دیدیم از نی پاره

اشک می افتد ز مژگانم بره در کوبکو
همچو آن طفلی که افتد هر دم از گهواره

کو سهای فتح شاهان حلقه ماتم است
بسکه می بینم فلک را وارگون نقاره

یا الهی گو علیا گر بپرسد کیستی
کشته تیغ تغافل زنده نظاره

۱ه دویدن سعی کردن تیز رفتن ۱۲ از برهان بهار عجم ۲ه اسب تیز رفتار ۱۲ از برهان رشیدی

۱۱۶۶
یاکه سازد بی تو بیجان عاشق بیچاره را
صورت یوسف ز تصویرت[۱] دل انگاره را
زال دنیا چیست ای دل بی خبر از دم مباش
حقه بازی حیله سازی رهزنی مکاره را
حسن تو بیراهیا چه بر عکس او فتاد
عاقبت جان داد در عشق بتان بیچاره را
قیس را المجنون لقب کردند صحرا النجد
در جهان مشهور گشتم وحشی آواره را
کوهکن فرهاد مشهور است اندر بیستون[۲]
در جهان دارم لقب من جان کن آواره را
باز دل در زد پهلو از جفای بتان
می نهم اکنون بجای خشت در بر خاره را
وصفت دشمن میکنیم الا ز صد یک ملکیم
خودستائی مگر زائی بد طینی ناکاره را
در صباح عید هم ترک صبوحی زاهدا
با سرت توبه شکستن می سزد کفاره را

یار می آید علیا نذر شه باشد ضرر در
در کف من نیست چیزی جز دل صدپاره را

۱۱۶۷
دوش رفتم سوی آن یار شتاب آلوده
دل همه وصل طلب چشم حجاب آلوده
دست در گردنم انداخت و برزانو به
داد دشنام بانواع خطاب آلوده
درکشیدم ببرش تنگتر از جامهٔ او
بخت بیدار شد و پای بخواب آلوده
یازده ساله بتی بود دو ساله می ناب
عمر من بر سر حل بود حساب آلوده
لب نهادم بلب و چشم نهادم بر چشم
دامن عصمت او شد همه آب آلوده
بوسه از مصحف رخسار گرفتم صد بار
گر شود نامهٔ اعمال ثواب آلوده
آتش شوق ز لبس گرم عنان ساخت مرا
گل عارض بعرق گشت گلاب آلوده
پیر بودم ز بر یار جوان استادم
گر ز می وصل شده ریش خضاب آلوده

گفت حافظ بعلی یار ره دم نایم باز
آه ازین لطف بانواع عتاب آورده

۱۱۶۸
دوش رفتم بدر یار شتاب آلوده
شوق دیدار طلب بخت بخواب آلوده
حاجبم داد جوابی که عدو راند ها
آمدم باز سوی خانه حجاب آلوده
بوسه زان مصحف رخسار نصیبم نشده
هی نشد نامهٔ اعمال ثواب آلوده
نیت پاک دل ار پاک نصیبم نکند
مست گشتیم و نشد لب بشراب آلوده
کرده ام عزم سفر سوی زیارت محبوب
یکجهان گرد بپا پای تراب آلوده
گر دلت پاک بود کس نکند ناپاکت
بر سر آب بدامان حباب آلوده
بر حقیقت نظری ساز و گذر کن ز مجاز
دامن کس نشد از آب سراب آلوده
آب کوثر اگرم پاک کند پاک کند
آنچنان کرده مرا دیر خراب آلوده

فرض کردند علی دامن شیخم پاک است
عاقبت ریش مبارک بخضاب آلوده

۱۱۶۹
از دو عالم هر که دل برداشته
در کنار خویش دلبر داشته
برقع از روی نکو برداشته
تخم غیرت در دو عالم کاشته
آن شهنشاهی است ملک حسن را
نیزه بر مهر فلک افراشته
عارضان نور بارش هر که دید
مهر و مه را سنگپا انگاشته
نیست چشم سرمه گین دنباله دار
در بر بیمار خنجر داشته
با دپائی بین که طفل نی سوار
چشم خور را ز گرد ره انباشته
هیچ چیزی را ندانسته بحق
هر که خود را در میان پنداشته
شد جواب نامه ام خط سیاه
عاشقان را حسن خود نگذاشته

تا فلک رفتم علی در فکر شعر
گرچه ربع[۱] دامنم نگذاشته

۱۱۷۰
پیش مردم حال خود ناگفته به
گر ز در سفته در ناسفته به
غم غلط کردن بسیر گل خوش است
غنچهٔ دل در چمن نشگفته به
سر مهری که عزیزان سوخت جان
دل بعشق شعله رویان تفته به
علم شئ اید دست از جهل شئ
حال زار من ترا نشنفته به
دشمن آخر دشمن است از دوستان
راز خود از دوست هم نهفته به

۱ نقشهٔ ناتمام تصویر ۱۲ از برهان و رشیدی و بهار عجم
۲ نام کوهی که فرهاد بحکم شیرین آنرا میکند تا از آن راه جوی شیر برای شیرین روانه سازد ۱۲ از برهان —

۱ آلتیست که منجمان را از قبیل اسطرلاب که بدان ارتفاع آفتاب و ساعتها و علمهائے دیگر معلوم کنند ۱۲ از منتخب و بحر العلوم

جمع خاطر باد جانان را دلیک
همچو حالم زلف[۱] او آشفته به
تا نسوزد خواب در چشم کسان
بخت ناکس تا ابد گرش خفته به
غیر حق را جا نباید در دلت
کز خس و خاشاک منزل رفته به

بشنود یا نشنود الا علی
مطلب دل پیش جانان گفته به

۱۱۷۱
ساقی عطا رباقی دیگر بیک پیاله
با داد ار فانی در دورت هزار ساله
خورشید نام عکسش در منظر سپهر است
داغ جنون که بر سر دارم از آن کلاله
گاهی حکیم کودک کودک گهی حکیم است
بر قائلین چه نازی نازی بهر مقاله
داغ طلب بدامن آرد مرادت
گر شبنم است آخر لولو بدست لاله
منزلگه نگارم باشد سپهر دیگر
کان عارض است ماهی آن خط سبزه هاله
باشد ز تار چنگم هر رگ بجسم اندر
دارم نفس بسینه مانند نی زناله
روی تو آفتابی زلفت سیه سحابی
در خاندان خوبی باشی تو بی سلاله[۲]
محتاج زیب و زینت نابود حسن ذاتی
بی سرمه زد چه سینه تو خوش چشمی غزاله
بر زور و زر چه نازی تا چند ای تبازی
موجود غیر واجب فانی است لامحاله
بی زر نعیم جنت هم میتوان خریدن
باشد شریک فاعل در خیر ذی الدلاله[۳]
آب خورم چه پرسی در هجر آن پریرو
خون دل است جرعه لخت جگر نواله
گر بر رسد آن حبیبم وقتی ز حال زارم
خوانم بیک فسانه پیشش دو صد رساله
در بحر غسل کرده یارم برون برآمد
بودند هر دو ز عشق مانند ابر ژاله
خواهد برد بجنت خواهد کشد بدوزخ
کردم حساب خود را من با خدا حواله

مح علی نمودم در چند جا بدیوان
خلد برین خریدم دارم بکف قباله

۱۱۷۲
نگرد عارضت این خط سبز یارانه
نوشته اند بجاگیر حسن پروانه
ترا است بجهت فلک بارگاه شاهانه
مرا است هم گذری بر در گدایانه
به تنگ گرد مرا دور چرخ کجرفتار
بیای ساقی و پیمای چند پیمانه
گذشت ماه صیام و ز توبه توبه ام
بحیرتم که چرا سوخت یار سالانه
اسیر ساخته تا فرشتگان در چاه
فسون چشم ترا کرده اند افسانه
قسم ز زلف دل بسته ایم پیمانی
که بی رخ تو نبینم سوی پیمانه
بغیر سنگ و بجز سنگدل نمی بینم
هزار بار بگشتیم هزار بتخانه
بدست خویش تراشند خالقش دانند
درون بتکده خلق خدا است دیوانه
قریب هست ولی بعید هست بعید
ز تو بهشت یگانه ز لطف بیگانه
هزار سیل بهر شهر کار طوفان کرد
ز دست چشم چها راز دل شد افسانه
بعشق باش بدل پیر و زن هندو
که سوخت با تن بیجان شوی مردانه
سواد چشم تو شاید بیاض سامری است
که سوخت جان مرا غمزهای جانانه
غم تو کرد مرا پیر و نوجوان شده
ولیک هست هنوزت مزاج طفلانه
بیا بمیکده باشیم زاهدا چندی
دلم گرفت به مسجد ز وعظ روزانه

حدیث مدرسه و خانقه مگو به علی
فتاده بر سر حافظ هوای میخانه

۱۱۷۳
میان بزم بدیدم رخش ز دزدیده
نگاه ناز او میکردهم ترسیده ترسیده
میان بزم بدیدم رخش ترسیده ترسیده
نگاه ناز او میکردهم دزدیده دزدیده
شکسته دست بیم را اگرچه پاسبان او
بکویش باز یاران میروم افتیده افتیده
نخواندهٔ تا لب گور نبستم لب ز گفتن
گذشتی از درم روزی ز من پرسیده پرسیده
متاع دین و ایمان مرا یارب خطا کن
نگردم تا که کافر با بتان گردیده گردیده
خیال او کنون برق افگند در خرمن عیشم
گذشت آن ماه از پیشم ز خندیده خندیده
اگر رو در نمود از چنین چندی سهی قدم
بطوبی میزند پهلو قدش بالیده بالیده
اگرچه خیر چنینم مانده ام بضعف و لاغری هم
هلال عید دشمن میشوم کاهیده کاهیده
چه می پرسی ز بیداری غمخواری ز بیماری
رسانیده بقبرم بخت من خوابیده خوابیده
نکردم سهو سهوا نیز یاد مصحف رویش
دلم سیپاره شد در سینه ام ترقیده ترقیده

۱ بضم اول موی پیچیده و بمعنی زلف نیز آمده ۱۲ از برهان
۲ مجاز المعنی خلاصه ۱۲ از کشف —
۳ دلالت کننده بفحوای الدال علی الخیر کفاعله ۱۲ مولف —

خدایا دستگیری کن بهید عبادت [1] / بمیدان قیامت میروم لرزیده لرزیده

زبان خامشم کرده علی صد گفتگو پیدا
فسانه شد بعالم عشق من پوشیده پوشیده

۱۱۷۴

جانا بخصم باز تکلم نموده / بر مستحق قهر ترحم نموده
خلق خدا است آئینه از شرق تا بغرب / گویا که روی خویش بمردم نموده
شید انجاک کوی تو از بس سبک فتاد / خواب گران به بستر قاقم نموده
هر غنچه آب شرم ز شبنم برخ کشید / شاید سحر بباغ تبسم نموده
پیر فلک چهار زده چرخ و رقص کرد / چون رخ باهل رقص و ترنم نموده
آخر گدا ز شاه کند داد خود طلب / فریاد تا فلک ز تظلم نموده
آیا کسی کند ز غم ما ترا خبر / تو روی خود بناز و تنعم نموده
ای چشم تا کجا بکنی گریه روز هجر / آخر مرا حباب طلاطم نموده
مانند چشم خود نگرم تا سحر ز شام / یارب چه شی بود که بانجم نموده
باشد مسیح یار و خری بهشک از رقیب / زین ریش چار موبه برخ دم نموده

بازت علی امید بهشت است از خدای
خود را براه دوزخیان گم نموده

۱۱۷۵

ای یار دوش نور چراغ که بوده / امروز محو سیر بباغ که بوده
جانم بچشم سوخت گرمی انتظار / ای لاله رو تو مرهم داغ که بوده
دل در برم چو گو بخیلان به تنگ بود / تو فیض بخش بزم فراغ که بوده
بوی دماغ زندگیم بود هر نفس / آخر بگو که عطر دماغ که بوده
آهم چو برق سوخت مرا خرمن نشاط / طوطی گشت کشت بباغ که بوده
چشمم شده ز خون جگر جام پر زگال / دلداده شراب ایاغ که بوده

داری برخ غباره هلالی صفت علی
در کوی مهوشان بسراغ که بوده

[1] جانوریست که پوستینش بغایت سفید و ملائم باشد از ان پوستین
می سازند ۱۲ از برهان -

۱۱۷۶

ای سرو خوش خرام من از من چرا رنجیده / وی ماه کج خود کام من از من چرا رنجیده
ای دولت روز من از من چرا رنجیده / وی شعله جانسوز من از من چرا رنجیده
ای نور بخش چشم من از من چرا رنجیده / وی لب بر زخشم من از من چرا رنجیده
ای سرو گل پیرهن از من چرا رنجیده / وی ماهکی سیمین بدن از من چرا رنجیده
ای شب چراغ چشم من از من چرا رنجیده / وی بی سبب بر خشم من از من چرا رنجیده
ای سر افراز من از من چرا رنجیده / وی ماه خوش انداز من از من چرا رنجیده
ای آفتاب آسمان وی ماهتاب دوستان / روزی مرا کن میزبان از من چرا رنجیده
ای نازنین مه جبین وی مه جبین نازنین / تا کی بمن این خشم و کین از من چرا رنجیده
ای نو اشعار من وی گرمی بازار من / کن دفع بس آزار من از من چرا رنجیده
ای نی سوار شوخ من وی گلعذار شوخ من / مینو بهار شوخ من از من چرا رنجیده
ای فتنه دیر و حرم وی رونق باغ ارم / باشم غلام بیدرم بت از من چرا رنجیده
ای مه رخی جانانه ام روز بیاد رخ جانانه ام / بر عارضت دیوانه ام از من چرا رنجیده
ای حاصل دیوان من وی مایل ایمان من / آیا شوی مهمان من از من چرا رنجیده
ای شهسوار شوخ من وی نیزه دار شوخ من / آهو شکار شوخ من از من چرا رنجیده
ای بر رخت صد جان فدا گوئی تسه چشمی تا / بهر خدا بهر خدا از من چرا رنجیده
ای ضاغیظ و غضب انگیزه غفره سبب حب / عالی نسب والا حسب از من چرا رنجیده
ای لعبت چینی لقب دارم عجب از تو عجب / بی تو رسیده جان بلب از من چرا رنجیده
عقد محبت بسته با دشمن چرا بشکسته / با دشمنان پیوسته از من چرا رنجیده
رنجیده برمیده برمیده رنجیده / با دشمنان گرویده از من چرا رنجیده
از جانم بردل شدی با دیگران مایل شدی / از حق سوی باطل شدی از من چرا رنجیده
با تو محبت ساختم نقد دل و دین باختم / خود را بکجا انداختم از من چرا رنجیده
چشمی بروئیت دوختم شمع طرب افروختم / خود را بآتش سوختم از من چرا رنجیده
ناکرده ام گر چه گنه عفوم نما منت بنه / چشم ترحم رشک مه از من چرا رنجیده
صبر و قرارم برده بازم بغم بسپرده / یا دم ز دل گستردهٔ از من چرا رنجیده
سعدی است استاد من باشد علی شیرین سخن / ای ماه عالم سوز من از من چرا رنجیده

۱۱۷۷

از منزل رقیب جانان بر آمده / گفتم ز چاه یوسف کنعان بر آمده
نام خدا تمام همه تن جان بر آمده / سرو سهی ز چشمهٔ حیوان بر آمده
از فرق تا قدم همه نوری چو نخل طور / گویند امت چه نزایان بر آمده
حوری تو بقصور پری پری بتا / گویم ملک بصورت انسان بر آمده
طفلی چو حور بر در مسجد نشسته بود / این بت ز آستین مسلمان بر آمده
صرف چراغ محفل ما تا بصبح شد / آن روغنی که از خم سلمان بر آمده
ما را گمان که یک دو ورق پیش کم بود / وز ما هزار دفتر عصیان بر آمده
چون آفتاب کان نبود از چرخ بیحجاب / از صد هزار پرده به پنهان بر آمده
بی حس شدیم همچو جمادات از عجب / در اهل دل بتی همه تن جان بر آمده
آهی کشید یار چو بوسه زدم بلب / گفتم دخان ز چشمهٔ حیوان بر آمده
بر آمده ببام پی سیر وقت شام / ما را گمان که تخت سلیمان بر آمده
رخصت شد از مریض مسیحا خوش قدم / نا رفته تا بدر که از و جان بر آمده
گفتند از خطاش که فرزند آدم است / غلمان بشکل و صورت انسان بر آمده
هر شعر ما که تا بابد یادگار ماست / موجی است خوش ز چشمهٔ حیوان بر آمده

در هر چمن که خواند فغانی علی غزل
افغان ز بلبلان خوش الحان بر آمده

۱۱۷۸

از دیده ام بیاد رخ آتشین تو / جای سرشک شعلهٔ سوزان بر آمده
دیدم نهان بدیده ساقی تمام بود / انچه مرا ز بادهٔ ریحان بر آمده
چون مه در آفتاب نهان شد بسایه ات / آن سرو حسن کز گل کنعان بر آمده
چون مه در آفتاب نهان شد بسایه ات / آن ماه حسن کز چه کنعان بر آمده
مشهور شد که قصد چمن کرد بدوش / جانها بدیدنت سر مژگان بر آمده
کافر بنزد غیر ندامت ز کشتنم / نزدم نه غیر دولت ایمان بر آمده
عالم سیاه گشت ز برق نگاه یار / دود از نهاد گبر و مسلمان بر آمده

شاید که قصد جانب خاکم علی نمود
شوری عجب ز شهر خموشان بر آمده

۱۱۷۹

لذت درد تو بر تاثیر درمان آمده / بود نم در گوشه تنها مونس جان آمده
همچو ماه چارده وقت سحر بی نور بود / شمع چون شب پیش آن مهر درخشان آمده
سنگ با شیشم گر کنم گم پیش بت و دست پا / پیش رویت آفتاب چرخ لرزان آمده
صد چو موسی رب ارنی گو بدوران آمده / چون سلیمان رب هب لی گو هزاران آمده
همچو عیسی صد هزاران قم باذن الله بلب / صد هزاران همچو یوسف در بزندان آمده
یکجهان دل شد کباب سیخ آن تار نگاه / یکجهان زخمی تیغ چشم فتان آمده

پیر انصار از می من جرعه خورده علی
همچو مجنون گرد عالم مست حیران آمده

۱۱۸۰

صد هزاران همچو یوسف چاه جویان آمده / رب هب لی [1] هم بلب جن ملخ دوران آمده
حسن تو با مهر مه دست گریبان آمده / پیش رویت آئینه صد گونه حیران آمده
یکلخت آهو ز زلفت سینه بریان آمده / یکچمن گل بر رخ تو چاک دامان آمده
آمد دیکدم نشسته پیش من آن شوخ و رفت / جسم و جانم سوخت گویا برق جولان آمده
گفتم اندر دل چه دیدم خصم را در بزم یار / از کجا در باغ جنت باز شیطان آمده

[1] کنایه الیست از آیه کریمه فَهَبْ لِی مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا یعنی ای خدا مرا وارث
عطا کن حضرت زکریا علیه السلام بدرگاه باری تعالی این دعا کرده بود دز
دعا مقبول شد و حضرت یحیی علیه السلام پیدا شدند ۱۲ مؤلف -

۱۱۸۱

بر لعل لب که خط نمایان بر آمده / گفتم خضر ز چشمهٔ حیوان بر آمده
با آخرین نفس ز تنم جان بر آمده / الا نه روز عهده پیمان بر آمده
استاده بود یار لب حوض مسجدی / یا طوبی ز چشمهٔ حیوان بر آمده
باد صبا کشید نقابش بصد هراس / یا از سحاب مهر درخشان بر آمده
ماه فلک بنور خودش کرد فرش راه / جانان که شب چو کبک خرامان بر آمده
ممکن نشد بره دو سه حرفی زدن بیار / کز پیش و پس چو سایه نگهبان بر آمده
همچون نظر که میرود از آئینه برون / رنگ تنت ز جامه نمایان بر آمده
موی مژه که تا ز نظرهای عاشق است / یا جوهری ز تیغ صفاهان بر آمده
چون دید داغ سینه الفت خریده ام / شور قیامتی ز نمکدان بر آمده

ای گل خوبی چه باشد نسبت عیسیٰ بتو — مرده را نسیم از بوی خوشت جان آمده
صبح عیدم شام وصلش بود گو یا در جهان — شب که مهمان پیش من آن ماه خوبان آمده
خوش خیالان حیثیت گوید ای ابر اشعار من — صفحه ام آئینه در بزم کوران آمده

خوشنمائی از نگ چین صفحات دیوانم علی است
خامه ام طاؤس باغ خلد رقصان آمده

۱۱۰۱
گر بام یار مطلبی بال و پر مخواه — داری اگر امید تماشا نظر مخواه
آب از گهر بگیر و ز خاره شرر مخواه — ای دل چو شمع خشک و تر بحر و بر مخواه
با آرزوی عارض صافش قمر مگیر — با خواهش لب شکرینش شکر مخواه
سر کن سبیل عشق و دلیل خرد مگیر — ره از خضر مپرس و ز عیسی مدد مخواه
خواهی که بادشاه کنندت بملک عشق — افسر بزن بسنگ در یار و سر مخواه
روم و حلب تا رخ آئینه رخی — با آرزوی بوسهٔ عارض قمر مخواه
گر آرزوی تست سر بام آن کسی — ز نهار همچو مرغ نظر بال و پر مخواه
خواهی اگر تو رونق بزم جهان شوی — هرگز چو شمع خشک و تر بحر و بر مخواه
روزی مگر مرا غم ناکشتنش کشد — تیغی مکن تلاش ز قاتل کمر مخواه
آن ماه نیم ماه شد امشب هلال عید — بگذر ز حشر یارب این شب سحر مخواه
بی یار گر گذار چه حاصل ز نوبهار — سیر چمن چو لاله بداغ جگر مخواه
خون جگر ز چشم بیاد رخش بریز — در آرزوی بوسه نمیر و شکر مخواه
پروانه وار عاشق آن شمع رو بسوز — جز مهر سوختن سر نرمش گذر مخواه
سر سبزی مدام اگر آرزوی تست — چون سرو سرفرازانه بفصلی ثمر مخواه
آن ماه نیم ماه که آمد شب برات — بگذر ز حشر یارب ازین شب سحر مخواه

تنها علی براه توکل قدم گذار
عزت مط ز سایهٔ خود همسفر مخواه

۱۱۰۲
من کیستم بعشق دل از دست داده — ور دست دل بجای غم از سر فتاده
من کیستم نظر برخ یار ساده — یک شهر در بروی تمنا کشاده
من کیستم عنان بکف یار داده — در راه او چو خامه ز سر پا نهاده
فرهاد دار در کمر کوه پا به سنگ — مجنون صفت بدامن صحرا فتاده
بی آب آتشین بره همچو چوب خشک — وز دستبرد آه هجرت بر آده
آتش بدل گرفته از بزم شمع رو — برباد گشته بره شاهزاده
مانند سیل ها همه تن گریه قطره زن — پامال سبزه وار بپهلوی جاده
گریان چو ابر بر طرف شهر و بغم — نالان چو سیل سوی بیابان زاده
زنده بخانقاه به بتخانه آمده — بندی بگوش باد لب جام باده
در دشت چون غبار با میدهی — چون نخل منتظر بره ایستاده
سر کرده براه جنون همچو شهسوار — مانند نی سوار سواره پیاده
برگردن نسیم چو بوی گلی بباغ — چون سنگ بکوی یار بگردن قلاده
مانند تیر تیز بره راستی — در زیر بار رنج دو عالم کباده

حالم علی چو برق و سحاب است در جهان
خنده کمی ز هر کس و گریه زیاده

۱۱۰۳
برو در کوچه اش باد صبا آهسته آهسته — بیا در بوازان زلف وتا آهسته آهسته
دماغ انمی تا بدر ضعف سالها الفت — بخوانی فاتحه بر قبر ما آهسته آهسته
نخواهد هیچکس پیدا اگر دد فتنه غیر از من — بجو البش بوسه میگیرم ز ما آهسته آهسته
نیابیش بوسه تا کم نخیزد ای بر ضعفم — چها آمد ترانده باد پا آهسته آهسته
بدیدار ای امیدم شد که بیداری بختم — شود از خواب سنگین چشم ما آهسته آهسته
کند شاید که ترک آن ترک ره و دشمنی از من — دفا کرده بدشمن بیوفا آهسته آهسته
بود هر امر بر وقت مقرر خود حاصل — که گردد آشنا نا آشنا آهسته آهسته
هنوز امید و ستان ز دلم در لب زند آتش — اثر پیدا کند شاید دعا آهسته آهسته

ـه۱ میان کوه ۱۲ از سراج
ـه۲ شراب تند ۱۲ از غیاث
ـه۳ دونده و تیز رفتار ۱۲ از بهار عجم
ـه۴ گلو بند و گردن بند ۱۲ از فردوس اللغات
ـه۵ کمان بسیار نرم و بمعنی لیزم که پهلوانان کشند ۱۲ از مصطلحات

علی واقف صفت از بند غم گردی رها آخر
رود از دست چون رنگ حنا آهسته آهسته

۱۱۰۴
کند پیدا بپا رنگ حنا آهسته آهسته — زند خنده به گلها سنگپا آهسته آهسته
دلم خواهد که گویم سرگذشتش همچو بی باکی — تو خواهی عرض کردن ماجرا آهسته آهسته
دلت جمع است یا کردی خوش دلم ای گریه تا زارش — که میگیرم ز جانان خونبها آهسته آهسته
چه بر هم شد چو زلفش مشک چین عقیق گردم — عجب نبود کسی سازد خطا آهسته آهسته
تحمل کار فرما باش ز شیطان بود عجلت — دلم آید بقا بو واعظا آهسته آهسته
هما شور بخت عجائب لذتی دارد — که خورده استخوان ما هما آهسته آهسته
مرا غربال اول کرد زد تیر بلا آخر — زنند آخر خدنگی بر نشان آهسته آهسته
گلسته گرد من قربان بوسیدن شد شعفم — چو چشم گرچه رفته کاروان آهسته آهسته
نباشد این سرا بجان کسی ماندن این دنیا — روم من گریه پیش رفتگان آهسته آهسته
زدم سیب زنخدان ترا از بوسه از زهرت — بلی آرد ثمر نخل جوان آهسته آهسته
ره محنت چو طی کردم شدم در منزل آمال — نمودم یار خود را میهمان آهسته آهسته
لب بستن در مطلب کشود لب آمیختند — برم دلها چو طفل بی زبان آهسته آهسته
بدل تیر نگه پیوست خم گشتم چو نوک — کمانم ساخته ابرو کمان آهسته آهسته
بکارم آمد امید خاک گردیدن درویش — رسیدم همره ریگ روان آهسته آهسته

دل خود را چه میگوئی علیا پرس از صاحب
چه دلها برد آن نازک میان آهسته آهسته

علی عجلت نباید در حصول مدعا کردن
شود شاید که مقبولم دعا آهسته آهسته

۱۱۰۵
ساقیا بازم عنایت کن ایاغ تازه — تا که نازم بر سخاوت یاد ماغ تازه
بر دشمن دست خود را مبر بار کسی — جای بلبل پیش گل دیدم کلاغ تازه
سبزه خط ترا باد اندا جان دلم — می برد دل از پهلو همچو راغ تازه
یاربی پروا ندارد جز فراموشی یاد — عمرها بندم اگر باد خبر داغ تازه
بر امید غیر ممکن تازه جانم می شود — گر دل گم گشته می یابم سراغ تازه
تازه کردم بعد توبه عهد با پیر مغان — می نهم بنیاد نخوردن بباغ تازه
سیکند دشمن سفارش درد جان زار من — ای خوشا وقتیکه می بینم مشاغ تازه

تا بداغ تازه ام سوزد علیا چون ذکا
بر مزار غیر افروزد چراغ تازه

۱۱۰۶
ساقیا تا کی خوری تنهی من شیر تازه — تا بکی بی تو خورم از دل کباب تازه
بی زکوة حسن یک ساعت بود روز مرا — ای ب بابت بادچون سال انتصاب تازه
ای کتابی چهره ات را داده با خصوص — چند مضمون تازه دارد هر کتاب تازه
بام تو بالا بود زین قصر مینای تبار — نامه بر تا کی کنم هر دم عقاب تازه
می برم از بوسه دل خال رخسار تان — میخورم هر روز با حلت غراب تازه
روز افزون است احسنت نفی چو خورشید فلک — هر سحر بینیم ز رویت آفتاب تازه
گم مکن امیدستم با خط کنی تهر حجاب — بو العجب باشد که خود خط شد حجاب تازه
دشمنم آمد که دلبر از بر من دور شد — آه شد زین زخمی بر من عذاب تازه

اسهو کرده بوسه های لعل لبهایت علی
باز گیرم گر بفرمائی حساب تازه

۱۱۰۷
چه قوت یافت چشم ناتوان آهسته آهسته — بخاک انداخت یک عالم طپان آهسته آهسته
بکار آید ترا لطف زبان آهسته آهسته — شود نامهربانت مهربان آهسته آهسته
شدم آگاه از حالات دنیا نیست جز خوابی — شود وا چشم از خواب گران آهسته آهسته
کمال عشق گم کرده مراد لاغری انگشت — شود ماه دو هفته چون نهان آهسته آهسته

ـه۱ روانی چیزی ۱۲ از منتخب در لطائف نوشته که ماخوذ از سوغ است که بمعنی آسان بگلو فرو شدن شراب و طعام باشد۔

۱۱۰۸
اسپ خوش شروت ران تو که زنی داشته — گرد در دیدهٔ پیر فلک انباشته
استخوانم همه شد سرمهٔ دیدهٔ عشق — تو که چون برق نگاهی سوی من داشته
سیر از سیر جهان کرد مرا داغ غربت — صد چمن لاله درون دل من کاشته
غیر از داغ نشد حاصل تحریر چو مهر — چند تا نامه بر آن ماه که بنگاشته
کشور عشق ترا باد مبارک اسپل — علم فتح خوش از آه بر افراشته

بسملم کرد غم ذوق شهادت قاتل | تیغ بر دوش از آن روز که بردا شته

شد گنهگار علی سخت بچشم تو نجات
وسعت رحمت حق را تو چه پنداشته

۱۱۸۹
نور رخت که طعنه بماه فلک زده | انگشت حیرتی بدهان ملک زده
آنکس که بوسه ز جبین تو می برد | کوس مراد خود ز سما تا سمک زده
نو دولتی که سر طرف آسمان کشید | از کهنه کفش خنده بر و ز د فلک زده
جای دهان مصور ای مهر نیکوی | یک نقطه سرخ رنگ فقط بهر شک زده
آورده بود زخم دل ما که رو به ره | بازش لبت بخنده کان نمک زده
خالص چو مهر و ماه بر آمد بعشق تار | پیر فلک چو نقد مرا بر محک زده

پیش علی که یار علی یک بیک رسید
انگشت حسرتی بدهان یک بیک زده

۱۱۹۰
از سیر گل اگر تو نه سینه چاک به | در میکشی اگر تو نه جامه پاک به
ساقی پر گناه خوش از حور قصور | و ز میوهٔ بهشت برین گک تاک به
نعلین[1] وار بوسه پایت ربوده است | قاتل رگ رقیب برای شراک به
گوگرد احمر است مرا گرد راه دوست | و ز زر ناب مهر ز کوی تو خاک به
یک بوسه هم از آن لب لعلت نشد نصیب | ای پیر چرخ مرقد من زیر تاک به
هر چند مار زلف تو خورده است خون دل | الا ز مار خون خور ده‌اک[2] به
امیدوار بوسه رخ کرده مرا | لا الغیظ باش عدو بهناک به
ای آنکه زیر دست تو دست کسی نشد | گویند گر بحق تو تبت یداک[3] به

[1] نعلین که بر عرض آن باشد ۱۲ از منتخب

[2] لفظ ده‌اک مرکب است از ده و آک بمعنی عیب یعنی خداوند ده عیب معرب آن ضحاک است ده آک یا ضحاک نام پادشاهی ظالم بود که ده عیب داشت - در میان شانهٔ او جراحت پیدا شده - در آن مار پیدا گردیده بود که دماغ مردم غذای آن مار میشد ۱۲ از منتخب و لطائف وغیره

[3] دست تو شکسته شود ۱۲

درد علی است قول بلالی صباح و شام
هر کس که نیست کشتهٔ عشقت هلاک به

۱۱۹۱
آنکس که با تو خوش نبود دردناک به | و آنکس که بی تو گل شود سینه چاک به
بی تو سرشک گر برسد تا سمک خوش | فریاد بی تو گر برسد تا سماک به
یک پند سود مند بصد گوش جان شنو | جانان ز همنشینی بیباک پاک به
آنکس که در دلش بود از جانبت غبار | در زیر خاک راهگذارت هلاک به
هر چند دشمن است حقیر و ذلیل و خوار | امیل مگر ز مکر دغا باز پاک به
روی فرح ندید کسی بی غمت بدهر | آنکس که بی تو خواب بود وش هلاک به
درد محبت تو دوا بهر غم بود | آنکس که بی غم تو زید دردناک به
هر کس در زمانه سلیمان نداند ت | مور ره تر از تن او خوراک به

درد علی است قول بلالی صباح و شام
هر کس که نیست خاک رهت زیر خاک به

۱۱۹۲
رو دار خاطر جانان حجاب آهسته | بر آید نه ز دامان سحاب آهسته
گرفتم بوسه ز آن لعل مذاب آهسته | که شد حسن خط کامل نصاب آهسته
چه گذرد بر سرم آن سوار خوش عنان روزی | بگیرم چون غبار از رکاب آهسته آهسته
صبا را هم عقب بگذار ای قاصد که گیری | ولیکن بید الکمالی در شتاب آهسته
خرابی آورد روز نشستن با گل اندامان | ز کام آخر کند تو گلاب آهسته
ولیکن هر آنچه باشد کردنی بی نوجوان ورد | که آخر میبرد از کف شباب آهسته
دلا این بیقراری چیست آخر قاصدم رفته | خدا را صبر کن آید جواب آهسته
ستاره گشته اکنون آسمان عشق را چشم | که سوز انتظارت سوخت خواب آهسته
اگر خامی بجان سوز ری بسازی تا شوی کامل | ز مینی تخته میگردد کباب آهسته آهسته
سواد شعر من باید که بوی جان کند پیدا | اگر شد خون غزالان مشک ناب[1] آهسته

علی گفته علی چون دشنه قصاب خوش گفته
شود ظالم بظلم خود خراب آهسته آهسته

[1] خنجر ۱۲ از برهان

۱۱۹۳
تو از آن روز که اندر بر دلها جا کرده | عالمی سواد درون شهر و صحرا کرده
تا قد بالای خود ایجاد دو بالا کرده | عالم بالا ز بس خوش زیر و بالا کرده
ادعا گر ز انفاس مسیحا کرده | مردگان شهر باد شنام احیا کرده
ساقیا بی تو نخواهم زیستن بگذر ز هم | باده پیما بودم اکنون باد پیما کرده
فتنه روز قیامت چه آری خیال | تو که از پا صد هزاران حشر برپا کرده
عالمی شد چاک سینه چاک دامان همچو گل | تو که دوشی در باغ گلنار تماشا کرده
خشک لب دیدن چو تو جیحون بحر لازم نبود | راز پنهانم چرا ای دیده افشا کرده
مجز نوا ز رخ و ز لفین طرح انداختی | در میان تیره شب خورشید پیدا کرده
خوش تراشیدی خط باریک بر روی چو ماه | مصحف رخسار خود را خود مطلا کرده
بر رخت شد عالمی حیران مثال آئینه | صد هزار آئینه از رخسار پیدا کرده
نو نهال قامت آتش زن صد برق شد | سینه‌ای کلیم از طور سینا کرده
همت عالیت نپسندید پستی زمین | قصد بالای فلک از قد بالا کرده

همچو کشفی گه علی را نیز روزی شاد کن
آنکه هر جا جلوه با حسن دلارا کرده

ردیف الیاء

۱۱۹۴
ای سرو بستان علی ای راحت جان علی | ای سر سامان علی باشی تو مهمان علی
ای راحت جان علی ای سرو بستان علی | باشی تو مهمان علی ای سر سامان علی
تا کی شوی[1] ای جان من ای جان من تا کی شوی | جان علی را آفتی ای آفت جان علی
ای دوست جانی گر من دشمن جانی توام | ای راحت جان گر ای آفت جان علی
ای جان من آیا شوی آیا شوی ای جان من | جان علی را راحتی ای راحت جان علی
بر من ستم کن یا جفا بر من کرم کن یا عطا | جان علی بر تو فدا بر تو فدا جان علی
در هجر تو ای مهربان ای مهربان در هجر تو | جان علی آمد بلب آمد بلب جان علی
بر دوستان تا کی ستم بر دشمنان تا کی کرم | ای خصم دانای عدو ای یار نادان علی

[1] ای دیروز ۱۲ از سراج اللغات.

ای آنکه خوانی هر زمان با شعار هر اهل زبان
هر روز ز دیوان علی روزی ز دیوان علی

۱۱۹۵
نه چو شاهان بخیال سر افسر باشی | ذره شو در ره حق تا که ابو ذر باشی
قد بر افراختی ای سرو چمن قربانت | زنده باشی که کنون رشک صنوبر باشی
رنج راحت شد از دیدن رخسار خوشت | داد بیداد شود گر تو ستمگر باشی
همه خوبان به نکوئی چه بگویم خوب اند | باز گویم که از آن جمله نکوتر باشی
برکناریم عنان محبت نرسی | تا تو ای دل بسر کشتی و لنگر باشی
ز آتشین روی تو شد خاک سیه بنامم | بهتر از لعبت چین بت آذر باشی
نیست گل پیرهن ما چو گل ای مرغ چمن | در هوایش نپری تا تو نه بی پر باشی
فکر دندان تو تا کی کنی ای دل زار | عاقبت تا کجا رشته گوهر باشی
گر ترا درد نباشد لب ای خوش طالع | همه تن شکر کن صندل هر سر باشی

راه فردوس نیابی همه عمر علی
تا نه با صدق دلی در پس حیدر باشی

۱۱۹۶
آزادی ماست در اسیری | شاهیم بخلق در فقیری
دل با تو بسینه می نخواهم | انگونه مرا تو دلپذیری
با قوت ضعف میروم راه | شد عشق جوان عصای پیری
رنال نیافت در ضمیرم | آن راز که هست در ضمیری
بندند حنا اگر ز خونم | خاک قدمت کند عبیری
مرغ چمن محبتم من | دارم بهمائی همصفیری
عیب است هنر درین زمانه | شد حرفه خلق حرف گیری

یکبار نظیریم علی گو
تا شهره شوم به بی نظیری

۱۱۹۷
جان ما عشاق را جانان توئی | پادشاه کشور خوبان توئی
درد ما عشاق را درمان توئی | جان جانان عیسی دوران توئی
عشق و الفت را منم باغ و بهار | حسن و خوبی را گل و دامان توئی

هرجوان را گشته مد نظر — گویا رای همه پیران توئی
انچه عالم خواهش آن میکند — آن توئی ایجان عالم آن توئی
یوسف کنعان عزیز مصر شد — همچو یوسف را عزیز از جان توئی
در تلاشش انچه اسکندر برد — زنده باش آن چشمهٔ حیوان توئی
خونبهای عاشقان قتل ست و بس — عاشقان را قاتل دوران توئی
بی تو ما رانیست نی راحت نی رنج — ما همه جسمیم جانان جان توئی
شعلهٔ نار جهنم جسم ماست — سرو باغ روضهٔ رضوان توئی
جمله خوبان بند بس قهر و غضب — بهر خلقت رحمت رحمان توئی

کس نمید اند علیا قدر تو
آئینه در محفل کوران توئی

۱۱۹۸ خوشتر از مهر فلک روی منور داری — بهتر از مشک ختن زلف معنبر داری
گر تو امید عنایات ز دلبر داری — غیر از دلبر خود دل ز همه بر داری
تا تو در ساغر و خم بادهٔ احمر داری — خویشتن برخور و هم مغز دگر تر داری
ایجوان عاقبت کار بکار آرت آید — یاد در دل سخن پیر معمر داری
صندل دردسر عالمیان باید بود — ای خوشا بخت اگر دعوی افسر داری
گرچه باشی ز فلک نیز بلند است آ بود — همت آنی مو طلب تا بر و شهپر داری
تلخ دشنام تو شیرین بود از قند و نبات — بسکه لعل لبت از قند مکرر داری
سیر گلزار میسر شود از دیدن تو — زلف چون سنبل تر قد چو صنوبر داری
حاجتم نیست به گلگشت چمن ها بهشت — رخ چو گل بر چو سمن چشم چو عبهر داری
فکر مفلس بدلی ز فکر تو نگری سر — خوف از دزدان بود تا بکمر زر داری
هیچ دل نیست که خالی بود از نقش و هر — شکوه از درد مکن تا بکتف سر داری

نقش کن حب علی همچو علی در دل خویش
چشم امید اگر جانب کوثر داری

۱۱۹۹ سر مقتول بر کف کتف شمشیر کین داری — عجب از تو که صورت آنچنین سیرت چنین داری
چه بهتر سینهٔ داری چه بدتر کینهٔ داری — عجب از تو که رو آنچنین خوی چنین داری

کجا گشتی کز انگشتی نگوای نگیبان خوبی — اگر از عالم پریشان تر دو زلف عنبرین داری
نباشد در زمانه بخلیین جو تو وفادشمن — که با من عدو گردی شمنم را همنشین داری
زمین زد بوسه بایت فلک قربان سیایت — کمر بند است جوزایت چه بالا بهترین داری
سر خاکم کند کردن ترا از بس محال آمد — دماغی بر فلک داری نه پایی بر زمین داری
مرا انگلونه وعظ و پند ای شیخ معمر بس — خیال جور و غلمان نیست در آستین داری
کسان را گرچه بوسیدن پند کردن ای واعظ — هزاران عیب چون … در پوستین داری
لبت جنت شیرهٔ جانها سخن چون تلخ تنها — عجب در زهر هلاهل در میان انگبین داری

علی را بگینه کشته مسلمان زاده کشفی
گذشتم از سر ایمان اگر اینست دینداری

۱۲۰۰ هزار ملکت چین ترگیین داری — تو ئی که تا بزمین زلف عنبرین داری
قد از صنوبر و چشم تو از گل عبهر — ز آفتاب رخ و لب از انگبین داری
مگر ز معجزهٔ حسن تست آی دلبر — کلام تلخ بلبهای شکرین داری
کمند گردن زاهد گشته زلف دو تا — سیاه چشم تو با غمزه بلای دینداری
دو سلک در دهن است جای دندانت — مگر دو زلف شاخ غزال چین داری
همیشه تیغ نگاهت فسان ز سر مکند — چرا تو با من مسکین نظر بکین داری
نه محض بتکده گشته خراب کف تو — که از کف تو خراب است ملک دینداری
سمندر است دل عاشقان بآتش عشق — مبارک است اگر خوی آتشین داری
غم و سرور بود پای در رکاب بدور — بنوش تا بجهان می بساتگین داری
حواله کن بقدر غم و سرور جهان — بسعی عیش چرا خاطر حزین داری

علی کلام تو از بس پسند خاطرهاست
چه فخرها نه تو بر فاخر کمین داری

۱۲۰۱ همچو خورشید و ماه رو داری — چون گل تازه رنگ و بو داری
چون صنوبر بهمه نمو داری — به ز مشک تتار بو داری
سوختی سوختی دل عالم — شعلهٔ رو همچو شعله خو داری

له خلط سفرا ۱۲ غیاث

هیچ پا نیست از تو بی زنجیر — هم ز خود طوق در گلو داری
تیغ شاید که سر کند روزی — سر خود را اگر فرو داری

او بتو رو نمیکند گاہے
تو علی آرزوی او داری

۱۲۰۲ جز ظلم و ستم هنر نداری — گویا که تو دل ببر نداری
آنگونه ستمگری تو ظالم — جز تیغ ز دست بر نداری
بستی تو بخون من میان را — گویند غلط کمر نداری
دشنام تو از چه رو شد تلخ — در لعل چها شکر نداری
در راه قدم منه بلا لشکر — هرچند بدل خطر نداری
بی لشکر رهی گهی مکن سر — هرچند خیال سر نداری

از جور سپهر شکوه تا کی
جز عیب علی هنر نداری

۱۲۰۳ ایدل مقام و منزل و ماوای کیستی — آئینهٔ جمال سراپای کیستی
سیماب وار نیست قرارت بهیچ جا — ایدل اسیر دام تپشهای کیستی
دیوانه وار نیست ترا هیچ جا قرار — ایدل در اضطراب ز سودای کیستی
سر سر نی به کنگرهٔ عرش دائما — ای آه نارسا به تمنای کیستی
بتخانه ها خراب شده و می بخم نماند — ای شوخ چشم باز به یغمای کیستی
دل می شود کباب بسیخ نفس ز تو — آهوی مشک بو ز چلیپای کیستی
اسرار غیب جمله عیان است به پیش چشم — ای خال دلربای سویدای کیستی
بر آفتاب چرخ زند خنده ذرات — ای نقش پای راه تو از پای کیستی
ایدل چرا براه کسان خاک گشته — امید وار نقش قدمهای کیستی
پیمان گسل که آمد و پیوند سینه شد — امروز من بگوی تو فردای کیستی
جانم بلب رسیدهٔ درد فراق تست — آخر تو هم بگو که مسیحای کیستی
دارد مریض چشم تو جان در میان جسم — جانا بگو که تو بداوای کیستی
روی علی ندیده که تو چهره غالباً — ای دیده محو چهرهٔ زیبای کیستی

۱۲۰۴ چو سرو باغ قد خود که سرفراز کنی — ز عمر نوح و خضر قصه ام دراز کنی
همه مکان ز تمکین هیچ در نظر آید — بجز خدا ای جهان خشم احتراز کنی
تمام ناز تو یار آمده است چو گل — تو هم تمام تن خود چو حسن ناز کنی
نوشتن است دلا نامهٔ شاه خوبان را — سزد که فکر پی صید شاهباز کنی
تو ئی که زر بنمائی مس گداخته را — چه خوش بود که دل خویشتن گداز کنی
هزار زنده بکیدم هند جان از رشک — دران دمی که تو بر مرده ام نماز کنی
خبر ز عشق ترا نیست از ابدا چراینک — بروز روزه بگیری بشب نماز کنی
هزار بنده چو محمود در جهان یابی — اگر براه خدا خویش را ایاز کنی
اگر تو مجلس روحانیان طلب داری — بسوز آتش دل همچو شمع ساز کنی

بغیر بنده نخوانی علی کسی خود را
کلام کفر حواله بدار باز کنی -

۱۲۰۵ دیده سید بدید کسی را سر راه گاهی — اگر بروزی گهی در هفته بماهی گاهی
گه کتان در بر و گه بر دیبانی برود — گه بسر افسر شاهانه کلاهی گاهی
گاه چون مهر فلک نیزه بدست و تنها — همچو مه در پس و در پیش سپاهی گاهی
گاه چون ابر ز گلزار جهان بی پروا — برق آسا نظر لطف نگاهی گاهی
گه فراموش ز حالات و دنیک جهان — نظر لطف بسر حال تباهی گاهی
گاه مانند گدا پیش کسان متواضع — همه تن نخوت و مغرور چو شاهی گاهی
گاه بیجرم و خطا راند کسان از پیش — با همه جرم و خطا داد پناهی گاهی
گه جهان یافت از ان سبزهٔ خط رخ رونق — شد سیه خاک از ان چشم سیاهی گاهی
چون مه چارده هم جلوه نما گر شام — همچو خورشید منور به پگاهی گاهی
خون بیجرم گهی ریخته ناحق بزمین — قتل ناکرده کسی را گنهی گاهی
لطف فرمود گهی دید ز طر بناک مرا — شد غضبناک سر گریه و آهی گاهی

له جامهٔ باریک که از پوست گیا ہے بافند شاهان پاره شدن آن بسبب نور ماه گفته از غیاث.

ـله نوعی از جامهٔ مخطط که از ملک یمن آرند ۱۲ از غیاث.

گفتمش قتل علی را تو چسان خواهی کرد
گفت گاهی بہ تغافل بنگاهی گاهی

۱۲۰۶
گہ نکردی بمن از لطف نگاہی گاہی ۔ گو چہ کردم بجناب تو گناہی گاہی
وای بر بلبل سر شکم کہ ز پا برافگند ۔ میگریختم بہ نہالی کہ پناہی گاہی
کس نمی‌پرسم الوا چو چراغ مرقد ۔ ہان مگر میرسدم باد سیاہی گاہی
شمع رہ دلی تو مرا عمر وبال است بمن ۔ میکنم گریہ گہی میکشم آہی گاہی
خاکسارم ولی ہمت عالی ہست ۔ میرسد تا سر گردون پرکاہی گاہی
گر در آیم بہ گلشن جنت عیبی چیست ۔ رونق باغ شود ہم گیاہی گاہی
گر تو مہمان من خستہ شوی عیبی نیست ۔ میرود سوی گدایان چو تو شاہی گاہی
بلکہ منظر دعوی حسنت نکند نامنظور ۔ باز آرم ز مہ و مہر گواہی گاہی
دشمنا نرا بگلو زہر تغافل میریز ۔ بر من زار بکش تیغ نگاہی گاہی
آہ یکروز شود ختم مرا شام نگاہ ۔ گہ کنی وعدہ بشامی بہ پگاہی گاہی
با چنین چہرہ کہ بر بام نظر می آئی ۔ من نہ دیدم بفلک مہر نہ ماہی گاہی

واقف آسا است بتو عرض علی ماہ تمام
نصف دل خوش کنی از نصف نگاہی گاہی

۱۲۰۷
ای دل تو غرض عرض بہ صبا نکردی ۔ لبیک اجل کردی و فریاد نکردی
آباد ز عشق تو کہ ویرانہ ما شد ۔ ویرانۂ ما را گہی آباد نہ کردی
تکلیف چہ بی قتل من اینگونہ چرا بود ۔ من گردن خود میزدم ارشاد نکردی
صد حیف کہ چون ماہ شب چاردہ تقسیم ۔ بر خلق خدا حسن خداداد نکردی
ناگفتنی و گفتنی ایوہ بتو گفتم ۔ قربان یوفای تو کہ ایراد نکردی
شاید کہ دلت ہیچ قفس بود ز آہن ۔ جان داد اسیر تو و آزاد نکردی
نا بردن گلہا چہ شکایت تو شیرین ۔ رخ ہم طرف مرقد فرہاد نکردی
پروا کسی نیست ترا وا تغافل ۔ داد از تو چہ امید کہ بیداد نکردی
حیف از تو کہ چون خصم من جور نمودی ۔ نو طرز ستم بہر من ایجاد نکردی
ہر حادثہ اہل ستم ما نہ خبر نیست ۔ تو شمع رخا رخ طرف باد نکردی
تا زیستن خویش ترا سہو نکردم ۔ تا مردن من گاہ مرا یاد نکردی
دیوان غزل چہ بیت کہ ناخواندہ شعرم ۔ در خواندہ ام ہر مصرع من صاد نکردی

با جان حزین است علی بسکہ ز دل تنگ
گاہی بنگاہی دل ما شاد نکردی

۱۲۰۸
یارب تو فضل خویش بمن دہ ان ضاعتی ۔ کز عمر من لطاعتی نارفتہ ساعتی
جز درد دل متاع ندارم بضاعتی ۔ آرام جان نیافت عمرم براعتی
حال شب فراق چہ پرسند دوستان ۔ دارد ہزار روز قیامت ساعتی
اوصاف ابروی تو بتا گر بیان کنم ۔ دارد ہلال عید امید براعتی
در زور کم ز مور و دم فیل ہیچ فیل ۔ دانم رقیب را کہ ندارد شجاعتی
زاہد ہزار باغ بہشتت نصیب باد ۔ کردیم ما بگوشہ چشمی قناعتی
شادم کہ شیر مہر دہد یک کاسہ مخورند ۔ شد در میان یار و رقیبم رضاعتی
گوشم بحرف تست ز عمری امیدوار ۔ حرفم امید میکند از تو سماعتی
ای یار با دیت بکلم با نگاہ لطف ۔ تنہاست عاشق تو رقیبان جماعتی
واقف چہ شد چو نامہ سیہ شد علی شعر ۔ دارم ز اہلبیت امید شفاعتی

۱۲۰۹
آنی کہ احتیاج دو عالم روا کنی ۔ آیا بود محال کہ رخ سوی ما کنی
دارم خیال روی تو در کنج دل مدام ۔ خواہم کہ یکدو روز درین سینہ جا کنی
مشق نیاز کردہ ام از خاک راہ تو ۔ اکنون تو مشق ناز ز صد میرزا کنی
جان میدہم برای تو در زیر پای تو ۔ اعجاز عیسوی نہ چرا ادعا کنی
خوفی مکن ز محکمہ باز پرس باز ۔ یک بوسہ قبل قتل ز لب خونبہا کنی
آخر شدی ز حسن خداداد سرفراز ۔ منظور دعوتم نہ برای خدا کنی
عہد شباب و چشم زدن ہمرکاب است ۔ بینی سحر ز خواب اگر چشم وا کنی
ای شہسوار حسن بحرف عشق ہیچ نیست ۔ از خاک من تو آئینہ رخ جلا کنی
دانم کہ این زمانہ ز مکر و دغا پر است ۔ بی امتحان مباش اگر آشنا کنی
از عاشقان خویش مکن قطع سلسلہ ۔ منظور نیست رحم اگر بس جفا کنی
چندین ہزار وعدہ خلافی نمودہ ۔ روزی بغیر وعدہ بعاشق وفا کنی

تا عمر رنگ پای تو باشد بجای ما ۔ بنما اگر ز خون رقیبان حنا کنی
از دون شود ز عشق من اندر دوست ۔ یا یکدو بوسہ مصحف رخ را طلا کنی
تو و رقیب و انجمن دوستان ہزار ۔ آیا چہ شد حیا نہ ازین بیحیا کنی

عاجز شدند جملہ طبیبان ز درد من
خواہی تو گر علاج علی بی دوا کنی

۱۲۱۰
ای حسن خداداد تو بس شان الٰہی ۔ شاہان جہان پیش تو ہیچ سپاہی
چون کوہ شود کاہ تو صلش چو نگاہی ۔ چون کاہ شود کوہ بہجرش چو بکاہی
باشند صبیحان جہان ہیچ سپیدی ۔ وین حسن گلوسوز تو در چشم سیاہی
تشبیہ تو کامل بخیالم نہ در آمد ۔ رفتم سر این فکر چو تا ماہ بماہی
گہ روی ترا ماہ بگویم گہی گل ۔ آگاہ نباشم ز اوصاف کماہی
بر دعوی حسنت ز خط و خال خودش ۔ خورشید فلک ماہ فلک دادہ گواہی
وصف تو بماہ فلک پیر چہ گویم ۔ خورشید چلیپاست بعشق تو چو ہی
وصل تو عبارت بود از جملہ اوامر ۔ فصل تو عبارت بود از جملہ نواہی
وصل تو بود دولت جاوید عزیزان ۔ فصل تو بود از پی عشاق تباہی
ہر انچہ کہ گویم بوصف تو ہمہ حق ۔ ہر انچہ کہ شنوم بجز وصف تو واہی

قاآنیست آن نہ کہ تو پرسی ز علیم
ما تابع میلیم و رضا تا تو چہ خواہی

۱۲۱۱
ز اشکم دشت شد دریا ز آہم بحر صحرای ۔ بلا ہی جان شیدا گشتہ باد سرو بالای
کر آن بالیست سنگین دل ستم ایجاد خودرای ۔ صنوبر قامتی دام خشمی مہر سیمای
سراپا آفتی طاوس بینی کبک رفتاری ۔ ملاحت صورتی عابد فریبی بادہ پیمای
سیہ مستی جفاجو چو لالہ آتشین روی ۔ خیالش خاطر آشوبی نگار عالم آرای
نگاری نازنینی سیہ جبینی شوخ بیدینی ۔ بعارض تو گل جنت بقا رشک بت طوبای
بلب غنچہ بعارض گل بمو سنبل بقد سرو ۔ بجای خود سراپا برای خود سراپای
پری رو فسون ساز و وفا دشمن ہمہ ناز ۔ برعنائی گل خوبی بخوبی سرو رعنای
سیہ چشمی سہی جسمی جفاجو مست مخموری ۔ ستمگر مدعا فہمی شکر لب مجلس آرای
چو سنبل مو پریشانی چو گل با حال خندانی ۔ بکار غیر نادانی بکار خویش دانای

علیا گو کلیسا را ز حال ما چہ می پرسی
دلی داریم اندوہی سر داریم سودای

۱۲۱۲
نہان دارم بچشم خویش مہر تو دریای ۔ اگر گریم بیا زیر گردون بار صحرای
بتا نسبت بانداست اگر گل نسبت خاری ۔ بود بیش دل سخت تو ز موم خارای
ببار سدرہ ز دسیب زنخدان کسی پہلو ۔ ندیدم غیر او را نیکہ یا بید با بالای
خیال عارض و گیسو نبست ماست از زاہد ۔ نظر انداختن بر قامتی مارست طوبای
اگر دنہا کمند اندر لحست از مژگان گیرائی ۔ نباشد در جہان بر کم چشم وصف دارای
اگر چون سرو در باغ جہان آزادگی خواہی ۔ سزد در گل زمین عاشقی محکم کنی پای
مگر عاریت از کیوان کنم دیدہ دیدن ۔ نمی بینم چو بالای تو دارد سرو بالای
گریبان چاک سازد گل اگر در باغ در آئی ۔ گذارد سر ترا سرو سہی از بسکہ در پای
ز پا افتد اگر شعلہ بہ بیند روی با تابت ۔ کند آب رخ جانانہ آتش بدارای

علی از بسکہ حیران کلیسا اندرین حسرت
براہ او چہ در تازیم نی دینی نہ دنیائی

۱۲۱۳
چہ نہ خواستم کہ شامم تو سحر کنی نکردی ۔ سر کلبہ ام تو سیری چہ قمر کنی نکردی
ز نوای مدعا چہ حاصل کہ نشاند بر مسی ۔ بخیال این امید کہ اثر کنی نکردی
ہمہ عمر من بسر شد ضمنت بزیر غرفہ ۔ کہ گہی تو بر غلط ہم سر بر کنی نکردی
ہمہ برگ بار خود را چو گلت بتن بردم ۔ کہ تو شاید اتفاقی سوی زر کنی نکردی
ہمہ آنچہ گفتہ بودم ہمہ بیت ابتدل ۔ کہ ز عشق لالہ دیبان تو حذر کنی نکردی
زدہ دیدہ خون فشانم کہ برحم آئی شاید ۔ دم رحم دور خنجر ز نگر کنی نہ کردی

نواختی بروزی چو ترنیف ہی علی را
برہ تو خاک گشتم کہ گذر کنی نکردی

۱۲۱۴
بدرت فقیر گشتم سر بر کنی نکردی ۔ باین چشم سرمہ گشتم کہ نظر کنی نکردی
چہ کشاد از تو کارم دگر اصبا بنگل ۔ ز تو داشتم امیدی کہ خبر کنی نکردی
چہا آرزو نکردم چو رقیب را ایکشتم ۔ کہ بزم ز لعل و گوہر تو سیر کنی نکردی

زمی حسر ازاهد چیا خشک کرده مغرب / چیا التجا نکردم لبی تر کنی نکردی
همه حرص و آز رفتم زجهان گناه من / سر شام تا صباحی تو بسر کنی نکردی

١٢١٥ دگر الفلک علی را ز تو آرزو چه باشد
شب هجر بود ممکن که سحر کنی نکردی

نظر بحال زار ما نکردی / بمرگ دوستان پروا نکردی
نیازت کرد ایمان و دل و جان / نگاه ناز بر شیدا نکردی
هزاران سال اشکم داد طوفان / مگر روزی تو دل دریا نکردی
هزاران سال کردم کار شاباش / مگر روزی تو بر من وا نکردی
نکردی وعده روزی زعمری / که هر امروز را فردا نکردی
چه نازاست اینکه نعشم شد بهشتی / بطرف لاشه چشمی وا نکردی

١٢١٦ علی جاندا دا اندر دستیت
تو با او سره اعدا نه کردی

بتو ختم است بس وعده وفائی / که هر امروز را فردا نمائی
نخواهم بر سکندر پادشاهی / کنم در گوشه کویت گدائی
مرا در دو شکست استخوانش / نخواهد دل شکست مومیائی
نیامد هم اجل بر سر مرا حیف / نشد از تن جدا جان در جدائی
چه سازم آه سرد راستینم / همیشه کرده با من کج ادائی
بروز عید گوئی صبح آیم / بشام عید دیگر هم نیائی
مرا بی یار خالی کرده بر / کجائی ایدل پر غم کجائی
نخواهم هفت اقلیم ار بخشند / کنم در گوشه کویت گدائی
ندانی ایکه پنهان میخوری می / زهد بر تو لب دستت گواهی
الهی حاجتت باکس مبادا / نکردی گو مرا حاجت روائی
زبیگانه بتر دیدم یگانه / نگیرم باز نام آشنائی

چه گوئی با علی فردای محشر
که هر امروز را فردا نمائی

١٢١٧
من تنت باشم تو چون جان منی / اینقدر ایجان چرا دور از تنی
کس ندیدم محرم اسرار یار / می برم در قبر از بس گفتنی
یک شنیدن راز من گوشی نداد / یار با من گفت صد ناگفتنی
گر مطابق فعل تو با قول نیست / صورت مردی و در سیرت زنی
تا نمودم با تو ای جان دوستی / میکند با من زمانه دشمنی
ای مسافر راز دل بر لب میار / میکند همراز اکثر رهزنی
دل پریشانست در هجرت مرا / تا بکی خاطر چو زلفت بشکنی
آب بودی خاک گردی علی قیمت / در دماغت تا بکی ما و منی

١٢١٨ نی علی دست رسا تا پای یار
نی زکوی یار پای رفتنی

گوئید بآن ماهم کای محو خود آرائی / آمد بسرم وقتی کز بهر نماز آئی
ای آنکه سراپایت باشد همه زیبائی / بر قامت زیبایت قربان شده رعنائی
آیا خبرت باشد ای محو خود آرائی / تسلیم بحق کرده جان عاشق شیدائی
ای سبز خطم ساقی یک ساغر مینائی / صد گونه الم دارم در عالم تنهائی
ای آنکه بلب داری اعجاز مسیحائی / غسل و کفنم دادند اکنون تو چه فرمائی
خواهم که قیامت را در قامت تو بینم / ای سرو خرامانم یک جلوه برعنائی
خلقی برخت حیران آن آئینه در حیرت / وز زلف تو یک عالم در عالم سودائی
جز یار نمی بینم جز او نه زنم حرفی / در غیر تو ان دیدن خود بینی و خودرائی
امید کن از غیر در ضعف همان چیزی / با غیر کنی هر چه در وقت توانائی
عالم همه حیران شد چون آئینه رویش / با آنکه ندیده کس آن شاهد هرجائی
دنیای دنی را بس بطلی است بنادانان / خالی ز خرد سازی اینجا سر دانائی

١٢١٩ حافظ لعل علی گوئی صبح شب هجران شد
شادیت مبارک باد ای عاشق شیدائی

گویم بکه در عشقت ای کافر ترسائی / آورد چها بر سر آن زلف چلیپائی
گردیده مسلمان هم در عشق تو عیسائی / دل بردی و ایمانم ای کافر ترسائی

آیا نه کشد بی تو ما را غم تنهائی / جان آمده بر مژگان وقت است که باز آئی
حیران شده ام حیران در قامت و قبا دور / آیا چه صلا دارد ناقوس کلیسائی
بی تو بودم ننگی فخر و شرف دیگر / با تو شرف و فخرم باشد همه رسوائی
بیجا بود جانان با زلف و دو تای تو / بر حسن خداداد کن دعوی یکتائی
کاین زلف سیاه تو وین شوخ نگاه تو / باشند گواه تو بر دعوی یکتائی
ای روی تو چون ماه وی زلف تو چون مار / بر خود ز رخت دارم یکخلق تماشائی
ای از پی کار من وی از پی کاری خود / آنگونه تو نادانی اینگونه تو دانائی
بی شغل مباش ایدل کاین عالم اسباب است / تا باده نپیمائی کن بادیه پیمائی

١٢٢٠ امروز علی تو هم بر دوش کفن گیری
کان لشکر مژگانش کرده است صف آرائی

آئینه کسب کرده از روی تو صفائی / آورد پیر چرخ از خورشید رونمائی
آیا تمام گردد عمرم درین جدائی / آنگونه دلربائی اینگونه بیوفائی
بر جان من نکرده آخر چها جدائی / اکنون بلب نیارم هم نام آشنائی
دل در میان پهلو سیماب وار دارم / با وعده ام قراری کن گرچه بیوفائی
از خود دلی سراپم کار خود دو بیدردم / کی ناله سر کند نی با خامشی نائی
تا زلف تری ز برگ نسرین هم آسمان رو / یک جامه تو دارد صد رنگ میرزائی
تا همسرش نگردد پیدا پی جوالش / آئینه را نگیرد در وقت خودنمائی
باشند کمند دلها گیسوی شکبویش / ختم است بر رخ او وصف دلربائی
تا کی زند و بینم روی مبارکت را / بر عکس نور دیده در دیده ام در آئی
شاید بروز محشر زر زرد رو نماید / ای آنکه پای فرسا در سعی کیمیائی
بی تست زندگیم در گردنم وبالی / ای جان من کجائی جانان من کجائی
بی تست زندگانی بی نام زندگانی / از جسم ما چه دوری با آنکه جان مائی
دل میکشد ز پهلو بازش دهد شکسته / از یار نعمه تلخی و ز خصم ژاژ خائی
دل همچو استخوانها آخر شکسته گردد / از خون من نیاید زنهار مومیائی
پیداست بوی عنبر در حلقها گلشن / شاید شده صبا را تا زلف او رسائی

زرسمی باز ماندیم ادای خدمت دشمن / دل خسته کرد ما را فی الحال خسته پائی
ناکرده ام گناهی الا بشوق عفوت / آلوده دامنم دامان پارسائی
هرگاه یادم افتد در زلیخای جوانی / آن شوخ نی سوار روان آمدی و بادپائی

١٢٢١ چیزی بکف ندارم لایق بشان خالق
نذرش کنم علیا با عجز جبه سائی

با پرده عیان گردی بی پرده نهانی / چون برق بچرخ اندر پیدائی و پنهانی
چون ال دارد این اوج شرف دانی / چندی ز رخ پاکش کرده است اگمس زانی
ای گل بفراق تو ما خشک چو خاشاکیم / سر سبز شده سبزه از فیض گلستانی
وصف تو بصد سازم صد نه بر آن آرم / کز مهر خود دیاران دانائی و نادانی
در عشق بت کافر زنار رگ جان شد / هر چند بکف دارم تسبیح سلیمانی
از مهر ساقی غم دوزانم آورد لب جانم / یک جام عطایم کن زان باده ریحانی
طوفان بلا گردد هر قطره بدامانم / هر گاه کند اشکم رو جانب طغیانی
هرچند خطا کارم امید عطا دارم / بو نامه اعمالم سرنامه عصیانی
صد بار خجل گشتم در محفل دانایان / زان کار که خود کردم برخواهش نادانی
زان کار که خود کردم بی مصلحت یاران / صد بار زدم غوطه در آب پشیمانی
بودم چه و باشم چه حالا چیم آهی فی / از من تو اگر گوئی دعوای خدادانی
حوران تو چیر اند انسان تو مستانی / ای شک ملائک گوی حور تو که انسانی
چون جمع شود خاطر شیدائی پریشانرا / چون زلف تو بر یاران ذاتی است پریشانی
مجنون بت سلکه گردید علی ایرا / صد پاره شده از دستم دامان سلیمانی

١٢٢٢
ای من گدا کویت بر من تو بادشاهی / باشم تباه جورت بس از که دادخواهی
با آنکه عاقلی تو پس از چه غافلی تو / آیا نگفته پیشت کس حال من کماهی
از عارض تو گردم در اصفها جو مرات / دشمن ز گیسوانت کرده است روسیاهی
صبح وصال گشته از روشن روی تو / شام فراق برده از زلف تو سیاهی
از دیگران شهادت حاجت نشست آری / گر عضو عضو بردم بر جرم خود گواهی
کجبازی زمانه بار است باز باشد / شد راست سر تو ای یار کجکلاهی

اعجاز حسن جانان از خط دلب عیان شد
پوشیده است شعله ملبوس سبز کاهی
داغ غم تو جانان نگذاشت هیچ شبی را
دارم گواه دعوی از ماه تا بماهی
ما را پناه از غم شاید نشد مقدر
با آنکه در زمانه ایجان جهان پناهی
باشند اهل عصیان بیرون ز خویش بی خویش
سرکرده ام در ایشان یعنی همه در مناهی

آهو بدشت رفتند از شرم او علیا
ختم است بر تبسم او صاف خوشنگاهی

۱۲۲۳
نثار بر خنده آن رشک مهر حیرانی
فدای زلف تو ای داغ مهر پریشانی
نثار بر قدت ای مهر سرو بستانی
فدای عارضت ای مه گل گلستانی
چگونه نیست بجز این ای تجسم نورانی
که بر لباس تو دارم گمان عریانی
بفکر باش لب ساز حیات روحانی
هزار ساله نداری حیات جسمانی
چه عذر میکنی ایدل ز دست رفته
بجرم کرده و ناکرده کن پشیمانی
تمام حاصل عمرت بخاکساری ده
که خرمنی نبری تا نه دانه افشانی
جفا شکستن تو از حد عهد بیرون است
هر آنچه گویمت از وی هزار چندانی
هزار دل بکف آری مرو رشته الفت
مثال رشته تسبیح زاهد فانی
گذشت آب بسر رشک از سهم هزاران بار
ولیک آب زده شد نه خط پیشانی
زکشت چونکنی جمع خرمن گندم
بیاد دار ز من ایکه طلبه سیرانی
زدست خلقت شهرم زبسکه گریزان
چو سیل کردم ازینجائی رو بویرانی
نشان سجده شود قشقه بر جبین نیاز
به بتکده چو کنم دعوی مسلمانی

علی چو حافظ تیر از گفته آن بت را
چه قامتی که ز سرتا قدم همه جانی

۱۲۲۴
بیا که از زخم آئینه برد حیرانی
هنوز که زلف تو عالم پر پریشانی
کنون دهد بگدایان کلاه سلطانی
هما که کرد ز رخسار ذات عکس ثانی
کنون گذشت حکایات ماه کنعانی
خلاف گوست زلیخا تو یوسف ثانی

هزار پرده کشد بر رخ تو عریانی
که کرده اند ز شرمی ترا نگهبانی
بدل خیال بتان لب گزیدن گریانی
چه حاصلست زبدالشیخ سبحه گردانی
هزار حمد خدا میکنم هزار ثنا
که آفریده بریرو بنوع انسانی
دمی بیاد خدا هم نشین و دل یکتا
شبانه روز چه مشغول کار شیطانی
چه احتیاج نگار است حسن ذاتی را
که داد نقش بطاوس خوب میدانی
ترا که حسن خدا داده است همه زیب
چه احتیاج مه من سرمه صفاهانی
هزار روی بدیدم چو آئینه باسید
که حاصلش بکفش نیست غیر حیرانی
صنم چه تنگ دل و یار من چه سنگدل است
چه خوش بود بت هندی قبای ایرانی
بدخت رز نظرم بود زین شدم کافر
که باده تر نکند دامن مسلمانی
ز بوریای تو بوی ریا مشام دماغ
برای خویش تو زاهد چه پاکدامانی
بجای دنبه مرا ذبح کن چو خصم آید و ست
که عید ذبح کنم جا عید قربانی
عنایت و کرم و لطف او دست بنده
کجا من و شه خوبان کجا چه مهمانی

علی به حافظ شیراز گفته آن بت را
چه صورتی که بهیچ آدمی نمیمانی -

۱۲۲۵
دوش ای گل امیدامان که بودی
در دم بجگر بود تو درمان که بودی
چون باده کشی آب هندا بود حرامم
دوش ای ستم ایجاد تو مهمان که بودی
بی تو شب من شد تیره از روز رقیبان
ای گوی مرادم تو بچوگان که بودی
بد خوابی من نیز ندیده رخ پاکت
ای دولت بیدار بفرمان که بودی
سوز دل من تا دل شب سوخت تنم را
ای شعله رخم شمع شبستان که بودی
ما را چو چراغی بجگر داده داغی
ایوای تو روغن ز بی نان که بودی
شب بود و غم زلف تو بی سر و سامان
ای یار تو میر سر و سامان که بودی
چون فاخته کردیم سحرگاه بکوکو
ای رشک چمن سرو خرامان که بودی
بود دم بجگر داغ چو ما بشب ماه
ای مهر درخشان تو چراغان که بودی
جانم زخم و رنج بدل سوخت جگر را
تو مایه عیش و طرب جان که بودی
زخم دلم از خویش نمک ریخت چو اخگر
تو مرهم زخم دل بریان که بودی

۱ چوبی دراز آهن زده که بدان بواسطه جفت گاو زمین را شگافند بهندی آنرا هل گویند ۱۲ از برهان -

در چاه غم افتاده دلم بود چو یوسف
تعبیر پی خواب پریشان که بودی

از جور تو فریاد علی تا بفلک رفت
تو داد گر و عمرو سلطان که بودی

۱۲۲۶
در بهاران سوی می گر تو نه مائل باشی
بهتر از زندگیت آنکه ته گل باشی
تا حسینان جهان را نه مقابل باشی
همه دانند که بر دعوی باطل باشی
سود و صد پند ترا نیست چو غافل باشی
یک نصیحت بس اگر زیرک و عاقل باشی
میتوان گفت که یکتا شده خلق بخلق
لیک آندم که بآئینه مقابل باشی
با خردمند شوی شیر و شکر غم نبود
فکر آنست هم صحبت جاهل باشی
عید قربان بود آنروز مرا زیر سپهر
که نمایند مرا قتل و تو قاتل باشی
طوق گردن نکنی دست بتان زنهار
که در آن روز جزا بسلاسل باشی
همچو پروانه ترا تا بکجائی جویم
ایکه پروانه صفت شمع محافل باشی
روز محشر من و تو من خدائی دارم
ایکه مغرور مناجات و وسائل باشی
باش چندی من و باده در میکده نیز
ایکه مشغول مواعیظ و مسائل باشی
کار عقبی بدل و دست بکار دنیا
همچو دیوار بیک سوی نه مائل باشی

همچو حافظ چه نشینی تو علیا برخیز
نوبهار است دران کوش که خوشدل باشی

۱۲۲۷
به که از لای می تا تو بخوشدلی باشی
حاصل زیست آنست که در گل باشی
چون نه تدبیر به تقدیر تو مائل باشی
دست در گردن مطلوب حمائل باشی
گر بی کشت عمل دانه قابل باشی
هنر در همه روی زمین بسکه تو حاصل باشی
در پریشانی و مجنونی کونین بجان
خاطرم زلف تو باشد تو مراد دل باشی
تیغ دو شش همه تن گشته زبان گفت بمن
قسمتت کو که فدای سر قاتل باشی
تو قمر باشی و اختر دگران تو انگشت
که بخوبان جهان مه مقابل باشی
حاصل عمر بکف آور بیدل آن زن
دست در گردن آن حور شمائل باشی
حال هر عضو خودت روز قیامت دانی
غیر غیر است تو از خویش نه غافل باشی

۱ دُرد شراب ۱۲ از برهان و سراج -

زاهدا چند نفس با من و می هم چند
عاقبت با همان محو نوافل باشی
همچو خوبان نبود عمر وفادار بکس
عاقبت عمر مرا نیز تو حاصل باشی
نوش بس نوش می ناب که بنشین بست
هیچ دانی که بروز ته کهگل باشی
گر بدانی که بقا آب بقا را هم نیست
تشنه میری بلب خشک و بساحل باشی
شکوه کردن ز مقدر بخلائق بیجا است
میدهند هر آن شی که تو قابل باشی
ماه چرخ است بنقصان و کمال و بالعکس
تو همانی که بیکره مه کامل باشی
حیف باشد که فراموش کنی اجل را
با چنین هوش و خرد در سر عاجل باشی
گر خدا ایست بهمان و کمان و زر و ملک
ای خوشا وقت که سائل بی سائل باشی
ملک و مال و زن و فرزند همه سنگ رهند
پای بند چو کشتی های بمنزل باشی
خواه در عیش کنی عمر بسر خواه برنج
حاصل زیستن آنست که در گل باشی
یا الهی تو بس فضل تو دارم امید
بیش از آن روز که آنروز تو عادل باشی
صائبا فکر علی نیز ببین تا بکجای
پخته مشقی خود اندیشه باطل باشی

۱۲۲۸
آه شد خانه زنبور دل از تیر کسی
شد جگر نیز دو صد پاره بشمشیر کسی
فاتحه خواند سر قبر من و زنده شدم
بود انفاس مسیحا دم تقریر کسی
رفتم از بهر شکاری که شکاری گشتم
صید گشته دل من در ته نخجیر کسی
باید از زلف گرهگیر بتان زنجیرم
کرد دیوانه مرا طوق گلوگیر کسی
همچو تصویر شدم با همه تن حیرانی
کرد آئینه مرا دیدن تصویر کسی
زخم خوردند و نمردند رقیبان زنهار
زخم من به نشد از مرهم تدبیر کسی
مشکلی نیست که آسان نشود از غیبی
عقده ام وا نشد از ناخن تدبیر کسی
سیر در کوی بتان خواب بهشت است چه خوش
زاهدا جامع تو نیست بجاگیر کسی
ناله های دل من سوخت مرا چون نی
شد مرا ابر بلا زلف گرهگیر کسی
غبغب و زلف بتان کرد مرا دیوانه
طوق گردن ز کسی پای ز زنجیر کسی
همچو برقی که برد مرغ چمن را زچمن
میبرد دل ز کفم جلوه تنویر کسی
بشکستند جهانی بجهان صد کز لک
رقمی حک نشد از دفتر تقدیر کسی
همچو کشتی بسر راه علی جاندادم
ناگهان سینه من شد هدف تیر کسی

1229
زد به پهلوی من خسته جگر تیر کسی
همچو گل گرد کسان از تیغ نگه سینه فگار
طوق در گردنم انداخت کس از حلقهٔ زر
سر چشمهٔ از خندهٔ پیوست کسم برق آسا
بسملم کرد کس از تیغ تغافل دردا
مرغ جان زار از خطا سبزهٔ کسی دام افگند
کس چو جان ره نمود خوار ز سیلم دارد
در غم هجر کسی اشک فشانم چو سحاب
کس تن پیوست من همچو بدن جان یک قالب
همچو نرگس نانم چشم کسی خوابم نیست
کس چو تو خط خو کرد رقم نامهٔ شوق
بسکه در کشمکش عشق بتان افتادم
پیر و مرشد کامل منم از روز الست
غنچه لب با غزل سرا ز لطف آن بیتی
نافه گشا قمر نیمای موی میان کیستی
بی تو شد از دست چشم تر خشک شده اغبر
دوخته ام پی نظر کنیم توهم نگر
تیغ بسر زدی مرا قاتل من بیا بیا
ابر کرم کرم نما غصه و کینه تا کجا
لب تو لب سید جان چشم شده اخوان
ای ز تو رونق چمن چشم تو آهوی ختن
رونق محفل که میوهٔ جان دل که
سحر تو میکشد دلم ز تو جفا همی کشم
وصف تو میکنم بیان
از تو دریچه چمن مرا غنچهٔ دل گشته دا

اگر دو زخمی سرو رخسار بشمشیر کسی
گرد چون غنچه دلم تنگ ته تقریر کسی
گرد از کوچه خود پای بزنجیر کسی
گرد از جلوهٔ رخسار چو تصویر کسی
اگر از خنجر غم ذبح چو نخجیر کسی
گرد بر کشور دل دعوی جهانگیر کسی
پیشم آید چو گل تازه به توقیر کسی
خنده بر خواب زده از پی تعبیر کسی
روز عیدم نشده نیز بغلگیر کسی
عقده در کار زد از زلف گرهگیر کسی
نفرستاد جواب خط و تحریر کسی
نتوانست بدل کردن تقدیر کسی
جز علیم بجهان نیست علی بهرسری
ماه لقا کرشمه زا میوهٔ جان کیستی
سرو قدا چمن فضا غنچه دهان کیستی
آه عاشقان لب بر رونق جان کیستی
سوخته دلم به برق جهان میستی
کینظرم رخت نما راحت جان کیستی
جبین بجبین چو موج آب روان کیستی
میشوم از تو بی نشان نام و نشان کیستی
گاه تو در کشتی من میوهٔ خوان کیستی
صورت آب گل که گوهر کان کیستی
ایکه فدای تو شوم لطف بیان کیستی
ای فلک رفیع شان نعمت شایان کیستی
بخت بدا بگو با خواب گران کیستی

خاقنی غلام تو مست علی ز بهام تو
جام می بده یا روح روان کیستی

1231
داغ جنون بشقت دارم ز بسکه تا چه
ای آنکه بر سر تو در ملک حسن تاجی
باید که چشم عرفان جسم خود کشائی
از استخوان تمام شق باید کشا بپای
یا صبح آن شب یاد از رو نه حشر
بر خاک کوی خوبان بستر دایم بستر
ای دل جواب نامه دانی جواب نامه
باشد اگر مسیحا آخر شفا نیابم

باید نه ماکت سنت یک بدیم خراجی
ما ایم چون رعایا ز سر دهیم باجی
در جا رضد که داده بیگونه امتزاجی
ای آنکه سر بسر داری تهمت دان عاجی
کان شعر و بر دیم روشن کند سراجی
واعظ ببین جنت ما را چه احتیاجی
آنجا که قتل واحد صد دیده فته راجی
جز یار کس نداند در دم علاجی

در سینه ام علیا دل بسکه نیک تنگ است
یارب چگونه سازم با یار بد مزاجی

1232
از شب چراغ دارم در مفلسی چراغی
آخر فلاکت ما شان فلک بیاد
سیر چمن نمودن یار خوشتن نباشد
چشم سیاه مستی کرده سیاه ستم
در کوچه های خوبان در داکه گم شده دل
عشقت به حمله کارم بیکار کرد اکنون
آکشته ام بسینه تخم محبت او
یا از سرم کشیده بردم چو سبز بالش

دانی چه شجراغی یعنی سحر داغی
داریم همچو ماهش از داغ ازو چراغی
جز داغ دل بدستم لاله زنده باغی
اکنون نماند ساقی در سر سر ایاغی
از ماه تا بماهی داده کس سراغی
دارم هزار فکر وصلت در از فراغی
در مرغزار عالم سیرم ز سیر باغی
یارب چگونه سازم با بر فلک دماغی

شعرم علی که خواند قدر رطم علی که داند
بلبل ز باغ رفته جایش گرفته زاغی

1233
ای از تو من بهجر تو دارم شکایتی
ای از لب تو گفته عیسی حکایتی
صل علی بر آل محمد بر جمال

وقت غضب ز رحم تو خواهم حمایتی
دی از زلف تو کرده موسی روایتی
باشد کتاب حسن ز زین رخ کنایتی

آب حرام پیر مغان ناکنی حلال
آتش هزار ساله ز آهم عبارت است
خواهم که نامه نبویسم ابو دوست
در زیر آسمان چه بود در آن عاشقان
یک بوسه میدهی و کشتی ز رخ زسو
خال و لبت حنا و جبین عارض خطت
یار از چشم غیظ و غضبیت شعله زد
هر چند نیست در کف من سنگر زره
واعظ چرا دماغ مرا میخوری بغنجا
نار جحیم سرد شد از آب دیده ام
دا حیف ساقیا نرسی شیشه هم مرا
پیش بتان چه گریه نمائی دلا بجیر
لا تقنطوا است سنگ ره یا بین لعفو

تسنیم اگر نیافت روایت رایتی
وز کوه قاف خواب گرانت کنایتی
چون کلک خود دگر به نمایم بدایتی
جور ترا نیافت زمانه نهایتی
از هجر رخ هزار نسازد کفایتی
زین مصحف است قابل بوسه آیتی
میدانستیم چشم چه لطف و عنایتی
بخشی چو بوسه ام تو بخشم ولایتی
تعمیل حکم بر من بر تو هدایتی
رو رخ چها نکرد ز سوزم شکایتی
در حق مفلسان ننمائی عنایتی
آب بقا بسنگ ندارد سرایتی
اظهار عفو نیست بغیر از جنایتی

مانند حافظ است علی خاک پای تو
ای روضهٔ بهشت ز کویت حکایتی

1234
جوش آورد جنون بسعت صحرا مدد
میکند وقت نظر های نگه لغزشها
میکند جلوه بهر بهفت تو خود را
میروم از ستم و لطف تو ای جهان
دم بتو بوده ام از دوستی نادان
عاشق از دار فنا رفته بالشیم مرهم

ای لب بادشت دی از گیاه مدد
مرد لمعه رخسار مصفا مدد
رشک بر قامت کسی چشم تماشا مدد
مسلم عهد تو ام ابنت سا مدد
پیش تو آمدم از دشمن دانا مدد
از پی زیستن اعجاز مسیحا مدد

ابر غم بر سر شوریده ام آورد هجوم
دوستدار تو از دشمن ادا با شد
ساقیا بحر کرم شو خم صهبا مدد
آخر کار نگر دیدهٔ بینا مدد

چشم فتان کسی فتنهٔ عالم گردید
بهر تسکین علی نرگس شهلا مدد

1235
جان بلب آمده را روح تمنا مدد
عارض سرو قدم گل بجهان شگفته
ساقیا باده و نظر بازی یک شوخ هم بر
گردن یار بآفاق جهان شور انداخت
مرغ دل را سر دیوار پریدن هوس است
کفر را ملت اسلام نباشد منظور
عشق هم رتبه دارد که بگذرد دلبر
نقد ایمان مرا دزد حنا خواهد برد

وقت اعجاز نمائی است مسیحا مدد
دل بشو آمده بلبل شیدا مدد
باده و پیمانه و یک شیشه صهبا مدد
دل فغان میکند اقلقم مینا مدد
بال پر از مرهم سینه تمنا مدد
با بتان کار من افتاده خدایا مدد
عشق بر تو ام از لب زلیخا مدد
گر نیاید دل من از ید بیضا مدد

یا علی مشکل من باز گشا بهر نبی
هست در کار بهر کار نه مولا مدد

1236
ای محو خود آرائی از ما خبری داری
زین برق که میتابد ای پیر فلک دایم
در تلخی دشنامت شیرینی جان یابم
ای پیر فلک بس من چه جور و ستم تا کی
هان باده خورم باده هان شیشه بگیر
گه میرم و گه میرم گه زنده شوم زنده
ای پیر فلک ... شاید تو همین کیشه
در راه سیه یار دیدست ندامت
کن هر چه دلت خواهد الا نه تو نیز یم
مسیحا بنه دجانان در بزم تو جا خصم
بوسیدم و بوسیدم میدیدم میدیدم

شاید که تو هم جانان بر خود نظری داری
شاید که تو در پرده چاه و نظری داری
شاید که لب جانان را گنج شکر داری
شاید که تو لا علمی از داد گری داری
آخر تو چرا کوثر دامان تری داری
تا بر سر خاک من رندی گذری داری
گر مهر و هلال خود تیغ و سپری داری
ای طایر ... تا بال و پری داری
این غصه و این کینه هم باد گری داری
آخر نه مسیحا با خویش خبری داری
لب ... شکر داری ... رخ چون قمری داری

۱ تا ناز ۱۲ از منتخب ۲ انچه ز نقد باشد و نیز یا نه بعید و عده ادای آن کرده باشند ۱۲ از منتخب ۳ گناه کردن ۱۲ از منتخب و صراح ۴ کنایه از زینت زبان و آن صفت آرایش است ۱۲ از برهان و بهار عجم ۵ تازگی ۱۲ از منتخب و برهان ۶ یافتن مطلب یا مراد ۱۲ از منتخب و صراح

ای پیر فلک بشکست آئینه صفت دل ما / در دامن خود آیا آئینه گری داری
ای زاهد صد ساله خشکیده لب و مغزت / باید سر خمخانه این خشک سری داری

اشعار تو شیرین تر از شیرهٔ جان دیدم / شاید که علی خامه از نیشکری داری

۱۲۳۷
نثار رخ مه تابان که سیما دگر داری / فدای یا صنوبرها که بالا دگر داری
اگر دو دالب لعلت دو دشنام هم باری / دهان بسته نگشاید معمای دگر داری
گهی چون سرو سبزی گهی چون مهر پرنور / بهر رنگی که می بینم تماشای دگر داری
دهان داری بجا مهر بر فرمان سلطانی / برین جاگیر حسن خویشتن تمغای دگر داری
ز هر بیت شوماری کنی گر دعوی موسی / چه از دزد حنا در دست بیضای دگر داری
نثار قامت پاکت نهال نرگس جنت / چه از چشم خمار آلود شهلای دگر داری
کمر بستی پی قتلم میانت یافته شهرت / ولیکن از دهان خود معمای دگر داری
چو تیری در دلم آید چو تیغی بر سرم افتد / تو ای طفل معلم کش الف با دگر داری
تعشق کی برنگ پوست مغز آن شود حاصل / تو از خورشید سیمایان ادا ها دگر داری
چه نسبت با شما باشد مرا ای مجنون تو / تو سلمی دگر داری تو لیلای دگر داری
تو گوئی قم باذنی و مسیحا قم باذن الله / تو اعجاز دگر داری تو دعوای دگر داری

علی مفهوم میگردد ز چشم و بینی و ابرو / تو بر لوح کتاب حسن طغرای دگر داری

۱۲۳۸
بهر زلف تو با جانباز سودا عجب داری / بهر چشمیت تو با هر از اداها عجب داری
بروی عکس آئینه نظرها عجب داری / ز خود بر خود تو هم شاید که شیدا عجب داری
غبارم را ز دامان فشاندی آه ای ظالم / بحال خاکساران هم ستمها عجب داری
رقیبان را نمودی ذبح اول آنگه دگر زدم / بمن ای قاتل عالم جفاها عجب داری
تماشای سیر تا روز قیامت گر خورم سیم / ز رخسارت نمک آمیز جلوا عجب داری
سکندر صورت عکست گرفته حیرتم / نمی بینی بس آئینه شیدا عجب داری
شدی انگشت حیرت ها درون هر آئینه / فریب زلف خود خوردی که سودا عجب داری
تب فرقت جدا گردید چون صلعت شکر / ز عناب لب شیرین مداوا عجب داری

ندیدم در زمین و آسمان تشبیه اعضایت / ز مصنوعات این عالم سراپا عجب داری
چه باشد نور خورشید چه باشد جام جمشید / کجا رویت کجا چشمت که اعضا عجب داری
مسیحا بر فلک شد جانب او از خاطرها / چو دل در سینه ها باشی تو ما دا عجب داری

علی مفهوم میگردد ز چشم و بینی و ابرو / سر لوح کتاب حسن طغرای عجب داری

۱۲۳۹
عازم قتل گهم باز نظر می آئی / بدگمانی که پی قتل دگر می آئی
میکند ذبح مرا خنجر حسرت اول / اگر کمر بسته پی قتل دگر می آئی
گاه در سینه ام آیا ر در جای دلم / یا چنین جلوه که در آئینه در آئی
گرد میگردم و بر دامن پاک تو رسم / تا کجائی نه درین راه گذر می آئی
من ز نا آشتی خویش پشیمان بودم / اینچه دانم صنما باز بشر می آئی
زادهٔ خاک گرانی بها چیرا نم / شاید آیار بگویم که بزر می آئی
ز رو زر هیچ ندادند مرا از در نخست / بشنوی زاریم از زود ببر می آئی
ور سر چلیپی دیدهٔ بینای نیست / ورنه ای دوست ز هر خیر نظر می آئی
زینت گوش ز درها بخیالت باشد / ایکه تو در نظم زیب گهر می آئی
عقدهٔ کار که امروز گشایش گیرد / جانب قتل گهم بسته کمر می آئی
دشمنی در همه عالم چه عیان گردید / دانم ای دوست تو در دو قمر می آئی
باز برگشتگی بخت بمن رخ کرده / دانم امروز نه برگشته نظر می آئی
ماه اینگونه نیاید گهی از ابر برون / بهر باد آ که تو از خانه بدر می آئی

همچو صائب چه علی از تو برومند شود / نه بزاری نه بزر در ره نه بزر می آئی

۱۲۴۰
بهر تفریح سر بام چو بر می آئی / جای خورشید سر چرخ نظر می آئی
وعدهٔ شام کنی باز نیائی همه شب / صد غنیمت شمرم گر به سحر می آئی
پنجه عشق چه باز و رکشد دامن حسن / باز دانم نه اگر باز ببر می آئی
کار من قتل شدن بود که قاتل بودن / جانم از چه به شمشیر و سپر می آئی

۱۔ یعنی بجائے برگشتن یعنی خانه خود ۱۲ از منتخب۔

بدر اینگونه نیاید برون از بام افق / با چنین نور که از خانه بدر می آئی
تو جمال ملکی یافته روز الست / خود بشر گشته آخر که به بشر می آئی
بر در غرفه تماشا به تماشای تو رفت / آخر ای صید تو در دام هنر می آئی
درد دل شد همه درمان ز کرم بخشی تو / بر سر رحم سوی خسته جگر می آئی
پیش رخسار تو باشد چه فروغ شمع / تو که غالب بسر نور سحر می آئی
نخل امید همه قطع شده بر بالیش / سوی عشاق چو در دست تبر می آئی
تا کجائی ملک الموت بود منتظرت / بحر خوبی بر دم یا تو مگر می آئی

حالت نزع رسید است و علی منتظر است / می رود وقت ز دستت نه اگر می آئی

۱۲۴۱
گشتیم هر دیار و ندیدیم خوش دلی / دریا روان بدامن و لب خشک ساحلی
از گریه ام که تر شده دامان هر زلی / باید گل مراد بر آید ازین گلی
بیرحمیش چه عرض نمایم دو دستان / کز لب نداد بوسه جان داد سائلی
تیغ دو چشم دوست چها کرده حال سینه / یک دل فتاده است میان دو قاتلی
سلک گهر چه میکنی ای دست یار دوش / رسید بگردن تو ز دستم حمائلی
گلیجا هلال و ماه تمام است ده عجب / زلفت بود هلال و رخت ماه کاملی
از صد هزار جاهل ناخوانده هم نیست / یارب تو بپناه ز یک خوانده جاهلی
در بحر و بر چو جان به تنم جلوه گر توئی / واحسرتا که پرده چشم است حائلی

پیراهنم ز دست جنون پاره پاره شد / اکنون علی مگوی که نخلی است فاضلی

۱۲۴۲
بود شبنم به گل یا ابر رحمت خوی / نهال طور سینا یا قدی
پیاپی نوش و بیم نیش منمای / حسابی بر مگیر از بهمن و دی
سوی ذن می برد هوشم شب وصل / که می میرم سحر از نعره حی
بده جامی که گویم با تو ساقی / که جم کی بود و کی کاؤس و کی کی
کر سفر ما با پیمانه ساقی / لگد زن بر مزار حاتم طی
دمی با تو حیات جاودانی است / ز آب خضر به جامی پر از می
نداد ش هیچ تسکین هیچ لفظ / به مسجد هم در آمد سائل می
کی امید بقا دارم ازین چرخ / نمانده در جهان کاؤس و نی کی
بده ساقی چو آب زندگانی / نمیدانی من الماء کل شیء حی
گر این لخت های دل که دارم / چه نامی از سخا باقی است بر طی

زبان در کش علیا همچو حافظ / حدیث بی زبانی بشنو از نی

۱۲۴۳
کشیدم آنچنان ساغر پیاپی / که از می باشدم خون در رگ و پی
پر آب زندگی کن ساغر می / دم عیسی عنایت از پی نی
بیا ساقی و ده یک جام پر می / که شهرت از سخاوت یافته طی
ز دست خود بپرور بیره پایان / که از شکل رقیبان کرده ام قی
کرم را یاد دارد دشمن و دوست / کسی هم طی نکرده دفتر طی
رسائی نیست تا دامان آنمه / چنان باشد غبارم ناتوان ہی
شهادت یافتم از دست گلرد / رقیب روسیه همی بود در پی
بخورشید و قمر تا چند چشمک / بروی خاکساران هم نظر ای
بود صد داغ غم در عشق او دل / علاج آخر حکمت بود کی
عجب دریای فیض و لطف جاری است / ز بخشش زنده باشد حاتم طی
ازین کو نیست رفتن گر بود خلد / بدست خویشتن زین میزنم پی

عمر گشته حسین را دا علیا / نشد مرد و دیکن حاکم ری

۱۲۴۴
ز خوان غیریان خود زن زدل خون خود زخم او / و زین زهری که دارم در عزیزان مرد نم او
ز بس مغز سرم زانچو ز دو غط مسجد / به میخانه ازینجا جان سلامت برد نم او
بیا بر من ستم کن گر نداری هیچ کار اینجا / که از خوشی کرد و دشمن بود آزرده نم او

۱۔ نام ماه شمسی آمدن آفتاب است در برج دلو یا بعیاس ماه هندی باندک تفاوت مطابقت دارد ۱۲ از رشیدی و لطائف ۲۔ نام ماه دو آن مدت ماندن آفتاب

۱۔ جلا اشیا از آب زنده میباشد ۱۲ مؤلف۔

بسی گشتم بشالگرد و بادیه اکنون چو سرو باغ یاد رکو اد افشردم ادی
ازان رو مهاکه در مرده دلی امرانی دام کنون خود را میان مردگان بشمردم ادی
دلا شد نامهٔ اعمال ها از جهد فرزندان سیا سزد گر کنون دامان تر افشردم ادی
ز نقش زرکش اطلس که باشد بر سر اطلس بخاک کوی جانان بوریا گستردم ادی
ندارم در جهو طاعت اطاعت میکنم زاهد امور خود ولیکن با خدا بسپردم ادی

۱۲۴۵ نمی بینم علی بوی وفا از کس نغانی کو
بگریه روی در دیوار خویش آوردم ادی

ای بیخبر از عاشق از خود خبری داری آئینه بکف گیری بر من نظری داری
با اهل غرض صلا رازی نکتی افشا کاین یکجهتی باشد تا آنکه زری داری
ای بیکت عهد واز ما هم گوی سلام او را تا کی بری این دفتر کز بار خبری داری
ای عاشق شیدا با صبر و شکیبائی مرگ است علاج تو در جگری داری
جز عیب بمنزلت نفع دیگر خبری یکبار بنه سر کس گر صد هنری داری
ای چشم تو چون نرگس نا دیده زرخت نرگس زلفت سیه ماری چون کمری داری
میسوزم و میسازم چون شمع بعشق تو آیا سر حال من تو نیز سری داری
جز داغ نشد حاصل از لاله زران خیال از سر قدان ابوا چشم تمری داری
ای آنکه زدی خنده بر صورت ناموزون باید نظر اغافل بر کوزه گری داری

۱۲۴۶ با طالب جنت گو آتش بجهنم بو
صد شکر علیا تو این چشم تری داری

ای یار لب لعلت از لعل مذاب اولی آنگونه که دندانت از در خوشاب اولی
گو دیدکه تراجانان رویت نقاب اولی آری بو ماهی در زیر سحاب اولی
سنے باده نه پیمانه نی نقل درین مجلس واعظ که کنی واعظ با چنگ و رباب اولی
در کار بد باید بسیار درنگ از بس در کار نکو دلدار از بسکه شتاب اولی
باشد اگر این خوبی در عالم محبوبی از مه بسحاب اندر رویت نقاب اولی

۵۱ گداخته شده ۱۲ از کشف و برهان -
۵۲ حیوانات که بران سوار شوند و بار بندد ۱۲ از منتخب -

غم نیست درین عالم تو نیست مراد دل زین یک شب هجر تو شد روز حساب اولی
از مردم نامردم گویم که دواب اولی چون مردم خوش لهجه باشد ز غراب اولی
بزنت چو فتند یادم تر قند دل ناشادم کاین ناله و فریادم با چنگ و رباب اولی
با بخت گران خوابم کی رطل گران نابم کاین حال خراب آخر از باده خراب اولی
گاهے زنی با بیت بردند شیدا زین چشم عنایت آن مستیم رکاب اولی
از خاک سر کویش هرگز نتوانم رفت بر مصلحت وقتی هان یا تراب اولی
صندلی کامل بیری دیدیم دم آخر هر کار بد و بهتر در عهد شباب اولی
با نامه ما تا کی پرواز کند بوتر این دفتر لا حاصل بر بال عقاب اولی

۱۲۴۷ حافظ بعلی می زن تا چند سخن سنجی
وین دفتر بیمعنے غرق مے ناب اولی

ای یار نگاه تو از برق بتاب اولی وین زلف سیاه تو از تیره سحاب اولی
ای بوی رخ و زلفت از مشک و گلاب اولی وی شیوه و عتاب تو از جنگ و رباب اولی
زلف تو بود ماری از خلد برین آرے بوی عرق رویت از بوی گلاب اولی
تیری که زدی سیوم زد او به دشمن را جانانه خطا کردی دیدم ز صواب اولی
تمثیل ثبات ما هر چند بود صدها از هر چه که می بینیم حشمت حباب اولی
ای قاصد آتش پا چون باد زد در برا هر گونه روی بهتر الا یه شتاب اولی
از ملک ستانی یا لیلی دورانی مجنون تو بقیم بهتر آواره خطاب اولی
ای ماه نکو روئی بهمیر جفا جوئی جز چشم تو اجانان هر فتنه بخواب اولی
دریاید در دندان هر گاه شوم گریان از گوهر خوش آبی این چشم پر آب اولی
صد پرده چه پیسازد یک شوخ چو منی دیدیم طبیعت را پرده حجاب اولی
چون عهد وفا دشمن هر بتی نامی است فرصت چو دهد دستی هر کار شتاب اولی
از زیست اجل بهتر زین شام مکن گو خبر زین شام فراق تو آن صبح حساب اولی

۱۲۴۸ از گفتن خوش شعرها از ام علی خجلت
کی از غزل حافظ گفتیم جواب اولی

مرحبا آشنه لولاک قریشی لقبی مرحبا آمده افلاک رسول عربی

مرحبا از تو اسرا ام همه رونق کرنیا رفت مرحبا ای ایجاد دو عالم سببی
مرحبا مرحبا آباد شهر دو جهان مرحبا مرحبا اسید عالی نسبی
ماه کنعان ز رخت آئینه حیران است وه چه حسن است خدا داد بدین بو العجبی
نور ظاهر شده موسی سر طور افتاده در دلت بود ز حق شوق زیارت طلبی
کس نزد حرف سر داعیه آیاد سه لفظ امرأ القیس زبس بود بر پیش تو غبی
ار گلزار طفیل تو شده بهر خلیل ای شهنشاه جهان هاشمی مطلبی
نام تضیم بهجر تو دوا میخواهیم آمده سوی تو عیسی پی درمان طلبی
تشنه لب از پی دیدار تو باشیم شاها انفروشیم عوض آب بقا تشنه لبی

۱۲۴۹ وه چه خوش گفت علی قدسی پاکیزه کلام
بتقا میکه رسیدی نه رسد هیچ نبی

ای سکون مکان هاشمی و مطلبی وی شه هر دو جهان چه عجب خوش لقبی
نگلین حسن تو باشد نمک و ندگیم ایکه نامت لب پیر و جوان اشت و صبی
نیست حاجت که حمل جمله کسان سپه اند غیر از خاک درت کف من نیست ترابی
میکشد نار جهنم طرف خود شاها سوی جنت نکشد هیچ کسیم غیر نبی
باعث عفو معاصی و نجاتم نشود آخر از رحمت حق بهر جودم سببی
امتی امتی ار لب تو روز قیام جز به نفسی نزند هر دگر هیچ نبی

۱۲۵۰ سوے ما هر دو کنی یک نظر از بهر علی
ای بقربان سرت جان من و جان ابی

مرحبا آشنه کونین رسول عربی مرحبا آمده دارین قرایشی لقبی

۵۳ نام شاعری که افصح شعراے عرب بوده است بعضے گویند که او هفت قصیده غرای خود نوشته بر در کعبه آویخته بود و گفتن جواب صلاے عام درداده در آن ایام آیهٔ کریمه قیل یا ارض ابلعی الخ نازل گشت بملاحظه این آیه کریمه شهره فصاحت امرأ القیس سپری گشت ۱۲ غیاث ۵۴ کودک که از شیر باز شده باشد ۱۲ منتخب و شرح نصاب ۵۵ بالفتح دانه وانچه از دو واشل دانه گولی بندد ۱۲ از منتخب -

ذره خاک در تست لم چون خورشید معدن گوهر نایابی و کان ذهبی
خاتم دست سلیمان ز کفت نگسی بود ختم شد بر تو رسالت تو نبی با فهری
می کشد نار جهنم سوے خود می بینم آنکسی را که از آن کس تو بغیظ و غضبی
روی پاک تو ندیدیم چو مهر درهم در دعاها بنبود هیچ ز نیم شبی
می کشیم باده بیاد نمک حسن رخت می شود سر که بمینا دل آب عنبی
از وجود تو نمود ست ملک عز عرب ور کلام تو فصیح است زبان عربی
لب من بسته شود گر ز کلامت خوانم الله الله چه فصیحی تو لیشه بر نطبی

سوی نارم که کشد باز علی سے بینم
روز محشر نکنم دگر شه زدامان نبی

۱۲۵۱ اکشته است با تیغ تغافل یار زنادا ستمگر زود رنجی باده نوشی نا مسلمانے
بحسن خویش مغرور بجو رخویش معذور نطلم خویش خندان بلطف خویش گریانے
زبانه نا خدا ترسی لبش ارام لبی که ناگاه هم لب آرد در روز آفت جانے
خدا را دوستان سیتی ز دست پای ستیے بصد گونه زمن دشمن کند دل را پشیمانے
جنون از جامه بیرون میکند رابجو شوقی اگر بینم براه کودکی پرسنگ دامانے
بس از مردن کرامات جنون افسانه گردد زچشم غول دارم بر لحد سر چراغانے
تماشاگاه عالم چون نگردد دیم زرد ز دیدار زرخش آئینه دارد چشم حیرانے
رقیب رو سیه چون بزم یار می بینم نمی شنوم که تا حال آن در فردوس شیطانے

چراغ بزم آزارم علی گر دست او دارم
چو گل چاک گریبانے چو شبنم چشم گریانے

۱۲۵۲ مرا یار یست آتش خو بد وستی تیغ عریانے بقامت شاخ طوبی با برخ رشک گلستانے
لبش برگ گل خندان کفش خوبی مرجانے قدش سرو خرامانی خدش مهر درخشانی
تبی غارتگر ایمان ستمگر آفت دوران به شوخی برق تابان بخوبی ماه تابانی
گل رنگین اسیر آتیغ بر دوشے تبسم ریز چون غنچه پریشان مو چو ریحانی

۵۵ زر سرخ ۱۲ از کنز
۵۶ نام ستاره است که آنرا سر غول نیز گویند ۱۲ از برهان -

دندان گهر لرزان کمان ابرو نگه جادو
ستم سازی نظربازی بصورت ملک سیرت
بخال هندوی کافر زلفی نافهٔ اذفر

چو عیسی بر لب جانبخش چو یوسف پاک دامانی
بساعد شاخ مرجانی برخ مرآت حیرانی
چها گردیده ام مضطر بوصل یار جانانی

علیا گر شود در بر مرا آن یار خوش منظر
فدا سازم بره جانی کنم ایثار ایمانی

۱۲۵۳

مرا یاریست عاشق کش ستم ایجاد خونریزی
ملک صورت ...

وفا دشمن جفا همدم پری پیکر فسون ...
سر و رسیدهٔ عالم سراپا آفت جانی

ای جان جانان علی خسرو بقربان نبی
هرچند وصفت میکنم لیکن ازان بالاتری

۱۲۵۶

ای دلبران را دلبری شک تا ...
آری ترا گویم پری لیکن ازان بالاتری

دارد شهر چون ... یعنی که آن ...
بس از غرور دلبری ...

...

پنهان ... ظاهرا
من دیگرم تو دیگری من دیگرم تو دیگری

خسرو علی گفت این غزل همچون کلامت بی‌بدل
تا کس نگوید بعد ازین من دیگرم تو دیگری

۱۲۵۷

ای آفتاب دلبری ...
در نوع انسان ... دل ...

دست تو ... تو ...
ای رشک حور ...

گل رعنا چمن پیرا صنوبر قد گل ...
چمن پیرا محبوبی گل نوبادهٔ خوبی
ندیدم همچو عیار ... سادهٔ پرکار

... خوش ... بشادی ...
بجو ... لطف ...
بمسجد رند ... میخانه مسلمانی

علی حال پریشانم ز استغنا ... حیرانم
مرا یاریست سنگین دل ستمگر ...

۱۲۵۵

در شبی آن مهربانم رو نمود کاشکی
در بر هم کردی ... بسی جمع جمعیت ... کاشکی
دشمنم ... کاشکی
جا خوابگاهت آن دلبر غنود کاشکی

اختر خوابیده ام در دیده می ساید نمک
شاید آن مه پاره هم آمد بکوی کامران
بازمی بینیم چه حیله میکند آن ماهرو
میکشد این ... که ... هر زانو شبی

آنکه پرسد از علی حال رقیبان یک بیک
شمهٔ صائب ز دردها شنودی کاشکی

۱۲۶۰

ای میر سامان علی این غصه بر جان علی
روزی بنجا گم بگذری روزی بنجا گم بگذری

۱۲۵۸

... دل برده جانی ... ایمان برد
فریاد ازین غارتگری فریاد ازین غارتگری

رو بما کرد جنون جوشش بهاران مدد
چاک چاک است قبا خنجر مژگان مدد

...

خاک کن جسم مرا خاک مرا جام شراب
نام زر نیست بکف بهر خریداری خلد
خبر من که بگیرد بجز از خیبرگیر

تا ... گردش دوران مدد
مدد دولت حب شه مردان مدد
مدد ای شیر خدا ای شه مردان مدد

علی مخلص صفت آمد بتنگ از شیونت اکنون
تو خواهی بعد ازین در باغ بودن با من ای قمری

۱۲۶۱

صائبا صبح وطن یاد نمود است علی
چشم دارم که کند شام غریبان مدد

۱۲۵۹

مبادا سر کشد سرو ز خاک مدفن ای قمری
در آغوشش نگر سازی ... ای قمری
نیاید ... ای قمری

قیامت سر بر آر باغ از شیون ای قمری
ندارد سر تو ... بر گردن ای قمری
که باشد حال ... ای قمری

یا ... خاکم کشودی کاشکی
خاک من در زیر پا ... بودی کاشکی

نداریم چشم امیدی بخواهم آید آن ماهم / تو داری چشم از دیدار جانان روشن ای قمری
نشد سرسبز کار ما از امید در گشتی / تو میداری که نخلی صد هزاران خرمن ای قمری
شود ستی تو یک انگشت حیرت لب بگیری / باغ آید اگر سرو خرامان من ای قمری
خزان خالک سیه کرده باغ عیش بلبل را / تو داری از گل امید ها پر دامن ای قمری
نمی باید تسلی گرچه دل از دیدن سرت / بزیر سایه اش خواهم ولیکن من ای قمری
چه حیرانم که پروانه چرا بر شمع شد قربان / تو در آغوش جانانی باز این شیون ای قمری
زبانیم بحمد الله که سرت سر بر آورده / تو یکبار من من بعد مردن هم تو نالی نیز ای قمری

علی آزاده باشد هم ز سرو خویش در احسان
ندارم چه تو طوق منتی در گردن ای قمری

۱۲۶۲

بامن ان ابرو نشستم یللّی / تیر مژگان گشته شستم یللّی
داد او دستی بدستم یللّی / تو بچون زلفش شکستم یللّی
گر ندانم تو چه هستی چیست غم / تو بدانی انچه هستم یللّی
گرچه گشتم خاک راهت نیست غم / بر سر و چشمت نشستم یللّی
سرخرو گشتم میان عاشقان / کن کش حنا بر پای بستم یللّی
زیر آب اشکم آمد ماهتاب / این بلندی یافت پستم یللّی
آستان می بوسدم مهر مبین / اوج افلاک است پستم یللّی
یللّی قبرم بزیر بام اوست / اوج افلاک است پستم یللّی
یللّی بی باده و ساقی مدام / همچو چشم یار مستم یللّی
نی بکف ساغر نه مینا در بغل / همچو چشم یار مستم یللّی
قطع از خود کرده پیوستم باو / چون حباب از خویش رستم یللّی

باده ام حب علی باشد علی
مست از روز الستم یللّی

۱۲۶۳

دل بزلف یار بستم یللّی / رشته سبحه گسستم یللّی

لـه بفتح اول و تشدید لام اول و کسر لام دوم و یای مجهول کلمه ایست که جوانان در هنگام نشاط گویند ۱۲ از مصطلحات۔

دربر آن بت نشستم یللّی / سد اسکندر شکستم یللّی
بوسه آن بت ببردم گوئیا / سد اسکندر شکستم یللّی
حال دل گفتم بدلبر گوئیا / نقش بر دیوار بستم یللّی
گرد گلفام بگلدام اسیر / یللّی از خویش رستم یللّی
گریه میکردم که یار آمد نظر / تا فلک چون برق جستم یللّی
همچو چشم ساقی بزم جمال / یللّی بی باده مستم یللّی
بار تکلیف عیادت میکشد / اینقدر بیمار هستم یللّی
بیکسی افزود قدر من که شد / پیر گردون سرپرستم یللّی
زان لب میگون کشیدم بوسه / بر پرستان شیشه بستم یللّی
شد دلم صد چاک من از مهر عشق / طره بر دستار بستم یللّی
بخت بیدار است این یا خواب خوش / دامن دلدار و دستم یللّی
گشتم او از مرگ چون دریا حباب / وه ز قید خویش رستم یللّی
غیر باشد تو بحال خویش مست / من بحال خویش مستم یللّی
روز محشر زنده باشم قاتلا / دامنت باشد بدستم یللّی

از برای یادگار خود علی
این غزل را نقش بستم یللّی

۱۲۶۴

حال خود با یار گفتم یللّی / همچو دشنامی شنفتم یللّی
دربر آن گل نشسته همچو خار / صد سبد گل واشگفتم یللّی
لیلة القدر است خلقی در نماز / من ببیار خویش خفتم یللّی
امشبم کرده وفا بی وعده یار / دولت دنیا است مفتم یللّی
کیمیائی زر بیفگندم بخاک / خاک کوی یار رفتم یللّی
همچو طفل نوبپای آمده / بر سر راهش بیفتم یللّی
دیده دشمن کجا و یار کو / هم ز خود او را نهفتم یللّی

نیست اشعار این غزل را ای علی
گو هر چند است سفتم یللّی

۱۲۶۵

برمن زیار دیده عنایت کماهی / کرده عدو بخلق شکایت کماهی
با آنکه سعی رفت بکار از خواص عام / ناکرده خصم ترک سعایت کماهی
ما آمدیم و باز بسوی عدم شدیم / الا نه منکشف شده غایت کماهی
آهم سری کشید و شده برق آسمان / عشقش بدل نمود سرایت کماهی
گمراه شد دلم بسر زلف مهوشان / واعظ نمود گرچه هدایت کماهی
گلبرگ و آب خضر لبت چه گفته اند / الا کسی نیافت کنایت کماهی
ما را بشکوه کردن کس نیست احتیاج / هان میکنیم عرض حکایت کماهی
ساقی ز خشک مغزی تر دامنی شیخ / ناکرده در زمانه روایت کماهی
جانان مرا ز چشم و رخ و لب بوسه داد / دلداده را نمود رعایت کماهی

داخل شدم بخلد علیا بروز حشر
کرده شفیع لیسکه حمایت کماهی

۱۲۶۶

چه سازم شکایت کما ینبغی / نکردی عنایت کما ینبغی
وجودم ز مهر عدم کرده اند / رسیدم بغایت کما ینبغی
ز آب بقا برگ گل زان دو لب / ندیدم کنایت کما ینبغی
رقیبم چه عیبت بغیبت نمود / نکردم شکایت کما ینبغی
چو خال رخش بوسه چیدیم مدام / نکرده کفایت کما ینبغی
برهمن ره کفر بر هم زده / نمودم هدایت کما ینبغی
کنند زهر مار و ز لفش هلاک / نکرده سرایت کما ینبغی
علاج مریض فراق از طبیب / نشد در هدایت کما ینبغی
بعشق بتان رایگان رفت جان / ندیدم نهایت کما ینبغی

ز شیخم علیا روایت نما
بدارم درایت کما ینبغی

۱۲۶۷

عشق او رواست و ناروائی حسن او بادشائی / عشق او رواست و نارسائی حسن او خودنمائی
حسن او خودستائی عشق او رواست و گدائی / حسن او بیوفائی عشق او رواست و جان فدائی
عشق او رواست و کوچه گردی عشق او رواست و سینه دردی / حسن او رواست خودفروشی حسن او رواست ویرانی
حسن او رواست کوچه بندی حسن او خودپسندی / عشق او رواست خاکساری عشق او رواست و جبهه سائی
یار و همه کرامت ما و همه ندامت / باشی تو تا قیامت آنکه جان ما ای
یار و همه سعادت ما و همه شقاوت / یار و همه کدورت ما و همه صفائی
یار و هزار خنده ما و هزار گریه / یار و هزار غمزه ما و غم جدائی
یار و هزار نازش ما و هزار خواهش / یار و هزار باده ما و برهنه پائی
گم کرده ام ره دل دور است بسکه منزل / ای خضر رهنمائی ای خضر رهنمائی
اینک اجل رسیده اینک اجل رسیده / وقت است اگر بیائی وقت است اگر بیائی

اتمام کن علیا دیوان خود که آخر
تا چند تراز خائی تا چند تراز خائی

تمام شد

لـه غمازی و بدگوئی ۱۲ از کشف و صراح
لـه سخن پوشیده و در اصطلاح چیزی را بچیزی تشبیه کرده اسم مشبه را مخفی داشتن تمام مشبه به ذکر ساختن ۱۲ از غ
لـه بمعنی اسپ تیز رفتار ۱۲ از برهان رشیدی۔

بسم الله الرحمن الرحیم

حصۂ دوم

ردیف الالف

۱

ای بنامت شهرت دیوان ما
حسب تعلیمت علو شان ما

واحد اخوان است دل از عدل تو
باد قربان بر رسولت جان ما

دائما مدح ولیت میکنم
ساقی کوثر شه مردان ما

آب میسازو جگر را بیم حشر
عفو کن از فضل خود عصیان ما

نی صلوة آمد زدست ما نه صوم
نی زکوة و خمس ایوا آن ما

نی شرف اندوز حج گشتیم حیف
نی جهاد امید در آوان ما

دستگیر ما علی باد اعلی
وای بر کردار پر خسران ما

۲

عشق روی تو شعله در دلها
روی حسن تو شمع محفلها

چشم دل بر گشا و بین روی
پرده چشمهاست حائلها

در تلاش تو ای پری رفتار
دیو با دیم گرد محملها

سنگ ره گشته گریه شادی
گل شده پیش یار منزلها

یار در سینه چشم طالب یار
بر لب بحر تشنه ساحلها

یار بدر و هلال عید صفت
جانب او بره انامله

ناخن فکر شد هزار هلال
وا نشد عقدهٔ ز مشکلها

شو نهانه بخاک چون دانه
خرمن آور بدست حاصلها

یار را گر نیامده در دل
که چها رفته است بر دلها

گل نمائی علی زمین ز سرشک
گل بر آید بود از این گلها

۳

ما ز یاد تو وجد ائیها
تو ز بیداد و بیوفائیها

تو ز مرآت و خود نمائیها
ما ز سجدات و جبهه سائیها

مرگ باشد کجا نیاید یار
آ بکی بخت آزمائیها

میچکد جای خوی ز عارض یار
بر خطش رنگ میرزائیها

یاد هر دوست گریه می آرد
چشم شد بحر آشنائیها

جلوهٔ روی او زجانم برد
سیده هم جان بدلربائیها

راستبازی نیاز شید الیش
یار رانا کج ادائیها

نرسد دست تا کف پایش
خاک بر فرق نارسائیها

میکنم وصف ساقی و باده
زاهد و لاف پارسائیها

بحر غم برد زورق و دارم
از خدا چشم ناخدائیها

سینهٔ من علی چو عارض اوست
همچو آئینه در صفائیها

یار باشد نور از سر تا بپا
چون شعاع مهر اندر شیشها

بی تو افغان میکنم همچون درا
می شگافد سینه ام را نالها

دیده ام از بسکه بد خود در جهان
جمله خوبان را ترا لا ریبها

خون عاشق زیر ره دیده روان
شد خجل در زیر پا رنگ حنا

چون صبا بوی تو برده در چمن
میکند گل جامهٔ خود را قبا

بس زده عشق حقیقی راه دل
خط سبزه گشته خضر رهنما

گشته ام خاشاک چین کوی تو
میتوانم گفت خود را کهربا

بر مزارم فاتحه خوان آمدی
بعد مردن یافت بیمارت شفا

آخرت باشد علی جای قیام
هست دنیا در رهش مهمانسرا

طوبی آمد قد تو جان علی
گر خرامی سوی ما طوبی لنا

۵

سینه چاکم همچو گل بی تو بتا
در فراقت داغ گشتم مه لقا

شوق دیدار تو اش برده زجا
قاصد آمد تا بمن رد بر قفا

رهروا از دل ز پهلو می بری
نقش الحب است این یا نقش پا

سیر کن صد چاک سینه همچو گل
باغ کشمیریم بی تو لعبتا

یکنظر امید از تو داشتم
ابر آسا گریه کردم جا بجا

تو سفر کردی و من گشتم غریب
رفتنت از جا مرا برده زجا

خاک گردیدم بر امید قدم
گو نمیسازی گذر بر خاک ما

همچو لاله سینه ام شد داغ داغ
بی تو اینگل گشته ام نعمان سرا

قطع کردی ابت از من دفعهٔ
چشم امیدی ندارم جز خدا

در دولت راهی ندارد هیچکس جدا
میکند خود را علی از خود خفا

۱ جرس ۱۲ مولف ۲ ای بی عیب ۱۲ مولف ۳ انچه بر آمی افظت گرد باغ و زراعت دیوار خانه از خار و چوب بند سازند بر آعدم دخول مردم غیر و حیوانات موذیه ۱۲ از غیاث ۴ قصر خورنق که نعمان بن منذر بنا کرده بود دیغا خوبی و نزهت و در آن قصر چمنی بود پر از لاله ها نعمانی که تبها سرخ باشند گویند که آنها

گر جدا سازی علی را سر بتیغ
به که سازی ز آستان خود جدا

۶

زلف تو لب بلاست ما را
عشقت اثر قضاست ما را

گو درد تو لا دواست ما را
وصل تو همه شفاست ما را

عیسی نتوان علاج ما کرد
بوسه ز لبت دواست ما را

صد ملک تتار می نیرزد
وز زلف تو بو بهاست ما را

بیدرد تو ما مریض گشتیم
خود درد تو لب دواست ما را

جز تیغ تو کس بسر نداریم
دیدار تو خونبهاست ما را

غم نیست تو گر نمی شناسی
داغ غمت آشناست ما را

آورد ز گیسوی تو بوئی
پیک کرمت صباست ما را

با مشک صفات زلف گردن
رائی است که بر خطاست ما را

سیر دو جهان بیک دل صاف
بی جام جهان نماست ما را

گشتیم ضعیف در فراقت
از آه رسا عصاست ما را

گر نیست بسر بشر نباشد
آخر نه بسر خداست ما را

بیداد ترا علی ننالد
داد از دل بیوفاست ما را

۷

ای رخت همچو آئینه بصفا
وز منت در دل این کدورتها

گم شد آرام و عیش از دل ما
همچو عیدی ز روز عاشورا

ای رخت همچو مهر نور فزا
تا بکی سوزیم بداغ جفا

تو و سیر چمن چه انصاف است
ما و کوه الم درین صحرا

بوسه از پا مرا نصیب نشد
دست بوس تو کرده برگ حنا

شوق دیدار تو زجا ایش برد
قاصد ما نکرد رد به قفا

مردم آخر نگفت حرف بخیر
در شفقت داشت یار گرچه شفا

۱ اگر بر سر من بشر خیر اندیشم نیست غمی ندارم زیرا که خدا یار و مددگار من است ۱۲ مولف
۲ بشخنین یعنی لب ۱۲ از غیاث

یوسف ما و مصر عیش مدام
ما و چاه هموم یا اسفا[۱]

نیست جز داغ همچو لاله تنم
سوختندم به هجر ماه لقا

شد طبیبم مریض در فکرم
نیست جز وصل تو علاج مرا

مرد جامی علی بعشق بتان
غفر الله ذنبه و عفی

خندهٔ[۲] تست گرچه برق بلا
در شگفت بغیمت هزار شفا

تا کنم جان و دل نثار ترا
بوی گیسوی او بیار صبا

سرمه در دیده ات چه جا کرده
عالمی را ست برق آفتها

گرچه صد شکوه میکنم از تو
تا رسیده بچرخ گشته دعا

پر صواب است بر جبینت چین
زلف را مشک گفته ام بخطا

وصف دندان با صفا چه کنم
همچنان نیست لولوی لالا

غیر داغ جنون نشد حاصل
مه لقا عاشقان روی ترا

در دل شب که یاد زلف تو شد
صد بلایم گرفته سرتاپا

سرو آزاد کرده قد تست
خنده آموخت از لبت گلها

میکنم حیرت از غبار دلت
آئینه از رخ تو یافت صفا

ما و تسلیم جمله ارشادت
پر بجا باشد از تو هر بیجا

آنچنان نیست ره نوردی ما
که ندانیم خار را رگ پا

نیست ظل هما بفرق علی
جز دو زلف تو دام ظلها

جا میاید هر که نظم علی
گفت لله دره[۳] ناظمها

۹
ای یاد تو سیر باغ ما را
چون تازه گل است داغ ما را

داریم ز خون دل صبوحی
چون لاله بود ایاغ ما را

افکار وصال دوست داده
از هر دو جهان فراغ ما را

آن خال سیاه و سبزهٔ خط
خوش زاغ بود براغ ما را

اخلاص و خیال روی تابان
شمع است ز شب چراغ[۱] ما را

گو باد صبا میار بوئی
اکنون نبود دماغ ما را

جز کوی نجف مجو علی را
هر جا نبود سراغ ما را

۱۰
کارے بکسی نماند ما را
جز تو هوسی نماند ما را

با تو دمے عمر خضر کردیم
بے تو نفسی نماند ما را

شد بے تو طعام من بلاهل
بر خوان مگسی نماند ما را

بیداد زمانه با که گوئیم
کس دادرسے نماند ما را

روشن چو سحر شد شب وصل
بیم عیسی نماند ما را

هم در طلبش پیاده رفتیم
نعل فرسے نماند ما را

زد بوسه خیال بر رخ یار
چون پیش و پسی نماند ما را

یک بوسهٔ عارض تو خواهیم
امید بسے نماند ما را

افزود خزان غبار خاطر
جا در قفسی نماند ما را

افسوس خزان سوی چمن تاخت
هم خار و خسی نماند ما را

صد گونه بهانه کرد آن شوخ
یک ملتمسی نماند ما را

پیوسته بسینه تیر دلدوز
چاک جرسے نماند ما را

برگشته علی چنان زمانه
جز مرگ کسے نماند ما را

۱۱
بے قست بسینه درد ما را
دم گشت ز آه سرد ما را

۱ ای صد حیف ۱۲ مؤلف
۲ بفتحتین بمعنی لب ۱۲ از غیاث
۳ خدای تعالی را ست نیکی نظم کننده ۱۲ مؤلف

۱ گوهری باشد قیمتی که در شب مانند چراغ روشنی دهد و گویند که گاؤ مانند جانوری در دریا میباشد هنگام شب بجهت چریدن از آب بیرون می آید و این گوهر را از دهن بر آورده بر زمین می نهد و بروشنی آن می چرد و باز بدهان گرفته بدریا میرود و مردم بکمین نشسته آن گوهر را می ربایند ۱۲ از برهان -

دشمن چه بود چو غصه آید
با یار بود نبرد ما را

گر نیست لحد چه غم که کافی است
این گنبد لاجورد ما را

تا بزم پری رخی رسانید
آخر دل هرزه گرد ما را

توقیر عدو کنیم چون دست
گردند بخلق فرد ما را

تا زیم بکاهش غم هجر
خاشاک در تو کرد ما را

عشق تو به بوته‌های[۱] غم سوخت
رخ همچو زر است زرد ما را

چون آتش شمع بزم خوبان
سوز غم یار خورد ما را

بردیم ز پیر چرخ بازی
حالا بکف است نرد ما را

در عشق چه وامق و چه مجنون
گردند چو پا نمرد ما را

گو سوخت علی ز شوق خسرو
این شعله مباد سرد ما را

۱۲
شد قدت در چمنی یاد مرا
ناله دادند ز شمشاد مرا

گم نمودم بدرش هر دو جهان
ره بنزدش نتوان داد مرا

بیکسی نیست چو من هیچکسی
جز غمش کس نکند یاد مرا

همچو گردی بره‌اش آبادم
کرد آن شوخ چه برباد مرا

از تو که داد طلب میکردم
فرصتی نیست ز بیداد مرا

همه حیرت شدم آئینه صفت
نیست جز روی بتان یاد مرا

سنگها میکنم از مهر فلک
روئی ننمود پریزاد مرا

شد بسر عمر بفکر وصلت
تو که روزی نکنی یاد مرا

صد چمن داغ بدل سوخته
در خزان ساخته آزاد مرا

خبر حال من از یار بپرس
نیست جز یار فرا یاد مرا

همچو تیغ است علی منت غیر
میتوان کشت بامداد مرا

تو که هرگز نکنی یاد مرا
باشد از یاد تو دل شاد مرا

من ترا اول شیرین گویم
تو بگو ثانی فرهاد مرا

بسکه از قید تر آزادی است
ذبح کرد الفت صیاد مرا

باشدت عیش و ترنم هر دم
همچنین ناله و فریاد مرا

گر ترا تیر ز آهن دادند
سینه دادند ز فولاد مرا

خاک گردیدم و برباد شدم
همه از روی تو رو داد مرا

از ره آدمیت بردبردن
عشق آن شوخ پریزاد مرا

پیر گردون و مه نو هر ماه
ناخنش عقدهٔ نگشاد مرا

حسن دادند ترا چون شیرین
عشق دادند چو فرهاد مرا

غیبت دشمن و من وای علی
نیست جز یار کسے یاد مرا

۱۳
با تو آباد گشته منزلها
بی تو برباد گشته مذهبها

ساخت شعله رخے کباب مرا
سوخت اندر تبسم[۱] حبابها

بسکه بیداد تو بهر داد است
میکنی جور و مدح بر لبها

یاد مژگان آن مه لعبت
در دلم گشته نیش عقربها

ماهرو جامهٔ کتان[۱] پوشید
جان بچشم آمده ز قالبها

حسن دیوانه رخش گردید
گشته غلول[۲] طوق غبغبها

گرد راهش نگشته سرمه چشم
کس بماند چو برق اشهبها

هر معلم شده باد مجنون
شد چو عالم خراب مکتبها

روز روشن شود شبم با تو
بی تو روزم شود سیه شبها

خواستم داد بیش هر که ز تو
ناله ام شد دعا بر لبها

زلف باشد ترا ز مار سیاه
نوک مژگان ز نیش عقربها

نشد آن نی سوار متوجه
شد قدم همچو نعل مرکبها

۱ نام ظرف کوچکے که از گل سازند و در آن طلا و نقره گدازند ۱۲ از رشیدی و سراج -

۱ جامه است معروف که شاعران پاره شدن آن بسبب نور ماه گفته اند ۱۲ سراج
۲ طوق تعذیب در گردن انداخته شده ۱۲ از غیاث -

۱۵
تا بردن رفته زخانه ما — غم دنیا و آستانه ما
گر نه بیند بخواب صورت خواب — گر کسی بشنود فسانه ما
غیر از غم نصیب بختم نیست — نالهٔ ما بود ترانهٔ ما
آه زان روز مرگ ما که شود — کف صیاد آشیانهٔ ما
آه ما نیزه ایست از غم هجر — سینه نه فلک نشانهٔ ما
خون دل میخوریم و لخت جگر — ایکه پرسی ز آب و دانهٔ ما
از محبت تهی است سینهٔ خلق — پر ز محنت بود زمانهٔ ما
خرمن ما بسوخت آتش عشق — برق تابان بود زبانهٔ ما
دامن ماست لخت دل پر از اشک — سیم و زر نیست در خزانهٔ ما
روز محشر گذشت و مدهوشیم — آفرین بر مئے شبانهٔ ما

ما علی قلزم غمیم بدهر
نیست در هیچ جا کرانهٔ ما

۱۶
نالهٔ دل بود ترانهٔ ما — بشنوی از جرس فسانهٔ ما
ملک ما عشق و زر گدازی جگر — سکه داغ ست در خزانهٔ ما
تیر آه رسا کشیم ز دل — غم دنیا شود نشانهٔ ما
دل زار نه تنگ چین نباشد کم — داغ نقش و نگار خانهٔ ما
خال لعل لبش آب دهن — گشته مقسوم آب و دانهٔ ما
خاطر ماست موئی ژولیده — دست غم بر سر است شانهٔ ما

حال گلشن علی چه می پرسی
قفس ما است آشیانهٔ ما

۱۷
عجیب آید ز سرنوشت مرا — درد و کرد آنکسی که کشت مرا
کوئی آن بت بود بهشت مرا — لاه کعبه زده کنشت مرا
من و کوی بتان مبارک باد — چه سر و کار با بهشت مرا
قتل کرده بت بهشتی رو — قبر باید سر بهشت مرا
خون دل جای باده نوشم باد — شعله روئی جگر برشت مرا
سیه ستم بالفت ساقی — شاید از می بود سرشت مرا
بر دل من چه رفت در کویش — کس نگوید سرگذشت مرا
عشق را خواهش است گلباری — میزند یار سنگ و خشت مرا
بوی فردوس گشته بوی دماغ — خط بریحان کسی نوشت مرا

من علی مبتلائے حال خودم
نیست کاری بخوب و زشت مرا

۱۸
برق چشم تو سوخت کشت مرا — خوش نوشتند سرنوشت مرا
زاهدا گه بیا بکوچهٔ یار — ساعتی سیر کن بهشت مرا
زروی سوی کعبه هم در خواب — گر ببینی بشبی بهشت مرا
چیست جز وصل یار چیز دگر — خوش کند جان غم سرشت مرا
نم چشم است بارش باران — خال رخسار تخم کشت مرا
دل فدای کسی که با دلبر — مو بمو گفت سرگذشت مرا

با ظهوری بگو صبا ز علی
عشق او خوب کرد زشت مرا

۱۹
با مرده چه دشمنی است یار را — رفتم ز جهان بیا خدا را
آن قصر تو باد دائم آباد — کن نقش ز خون من نگار را
خاک کف پای تست امید — بر خاک ز نسیم کیمیا را
خون ریخته روز و عده چشمم — بستند بپائے تو حنا را
از سوی تو بو امید دارم — ره نیست بکوی تو صبا را
افزون شده درد لا علاجم — گوئید دعا ز من دوا را
تاثیر نکرد در دل کس — گرئیم چه آه نارسا را
خواهیم ز دوستان لطف — داریم بدشمنان مدارا

سلہ شخصی که بخل عشق ... بیانی اشد ۱۲ از بہار عجم۔

جاروب کشیم بر در تو — یا بیم اگر پر هما را
با کیست صنم ترا سر جنگ — مژگان تو شد چرا صف آرا
از سایهٔ قامت چو طوبی — کن رشک ارم مزار ما را

کردند بتان ترا فراموش
کن یاد کنون علی خدا را

۲۰
بت بیدین که رهزنی است مرا — دشمن جان برهمنی است مرا
ز آشیانم نشان چه می پرسی — در بر خویش مسکنی است مرا
زندگانی عبارت است بتو — زیستن بی تو مردنی است مرا
هر صباحم ز روز حشر شود — زیر بام تو مدفنی است مرا
حال من همچو برق و باران است — پس هر خنده شیونی است مرا
بوی ساقی است روح در بدنم — دز گل میکده تنی است مرا
صبح وصل است باغ باغ شدم — گل خوبی بدامنی است مرا
همصفیرم بطائر سدره — شاخ طوبی نشیمنی است مرا

چشم بر فضل رب علی میدار
کز همین دانه خرمنی است مرا

۲۱
قاصدا گوئی نازنین مرا — نغمه کن نالهٔ حزین مرا
سقف گردون هزار سوراخ است — نیزه دان آه آتشین مرا
بگذرد زاهد از سر طوبی — بیند ار سرو راستین مرا
حور افتد ز غرفهٔ جنت — بیند ار یار مه جبین مرا
تخم الفت بدل سویدا بود — سوخت برق نگه زمین مرا
باد سر در دائما هر آنکه — شاد سازد دل غمین مرا
از که پرسم وصال یار و فراق — کور کردند شانه بین[1] مرا
آنچنان بخت واژگون ارم — میکند رو سیه نگین مرا
میکند عمر من کمی هر سال — با گره از غم بود سنین مرا

ساقیا شد علی ز غم خالی
پر کن از باده ساتگین مرا

۲۲
گر رسد پائے یار بر سر ما — باج گیرد ز مهر اختر ما
مهرها دارد از کواکب ها — گیر از پیر چرخ محضر ما
ظل بال هما سیه بختی است — سایهٔ بام اوست افسر ما
آب تسنیم قطرهٔ اشک است — آتش دوزخ است اخگر ما
با نوای گلبدن شب وصلت — رگ خواب است نوک نشتر ما
بی نوای گلبدن شب هجرت — نوک خار است تار بستر ما
سنبل جنت است گیسوی یار — روی رنگین او گل تر ما
در سخن میرویم شهر بشهر — بادبانی نمود لنگر ما
تا بکوبت کشد سیل سرشک — کار ما کرده دیدهٔ تر ما
حسرت ما نگر که با دشمن — میرود یار از برابر ما
گر همه میکده بهم آری — پر نگردد هنوز ساغر ما

چشم را آفرین کنیم علی
بر در یار برده دفتر ما

۲۳
دلبر ما که نیست در بر ما — هست غم را قیام بر در ما
خم قد شد هلال عید که شب — بود آنها هر و برابر ما
هست با پیر چرخ جنگ و جدل — نیست جز طفل اشک لشکر ما
داد و بیداد یار یکسان است — که بود دادگر ستمگر ما
سیر گلشن کجا کجا عاشق — که بود روی او گل تر ما
تا بگردون رسید آب سرشک — کشتی ما شکست لنگر ما
سوزش دل تمام سوخت چو شمع — کار آبی نمود اخگر ما
می تراشد هزار تصویرش — گوئیا شد خیال آذر ما

[1] کنایه از فال گیر و این فال مخصوص بشانه میباشد ۱۲ از بهار عجم و مؤلف غیاث را مسموع است که در ولایت بر شانه نقشی مینویسند و بحساب آن پی بمقصود برند۔

شعله رویی که شوق صید بود — آتشی میزند به شهپر ما
لاله آسان به هجر آن گلرو — می بود خون دل بساغر ما

غیر داغ جنون علی بجهان
هیچکس نیست آه بر سر ما

۲۴
کینظر هر که دید روی ترا — منزل خویش کرد کوی ترا
سبزهٔ خط بلعل لب چون است — آب خضر است می سبوی ترا
بیستونت ز سینهٔ خلق است — خون خلق است شیر جوی ترا
همچو خوبان نباشدت هر هفت — گوهر از جان ماست موی ترا
نافهٔ چین نه دید یوا رت — می شمد هر کسی که بوی ترا
ذره تا آفتاب گو نرسد — می پزد خام آرزوی ترا
خوف از نار دوزخش نبود — هر که داند تمام خوی ترا
چشم پوشد ز هر چه هست بدهر — بشنود هر که گفتگوی ترا
قطرهٔ اشک نیست بیش گهر — چشم ما دیده آبروی ترا
باغ از غنچه داد کیسهٔ زر — و ز نسیمی خرید بوی ترا

از لب گور ناله کرد علی
دیده چون چشم رمزگوی ترا

۲۵
منزل آئینه ست سینهٔ ما — نیست جز داغ دل دفینهٔ ما
دشمنم را مگو برای خدا — که بیا بندهٔ کمینهٔ ما
باشد از نام ننگ عاشق را — بی نشانی بود نگینهٔ ما
دل ما درس عشق میگوید — متن غم راست شرح سینهٔ ما
عشرت شب غبوق غیر بود — غم فرداست شبینهٔ ما
چشم پر اشک در تصور یار — بحر حسن است در سفینهٔ ما
چیست دشمن چو فیل بر سر مور — بشکند سنگ آبگینهٔ ما

در منزل ترقی دارم — باشد از نخل بید زینهٔ ما
گشته از شرم او پری پنهان — به ز حوران بود حسینهٔ ما
در شمار محبت است از او — گر کشد تیغ کین به کینهٔ ما

جز ظهوری علی بخوشگوئی
نیست جز ما کسی قرینهٔ ما

۲۶
بسکه از عزلت است شهرت ما — همچو عنقاست فرد دولت ما
دست فریاد ماست دست دعا — همچو نی ناله گشت عادت ما
گه نیاید بدست صد تدبیر — نیست آن دانه که قسمت ما
یار را سرو بسته ایم بشعر — پست گردیده است همت ما
از مروت کشند کشته گر تیغ — نیست مقصود داد شهادت ما
فارغ از حشر و نشر گردیدیم — قامت یار شد قیامت ما
عار داریم از وقار کسان — ذلت کوی اوست عزت ما

علت ذلت است بسکه علی
سیرت ما خلاف صورت ما

۲۷
از سیر تو سبز بوستانها — در وصف تو غنچه را زبانها
بلبل شده صرف فغانها — گل آتشی زد در آشیانها
با شکوهٔ موسم خزانها — بستیم چو غنچه ها زبانها
سرگرم برهنه خوش از حیاتم — قتلم بکفت به از امانها
جان تو ندانمش چه گویم — جسم تو لطیف تر ز جانها
دندان ترا چنانکه دیدیم — گوهر نبود به بحر و کانها
مژگان تو نیست جز خدنگی — ابروی تو نیست جز کمانها
در یاد توای گل نکوئی — برباد شده چه خاندانها
گر نیم بیا دنیزه بازی — در سینه نفس بود سنانها
تا غنچه صفت شدیم خاموش — صد جای زماست داستانها

۵۱ ام کوه لذر باد بجم شیرین آن را میکندند از آن راه جوی شیر برای شیرین روانه سازد ۱۲ از برهان
۵۲ کنایه از زینت نان و آن هفت رنگش است ۱۲ از برهان ـ ۵۳ شراب شبانگاه و آخر روزه ۱۲ از منتخب

فرسوده گشته خط تقدیر — سودیم جبین بر آستانها
باشد که بدامنی رسانند — خاکیم براه کاروانها
هر صاحب حرفه زیر خاک است — این است متاع آن دکانها

گردند علی به شعر جایم
قربان زمینم آسمانها

۲۸
ایکه داری قیام در دل ما — غیر ازین دیده نیست حائل ما
نبود غیر بحر تو دو حباب — ما و تو هست حد فاصل ما
طاقت انتظار طاق شده — نیست باقی بمد فاصل ما
همچو باد سیه به شمع مزار — نیست جز تیر یار مائل ما
کار تقدیر کو کجا تدبیر — ریخت دندان عقود مشکل ما
نیست غیر فلک چو غور کنیم — غیر زلفت بلای نازل ما
بعد صد غور عقده بکشودیم — نیست جز عشق یار حاصل ما
گرچه با یاد تست دل آباد — بی تو گشته خراب منزل ما
خار غم چون نه پابوس کند — گل عشقت دمید از گل ما
بی توای ماه با شب تاریک — آه تا گشته شمع محفل ما

با ظهوری علی بود همدم
عیش آزاد کردهٔ دل ما

۲۹
نیست بجز کوی تو احرام ما — هست ز بس درد تو آرام ما
بی رخ تو روز سیه شد چو شب — صبح نداند کسی از شام ما
پسته نخواهیم بغیر از لبت — نیست بجز چشم تو بادام ما
دادهٔ دشنام بر آمد امید — بوسه زده لعل ترا نام ما
درد کشیدیم ز سر رفت درد — بادهٔ جام تو کند کام ما
سورهٔ نور است رخت ای صنم — زلف تو لام است نه اسلام ما
میکده سازیم بحیثیت نثار — گو نبود جرعه در جام ما

۵۱ هستی ۱۲ مؤلف

پخته جنونیسم بوادی هجر — سوخت بعشقت خرد خام ما
تو سخن نیکتر آغاز کن — گرچه خبر نیست ز انجام ما
دانهٔ ما خال لب لعل او — از لف سیه فام کسی دام ما

همچو ظهوری است علی باالم
روز طرب نیست در ایام ما

۳۰
زینت ز مکان بود مکین را — زیب است ز نام تو نگین را
تا بر زده یار آستین را — دل نیست بسینه آن و این را
ساقی ز خرد دماغ خالی است — پر ساز ز باده ساتگین را
چون برق جهنده تر بلاشست — دوزیم بآسمان زمین را
در زلف تو هم سراغ دل نیست — پر سیم هزار شانه بین را
در خواب کسی ندیده باشد — همچون تو بلای عقل و دین را
جانم بره تو خاک گردید — سوده بدر تو مه جبین را
دعوی نبود درون بابل — با چشم تو سحر آفرین را
جان میدهم ای مسیح دوران — کن شاد کنون من غمین را
موزون نبود خیال طوبی — با چون تو جوان نازنین را

صد شکر علی که فیض کلکت
محرم نداشت نکته چین را

۳۱
بایار امید واری ما — آخر شده شرمساری ما
دریاست ز اشکباری ما — صحراست ز خاکساری ما
یاری است اصول زاری ما — زاری است حصول یاری ما
دایم لبسر شک خون بگرید — تیغ تو ز زخم کاری ما
از صورت عاشق است بیزار — خصمی شده دوستداری ما
هرگاه ندید راس وچپ کس — اشک آمده بهر یاری ما
در دشت جنون مقام داریم — پخته شده خامکاری ما
داریم خیال جنون که گشته — کهسار ز سنگساری ما

عفوش بتلاش ماست یکره / ایواه گناهگاری ما
کی یار قرار وصل کردی / افزودهٔ بیقراری ما

بیهوش شود علی ظهوری
از ساغر هوشیاری ما

۳۲
ای عشق تو جانگزای ما / وی حسن تو دلکشائی ما
بیقدر نموده پیش ذیقدر / خودکامی و خودستائی ما
گردید ز الفت تو در خلق / بیگانگی آشنائی ما
شرمنده شده هزار بلبل / از شهرهٔ خوشنوائی ما
عیب هنرت بروی گوییم / چون آئینه شد صفائی ما
گردید بکفر عین ایمان / بربائی تو جبهه سائی ما
هم فصل تو استخوان شکستن / هم وصل تو مومیائی ما
همرتبه بود به بادشاهی / در کوئی تو بینوائی ما

ایوای علی ز دست خوبان
رندی شده پارسائی ما

۳۳
ای طالب تیغ یار سرها / مشتاق خدنگ او جگرها
جاندادهٔ عارضت نظرها / دلدادهٔ ناوکت جگرها
خوفی چه دهی ز تیغ مارا / خواهیم چنان ز نیشترها
بار غم خط کبوترم را / بشکسته تمام بال و پرها
دیدیم ز ردی آتشینت / در کوی تو ذره ها شررها
شمشیر تو چشم و ابروی تست / داریم ز داغ دل سپرها
خالی است دلم ز خوف هر جنس / راه تو پر است از خطرها
در اهل حضر بود چه محسود / با تست هر آنکه در سفرها
بی روی تو روز چون شب تار / با روی تو شام ها سحرها
ای وای من وعده برابر / عیب است بعهد تو هنرها
ابروی تو کم نباشد از تیغ / مژگان تو نوک نیشترها

دیدی تو مرا بگوشهٔ چشم / بشکسته تیر در جگرها
جانم برخت ز کاه تا کوه / بشکسته غم رخت کمرها

احوال علی تو چند پرسی
گم گشته خیل راهبرها

۳۴
باتو چندانکه فرحت است مرا / بی تو چندان مصیبت است مرا
ایکه بیعانه ات بود دو جهان / یک نگاه تو قیمت است مرا
باغ کشمیرم از توای چین جبین / تیغ هندی نگاهت است مرا
گرکنی آئینه طلب از من / هر یک دید صورت است مرا
همچو چشمت کنون شدم بیمار / وز تو چشم عیادت است مرا
راحت دنیوی است غم ای یار / وز غم یار راحت است مرا
گرچه پیش نظر چو خورشیدی / آسمان چشم حسرت است مرا
رویت ای دلربا ندیدم و حیف / همچو آئینه حیرت است مرا
شور حسن تو نعرهٔ صور است / قامتت بس قیامت است مرا

گوش کن جانب علی کز تو
با تو صد ها شکایت است مرا

۳۵
چمن خلد کن مزار مرا / سرمه حور کن غبار مرا
سر سودائے زلف مهرویان / کرده آشفته روزگار مرا
آن قرارے که کرده با من / حالیا مے برد قرار مرا
تا بکی محو غمها بودن / گوش کن نالهائے زار مرا
تا بکی وعده را وفا نکنی / طول حشر است انتظار مرا
نامه آورد از سهی قدی / آفرین مرشتر سوار مرا
گشته موئی باغ سبزهٔ خط / غارتیده خزان بهار مرا
نکند صیدم ار کسی غم نیست / لاغری میکند شکار مرا

دفترم غرق آب کرد علی
آفرین به چشم اشکبار مرا

۳۶
ای ز تو نازنا توانیها / فصل تو اصل جانگرانیها
خاک راه تو میزبانیها / ای ز تو ناز میهمانیها
ما و صد آرزوی دیدارت / تو و صد گونه لن ترانیها
ما و گرد و هزار ره پرپیچ / تو و اسپ و سبک عنانیها
ما و پیری و بارغم بردوش / تو و صد عیش و نوجوانیها
جور هر دم کنی و ما از تو / چشم داریم مهربانیها
در صفات دهانت ای گلرو / قلم ما و نکته دانیها
خشک لب چشم تر چو ساحل بحر / دارم از عشق تو نشانیها

در هوای قد تو کرده علی
همچو مرغان بلند خوانیها

۳۷
صوت او میکند بهوش مرا / مید مد جان ز راه گوش مرا
نشئه ام بی خمار افتاده است / چشم یار است میفروش مرا
شور خلخال صور حشر دمید / کرده بیدار این خروش مرا
غسل توبه ز آب شرمم بود / عیب گردیده پرده پوش مرا
چشم غول است چل چراغ مرا / کرده شور جنون خموش مرا
زهر خوردم بیاد لعل لبش / نیش گشته بکام نوش مرا
بین که تخت هواست تابوتم / کان پریچهره داد دوش مرا
خواب من بود فخر بیداری / قصه خوان بود شب سروش مرا

چون نظیری غزل سراست علی
کاش بودی سخن نیوش مرا

ردیف الباء

۳۸
ظلمت شام میرسد به سحاب / الغبوق الغبوق با اصحاب
جای می می خوریم خون رقیب / به ازین نیست دوستان می ناب
شب تار است پرده پوش عیوب / مطربا کن درست تار رباب

ساقیا می بیار یار آمد / العجل العجل و شتاب شتاب
گل بزرین سریر جلوه نمود / بلبلانرا هزار استجاب
انجمن پر شد از هواخواهان / ساقیا پر کنی تو جام شراب
مرحبا مرحبا جزاک الله / بزنی مطربا بدل مضراب
خوی شرمندگی بروی بتان / برگل تازه شبنم شاداب
خط برآمد بروی آن مه رو / نامه ام را نداد لیک جواب
همچو درهای پرصفا دندان / لب بلا اشتباه لعل مذاب
از خرابات دور باد مدام / دشمن روسیاه خانه خراب
یا نبی بر تو باد از من زار / صد هزاران درود با آداب

از برای علی علی را نیز
داخل خلد کن بروز حساب

۳۹
تا بکی آفتاب زیر سحاب / برکش ای دلربا ز چهره نقاب
میکند از دو چو شمع گریه مرا / گوهر عمر میرود بخلاب
بسته باب برزخم چه غم است / بسته ام عقد حب با حجاب
جامهٔ پنبه عاقبت کفن است / پوش امروز گو خز و سنجاب
در لحد زیر سر کلوخ نهند / بنری تکیه از پر سرخاب
هیچ دان فراق را باید / خوی روی بتان بجا گلاب
ما چو نقش بسنگ منتظریم / دعد تست گرچه نقش برآب
دل بتاب را نسوخته ام / کشته گردم با تشی سیماب
بی تعلق بود رفیع مکان / خیمه چرخ را کجاست طناب
فرصت وقت را غنیمت دان / دائما نیست صحبت احباب

با دم آمد علی خم ابرو
کرد محراب مسجدم بے تاب

۴۰
شام و سحر شهد طرب میطلب / گو ندهد بوسه ز لب میطلب
بی ادبی مایهٔ بدبختی است / طالع نیکو ز ادب میطلب

پیردی جد نبود لازمت — سوره عم در براب میطلب
کرده تیقن بحصول مراد — مطلب دل در دل شب میطلب
دختر قاضی و زفافش گذار — میکده و بنت عنب میطلب
عبرتی از خاک خموشان بگیر — آئینه از شهر حلب میطلب
تا بکجا حرص طلب جان من — ترک طلب نیز ز رب میطلب
گر نکند لطف بتو یار تو — پیش عدو رفته غضب میطلب
گشته همه کار بوقتش گرو — نسخهٔ صحت سر تب میطلب

همچو ظهوری تو علی هم بهر سه
مائیه راحت ز تعب میطلب

۴۱
انتظار سحر کنم هر شب — جوی شیر آورم بر رنج و تعب
بی تو صبح نمیکنم یک شب — عمر صد نوح میکنم به تعب
روی پر نور تو میان دو زلف — همچو روز است در میان دو شب
جان برآمد ز سینه ام ای دوست — انتظارت بچشم بر در لب
روی تو ماه نیم ماه بود — شب بیض است خانه‌ات هر شب
از تنم غیر مردنم نزود — همچو شعله بود بجسمم تب
بوسه چیدیم بسکه از لب یار — از صنوبر بریم به ز رطب
نگذارد مرا چو شمع گداز — جا دهندم اگر به بزم طرب
ذلت شان مگر کنی از خویش — ای تفاخر کننده بر عم و اب
هر جفای که میکنی ای طفل — نیست چون پیر چرخ از تو عجب
خوش کشم در بغل حلال و حرام — بنت قاضی شبی بدخت عنب
پیش زاهد چرا گنهگارم — نیست کارم بجز جز یارب
شاید ت بوسه بر رکاب زنم — گرد گشتم ته سم مرکب
زاهدا عزم توبه میدارم — میکشم آب از چه غبغب
می زند طعنه همچو طعن سنان — نیش عقرب بود لب اقرب
روز من شب شود بیک دیدن — آفتابم رود سوی مکتب

گریه دارم بهجرت ای مه رو — دامنم شد چو شب پر از کوکب
نیست یادت بغیر بی ادبی — خوانده گرچه صد کتاب ادب

حب حیدر علی گناهم خورد
همچو آن آتشی که خورد حطب[۵۱]

۴۲
طفلکی همچو گل چه گلبن چوب — جان بقربان راکب و مرکوب
چون نباشی بدیده ها محبوب — دیده هایت بود بدل مرغوب
عاشقان را همه توئی معشوق — طالبان را همه توئی مطلوب
هر دو ابروی تست همچو هلال — چهره چون ماه نیم ماه چه خوب
با دو زلفت یکی پریشانم — حال من همچو گفتهٔ مجذوب
همچو یک نور در میان دو چشم — یار در من ز من شده محجوب
بی تو باشم حواس باخته سان — با تو باشد حواس من مسلوب
پردهٔ دیده مانع دیدن — نیست جای تو جای خیر قلوب
عیب بدبین نگر که دیدهٔ او — ننگرد همچو کور غیر عیوب
هر یکی گشته بر تو دیوانه — خود زمانه شده است شهر آشوب

صد هزاران علی فرستاده
او نداده جواب یک مکتوب

۴۳
یار مهمان من که بود امشب — بود تا به دل حسود امشب
یار من روی خود نمود امشب — خواندمش تا سحر درود امشب
شام وصل است صبح عید مرا — هر چه گفتم بدو شنود امشب
ساعدی دید چشم ما در خواب — دل ما را ز کف ربود امشب
رونق دیر پیش غیر که رفت[۵۲] — غم دشمن مرا فزود امشب
آمد آنمه بان که مه افتاند[۵۳] — تا سحر بر درم ورود امشب

۵۱ چوب و هیزم ۱۲ از منتخب
۵۲ قرص آهن که بران نان پزند و هندی آنرا توا گویند ۱۲ از غیاث
۵۳ کنایه از معشوق ۱۲ مؤلف

وصل آن ماه قسمتم گردید — شد زیان فراق سود امشب
چون کشیدم به بر او آهی — گشته امروز من ز دود امشب

چون ظهوری علی ز ناخن وصل
گرهٔ کار خود کشود امشب

ردیف التاء

۴۴
ای لب تو موجهٔ آب حیات — بوسه بده تا که بمیرد ممات
سبزه خطت گشته نمایان ز لب — یا خضر از چشمهٔ آب حیات
صد غم دنیا بغم عاقبت — آه من و فکر درین کائنات
زنده بیک سال ندارد غمت — پس چه ز حسن تو امید زکات
باده شود سرکه ز خندت نبت — وه چه نمک ریز بود این نبات
قامت دلدار چو طوبی بلند — پای مرا همچو صنوبر ثبات
هست چو طوفان فنا بیکران — نیست بجز مرگ در دم نجات
زلف تو شد سلسلهٔ جان من — بود شب قدر مراد برات

داد علی جان چو هلالی بعشق
جان دگر یافت ولی از وفات

۴۵
عالم همه موجهٔ سراب است — نه بام فلک چو یک حباب است
هر چند رخ تو در نقاب است — بی ابر بدیده آفتاب است
گل کرده قبا قبای خود را — شرمندهٔ بوی تو گلاب است
در حسرت بوسه میگزم لب — ساغر ز لب تو کامیاب است
دستم نرسید تا سم اسب — بوسه زن پای تو رکاب است
خلقی شده مست چشم مستت — در دور تو هر کسی خراب است
زیبد چه حسد کند تو انگر — فرشم بمکان نه ماهتاب است
در قتل من وعده مکن فرق — رائی که زنی تو بر صواب است
شرمندگیت ز خود نخواهم — پیدا ز سوال من جواب است
در محفل یار خصم بد رو — گوییم که در چمن غراب است

چون خواب کند علی ظهوری
افسانهٔ من بلای خواب است

۴۶
از خون شفق مرا شراب است — خورشید چو سرخ شد کباب است
روی بت من چو آفتاب است — نی نی غلطم که لاجواب است
پیش رخ او که در نقاب است — یک داغ سیاه ماهتاب است
آن یار مرا بگفتنش کشت — این خصم چه خانمان خراب است
منعم بجد چرا نمیرد — جا در سر خاکم آفتاب است
در عشق سیر گشته مشهور — بی تاب رخ تو ماهتاب است
مینا ندهیم ز کف بمستی — هر چند که خوردنش عذاب است
خون کرده دل یمن لب تو — دندان تو گوهر خوشاب است
جان کوه بود به تسم بود کاه — با قوت عشق شیخ شاب است
رو کرده بآن طرف تو گوئی — شرمندهٔ روی آفتاب است

جز خلد بنا شدم علی جائی
خاکم تر پای بوتراب است

۴۷
ای ماه بیا که ماه عید است — بی تو همه وعده ات وعید است
دامی است ز بهر مرغ جانها — خطی که بعارضت پدید است
بی تو همه رنج من الیم است — با تو همه عیش من رغید[۵۴] است
شد پردهٔ کعبه بی تو ای بت — خوابی که ز چشم من پرید است
آخر نبود عدو عدویت — هر چند بذاته سعید است
از داغ جنون گلم بسر زد — خاری که بپای من خلید است
انگونه بسختی آهنم پیش — گوییم که دل تو از حدید[۵۵] است
برده است میان تیا نه نامه — زان رنگ که از رخم پرید است

۵۴ عیش خوش و نعمت ۱۲ از منتخب و لطائف.
۵۵ یعنی آهن ۱۲ از منتخب و لطائف

قفل است هزار دل بسینه / یک جنبش ابرویت کلید است
در دور تو مقتلی است گلشن / بر دست تو هر گلش شهید است
یوسف بودم چو خواب در قصه / حسن رخ یار چشم دید است
یک وعده ز صد وفا نکردی / همچون تو کسی کسی ندید است

برقی که گمان بچرخ داری
در سینه دل علی طپید است

۴۸
زلف سیهت که همچو مار است / در گردن جان کمند وار است
خوشنود چه جان نثار است / کز خون عدو ترا نگار است
امشب شب وعده است شاید / ور نه ز چه دل در اضطرار است
هر لفظ تراست پارهٔ قند / دشنام چه خوشگوار است
در یاد قد تو ای صنوبر / دامان مژه ز جویبار است
نور وز بود شب وصالش / مهر بحمل بهر نگار است
یارب تو دراز کن چو زلفش / آن عمر که صرف انتظار است
بیهوشم و مست ساقیا لیک / تا حال بلب ثنای یار است
آن دیدهٔ سرخ ریخت خونم / و آن زلف سیاه سوگوار است
در کار وصال فکر دارم / بیفکر رقیب نابکار است
چین دامن خود ز پیش گلچین / در پهلوی گل تمام خار است
تا چند بسوی من نیائی / هم خانهٔ من بر گذار است

امید بهشت دارد از حق
هر چند علی گناهکار است

۴۹
داغ لاله چراغ کهسار است / صحبت عاشقان ز آزار است
گریه و سوز نامه است مرا / قاصدم ابر و برق رهوار است
دورم از بزم خود کنی عجب است / خار راهم گذر به گلزار است
چین ابرو کلید باب امید / عقده در کار دست افشار[1] است
طوق در گردنم صنوبر بود / جان من در غمت گرفتار است
وعده ات بعد خاک نرگس گرد / هم هنوزم امید دیدار است
راست گردد بوقت خود هر کار / جملهٔ تدبیر وقت بیکار است
غیر راندن مرا ز بزم چو غیر / هر خطا را دلم سزاوار است
هر که خود را فروخت در ره عشق / مایهٔ حسن را خریدار است
باطنم کفر ظاهرم اسلام / رشته در سبحه ام ز زنار است
ره نیابد طرب ببازارم / غم هر کس مرا خریدار است
فیض بخش است گریهٔ سحری / در چمن غیر گل که زر دار است

ره نیابد علی طرب بدرم
غم عالم مرا که غمخوار است

۵۰
محمود غلام دو ناز است / سلطان زمانه اش ایاز است
ای آنکه ترا به تیغ ناز است / سر کن که مرا ز سر نیاز است
خوی از رخ خویش داده میگفت / این عطر گلاب خانه ساز است
میگفت ز سوز ما دمی سوخت / شب شمع که گونه با گداز است
یکی ز اهد و صد هزار سجده / میلت چو بروزه و نماز است
من نیز ز بس زمانه سازم / آن شوخ اگرچه حیله ساز است
یک مهره و صد هزار بازی / این پیر فلک چه حقه باز است

تا عمر بگو علی چه حسرت
افسانهٔ عاشقان دراز است

۵۱
گر ترا تیر و کمانی دیگر است / عاشقت را نیز جانی دیگر است
یوسف و عیسی مبارک غیر را / یار من از خاندانی دیگر است
چشم جادوئیش بمن در گفتگو است / بی دهانم راز بانی دیگر است
کی بگردش برق گردون میرسد / نی سوارم را عنانی دیگر است

[1] چیزی نرم که بزور دست افشرده باشد کنایه از زر نرمی که خسرو پرویز ساخته بود و این بیشهور است در اشعار استادان سیم دست افشار طلای دست افشار — یاقوت دست افشار و سیب دست افشار نیز آورده ۱۲ از مصطلحات الشعراء

قتل ما عشاق جان بخشی بود / جان نثاران را امانی دیگر است
بلبل و پروانه ها را واگذار / عشق ما را داستانی دیگر است
چون نباشد پیش او غنچه خموش / بی زبانم را دهانی دیگر است
نکهت گل هوی باشد در دماغ / بوی ما از بوستانی دیگر است
نی بدنیانی بعقبی رو کنم / عزم من سوی جهانی دیگر است
نی بکعبه نی به بتخانه روم / جبهه سایم آستانی دیگر است

از فلک آرم علی شمع زماه
خانهٔ من میهمانی دیگر است

۵۲
جلوهٔ یارم بآنی دیگر است / جلوهٔ دیگر بشانی دیگر است
نی بصبح و شام نی در روز و شب / وصل جانان را زمانی دیگر است
لذت جور و جفا ها میکشد / خواهش ما آسمانی دیگر است
نیست غم گر دوست هم دشمن شود / بر سر ما مهربانی دیگر است
جای اختر دل روشن بود / راه کویش کهکشانی دیگر است
کفر و ایمان باشد از بیعانه اش / جنس حسنش از دکانی دیگر است
نی چو نی ناله کنم در پیش خلق / عشقبازان را فغانی دیگر است
نی بدندانش رسد در عدن / این گهر را بحر و کانی دیگر است
خضر گم گردد براه شهر او / یوسفم را کاروانی دیگر است
جان گران از کوه تن لاغر زکاه / عشقبازان را توانی دیگر است
نی بلب خشکی نه در دیده تری / عشق صادق را نشانی دیگر است

در سخن جوئی علی را بعد مرگ
بر زمینم آسمانی دیگر است

۵۳
خوی تو بالای کفر و دین است / روی تو سزای آفرین است
هر زخم تنم ببوی زلفت / گویند که نافه از چین است
سازند ز ماه نور کابت / خورشید منورت چو زین است
خلق است مگس صفت بگردت / کاین لعل لب تو انگبین است
شک نیست ترا اگر نباشد / باشد دهنت سخن درین است
تا حشر رخ فرح نه بیند / آنکس که به بزم تو غمین است
خود را بکشم بهر به پیشش / آن یار ز بسکه نازنین است
صید نظرش که هست عالم / هر کس پی یار در کمین است
اقرار تو همچنان چه سازم / حال من زار همچنین است
خط سیه تو برگ ریحان / رخسار تو باغ یاسمین است
سنگ در تو کجا کجا من / خورشید بسجده ات جبین است
یک تخم تو صد هزار خرمن / مهر فلکت چو خوشه چین است
سنگی نه ز دستجنا تم تو / صد پارهٔ دل ترا نگین است
با یار بود چو خار با گل / بنگر که عدو چه بد قرین است
دلشب که غزل ببزم میخواند / دلدادهٔ تو علی همین است

۵۴
روی گل ما گر آتشین است / آتش زن ملک عقل و دین است
این دزد حنا که در کف تست / دلها که برد ز بر همین است
ای یار چگویمت ز اغیار / هر خصم کمینه در کمین است
داد ار تو دهی چه گویمت شکر / جور تو سزای آفرین است
این روی تو خوش ز باغ کشمیر / وین موی تو به ز ملک چین است
خال تو بزیر سبزه چون زاغ / در راغ امید خوشه چین است
با غیظ تو شکر است حنظل / با لطف تو زهر انگبین است
غم نیست اگر بمرد مجنون / آخر غم مردنش قرین است
باشی صنما تو بحر خوبی / دندان تو گوهر ثمین است
سنگ ره عاشق است ابروی / دشمن که بآن صنم قرین است

بیگانه نشد علی ز خود هم
خاصیت عشق آسیر این است

۵۵
عاشقم بر تو گفتنم هوس است / تو چه گوئی شنفتنم هوس است
قصهٔ خویش گفتنم هوس است / داستانت شنفتنم هوس است

آتشی زد تجلی رخسارت　　دل بدین شعله تفتنم هوس است
نتوان عشق و مشک را پوشید　　صبح روشن نهفتنم هوس است
شب قدر است و عالمی بیدار　　تا دگر با تو خفتنم هوس است
پیر گشتم بر بیا ای گل　　در خزانها شگفتنم هوس است
توتیای ز طور میخواهم　　در بام تو رفتنم هوس است
شب تار است و معنی روشن　　در ناسفته سفتنم هوس است

حافظ آسا علی برغم عدو
شعر رندانه گفتنم هوس است

ن ۵۶
دل بزنجیر زلف بستهٔ اوست　　رنگ رخسار من شکستهٔ اوست
ترکش تیرهاست سینهٔ ما　　هر خدنگ از کمانچه جستهٔ اوست
مرهم دست دیگران چه کند　　دل صد زخم ما که خستهٔ اوست
شادی عالمش دهم بافزود　　غم من بیک تنه نخچهٔ اوست
کار متوکلان ز غیب شود　　گل ز شبنم بباغ شستهٔ اوست
باغ باغ است دل بیاد رخش　　تخم الفت بسینه رستهٔ اوست
در جهان همچو سرو آزادیم　　رسن قید ما گسستهٔ اوست
باد دایم بهار از گل نو　　دل صد چاک اگر دستهٔ اوست
دست طوفان اشک شد کوتاه　　گرد بر خاطرم نشستهٔ اوست

کار تقدیر چون کنیم علی
دست تدبیر ما شکستهٔ اوست

ن ۵۷
دهیم نکوئی بر سر اوست　　خلوت گه سینه کشور اوست
عنقای خیال کبوتر ماست　　صد گونه امید یک پر اوست
آنراست نصیب منزل یار　　گم کردن راه رهبر اوست
خجلت ده شمع و ماه رویش　　پروانه و کبک لشکر اوست
دریار وعده است نسیتی خوش　　یارست مسیح او خر اوست
فردوس بزاهدان مبارک　　باغ ارم از پیم بر اوست
بحر لیست روان زکشتی چشم　　هر آه کشیده لنگر اوست
عشق است محیط آتش افشان　　هر دل که بسوخت گوهر اوست
غارتگر ناز ماهرویان　　چون مهر سپهر افسر اوست
خورشید منور است بمایه　　زان افسر او که بر سر اوست
تو حرم حریم کعبه　　قبله گه حاجتم در اوست

صیدش نبود علی اسیر آه
خورشید شکار لاغر اوست

ن ۵۸
ایکه مرا فرق بکوئی تو پاست　　سایهٔ دیوار تو ظل هماست
روی تو آئینهٔ سهر حلب　　عقدهٔ مو نافهٔ چین بخطاست
همچو خضر جانب آب حیات　　هر که شود گم سوی تو رهنماست
پیر فلک آمده از بهر دید　　اشرفی مهر بکف رونماست
روی تو خورشید قیامت بود　　زیر قد همای تو محشر بپاست
بسکه بخوبی توئی یکتای عصر　　دو دیده برخسار تو زلف دوتاست
خاک درت آورد انه بهر کحل　　چشم مرا چشم زبس از صباست
از همه فعل تو جز انکار وصل　　هرچه که بیجا تو کنی هم بجاست

خواب علی نیست بخوابم نصیب
یاد ملیحی نمک دیده هاست

ن ۵۹
رفتن بچمن گرا دماغ است　　دیدار رخ تو سیر باغ است
خاکستر ماست بسبزه ما　　هر آتش مرده بی سراغ است
خالی که برابر خط اوست　　گویا که کنار زاغ زاغ است
بر داغ دلم نثار گردید　　پروانه که عاشق چراغ است
کم نیست زبیر چرخ قدرم　　در سینه چو آفتاب داغ است
از بوی خوش دو زلف ایماه　　بر چرخ نهم مرا دماغ است
جز خون جگر نبا شدم می　　زین نه فلکم که یک ایاغ است
با فکر خودیم خشک سالی　　ما را بزمین شعر راغ است

یک حاجت ما روا نکردی　　هر دو جهان درت شناغ است

میگوئی علی که چون ظهوری
با رنج ز راحتم فراغ است

ن ۶۰
دیدهٔ انتظار یار دل است　　صورت یار در کنار دل است
زخم چشم دگر بود بپی دید　　تن صد چاک لاله زار دل است
خوار بودن بگو چه گردئی یار　　گر کنی غور بس وقار دل است
کرد در دامنم روان صد بحر　　چشم برهم که راز دار دل است
پیر حشمت نمود غیر بالم　　زلف شبرنگ سے گوار دل است
چشم بر چشم برق شعله فشان　　ابروی یار ذوالفقار دل است
سنگپاره بگوی آن مه و　　چشم وا کن که در شمار دل است
بی تو بر بسترم گل تازه　　در شب هجر خار خار دل است

بس حزین کن دعا برای علی
گرهٔ مدعا بکار دل است

ن ۶۱
بی رذئی تو می مرا حرام است　　چون دیدهٔ اشک پرز جام است
آنگو شبک روم براهت　　صد منزل غیر نیمه گام است
زد بوسه[۱] سیل خون بپایت　　تیغ تو هنوز در نیام است
هر شام بوعده ات شود صبح　　هر صبح بوعدهٔ تو شام است
شد حسن بدولت تو محمود　　پیش تو ایاز یک غلام است
زین روی خویش قاصدم خود　　یک دیدن او دو صد پیام است
دیدیم دماغ او بر افلاک　　آنکس که ترا بزیر بام است
هر چند دهی هزار دشنام　　ما را بدهان تو کلام است
آنگونه ضعیف بی تو گشتم　　صد ساله رهم به نیمه گام است
یک وعده در تو چگویم　　صد عمر اگر بود تمام است
لاریب مقام اوست جنت　　آنرا که علی علی امام است

۱ جاے روان شدن ۱۲ از منتخب اللطائف

ن ۶۲
ایکه ترا سندی[۱] از قاقم است　　عقل تو در نیمه تکیه گم است
بی تو بخوابم نکشد گوئیا　　دیدهٔ بیدار من از انجم است
زار کشم مردم چشم ترا　　گر ز تو آزار سر مردم است
خون من دگر دن هر محتسب　　زانکه حیاتم سر آب خم است
همچو صبا می روی ای نا سوار　　جلوهٔ طاوس زبال و دم است
برق جهانی مشو ای نی سوار　　فرق جهانی که بزیر سم است
آتش عشق تو نسوزد اگر　　قامت انسان تبر از هیزم است
چوبک خشک است براجیم　　دست بلا فیض که اندر گم است
در بر اعدا رخت ای مهربان　　همچو مه چارده در کژدم است
دادن دشنام تو روحی فداک　　در حق عشاق ز عیسی اقم است
عشق تو کردن بامید وصال　　کاشتن جو در جا گندم است
بر سر کس نیست چو ای لطف تو　　سینهٔ من شق صفت گندم است

زندگی با طمع ندارم علی
عنصر عشاق مگر پنجم است

ن ۶۳
یار من آه زبس نادان است　　خصم دانا بفریب آن است
از پی آنگل خوبی ما را　　از زمین تا بفلک و امان است
رخ چو زر زرد شده چشم پر آب　　تا یکی راز دلم پنهان است
سیر مد در دمن از درد شراب　　که دلم طالب هر درمان است
چون شراب تو دلم خون گردید　　وز کباب جگرم بریان است
قیمت بوسه ز الماسم کرد　　مال مفلس چه قدر ارزان است
سورهٔ نور بود چهرهٔ یار　　نی غلط چهرهٔ او قرآن است
نیست بیجا نکنی قید اگر　　جسم من از پی جان زندان است
شمع آرد ز مه پیر فلک　　مهرمان خانهٔ من مهمان است
همه گل زیر خزان می بینم　　بی خزان بسکه گل حرمان است

۱ بالضم وتشدید میم یعنی آستین ۱۲ از منتخب -

بی وفا چو تو ندیده چشمم   که شکسته چو دلم پیمان است
گر بیک بوسه بگیری دو جهان   باز گویم چه قدر ارزان است
من که باشم که نباشم قربان   عید قربان برخت قربان است
داد امید چه دارم از تو   گر تو بیداد کنی احسان است

با ظهوری ز علی گوی نسیم
غم او گنج دل ویران است

٦٤
کی کجا قدر مرد در وطن است   لعل بقید ربسکه در یمن است
مرد بقید ربسکه در وطن است   کی کجا قدر مشک در ختن است
جامهٔ یار من که در بدن است   تار و پودش ز آه مرد و زن است
نو گل عنبر است دیدهٔ دوست   قامتش تازه شاخ یاسمن است
آنچنانم نزار کرده غمت   که مرا مور زار گورکن است
می شود مرده زنده از بویت   قم عیسی هوای پیرهن است
شد زبان از برای وصف قدت   هر سر موی من که در بدن است
دلبری تو صنوبر بی بر   قد بالا بلای جان من است
لالهٔ سوخته است داغ دلم   ماه رویت چراغ انجمن است
تا نه یک وعدهٔ درست کنی   در دهانت هزارها سخن است
تا نیابی گشاده پیشانی   جان من تنگتر از آن دهن است
سیر گلزار را چه قصد کنی   آئینه بین رخت به از چمن است
کفر آن سنگدل چه می پرسی   قشقهٔ او ز خون برهمن است

گرچه کردم علی هزار گناه
چشم جنت مرا ز پنجتن است

٦٥
برگ گل بی لب تو خار من است   پیش رویت خزان بهار من است
عزتی نی که آن نه عار من است   ذلت کوچه اش وقار من است
کرده پابوس آفتاب مرا   ذره ام مهر خاکسار من است

١ نرگس که درمیان آن زرد باشد بخلاف شهلا که سیاه باشد ١٢ از غیاث۔

کیست جز تیغ بر سرم آید   تشنهٔ خون جفا شعار من است
بنیمش تا بکی برون ناید   زیر دروازه اش مزار من است
چه کشاید ز عقده در بندش   باز این نو گره بکار من است
نیست برق جهان بدو فلک   عکس آن شوخ نی سوار من است
برق سوزنده باشد از آهم   ابر بارنده از غبار من است
شکوه در پیش دشمنان دارم   کرد قتلم هر آنکه یار من است
نگشاید گره ز خاطر من   زلف پرپیچ روزگار من است
قد یار است رو کش طوبی   رشک جنت کنون کنار من است

با تصنع نزد علی حرفی
مصرعهٔ ساده ذوالفقار من است

٦٦
بی روی تو طاقتم که طاق است   از مرگ خودم بتر فراق است
آنم که بمن باتفاق است   بر چرخ جفا زمانه شاق است
یک روز رود بقبر تنها   آنرا که هزار طمطراق است
گرد درگ خواب عیش در وصل   آن ناله مرا که در فراق است
در وصل تو شاهیا نه قایم   بنگر که عدو به هجر چاق است
باید بوفاق پیش آئیم   گو دشمن ما سر نفاق است
دارد دل سخت تر ز آهن   آنرا که دلا ز سیم ساق است
آخر وفا نمیکند آه   آن وعده را که با وثاق است
در هند گزیده مار زلفی   تریاک نگر که در عراق است
در دام عروس دهر تا کی   کاین پیر که قابل طلاق است
مار سر زلف زد بهندم   تریاق لب تو در عراق است
مغز سخن است شعر شعرم   آنرا که دماغ با مذاق است

دیوان علی بخوان ظهوری
حرفی ز کتاب اشتیاق است

٦٧
توصیف خط مقال عشق است   یک بوسه ز لب سوال عشق است

چون سبزهٔ راه شهر و صحرا   شیدائی تو پایمال عشق است
وصل تو بود سرور و فرحت   فصل تو غم و ملال عشق است
یک ناله بدو جهان نگنجد   زانکس که ز هجر نال عشق است
تا صبح قیام نیست خوابش   آنرا که بسر خیال عشق است
هر بخت سیاه و داغ هر دل   گوئیم که خط و خال عشق است
با شیر عرین دشت عشقیم   هم دشمن ما شغال عشق است
قربان شدن است تو عیدم   شمشیر کفت هلال عشق است
پیر است هزار ماه دیده   آنکس که بسر دو سال عشق است

خوشگو است علی پس از ظهوری
مغز همه از نوال[1] عشق است

٦٨
از چهرهٔ او جمال حسن است   در قامت او کمال حسن است
رخسار خوش تو مهر مهر است   ابروی خوشت هلال حسن است
سبزه برخ تو خضر الفت   آب دهنت زلال حسن است
سر سبز شده ز عکس خطت   آئینه که خشک سال حسن است
سیمرغ دگر کمینه باز ت   زلف سیه تو بال حسن است
بر خاک من است ذره خورشید   شیدائی تو خاکمال حسن است
تا از لب نی است بر تو بس ختم   موی کمر تو نال[2] حسن است
گیسوی تو مشک اذفر چین   چشمت صنما غزال حسن است
تو آهوی وادی تکوئی   غیر تو اگر شغال حسن است

این خامهٔ علی که در کف تست
کلکی است که نونهال حسن است

٦٩
باز هوای وطنم آرزو است   سیر بهار چمنم آرزو است
تا همه خود دوست شوم دوست را   دشمنی از خویشتنم آرزو است

١ عطا و بخشش ١٢ از صراح
٢ آنچه مانند رشته از میان قلم وقت خراشیدن بر می آید ١٢ از منتخب

گر دو کمان پیری من جسم را   طفلک ناوک فگنم آرزو است
دوخته ام چشم بر آن لعل لب   همچو خضر زیستنم آرزو است
کاکل مشکین سر بالین رسید   صید غزال ختنم آرزو است
گوهر دندان تو دل می برد   سبحهٔ دُر عدنم آرزو است
چرک معاصی است بدل جا بکار   خرقه بآتش زدنم آرزو است
بر کتفم بار گران است سر   بر سر ره تیغ زنم آرزو است
بر سر ره جمع نمودم حواس   همچو نگه راهزنم آرزو است
نیست به پهلوی من آن گلبدن   گوشهٔ قبر و کفنم آرزو است

حب بتان است بحریم دلم
همچو علی بت شکنم آرزو است

٧٠
سیر کلام کهنم آرزو است   باز هوای سخنم آرزو است
زلف دراز تو بگشا دلبرا   سیر دیار ختنم آرزو است
بهر عیادت تو نه آئی چرا   پیش تو از جان شدنم آرزو است
بی تو چو خود شمع بسوزد مرا   روی تو در انجمنم آرزو است
وه عجبا یاد لب سرخ اوست   پارهٔ لعل یمنم آرزو است
در کمرم نقد روان گرچه نیست   بر سر ره راهزنم آرزو است
توشه باید بره آخرت   بوسهٔ سیب ذقنم آرزو است
چشم و دهان و تن یار است یاد   نرگس و غنچه سمنم آرزو است
نالهٔ من صور قیامت دمید   قامت محشر فتنم آرزو است
پرتو افگن ز رخ نور بار   حلهٔ جنت کفنم آرزو است
آب بقا باد مبارک بخضر   کز تو لعاب دهنم آرزو است
سرمه از خاک سلیمان کشم   روی تو نگریستنم آرزو است
همچو دل خویشتن از بهر غم   خانهٔ مهمان وطنم آرزو است
سینهٔ خود را بشگافم چو مو   تیشه از آن کوهکنم آرزو است
گر دعلی توبه ز می جا مبا   ساقی توبه شکنم آرزو است

در بخت بکولیش اگدائی است — به از سر تخت پادشاهی است
خون که تو ریختی بفرما — بیهوده نه پای تو حنائیست
با سود و زیان تعلقش نیست — حرفیکه بگویمت هوائی است
کشتی مرا ز بحر غم برد — هم کار خدای ناخدائی است
نی حرف بکس نه حرف از کس — بر ناز تو ختم کج ادائی است
بیگانه شدم ز هر دو عالم — با تو نه هنوز آشنائی است
مینا به بغل بدوش خرقه — تنگ از تو چیانه پارسائی است

چون دید ترا **علی** زخود رفت
در وقت وصال هم جدائی است

آهسته کنی بزلف شانه — بسته است هزار جان بموئیت
ساقی سر مرقدم قدم نه — بی باده مباد گه بسوئیت

کن شاد بوصل خود **علی** را
آزرده دلم در آرزویت

۴۲

ای مهرگیاه[1] خط رویت — دی باد مسیح نشر بویت
هر چند ندید دیده رویت — دادم دو جهان به نیمه بویت
چون تیر بلا بجانب ما — هر مرغ نظر پرد بسویت
بر گوشۀ دل نظر نیفتاد — جستیم عبث بجار سویت
مشکل دل غافلان تو زاهد — بشکن بشراب ما وضویت
در پردۀ ابر شد نهان برق — آتش زده در زمانه خویت
گشتیم هزار باغ عالم — یک گل نبود برنگ و بویت
خود سرو قدی عجب که بینم — چون فاخته طوق در گلویت
نزدیکتری تو از رگ جان — تا غرب ز شرق جستجویت
ذره بود آفتاب گردون — بر جسته ز خاک راه کویت
فرهادیم نه تو شیرین — خون جگر است شیر جویت
هر انچه تو خواهی در زمانه — موجود شود بجز عدویت

۴۳

نیست وابسته چشم من سویت[2] — روی خلق است جانب رویت
هر سحر درس سحر بابل را — میدهد بسکه چشم جادویت
بادل و جان نثار تیغت شد — چشم هر کس که دید بازویت
بس شب قدر قدر یاد دارند — گر بخوابیم سر بزانویت
آنچنان گشته ام نزار ای یار — خلق گوید مرا سر مویت
می کشتی می تو از لب رنگین — همچو شب پرده پوش گیسویت
در نگنجد بچار حد چمن — غنچه اش بشنود اگر بویت

حاجتم نیست سیر خلد برین
دفن باشد **علی** چو در کویت

۴۴

داغیم بیک حسن شاهت — باشند بتان چین سپاهت
تخت تو ز تختۀ زمین ست — خورشید فلک بود کلاهت
در سینه دل است تخم الفت — برقی است بجز منم نگاهت
خورشید برهنه سر ز جورت — رفته به سپهر داد خواهت
در کش ببرم که تا کی از دور — بینیم چو هلال گاه گاهت
باشد دهن تو چشمۀ خضر — ظلمات بود خط سیاهت
یوسف نبود که بر کشندش — افتاده دلم بقعر چاهت
داریم سوال از دو سه سال — یک بوسه ز روی همچو ماهت
بر مهر تو کرده ایم عصیان — خواهیم ز قهر تو پناهت
در دیدۀ خویش عشقبازان — چون سرمه کشند خاک راهت
یکتای زمانۀ بخوبی — باشند دو زلف تو گواهت
بر الفت تو بجستن بمحشر — بخشند **علی** همه گواهت

[1] مردم گیا که بعربی بیروح و بهندی لکهمنی گویند هر که بیخ آن را که بصورت انسان میباشد با خود دارد همه خلق بر وی مهربان باشد و دارا همه مردم دوست دارد ۱۲ از غیاث
[2] سویت بمعنی برابری و اعتدال ۱۲ از کشف و منتخب۔

۴۵

نیست در باغ گلی چون بدنت — غنچه خاموش بماند از سخنت
زیب تن جامه بود از پی غیر — زینت جامه بود از بدنت
غیر آنت نبود در کف خلق — آن خود داده همه مرد و زنت
همچو نیسان همه تن میگریم — میدهم دُرِّ ثمین[1] در ثمنت[2]
حرف تلخ تو بود شیرۀ جان — تنگ شکر نه بود چون دهنت
تن او باد فدای غم تو — رنجه کرده است هر آنکو زمنت[3]
یوسف آنکس که بر آورد ز چاه — غرقه گر دید بچاه ذقنت
از در دیده رسیدی ناگاه — دل ز بر رفت ز بر آمدنت
هیچ رقیمت[4] نبود بی ربقه[5] — رگ جان است بحلقی رسنت

بی بهائی است بهائی تو **علی**
قیمت قند شکسته سخنت

۴۶

ای با تو تمام زیب و زینت — دادند ترا ز رحم طینت
خود هست خدای قدردانت — راهی سوی جنت است دینت
خوش از همه از منه زمانت — به از همه چیزها زمینت
حاجت گه خلق آستانت — دریای سخا است آستینت
تشبیه چه آورم ز مهرت — با مهر برابر است کینت
چون درج پر از گهر کف تو — کنده همه کام در نگینت
تو خرمن فیض لایزالی — خوبان زمانه خوشه چینت
هر انچه که گویمت تو باشی — من بعد خدای آفرینت

یک جلوه بجانب **علی** کن
نقش همه خواهشم جبینت

دل ز کف می برد برود دشت[1] — همچو دل چون گشتم در آغوشت
زلف تو شام غربت است مرا — همچو صبح وطن بنا گوشت
از خرام تو شد چنان محجوب — آشیان کرد کبک پاپوشت
بر نیائیم از تو در گفتار — با خموشی کنیم خاموشت
میکند گل قبا قبا در باغ — که چه گوید نسیم در گوشت
ناله ها و گوشمال شمال — که چو دُر نارسیده در گوشت
بار غمهای عالم و دو شم — دوش دیدم بخواب چون دوشت
گردنم را شکسته بار الم — غیر دستی نهاد بر دوشت
تو نکردی بتا گهی یادم — من نکردم گهی فراموشت
حیف گردد بزیر خاک نهان — نازنین جسم پرنیان پوشت
آب حیوان بخضر ارزانی — چشم شیدای و چشمۀ نوشت

کار خود میکند **علی** با هوشش
تا طهوری شده است بیهوشت

۴۸

قیمت آنکه قدر زر بشکست — دل عالم بیک نظر بشکست
یار بر سر کلاه زر بشکست — مهر را خار در جگر بشکست
کوه عشق تو ام کمر بشکست — دشت غم خار در جگر بشکست
در جگر آب داغ دل که نداشت — تیغ چشم تو صد سپر بشکست
همچو شمع بغیر انجمنت — خار را هم ز پا بسر بشکست
رم تو کاه را بسرق سپرد — غم تو کوه را کمر بشکست
مژه ات دشنه در دلم خوش زد — نگهت تیر در جگر بشکست
عشق شعله فشان قیامت کرد — خشک را خم نمود تر بشکست
کرد پامال کبک را رفتار — گر بگفتار نیشکر بشکست
بی هنر را زمانه شد پابوس — خاطر صاحب هنر بشکست
دل تو مرد را ربود ز هوش — گل تو خار در جگر بشکست

[1] مال و ملکیت ۱۲ از غیاث
[2] گران قیمت ۱۲ از غیاث
[3] بمعنی قیمت از قاموس و منتخب
[4] بمعنی گردن ۱۲ از منتخب و بحر الجواهر
[5] ...

[1] حریر چینی که منقش باشد ۱۲ منقول از شرح نامه

رخ تو آئینه نمود بخلق / ز رخ دو کان شیشه گر بشکست
در شمار که هست پیر فلک / غم زلف تو هر کمر بشکست
شد گران تر ز دست چشم ترم / مرغ را نامه بال و پر بشکست
بوسه زد غیر بر سر مژگان / در دلم نوک نیشتر بشکست
پر نشیب و فراز بود چو راه / عاقبت پای نامه بر بشکست

رقمی زد علی چو خاقانی / قلم اینجا رسید و سر بشکست

ردیف الثاء

۷۹
هر چه دیدیم و ندیدیم عبث / هر چه چیدیم و نچیدیم عبث
هر چه دیدیم و شنیدیم عبث / هر چه هشتیم و کشیدیم عبث
رخ سوی باغ بکردیم عبث / سوی گلزار پریدیم عبث
بود امید عبث روضهٔ خلد / کوچهٔ یار گزیدیم عبث
سوی یار عبث آمده بود / بر در یار رسیدیم عبث
خواب کردیم عبث بر بستر / بر سر خاک طپیدیم عبث
با همه خلق عبث پیوستیم / وز همه خلق بریدیم عبث
قطره را بحر عبث دانستیم / ماهی منصور دمیدیم عبث
بود در سینه عبث یا نهان / چار اطراف دویدیم عبث
عیب ما غیر عبث پوشیده / پردهٔ غیر دریدیم عبث

هست هستی چو علی خواب و خیال / هر چه دیدیم و ندیدیم عبث

۸۰
جلوهٔ روی تو دیدیم عبث / میوهٔ باغ تو چیدیم عبث
لب لعل تو مکیدیم عبث / درد هجر تو کشیدیم عبث
هر چه در کیسه نهادیم عبث / هر چه از کیسه کشیدیم عبث
هر چه با غیر فروشیم عبث / هر چه از غیر خریدیم عبث
نوش کردیم عبث ساغر شهد / کاسهٔ زهر چشیدیم عبث
قطره از بحر جدا گرچه نبود / ماهی منصور دمیدیم عبث
با خرد جامهٔ عیش پوشیدیم / در جنون جامه دریدیم عبث
بود در جام رحیق مختوم / سوی خمخانه دویدیم عبث
بود مقصود عبث آب دهن / منت یار کشیدیم عبث
راست بودیم عبث چون تیری / چون کمان باز خمیدیم عبث

هست هستی چو علی خواب و خیال / هر چه دیدیم و شنیدیم عبث

ردیف الجیم

۸۱
ای بفیض تو انجمن محتاج / بهر گلگشت تو چمن محتاج
با لطیف و کثیف ربط چرا / جان هر کس بود به تن محتاج
مایه دار جهان آخرت است / هر که باشد درین زمن محتاج
منکه صد سر برم بیک ضربت / حیف باشم به تیغ زن محتاج
بارک الله خطاب شیدایت / عاشق زار خسته تن محتاج
بی هنر را نصیب دولت نیست / نیست خوش طالعی فن محتاج
کی سوالم جواب دریابد / رفت در پیش بی دهن محتاج
زیر طوبی بلا حساب رود / بندهٔ رب ذو المنن محتاج
چون تو غارت نمودهٔ شهر / شد بدور تو راهزن محتاج
دامن دشت گشت خلعت برگ / بود نعشم بی کفن محتاج
عاشقان را نموده زلف بتان / خانه بر دوش بی وطن محتاج
بزم بی رونق است بی رخ تو / بهر شمع تو هر لگن محتاج
ساقیا جام می بشکرانه / استاده است خسته تن محتاج
جامه بر جامه همچو گل پوشی / یک جهان از پی کفن محتاج
حاجت ما چرا روا نکنی / اگر مبادا تو جان من محتاج

روز محشر شود علی هر کس / بعنایات پنجتن محتاج

۸۲
در زلف سیاه شانهٔ عاج / گیرد ز شب آفتاب در باج
در عشق حسب نسب نگنجد / خسرو نرسد به پور حلاج
خاشاک در تو به ز سمور[1] / خاک قدم تو به ز دیباج
در پیش نگاه مرغ جانم / یک جعبه[2] خدنگ را است آماج
لشکر کش کشور جنونیم / اطفال خلائق است افواج
در کشور عشق بادشاهیم / داغی ز جنون بسر بود تاج
حال دل ماست پیش مژگان / در چنگل شاهباز دراج
جان من دوست زرگاران / چون پنبه بود بدست حلاج
در دامن ماست آب دیده / پیدا ز حباب بحر مواج
تا بسته کمر به ملک گیری / از ملک عدم گرفته باج

میگفت علی بوقت مردن / باشد بر هست مزار من کاج[3]

ردیف الحاء

۸۳
ایکه دشنام تست باد مسیح / یوسف مصر نیست چون تو صبیح
نیک کردی تو کار های رقیب / همچو رویش تمام بود قبیح
همچو محراب مسجدت ابروات / خال رخ به ز دانهٔ تسبیح
زلف بشکستهٔ تو هست درست / چشم بیمار تو چنانکه صحیح
شور یوم النشور از لب تست / نیست کس در زمانه چون تو ملیح
بر همه نیکوان ترا باشد / همچو مه بر ستارگان ترجیح
پیش دلبر کشیم سرو ببر / در کنایه کنیم عرض صریح
خانقه را بساز قربانگاه / شیخ شهرم ز لبس کند تفضیح

استخوانی به پوست باشد طب / گر نویسم علی ز خود تشریح

ردیف الخاء

۸۴
چشمان تو هر یک از دگر شوخ / چون تو نبود یکی ز بشر شوخ
گشتیم هزار شهر و صحرا / تا آمده چون تو در نظر شوخ
بشکست دلم بسنگ فرقت / رفته ز برم چو سیمبر شوخ
در پردهٔ دل همی جهد برق / داریم نهان به چشم تر شوخ
چون سبزهٔ ره شدیم پامال / در خورد دمی بر بگذر شوخ
گرداست رها مرا و لیکن / برکنده تمام بال و پر شوخ
رفتیم به بزم ها پس تو / پیش تو خجل شده است هر شوخ
برقی نجهد بشوخی او / تا بسته بقتل من کمر شوخ

بردیم علی به تیغ او سر / آن شوخ که هست سر بسر شوخ

ردیف الدال

۸۵
از یار کهن که کرده یاد / بس مرگ نوم مبارکت بود
پیر فلکت بخواند استاد / کردی نه چها ستم تو ایجاد
بیمی ز خزان چو گل ندارد / با بندگی تو سرو آزاد
فریاد مرا نمیدهی گوش / کار تو مباد که بفریاد
من بعد فناست قدر عاشق / شد لعل[1] بکوه خون فرهاد
بسته بکمند گیسوان دل / آن یار که زلف خویش بکشاد

---

۱ نوعی از جامهٔ ابریشمی و منقش باشد ۱۲ از کشف و سروری
۲ بروزن کعبه بمعنی ترکش ۱۲ از بهار عجم
۳ بجیم عربی احول و بمعنی کاش که کلمهٔ تمناست ۱۲ از غیاث

۱ گداخته ۱۲ از منتخب

نرم است ز برگ گل تن تو / سخت است دلت اگر ز فولاد
دیدم ز بنفشه گیسوی تو / شانه کنمت ز شاخ شمشاد
بر حسن تو جان دهد فرشته / بهتر ز پری است آدمی زاد
یک بوسه ز لب بکس ندادی / یک خلق بدین امید جان داد

در بندگیت علی چو جامی است
از خواجگی دو عالم آزاد

۸۶
در دل که چها چها نگنجد / غیر از تو کنون هوا نگنجد
خواهم بکف آرم آن گهر را / کان در بر و بحرها نگنجد
دردا بدرش بنا شدم جای / در منزل شه گدا نگنجد
یا رب چه مقام باشد او را / کانجا بجز از حیا نگنجد
هر جور و ستم که بیتوان کن / در سینهٔ ما خفا نگنجد
من مفت خریدم آن گهر را / کش در یم و بر بها نگنجد
آ رخ من و تو چه شکر گویم / در چشم تو پادشا نگنجد
تا چند به بند آن ستمگر / کش جلوه بپا پرده ها نگنجد
زد بوسه بپای آن پری رو / در جامه ز خود حنا نگنجد
ای دل من و وصل آن پریچهر / در دیدهٔ شه گدا نگنجد
قربان بهار گشته بلبل / در جامه چو گل صبا نگنجد
پامال نشد دلم ز افلاک / این دانه در آسیا نگنجد

ناکرده فغان علی فغانی
در هفت فلک دعا نگنجد

۸۷
شان تو بآیین و آن نگنجد / آن تو بهیچ شان نگنجد
حسن تو که در جهان نگنجد / یک وصف بصد گمان نگنجد
با دوست بسینه جان نگنجد / در وحدت این و آن نگنجد
در گوشهٔ دل گم است ما را / رازیکه بقدسیان نگنجد
افتاده بعاشق تو پابوس / تنگی که بخانمان نگنجد
خطی سوی یار می فرستم / خطی که بکاردان نگنجد
باشد دل طالبان بپهلو / برقی که در آسمان نگنجد
وصف خد او کنم بماهی / ماهی که در آسمان نگنجد
وصف قد او کنم بسروی / سروی که به بوستان نگنجد
وصف نگهش کنم به تیغی / تیغی که در اصفهان نگنجد
وصف مژه اش کنم به تیری / تیری که بصد میان نگنجد
زخم است مرا بدل ز تیغی / تیغی که بصد میان نگنجد
زخم است مرا بدل ز تیری / تیری که بصد نشان نگنجد
صفها بنگاه صاف کردی / شمشیر تو با امان نگنجد
روزیکه تو با مزارم آئی / این خاک بخاکدان نگنجد

باشی بکمال یا علیم
یک خانه دو مهمان نگنجد

۸۸
بوی تو به بوستان نگنجد / حرف تو بداستان نگنجد
مرغی که بصیدش آئی فردا / امروز در آشیان نگنجد
در یک رگ سینه ام نهان است / آن غم که بصد مکان نگنجد
کرده پی خود صدف دل من / آن دُر که به بحر و کان نگنجد
یک قطره ز بادهٔ محبت / در نه خم آسمان نگنجد
تو و دل من چه وسعت است این / وصف تو که در بیان نگنجد
آنگونه ز لب شکر فشاندی / شکر تو به طوطیان نگنجد
با یار ز خود شویم خالی / ما و تو که در میان نگنجد
کفرم شده سنگ راه کعبه / ایمان بدر بتان نگنجد
اکنون من و عشق کاین دو شیوه / در زمرهٔ عاشقان نگنجد
تشبیه رخت بگل نمودم / گلبرگ به گلستان نگنجد
یکبار رها کنی دو صد تیر / دو تیر به یک کمان نگنجد
نام تو که بر زبان بر آمد / اکنون بدهن زبان نگنجد

خاصان سر امتحان بر آیند / درد تو به عامیان نگنجد
زاهد چه بکوی تو در آید / جان در تن خشک آن نگنجد
روزیکه تو بر مکانم آئی / این جسم بلا مکان نگنجد

تا سیم علی چو سرو آزاد
در گلشن ما خزان نگنجد

۸۹
نیست گر بقتل بر گردد / سایهٔ تیغ تو سپر گردد
سرخ از بوسه ام لب لعلت / از گل تر زیاده تر گردد
یار چون رفت باز لیک آید / عمر ممکن که باز بر گردد
آه روز خزان دل بلبل / ز آشیان نیز خسته تر گردد
نامور بی تو می شود گمنام / با تو گمنام نامور گردد
بی رخت گر بباغ گشت کنم / عقدهٔ غم همه ثمر گردد
از تو امید واپسی دارم / گر چه دانم نه عمر بر گردد
هر که شد با خبر از و بجهان / ز دو جهان ز و بیخبر گردد
هیچو حسنت غمم شود افزود / شب و روزم ز هم بتر گردد
خانه ام گر رسی پی پرسه / مرده از گور زنده بر گردد
حال هجران علی چو عرضه دهد / لب شود خشک چشم تر گردد

شد علی در سر تو خاقانی
شام بر روی تو سحر گردد

۹۰
نعمت از شکر بیشتر گردد / شکر کردن بلب شکر گردد
کی به تدبیر عمر بر گردد / گو به تقدیر ماده نر گردد
روز محشر لبا تو نگر را / زرد رخسار همچو زر گردد
یاد مژگان یار عاشق را / در رگ دیده نیشتر گردد
حاجت فصد نیست عاشق را / مژه در دیده نیشتر گردد
عاقبت عافیت امیدم نیست / عمر در درد سر بسر گردد
سوخت خود آنکه آه از تو کشید / ناله تا عرش بی اثر گردد
تا نگردد جدا سرم از دوش / کی جدا درد سر ز سر گردد
با تو باشد هلال زخمهٔ[51] چنگ / بی تو بدر از دلم بدر گردد
قصد دشنام گر کنی و دل / تا لب لعل نیشکر گردد
آدمی می شود بجز انسان / هر که شرمی کند بشر گردد

چون نویسم علی صفات لبش
خامه در دست نیشکر گردد

۹۱
یار یکه قبای ناز دارد / از خون دلم طراز دارد
از زلف شکستهٔ تو شیدا / صد صد دل جانگداز دارد
رونق ده بزم شاه گردد / شمعی که بسوز ساز دارد
آن نرگس مست نیم خوابش / دایم در فتنه باز دارد
از زلف تو با کسان چگویم / کاین قصهٔ سر دراز دارد
محمود نداشت آنچه دارم / گم کرده کنون ایاز دارد
زاهد ز دو دیده ات چه دیده / کامشب نه سر نماز دارد
وا مانده بکوی تو سوائی / چون برق که ترکتاز دارد
بی سیمتنی علی بخانه / در بوته[52] چو زر گداز دارد

خسرو ز علی چو نازنینی
گر دل ببرد که باز دارد

۹۲
آن بت که بدل قیام دارد / در کعبه چرا خرام دارد
آن بت که بدل خرام دارد / در کعبه چرا قیام دارد
جز عاشق خود که غیر من نیست / الطاف بخاص و عام دارد
خون کرده روان به تیغ چشمش / آن تیغ که در نیام دارد
هر وعدهٔ شام را شود صبح / هر وعدهٔ صبح شام دارد
واعظ پی ترک عشق گوید / این پخته چه عقل خام دارد

۵۱ هر چیز که بآن سازها را نوازند بعربی آنرا مضراب گویند ۱۲ از برهان
۵۲ نام ظرف کوچکی که از گل سازند و در آن طلا و نقره گدازند ۱۲ از رشیدی و برهان

قطرات عرق ز غیظ در خط / در دانه بزیر دام دارد
محمود جهان توئی زخوبان / حُسن تو ایاز نام دارد
باشد لب یار آب حیوان / وز خط سیه ظلام دارد
شمسے است گدائی کوئی آنمه / وز چرخ برین خیام دارد
باشد قد یار همچو طوبے / عارض چو مه تمام دارد
چون غنچه چرا خموش باشی / هرکس بدهن کلام دارد

جمشید نمط علی بعیش است / آنکس که بدست جام دارد

۹۳

یار حرفی نه در دهان دارد / غنچه تنگ شکر نهان دارد
میکشی با هزار جور آنرا / هرکه لطفی ز تو گمان دارد
نقش پایت ستاره پیدا کرد / کوئی تو ره زکهکشان دارد
خار خشکم به هجرت ای گل تر / عاشقت تن ز استخوان دارد
تیغ قاتل نشیمنی است چه خوش / قصد پرواز مرغ جان دارد
یافت بر ضد مزاجش استحکام / ماه من جامه از کتان دارد
رود بار است خون شیدایان / پل ز شمشیر در میان دارد
عاشقت آتشی زده بمکان / قصد گلگشت لامکان دارد

گر به بزمت رسد علی چه عجب / که زمین جا در آسمان دارد

۹۴

یار من چون بنفشه مو دارد / همچو گل عارض نکو دارد
دید شاید که محتسب حشمت / روی حسرت سوی سبو دارد
تیغ سرکن که پیش سر و قدت / همچو من خلق سر فرو دارد
عاقبت رزق هرزه گوی شد / هرکه چون شمع گفتگو دارد
روی تو هرکه همچو آئینه دید / چشم حیرت بجا ز سو دارد
در فراق تو ساقیا هرکس / گریه چون شیشه در گلو دارد
حُسن را طرفه کار می بینم / خوی دیو آن فرشته رو دارد
در دل یار چیست با رآئینه / هردم آئینه رو برو دارد

کشفیا یک علی چه در عالم / هرکسی آرزوی او دارد

۹۵

عاشق که بسینه آه دارد / شمعی به لگن نگاه دارد
بنگر بچه رتبه جاه دارد / چون مهر بسر کلاه دارد
شمع ز تو شکل آه دارد / داغ از تو بسینه ماه دارد
مجنون تو شاه ملک درد است / وز رنج والم سپاه دارد
دیدی چه قدر سفید خون است / یاری که خط سیاه دارد
جز جانب کوی تو کسی نیست / کو روی بسوی راه دارد
شیدای تو صد هزار جنت / بیقدر تر از گیاه دارد
جان و دلم از نگاه آنشوخ / باشد که خدا نگاه دارد
دلداده ز تنگوقتی حشر / یک عذر ز صد گناه دارد
بر پای تو میکنند فدا خلق / آن سجده که در جباه دارد
شیدای تو وقت آمد مرگ / رو جانب مهر و ماه دارد
هرکس که شنید از تو شعرم / لب وقت بواه واه دارد

گردید علی اسیر زلفش / این دیر بکعبه راه دارد

۹۶

نوری چو رخش قمر ندارد / شیرینی لب شکر ندارد
گر گریه کنم نظر ندارد / ور خاک شوم گذر ندارد
خوش خواب کند بشهر و صحرا / آنکس که بکیسه زر ندارد
بسته است میان اقتلم آنشوخ / گویند غلط کمر ندارد
اشکم ز زمین چه حاصل آرد / آهم بفلک اثر ندارد
جز آب مژه غبار خاطر / شیدای تو بحر و بر ندارد
آخر ز کجا است روز آخر / هرچند شبم سحر ندارد

۱ تاریکی اول شب ۱۲ از کشف [illegible]

گمراه شود براه عشقش / آن شخص که پا ز سر ندارد
دیدیم بسے ز مردم خلق / جز شیر بشری بسر ندارد
صد تیغ زنی بفرق عاشق / جز داغ جنون سپر ندارد
هرچند چو جوے گریه دارم / چون سرو قدت ثمر ندارد
نامه بتو میتوان رساندن / آن مرغ که بال و پر ندارد
در د تو بجان توان کشیدن / آنکس که بدوش سر ندارد
یارب چه زمانه در رسیده / آداب پدر پسر ندارد
داریم شکسته دل چو طفلی / کان بر سر خود پدر ندارد
وین طرفه که چون درون درآئی / در خانهٔ دل که در ندارد

افسوس علی درین زمانه / جز عیب کسے هنر ندارد

۹۷

ماه کامل بجمالش نرسد / رگ جان تا بد والش نرسد
یار برکنده چرا مرغ مرا / نیست ممکن پر و بالش نرسد
چون مه چارده شب روشنیست / باحدی حد کمالش نرسد
میتوان گفت رخش را خورشید / لیک نهار زوالش نرسد
گر فلک چرخ زند چند هزار / باد و ابروے هلالش نرسد
امتحانا بچمن رفت آن گل / با قد کش هیچ نهالش نرسد
گر شود اختر شب دانه دام / تا ابد با خط و خالش نرسد
خواب از بخت خود ادرام / چشم تا هم بخیالش نرسد
جانب نجد مر دای لیلے / نبود چشم غزالش نرسد

جز وصالم نبود وصل علی / دستم آخر بوصالش نرسد

۹۸

زنا کی برندی بپایش برد / زجا بسکه عرض سلامش برد
بده ساقیا و اعظم را نشراب / که یک جام صد عقل خامش برد
گدا را امید ضیافت کجا است / که سلطان بصد اهتمامش برد
ببام فلک میتواند پرید / نه مرغ نظر ره ببامش برد
مرا تاب آن کو که بیند کسش / چه دشمن شوم هرکه نامش برد
خورد مغز سلطان بسر شور خلق / چه فریاد هر خاص و عامش برد
نیاد آورد گاه آب حلال / هر آنکس کش آب حرامش برد
بسودای زلفش دهد خلق جان / اگر سوی بازار دامش برد
قیامت کجا قامت یار کو / چها فتنه حشر از خرامش برد

نباشد علی آنچنان ساقیا / که از جا یکی دو سه جامش برد

۹۹

نه ز آهو که چشم یار بود / هرکه بیند رخش شکار بود
میدهد جام باده و اعطر را / چشم آن مست در خمار بود
کشت تیغ نگاه خلقی را / زلف هرچند سوگوار بود
بی رخ یار دیده ام خشک است / ابر را گریه در بهار بود
عاشقان را دهد همه عزت / زاهد از هرچه عار بود
نوش بی نیش کی بدست آید / برگ گل در میان خار بود
صد چمن گل ز خاک او روید / هرکه بر روے او نثار بود
خوشگوار است هرچه گوید یار / هرچه گوئیم ناگوار بود
شمع و پا مرا چه حاجت شمع / گر گذارت بسر مزار بود
چشم و ابروے تست ترکمان / جان صید افگنان شکار بود
عینک آرم بوقت دیدن تو / کاش دو دیده ام چهار بود
همچو لعل است در میانهٔ کوه / هرکه پیش تو سنگسار بود

زاهد از شوخ ما علی بیند / در نماز ش کجا قرار بود

۱۰۰

چون قد تو سرو کی سرکش بود / چون خد تو کی گل تر خوش بود
مهربانی کرده مهمانم شده است / جان فدای مهر آنمهوش بود

۱ تسمه چرم که بدان چیزے را بندند ۱۲ از برهان۔

داغ دلها را بصد افغان چکار
سکهٔ عشق بتان سنجش بود

هر که گرید در خیال عارضش
شبنم اندر باغها اشکش بود

مرغ جانم شد کباب از دیدنش
عارض گلرنگ او آتش بود

پا بگل خلق است در جوی سرشک
قامتش چون سرو دلکش بود

آنچنانم تیرها زد شوخ چشم
سینه ام اکنون ترکشش بود

کس نمی پرسد نه کس من کیستم
هان زبان پر ستم تیغش بود

بارک الله صید او شد مرغ جان
آب و دانه زان لب خالش بود

سایهٔ طوبی نخواهد دست او
تا بسر قد سایه از تاکش بود

همچو خسرو کی علی نالم زغم
عشقبازا ز اغمش دلکش بود

۱۰۱

هیچ یک گبر و مسلمان نبود
کز تو شرمندهٔ احسان نبود

همچو رخسار و زلفت جانانا
ماه و گل عنبر و ریحان نبود

شب تیره نبود چون زلفت
چون رخت مهر درخشان نبود

لعل همسنگ نباشد لبت
در یکدانه چو دندان نبود

کم ز شمشیر نباشد نگهت
سینه ام کم ز گلستان نبود

همچو تو نیست بگلشن شمشاد
همچو من زلف پریشان نبود

سرمهٔ دیدهٔ انجم گردد
دود آهم رگ نیسان نبود

مال دنیای دنی پیش خرد
بهتر از دولت ایمان نبود

نسبت ابر مکن با چشمم
قطرهٔ اشک چو طوفان نبود

چون قدم نیست کمان [illegible]
همچو مژگان تو پیکان نبود

گل نباشد چو تنت نرم ای
چون دل سخت تو سندان نبود

خاک باد البـر آنکه علی
خاک پای شه مردان نبود

۱۰۲

هیچ شی جز تو مرا یاد نبود
بند در گوش بجز باد نبود

مرغ ما شوق اسیری میداشت
آشیان جز کف صیاد نبود

همچو رخسار تو گل زیب نداشت
با قدت رتبهٔ شمشاد نبود

داد از دست تو شب در محنت
نغمه جز ناله و فریاد نبود

بند میداشت بپا از غم خویش
جز بقید تو کس آزاد نبود

کس ندیدیم ز آباد جهان
کز غم عشق تو برباد نبود

سیر بان گشته جدا از جهان
بی تو از خویش مرا یاد نبود

عافیت داد مرا بیماری
جز غم عشق دلم شاد نبود

جوی خون کرد روان از مژه ها
که علی پیرو فرهاد نبود

۱۰۳

جان را که مقام در بدن شد
بیقدر چو بوی در چمن شد

عیش دو جهان مبارکت باد
غمهای زمانه آن من شد

هر هشت بهشت آن خود کرد
هر کس که مطیع پنجتن شد

هر کس که مدام در وطن ماند
بیقدر چو لعل در یمن شد

هر گاه ترا دهن ندادند
چشم تو بما همه سخن شد

خلخال بپای تو نبستند
پابوس تو فتنهٔ زمن شد

پروانهٔ شمع تست بلبل
گر روی تو باغ انجمن شد

بگشاد قلاع آسمان هم
هر گاه علم که آه من شد

یارب ز عدو پناه خواهم
کاین بچه زاغ از زغن شد

خالی شده شهرها ز مردم
چشم تو ز بسکه پرفتن شد

جز قیس که داد دل به لیلی
مجنون رخ تو مرد و زن شد

یار آمده پس علی پی شکر
هر روزن خانه ام دهن شد

۱۰۴

بند بست زبان طوطی شد
لبت آئینه ساز معنی شد

قامتت گلبن تمنی شد
اره سر و طوق قمری شد

آنچنان بی تو عیش من تلخ است
خون بر گها زهر افعی شد

قیس گشته خجل ز مجنونت
روکش از تو چنانکه لیلی شد

سر ز آفاق زیر پایم سود
چرخ کج را چها ترقی شد

قد برافراختی بگلشن ناز
پابوس تو شاخ طوبی شد

تیغ سر کرده انگشت خلق
در حصار سپهر عیسی شد

هم ز یادت بود گمان ارم
بی تو ما را اگر تسلی شد

صاف دل همچو قاسم است علی
سینه ام لوح مشق طوطی شد

۱۰۵

روی تو آفتاب را ماند
موی تو مشکناب را ماند

خوی تو شعلهٔ جهنم است
بوی تو مر گلاب را ماند

قصر رشک فلک لب دریا
زندگیت حباب را ماند

اگر بر ندم ز دوش سر یار را
در رهت پا تراب را ماند

آنچنان تیز رو براه طلب
که درنگت شتاب را ماند

آنکسی را که هست مست الست
آب خالص شراب را ماند

همچو یاقوت احمر است لبت
عارضت آفتاب را ماند

بر حقیقت اگر بود نظرت
آب دریا سراب را ماند

ناتوانم ولی بطاقت شوق
پیری من شباب را ماند

آه سرد است بر لبم هر دم
آتش عشق آب را ماند

کی توان وصف او رقم کردن
خط عارض کتاب را ماند

گفتگو میکنم بناچاری
که سوالم جواب را ماند

قاصدا سوی یار زودی کن
که درنگت شتاب را ماند

وای بر غفلتی کسی کو را
چشم بیدار خواب را ماند

نتوان گفت پیش نظم علی
شعر جامی جواب را ماند

۱۰۶

دیر دنیا شتاب را ماند
مدت العمر خواب را ماند

بسکه آن طفل شاب را ماند
یک درم صد نصاب را ماند

گر بهبینی غبار خاطر ما
قصر گردون قباب را ماند

میخورم خون دل بجای شراب
داغ سینه کباب را ماند

آنچنان است یار تیز مزاج
که خطالبش عتاب را ماند

گوشهٔ خاطرم بجلوهٔ یار
قصر گردون قباب را ماند

هر که آباد شد بدولت عشق
پیش خلقت خراب را ماند

گر نباشد بدست او ستم
سیر جنت عذاب را ماند

گر بهبینی مرا بچشم کرم
هر خطایم صواب را ماند

بزم یار است گلشنی لیکن
خصم بدگو غراب را ماند

آنچنان گفتگو بنرمی کن
که عتابت خطاب را ماند

واه دیوان تو علی چه خوش است
شعر شعر انتخاب را ماند

۱۰۷

خط روی تو زاغ را ماند
خال رخسار زاغ را ماند

جز سرت نیست جا غرور ترا
نقش پاییت دماغ را ماند

عاشقان ترا براه طلب
گم شدن پس سراغ را ماند

هر که در قید تست آباد است
تنگ بودن فراغ را ماند

بزم یار است کشتهٔ از امید
خصم بدرو کلاغ را ماند

شمع بر مرقدم ز غیب رسید
چشم غولان چراغ را ماند

سوز سینه نموده ایم رقم
مهر مکتوب داغ را ماند

گردن تست همچو مینا ای
چشم مستت ایاغ را ماند

واه دیوان تو علی چه خوش است
گفته هات جمله باغ را ماند

۱۰۸

یار گر وعدهٔ وفا میکرد
صد جفا در پی جفا میکرد

غنچه را نافه بخطا میکرد
طرهٔ ات بوی در صبا میکرد

هیچ بیگانه هم نکرد بما
آن ستمها که آشنا میکرد

ابروش زیر چشم میگردید
گره غم هلال وا میکرد

چشم ندیده کی مرا میدید
تا وک نگهش رها میکرد

نکند تیغ اصفهان با کس / انچه آن چشم سرمه سا میکرد
کس نکرد از جواب و دل خوش / شوخ ما قتل بیکیا میکرد
شکوهٔ غیر با که مے گفتم / چه ستمها نه آشنا میکرد
سایه بام یار را نازم / زیر پایم سرها میکرد
رفت جانم بعشق نادانان / هر طبیبی مراد وا میکرد
گفتمش گلبدن گمش مهرو / فکر من خوش تلاشها میکرد
آه جان داد آن طبیبم آه / دردلرا بدل دوا میکرد
بو سو بلبل خموش چون غنچه / یار ما گفتگو با میکرد
ما علی عاشق و گنهگاریم / با ظهوری چرا جفا میکرد

۱۰۹
چون روی تو نار برنیامد / چون موی تو مار برنیامد
چون موی تو شک نسیم جانان / چون خوی تو نار برنیامد
تب سوخت تمام خون برگها / قطره به فگار برنیامد
کردیم براه خاک خود را / زین شهر سوار برنیامد
برباد شدم ولیک او را / از سینه غبار برنیامد
یارب چه کنیم گر شب هجر / گر روز شمار برنیامد
جز من که چو شمع سوخت در سر / از پای کسے که خار برنیامد
در نغمه سرائیت علیا / بلبل ز هزار برنیامد

۱۱۰
دردلم از چه فکر جا نکند / عمر تا وعده اش وفا نکند
بوی آن گل ز شهر تا صحر است / کیست ذکرش که هر کجا نکند
چشم و زلفش بهم تعقل من اند / آن کند تیغ کاین بلا نکند
درچمن هیچ بو نیابی باز / رخ اگر جانب صبا نکند
مرگ باشد رهائی از غمش / تا ابد مرغ را رها نکند
چه بلا مشکل است از خویش / مهربانی کجا جفا نکند
میکند نقش پای او با خلق / انچه با کاه کهربا نکند
نیست امید وصل با قاتل / تا سرم را ز تن جدا نکند
زین طبیبان پناه بار آله / درد دل را کسے دوا نکند
کشتیا عاقبت علی جان داد / مبتلای بتان خدا نکند

۱۱۱
سوی من آن نگار مے آید / نے بباغی بهار مے آید
یار سوئے مزار مے آید / نے ز جنت بهار مے آید
میکند گفتگو بدشمن دوست / خانه را ننگ و عار مے آید
شهسواران تمام گرد رهند / برق وش نی سوار می آید
پیش او آفتاب می لرزد / گر سر بام یار مے آید
دل سیلاب وار را شب وصل / همچو گشته قرار مے آید
پیشوائی کنید اے در و بام / قاصدم ز آن دیار می آید
بیشمار هست جرم من چکنم / آه روز شمار می آید
جلوهٔ عارضش چه عرضه دهم / اسپ او برق وار می آید
مژده اے آهوان چین و ختن / یار بهر شکار مے آید
وصف ذاتی کجا و صحبت گو / بوئی گل کی ز خار مے آید
شب هجر است آه البته / چه بلا در کنار مے آید
عاشقا ز علی حرم ابرو / در نظر ذوالفقار می آید

۱۱۲
آن شوخ گرا ز درم در آمد / بیتاب دل از برم در آمد
دیدند بتان هند و چین را / ای سنگدلم تو نی سر آمد
چشم سیهات که تیغ هندی است / نوک مژه ات چو خنجر آمد
گفتم چو عدو رسید پیشت / در پیش مسیح من خر آمد
بر بام برآ که بین شوقت / خورشید ز ملک خاور آمد
هر فتنه بود بزیر پایت / پا بوس تو روز محشر آمد

گیسوی تو به ز سنبل تر / هم چشم تو خوش ز عبهر آمد
آورد هجوم عیش بر در / آن شوخ مرا که در بر آمد
چشم تو بود غزال ختن / گیسوی تو مشک اذفر آمد
گل شد همه ره ز رفتن من / از چشم ترم چه جان تر آمد
بعد رخیان شده علی کش / جز تیغ تو کس نه بر سر آمد

۱۱۳
بر بام که یار ما بر آمد / یک خلق ز خانه ها بر آمد
خلقے پس محملش دویدند / با ناله که از درا بر آمد
آن بدر ز غرفه سر بدر کرد / خورشید چو دیده ها بر آمد
قاتل چکنم برو ز حشرش / هی عمر که بیوفا بر آمد
بی تو بچمن چه گریه کردم / خون دلم از حنا بر آمد
قم گفت بجای قم بقبرم / یک خلق ز قبرها بر آمد
آن سنگدلم نه گفت حرفی / و ز کوه جواب ما بر آمد
بر خاک علی نه فاتحه خواند / مردیم که مدعا بر آمد

۱۱۴
از بزم چو آن نگار خیزد / از باغ طرب بهار خیزد
هر جائیکه عاشقش بگرید / گل از سر نوک خار خیزد
عشقش که در آب آتشی زد / زین دود نه رود بار خیزد
با یار رقیب و من درین فکر / کاین اشتر بے مهار خیزد
خلقی شده گرد باد عشقش / هر جا که رود غبار خیزد
چون غنچه کم خمش تو صفتش / بر مدح گل از هزار خیزد
نالند بکعبه آهو انش / گر پای پی شکار خیزد
جز میکده ها مباد جایش / ابریکه به نو بهار خیزد
در قتل علی تردد ش چیست / بنشیند و بار بار خیزد

۱۱۵
بسوزش شب که در تن تب بسوزد / بسوزم بر فلک کوکب بسوزد
ز سوز خود شدم محروم از دوست / ز حالم هر که گوید لب بسوزد
بقتلم شهسوارے گرم رو شد / مبادا خون هم اشهب بسوزد
دل من روز هجران همچو خورشید / پی وصل مه تا شب بسوزد
بر آب چشم ما کشتی روان کرد / مبادا گر میش مرکب بسوزد
چنانش گرم شد قالب ز حرفم / که ترسم روح در قالب بسوزد
کنند از مشق نامم شعله زبان / ز سوز سینه ام مکتب بسوزد
چنانم گرم رو در عشقبازی / اگر نیشم زند عقرب بسوزد
علی را دشمنی خاص است جامی / زیاره های ما یا رب بسوزد

۱۱۶
آنگونه دلم فگار باشد / شرمنده ز من بهار باشد
تاری است ز عنکبوت گویا / عهد تو که استوار باشد
شرمنده زدامنت بهار است / گر خون منش نگار باشد
عناب لبم کنی عنایت / در هجر تو ام بخار باشد
صد میکده ام دهد دو چشمت / روزی اگرم خمار باشد
گل گشته کتاب وصف رویت / شرمنده ز من هزار باشد
جنت سر قبر من بگرید / روزی که تراگذار باشد
واجب شده بر تو سیر گز تو / هر سینه که لاله زار باشد
این تازه غزل علی که گفتی / چندی ز تو یادگار باشد

۱۱۷
چشم ز تو اشکبار باشد / گر من بدلت غبار باشد
یک جرعه کند هزار خم را / مست تو که در خمار باشد
کرده گره غمت دلم را / جعد تو که نافه وار باشد
دیدیم بهند قدر زلفت / کاین مشک نه در تتار باشد
خورشید تراست آئینه دار / بر روی تو مه نثار باشد

اقرار تو کرده بعتیسوا ام
جان دیده انتظار باشد

خوش از چمن ست سایهٔ تو
گل پیش رخ تو خار باشد

روزیکه بصید گاه آئی
جز تو همه ات شکار باشد

فردوس همسین بود علی را
در راه تو ام مزار باشد

غ ۱۱۸

آنگه نه ترا جمال باشد
خورشید کمینه خال باشد

بی یاد تو زندگی حرام ست
می بی تو کرا حلال باشد

وصف تو بگل نمیتوان کرد
هرچند زبان نه لال باشد

کاهم عوضت چو ماه کامل
چون ماه نوت کمال باشد

پر شد ز سرشک چشم سائل
خالی بدرت سوال باشد

منظور بود اگر ترا وصل
ممکن نه بود محال باشد

دندان و لبت چگونه بوسم
زینو چه تنم خلال باشد

ممکن نه بود رخ تو دیدن
جز مرگ کرا وصال باشد

آغوش شدم بشوقت آنمه
زینو چه تنم هلال باشد

بشنو ز علی دو حرف خسرو
هرچند ترا ملال باشد

غ ۱۱۹

هر کرا درد سر نمی باشد
سر او بخطر نمی باشد

هر جفائیکه میکنی زیباست
که ترا داد گر نمی باشد

کار من کرد نوک مژگانت
که چنین نیشتر نمی باشد

کمر قصت بار ناز تو شد
که ترا هم کمر نمی باشد

عاجز آمد بسم توان گفتن
که دعا را اثر نمی باشد

قدر من کم نموده تو چنین
کم ازین مشترے باشد

نیست با آبرو ز شیدایان
هر کرا چشم تر نمی باشد

دارد آن نونهال سیب ذقن
سرو را گر ثمر نمی باشد

کی شود در ز حشر هم بیدار
خواب بخت اینقدر نمیباشد

آن بلاها که دیده ام ز حضر
غیر را در سفر نمی باشد

نیست دامن اگر ندارد گل
بر بی یار بر نمی باشد

پیش لعل لب تو ای گلرو
لذتی در شکر نمی باشد

بین علی را مگو ظهوری باز
که ظهوری دگر نمی باشد

رَدِیفُ الذّال

غ ۱۲۰

گویی که برد بیار کاغذ
کردیم رقم هزار کاغذ

گویا که ز حال گریه ام داشت
هر سطر نه دد بار کاغذ

بر نام تو آنقدر نوشتم
عنقاست درین دیار کاغذ

بی عمر خضر حساب نویسم
یک شمه بصد هزار کاغذ

یک شمه رقم شود چو سازم
از صفحهٔ روزگار کاغذ

هر کس که رسد ز ملک جانان
گویم که ز بر بیار کاغذ

ای باد صبا اگر رهی تو
از یار مرا بیار کاغذ

آن سبز خطم اگر نویسد
خوش باد ز نوبهار کاغذ

گر بعد علی رسد جوابش
خوانید سر مزار کاغذ

رَدِیفُ الرّاءُ

غ ۱۲۱

یوسف شودت بجان خریدار
آرند اگر ترا ببازار

یک پای نهم بکوی دلدار
وز پای دگر روم چو پرکار

گنجی است ز نکهت حسن رویت
زلف سیهت بر آن تو ده مار

من باشم و او بخواب خوشتر
تا حشر مباد کس خبردار

افغان نتوان علاج ما کرد
کز چشم تو شد مسیح بیمار

گر دود رگ خواب غم ز بستر
بی سرو قدی تدرد رفتار

هرچند کنی زبان ما قطع
مانند قلم کشیم گفتار

بینم ز رخ یار چون بخوابم
ده خواب من است چشم بیدار

با جان و دولت عزیز دارم
چندانکه تو میکنی مرا خوار

خورده بقد تو زهر لبس
در سبزی شاخ شد نمودار

خط بر رخ یار من دمیده
یا آئینه را گرفته زنگار

دل طالب یر و تن به کعبه
تسبیح مراست رشتهٔ زنار

یکره ز علی مرم ظهوری
هرچند سری بخویش میدار

غ ۱۲۲

میرود یار جانب گلزار
گل بکف زر گرفته بهر نثار

ترک کردیم آنچنان دنیا
کفن ماست زخم دامندار

ترک دنیا فریب طالب اوست
نظری کن بحال بوتیمار[1]

دست دلدار حنا ز خونم نه
خون ناحق چرا کند بیکار

ز روکش طوبی بهشت بود
مرده ام زیر سایهٔ دیوار

سوز من نیست همچو شمع ز غیر
آتش از خویشتن گرفته شرار

یاد آمد گر قتلش در بر
کشت بار دگر لحد ز فشار

شسته زاهد برین بجا رحدش
زان من شد بحق شست دهار

هر دو دستم برید و زد بر خاک
تا نگیرم بحشر دامن یار

یاد دشنام تلخ میدهدم
میچکد شهد از لب گفتار

محتسب داشته ام چو نگین
نی در و سقف نی در و دیوار[2]

[1] مرغیست سفید که هندی بگلا نامند ۱۲ از رشیدی

[2] مراد از دوازده امام میباشد بتفصیل ذیل - اول
حضرت علیؑ دوم امام حسنؑ سوم امام حسینؑ چهارم امام زین العابدینؑ
پنجم امام محمدؑ باقر ششم امام جعفرؑ صادق هفتم امام موسیؑ کاظم
هشتم امام علیؑ رضا نهم امام محمدؑ تقی دهم امام علیؑ نقی یازدهم
امام حسنؑ عسکری دوازدهم امام محمدؑ مهدی آخر الزمان صلواة الله

عزتم بین میان ملک جنون
خلق لشکر منم سپه سالار

مرض عشق را علاج مکن
گر زدا می شود فزون آزار

نذر کردم بقبر او ختمی
گر بمیرد رقیب ناهنجار

باغ با غیم انتظام علی
ماو سیر بهشت در بر یار

غ ۱۲۳

زلف آنمه بود شب دیجور
آفتاب است چهرهٔ پرنور

طالع ام بین ز دم بصید هما
در نیاید بدام من عصفور

آب تعقیبات[1] مغز خشک نداشت
سبحه کردم ز دانهٔ انگور

عالم آباد جمله برباد است
کشور دل مگر کنی معمور

شب وصلش نصیب روز نیست
میکشد عنقریب عدهٔ دور

مهر دنیا فریب باید کرد
ز دره حاصل نمیشود جز زور

پر تیر است موی مژگانش
دل شیداست خانهٔ زنبور

وعدهٔ وصل اوست دم گرگ[2]
شب هجران بود ز روز نشور

پیر گردون ربود جام ز جم
میکشیم مے بکاسهٔ فغفور

دیده گر دیده دامن طوفان
دل پر آتشم بود تنور

وصف او تا کی بیان کردن
گشته پیدا ابنوع انسان حور

جای خود کن بدیده ام روزی
ای بچشم تو جای سرمهٔ طور

جز وصالت دوا دردم نیست
در فراقت علی شده رنجور

غ ۱۲۴

میکده نیست بی تو جای سرور
دائما چشم ما بود مخمور

می فتد یادم آن تن چون حور
میکنم شور همچو روز نشور

رحمت او پناه عصیان است
زاهد از ما بست بسکه غفور

زندگانی وبال جان گردد
صید کرده مرا صبی چون حور

[1] ورد و ظائف که بعد از نماز میخوانند ۱۲ مؤلف

[2] بضم دال و بضم کاف فارسی کنایه از صبح کاذب باعتبار درازی ۱۲ از رشیدی بهار عجم

روی چون مصحفش ز جامم برد
سیکشم می ز خون دل بی تو
موج اشکم گرفته پای خوش
شهر کرده بنا غبار دلم
همچو میناست چرخ مینائی
دامن کوه شد کفن اکنون

سیکشم ناله در سرود ز بور
انجمن کرده ام ز اهل قبور
دود آهم شده است دام طیور
گشته پیدا ز آب چشمم بحور
آفتاب است ساغر بلور
ریگ صحر است نقش کافور

تنبر حیت امیدوار علی است
کرده ام گرچه صد هزار قصور

۱۲۵ مرا بی روی تو ای زد کش حور
ز مهر وصل تو ای مایهٔ سور
نباشد صورت تو کم ز یوسف
ندارد تاب دیدار تو دیده
همه این استخوان سوزیم و سائیم
بی انگشتر تت شد حلقهٔ جسمم
[illegible] ز وصل زدی
[illegible] دست تا پایت [illegible]
[illegible] کهای [illegible] تو باشد
[illegible] آن صبح ایوانی صبح
[illegible] آیت [illegible]

همه تن خشک شد چون شاخ بلور
ندارم زور رونه میکنم زور
که باشد چهرهٔ تو سوره نور
اگر چون آفتاب هم از دور
نباشد گو ترا این سر منظور
نگین دل نباشد گشته مفقود
نباشد گرچه در دستم زر و زر
اگر گیرم هما در دام عصفور
به جسمم زخمها چون شاخ [illegible]
پر از رنگ از زخم مانند کافور
بغیر از جان ندارم هیچ مقدور

پری گویم که حورست یا فرشته
علی را شیرین شد عمری برین طور

۱۲۶ اگر رو [illegible] تو هست [illegible]
ناله داریم آسیا آسا
دهن تنگ است تنگ شکر
ذوق داریم در لطف دیگر

لذت زندگی ست عاشق را
داغ دل بی تو لالهٔ حمراست
کار دنیا عجیب بو العجب است
آسیا در سحر کند فریاد
دوستان دستگیر ما باشید
استخوان طلا بسنگ کنند
لائق تیغ تست آتش تب
نیست فریاد آسیا جز اینکه
تیغ سر کن که سر فرو بردیم

نمک خنده بر کباب جگر
خون دل بی تو باده احمر
صید پروانه میکند بی پر
تا توانی مکن زمانه سفر
میکند قبضه بر دلم دلبر
امتحان بشر کنیم بشر
سپر تست می سر زد داغ قمر
رزق باشد بزیر پای سفر
که سپر نیست پیش ما جز سر

دیدهٔ سوی انتظام علی
یک نگه کرد کار تیغ دو سر

۱۲۷ رخت از شمس و ز قمر بهتر
عاقبت مردن است هر کس را
گرنه عالم نشد خبر او را
خاک راه تو خوشتر از اکسیر
گر دو عالم نشد نصیب نشد
گو امیدوار شدن نبود
بجز دبر گشتم ذگشت نصیب
هر کرا چشم مردمیست نیست
کس نپرسد اگرچه خر افلاس
ورنه مانه مباش گاهی شغل
از ها کیست ذو الشرف باران

لبت از قند و ز شکر بهتر
زندگانی ناموس بهتر
در جهان حال من ستمگر بهتر
[illegible] سیم و زر بهتر
زان بت شوخ یکنظر بهتر
در قفس لیک بال و پر بهتر
غیر از دل زخشک تر بهتر
از چنین مردک است خر بهتر
صاحب فن زبی هنر بهتر
خنده گر نیست چشم تر بهتر
با بدیش مرغ نامه بر بهتر

وصف شیرین لبان نوشت علی
خامه ام شد نیشکر بهتر

لے حشن و شادی ۱۲ از برهان و رشیدی
۵۲ کنده ۱۲ صراح
۱۵ افسانه از کشف و منتخب

۱۲۸ ای آنکه نگاه تست شمشیر
پیشت چه شویم جان که مارا
زرین کلها بسوز عشقت
داریم بلند تر چو قد ست
گردید هزار سینه غربال
از بهر چه طوق در گلویم
بردی تو هزار سر ز گردن
تیرت ز قرهٔ کمان ابرو

سر نذر تو کرده ایم بپذیر
تصویر تو کرده دست تصویر
من خاک شده ام ز خاک اکسیر
بی زلف تو تا نهای شبگیر
دستت نرسید تا به زنجیر
زلف تو بود بپای زنجیر
دستت نرسید تا به شمشیر
مرغ دل عالم است نخچیر

کودک شدهٔ بجوانی
گردید علی بعنفوان پیر

۱۲۹ وصل تو نشد هنوز تقدیر
باشد رگ خواب عمر دنیا
تو قیر بزم غیر خواریست
ای طالب نسخهٔ محبت
سیمین بدنی بهجر واسوخت
رخسار تو مصحف است و خطش
شد صرف زبان تنم چو شمع
تو ساده رخی و ساده دل ام
شبنم نبود که از رخ تو
در فکر تو گور کن نشسته

اگر دیدیم هزار گونه تدبیر
گویند بروز حشر تعبیر
خواری است بزم یار توقیر
حق است برای خلق تسخیر
خاکستر ما است بو ز اکسیر
مرقوم شده ز غیب تفسیر
ور آه نبود آه تاثیر
هشدار که دشمن است تزویر
گلرا به رخ است خوی تشویر
ای آنکه تراست فکر تعمیر

گفتیم علی بیک نگاهش
بر هر دو سرای چار تکبیر

لے چیزی مانند انگشتری باشد که از شاخ حیوان و استخوان و غیره سازند و بوقت تیر اندازی در انگشت کنند ۱۲ از برهان ۲ خجلت و شرمساری ۱۲ از کشف و بهار عجم ۳ کنایه از ترک چیزیست چنین کنایه است نماز جنازه چرا که در نماز جنازه فقط چار تکبیر میباشد ۱۲ غیاث

۱۳۰ آمد آن نی سوار ما آخر
گشت اکسیر خاک گشتن ما
زرد شد روی قیمت گل
گر نه پاینده شد بدل شب وصل
آنکه یک خلق گره بود شکار ما
زیب پهلو که بود شب آن
کرده بیدار بخت خوابیده
گر کف پای یار بوسه کشید
سبزهٔ خط بروی یار دمید
تا برون قیام طول کشید

در گذشتش غبار ما آخر
روزی آمد بکار ما آخر
چهره [illegible] دار ما آخر
گشته گلدسته خار ما آخر
گشته روزی شکار ما آخر
خالی گشته کنار ما آخر
شب که شد آن [illegible]
جان [illegible]
شد خزان و بهار ما آخر
[illegible] انتظار ما آخر

از علی فرزد [illegible]
یار ما گشت یار ما آخر

ردیف الزاء

۱۳۱ همه ناز است یار من همه ناز
نیست امروز او بجز فردا
مرده ام زنده گشت [illegible]
بر زمین او فتاد چون استاد
روح فرهاد میکند فریاد
ما و شمع و دیگر زبان داریم
کمری بسته ام بر اه فغان
چند پیچم ز مصحف رخ او
عاقبت جان فدای ناز او

تا کجا عمر من بستوق نیاز
نیست فردای او بجز اعجاز
ایستاده چو یار بهر نماز
سرو آزاد یار بنده نواز
کوهسارست نیست آواز
سخن است جلوه سوز و گداز
نی من میتوان شدن همراز
ختم کردم کتاب عشق مجاز
همه تن بود بس علی جانباز

۱۳۲ ای ز حسن تو ناز را صد ناز
بی تو ای سیمتن مدام مرا
من و عشق تو و هزار نیاز
هست چون نی ربوده دل بگداز

[illegible]

برادای تو بس بود محمود / پامال تو نازهای ایاز
هر کسی نیست بیوفا چون تو / هر کسی نیست همچو من جانباز
زار گردیدم آنچنان ز غم عشق / فاش گردیده پیش هر کس راز
تا کشم انتظار وعدهٔ دو ... / همچو زلف تو باد عمر دراز
بر سر چرخ پای خود دارم / نیست تا بام طاقت پرواز
در فغان آورد مرا خوبانی / من بهر کس که می شوم دمساز

می سرایم علی صفات علی / بلبل سدره است هم آواز

۱۳۳
جانا سوی خاک من بیا باز / در چشم رقیب خاک انداز
طاوس نظر عجب که عنقا / تا بام تو میتوان نه پرواز
از مهر تو اے گل تمنا / داریم ز جو دامن آز
نوک مژه ام چو چوب یارات / چون سرو گشته سرافراز
سرمایهٔ عمر ماست وصلت / ای مایهٔ حسن خوبی و ناز
رنگ رخ عاشقت شده زرد / افسانهٔ خلق می شود راز
هر هفت بهفته میکشد یار / او با همه ساز و بخت ناساز
داریم نظر بعقدهٔ زلف / مرغ دل ماست و پنجهٔ باز
یک پسند است از دو عالم / انجام نظر کنی در آغاز
خواهی که به بزم یار باشی / چون شمع بسوز ساز و بگداز

برسد چو علی ز مردنم یار / از مردهٔ من بر آید آواز

۱۳۴
ما منتظریم تا به امروز / فردای تو آه گشته دیروز
با روی نکو نکرد نیکی / گردید عدو چنان بد آموز
ابروی خمیده طاق کعبه / تیغ نگهش چو برق جانسوز
آخر بفراق یار مردم / بختم نشده بوصل فیروز
پروانه بود شمع هرگز / روی تو چو شمع محفل افروز
بر سدره نشیمنی نسازد / مرغ دل ماست دست آموز
زلف تو برهمای اوج است / دیدار تو دوستی است پیروز
زلف تو شب برات مارا / رخسار تو آفتاب نوروز

بر چشم تو دوخته علی چشم / تیر تو بود ز بسکه دلدوز

۱۳۵
ای ساقی گلعذار برخیز / آمد بچمن بهار برخیز
با بال هما عدو بکارت / از سایهٔ بام یار برخیز
او سیرو کشش گیر دامن / از خاطرم ای غبار برخیز
جز سینهٔ من نشیمنت باے / ای داغ ز لاله زار برخیز
تا چند به پهلوی رقیبم / ای مایهٔ اعتبار برخیز
تا کی غم عاشقان سر خاک / ای کاکل سوگوار برخیز
آن گل بچمن شراب خواهد / ای ابر ز کوهسار برخیز
مشتاق تو آهوان بجانند / برخیز پی شکار برخیز
مکتوب مرا رسان بآنگل / برخیز صبا سوار برخیز

آمد پے فاتحه علی یار / سبزه نمط از مزار برخیز

۱۳۶
برپا بپیش عدو بهر ستیز / یا رب جانی آبروی ما مریز
عقده های غم بود همراه ما / خاک ما بی مصلحت هرگز مبیز
پیش عالم صرف سازی عمر را / وز لبس جاهل همیشه میگریز
روز محشر از شب فرقت بود / یا شب فرقت ز روز رستخیز
از نگاهش برق شد از بس خجل / نیست چون ابروی او شمشیر تیز
زنده مانی با هزاران جامه تو / مردهٔ ما است عریانی جهیز
تا بمیرد پیش روی تو علی / از سر جای خود جانا مخیز

سله با لفتح و تشدید واو بمعنی فرقی که در میان زمین و آسمان است ۱۲ از غیاث
سله کنایه از زینت زنان و آن هفت آرایش از بهار عجم

۱۳۷
جان عالم بقتل ما برخیز / خلق لب تشنهٔ تیغ تو کاریز
حلقهٔ زلف تست دستنبو / در جهانم برای خود پرویز
سرمهٔ اصفهان چرا خواهی / خاک کوی مغان ما می بیز
سنگدل غیر است سنگ فسان / تیغ خود کن ز استخوانم تیز
آنقدر سر فشانده بجهان / میتوان گفت موسم گلریز
جنگ و صلح ترا سزد با من / جان شیدا بدشمنان مستیز
صلح کل با تو طبع من افتاد / همه تن گرچه با منی تو ستیز
یاد زلفت بلای جان گردید / شب هجر است و روز رستاخیز
شیخ حور بهشت میخواهد / تا بکی از پریوشان پرهیز
بوسهٔ لب بده دشنام / زهر اندر نبات می آمیز
تا بکی دور جورت ای ظالم / شد بلاکو هلاک چون چنگیز
تا بکی لخت دل کباب کنم / ساقیا جام عمر شد لبریز
احتیاج فسان ندارد بار / ز هجرت شده استخوانم تیز
ز برادران تو هست اشهب ناز / جنبش زلف مشکبو مهمیز
جمله ملک سخن قلمرو ماست / ملک شروان و گنجه و تبریز
بلکه کاشان و کاشغر و رشت / خاصه شیراز اصفهان ترشیز

از پی رفتن آمدیم اینجا / هست عمر روان علی شبدیز

ردیف السین

۱۳۸
ای ز تنت یافته زینت لباس / بی تو بجا نیست کسی را حواس
عقل چه عاجز نشود زیر چرخ / کار جهان ست چنان بی قیاس
عمر عبارت بود از دم زدن / کالبدم راست بنا دی اساس
ساخته مه کاسه گدیه ز مهر / کرده ز رخسار تو نور اقتباس
بخت کسان ساخته مرا از طلا / گشته زر از طالع نحسم نحاس
ناله ها کی سر بابت رسد / سنگ درت را سپه گردون اماس
گشت جوانی بدرو آن رسید / قامت پیرانه سری گشته داس
کاسهٔ گدیه کنم از آفتاب / وز رخ تو بوسه کنم التماس
عمر بسر شد بسر بزم او / حیف هنوزم نشده آشنا روشناس

بازی ایام علیا نگر / مهر بچرخ است چو مهرهٔ بطاس

۱۳۹
مرغ من از دام بر آمد مایوس / پر و بال آتش شده کف افسوس
یار من گونه شده مانوس / بخت دشمن خدا کند منحوس
درد دل بنگر و ضماد سبوس / مرض عشق و رای جالینوس
ذلت عشق عزتم افزود / خار کویش مرا کند پابوس
زلف جانان چنان دراز بود / که رسد تا زمان دقیانوس
سینهٔ زاهد نیست منزل یار / آتش عشق و خرقهٔ سالوس
زاهدا مرد در شب وصلش / مرغ جان ذبح کرد بانگ خروس
نتوان نام او بلب آورم / در دیوارها بود جاسوس
پیر گردون مرا است پیر مغان / جام صهبای من بود معکوس

می و جامم نداده اند علی / من و خون دل و کف افسوس

۱۴۰
ماییم ز وصل یار مایوس / جان راست بجسم زار محبوس

سله جو آب آ گویند که مزارعان و باغبانان بصنعتی بزیر زمین بکاوند که آب آن بالای زمین روان شود ۱۲ از برهان
سله نوعی از سنگ که بدان کارد و شمشیر تیز کنند یعنی چیزی همین مدر که آن را اگر خرد آورده کارد و شمشیر تیز کنند و بهندی سان گویند ۱۲ از برهان

سله مس که بهندی تانبا گویند ۱۲ از منتخب و صراح سله با هم سائیده شده از غیاث سله آنکه باشد که بدان کاشت دادر کنند و بهندی ... جنسیا گویند ۱۲ سله ... کلان ۱۲ از غیاث سله فریب ۱۲ از سراج

عشاق و برهنگی ملبوس / زهاد و حلی زرق و سالوس
خصم است جیب و دست و دست / مایم در آرزوی پابوس
با پرده نشین مراست الفت / دردش بدلم نگشته محسوس
در زیر کلاه زرد زلفت / افعی دو در دهان طاوس
در جامه نهان تن مبارک / شمع است عیان درون فانوس
یار است رقیب و عیش و آرام / بخت است سعید و مهر منحوس
باشد قد یار چون سهی سرو / ایوای قدم چو بید معکوس
مرگ است به هجر زندگانی / باشد دو جهان دو دست افسوس

هرچند علی گناهگارم
کنده بدل است نقش قدوس

١٤١
دوش بودم به پهلوی گنه جلیس / داد جامم به نقش نفیس
هدهد مرگ هست و شهر سبا / سهو کردند قطعهٔ بلقیس
جامه پاره پاره مجنون را / خوش نماید ز حلهٔ ادریس
سر خود میزند به پای صلیب / بوی زلفت نیافته قسیس[1]
دامن آلوده ام ز لبس یارب / ذات پاک ترا کنم تقدیس
سهو ناکرده یک گنه ز هزار / مهربان بود بسکه فردنویس
تا کی خصم را حضور تو باد / تا کجا سکه را بود تلبیس
پنج نوبت مرا سزد بر در / صد گنه میکنم بروز خمیس[2]
اگرچه آهن دلم ولی چه کنم / صنمی دیده ام ز مقناطیس
گه پریشان مباد خاطر او / حال خود را بیا ز خود بنویس
صبر ایوب را ز دست مده / یاد آر از مصائب جرجیس[3]
بادل و جان مطیع تستم / خوش بود کشتنم بروز خمیس
سائلی را نداده دشنامی / چون فلانی کسی نبد خسیس
عافیت دیده ام به تنهائی / فتنه ها یافتم بپای جلیس
نسبت جرم خویش با دگری / نفس اماره است نبود ابلیس

در گوگور شد علی معلوم
جز غمش هیچکس نبود انیس

١٤٢
بتی مه پاره دیده ام که مپرس / سخنی زو شنیده ام که مپرس
از جهانی بریده ام که مپرس / بتی مه رو گزیده ام که مپرس
در فراقت چو ماهی بی آب / زیر پای طپیده ام که مپرس
بوسه برگ نوگل شاداب / بی لب یار چیده ام که مپرس
در پس محمل تو چون لیلی / همچو مجنون دویده ام که مپرس
بر دوای تو ای حکیم جهان / دردهای کشیده ام که مپرس
از پی رونمای آن یوسف / جان عالم خریده ام که مپرس
مشک چین را چه خاک هند زنید / بوی زلفی شمیده ام که مپرس
در نیاز تو ای جهان را روح / ناز عالم کشیده ام که مپرس
برگ گل را چه سازم ای بلبل / لب لعلی مکیده ام که مپرس
از صنمهای هند و چین و چگل / بتی ترسا گزیده ام که مپرس

همچو حافظ براه عشق علی
بمقامی رسیده ام که مپرس

ردیف الشین

١٤٣
چون آینه پیش یار میباش / بی چهره یار چهره بخراش
هرگز نه روی تو پیش اعدا / لازم بود حذر ز اوباش
بر تخت نشسته شاه از بخت / باشیم بخلق ورنه یکتاش[1]

[1] عالم دین نصاری از موید و منتخب [2] روز پنجشنبه از منتخب و لطائف [3] نام پیغمبریست که بانواع عقوبت او را میکشتند و باز بامر الهی زنده میشد و امت خود را دعوت میکرد ١٢ از منتخب

[1] بکسر تین شهریست در ترکستان حسن خیز ١٢ از برهان [2] هم خواجه یعنی بندگان یک خداوند ١٢ کشف و برهان۔

آن سه سوی منزلم روان شد / خلق است ز چشم خویش فراش
جامه نسترد زیاده از قد / زلف الفت بچهره تراش
در دشت بدست آری از زر / از شهر نبرده انچه قلاش
چون خلق بود بغیر خالق / نقشی نبود بغیر نقاش
پیش از سفرت ز شهر ایجان / بودی سفرم ز خلق ایکاش
زخمی است بدل ز طعن دشمن / شد خنده دوستان نمکپاش
دل رفت ز دست دوستان آه / راز هم چو فسانه می شود فاش

گفتی غزلی چه خوش علیا
شاباش ترا هزار شاباش

١٤٤
برد دلها جلوهٔ جانانه اش / یوسف آباد است هر ویرانه اش
خوش بود از عاقلان دیوانه اش / به بود از باغ رضوان خانه اش
شیشهٔ صهبای او هر دل بود / نقش پیشانی خط پیمانه اش
هر غمین در قید او شادان بود / وز لعاب خال آب و دانه اش
وقت ذبح بود چشم و روی یار / ها و شکر خنجر و دندانه اش
می برد دلرا ز پیر عشقباز / با جوانی شوخی طفلانه اش
به ز جمعه شنبهٔ آن شوخ چشم / خوش ز بازیگاه مکتب خانه اش
خال رخسارش سویدای دلم / وین دل شیدا محبت خانه اش

فارغ از دنیا و دین باشد علی
خاطرم در گوشهٔ کاشانه اش

١٤٥
همچو من از دو چشم مخمورش / دار یارب ز چشم بد دورش
از هما بهتر است عصفورش / وز نشیمن خوش است ساطورش[1]
سایهٔ بام همچو ارزنگ است / کم ز بهزاد نیست مزدورش
نشناسد حزین از و فرحت / غم ندانند چنانکه مسرورش
گر نخواند مرا بلطف اندوست / دشمنم کیست چیست مقدورش
ابر نیسان بحر و باغ رسید / گوهرش نیست همچو انگورش
دامن گل گرفته خار بباغ / وصل با دشمن است منظورش
نتوان لب ز لب جدا کردن / بر زبان آیدم چو مذکورش

در فراق تتان علی جان داد
خاک کوها کنید کافورش

١٤٦
بندی گشت اگر کنی گوشش / در هر چه ترا سزد بدل کوش
خلقی بهوای وصل آنگل / کردند چراغ عمر خاموش
یاد لب لعل اوست در دل / در شیشهٔ شراب میزند جوش
حرفی زنی در انجمنها / چون شمع بسوز ساز و بیهوش
جز مرگ ز کار و بار دنیا / از هر چه که هست کن فراموش
در خمر خمار پرضرر راست / با نشهٔ عشق باش مدهوش
آن ماه ز مهر گر درآید / سازم ز هلال عید آغوش
برخاک بریز آب حیوان / تا باد وزد تو باده مینوش

تا چند بود علی سر خاک
بر فرق عدو هزار پاپوش

١٤٧
حاصل کن فکان با رویش / مرغ جان را نشیمن ابرویش
جامهٔ اوست از رگ جانها / مرده را زنده میکند بویش
روی او مصحف آل عمران[1] را / سحر بابل ز چشم جادویش
پای ما اندرون فردوس است / تکیهٔ سر بخواب زانویش
شهر و صحرا از دد و دام است / خلق برباد گشتهٔ خویش
گیسوی اوست فیل را زنجیر / شیر غران شکار آهویش
بام او سر کشیده تا بفلک / رشک قصر بهشت مشکویش
گر دلش میزنم بداس هلال / پیش من هر که گفت مه رویش
میکشد سوی یار در عالم / عالمی را کمند گیسویش

[1] نام پدر موسی علیه السلام ١٢ از منتخب

[1] کارد بزرگ و خنجر ١٢ از منتخب

هر بلایش بود بلاگردان
دل عشاق حرز بازویش
قتل عاشق بدست نازک بین
جان عالم نثار بازویش
نقش پایش جبین چرخ برین
بهتر از مشک خاک کویش

عوض دل نهاده اند علی
سنگ خارا ز درون پهلویش

۱۴۸
تعالی الله زهی حسن و جمالش
ز چشم بد خدا حافظ جمالش
دهانش خوشتر از عین الحیات است
لعابش بهتر از آب زلالش
خط از اخلاص قسمت سبز بختی ست
دلم ایکاش بودی پایمالش
نقابش از شعاع مهر انور
سویدای دل عشاق خالش
بود کویش خوشتر از باغ کشمیر
نسیم جنت الماوا شمالش
رخ او از گل شاداب خوشتر
ز سرو بوستان زیبا نهالش
نباشد چون دل شیدا شکارش
که دام و دانه باشد خط و خالش
صباح هجر شام وصل گردد
اگر خوابی کنم اندر خیالش
اگر از حسن هم رنجیده آن شوخ
خط سبزه بود گرد ملالش
اگر باقی ست دور چرخ گردان
شبی پیدا کند روز وصالش

علیا می زیم در هجر بی عمر
که در دل هستم امید وصالش

۱۴۹
برده جان و دلم خط و خالش
سیکشد تیغ چشم قتالش
میرود نی سوار بی پروا
که چها دل نگشته پامالش
در پس محملی دلم رفته است
باز جان میرود بدنبالش
قیمت حسن جان عاشق زار
گرم از زاری است دلالش
مرغ نامه نکرده هیچ قصور
سوخت حال دلم پر و بالش
هر که خندد بحال خود بر غیر
گریه باید نمود بر حالش
شد زبون حال حالیا عاشق
می سزد بر زخت زدن فالش

له بفتح باد یکه از طرف قطب و بنات النعش وزد ۱۲ از منتخب و صراح

نبستم با جفا جو زبت آن
که کوه الوند مور حمالش

خسروا گو عمر علی یاد
که ز رو دبی تو هر شبی سالش

ردیف الصاد

۱۵۰
روی آن ماه رو است مصحف خاص
کاندر آن نیست سوره اخلاص
آن شب تار هست روز فراق
که نه دیدم بخواب روی مناص
غزل من ببزم یار که خواند
بود شب زهره بر فلک رقاص
کار هر کس همان تواند کرد
گوهر از بحر می برد غواص
همچو هر سوره کلام خدا
هست در عارض و لب تو خواص
خون خم ریخت محتسب واعظ
گو شتابد گر خورم بقصاص
غم آن بحر حسن طوفان است
نیست غواص را امید خلاص
چون خودی را ز خود ندیدن گردم
دشمنم بود دوست خاص الخاص

شاعری قدر من نکرد علی
زانکه النقاص لایحب النقاص

۱۵۱
می برد دل زسینه ام رقاص
کرد خالی خزینه ام رقاص
صاف دل کرده ام ز غبطه شهر
کرد پامال کینه ام رقاص
شوق دیرینه ام سویدا شد
کنده آخر دفینه ام رقاص
تا سحر ایستاده رقص نکرد
داشت حفظ قرینه ام رقاص
نام خنیاگری است نقش دل
گشته زیب نگینه ام رقاص
ضربتی زد بدل زپا کوبی
بشکست آبگینه ام رقاص
بر سرم سیل اشک راه گرفت
غرق کرده سفینه ام رقاص

دوستان چشم لطف سوی علی
می برد دل زسینه ام رقاص

له گریزگاه ۱۲ از منتخب و صراح ۵ قصه گو از قصه گو دست نمیدارد ۱۲ مولف

ردیف الضاد

۱۵۲
جلوه برق داشت آن عارض
سوخت جانم باستخوان عارض
دام خلق است خط آن عارض
نوبهار است در خزان عارض
ماند واعظ چو آئینه حیران
رو کش جنت است آن عارض
خون شد از لعل لب دل عالم
چشمها کرد خونچکان عارض
سیر کشمیر برد از یاد م
بود در برقع گو نهان عارض
بهتر از خسرو زمین یار است
خوشتر از گنج شایگان عارض
گیسوی یار لیلة القدر است
مطلع الفجر باشد آن عارض
باد قربان یار سیل و نهار
اینچنین زلف اینچنان عارض
خوشتر از سرو گلزمین قد یار
بهتر از ماه آسمان عارض
سوخت جان هزار عاشق زار
آتشی زد بیک جهان عارض
شد چه بیتاب برق زیر سحاب
آتشی زد بآسمان عارض

رفت از یاد من علی فردوس
کس ندیده است همچنان عارض

ردیف الطاء

۱۵۳
فرستادم بیار مهربان خط
کتاب الهجر کردم نام آن خط
خوشا وقتیکه پیک من رساند
بدست دوست پیش دشمنان خط
سوادش بود دود آه جانسوز
زدم مهری ز داغ دل بر آن خط
ز بیتابی دل سطری نوشتم
حروفش داشت از برق طپان خط
خوشا وقتیکه گیرد در جوابم
ز دست دوست پیش دشمنان خط
به سطری درج کردم حال گریه
حروفش داشت از نهر روان خط
نوشتم مجملاً حال جدائی
نهان ارد بحر فی داستان خط

له این نیز نام گنج باد آورد است که مذکور شد هرچیز بهتر و خوب باشد آنرا گویند لایق شاه باشد ۱۲

چو الشمس کو علی صد پاره کرده
گرفت از دست مه تابان خط

چه حیرانم علیا اینچه رمز است
جواب خط من باشد همان خط

۱۵۴
فرستاده حبیب مهربان خط
کتاب الوصل کرده نام آن خط
بجسم جان رفته باز آمد
که مضمون داشت از روح روان خط
سوادش کی نور بخش چشمها بود
کشیده خط بخط نیکوان خط
مرض رو ساخته شد دور از من
مگر بوده حکیم کامران خط
سلامت حال آمد قاصد یار
تو گوئی بود حرز کامران خط
بیک مدت نهادم بر سر و چشم
بجای یار مانده مهمان خط
کنون در عشقبازان سرخروئم
نوشته مهربانم زرفشان خط
ز اشک غم روان شد بحر رحمت
زده خنده بکشت زعفران خط

سطورش بود از امواج حیوان
علی را گشت آخر حرز جان خط

ردیف الظاء

۱۵۵
نی خاطرم از بهار محظوظ
نی طبع ز لاله زار محظوظ
نی خصم ز مرگ ناگهم شاد
نی دوست سرفراز محظوظ
نی خاطرم از غمی بفریاد
نی طبع ز غمگسار محظوظ
نی دل ز فریب عذر مسرور
نی چشم ز انتظار محظوظ
نی خصم ز ناله کردنم خوش
نی دوست ز حال زار محظوظ
نی دست بدست یار خوردم
نی سر بکنار یار محظوظ
نی طبع بجام باده خندان
نی خاطرم از خمار محظوظ
نی خاطرم از جفا بناله
نی طبع ز اختیار محظوظ
نی طبع مشوش از غریبی
نی خاطرم از دیار محظوظ
ز جام علی در آخر عمر
گشتم ز وصال یار محظوظ

رَدِیفُ العَین

۱۵۷

زندگی با یار میدارم طمع — بوسه زان رخسار میدارم طمع
آرزومندم که بوسم خط یار — گل ز نوک خار میدارم طمع
آبله دریا شده چشم طلب — گرمی رفتار میدارم طمع
بیوفائی عادت خوبان بود — وعدهٔ بسیار میدارم طمع
آهنی را میتوانم موم کرد — نرمی گفتار میدارم طمع
رقیبه‌ام در ربقهٔ هندو اوست — جای رگ زنار میدارم طمع
هر دو عالم را کنم بیعانهات — رونق بازار میدارم طمع
خانه روشن کرده‌ام از ... — جلوهٔ رخسار میدارم طمع
بوسه جنیم جای خس چیدن خط — در جنون انکار میدارم طمع
سیر گلکش آتش آرزو دارم بدل — از صبا رهوار میدارم طمع
با حواس خمسه در کویش روم — قافله سالار میدارم طمع
دل بریدم از همه عالم کنون — دلبر دلدار میدارم طمع
لذت درد است لطف زندگی — از مسیح آزار میدارم طمع

چشم رحمت برگشا سوی علی
صحت از بیمار میدارم طمع

۱۵۸

نیگشتم بصد گلزار قانع — نمودندم بیک رخسار قانع
هزار انبار گل ایثار آن خط — نمودندم بنوک خار قانع
هزاران آرزو شد در ته خاک — نمودند آخرم یکبار قانع
نیم راضی بصد شکوی جنت — ز تو باشم بیک دیوار قانع
همه نعمت خورم در کنج عزلت — نمیگردم سر بازار قانع
جمالی به ز یوسف در نظر بود — بخوابی شد دل بیدار قانع
شمار وعدهٔ او کی توان کرد — کنون باشم بیک اقرار قانع
هزاران جلوه بیند گر ز رخسار — نباشد طالب دیدار قانع
هزار آئینه باید زد بدیوار — کنون باشم بیک رخسار قانع
هزاران شهر گشتم در تفحص — نشستم زیر یک دیوار قانع
بصد از زنگ چین راضی نبودم — شدم اکنون بیک تلوار قانع
هوائی بوسهٔ رخسار دارم — نمی گردم بصد گلزار قانع
نماند دین اگر دنیا بخواهی — سگ آسا شو بدین مردار قانع

علی اکنون من و یک نی سواری
نیگشتم بصد گلزار قانع

رَدِیفُ الغَین

۱۵۸

همه داغم چو لاله‌ها همه داغ — همه سوزم بسبزه‌ها چو چراغ
همچو تیرم براست بازوها — همه زخم چو گل میانهٔ باغ
همچو تیغ است قد خمیده مرا — همه خونم چو می درون ایاغ
همه کان نمک همه شورم — همه شورم چو وقت کشتن زاغ
همچو خاکستر است ابر بریق — سبزه زاغ استخوان کلاغ
همچو خار است سبزهٔ خط یار — سنبل زلف اوست بوی دماغ
همچو برق بلا رگ ابر است — سایهٔ ابر خشک سبزهٔ راغ
حال اغیار من چه می پرسی — کس نگفته ز من هنوز سراغ

همچو گوز بخیل دل تنگم
که علی نیست در زمانه فراغ

۱۵۹

اگر باشد ترا العرش دماغ — چه شود گر بیاروی درباغ
حلقهٔ چرخ طوق گردنهاست — نیست دنیای دون مقام فراغ
قسمت ما و لاله یکسان است — نیست جز خون دل درون ایاغ

ڡ۱ معنی گردن ۱۲ از منتخب و بحر الجواهر
ڡ۲ با لکسر حلقهٔ رسن ۱۲ از صراح و منتخب

هیچ حاجت مرا روا نشده است — عالمی را در تو هست مساغ
گر نصیب سیاه بلبل نیست — خال رخسار اوست تخمهٔ زاغ
گر نباشد نصیب طوطی خلد — سبزهٔ روی اوست سبزهٔ راغ
گل گلزار بین و دست خزان — جائی بلبل نشسته اند کلاغ
حال من هم بمهر هم پرسی — نتوانم ز خویش داد سراغ

کس نداند علی مرا ناکس
نیست در طبع من چو لابه و لاغ

رَدِیفُ الفَاء

۱۶۰

من باشم و صد هزار اوصاف — او باشد و طعنه‌ها و الاف
والشمس بود رخ تو لاریب — گویند همه ز قاف تا قاف
زلفین تو جان من و لام اند — لاریب ز سورهٔ الالاف
باید که کند وظیفه زاهد — هر مصرع ماست یک چهل کاف
کن انچه دل تو خواهشش کرد — جز آنکه شوی تو ننگ اسلاف
بینیم خلاف دور از یار — در دش همه صاف باده نا صاف
خاموش شدیم همچو تصویر — زاهد بزهد خویش در لاف
زد تیغ بوقت دادخواهی — بر گردن اوست خون انصاف

دیدیم علی رخ معانی
چون آئینه شعر تست شفاف

ڡ۱ جائی رد انیدن ۱۲ از منتخب و لطائف ڡ۲ بالفتح و خای معجمه خلط صفرا و نیز بمعنی ظرف آن خلط که بهندی پتا گویند ۱۲ از غیاث ڡ۳ تملق و چاپلوسی ۱۲ از برهان و کشف ڡ۴ دروغ و بیهوده گوئی ۱۲ از برهان و منتخب ڡ۵ ای صد هزار ۱۲ مؤلف ڡ۶ سوره لایلاف ۱۲ مؤلف ڡ۷ دعائی است که برای استجابت دعا میخوانند ۱۲ مؤلف

۱۶۱

ماه از غیرت رخت بکلف — نشود سرو با قد تو طرف
همچو گوهر که شد ز قطرهٔ آب — هر مدد در النعیب نیست خلف
میکشد بوسه از خط تو رقیب — میخورد آنچنانکه گاو علف
عشق از نام ننگ میدارد — عاشقان از مذلت است اشرف
آرزومند وصل یک عالم — صد جهان در فراق گشته تلف
صد هزاران خدنگ آه زدیم — نرسیده هنوز یک به هدف
دل دلبر چسان بکف آرم — دل من نیست خود مرا در کف
خلق را کشته‌ای بتیغ نگاه — بسته مژگان تو بجنگ که صف
زهره رقصد ببزم مستی اگر خواهی — پیر گردون نواز داز مرف
بندبی گوش نیست جز بادی — قطره گردد گهر درون صدف

شد چو می سیر که هر گناه ثواب
پیشوای علی است شاه نجف

رَدِیفُ القَاف

۱۶۲

هی کجائی تو بهار عاشق — تا کجا صبر و قرار عاشق
وقت ز عم زسیدی چه غم است — جلوه فرما بمزار عاشق
شد بروبت ز سحر رد شکن تار — مهربانا شب تار عاشق
دل عیش داد نوید بلند — تا درت نیست گذار عاشق
چاره گر کی شود اندیشهٔ کیسی — ابر سیه زلف تو مار عاشق
آخر کار شدم ناکاره — رو نکردی تو بکار عاشق
زن سر خاک وطن آرام — کن تیمم ز غبار عاشق
دزد دوری بدلم جا کرده — تا تو رفتی ز کنار عاشق

میکند ناله علی چون بلبل
هی کجائی تو بهار عاشق

۱۶۳

ای لعاب تو زلال عاشق — تا بکی بی تو ملال عاشق

ثمر شیرین است بوسهٔ … — قامت تست نهال عاشق
کرده جا از القدوم تو نثار — چه بود مال و منال عاشق
در جوانی شده ام پیر ضعیف — در کمال است زوال عاشق
در صفات لب نوشین تو یار — به ز قند است مقال عاشق
روی پر نور تو شد بدر کمال — خم ابرو ست هلال عاشق
… فردا نبود کم از ماه — لیس فردای تو سال عاشق

نظر لطف بکن سوے علی
گوش ده گاه بحال عاشق

۱۶۴
مه رخا ای دل و جانان عاشق — تا بکی بے تو مکان عاشق
همچو گل چاک عیان عاشق — همچو گل خاک نهان عاشق
گوش از بهر چه دادند ترا — نشنوی گر تو فغان عاشق
واشت آغوش من آسے ربیا — بی خدنگ است کمان عاشق
سیر باغت نبود خوش بی من — گل خار سرو روان عاشق
روز و شب بهر چه تعمیر کنی — نیست جز قبر مکان عاشق
مختصر قصهٔ خود میگویم — هر نفس بی تو سنان عاشق
گفتمش حالت دل شب در بزم — سوخت چون شمع زبان عاشق

نی سوا انگریزی ز علی
نیست در دست عنان عاشق

۱۶۵
دلبرا نور نگاه عاشق — بے تو شام است پگاه عاشق
نسبت ماه بمهر است بیا — مهر افلاک به ماه عاشق
زیر دیوار تو دا… دیم نشست — کان بود دلبست و پناه عاشق
سبزهٔ خط نه میده برخست — میدمد مهر گیاه عاشق
سر خانهٔ … نشسته بهست — بنگری غرت و جاه عاشق
میکنی قتل … بظالم — رحم بر حال تباه عاشق
گر به سنجی تو بود هم سنگ پله — کوه البرز بکاه عاشق

جانب قبر علی … گذر سے
دلبرا نور نگاه عاشق

۱۶۶
ما و جان غم نهان فراق — باکه گوییم داستان فراق
… بر دغن مرا نصیب نشد — خون من روغن است … فراق
کاروان را بدشت راه زنند — رهزن ماست کاروان فراق
زعفران زار خنده مے آرد — گریه دارم بزعفران فراق
انچه خواهی ز بیخ عالم پرس — که دل ماست نکته دان فراق
تا بکی رحم بر سر بے رحم — انکه در دست تست جان فراق
منع از کشتن است نام امان — قتل عاشق بود امان فراق
یارب از بهر وصل مهرویان — باد برباد خاندان فراق

گر نصیبم شود علی وصلش
ختم بر پا کنم بیان فراق

۱۶۷
به ز غم نیست در زمانه رفیق — کاین نشانی است زان حبیب شفیق
قعر چاه ذقن نیافت کسی — گرچه آب عالمی است غریق
نفس اماره را نگه میدار — انکه همراه تست دزد طریق
لا الیقا زا گھے نگوید بد — هر که باشد بذات خویش لیق
زاهدا نوش کن مے نابم — یکدو جام عطا کنی ز رحیق[1]
بسکه آب غدیر مے نوشم — آفتاب است سایهٔ ابریق[2]
سبزهات نون خط ریحان است — هست زلف تو لام نستعلیق

۱ میوه که بیشتر از دیگر میوجات موسم خود پخته شود ۱۲ از غیاث۔
۲ مردم گیا که بعربی بیروح و بهندی لکهمنی گویند هر که بیخ آن را که بصورت انسان میباشد با خود دارد همه خلق بر مهربان باشند و او را همه مردم دوست دارند ۱۲ از برهان و مصطلحات۔

۱ شراب خالص و صاف ۱۲ از سروری و منتخب
۲ آوند چرمین لوله دار که بدان وضو کنند ۱۲ از کشف و صراح

غیر را نیک و بد مگو … — تا ز حال تو نگردد تحقیق
یاد می آیدم نقاب … — می برد دل ز برق سحاب … بریق[1]
می سراید عدو بزم غزل — بهتر … ست او … است نهیق[2]
چشم کور عدو است عیب سخن — او چه داند نکته های دقیق
ساقیا آب آتشینم ده — دل من شد ز آب خضر حریق[3]

نقش الحب علی بعالم ثبت
هست تسخیر خلق کار خلیق

ردیف الکاف

۱۶۸
گر نه ندیار بر درم دستک — ز نگنجد دماغ من به فلک
میتوان دید یار را هر جا — لیک در پیش دشمن مردک
همچو برق جهنده رفت نه راه — چوبکی داشت زیر ران خوبک
چشم یار است نسخهٔ جادو — دهن اوست پر گهر درجک
گل ز ند آتشم بدل بے یار — همچو آبی که بر سر آهک
حک شده نام من ز صفحهٔ دهر — یاد ابرو زده بدل گزلک[4]
ناله و گریه فوق و تحت گرفت — قبضه دارم بر سماک و سمک
خون دل بی تو باده ام باشد — داغ اندر جگر بود چو گزک
کشت امید من نشد سر سبز — زرد رو دیم هنوز چون زردک
بے دهان است یار بالتحقیق — خال لب را مگوی نقطهٔ شک

سخن ما علی بود شیرین
جوهی اندر کلام غیر نمک

۱ درخشان ۱۲ از غیاث
۲ بانگ خر ۱۲ از منتخب
۳ سوخته شده ۱۲ از منتخب و صراح
۴ کارد کوچک ۱۲ از مؤید و برهان

۱۶۹
یار من نسبت دگر نازک — … نشک تر نازک
بادش مرغ نامه بر نازک — کاسهٔ … بود نیر نازک
منزل ماه من که ساخت بنا — همچو آئینه … ور نازک
می برد دل ز بر بیا جانا — آن لب … آن کمر نازک
ساقیا شیشهٔ شراب بیار — چون دل … بے پدر نازک
بسکه تر آمدم از انگل تر — بشتر شد نه بیشتر نازک
تار اشکم بباید دند النش — باشد از رشتهٔ گهر نازک
می تراود ز نزاکت از نکش — بایدش صاحب نظر نازک
بو العجب نازنین جوان قاتل — همچو تیغش بود سپر نازک
به ز بیداری است خواب پری — کز پری دیده ام بشر نازک

کشفیا اختصار کرد علی
عضو عضوش ز یکدگر نازک

ردیف اللام

۱۷۰
از جمال تو حسن مالامال — هفته ات ماه نیمه ماه دو سال
آتش عشق تست … د مراد — خاک کوی تو به ز آب زلال
ماه چون بر درت جبین فرسود — خلقش از بهر عید کرد هلال
حسن سبزے دلم بسوخت ز هجر — سبزه آسا بره شدم پامال
اختر سوخته است از پے عشق — حسن را شبچراغ باشد خال
چون نباشم گران بخاطر خلق — خلقتم شد مرا بگرد ملال
ترک دنیا نموده ام آے ترک — در جهان باش تو صد و سی سال
تا بکی نامه و پیام ابدل — یاد آور ز نامهٔ اعمال
خورد خونم همه غم دندان — تن من خشک گشته همچو خلال
گفتمی عارض ترا هم ماه — ماه را گر بدی همیشه کمال
گر حرام است باده اے قاضی — دخت خود را بمن ببار حلال

حافظا خوش رسیده بر علی
مرحبا مرحبا تعال تعال

۱۷۱

برآمد از حجاب غنچگی گل
بچمن آسا شگفته روی بلبل

نگفتم جز از این لبیک می آر
برآمد چون زمینا بانگ قلقل

مریض چشم تو ای سرو قامت
نمی تابد صدای طوق صلصل[1]

من و صد فخر و جمشید و ذلت
کنی از خاک من گر ساغر مُل

لب جو سرو شد انگشت حیرت
پریشان کرد زلفش حال سنبل

نیم قاضی نه ملائی نه زاهد
بده ساقی مرا مل بی تأمل

رقم کردم چو این تازه غزل را
بهر سر شد علیا رشک آمل[2]

۱۷۲

روی تو به از شگفتن گل
موی تو خوش از نموی سنبل

هر زلف تو آنچنان دراز است
باطل نشود بدو تسلسل

چون بید ترقیم ز ضعف است
شاخی است چو زلف از تنزل

هر عضو تو خوش ز عضو دیگر
ثابت شده در بی تأمل

آن ضعف دماغ شد که گوش
شوری ست صدای طوق صلصل

برخیزم و عرض وصل سازم
خوانی تو بخاک من اگر قل

دریاست روان ز چشم گریان
تاری است نه دامنم بران پل

هر روز ز سالها تو پرسی
از نام منت چنین تجاهل

میگفت علی بد و ظهوری
بی داغ تو سینه باغ بی گل

۱۷۳

ای فدیهٔ تو هزار قاتل
از کشتن من ترا چه حاصل

یک عرضه ز من قبول فرما
صد شکوهٔ مدعی است باطل

زلفت نبود گزین سیه بخت
دستی است بگردنت حائل

ای بجگر گرم بده لعابت
لب تشنه همیشه نیست ساحل

مائیم به چنگل فراقت
چون عالمی زیر دست جاهل

شد قامت او چو بید معکوس
بر روی تو شد هر آنکه مائل

دیدیم مقابل رخ تو
جز داغ نبود ماه کامل

ایام بهار سینه رود آه
باشد بعنا[1] دل عنادل

مجنون شده بر تو حسن لیلی
وان زلف بود بپا سلاسل

صد شکوه نه مدعی شنیدی
یکبار بمن کنی مقابل

صد گونه علی ضعیف گشتم
یک گام بود هزار منزل

۱۷۴

گر خاک مرا زمی کنی گل
هر شکل که خواهی زان شود دل

میگویمت ای پری شمائل
هر گفتهٔ مدعی ست باطل

آیا نبود که دشمنان را
یک روز بمن کنی مقابل

از حال عدو کنیم غفلت
از ما نشوی اگر تو غافل

زاهد تو و مصحف و تلاوت
در گردنی دست ما حمائل

طول امل اینکه در دل تست
دانی چه خطی است خط[2] باطل

حق واکندم خلاص در حشر
زین نامه که دفتری ست باطل

ما و می و یار صورت حور
زاهد تو و سجده و نوافل

گامی نزدیم بر در خویش
بنهیم چگونه پا بمنزل

ای چشم مبار اشک هردم
مائیم سوار مرکب گل

ما و می و عشق و شعر خواندن
زاهد تو و نشئهٔ نوافل

میگوی علی که چون ظهوری
گردابی بحر ماست ساحل

۱ عنا بفتح رنج و مشقت ۱۲ از منتخب و صراح ۲ مراد از خط نسخ باشد که اختراع خواجه عماد الدین یاقوت مستعصمی است چون خواجه مذکور خط نسخ را اختراع کرده خطوط دیگر پیش آن منسوخ شدند بهمین سبب آنرا خط نسخ گویند ۱۲ از کشف و منتخب

۱ بر وزن طبل بمعنی فاخته ۱۲ از موید و منتخب
۲ بضم میم شهری است از مازندران ۱۲ از برهان و سراج

۱۷۵

مائل آخرت شوی ای دل
حاصل دنیوی ست لا حاصل

باش با عاقبت نه با دنیا
هیچو دیوار یک طرف مائل

گریه کردم بیاد بالایش
هیچو سروم بجوی پا در گل

بخت بد را چه سود تربیتم
نیست جز خاک در کف سائل

پیش عالم هزار سال نشین
نروی یک قدم پس جاهل

آنچه دارد نگاه تو جادو
شمه ایش نیست در چه بابل

هیچو در ستارگان باشی
در میان بتان چین و چگل[1]

با سیه دل نصیحتی نکنی
چه بری نیست گر زمین قابل

تا بکی زیست انتقام علی
دیده واکن ز خواب ای غافل

۱۷۶

بزلف یار گشته مبتلا دل
بسر آورد آخر صد بلا دل

ز مهر و ماه عینک دارد چرخم
کند خاک در تو توتیا دل

ترنج زر نماید عقدهٔ غم
بود بی یار گنج رنجها دل

جواهرخانهٔ کونین دیدم
برآمد از همه شئ بی بها دل

بجای سنگپاره در ته خاک
بکوی یار دیدم پر بجا دل

اگر باشی شه ملک قناعت
خسی داند به از بال هما دل

ز جور بیوفایان شکوه ام نیست
برآمد عاقبت خود بیوفا دل

بهبینی جلوهٔ جانانه هر جا
اگر آئینه سازی در صفا دل

بدین پهلو که در پهلو نشانید
ز پهلو برد آخر دلربا دل

سوای دل همه جسم است بیکار
نباید بست اندر ماسوا دل

نباشد خاطرم چون بی تو غمگین
عنا[2] دل راست ای تو در عنا دل

اگر با صدق نیت سر کنی راه
نباشد کم ز خضر رهنما دل

بتان سنگدل دیدی چه کردند
به بند اکنون علیا با خدا دل

۱ بکسرتین شهریست در ترکستان حسن خیز ۱۲ از برهان و سروری
۲ بفتح رنج و مشقت ۱۲ از منتخب و صراح

۱۷۷

شد سیه زلف او بلای دل
با که گویم ماجرای دل

نیمه گام است از زمین تا چرخ
که خیال است بادپای دل

دو جهان را بیک جوی نخرد
سیر گردد آنکه در فضای دل

گرچه دیدم هزار خوبان را
نیست کس چون تو دلربای دل

تو و لعل و گهر بکیسهٔ جیب
ما و دامان و لخت هاے دل

تو و آئینه و خود آرائی
ما و خاک ره و جلای دل

هیچو کاهیم در ره عشقت
خط سبز است کهربای دل

نشنوی گاه نغمهٔ طنبور
بشنوی گاه نالهای دل

عقل را سوخت جلوهٔ حسنش
عشق گر دید رهنمای دل

میکنی جور بر دل دیر من
از تو افزون بود جفای دل

بست بیماریم علی صحت
نیست جز درد دل دوای دل

۱۷۸

تا دعایم رسد بعرش قبول
نامه ات کرد همچو وحی نزول

بهره از عدل و علم نیست مرا
که برای خودم ظلوم و جهول

بوز بید ثمر ز سرو مجوی
کن موافق فروع را ز اصول

یاد مرگت گهی بدل میکن
گر نباشی بکار حق مشغول

طوق زرین بگردنت دیدم
در گریبان خود شدم مغلول[1]

عقل از تست و نقل از دیگر
علم معقول هست یا منقول

یاد هر گاه مرگ می آید
می شود خاطرم بعیش ملول

مرحبا یار تا مزار رسید
حاصل مردنم شده محصول

نحو معقول بایدت ای دوست
در مقالات خصم نامعقول

یا الهی بر انتظام علی
خلد واجب کن از برای رسول

۱۷۹

عرقی یافته ز عشق دلیل
خون من شد براه یار سبیل

۱ طوق تعذیب در گردن انداخته شده ۱۲ از غیاث

زاهد جام میکده باشد
کعبهٔ حاجت مرا قندیل

قتل هر یک مرا ز خوبان کرد
خون شیدا بود چو خوان خلیل

دشمن رو سیه بوسه برد
خال بر رخ که یار داشت زنیل

از پی یار مهر وصه سازیم
گر بیا بیم شهپر جبرئیل

بوسه چیدم ز روی سرو قدان
همچو خرما ز شاخهای نخیل

همچو شیر از شکر که شد شیرین
حسن خوش شد ز روی یار جمیل

با شریفان تمام عمر نشین
یک نفس صحبتی مکن بر ذیل

عاقبت عافیت نشد حاصل
در دوا دو طبیب گشته علیل

قصه ماست همچو زلف دراز
طی نگردد بقال و قیل قلیل

وصل با یار خواستم همه عمر
حاصلی را که میکند تحصیل

داد بوسه رقیب را دلبر
شد دلم تنگتر ز گور بخیل

نیست جز ذکر او بفکر دگر
هست دیوانهٔ تو بسکه عقیل

باش بفکر انتظام علی
کار عقبی بود برب جلیل

ردیف المیم

۱۸۰
چهرهٔ یار ماست ماه تمام
باشد ابرو هلال عید صیام

زیر پهلوی تست گلبد نا
جای دل پارهٔ ز سنگ رخام

خو گر ناله ام چنانکه مرا
نخل ماتم نشیمن است مدام

زندگانی است تلخ عاشق را
دو سه بوسه بده پس از دشنام

در فراق است جان مرا بر لب
هین نم بوسه بر لبش به پیام

آن ضعیفم که بعد شرق ز غرب
در مسافت مرا بود یک گام

صید صد مرغ دل بیکدم کرد
خال زیر خط است دانه بدام

می نویسیم حال داغ جگر
نامهٔ ماست بسکه مشک ختام

نیست بر گرد عارضت گیسو
کفر قربان شده است بر اسلام

بر عصیان برون زدم عفو
گر بفهتم نه پا بروز قیام

همت ای علی نگر که بود
در فلک آفتاب باده بجام

۱۸۱
خط آن گلعذار را نازم
در خزان نوبهار را نازم

زخمها کرد چپل چراغ مرا
اینچنین نیزه دار را نازم

نسخهٔ صحت است عالم را
چشم بیمار یار را نازم

عاقبت زیر خاک گردد نهان
خدمت آن عکسار را نازم

چه گهرها ریخت در دامن
چشم سرمایه دار را نازم

زرد شد آفتاب در پیشش
رنگ رخسار یار را نازم

نشدم هم زیارت کیشش
بخت ناسازگار را نازم

سوخت ایام وعده را آخر
گرمی انتظار را نازم

داد مینا بدست من آخر
یار مینو بهار را نازم

هم پس از مرگ رفت در قبر
دیدهٔ انتظار را نازم

برق از شرم شد نهان در ابر
شوخی نی سوار را نازم

میکشد سر چو سرو از ته خاک
دانهٔ خاکسار را نازم

نقش ارژنگ پیش او رو ساخت
چهرهٔ آن نگار را نازم

نام و ناموس باد دشمن را
من علی ننگ و عار را نازم

۱۸۲
یار فرخ پیام را نازم
قاصد تیز گام را نازم

سوی میخانه ز آسمان آمد
ابر برتر مقام را نازم

۱ـه بالکسر دواد و جای حمله هر دو مفتوح و با دکش و باد زن ۱۲ از منتخب و بهار عجم

۲ـه درخت خرما ۱۲ از صراح

۳ـه نوعی از آلیش است که بر تابوت مردگان سازند و این رسم در ایران شائع بود

۴ـه کبر موم و لک وغیره که بران مهر کنند ۱۲ از لطائف و صراح۔

[illegible]

گو ندیدم رقیب نیز ندید
در رهش اژدهام را نازم

تیغ چون برق ترش چین خورشید
هم سپهر هم حسام را نازم

یار چون برق جلوه کرد بشام
هم بلندی بام را نازم

روی پر نور یار خود دیدم
همچو ماه تمام را نازم

حشر برپا نمود در دو قدم
همچنین خوشخرام را نازم

مرغ دل صید کرده خال و خطش
همچنین دانه دام را نازم

می نویسد قلم صفات خطش
اسپ مشکین لگام را نازم

نیست دیوان تو علی خبر محر
اینچنین خوش کلام را نازم

۱۸۳
در باغ که آن نگار دیدم
گل را البسته چمن خار دیدم

در برگ گلی نباشد اصلا
رنگی که بنوک خار دیدم

آیا نبود سزای برمش
ابر یکه بکوهسار دیدم

حسن رخ او ز خط بیفزود
در عین خزان بهار دیدم

چون زنده بگور شد بتن جان
در رهگذرت مزار دیدم

در سبزهٔ خط رخ تو چون گل
در دامن نوبهار دیدم

راز یکه بلب نیامد از دل
افسانهٔ بزم یار دیدم

با داغ غم تو یکجهان دل
چون مزرعهٔ لاله زار دیدم

یک خلق چو خود بجان نثاری
استاده بکوی یار دیدم

صد حیف علی که دوست خود را
با دشمن نابکار دیدم

۱۸۴
شکوه از جور مهوشان چکنم
آنچه باشد عیان بیان چکنم

زنده در گور کرده اند مرا
مرده ای روح رفتگان چکنم

رفت عیسی ز جور خلق بچرخ
آدم زیر آسمان چکنم

خو گر بوی زلف دل گردید
سیر گلهای بوستان چکنم

یار خواهد فراق من وصلش
آنچنان یار دشمن چنان چکنم

ترک کردم طعام و آب بخصم
یار را برده میهمان چکنم

باغبان باد زرد رو چو خزان
بی گل سوخت آشیان چکنم

خسته جانم چو آشیان کنون
خار تیده چمن خزان چکنم

تیر سان جست یار از پهلو
قامتم شد ز غم کمان چکنم

نیست جانا علی بهر افسوس
حالیا گو بمن که جان چکنم

۱۸۵
تا سر زلف یار بو کردم
بی رخش خویش را چو مو کردم

تنگ آمد ز گریه ام دنیا
ناله چون رعد کو بکو کردم

زد مرا یار تیغ جوهر دار
زخم با موج خون رفو کردم

شوق می شد مرا ز افلاس
خویش را خشک چون کدو کردم

تا شده صاف یار نا انصاف
خصم را گرچه رو برو کردم

آنقدر بد حواس کرد فراق
شکوهٔ دوست با عدو کردم

صبح نوروز بود شام وصال
داغ دل نذر لاله رو کردم

کشته تا ز سرو قد گشتم
قبر خود بر کنار جو کردم

ترک کرده علی می و معشوق
غسل توبه ز آب رو کردم

۱۸۶
تا لقای تو آرزو کردم
یک نظر دیدمت چار سو کردم

بود در سینه یار جلوه نما
چار اطراف جستجو کردم

تیر کجعبه کردهٔ تو رها
دل صد چاک زان رفو کردم

خواهشم بود بزم او چو سبو
دل بخونابه شسته شو کردم

بید آسا سرم بباد رفت
در فراقت اگر نمو کردم

همچو پیر مغان مرید شدم
سالها بیعت سبو کردم

برد از جا نوید آمد یار
خانه از خویش رفته رو کردم

۱ـه بالضم بمعنی سبزه کشت در شیدی وغیره ۱۲

۱ـه جعبه بر وزن کعبه بمعنی ترکش از بهار عجم

گر در راه طلب شدم آخر / سر به در چشم آن ... کردم
محتسب مرد و من ز بهر نماز / همه تن جان ز آهی وضو کردم
همچو آتش زبان شدم که چو شمع / خویش را صرف گفتگو کردم
جز تمنای وصل تو ای ترک / ترک هر گونه آرزو کردم
غسل از خون من کنی ساقی / نیت تو به یاد وضو کردم

قاتل من علی ز میدان رفت / از نفس تیغ در گلو کردم

۱۸۷

سالها خدمت سخن کردم / صفحه را رو کش چمن کردم
بوی زلفت ببر رسید صبا / داغ دل نافه ختن کردم
هر سفر بود چون نگاه مرا / سیر عالم سر وطن کردم
حور و غلمان خجل شدند بخلد / وصف تو بیشتر ز زن کردم
شکوه ام تا رقیب پر گوید / خالی از خویش انجمن کردم
یار قصد نماز بیت کرد / پاره از دست خود کفن کردم
در وطن تو رسیده ز سفر / سفر خلد در وطن کردم
یاس من بود از تو بوی دماغ / در چمن سیر یاسمن کردم
سوختم چون چراغ بسکه دماغ / خویش را شمع انجمن کردم
بر امید خریدنت ای گل / صید صد طائر چمن کردم
نیست در سینه آرزو جز تو / دل فدای تو جان من کردم

شد نصیبم علی نصیب آخر / نقش دل حب پنجتن کردم

۱۸۸

در عشق بتان ز بسکه فردم / با بخت سیاه چهره زردم
بر خاک زنند کیمیا را / تا پای کسی رسید گردم
جز همت وصل کس نماند / کاریکه به هجر یار کردم
زین گنبد نیلگون چه خیزد / با یار بقصر لاجوردم

لقمان نتوان علاج من کرد / وصل تو بود دوای دردم
گردید مسیم طلای احمر / اکسیر ز پای اوست گردم
با نفس که سرکش است از لب / با شه ... صلح کل نبردم
لعل جگری است قطره اشک / لعل لب تست یادم هر دم
یا قوتی جان شد شب وصل / غمهای که روز هجر خوردم
از پهلوی من اگر رفتی / زد شعله بجان ز آه سردم
هر هفت نمود یار جانی / خوش داد سه خال را ز زردم

پرسی ز علی نکات غمها / در عشق بتان که پای مردم

۱۸۹

در خیال لبت ... مدهوشیم / دین و دنیا همه فراموشیم
بوی گیسوی او بیار صبا / گرچه جان داده بنا گوشیم
ساقیا بی تو دل کباب شده است / جای می خون خویش می نوشیم
آخر غم که چهره بخرا شد / جز به پیش تو گاه نظر دوشیم
جان ز تن تن ز جا به پیرانش / یار خود در آغوشیم
بر زنخدان دمیده سبزه خط / او فتاده بچاه خس پوشیم
بر خط و عارض تو حیرانم / همچو آئینه ها نمد پوشیم
نیست تقدیر وصل او چکنیم / تا مقدر در خویش میکوشیم
ای پری بسته ایم لب تو / همچو صهبا به شیشه میجوشیم
کار فرمای ماست مدهوشی / همچو خم ز هر دو بر دو دوشیم

صد زبانیم انتظام علی / لیک مانند غنچه خاموشیم

۱۹۰

در کشور فقر پادشاهیم / نی طالب عز و شان و جاهیم

۱؎ بمعنی خوشنودیم ۱۲ از کشف و منتخب

۱؎ کنایه از زینت زنان و آن هفت آرایش است مر زنان را و آن وسمه و حنا و گلگونه و سفیداب و زرک و غالیه و سرمه باشد از بهار عجم ۲؎ نام بازی است مقابله شطرنج از جهانگیری و برهان

با ما بر خان مهر سیما / از شام وصال در پگاهیم
در ریگ روان چو نقش پاها / گم گشته بخاک شاهراهیم
جنگ است بدل مدام ما را / با یار همیشه ... بر آهیم
افزود ز ... سر قضا را / در درد غم و رنج را پناهیم
هم در شب هجر همچو شمع / بی شمع رخ تو شعله آهیم
خورشید بآسمان مبارک / ما طالب روی همچو ماهیم
در هجر تو مهر نیمروزیم / در وصل تو ماه نیم ماهیم
شد خاطر ما چو بو پریشان / گر نرگس گلرخان تباهیم
در روز جزا بدعوی خون / بر پاکی دامنت گواهیم
او نیست ز نقد عفو خالی / هرچند چو کیسه پر گناهیم

صد دامن و یک کف تو علیا / یک کشته تیغ صد نگاهیم

۱۹۱

دانی که بکوی تو گدائیم / در کشور عشق پادشائیم
بیگانه شده است خلق از ما / زان روز که با تو آشنائیم
داریم ز خویش صد بلا دور / زان روز که بر تو مبتلائیم
ما ایم چو سنگریزه پیشت / هرچند که در سیه بهائیم
پروانه شمع ایم پیشت / هرچند برای خود همائیم
جز کوی تو هیچ جای ما نیست / گم گشته ز خلق رهنمائیم
جز وصل علاج ما نباشد / در هجر تو درد لا دوائیم
تاجی است بفرق ما ز خورشید / در کوی تو گو برهنه پائیم
در ناز و کرشمه میرزائی / ما نیز به ضعف میرزائیم

پرسی ز علی که تو ندانی / در بزم غمت غزل سرائیم

۱۹۲

در کوچه او که پا گذاریم / هم از سر خود خبر نداریم
چون تاج بسر که داغ داریم / در کشور عشق شهریاریم

ریزیم چو ابر اشک هر جا / در هجر چو برق بیقراریم
با سود و زیان چکار ما را / سود از ندکان کوی یاریم
دل در کف آن هلال ابروست / انگشت نما بهر دیاریم
صیاد خود دیم بهر صیاد / وز بهر شکار خود شکاریم
جان نیست بجسم همچو تصویر / دلداده نقش آن نگاریم
جای نزدیم از سر خاک / خاک قدمی برهگذاریم
کشته است بتی به تیغ ابرو / یا آنکه دیده ذوالفقاریم

دیوان علی گهی نظر کن / کز اهل کمال یادگاریم

۱۹۳

یک گلبدنی نگار داریم / صد باغ بهار دار داریم
تا کی نهی بفرق ما پا / در رهگذرت مزار داریم
رسوای جهان نمود ما را / عشقی که بهر ده دار داریم
در عشق تو عزت است ذلت / ناموس ز ننگ و عار داریم
ای سرو سهی در انتظارت / جان بر لب جویبار داریم
بر باد شویم روزی آخر / مسکن بره سوار داریم
آئینه سینه تا شود صاف / یک گونه بدل غبار داریم
در دامن دشت بی تو ای گل / بستر سر خار زار داریم
صد چاک زده چو گل بباغی / نرگس صفت انتظار داریم
هرچند قرار وصل کردی / دل بازچه بیقرار داریم

ما همچو حزین علی بکویش / از هر دو جهان کنار داریم

۱۹۴

جسم از پی وصل یار داریم / چشم از پی انتظار داریم
پر شد دل ما ز درد دنیا / خالی ز بتی کنار داریم
رخسار بتان و دیده ما / سیر گل نوبهار داریم
مجبور چسان کنیم او را / بر خود که نه اختیار داریم

ساقی دو سه جام کن عنایت / چون چشم تو بس خمار داریم
باشیم اگرچه پیش واعظ / دل بر در سنی سوار داریم
کافی است برای قبر دشمن / ز دگونه بدل غبار داریم
اینگل سپه سیر سینه ام آی / کر داغ تو لاله زار داریم

بریم سر عدو علیا / مصراع ز ذوالفقار داریم

۱۹۵
بر رخ مهوشان نظر دارم / داغ چون مهر در جگر دارم
می زند تیر یاد مژگانش / یا بدل زخم نیشتر دارم
بیخبر گشته ام ز حالت خویش / تا که از یار خود خبر دارم
دست خالی مرا که پر دل کرد / کیسهٔ درد در کمر دارم
خاک کوی تو بستر است مرا / تکیه از خشت زیر سر دارم
در فراق تو ای گل شاداب / جسم خشک است چشم تر دارم
گم شدم زیر چشمه سار طلب / خضر سان سایه راهبر دارم
دو تهت فریاد گشته ام چون شمع / ناله ها آه بی اثر دارم
از زمین محبت ای گل / همچو سروی نه پای بر دارم
بی تو ای ماه منزل خوبی / چون فلک جای خود سفر دارم
وعدهٔ شام گر کنی روزی / چشم وا تا دم سحر دارم

باز نایم علی ز عشق بتان / تا سر دوش خویش سر دارم

۱۹۶
بی تو دلدار درد دل دارم / سر بستر برای خود خارم
میکشیم بیکسیم بزد کارم / که بیک جنت امید میدارم
آه بی وصل گشته اندر / سر زکف رفت درد سر دارم
بیزنم بوسه خال روی ترا / تخم الفت همیشه میکارم
چشم بیمار تو شفا بخش است / لطف فرما که بی تو بیمارم
قدر گوهر حضور شاهان است / بهر ره میکشی ببازارم

نقد جان خودت دهم قیمت / خویش را از بلات خریدارم
زلف را نافهٔ ختن گفتم / اینقدر مر ترا خطا دارم
زاهدا حال من چه می پرسی / قابل خلدم و گنهگارم

چه عجب گر خدا دهد خلدم / من علی گرچه قابل نارم

۱۹۷
همچو آئینه بسکه حیرانم / بر سر خش همچو زلف قربانم
یار را آفتاب میدانم / تا سحر همچو شمع مهمانم
داغ دادند لاله رویانم / گوئیا خود سرای نعمانم[1]
گو نمیت گل ترا بدین امید / تا که روزی رسی بدامانم
میکنم آنچه دل بمن گوید / نکه پابندانیم و آنم
بر فلک گر مسیح رفته چه غم / هست نظارهٔ تو درمانم
زلف یار است لیلة القدرم / روی او ماهتاب میدانم
همچو مفلس که آیدش مهمان / بی تو ای جان من پریشانم
ایکه پرسی ز حالم از یاران / همچو زلف تو بس پریشانم
آنکه می بینمش ز روزن ها / رخنه ها میکند در ایمانم
می کشد شوق وصل یار مرا / بهر یک گل هزار دامانم
پردهٔ چشم من بود ز سحاب / غرقهٔ موج خیز طوفانم
مغز جان مست بوی زلفش هو / در دماغ است بوی ریحانم

نیست خوشگو چه انتظام علی / هست سحر[2] حلال دیوانم

۱۹۸
گاه مانند برق خندانم / گه چو ابر مطیر گریانم
گاه آئینه وار حیرانم / گه چو زلف بتان پریشانم

۱ قصر خورنق که نعمان بن منذر بنا کرده بود بنهایت خوبی و نزاهت نعمان بر آنگهای لاله مشهور است که بنهایت سرخ باشند ۱۲ از غیاث
۲ شعر و سخن فصیح و بلیغ که بمنزلهٔ سحر رسیده باشد ۱۲ از لطائف و برهان

خال آن عارض است تخم مراد / قیدی دام زلف جانانم
همرهان در قفس اسیر شدند / من اسیر غم اسیرانم
چورا غبار بپرس از اغیار / گر ستمدیدگان خویشانم
بخت من خوش که طالع دشمن / خانه اش همره تو مهمانم
پیر گردون دون داین دای / در کفش همچو گوی چوگانم

توبه از دست توبه باز علی / میرسد فصل گل پشیمانم

۱۹۹
در هجر تو راز راستانم / یک کس نشنید داستانم
بس خوار چو خار بوستانم / دشمن بنگاه دوستانم
وصف تو کما هو نه دانم / صد جا بغلط رود گمانم
خاموش چو یار بی دهانم / هرچند چو غنچه صد زبانم
پای تو شنیز نفیر ز فرقم / جسم تو لطیف تر ز جانم
در ضعف بدن چو کهنه پیرم / هرچند بعمر نوجوانم
از سهو من ار تو شادمانی / در یاد تو همچو شادمانم
می سوزم و کس نپرسدم حال / مانند چراغ خفتگانم
یاران به قفس اسیر صیاد / من نیز بقید آشیانم
در جستن خویش شام وصلت / با برق جهنده همعنانم
در راستیم چو تیر ها راست / کج گرچه به ضعف چون کمانم

هرچند هیم علی سخنور / منطوق کلام[1] رفتگانم

۲۰۰
رنگ او در شراب می بینم / بوی او در گلاب می بینم
خون دل میخورم بجای شراب / که جگر را کباب می بینم
خویش را محض بهر کار دگر / همچو مد در حساب می بینم
طول بحر است عرض هستی خویش / زندگی چون حباب می بینم

۱ مضمون و معانی ۱۲ از غیاث

تعمیر میخانه از کف چشمش / عالمی را خراب می بینم
بی تو ای نو گل بهار جمال / چشم خود را سحاب می بینم
چکنم عرض در شب هجران / طول روز حساب می بینم

نه پسندم علی رفاقت کس / تا بمسکان کتاب می بینم

۲۰۱
رخ تو ماهتاب می بینم / لب تو شهد ناب می بینم
یار را ایستاده بر لب دریا / شعله در زیر آب می بینم
دور از آن انجمن ز بس خودرا / همچو تار رباب می بینم
یار را در برابر دشمن / گوهری در خلاب می بینم
غیر خود را ببزم آن مه رو / تا بسگ با رباب می بینم
پیش آنگل نشسته است رقیب / جای بلبل غراب می بینم
روی عفوش سوی گنهگار است / در خطا ها صواب می بینم
آفتاب است زین اسب کسی / وز هلالش رکاب می بینم

داد دیوان تو علی چه خوش است / هر غزل انتخاب می بینم

۲۰۲
با طبع سلیم چون سلیمیم / خاموش کننده کلیمیم
تا در تب عشق تو سقیمیم[1] / یک تختهٔ مشق صد حکیمیم
آگاه نه ز قدر ما حیف / کز بحر غمت در یتیمیم
بی روی تو بوی گل نخواهیم / صد چاک دل از کف نسیمیم
در رهگذرت مزار خواهیم / نی طالب جنت النعیم
سنگ در تست بالش ما / نی طالب خشت زر نه سیمیم
از خوی تو سوز در دل ماست / نی خائف آتش جحیمیم
در وصل تفکر فراق است / با جمله امید عین بیمیم
هرچند بخلقتیم حادث / بر روی تو عاشق قدیمیم

۱ بیمار ۱۲ از غیاث۔

زان روز که تو شدی مسافر در رهگذر اجل مقیمم
در چار حد ممالک عشقیم از تیغ نظارهات دو نیمیم
سلطان جهان بعیش تو باش مارنج زمانه راندهیم
خواهیم رخ چو شمع روشن هر چند چو شب سیه گلیمیم
خواهیم ز موی یار بوی نی طالب گلشن و شمیمیم
حاجت نبود بزاد عقبی ما بندهٔ حضرت کریمیم

چون افضلیا علی ببلیدم
در چار سوی امید و بیمیم

خشک کرده تمام جسم مرا چه شکایات چشم تر گویم
هنرم را تو گرچه گوئی عیب عیبهای ترا هنر گویم
گرچه حوری تو خبر من نیست زین سبب مر ترا بشر گویم
آنچنان رو شتاب ای قاصد با ندانم ترا که بد گویم
روز را بی تو تیره شب دانم شام را با تو نیز سحر گویم
گر دهی بوسه ام ز سیب ذقن مر ترا سر و بار ور گویم
آن عذابست زان بهشتی رو خانهٔ خویش را سقر گویم
گم کنم خویش را بوصف دهان در عدم مدحت کمر گویم

کم نباشد ظهوری از تو علی
گرچه بقدرهم انیقدر گویم

۲۰۳
نی امیدی بدل هراسی نیم از چه شور نعیم و سوز جحیم
ایشی بشدم ز ضرب مار حمیم نگشاید دلم بسر تسنیم
نکنم شور گر کنند صحیح نکنم سوز گر کنند سقیم
نکنم شور گر دهند مراد نکنم سوز بر جفای غنیم
نکنم سوز گر رسد صرصر نکنم شور گر رسم به نسیم
ترنم فال عیش و عشرت خود نکنم رنج دشمنان الیم
نکنم سوز گر رسم پس غیر نکنم شور را که کنم تقدیم
نکنم غش اگر زنندم تیغ نکنم خوش دهندم از اقلیم
نکنم نغمه گر نهند تجلیل نکنم نوحه گر بمیرد کریم
نیست خوشنودیم مگر عدو نیست بهبودیم به زلیست صمیم

انچه باشد رضای دوست علی
بر همه آن نهم سر تسلیم

۲۰۵
در عشق بتان هوای خویشم چون زلف سیه بلای خویشم
در سیلی اثری دعای خویشم فریادی نالهای خویشم
در روز وصال مهر سیما با خنده چو صبحهای خویشم
در هجر تو همچو شمع زرست بی شمع رخت غذای خویشم
حسن تو فزون ز درد من باد در عشق تو غم فزای خویشم
عریانی من لباس گردید چون تازه گلی قبای خویشم
چون نی که بناله زنده گردد دلدادهٔ نالهای خویشم
بوسه برخت غبار من زد در راه تو کیمیای خویشم
پرسید ز من که تو صد بار بیگانه آشنای خویشم
جان سوخته داغ دل در آخر با درد و غمت دوای خویشم
در کوی تو میکشم تن زار خود کاهم و کهربای خویشم
بشکست دلم چو زلف آخر جان دادهٔ بیوفای خویشم
کس گدش نمیدهد بجز قسم شرمندهٔ ماجرای خویشم

۲۰۴
ز خرنو زدا افسر گویم لب لعل ترا شکر گویم
بی تو باشد حضر سفر گویم با تو باشد سفر حضر گویم
با حسامم آرزوی سر گویم با تهامم عرضهٔ جگر گویم
تیغ گویم همیشه چشم ترا سینهٔ خویش را سپر گویم

۱ دوست همنشین ۱۲ مولف ۲ فلانه خلوص کنایه از دوست خالص میباشد ۱۲ مولف ۳ کم ادل و تخفیف امعنی تیرها از منتخب و شرح خاقانی

بی یار ز خود خبر ندارم گم گشته رهنمای خویشم
جان دارم و هیچ شی ندارم بیزارم که رونمای خویشم
در شوق لقای آن پریرو نامه بر خصمهای خویشم
آن یار چه جلوه ها نداده منت کش دیدهای خویشم
چون آئینه ها بصد صفائی روشن دلی از ضیای خویشم
شد حشر و منم به نیمه راهی منت کش بارهای خویشم
مانند گهر بخشک سالی بیقدر تر از بهای خویشم

مانند ظهیر من علیا
خار خودم و بپای خویشم

ردیف النون

۲۰۶
یار شب بود همنشین با من نازها داشت نازنین با من
کار برق جهنده اندر شب میکند چشم سرمه گین با من
حال وصل بت مزلف شب[1] مو بمو گفت شانه بین[2] با من
میروم سوی جامع بهر نماز نی خرد با من و نه دین با من
سینهٔ غیر گشته شان عسل[3] میخورد یار انگبین با من
داد ساقی ز دست غیر سیم میکند خنده ساتگین با من
چه نشینم بزیر سایهٔ سرو یار استاده بهر کین با من
شب چه زائید در سحر الوا نیست هم بزم همنشین با من

عاقبت مرد انتظام علی
نشدی ساعتی قرین با من

۲۰۷
چو مهر از برای سر بام من شود صبح روشن سر شام من

۱ معشوق صاحب زلف از بهار عجم
۲ کنایه از فال گیر دان فال مخصوص بشانهٔ بز میباشد ۱۲ از بهار عجم
۳ خانهٔ زنبوران که دران عسل باشد ۱۲ از منتخب و صراح و برهان و رشیدی وغیره

ز دل برد آرام واحسرتا بروز جدائی دلارام من
کبابم ز داغ جگر میدهند بود خون دل باده در جام من
ز سایه ره کوچه گلزار شد برآمد ز در سرو اندام من
مگر بلبلی را بصید آورد بسیر چمن رفته گلفام من
نشد مائل آب و دانه دگر برون جسته مرغی که از دام من
چو صورت که باشد بسیر نگاه ز آغاز دیدند انجام من
نظر سوی تابوت کرد آن پری سیه چشم او گشته بادام من
کنی قصه ام مختصر قاصدا امید وصال است پیغام من

لنا نم علیا بدنیا مدام
بماند بدیوان اگر نام من

۲۰۸
در هجر تو یار جانی من بر باد شده جوانی من
وصف رخ و صد هزار تشبیه یک عالم و قدردانی من
یک باغ گل و شکسته بالی صد حسرت و پرفشانی من
صد خواهش و لن ترانی تو یک کاهش و لن ترانی من
لیلی است کجای ثانی تو مجنون که بود ثانی من
با مرگ برابر است بی تو جانا همه زندگانی من
باشد غم عشق ماهرویان سرمایهٔ شادمانی من
کوهی است سبک ز کاد یاران با همت ناتوانی من
حیران ز تو ام به پیش رویت آئینه بود نشانی من

ای وای بمن علی دل او
سخت است ز سخت جانی من

۲۰۹
مرو در باغ ای نوبادهٔ من که باشد سایهٔ روی تو گلشن
غم عشق ترا کردند مسکن دلم را همچو زلف خویش شکن
سگ کوی تو ایجان دامنم برد کف دربان گریبان کرد دامن
تن تو نرم تر باشد ز ار زیز دل تو سخت تر باشد ز آهن

نگاه تست چون برق جانسوز تو — نمی‌تنیم زیر چرخ ما من
باد صافت تو ای شمشاد بامست — درین گلزار آزادم چو سوسن
ازان روز که با تو دوست گشتیم — تمامی خلق با من گشته دشمن
اگر بندی در خود را برویم — درآییم همه ذره ز روزن
جنونم سے یزد تخم تعشق — بود داغ دلم سوراخ گلخن
بیا ای آنکه باشد عارض تو — ز خورشید منور نیز روشن

سرم بادا علی خاک در دوست
نمی‌آیم ز کویش پای رفتن

۲۱۰

ای ساقی بزم ذیوقاران — روزی دوسه جام بهر خواران
ای ابر تو هم روی بجایی — جایی که روند میگساران
من در چه شمار یار گز تو — فریاد کنند شهریاران
ما حال تباه کج کلاهیم — انصاف کنید تاجداران
رفتند هزار چون تو پیشت — آیند پس تو صد هزاران
بی یار که بر شگال آمد — امسال رود به تیرباران
آخر نه شما پیاده باشید — تا چند غرور سواران
اقبال بلند ما در آورد — ما را بخیال نیزه داران
تدبیر نرفت پیش تقدیر — بخشند هوس چه خاکساران
در قهر مباد زاهد شهر — عفو است پی گناهگاران

حوران بهشت و زاهد ما
ماییم علی و گلعذاران

۲۱۱

ای سر که فروش زهد کیشان — گاهی گذری بباده نوشان
بشکست فصاحت لب تو — دکان همه شکر فروشان
در لست ملاحت رخ تو — بازار همه نمک فروشان
افسوس بدیر آمدم پس — رفتند ز پیش تیزهوشان
رفتند غزال چشم از پیش — مانند ... سیاه گوشان

ماییم و فراق و آه و ناله — یاران بمراد خود خموشان
داریم بدیده اشک گرمی — چون آب بدیگهای جوشان

پروانه صفت علی تو واسوز
تاکی چو خرد سها خروشان

۲۱۲

ای که رخ تست چو ماه مبین — شد دل ما داغ ز هجرت ببین
هست مرا که شراب آفتاب — نیست بجز چرخ کهن ساتگین
نیست گل تازه شبنم ریخت — هست فدای بدنت یاسمین
بخت ترا نزا همه کار است راست — گرچه بود نام کج اندر نگین
مهر فلک سایه گه روی تست — خاک کف پای تو بود در زمین
نیش نزده در دل من هر که گفت — خال لبت را مگس انگبین
جان و دل خود بتو کردم نثار — ناز فروشی چکنی نازنین
جامه ندارم ببر ای دوستان — جلد بجسم است مرا پوستین
تاکی چون سرو بپا ایستی — روزکی باللطف به پیشم نشین

به بود از مرگ و حیاتم علی
تلخی دشنام و لب شکرین

ردیف الواو

۲۱۳

ای چو مه چار دهم روی تو — آتش صد ساله بود خوی تو
کان بدخشان ز لبت صیدالیست — حاصل چین است سر موی تو
سیر نگشته دلم از دیدنت — دیده و جان دوخته ام سوی تو
باغ ارم باد مبارک به شیخ — عاشق شیدای و سر کوی تو
تیغ کشی از پی قتلم چه سود — کشت مرا جنبش ابروی تو
گرچه نرفته ز لبت بوی شیر — خون جهان خورد لب جوی تو
خوش بود از سلطنت ملک مصر — ساعتی خوابم سر پهلوی تو
نیست دهن گرچه ترا چیست غم — جان به تن مرده دمد بوی تو

سیر جهان بود همه خواب من — شب که سرم بود بزانوی تو

وه که ترا یافت علی در کنار
کرد هلاکش چو نگا یو سے تو

۲۱۴

ای بنظر همچو قمر روی تو — حاصل صد ساله چین موی تو
سیکشتم اینک دل زاهد را — از سر جنت طرف کوی تو
وه چه خوشا خال کنار رخت — حافظ قرآن شده هندوی تو
رفت نظر جانب بالای چرخ — برق جهان شد نگابوی تو
یاد ز خورشید سحرگاه داد — حرز که شب بود ببازوی تو
عمر تو از چارده بالا نشد — آتش صد ساله زند خوی تو
پیر فلک را شکسته کمر — طفلک خوشتر و غم گیسوی تو
سید هد اندر نظر من مدام — جلوهٔ طوبی قد دلجوی تو
تاکی در بزم تو ای بابستان — چشم سوی غیر و دلم سوی تو
گشته سیه پوش بتا چون غمین — طاق حرم بی خم ابروی تو

زنده شود مرده بتکبیر اسے علی
گر بنهد گوش بیاهوی تو

۲۱۵

دامن گل چاک کرده روی تو — شعله را زیا فکنده خوی تو
ای همه را رو بطرف روی تو — تکیه گاه خواب من زانوی تو
قاتل عالم شدی شیرین لبا — شیر نیز از خون ندارد جوی تو
باشدت هر هفت[٥٢] از دیگر دگر — گوهر جانهاست در موی تو
زنده سازد مرده را عیسی اگر — مرده سازد زنده را جادوی تو
غیر را می‌باشد از تعویذ[٥١] زیب — زیب تعویذ است از بازوی تو
پنجهٔ خورشید را آرم ز چرخ — شانه سازم بی گیسوی تو
خوشتر از زر نگ سرخ عارضت — بهتر از اکسیر خاک کوی تو

٥١ تعویذ از منتخب و صراح

٥٢ کنایه از زینت زنان و آن هفت آرایش است ۱۲ از بهار عجم

بهتر از لعل یمن لعل لبت — خوشتر از در عدن لولوی تو
لام اسلام است زلف پر خمت — دین و ایمان می‌برد هندوی تو
بر زمین فیل افکند مور رست — شیر را سازد شکار آهوی تو
کی گل نرگس سنجاک من رسید — چشم مردم باز دارد سوی تو
ملک چین را میزنم برخاک هند — خوش نمی‌آید مرا جز بوی تو
طایر قبله‌نما باشد دلم — طاق بتخانه بود ابروی تو

کی کند پروای جنات النعیم
گر علی شد دفن اندر کوی تو

۲۱۶

عدل در ناله و فغان از تو — ظلم آموخت آسمان از تو
سینهٔ من سفینهٔ عشق است — دارم امید و دست استان از تو
چاک داماں بود گل از خجلت — شرم دارد ز بلبلان از تو
سوخت گلشن بجلوهٔ حسنت — صد بهار است یک خزان از تو
نامه بر را کجا فرستم آه — کس نداد دلم نشان از تو
هم نگس از رخ تو میر انشد — کس نگردید کامران از تو
زعفرانی لباس پوشیدی — شد خجل سرو بوستان از تو
صد جفا کرده‌ای بیک جانم — بدگمان گشته خوش نگهان از تو

دشمنان را علی مدارا کن
شکوه دارند دوستان از تو

۲۱۷

عمر من رفت رایگان بی تو — زندگی شد وبال جان بی تو
رخ نما ای بهار سوی چمن — دل گرفته است باغبان بی تو
حال دل را قیاس کن زنجا — دیدهٔ ماست خون‌فشان بی تو
گرچه یک گل هزار جلوه نماست — خوش نمانیست بوستان بی تو
روز عیدم شده شب حسرت — قبر کافر شده مکان بی تو
در لباس درابد من دشت — میکند ناله کاروان بی تو
خوش رسیدی بعافیت ز سفر — بر لبم میرسید جان بی تو

تا بکی در قفس توائے بلبل — چند خارست آشیان بی تو
فتنه حشر در سواد اری — خواب دارند مردگان بی تو

قصه را مختصر کنیم علی
پیر گشتیم ای جوان بی تو

ردیفُ الهاء

۲۱۸
رو برو ئی تو داغ پادشاه — سرو پیش قدت زبس کوتاه
تو در اقلیم حسن باشی شاه — خوبرویان عالمند سپاه
چون شود روز وصل از شب هجر — خون سپیدست یار بخت سیاه
قلزم حسن گویدت عالم — وین زنخدان بود بدریا چاه
خط سبزه دمیده برلب تو — یا لب آب خضر مهر گیاه[1]
نیست از ضعف خویشتن بکرے — هست در دست من عصا از آه
شهر آشوبت آنچنان باشد — هیچ جا نیست جز بقبر پناه
پارسائی مبارکت زاهد — رحمت اوست خواستگار گناه

در شمار که علی در خلق
خلق باشد ز دست چرخ تباه

۲۱۹
او بعالم عربده ها ساخته — عالم اندر عشق او جان باخته
او گل خوبی است عالم بلبلی — او سهی سرو است عالم فاخته
دست و پایم گم ز فرط انبساط — او بجال ناز ره و انداخته
چون دوئی شد دور لیس یکتا شود — هر که خود را از خودی پرداخته
بر مزارم فاتحه خوان آمده — بعد از مردن مرا بنواخته
حلقه خلخال ناکرده بپا — بهر غارت بر قیامت تاخته

۱؎ مردم گیا که بعربی بیروح گویند و بهندی لکهمنی گویند هر که بیخ آنرا که بصورت انسان میباشد با خود دارد همه خلق برو مهربان باشند و او را همه مردم دوست دارند و بعضی گویند که مهر گیا گل آفتاب پرست آنرا دیو بجهی گویند ۱۲ از برهان و مصطلحات

آه دیدی حسن خود را یار نیز — حدتش آئینه را بگداخته
آن زمانه و لیس آمد قاصدم — سنی من او را او مرا نشناخته
روی او لاریب مصحف است لیک — سوره اخلاص از وی آخته

از غبارم کور شد چشم کسی
کو علی را از نظر انداخته

۲۲۰
پرده اطلس بدر انداخته — چرخ مینائی از و در ساخته
برقع زرین برخ انداخته — آفتاب چرخ از و در ساخته
زد به پیر چرخ چون تیر نگاه — آفتاب از کف سپر انداخته
روی خود را دیده اندر آئینه — مهر و مه را از نظر انداخته
خار صحرا را امید دامنش — جنت المأوی از و در ساخته
دستگیرم کس نشد از تاب دود — جز اجل قدرم کسی نشناخته
عشق معشوق است گر عاشقان — شمع بر پروانه ها بگداخته
سر فرو بردیم بر امید قتل — هر کجا دیدیم تیغ آخته

یار چون آمد علی رفته ز خویش
بهر مهمان منزلے پرداخته

۲۲۱
شمع دل بر رخ تو پروانه — بزم بے صورت تو بتخانه
هر کسی بر قد تو دیوانه — وز خیالت دلم پریخانه
اعتبار کلام رندانه — نیست در شعرهای دیوانه
من و پیرانه سر خرابیها — یار دارد مزاج طفلانه
بوسه عید هم نداد مرا — ضبط کردند آه سالانه
یار آمد که ناگهان دل را — برد از کف ادای جانانه
آنقدر خار غم بدل پیوست — حالیا سینه گشته خسخانه
نقش الحب ز بوریا گردند — ره جامع گرفته مستانه
سوختے خود را برای من در بزم — گشته شمع زبان افسانه

۱؎ رو ساختن شرمنده شدن ۱۲ از سراج و مصطلحات۔

هست مضمون نو در اشعارم — کهنه باده درون پیمانه

تا یگانه شده علی با تو
ز و همه خلق گشته بیگانه

۲۲۲
عقل زد دیدار تو دیوانه — زهد ز رفتار تو مستانه
بی لب تو در دلیم یارب است — هر مژه ام سبحه صد دانه
آه خورم خون بخیال لبت — بوسه کش لعل تو پیمانه
خواب به پیرایه مرگ آیدش — گوئی بدشمن ز من افسانه
زلف سیه فام تو زنجیر دل — پنجه خورشید تراشانه
یاد تو کردیم سر بیستون[1] — شد ته هر سنگ پریخانه
گل به تماشای رخت بلبلی — شمع به رخسار تو پروانه

آنچه علی دیده ام از آشنا
هم نبود در دل بیگانه

۲۲۳
این طفل که رفت نی سواره — گردند دلش ز سنگ خاره
گر یار گذر کند از ینجا — شاهانه کنم بره گذاره
شد سینه من سپهر عشرت — مهر است ز عارضش اشاره
یک تیر بکار من نیامد — صد حکم گرفتم از ستاره
از سیم هلال و زر مهر — سازم پی یار طوق دیاره[2]
هر آنچه ترا سزد کن امروز — فردا نکنی اگرچه چاره
روزیکه تو آئی در کنارم — سازم ز کنار خود کناره
شوئی رخ همچو سبزه خونم — وز خون عدو کنی غزاره
صد پاره کنم لباس چون گل — روزیکه رخش کنم نظاره
کردیم ز عقده های مشکل — تسبیح برای استخاره

۱؎ نام کوهی که فرهاد بحکم شیرین آن را میکند تا از آن راه جوی شیر برای شیرین روانه سازد ۱۲ از برهان و رشیدی ۲؎ زیوریست که بدان آرایش ساعد کنند و بهندی آنرا کنگن گویند ۱۲ از کشف و رشیدی۔

روی تو کجا گل باغ — با باغ نسازم استعاره
آنچه بدنش رسد کند آن — با هیچ پر و نه دست چاره

صد حیف علی ز دست گریه
شد راز نهانم آشکاره

۲۲۴
رخ ماهیم ز ماه آسمان به — قد سروم ز سرو بوستان به
شکر ریز است هر لفظے از آن لب — که دشنامش ز حرف طوطیان به
بامید وصالش زنده باشم — غم او خوردنم از آب و نان به
خس و خاشاک کوی یار چیدم — که خارش از گل باغ جنان به
همه نقش قدم رشک نجوم اند — ره کویش بود از کهکشان به
طبیبم میکشد تکلیف بی سود — اگر در عاقبت این ناتوان به
لطیف و نازک اندام است از لب — تنش باشد ز جان دیگران به
نباشد هیچکس بهتر از آن کس — نهان آنکه باشد از عیان به
نباشد هیچکس بدتر از آن کس — عیان آنکه باشد از نهان به
تفش پهلو زند با آب حیوان — لبش از زنده رود اصفهان به
بخضر این داستان گویید از من — دمی با او ز عمر جاودان به
ندارد لذت فقرم امارت — بود داغم ز گنج شایگان به
اگر باشد بنادانی و دانش — ز لطف دوستان جور دشمنان به
چه ناچارست تدبیرم ز تقدیر — ز رای پیر هم بخت جوان به
علی گفته بخضر ای غمگساران — دمی با او ز عمر جاودان به

علیا عرضه میدارم چو حافظ
وصال او ز ملک جاودان به

ردیفُ الیاءُ

۲۲۵
ابروی تو تیغ اصفهانی — زلف تو بلای آسمانی
ای یار منم تنت تو جانی — بی تست محال زندگانی

گردم نرسید تا رکابت	ای خاک بفرق ناتوانی
باغیر چه احتیاج ارشاد	بردیدهٔ من تو حکمرانی
گر مژدهٔ وصل گویدم کس	خود را بدهم بمژدگانی
نقش دوم است به ز اول	یوسف بود اول و تو ثانی
وصف کمرت بهیچ گفتم	مشهور شدم به نکته دانی
داریم بدل نهان غم تو	پیریم بعهد نو جوانی
جان میدهمت مسیح من آی	بس عمر تو باد جاودانی

هائیم و دمی علی حضورش
خضر است حیات جاودانی

۲۲۶

ای دشمن جان و یار جانی	تا کی سر غیر مهربانی
شد دیر چنان کبوترم را	کش رفته ز یاد پرفشانی
من بودم و یار و دشمن آمد	اینست بلائی ناگهانی
صد بار بمیرم و زیم باز	بر مرده اگر نماز خوانی
گرچه ز تو یوسف است اول	تو اول و یوسف است ثانی
عار است اگر بمن نوشتن	خیریت خود گهی زبانی
ای قاصد یار خوش رسیدی	جان میدهمت بمژدگانی

تا چند عتاب بر علیست
ای دشمن جان و یار جانی

۲۲۷

یکنوش و هزار جام صافی	کردیم گذشته را تلافی
بی عشق مدار چشم جنت	هرچند شوی تو بشر[1] حافی
تا چند علاج درد الفت	دانیم خدای ماست شافی
می آیدم از دهان دشمن	ای بجگر امید بوی طافی[2]
امید وفا ز بیوفا کن	الا بامید لطف وافی
هرچند بدست نیست چیزی	آخر نه خدای ماست کافی

فکر شب و وصف زلف خوبان
هائیم علی و موشگافی ❖

۲۲۸

برغیر چه اعتبار داری	گر جانب من غبار داری
اول تو بمن بگوی قاصد	قصدی که باختصار داری
هرگز نبود مرا سر خود	بر من که تو اختیار داری
هر روز گه شماره میکن	با روز شمار کار داری
چون نقش قدم مخیز از راه	گر چشم به شهسوار داری
در برق جهان جهان ندیده	ایدل تو که اضطرار داری
گل را همه پاره کرد جامه	بختی تو که با هزار[1] داری
اقرار کنی و باز نائی	زین حیله چه بیقرار داری
از حلقهٔ مور بگیر چشمی	ایدل تو که انتظار داری
روزی برسی علی بوصلش	گر طاقت انتظار داری

این حاصل عشق تو علی بس
در کوی بتان مزار داری

۲۲۹

ای آنکه بره مزار داری	پابوس کرا امید داری
گر بر سرت آن نگار آید	صد باغ ز نوک خار داری
زین دفن بره وصیتم بود	تا پا سر خاک من گذاری
یکبار رخ تو دیده بودم	اکنون من و چشم و اشکباری
از بوسه سبزه مرهمم کن	کز ابروی تست زخم کاری
یکدم بتو به از آن که بی تو	صد شهر کنیم شهریاری
از سیر چمن بدامن کوه	بهتر بدر تو سنگساری
یکبار رسما تو تا گذشتی	کردیم هزار خاکساری
نادیده کسی بخشک سالی	جز چشمه چشم چشمه جاری

۱ نام ولی که برهنه پا میگشت ۱۲ از لطائف
۲ انچه بر سر آب از سبکی و لطافت بالا بر آید ۱۲ از غیاث

۱ کنایه از بلبل از غیاث

شد روز شمار در درآری	بی تو دمی وقت دم شماری

شد عمر علی در انتظارش
اکنون من و مرگ و جانسپاری

۲۳۰

تراهست صورت کما ینبغی[1]	مراهست عشقت کما ینبغی
تو عمری و عمر است پا در رکاب	نباشد وفایت کما ینبغی
همیشه نمودیم عنقا شکار	نداریم شهرت کما ینبغی
برو قاصدا جانب شهریار	شتابان بسرعت کما ینبغی
اگرچه نکردی تو احسان بکس	کشم بار منت کما ینبغی
ترا کی شناسم ندانم کیم	تو دانی حقیقت کما ینبغی
ندانم تو در من که من در توام	شدم محو حیرت کما ینبغی
فرو بسته پای دل مردمان	بزنجیر زلفت کما ینبغی
بعشق رخت ای عزیز جهان	رسیدم بذلت کما ینبغی
ندارم شکایت ز تو جز بتو	نداری عنایت کما ینبغی
منم دور از قسمت خود ز تو	تو باشی بقربت کما ینبغی
نظر کن تو بر فضل خود یا خدای	نکردم عبادت کما ینبغی

نباشد زبان علی را مجال
که گوید ثنایت کما ینبغی

۲۳۱

ای آنکه بیچه سبکی سواری	تا رو سوی خود بکی[2] نیاری
تا سر نزنی بکوه فرهاد	چون خار نشوی نه تا بخواری
تا سینه نگردد ت چو گل چاک	چون غنچه جگر نه تا فشاری
تا خون نخوری بجای باده	چون ابر سرشک تا نه باری

۱ بمعنی چنانچه که سزاوار است درین لفظ کاف حرف تشبیه و لفظ ما زائده و ینبغی صیغهٔ مضارع از انبغاء که ناقص یائی است از باب انفعال بمعنی سزاوار شدن ۱۲ غیاث
۲ معشوق ۱۲ مؤلف

تا شمع صفت بجان نسوزی	چون بلبل زار تا نه زاری
تا مهر صفت بتب نلرزی	چون ذره نه تا که دم شماری

دانیم علی چنانکه گوید
از حالت ما خبر نداری

۲۳۲

خاک گردم هوای سیم زری	گر نه خاکم هوای سیمبری
عمر ضائع مکن عبث در عیب	که ز صد عیب به بود هنری
خوب دیدم بچشم غور داشت	نخل عشق سهی قدان ثمری
مینویسم خطی بر شک مسیح	دفترم نیست کم ز بار خری
در هوای تو ای پری رفتار	دیو بادم همیشه دربدری
خاک گشتم براه تو صد بار	تو نکردی بخاک من گذری
رو بجا لم نکرد گو صد سال	گریه کردم برای یک نظری
یاد دندان اوست میگریم	تار اشکست سلک خوش گهری
بادهٔ عشق خون دل دیدم	نقل دیدم ز پارهٔ جگری
شادی وصل او گرفته جهان	که ز غم نیست هیچ جا اثری
شام عشق است زینت مشک فشان	عارض جلوه گر بود سحری
می پرم در رهٔ عشق تبان	رنگ رخسارها است بال پری
هیچ جا نیست جز بخاطر من	غم عشق تو نیست دربدری
بر نیامد ز خاک گه آن مه	خاک گشتم چو من برهگذری
ای که بر رخ نقاب مے آئی	هیچکس نیست چون تو پرده دری

پند گو را علی چه درد کند
زخم پیکان بسینهٔ دگری

۲۳۳

ز روی تو ایجان نامنظری	برو ماشده خاوری دیگری
کشم باده از خون دل دائما	گل لاله باید مرا ساغری
چه ذلت نباشد قتیل ترا	که پایا بجا بجاسنے سری

۱ گردباد از سروری و برهان

اگر قصد فصدم کنی غمگسار   کن از نوک مژگان او نشتری
بود بر خلاف مرادم مگر   بود خال رویت مرا اختری
نخواهم بطوبی بهشت آشیان   هوای قدت گشته بال و پری
کنم گریه در هجر شعله رخان   بود قطرهٔ اشک من اخگری
ز دست غم زلف مشکین تو   نباشد چو من جای مسکین تری
بقتلم چرا این تامل کنی   که دارم ز صد داغ دل محضری
بزمی علی دوش خوانده غزل   که پیر فلک بود خنیاگری[1]

۲۳۴
دانم از عاشقان نه بیخبری   که سر کوی خود همی گذری
حور فردوس گویمت که پری   نیست چون تو فرشته آن بشری
گم شدم در هجوم عشاقت   شد دلم را دو بال راهبری
وه خوشا حسن روز افزونت   که بشب دیگری سحر دگری
خوانمت نوگل بهار مراد   آفتابی بحسن یا قمری
سیر گلشن دلم پسند نکرد   کز گل تازه تر لطیف تری
دوختم یکجهان برویت چشم   نسخهٔ ناز شد ز خط نظری
گو من بی‌هنر همه عیبم   چون هنرها ز عیبها تو بری
برنیائی ز پرده‌ها بیرون   کردی ایجاد نو به پرده دری
حال حیرانیم شود روشن   روی خود گر در آئینه نگری
جا مبادیده ام علی چو تو   نیست زین عاشقان دربدری

۲۳۵
ایکه دایم بعیش مسروری   تو چه دانی که چیست رنجوری
خوانده خود تو عرضداشت مرا   گشته چشم تو صاد منظوری
ماو دمار خمیم چشمهٔ درد   تو و مستی آب[2] انگوری

۱ مطرب و قوال ۱۲ غیاث
۲ آب گرم ۱۲ از شروح نصاب۔

من بحسن توام چو لاله فروش   تو بعشقم چرا نه مغروری
نیست کارت بجز بروی حریف   گرنه پرسی مرا تو معذوری
من بحسن تو گشته ام گمنام   تو بعشقم به شهر مشهوری
ما برای خود ایم خار الم   تو بجای خودی گل سوری[2]
همچو آتش نه گلبو ختنم   نیست در اختیار مجبوری
وصل ناکرده به محبوبان   تو چه دانی هموم مهجوری
میخورد خون من غم هجران   مرگ گردد قریب از دوری
همچو حافظ علی گذر از ننگ   ساغر مے طلب که مخموری

۲۳۶
دریغا در فراق نونهالی   بود در روز من ماه و ماه سالی
جوابم ده ز بوسه ماهرویا   همین دارم ز قرآنت سوالی
چه خوش باشد دهد گر یار بوسه   اگر سازم از او توشه سوالی
بگیر از سینه ام آئینهٔ دوست   بکش از دود آهم با خیالی
فدای زلف مشکین تو تاتار   نباشد در ختن چون تو غزالی
بمیرد یا نمیرد عاشق زار   بباید زد بر خسار تو فالی
گمان دارم میانت را نخاطر   که دیدم هر کسی را در خیالی
دگرگون گردد احوال دو عالم   اگر گویم حال خویش حالی
بگردد گر برخسار تو قربان   نگردد مهر گردون را زوالی
توان گفتن ازین رخسار و ابرو   که دیدم ماه کامل با هلالی
خجل گشته ز رویت گل سحرگاه   ز شبنم کرده خوی در انفعالی
علی پیر نو ده ساله مرا کرد   دم رخصت غم یک خورد سالی

۲۳۷
ای روی تو ماه چرخ آنی   آن تو سپهر مهر شانی

۱ تملق و چاپلوسی کننده ۱۲ از کشف و سراج
۲ گل لاله ۱۲ از منتخب و جهانگیری

ایماه دم فراق ما را   افتاد بفرق آسمانی
چون ماه مرا بسینه داغ است   از فرقت یار مهربانی
تا داشته پاس خاطر یار   صد ظلم نمود پاسبانی
صد شکر که قتل کرد کافر   میخواست جبینم آستانی
بهای تو کان حسن لعل[1]   لعلت پی درناب کانی
دایم بنگاه دشمنانم   در دیدهٔ سگ چو استخوانی
ایوای بجور باغبانم   نگذاشت بباغ آشیانی
آهسته بکش بزلف شانه   بستیم بگیسوی تو جانی
من کیستم ای عزیز خلقی   دل بست ببوی آن میانی
گویند غلط که ماهروئے   خورشید ز جلوه ات نشانی
ایوائے بعشق کهنه پیری   میرد بفراق نوجوانی
در اهل زمانه بعد مردن   دیوان ز علی بود نشانی

۲۳۸
ایدوست زما جدا چرائی   عمریست چرا زما جدائی
صد حیف بتا ز دار دنیا   من میروم و تو می نیائی
در بحر الم مخوان کسے را   جز یار خدا بنا خدائی
از سلطنت دو کون بهتر   در کوی تو یکدمے گدائی
تو باش بشهر تاج بر سر   در دشت من و برهنه پائی
آیا نبود که روز وصلش   پیدا شود از شب جدائی
دانیم وفا شعارت آندم   روزیکه تو از درم درآئی
پروا نکنی به هجر و مرگم   بیگانه توئی در آشنائی
با بال شکسته در بهاران   از قید بتر بود رهائی
مائیم چگونه زنده بے تو   آخر تو بگو نه جان مائی
گر طالب عارضی علیا   چون آئینه باش با صفائی

۲۳۹
اکنون من و آه نارسائی   بالای بتان بود بلائی
پیچیست دلم بکان دلچسپ   جز کوی تو نیست هیچ جائی
روی تو مراد خاطر ماست   مائیم و دو کون رونمائی
مائیم و دماغ ز بوی جنت   مردیم بعشق میرزائی
رخسار من است زرد چون زر   خاک در تست کیمیائی
مهمان اجل شویم باخاص   عام است اگر ترا صلائی
نی دست که دامن تو گیرم   نی مهر گریز از تو پائی
سیر است ز سیر باغ رضوان   در کوی تو چشم بر گدائی
جاروب کشیم بر در تو   یابیم اگر بره همائی
جز تو نکنم شکایت از تو   فریاد ز دست پادشائی
دشنام چرا نمیدهی تا   هر وقت دهم ترا دعائی
گفتیم علی بهفت اقلیم   چون تو نبود غزل سرائی

۲۴۰
ایکه ختم است بر تو بدخوئی   بدچرا میکنی که نیکوئی
آنچنان است خون سفید ترا   که بروی عدو سیه روئی
یار در بر ترا خبر نبود   چون باطراف چرخ می پوئی
دامن آلوده گر کشند بنار   بر لب سلسبیل چون شوئی
خد تو تازه گل ز گلشن ناز   قد تو سرو جوی دلجوئی
چهر بابل نموده شمس   آنچنان یار چشم جادوئی
بیخبر از چه گشته از خویش   در جبرهای خلق میگوئی
نافهٔ چین تراست سود دماغ   زلف خود را همیشه می بوئی
ما بعالم ترا تلاش کنیم   تو نهان همچو دل به پهلوئی
بوی گل میدمد ز دامن تو   اگرچه ایجان من تو مه روئی
لحن عشق ای علی چو خاقانی   بچراغ آفتاب مے جوئی

۲۴۱

وصفت چگنیم یار مهروی / صد نافهٔ چین ز تست یکموی
دشنام دهی که بوسه از لب / ماییم ز بس ترا دعاگوی
افسون بکسان فسانه باشد / چشم تو بود بباغ جادوی
بر چرخ چهانه چرخ داره / برق است چو من بتنگ بوی
فردوس بزاهدان مبارک / ماییم بر و فتاده در کوی
افسوس مرا بود نه تو اینکه / افسوس که نیست بر تو قابوی
رخسار تو مصحف است دانیم / عکس رخ تست حرز بازوی
دریاد قدت چه گریه کردیم / دیدیم چو سرو در لب جوی
مرهم ننهد بسر اسی زخم / زخم است بدل ز تیغ ابروی
چون گرد بیجا سوی گردم / دل نیست مرا بهیچ یک سوی
خود نوش دهی بدیگران نیشان / ای آنکه نشسته لب جوی
خوبی تو بود اگر چه چون او / چه تو نبود فرشته رو
فردا بهشت سلسبیل گر چه / امروز نه دارم آب در جوی

و گرچه علی ندید سوزم / باری رسدش ز داغ من بوی

۲۴۲

من باشم و طپش و درد داغی / او باشد و عیش و سیر باغی
با یار کنیم سیر باغی / گو نیست کنون دل و دماغی
پیدا نشده هنوز ما را / شد عمر بسر بسر سراغی
آن داغ که باشدم بسینه / باشد شب هجر شب چراغی
گوییم خزان که نوبهاران / یار است ز سبزه سبز باغی
دانیم پیالهٔ مئ وصالش / این زخم چرخ یک ایاغی
بر سبزهٔ خط تو جلوه نور / برق آمده بهر سیر راغی
خالی که بزیر خط سبز است / در راغ محبت است زاغی

دی قتل شده علی ظهوری / گردید ز سر مرا فراغی

۲۴۳

رخسار تو در نقاب تا کی / بینم سوی آفتاب تا کی
بی من تو کشی شراب تا کی / من بی لب تو شوم کباب تا کی
آخر کنم روانه قاصد / بینم ندهی جواب تا کی
روزی بکشاید آید آخر / این جور تو بی حساب تا کی
ای ساقی ما سر و بدورت / بی باده دلم خراب تا کی
ای بخت بسی تاکنم صبر / عمر تو بکار خواب تا کی
دریاد کسی کسی بگریم / باران تو ای سحاب تا کی
از بحر الم گذشتی ام / در بحر دم حباب تا کی
در بوسه بخش گناه من کو / بر کار نکو عذاب تا کی
روزی بری بیا بصبح بیری / دیدی که شتاب تا کی

کن ختم علی غزل که احسن / این ذکر تو با صواب تا کی

۲۴۴

همچو دیوانه گفتگو تا کی / وصل مستانه آرزو تا کی
راز سست ای رقیب بیچ خلقت / اینچنین کذب رو برو تا کی
همچو مهرم مسوز از غیرت / مهر بر غیر ماهرو تا کی
بر فلک رزق رزق لا حاصل / صد دوا دوا بچارسو تا کی
وصل میگون لبان کجا ای دل / دست در گردن سبو تا کی
یاد آئینه نیرود از دل / زخم دل را عبث رفو تا کی
یار در دل هزار جلوه کنان / باز صد جای جستجو تا کی
صاف کن دل ز چرک لوث درون / جسم را همچو شست و شو تا کی
زاهدا میکشی است هم چیزی / زیر محراب با وضو تا کی
خاک بودی و باز خاک شوی / همچو گل محو رنگ و بو تا کی

دم مزن شو علی تو چون کشفی / ناله و آه کو بکو تا کی

۱ کر دریا ۱۲ از کشف منتخب

۲۴۵

آن یار و هزار حیله سازی / جان من و درد عشقبازی
رفتیم بباغ امتحانا / ای سرو تولی بسرفرازی
پندی گمت که بر زد نیاست / بسازی یکسان زمانه سازی
ما را چه مجال رو بر دیت / سوسن نکند زبان درازی
خط تو بگرد مصحف رخ / تفسیر کبیر فخر رازی
ای پیر فلک سنی توان کرد / جز مکر و فریب و حقه بازی
افسوس خورم بکفر خود حیف / کو قتل نکرد جز نمازی
رفته سوی گلبدن بریدم / چون باد صبا براسپ تازی
در روز خزان بروی گلشن / ای آنکه بحسن خویش نازی
کافرش می بردی چو تو / صد حیف نه تو هر دغازی

جز یار کسی علی نباشد / دل برد ز کف بدلنوازی

۲۴۶

جستم بزمانه دلنوازی / دیدم همه را زمانه سازی
یکجان بر و قالبیم جانا / تا چند کنی تو احترازی
بی روزه مرو بپیش زاهد / باشد نکند ادا نمازی[۲]
هر جا که نسیم گل کند ناز / کن پیشکشش ز من نیازی
گشتیم هزار شهر خوبان / یک نیست چو او بهانه بازی
هر چند هزار ناله کردم / دل برد ز دست نی نوازی
کارم تو تمام کردی آخر / از غمزهٔ چشم نیم بازی

ما نیز علی پس از ظهوری / داریم تلاش امتیازی

۲۴۷

بر فلک رفت همت آزی / تا به دیوار نیست پروازی
عشق در سینه بود چون رازی / رنگ رخسار گشته غمازی
چون مسیحا نکرده زنده مرا / یار من داشت گرچه اعجازی
دل صد پاره ام درست کند / در جهان نیست آینه سازی
خوار گردیدم چو زلف بخاک / بهر شیدای تست اعزازی
صد هزاران نیاز نذر کنیم / با منش گر بود سر نازی
چون کمان گشته ام به پیری خم / باید م یار تیر اندازی
مرده ام بود در لبش یا می / جان ز گوشم دمید آوازی

با ظهوری است همکلام علی / کرده گنجشک صید شهبازی

۱ تا صدر نامه بر ۱۲ از کنز منتخب
۲ ای تعظیم و تکریم ۱۲ مؤلف

۲۴۸

روی یار است مهر افروزی / یا که مهر است آسمان سوزی
بود دنیاک اخیر کرده تو با / بردار ز جا ترا بدآموزی
تب من سوخت گرچه جان مرا / تن من نیز بود تب سوزی
آتش برق هم زمین سوز است / نیست جز آه هم آسمان سوزی
تا بکی حسرتا بتر گردد / همه امروز من ز دیروزی
زلف یار است بهر ما شب قدر / چهرهٔ اوست صبح نوروزی
میخورم جای باده خون جگر / وز دل خود کباب جانسوزی
نیست جانا ترا نگه تیغی / هست برق جهان جهان سوزی

چون نگاه تو مهربان علی / نیست تیری بدهر دلدوزی

۲۴۹

دیدم از خلق جدا آن کسی / در نگنجد بکسی شان کسی
عرضهٔ ما بپذیر ار چه بتا / نبود شاد بفرمان کسی
لقمهٔ هجر تو شد یک عالم / نشدی آه تو مهمان کسی
میکند سیر چمن همچو نسیم / در بهار آن گل دامان کسی
بسکه در کوی تو از دست جنون / نیست تاری بگریبان کسی
گرچه شمعی تو ولیکن نشده / روشن از روی تو ایوان کسی
همچو بو ایم بردن از پرده / بس تو شرم نگهبان کسی

آئینه بر د ز ما حیرانی | همچو تفهیم پریشان کسی
یکجهان بهر علی نسر بادی است | نشنوی ناله و افغان کسی ۲۵۰

یار من و جام پر شرابی | چون شیشهٔ خالی ام خرابی
امروز بره کنی ز فردا | قاصد تو برو ازین شتابی
صد پاره نموده نامه ام را | ارسال نمود در جوابی
زد تیر ز بند شمنیم خورد | دیدم بخطائی او صوابی
طوفان سرشک زیر چشمم | دریاست روان ته حبابی
این گردش چرخ خوب دیدم | حاصل نبود جز انقلابی

هرگاه بچشم غور بینیم | دنیاست همه خیال و خوابی
از دست فراق تشنه لبان | داریم چو زلف پیچتابی
یا رب تو بعشق گلعذاران | ما را به بهشت کن عذابی
بی باده خوریم از جگر خون | سازیم ز لخت دل کبابی
از داغ دل و سرشک دیده | خوردیم به هر نان و آبی
ایوای به ضعف و ناتوانی | گردم نرسید تا رکابی
ایوای فراق نوجوانی | پیریم کهن سر شبابی
این راز دل علی نظیری | گردید بیان با ضطرابی

تمام شد

بسم الله الرحمن الرحیم

قطعات و رباعیات

ردیف الالف

قطعه
۱ خدایا می کنم حمدت بجدی | اگر پر سازد زمین و آسمان را
الهی بخش آن محسن بیانم | که باشد عشق دیوانم جهان را

قطعه
۲ یا نبی الله صلوات و سلام | بر تو بادا از من لبا اندر لبا
باعث ایجاد عالم بوده | جان من بادا فدا صبح و مسا

رباعی
۳ السلام ای شیر یزدان شهسوار لافتی[1] | ساقی کوثر امام انس جان مصطفی
قاسم نار و جنان روز جزا باشی ترا | گوشهٔ چشمی بما هم ای شه شان هل اتی[2]

قطعه
۴ بعد حمد و نعت و مدح و منقبت با آل | میدهم عرضه بعز عرض ارباب صفا
چند قطعات و رباعیات از فکر علی | گر قبول افتند در خدمت زهی عز و علا

رباعی
۵ وصف روی احمد مرسل بود تبیان ما | مطلع شمس الضحی شد مطلع دیوان ما
گرچه دارد دشمنی کافر بمن زهره غم | حب آل مصطفی باشد علی ایمان ما

رباعی
۶ شد ز وصف ابرو و رخ جانان ما | مطلع مهر درخشان مطلع دیوان ما
تار ها کردی مرا بیچیرم از زندان خویش | در فراقت مجلسی شد تن براجان ما

رباعی
۷ شد ز توصیف خط گردن جانان ما | مطلع صبح قیامت مطلع دیوان ما
در فراقت شد زمین غرقاب طوفان سرشک | آسمان صحن قیامت گشت از افغان ما

[1] اشارت است به لا فتی الا علی لا سیف الا ذوالفقار یعنی هیچ جوانمرد بجز علی علیه السلام و هیچ شمشیر بجز ذوالفقار در دست مبارک آنجناب بود نیست
[2] اشارت است به آیهٔ هل اتی علی الانسان که در شان علی علیه السلام آمده ۱۲ مولف.

۱ نفس کلام ۱۲ ، زلف ، کنر ۲ سفیدی ، ۱۲ ، غیاث

رباعی

۸ میلنم توصیف لف عارضت الیجان ما | مطلع بدر الدجی شد مطلع دیوان ما
گرچه شه دارد بجانه خلعت صد پارچه | خاک کوی یار میو شد تن عریان ما

قطعه

۹ همراه این بهار بگلزار آمدیم | در موسم خزان تو نیابی نشان ما
شاخ درخت خشک شکند از بار پشت | ای باغبان مسوز بجگل آشیان ما

قطعه

۱۰ نور خوریا کاهش مه یا روانی می | بوی گل یا درد تو جان یا نم خشیان ما
یا ز ابر کرم یا فر صنم یا یاد تو | دا د اجل یا دهانت یا سر و سامان ما

قطعه

۱۱ بنوده در قهر دل انتقه دیدار او بردم | نشنید تکلیف آیے هم برای میزبان ما
دم از پیر گم گردید خاک فراز ... | طعام خانه تو نیز خورده میهمان ما

قطعه

۱۲ زدم سنگی به خمهای حی جمشید در مستی | که پر از باده حب علی باشد ایاغ ما
بوصف عارض پر نور او بیتی چه بنویسم | شال روز روشن میشود شب از چراغ ما

قطعه

۱۳ کلک است آنامل ما مثل نیشکر | شیرین بود چو قند مکرر بیان ما
مثل مگس طمع نبری چون بشعر ما | انگشت شهد هست زبان در دهان ما

قطعه

۱۴ یا کند امانی نباشد دامن آلوده کس | بیشتر تقدیر تدبیری دهد در یاد ما
دم بر گیا سوخت سوز عشق قبل از کشتنم | خون نشد ثابت علی بر گردن جلاد ما

قطعه

۱۵ ازدار د طالع حسم زگردشهای سعد | یا ندید چرخ گردیدن به فوق کام ما
تا جدا گشتم ز بزم ساقی بدست ناده | نیک خون داشت به باغ دریا جام ما

قطعه

۱۶ استخوانم را همه خورده غم هجر | آما رها شد بلبل وصل صنم از دام ما
گردشی دارم بصحرا همچو چشم آهوان | خار ها بشکست در دل فرقت گلفام ما

قطعه

۱۷ گوشه چشم برین گوشه نشین هم انداز | در گرفته همه اقلیم صنم نام ما
کشته ابروی دلدار شدم هان مینید | ای شهیدان خدا خوبی انجام ما

قطعه

۱۸ دایما یاد آب شمشیر صنم جاری کن زبان | هست دائم در بهار از زخمها گلزار ما
آتش عشقم فرو باشد چسان از آب تیغ | کار مهد دامان کند یک زخم و امنده ما

قطعه

۱۹ بی همشند قبانظری ... | نه بستیان سینه از ... ما
دزد حنا دست تو برست تقبیل | حالا بدست نیست سراغ متاع ما

قطعه

۲۰ حیرانیم نگر گهی از آئینه گذر | هر دم مبین رخت صنم خود پسند ما
النجم بالسن فلک از خوی خوش بخت | جولان پسند اشهب طبع بلند ما

قطعه

۲۱ از حلقه حروف طوق است در گلو | آزاد سرو کلک بود در کمند ما
پیچید در رعد گشته درین گنبد فلک | بر آسمان رسید فغان بلند ما

قطعه

۲۲ طبع گردید جادتم اکنون | غم بود از لبی ما شادی ما
دامنم را گرفته خار بجود | بهر ما قید شد آزادی ما

قطعه

۲۳ ای ای ... تو هم معما | هر انچه بگذرد ز ستم بر نفس ما
ما حسرت دیدار گل تو شو افزون | آو یخته صیاد بگلشن قفس ما

۱ ردو هم گل یعنی بهار ۱۲ ۲ مولد ۳ سر انگشتان این جمع انمله است که بمعنی ۴ در دستار منتخب ۵ عرق که بهندی پسینه گویند ۱۲ ۶ اسپ که کثرت موهای سفید بر اکثر

قطعه

۲۴ جان ها و در زلف جانان از دحلیش گرفت | حال از موطن چه پرسی خانه بر دوشیم ما
دل آرامی شمار است جای گفتگو | دوستان در گفتگوی خویش منشا موشیم ما

قطعه

۲۵ گردی بعقت سینه تحتم زشب تا ربود | خنده بر صبح زده چاک گریبانی ما
شنبها لم همه جا صبر شل در زنجیر | آئینه بر نصیبی چه زنجیر انی ما

قطعه

۲۶ شنیدم چو ملبوس را ابر خود | تسده خاک کوی تو مر این ما
نظر کن ... | ...

قطعه

۲۷ من نخواهم که زبان شود از دست تو تنگ | نشد بتقصیر و اقبال صنم ...
در ره عشق تو سر جا که بجا ... | گر ... شد گرداب ...

قطعه

۲۸ علی این عقده غم را بجز دن یار بکشایم | که بر لب بسته ست این زبان ابا ما لب زین
در سینه ہجران بی پایان ان جان تنها برم | دل و جانم فدای غم غم جانان فدای ما

رباعی

۲۹ صد بار بر صباح و صلوة و نیاز ما | باد انثار مرقد شاه حجاز ما
عصیانم از جهنم بهشتم مر گذاشت | شد بر شفاعت تو فقط غنچه ناز ما

قطعه

۳۰ آفتاب روی او را هم ندیدم گر بخواب | از سینه تحتم علی از بس عجب باشد مرا
اهل دولت را نباشد سامعه در گوش شان | تا که گویم آنچه از رنج و تعب باشد مرا
راضیم الاعلی بر قسمت جای خویش | غیر را گنج ذهب گنج ادب باشد مرا

رباعی

۳۱ گشته از خورشید روشن چشم دشمن مرا | سرمه باشد خاک کوی آن پری پیکر مرا
یار را در منزلی منزل نهن منم فسو | گرچه باشد چون نسیم صبح در در مرا

قطعه

۳۲ از دیده مر از حلاوت لطف تو نا امید | حالا مراد تلخی خشمی بود مرا
با سنگ گو دکان که رسد زخم بر تنم | از مهر دیده دی تو خشمی بود مرا

قطعه

۳۳ چون صنم زلف به دوش انداخت | پا بزنجیر قید کرد مرا
ای علی این عجب صبا بست | ... کرد مرا

قطعه

۳۴ ز الفقر ... ای ... | گر نقد بود ... خریداری جهیا
خواهی چه خریداری جنت ... | نقد نعل نیر ... جهیا

قطعه

۳۵ در شب یکجا هم ای دوستان | گر نویسم وصف روی دلربا
خانه ام پر نور گرد دانجنان | حاجت شمع نباشد مطلقا

قطعه

۳۶ یار در آمد ز در ناگاه و یا برق نگاه | سینه ام را ساخته بیساخته کحل ملا
در تب هجرش مرا اگر در سر باشد بود | درد شانه چون کنم از سوز دل صندلا

قطعه

۳۷ روزانه ز آفتاب و شبانه ز مهتاب | بر مرقدم چه خوب بود چادر بود مرا
با حب بو تراب چه خوف فشار قبر | آغوش قبر زمین مادر بود مرا

قطعه

۳۸ مر صنم طول کشیده آخر | طول گیسوی صنم تا بکجا
جای دل سنگ نهد دم امروز | بر من از یار ستم تا بکجا

۱ عذر و معذرت ۱۲ از برهان و سراج
۲ کرشمه ۱۲ از مؤید
۳ زر سرخ و طلا ۱۲ از کنز
۱ کحل بالضم و حای حطی مفتوح بمعنی سرمه دان ۱۲ از منتخب

رباعی

۳۹
کجاست ذرهٔ ناچیز آفتاب کجا — ادخال ذره کجا و ماهتاب کجا
بفتح گشت شکست شکست یونس دنفر — کجا یزید لعین ابن بو تراب کجا

رباعی

۴۰
تیغ خمدار کجا ابروی دلدار کجا — کاکل یار کجا سنبل گلزار کجا
قدر گوهر نبود پیش تو ای بهر حسن — مرد زردار کجا آدم نادار کجا

رباعی

۴۱
مرد دیندار کجا مائل پندار کجا — رشتهٔ سبحه کجا رشتهٔ زنار کجا
هیچ نسبت نبود در ره کفر و اسلام — خانهٔ کعبه کجا خانهٔ خمار کجا

رباعی

۴۲
نوج غفار کجا لشکر اشرار کجا — ملک ابرار کجا خنجر خونخوار کجا
سکینه معرکهٔ کرب و بلا حیرانم — جان کرار کجا شمر جفا کار کجا

رباعی

۴۳
صحن گلزار کجا کوچهٔ دلدار کجا — دشت پرخار کجا و گل بیخار کجا
حیز دل عاشق شیدا مجو از سوز فراق — آتش نار کجا آه شرربار کجا

رباعی

۴۴
رنگ رخسار کجا رنگ گل و گلزار کجا — مرد بیمار کجا عیسی دوا رکجا
هیچ دخل است بنخانه فسون خوانی را — نافهٔ تار کجا زلف گره دار کجا

رباعی

۴۵
صحبت یار کجا طالع بیدار کجا — بار در بار کجا مرد سیه کار کجا
هم محال است دلا آرزوی امر محال — پای دلدار کجا فرق گنهگار کجا

رباعی

۴۶
دیدهٔ یار کجا نرگس بیمار کجا — سرو گلزار کجا قامت دلدار کجا
نافهٔ مشک بجعد سر دلبر نرسد — خون مردار کجا طرهٔ طرار کجا

رباعی

۴۷
گل گلزار کجا و گل رخسار کجا — گل باخار کجا و گل بیخار کجا
حفظ رتبه نکنا ندلم از ترک ادب — پای دیوار کجا و سر از کار کجا

رباعی

۴۸
روی دلدار کجا و گل گلزار کجا — شعلهٔ نار کجا و رخ بیمار کجا
حرص خام است مرا آرزوی وصل صنم — مرد نادار کجا دوشه دار کجا

رباعی

۴۹
گریبان چاک شد دل چو گل در عشق بلبلها — پس آن دم شیفته گردید بلبل بر رخ گلها
شدم معشوق او اول اللّٰه و عاشق شد — من این نکته بر آوردم علی بعد از تأملها

رباعی

۵۰
شگفتی در قوای آرم جان در مو کاکلها — شگفته از سر اعجاز حسنت شاخ سنبلها
بر افگن از رخ روشن نقاب ای ماه مهر — امید از مصحف روی تو میدارم تفاؤلها

قطعه

۵۱
چشم نرگس از تحیر خون وا مانده بود — مثل تو سرو ندید گاه در گلزارها
سبزهٔ خطت نباشد عیب حسن روی تو — مینماید خوش گل تر در میان خارها

قطعه

۵۲
گر به گلشن گرد عارض بیابت گل — پیش روی تو خجالت کشد از بلبلها
ورز رخت انجمن نیک ببند بلبل — بر عذارت کند ایثار سید از گلها

قطعه

۵۳
بده ساقی دو سه جامی بباقی — کفاک اللّٰه فی الامطار خیرا
رقیبا بزاید رباریت مده بار — وقاک اللّٰه فی الاعداء ضیرا

۵۱ فال نیک گرفتن ۱۲ از منتخب
۵۲ کفایت کند و برکت دهد خدا بجود و خیر تو ۱۲ مولف
۵۳ نگهدارد ترا خدا از گزند اعداء ۱۲ مولف
۴۵ تازیانه ۱۲ از صراح۔

رباعی

۵۴
بگردش آر ساقی جام می را — ازاد اللّٰه فی الاعداء ضیرا
بکثرت ده چو ابر نیل باران — اراد اللّٰه فی الاحباب خیرا

رباعی

۵۵
کسی گو گوید از عشاق وی را — که عادت ناله کردن گشت نی را
وگر نه چشم را او کن که خالی — ز عشق خود نه بینی هیچ شی را

قطعه

۵۶
ندیدم چشم و دو زلف مشکین را — بیک جا یافتم خورشید دنی را
پی اخفاء از نالهٔ خویش — بهانه ساختم آواز نی را

قطعه

۵۷
عطا فرما مرا یک ساغر مل — کنم طی بر تو ساقی نام طی را
وگر پرسی ز حال بزم جمشید — عنایت کن بمن مینای کی را

قطعه

۵۸
بگلم قلقل مینای صهبا — که میشد مطربان بزم وی را
شنیدم ای علی ز ارغنونها — ازاد اللّٰه فی الاحباب خیرا

قطعه

۵۹
سرود گریه کنان ز ابعد خوانی سکینه — دانم تو یا علی مهدست طفل اشکها
کی شوم سیر اب ساقی از دو سه جام شراب — بر لب خم نوش بکشائی دهان شکها

قطعه

۶۰
سرد مهری زمانه عالمی را در گرفت — موسم گرما نمانده در جهان غیر از شتا
های طفیل چشم ما باقی است موسم البرسگال — هیچ موسم نیست در نه در جهان غیر از شتا

قطعه

۶۱
جلوهٔ عارض که سوخت مرا — ره بند آفتاب را اینجا
آه از دشمنی که داد نشان — عشق خانه خراب را اینجا

قطعه

۶۲
از شهر خاص قلیم تا سواد مردم دیده — پی دیدار جانان قطع کردم چند منزلها
سلامی کن ریا و سمعه را از زاهد غافل — که جبر نقص فرضی کرد خود شارع نوافلها

قطعه

۶۳
بیا ساقی چو ابر نوبهاران سر گلشن — ز آب تلخ شیرین کام کن حضار محفل را
مرا دندانه خنجر در مقصود گردید — بوقت ذبح کردن لب شیریم ره قاتل را

قطعه

۶۴
جوانا نر السازد دست آن کهن ساقی — بمن هوش یک گردش چشم اهل محفل را
چو پیران خم شدم در نوجوانی بر سر منزل — نشد تکلیف در قتلم نوعی دست قاتل را

قطعه

۶۵
کشته ابروی خم یار را — زیر محراب دفن کن ما را
چادر گل بلوح شد تن او — لوح مرقد چو قلب دخار را

قطعه

۶۶
گرمی سوز دلم آفاق را یکسر گرفت — موسم صیف از جهان بر داشت اعلام شتا
برشگال از چشم ما باقی است و این دردیو — ورنه هر موسم شدنی بود جز ایام شتا

قطعه

۶۷
گذارت گر فتند سوی چمن صد تمنایم — صبا با نوجوانان گلستان گو سلامم
بر آن آید دلم دان نه پهلوی هر خود شو — بریده گو که می دی جانان پیامم

۵۴ زیاده کند خدا گزند در اعدای تو ۱۲ مولف
۵۵ قصد کند خدا در دوستان خیر ترا ۱۲ مولف
۵۶ سایهٔ هر شی پس از زوال ۱۲ از منتخب
۵۷ موسم سرما و زمستان ۱۲ از غیاث

۶۱ ای ترک کن ۱۲ مولف
۶۲ موسم تابستان ۱۲ از غیاث
۶۳ علمهای نوج ۱۲ از منتخب
۶۴ موسم زمستان ۱۲ از غیاث

٦٨
رباعی
جلوهٔ حسن شاهدی ده دل رمیده را — بی تکلف بر کسی مرغ خطف کشیده را
وه چه شود اگر شبی بر لبم تو نهی لبی — تا بلب تو نشیمم دم زدن بریده را

٦٩
قطعه
وعده ناکردنی کردی چرا ای بیوفا — باز بر آتش نهادی در جگر سیماب را
چون نفس بیرون در می آیم و پس میشوم — نیست پهلو قرار اکنون دل بیتاب را

٧٠
قطعه
گر نشیند صنم به پیش نظر — جان به چشمم برای دیدنها
در تکلم کند علی با من — جان بگوشم ای شنیدنها

٧١
قطعه
درین عالم از آن عالم علی هم لذتی باید — الهی بخش تاثیر طهور این جامم را
کشد شوق شنیدن مرده را گر بود در گورم — الهی بخش تاثیر دم عیسی کلامم را

٧٢
قطعه
ببفشد تا نظر بر مصحف رخسار جانانم — بجای مهر کردم بند در خط دیده بادامم را
بضبط خویش کردم استخوان خویشتن سرمه — کشم در دیده ها جان جانان تا کجا یم را

٧٣
قطعه
بیا ای آفتاب محشر عشاق روی تو — بنور قامتت صحن قیامت کن بکامم را
به گلشن میکنی کوکو چرا قمری بهر جایی — اگر بینی ز هر سر چمن سرو خرامم را

٧٤
قطعه
آه زان سرو لقد لاله بر رخ — غیر داغی ثمری نیست مرا
حال تن دیده تو ای قاتل — باقی از جان خبری نیست مرا

٧٥
قطعه
از عارضت ای دوست صباحت معلوم — گفتار تو کرده است ملاحت پیدا
از قامتت ای دوست قیامت مفهوم — رفتار تو کرده است قیامت پیدا

الهی برین نقش پا سرخ رسانیدا از جهانگیری برهان که بنیای ادراری بوده

٧٦
قطعه
در آفتاب آمد آن ماهتاب نزد دم — آلوده خوی نموده آن عارض نکو را
گفتم که یا الهی این گل چه رنگ دارد — شبنم چگونه روزی روزانه گشت او را

٧٧
قطعه
پریشان صرصر آشوب دوران — چو زلف یار ژولیده دلم را
بدست تست انصاف ای شه حسن — خنا دزد تو دزدیده دلم را

٧٨
رباعی
جز هم نبود حاصل عمر اهل همم را — کرده ست نشانه فلکم مشق ستم را
با اشک سیه گریه کند وقت نگارش — شق کرده مگر درد دلم سینه قلم را

٧٩
قطعه
همچون صبا به پرسش ارم آمد و رفت — از ما کسی نبیند در راه نقش پا را
دادم چو زلف او را نسبت بمشک اذفر — چین بر جبین گفته حاصل بود خطا را

٨٠
رباعی
صد خون بخویش بستی بر من ببسته حنا را — آخر بدست خود دم تا تو تیغ نزدی یا را
موی اگر بخشی زین زلف عنبر سرشت — سازم نثار بر چین و ختن خطا را

٨١
قطعه
شنیدم مرد مجنون آن رفیقم آه بد بوشم — کسی از من دهد پرسه جوش طیر صحرا را
دل لیلی بسوزد عار ذرا از نیمه نبت — خزان صد حیف داده داغ لاله سر دمان را

٨٢
رباعی
گواهی صبا با آن گل پیغام ما خدا را — رازم ولی نباشد بر غیر افشا کار را
در هجر تو مسیحا تنگ ست جان مرقد — تکلیف ده ز سنگم بند پشت یار را

٨٣
ایضاً
گر عزم جزم داری زودی بیا خدا را — ای جان انتظارت جانم لب ست ما را
جانم برفت آخر آمد جان عاشق — درد اگر نباشد بر سمان دعا را

٨٤
رباعی
ای قاضی الحوایج منظور کن دعا را — باشد که گاه بینم آن چشم دلربا را
در آفتاب عظمت من ذره حقیرم — باشد چگونه وصلت با شاه بی نوا را

٨٥
قطعه
بی اختیار هستم بر قلب تست قابو — ای شیخ از نصیحت معذور دار ما را
اینحالتی که دارم بودی اگر نه قلبت — آنوقت دیدمی من این وعظ خوش شمارا

٨٦
قطعه
این شتر سین نابی فردا تو شاه دوران — امروز کن تفقد درویش بی نوا را
زیر فلک همیشه اوج کسی نماند — دیدی چه شد فریدون کسری قباد دارا

٨٧
قطعه
از شام تا بیایدم قمر کان بهم نکردیم — ارشاد خواب فرما از حال چشم ما را
زیدل چه انتظارش قدری شب ساقی — دیدی خلاف وعده صد بار بیوفا را

٨٨
قطعه
چو دردم اکثری دشمن جانی در آبادی — قدم رنجه نمودم جانب ویرانه ها یارا
کشیده هر یکی با خار سوی خویشتن دامن — ز مردم مهربان تر یافتم اشجار صحرا را

٨٩
قطعه
چو شد سوی عدم یعنی با صلم باز گشت — چه تقدیر است اینحالت همه اشیا دنیا را
گذشتم همچو بوی گل ازین باغ خزان میهن وطن — کسی از ما ندیده در جهان نقش کف پا را

٩٠
قطعه
قابل ار اند این عارفان او دین — ابر تر دانند دائم پنبه ناسور را
مرد باطل گو بود در دهر اکثر سرفراز — بین انا الحق شهرتی داده چسان منصور را

٩١
قطعه
بیان انجم و افلاک و مهر و مه تاکی — بلب بسا رگهی ذکر خاکساران را
غم چه آتش شمع ست جا نگذار علی — تصور چیست تدابیر غمگسار از اوست

٩٢
قطعه
بشتر گیر ز زمانه انتقام از ظالمان — باش ایمن از بلاها ترک کن پیچ در را
خوش شالی یادگیر ای جان دلکش زمین تمیمی — طوق گردن میشود اول کمان صیاد را

رَدِیفُ الْبَاءِ الْمُوَحَّدَة

٩٣
قطعه
آتشی زد نو بهاران در چمن بی عندلیب — هر خسی شعله شد در آشیان عندلیب
وای بر دنیا که از دستان خزان العدار ز دلش — کس ندید در چمن نام و نشان عندلیب

٩٤
رباعی
باز اندر دی موافق شد زبان عندلیب — بر سرم برداشت گلشن را فغان عندلیب
آتش گل الحنیان بر تک چمن را آداد — مینوام گفت گلبن آشیان عندلیب

٩٥
قطعه
گرچه دارم حسرت اندر سینه قتل عدو — لیک میگویم ز رآتش غم دوام در عذاب
جائی خون افشانده دیدم جا دیدم خواب — وی جانان شخراب از دشمن خراب

٩٦
قطعه
ای بحر حسن گرچه مباحث شده ز جهل — گوی سبق نه از تو مگر برد آفتاب
شرمندگی کشیده رخ خویشتن بتافت — آخر نه تاب روی تو آورد آفتاب

٩٧
رباعی
ای که چون خورشید میگردی بعالم بیحجاب — بنیه ظلم است ابتر سایه در تب بیحساب
آدمی نا آمد است تیر از خار و خس — باز می بینم بدر بار تو سگ را بار باب

٩٨
رباعی
ای لبت چون برگ گل باشد ز خط حیات آب — زلف دور آرا بود مانند بارنده سحاب
گر بود خوف اعتزال مرد ظلم ترا — پای منت بر سر چشم نهی گاهی بخواب

٩٩
رباعی
رودی جانان نقاب ست آفتاب اندر سحاب — لب خطا باشد بصف لفظ گفتن شکر آب

مصرع اولی غلط گفتی علیا غور کن
روی جانان در حجاب است آفتاب اندر حجاب

قطعه

۱۰۰ منکه میخوار خم آب غدیرم ساقیا
زاهدانرا قدر من ظاهر شود روز حساب
ذره بی خورشید تابان کی بود جای جلی
با دل و جانم علیا خاک پای بوتراب

رَدِیفُ التَّاءِ الْمُثَنَّاةِ فَوْقَانِیَّة

رباعی

۱۰۱ نام تو با همای همایون برابر است
دون رتبه است بر تبه گردون برابر است
وصف سخاوتت نتوان گفت ای امین
حاتم به پیش شاه به قارون برابر است

رباعی

۱۰۲ قلم ما چو باغ پر شجر است
برگش الفاظ و معنیش ثمر است
دوستان میوه ها خورند از آن
دشمنانرا تمام آن ثمر است

قطعه

۱۰۳ زندگی بر مرگ میدارد شرف در کشمکش
وانصیاد انما دارد مرا شاد و دوست
مشکلم یا رب چگونه میتوان آسان شود
دلربایم صید دشمن مرغ جان صیاد دوست

قطعه

۱۰۴ دوست میدارد دلم روی ترا
شد سویدایش مگر خال رخت
آنکه بیگاه سحر باشد نیک حال
هر که بیند صبح دم فال رخت

رباعی

۱۰۵ تاریکی قبرست ز شب تیره تر ای دوست
شمع عمل خیر از اینجا ببر ای دوست
خواهی که خدا عفو کند جرم ترا نیز
تو هم ز خطا کاری من در گذر ای دوست

قطعه

۱۰۶ تمام انجمن تست پر بهار چمن
بجز رزنیکی این روسیاه خار من است
نظر بضعف مرا صید سال خورده مدان
سرم ز دوش بگیر ای جوان که بار من است

قطعه

۱۰۷ تعجب است که شد زرد گشت زار تنم
شبانه روز روان آب چشم زار من است
در آرزوی تو ای مرگ میدم شب و روز
نفس نه و در سینه چو اهو از من است

رباعی

۱۰۸ جان مرا ز دزد نه با جان آفرین سپردن است
زندگی مردی منیم که اندر مردن است
دل تنگ آمد مرا ز تنگدستی کمرا
التماس خوردن الماس بهر خوردن است

قطعه

۱۰۹ هزار شکر که آن دزد خنده زد بر من
رقیب نیز درین روز مورد خشم است
نقاب بهر چه داری تو بر رخ روشن
میان ما و خبیث هفت پرده خشم است

قطعه

۱۱۰ آمدی گو برای یک ساعت
بیت حزنم معاف صد عید است
برکشیدی ز چهره گرچه نقاب
جلوه حسن مانع دید است

رباعی

۱۱۱ ثنای زلف رخت درد من شب و روز است
شبانه روز مرا شب برات و نو روز است
بگو چه شعله شمع است آتش عشقت
که از برای علی تن گداز جان سوز است

قطعه

۱۱۲ عرضه میدارم بعز عرض خدام حضور
رنجه از تعریف ای جان جهان غیر تو کیست
لاله رو گفتم ترا از تن کشیدی تو ستم
این جزای مدح باشد پس سزای قدح چیست

قطعه

۱۱۳ آل کار رها اندیشه کن دایم تو ای غافل
ترا گر عافیت از مهر جان خویش منظور است
گرانباری دهد تکلیف در منزل اسانی
سبک کن بار عصیان را که راه عافیت دور است

رباعی

۱۱۴ راه عدم بعقل نباید چه دور است
رفتن در آن مسلم هر ذی شعور است
بی توشه خیر نیست بمنزل ره روان را
سامان زاد راه سفر ضرور است

قطعه

۱۱۵ نقاب بسته برخ یار کرد سیر چمن
نسیم هم نگشاد این گل از چه مستور است
حیا نداد اجازت مگر صبا چکند
کر شوخ چشمی نرگس بباغ مشهور است

قطعه

۱۱۶ بی زبان هجو بت چرا نشوی
بر لبت مهر خامشی خال است
نشنوی غیر ازین سخن ز علی
در صفاتت زبان من لال[1] است

قطعه

۱۱۷ جاهل نشد بجبه و دستار شیخ عصر
خر زیر زین اسب نیاید همان خر است
آن ابلهی که بوی سخایش رسد صبا
گاو است بی تمیز ولی گاو عنبر[2] است

قطعه

۱۱۸ وعده نسی[3] خود سهوا بدل آری چنان
لطف کن جانا ترا رم ترک فرما خشم و
همچو غربال است دیوارم از بوسیدگی
خانه ام در انتظارت شد همه تن چشم و دست

رباعی

۱۱۹ دلبر با از حال ما یاران اگر آگاه نیست
زور ما بروی چه باشد واجب الاکرام نیست
ضبط ما را بین که چون گلگیر در بزم رقیب
آتش اندر سینه میداریم و بر لب آه نیست

رباعی

۱۲۰ المنة لله که هم در سر ما نیست
آن درد که از صندلش افزا لشتی قرا
بیخوف خدا هی چه ستم میکند آن ماه
گویا که میان من و او روز جزا نیست

قطعه

۱۲۱ نبرده هیچکس صید بدام از عقده و گل
عجب دارم مگر اجر خونبها ز اندازه است
کشادی عقده از زلف و بستی دل دام
کشادن کار بستن کرد حیرانم ز اعجاز است

۱ در ترکی بمعنی گنگ یعنی زبان گرفته ۱۲ از برهان و بهار عجم۔
۲ خوشبوئیست معروف گویند ان سرگین جانور بحری است که بصورت گاو باشد ۱۲ از منتخب
۳ فراموش شده ، از یاد رفته ۔ از غیاث ۔

قطعه

۱۲۲ شکر خدا اگرچه لیس حمله کاروان
رفته سوی امید و نم خیال دوست
ای خنجر حبیب شتابی تمکن بریج
تا سیر بنگرم ز لطافت جمال دوست

قطعه

۱۲۳ از بهر آن مراد که داری بدل نهان
هشنیر چشم امید از جمال دوست
گویا که آن حبیب اگرچه در غضب
تا بشنوم خطاب ز لب هم مقال دوست

قطعه

۱۲۴ نه در گرفت دلم را نه دیدنت حیرت
چو دید روی ترا آینه چه حیران است
نوی سبزه خط نیست جای دهی رو
هجوم مورچگان گرد آبگینه است

قطعه

۱۲۵ کی نهان کردن توانم آه را از عاشقی
در بهانه آه نبانم سوزد سویدا دست
اعتبارم چون نباشد خواو را عملی
شاهد خود دزدین چشم تر پیدا کرده است

قطعه

۱۲۶ نیست چین بر جبین مه رویم
چشمه آفتاب موج زن است
سیب در نخل سرو پیدا شد
نه زنخدان بروی گلبدن است

قطعه

۱۲۷ خیر مقدم مرحبا ای پهلوی من جای تست
گر تو ای تیر سه پهلو از کمان دوست
میکنم تازه چو کهنه میشود زخم دلم
تا به مقدورم نه بخواهم نشانی دوست

قطعه

۱۲۸ رهنما گو که نماید راهی
کاروان رفت بیابانی هست
لیک از خضر مدد فرماید
مشکلی نیست بل آسانی هست

قطعه

۱۲۹ بود بر در چشم روز طپش بود
هست در بر یار روز عیش است
بود در بر یار روز عیش بود
هست بر در چشم روز طپش است

۱ نوجوینده ۱۲ غیاث

قطعه

۱۳۰
خنجر چشم صنم از کار دم تیزی بود — از مداد دم زلف تنگ سنبلستانه گرفت
عارض دلبر با لطف یافت از قرطاس من — پای او از خامه‌ام رفتار مستانه گرفت

قطعه

۱۳۱
یافت آب حیات غزل از من — مضغه از بنده زیستن آموخت
عدا از بنده ناله یاد نمود — ابر از من گریستن آموخت

رباعی

۱۳۲
آه لیلی نه در کنار ماست — جان من در بر شب لیلاست
تیره شب یاد زلفه بر سر من — ای علی یک دو سه چهار بلاست

رباعی

۱۳۳
ابر از مژگان من سر مشق در زاری گرفت — انجم از چشمان من تعلیم بیداری گرفت
نقد اشک جان گداز من را بفرقت ربود — گرد اگر دم کرباج از مردم زاری گرفت

قطعه

۱۳۴
چو نیست تاج بفرقم ز مملکت چه غم است — مقابل سر من چتر آفتاب سماست
چو نیست گرد نقیبان بروی من چه غم است — غبار بر سر گردون کفش کهنه ماست

قطعه

۱۳۵
وصف خط عارضش لها رمی باید نوشت — خامه ریحان نگارم ریشه دار افتاده است
بوسه خالی گرفتم آنکه زیر زلف بود — دانه که اندر دام آهوی تتار افتاده است

قطعه

۱۳۶
بی روی شکر مهر نسیم بهار صبح — در حق عاشقان جگر سوز صرصر است
باید که عندلیب دل نو خطان بود — شاخ گل بهار زبان سخنور است

قطعه

۱۳۷
کجائی یوسف مصر نکوئی — بکنعانت پریشان کاروان است
ز روز اولین برخوان حسنت — بچرخ چارمین خور میهمان است

۱ تغییر ۱۲ از غیاث ۲ گوشت پاره از صراح۔

قطعه

۱۳۸
بمن گریه نکرده کس ز مردم — ازین بر مرده نوح بلبلان است
شال برق زیر ابر تاریک — مسی اندر خوش شانه رخی پایان است

قطعه

۱۳۹
از سیاهم ابروان بی میان خم بار دارد — لعل لب از چشم من رنگ خشابی گرفت
گوهر دندان ز صدم یافت تعلیم صفا — زلف جانان از دلم مشق پریشانی گرفت

قطعه

۱۴۰
گر قناعت نصیب هست ترا — بوریا بلکه خاک قالین است
بهتر از تکیه پرسر خواب — خشت ره بلکه دست بالین است

رباعی

۱۴۱
با قهستره ابر است مهرت — با مهر بر ابر است قهرت
بازه‌سنبر ابر است شهدت — با شهد برابر است زهرت

قطعه

۱۴۲
ز دندان و لبت نیسان بهم — خجل لعل و گهر در بحر و کان است
کجا شلم بزیر چرخ گردون — بمن امروز فرد اهربان است

رباعی

۱۴۳
بچشم سرمه آلوده گمان است — کشیده یار تیغ اصفهان است
چو دیدم گوشه چشم صنم را — نمایان شد که با تیر و کمان است

قطعه

۱۴۴
اگر بنازی دولت بتهیدستان خلق — بی خبر از خیرها در باغ جنت راه نیست
چون شود روز حساب احباب اکسب — کش حساب اندر زنشان جستبه قدمیست

قطعه

۱۴۵
با جان و دل حضور خداوند دو جهان — گر دیده‌ام بروز نخستین بشارت است
تا دامن علی نکشد جو از لحد — یا بوتراب دست دامن ندارت است

۱ در راه خدا ۱۲ مؤلف

رباعی

۱۴۶
روانه آب سر شکم ز راه عینین است — ببین که دامن من ملتقای بحرین است
جبین دوست علی شمس بازغه شکل — بچشم غور نگر چشم حکمت العین است

رباعی

۱۴۷
طفل اشکم که قرة العین است — با دل و جان فدای حسنین است
چون نشینم به مجلس غم شان — دامنم ملتقای بحرین است

رباعی

۱۴۸
طفل اشکم که نور عینین است — جان نثار مزار حسنین است
چون نشینم میان بزم عزا — دامنم ملتقای بحرین است

رباعی

۱۴۹
طفل اشکم که نور شمسین است — ذره خاک پای حسنین است
چون نشینم میانه مجلس — دامنم ملتقای بحرین است

ردیف الثاء المثلثة

رباعی

۱۵۰
انچه باغیر نگفتیم عبث — انچه از غیر شنفتیم عبث
چون گل و غنچه درین باغ فنا — بفسردیم عبث باز شگفتیم عبث

رباعی

۱۵۱
انچه از غیر نهفتیم عبث — انچه باخویش بگفتیم عبث
حالیا نیست گوش کس شنوا — گوهر نظم بسفتیم عبث

رباعی

۱۵۲
حال دل پیش تو گفتیم عبث — باز دشنام شنفتیم عبث
قابل گوشواره گوشت نیست — دُر نایاب بسفتیم عبث

۱ پائے وصل ۱۲ منتخب
۲ آفتاب طلوع کننده ۱۲ منتخب

رباعی

۱۵۳
گر قید شدیم و دور رستیم عبث — دل با تو چو بستیم شکستیم عبث
دنیا چو سرای جای ماندن نیست — پای رفتن شکستیم عبث

رباعی

۱۵۴
انچه بودیم و نبودیم عبث — انچه بستیم و گشودیم عبث
در دسر نیست رفتنی آخر — در دست دل نفزودیم عبث

رباعی

۱۵۵
در وصف روی یار توانم هزار بحث — الا به بلبل است مرا خوش شگوار بحث
ای عندلیب لب کن و لب بند بازار — گل راز شرم کرده چها دل فگار بحث

رباعی

۱۵۶
قسمتم نیست گنج را باعث — یار گردید رنج را باعث
عشق و حسن است بهر آبادی — این سرای سپنج را باعث

ردیف الجیم

قطعه

۱۵۷
با حتیاج نهان است یکجهان دوالت — کسی مباد خدایا به هیچکس محتاج
چه خوش شود دل من گر نه هیچکس شنوم — کنون نمانده بخوان کسی بکس محتاج

رباعی

۱۵۸
با غیر و خویش بحث نمودن چه احتیاج — عالم نداده است بعالم بها و اج
پرده بکش بچشم سر و صنع حق ببین — در چار ضد چگونه نموده است امتزاج

رباعی

۱۵۹
ای بفرقت بملک خوبی تاج — از سر و جان دهیم نذر و خراج
ای بهجرت ز بسکه بیمارم — نیست جز وصل تو دوا و علاج

رباعی

۱۶۰
سر تو باد و باد افسر تاج — اگه خبر جان سر نگیری باج

سرمه از استخوان عاشق کن — ای که داری بدست شانهٔ عاج

قطعه

۱۶۱
صبا بدیدهٔ خوابیده اش بگو از من — که من به فتنهٔ بیدار بوده ام محتاج
بملک مصر مرا نیست حاجت ای یاران — به نیم بوسهٔ آن یار بوده ام محتاج

ردیف الحاء

قطعه

۱۶۲
فرق است میان من و جم هزار چند — در جام آفتاب به ساقیم صبوح
ما هم کجا و ماهر خان زمین کجا — جسم لطیف دوست علیا تمام روح

قطعه

۱۶۳
ساقی مدام شکر تو سازم من ای نهان — بادا هزار ساله ترا عمر با صبوح
حالا معاف دار علی را ز میکشی — دو روز هم نرفته سر توبة النصوح

ردیف الخاء

قطعه

۱۶۴
بلا سبب نگشته شد گم زخون جگر — بسر نهاده یقینا کسی عمامهٔ سرخ
طفیل عشق شهادت نصیب باد مرا — ز سبزه رنگ بود خوش عطای جامهٔ سرخ

قطعه

۱۶۵
سیاه بختی من بیش ازین چه خواهد بود — اگر ز زیب تن یار گاه جامهٔ سرخ
ز سبز بختی بلبل شکست خار بدل — کر یار بست سر خویش گل عمامهٔ سرخ

قطعه

۱۶۶
نیست خورشید برین اوج فلک ای یاران — عکس داغ دل ما هست در آئینهٔ چرخ
ناله ام رست چو فکرم بفلک نه علی — آه بیهم شده از سینه ما زینهٔ چرخ

۱۶۷
هزاران جای زخمم بیش خواهان — ندیدم همچو آن جان جهان شوخ
هزاران تیر زد در پهلوی من — ندیدم همچو آن ابرو کمان شوخ

ردیف الدال المهملة

قطعه

۱۶۸
خدا وندا مرا ز نقی عطا کن — که بی منت ز مخلوق تو باشد
نگویم تا که انسان را خداوند — که آن از جملهٔ مرزوق تو باشد

قطعه

۱۶۹
بگذرد از نوع انسان شکل مدار — سینهٔ هر کس بی کینه بود
آهن و آئینه را بنگر بغور — آئینه در اصل آهینه بود

قطعه

۱۷۰
کن سعادت را شعار خویشتن — افضل ایام آدینه بود
گر نشینند با جهانگردان بسی — نوجوان هم مرد دیرینه بود

قطعه

۱۷۱
مگو هذیان کلام نخود ان عشق زاهد — اگر چیزی که حق جا گر کسی با هست او گوید
منم با دوست آن آوار خون خویشتن یاران — چه قاتل را دهانی نیست الا دست او گوید

قطعه

۱۷۲
برین بام فلک آساسیحام نظر آید — که یا رب کوکب بختم ز تیر اوج بر آید
فدا جانم بر آن محرم که در گوشم علی گفته — نهال حسن روز افزون جانانت ثمر آید

قطعه

۱۷۳
چگونه غنچه دهانت زبانه میگوید — اگر خلاف حقیقت نه شی بیان دارد
ببین که غنچه خموش است صد زبان دارد — بیک زبان تو مرا آنچه میکنی صد بار

ـلـه توبهٔ خالص و استوار که باز گناه هر گز نکند ۱۲ از لطائف

ـلـه نام روز جمعه ۱۲ از غیاث

ـلـه عیب کردن و طعنه زدن از منتخب و لطائف وغیره

قطعه

۱۴۶
بار ماتم ست بال و پر کال خویش — بس مفت این متاع بیون انبرد
بود راهزن هزار براه عدم علی — شتاره گناه یکی هم نمی برد

قطعه

۱۴۸
نشنود گر با زنغانم شکایت جه جناب — رحم پیدا در دل او از برای ما نشد
نیست بهره با شنیدن نالهٔ عشاق را — گر رسد فریاد بلبل گوش گل شنوا نشد

قطعه

۱۴۹
آن پری نیست بدستم هیهات — داغ دل مهر سلیمان نشود
مار زلف تو مرا بگزیده است — هیچ از هیچ فسون خوان نشود

رباعی

۱۵۰
عکس رخ دوست چمن گل گردد — نالهٔ ما نغمهٔ بلبل گردد
اشک چشمم چو کند هجر روان — قطرهٔ های منت بل گردد

قطعه

۱۵۱
شد سیر اسپر کرب گنبدی — بر سر شام و بوقت صبح هادی خورده بود
زیب حسنت سبز خط گشت به عشق — هست آئین تنگ آن بری عاشق خورده بود

قطعه

۱۵۲
هر که در اید بکویت سیر جنت میکند — لطف شادی داد و انچه ز غم خورده
اصل از فردوس باشد گند ری — رنگ آورده است آن که ادم خورده بود

قطعه

۱۵۳
خرابیا شهر گشت نور خوبی — جنون جوشی چنان زد نایب
چرا کردی تباه و داد که نفیس ایام — کرد و زنها ...

قطعه

۱۵۴
شعاع مهر به هر بام دان بین ماه — بر در هجر تو در سینه ام سنان دمد
تقابله حکیم با عدوی بهانه — که خانه جنگی دارم من عیان گردید

ـلـه معاصی گناهان ۱۲ از غیاث ـلـه عقوبت و رنج ۱۲ از لطائف و صراح

رباعی

۱۵۵
جام می وصال مدام نصیب باد — دایم مدام عیش بیا مم نصیب باد
پیغام مرگ باد نصیب رقیب من — از یار جان نواز پیامم نصیب باد

قطعه

۱۵۶
در شب هجر توای غنچه دهان خواب کجا — خار در پهلوی من برگ گل بستر کرد
واد ریغا صنما حیف درین گرمی عشق — سرد مهری تو دل سوخته خاکستر کرد

قطعه

۱۵۷
گشادی فصد خون در عرق چشم و گوش تن برا زیبت — حنا بستی بیا رونه که وعده دستاد ام شد
شکایت از تو ای جان چیست صلبت نقد ام — فراموشی ز حالم دائما تاثیر یادم شد

قطعه

۱۵۸
ز بر ساقی مدام فهم داد ساغر ز ستم — درین میکده محال ... قلیم شد
... — نشه ... جانم ... شد

قطعه

۱۵۹
گردنت زد فوا موشم صراحی ما — اگر دش چشم تو باد گردش ساغر دهد
حلقهٔ زلفت فراموشم نماید نافه را — بوی گیسوی تو باد بوی مشک تر دهد

قطعه

۱۶۰
منفعل چشمت فراموشم سند رتاب را — جنبش ابروت باد ضرب خنجر دهد
حلقهٔ نافت فراموشم کند گرداب را — جعدهٔ گیسوت باد عقدهٔ عنبر دهد

قطعه

۱۶۱
نصیحت را اثر باشد چگونه — که ناصح خود بدولت خبط دارد
... — شکسته باشکسته ربط دارد

ـلـه باریک ۱۲ از موید و منتخب

ـلـه جائی افتادن نظر ۱۲ از غیاث

ـلـه سافتی که میان موضع را کردن تیر و محل افتادن تیر واقع باشد از برهان و سراج اللغات

قطعه

۱۶۲
امید حسن تو نی بود بس روا گردید
بنا بر آن چو مریدان رسم پیر نهاد
زهر دو کاکل مشکینت و جبین صبیح
به پیش جفت سیه جام شیر نهاد

قطعه

۱۶۳
دامن وصلت نیامد در کفم
جمله تدبیرم فلک بیکار کرد
هر شبی چون دیده انجم علی
بخت خوابیده مرا بیدار کرد

قطعه

۱۶۴
باغ حسن ضعیفی نیست که تا بند خود دارد
همه حالت دلا این دلربا بازا چه خوش باشد
لباس پاره پاره هم دهد لطفی بجسم او
نمی بینی گل صد چاک داماں را چه خوش باشد

رباعی

۱۶۵
خود فروشی بهر وصلت یوسف کنعان نمود
اشتیاق دیدنت آئینه را حیران نمود
در شمار کیستم ای جان من مسکین گدای
جبهه سائی بر در فیضت شه دوران نمود

ایضاً

۱۶۶
جاه بابل را اگر بهر ملک زندان نمود
تیره خانه جسم خاکی از پی انسان نمود
جلوه گر شد از ره الطاف یزدان امام
کلبه ویرانه رشک روضه رضوان نمود

ایضاً

۱۶۷
بقصد نیزه بازی امید در آمد
ز بیتابی دلم پهلو شکافید در آمد
ندانم علی الله کاین چه جنبیدت جسمم
بصد نشتر نه از رگهای من قطره خون آمد

ایضاً

۱۶۸
چو آن یوسف جمالم ز... دارم در آمد
دلم از چاه سینه همچو سیمابی برون آمد
ندانم علی الله بتش آیینه چه شیء زد
بیک نشتر ز هفت اندام من صد بحر خون آمد

قطعه

۱۶۹
هزار نغمه کند مشق بلبل خوش صوت
ولیک طرز کلام ترانه در باید
هزار یاد کند کبک نو قطره زدن
ولیک طرز خرام ترانه در باید

۱ دویدن تیز رفتن ۱۲ از برهان و بهار عجم

رباعی

۱۷۰
مرا اثر یک برنگ بهار اگر گل بود
مرا اثر یک نفر یاد و ناله بلبل بود
نثار چشم تو گردید جان بسمل عزل
هزار مار سیه گر فدای کاکل بود

قطعه

۱۷۱
آورد زخانه در بیابان و مرا
از کنج قفس رها نمود و برگردید
زان بعد نشد نصیب دام صیاد
آزادی من ز قید بدتر گردید

قطعه

۱۷۲
اقبال بلند دست احاطه از مقتل
نیزه بدست قاتل مرز جلوه گر شد
فرق علی نه بسته قاتل هر سنان کش
نخل شهادت امروز بار ور شد

قطعه

۱۷۳
دیدم امشب خورشید بر نور به خویش بخواب
بخت بیدار مرا از سبب رو باشد
ظاهر اسرخی این ست ولیکن اصل
خون ما از دهن قاتل ما گویا شد

ایضاً

۱۷۴
خاکساری من امروز اثر پیدا کرد
از در دیار غباری نظرم می افتد
اختر طالع من مائل اوج است امروز
نیزه در دست ... نظرم می افتد

ایضاً (فردی)

۱۷۵
ایدست از لباسم تاری نماند باقی
کاین روز باز وی من در کار عشق باشد
محبوب من خونین ام عریانی بدن را
کاین خلعت عطار سر کار عشق باشد

ایضاً

۱۷۶
فردا شبیه ابروی جانانه دیدنی است
قبل از هلال غره مرا سلخ میدهد
دشنام میدهد بجواب سلام ما
شیرین کلام ما ثمر تلخ میدهد

۱ یعنی روزی که در شام آن هلال دیده شود وجه تسمیه آنکه سلخ در لغت بیرون آوردن گوسفند از پوست باشد چون در آن روز ماه از زیر شعاع آفتاب بیرون می آید لهذا او را باین اسم مسمی گشت رساله علم نجوم در نجابت معتبر است نوشته شد ۱۲ از غیاث

قطعه

۱۷۷
دیدم چو رشک سرو استاده بر لب جو
گفتم چگونه انسان بالای سرو دارد
گردید چون روانه حیرت شده که یارب
سرو از کدام رو نیست پای تدرو دارد

ایضاً

۱۷۸
چه صیادی تو ای جان بن منعالم
که نادیده ترا فریاد هر مرغ چمن دارد
دلم از مدتی شد غرقه چاه زنخدانت
سویدایش بمردم شهرت خال ذقن دارد

ایضاً

۱۷۹
در محفل آن سرو نکوی یاران
چون شمع زپروانه هنر پیدا شد
در قتل علی شل شده دست جلاد
هر بار که سر برید سر پیدا شد

ایضاً

۱۸۰
دیدم عرق روی آتش فشان جانان
چون خانه لم بلطف وقت ضحی در آمد
اعجاز حسن عارض در حیرتم فکنده
آبی برون چگونه از آتشی بر آمد

ایضاً

۱۸۱
در شمار چیست عشق عاشقان در حضرت
عالم محبوبیت بر تو شیدا کرده اند
تا بپایت حلقه زلفت بوجه در رسید
شاهد حسن ترا زنجیر در پا کرده اند

ایضاً

۱۸۲
دو نقطه مقابل بر عارضان جانان
مشهور در زمانه دو خال خوشنما اند
ای دوستان خدا را شرط است غور کردن
کاین مردمک دیده از چشمهای ما اند

ایضاً

۱۸۳
یکایک آمد آن سرو روان و شیم دشنام
اگر امروز اقبال سکندر رهنما باشد
بپایش او روان کردم ز اشک خویشتن جوی
که سرو از بوستان از بس لب جو خوشنما باشد

ایضاً

۱۸۴
رفته رفته عاقبت گردند خود در خاک گور
خاکساران محبت خاکساری کرده اند
هر دم آب گریه می بینم سر مژگان علی
طفل اشکم بازی خونی سواری کرده اند

قطعه

۱۸۵
سالها دور و فنت و کسی منع کرد از بحجابش
قاصدم دید چو دربان منش آمد بنیتد
این آدم زرد خانه ات سگ درد
خون انصاف دست تو گریه نشد

ایضاً

۱۸۶
ناله من عدو هم برق دود و فغان سحاب
آب گریه بارش باران دی یا بود
من ندیدم گه شتا و صیف غیر از برگ و نال
زین دو موسم هر کجا غرقاب این حسبان بود

ایضاً

۱۸۷
اینچنین قدر و شکر می باید
شهرت او لشکر جهان افگند
چون نهادی تو پای زلف بسر
او سر خویش را به پات افگند

ایضاً

۱۸۸
آمد آن آفتاب در بر ما
از پیم وقت شام صبح دمید
رفت آن آفتاب از بر ما
از پیم وقت صبح شام رسید

قطعه

۱۸۹
زده به آورده بود این زخم پهلو مگر
یاد زلف دلبرم تا زخم خوش مشک شد
آنچنان کرد اثر سودا زنم وقت قتیل
گرم شد شمشیر قاتل دست قاتل خشک شد

ایضاً

۱۹۰
نیستی از من میان دلبرم حاصل نمود
بخت او از دیده ام پیدا بود بی دید گرد
عشق تنگی از دلم گرده دهان تنگ او
به چشم جانان تنم بیمار بودن یاد کرد

ایضاً

۱۹۱
نقطه خال بر لب جانان
از پی نکته نهاده اند
تا بفهمد زدیده نقش دانا
گر برانیش دهان نداده اند

ایضاً

۱۹۲
سفیر غم دنیایم علی جرات این گو
دلم ای جان همین گو نیز منظور ما شد
زیانی هیچ نقصانی امید و اگر دد
مرا حاجت جز بس بندی صدایم در ترباغ شد

۱ موسم سرما و زمستان ۱۲ از غیاث ۲ موسم تابستان یعنی موسم گرما ۱۲ از غیاث

قطعه

۱۹۳
بسته ام در از زلف یار بر سم زمان / هر که دیوانه شود زنجیر در پایش کنند
واعظا تا از تو بر چشم و سرم میکش نظر / گر بجنت بهر من سجود همتایش کنند

ایضاً

۱۹۴
هر چند که خواهیم از تو دل / دلبر سوی من نظر ندارد
اندر اثر چه گیسه درین زمانه / درد اکه دعا اثر ندارد

ایضاً

۱۹۵
دل ز زلف یار در قید است بهر مخلصی / زاهد انرا گو همه شب تمنا می کنند
یار می آید دلا با چشم مردم که زود / اندرون هفت پرده تماشا کجا بینند

ایضاً

۱۹۶
ای تبا نهانم ز دوست شب بر سر بیسید / حاضر است اینک اگر بار لف سعد دار میکنند
ای رقیبان ناشناسان نیز حالم بود دنیا / ار چه حال گشتنم حالا تماشا میکنند

ایضاً

۱۹۷
باعجاز کلیمی کرد دعوی / سر مو برفتاد و مار گردید
چو عیسی دید چشم و گردش آن / بان اعجاز خود بیمار گردید

ایضاً

۱۹۸
سر چشم رقیبان در خلیدم / باین ضعفم تن من خار گردید
تمیز عشق خود را فهم با ذکی / بلب آورد آن هشیار گردید

ایضاً

۱۹۹
ببین اعجاز داغ سینه ها / که لوح مرقدم گلزار گردید
برای فاتحه آمد چو بلبل / [illegible]

رباعی

۲۰۰
دلم در پیچ زلف یار گردید / گرفتار بلای تار گردید
شدم حیران چو دیدم سینه او / که سر دم انکجا پر بار گردید

رباعی

۲۰۱
چو مهر چیدن گل در چمن آن شنگ بلبل شد / بعشق عارضش فریاد بلبل شد گل
چو دید او را چمن با چشم گریان تشنه / ز ان روی بری آن زلف پیچیده سنبل شد

ایضاً

۲۰۲
نگار روی بیا کس صد دسته گل شد / فدای گفتگوی تو هزار افغان بلبل شد
زبان ای کس طوطی تیر و سر شرمنده / عجب از مو او بر دو شب ظلمات و سنبل شد

ایضاً

۲۰۳
بیا ز زلف مشکین کسی زخم دلم گل شد / ز درد تس بر آمد آواز بلبل شد
به پهلویش کشیدم آه و زان دو دزدید آمد / زبان آتشین بیت هم چنید کاکل شد

ایضاً

۲۰۴
چو مهر صید بلبل در چمن امروز بگل شد / صدا که گل بعشق عارضش فریاد بلبل شد
چو بر صحرا نظر کرد آن غزال وحشت غلتانی / صبا دود دل آهو بهم آورد و کاکل شد

ایضاً

۲۰۵
میان خلق عشق من با تکلف چر آنگل شد / فغان در داد لگز آواز بلبل شد
چرا از زلف آن دلدار بوی مشک می بویم / اگر دود دل آهو بهم پیچید کاکل شد

قطعه

۲۰۶
لبی نوشیدن آن آفتابم جام آب آمد / بجو ماه چارده از عکس روی ساغر مل شد
صراحی بر لبش بنا نه بوسه تم عیسی / برای مردگان الحمد آواز قلقل شد

قطعه

۲۰۷
رخ جانان باغ حسن اگر آمد گل تازه / دل پژمرده ما هم درین گلزار بلبل شد
بیا گردان جانان بود دو آتش عشقم / ز خشکی ریشه دوانیش بهم پیچید کاکل شد

رباعی

۲۰۸
بهار آمد به گلشن پیش بلبل منتظر گلشت / به پیراهن نگنجید چو گل با لیدن بلبل
رفیض فتح باب بدر آخر هلال گردیده / هلال چرخ چون از شکل نعل دلدل آمد

له گل شدن یعنی ظاهر شدن ۲: انه بهار گم

رباعی

۲۰۹
نسیم صبحدم انفاس عیسی انوپی گل شد / دم عیسی گلشن خنده گل سر بلبل شد
طفیل شهسوار لافتی انجم ز خوبی آمد / از ان وقتیکه دور چرخ جولانگاه دلدل شد

رباعی

۲۱۰
مه دیهی آمد و در باغ سامان تجمل شد / نیاز و ناز تازه در میان بلبل و گل شد
زهی شان سوار لافتی روحم فدا او / هلال چرخ گردیده حد اثر نعل دلدل شد

قطعه

۲۱۱
فدای ناخن پای سوار لافتی جانم / که در عشق گل نقشش فغانم صوت بلبل شد
بهر غره زیارت میکنند مخلق اگر دارد / ز سر کار شش چو از بخشش یک نعل دلدل شد

قطعه

۲۱۲
چه می پرسی ز مصحف خوانی خسار آن جانان / برای جان ز عاشقانت فاتحه قل شد
گلیم در ثنای شهسوار لافتی الا / مه نو حلقه گوش فلک از نعل دلدل شد

قطعه

۲۱۳
خم حکیم فلاطون جام جم هیچ است / عطا از آب عشق پر یم پیاله مل شد
فدای ناخن پای سوار بدر علی / هلال چرخ بهر نعل دلدل شد

رباعی

۲۱۴
سینه ام پر ز حب حیدر شد / ملک من حور و خلد و کوثر شد
بوسه دادم بخاک تربت او / مس عصیان طلای احمر شد

ردیف الذال المعجمه

رباعی

۲۱۵
آب حیوان بر ز آب خضر لذیذ / یک دم با دشمنم از صد شهر لذیذ
داند هر آنکه دید رخ نور بار او / یک جلوه رخش ز هزاران قمر لذیذ

له اول روز ماه ۱۲ از منتخب

رباعی

۲۱۶
از مهر و لطف غیر از دشمن دل ایمن لذیذ / یک بوسه از لبش ز هزار انگبین لذیذ
من کرده ام نثار رخ دوست سر زورا / بود از چه مهر کی زندگی جان و دین لذیذ

قطعه

۲۱۷
هزار جای گشتیم بکیهان عمری / نیافتیم پی دفع قهر او تعویذ
بلای جان نشود از که گیسوی مشکین / که نقش جان جهان است مهر او تعویذ

قطعه

۲۱۸
شنیده ام که بسبب جای کیهان مردم / نوشته اند رقیبان ای نسب تعویذ
من غریب بین صفحه دل شیدا / رقم نموده ام از آب چشم تر تعویذ

قطعه

۲۱۹
خط بر آمد بعارضش گلرنگ / نفرستاد ماهرو کاغذ
نامه ام کرده کاغذ بادی / جای مرغ است نیز کاغذ

رباعی

۲۲۰
بعد عمری که فرستاده ستمگر کاغذ / گوی پیغام اجل بود رقم در کاغذ
بر سر و چشم نهادیم پس از بوسه زدن / جان ز تن رفت نخواندیم مگر کاغذ

ردیف الراء المهمله

قطعه

۲۲۱
آنچه خواهی بغور کن چه کنی / گر نیابی زمانه دیگر
یاد مرقد مدام می باید / که از ان نیست خانه دیگر

قطعه

۲۲۲
بلبل باغ حسن سبزه خطم / هست ما را ترانه دیگر
یاد زلف و رخش شب و روز است / مستم اندر زمانه دیگر

قطعه

۲۲۳
سبزهٔ خط نامهٔ فرستاده | بود بتحریر آن بخط غبار
این کدورت برآمد از دل او | صاف از جانبم شده دلدار

قطعه

۲۲۴
دریا و صنم شراب و سبزه همه است | هان ابر سیه بزم مستان آور
گفته است خدا اذا السماء انشقت | میخواهی سرم گردش دوران آور

رباعی

۲۲۵
ای باد صبا خبر ز یاران آور | تریاق بمن ز مار پیچان آور
گو گفت حکیم آر از بنفشه بهتر است | تو بو مگر از زلف پریشان آور

قطعه

۲۲۶
سرخی لب فزون است از خون عشاق | آب دندان تو کم نیست ز تاثیر شیر
آنچه سیراب کند تشنهٔ دیدار ترا | هست آن شربت وصل تو که آب شیر

رباعی

۲۲۷
آنکه داری رخ زرق حیح آن شانه | بی رخت دارم بسینه دل ز گل آذر
رشک عیسی گوشهٔ چشمی بحال زار من | چشم بیمار تو کرده از خودم بیمارتر

قطعه

۲۲۸
مردی اره و بجالیش نالم و گریه کنم | ای علی ای جان من رفته جان غمخور
زنده جاوید چون خضری بفکر خویش دور | همچو اشعارت نباشد احیوان غمخور

رباعی

۲۲۹
فخر شاهان جهانند گدای حیدر | جان من باد فدای کف پای حیدر
من چه باشم که کنم مدح علی در تن | ربع قرآن مجید است ثنای حیدر

رباعی

۲۳۰
من و ایمانم و صد جوش ولای حیدر | من و چشمانم و نقش کف پای حیدر
سیکنم حشر بدین مستیم انشاءالله | من و دستانم و دامان قبای حیدر

ت تقدیر آسمان شگافته واهشد ۱۲ مولف

قطعه

۲۳۱
بدگمان از من تو جان صد گونه میباشی چرا | جز سگ کوییت نباشد مرا یار دگر
چشم ما و روی تو یارب مبادا از هم جدا | غیر دیدارت نمیخواهم دیدار دگر

رباعی

۲۳۲
راه اسلام منوط است برای حیدر | پشت کفر است شکسته بلوای حیدر
پرده پوشی است امت عاصی در حشر | پیش معبود همه خلق ردای حیدر

رباعی

۲۳۳
بهتر از آئینه گردید صفا حیدر | خوشتر از مهر فلک گشته ضیا حیدر
خانه ام گو شرف اندوز نشد از قدمم | در دلم هست مگر نور ولا حیدر

رباعی

۲۳۴
پر نمود ند دلم را بولای حیدر | روز و شب ورد زبان است ثنای حیدر
جای من روز قیامت کنی ای آل | روضهٔ جنت فردوس برای حیدر

ردیف الزاء المعجمه

رباعی

۲۳۵
پاک کردی نه مرا دیدهٔ نمناک هنوز | آب جو چون نه برآمد نه ته خاک هنوز
گردبادی که تو بینی به بیابان دایم | جان من هست بگردش ز من اینجا که هنوز

رباعی

۲۳۶
بر فلک ابر بود دیدهٔ نمناک هنوز | لاش من دفن نگردند ته خاک هنوز
آن سیه مست ز می لعل لبت گردیدم | هست بالین فرازم شجر تاک هنوز

رباعی

۲۳۷
یاد من کس ننهانید سر کار هنوز | بار ربایی نشد امروز مدد بار هنوز
موسم گل ز خزان باز مبدل گردید | عندلیبم به قفس هست گرفتار هنوز

ت وابستهٔ زنجیر درآویخته شده ۱۲

از منتخب۔

رباعی

۲۳۸
ابر از راه کرم هست دررباز هنوز | فیض ضیا بند ز دیدار تو حضار هنوز
ماه افلاک بخوابید و برآمد خورشید | همچنانست مرا دیده بیدار هنوز

قطعه

۲۳۹
ز قامت تو نه طوبی و سرو شرمنده | خجل ز موی تو ظلمات مار و سنبل نیز
فدا بروی تو ایجان نه صد گل تازه | بگفتگوی تو قربان هزار بلبل نیز

ردیف السین

قطعه

۲۴۰
ترا در روز مرگ آشنائی | بود هر یک سوای صبر مونس
بجز اعمالهای نیک او را | نباشد هیچکس در قبر مونس

قطعه

۲۴۱
قدر من زلف تو میداند نه تو | قدر آزادی ز آواری بپرس
درد من چشم تو میداند نه تو | درد بیماری ز بیماری بپرس

قطعه

۲۴۲
قدر من زلف تو کی میداند | قدر ما سوز ز صیاد مپرس
درد من چشم تو کی میداند | درد مقهور ز جلاد مپرس

قطعه

۲۴۳
قدر من بخت تو میداند نه تو | قدر بیداری ز بیداری بپرس
درد من یاد تو میداند نه تو | درد بیکاری ز بیکاری بپرس

قطعه

۲۴۴
قدر من بخت تو کی میداند | قدر برباد ز آباد مپرس
درد من یاد تو کی میداند | درد ناشاد ز بیداد مپرس

ت اسیر کرده شده ۱۲

مولف۔

قطعه

۲۴۵
رفت در باغ یار از پی سیر | شد به پیشک اشارت نرگس
حسن نظاره سوز جلوه نمود | گرد زائل بصارت نرگس

رباعی

۲۴۶
گرچه باشد برتهی دستی دل من پر الماس | خوردهٔ الماس خوردن ز نا التماس
نعمت دنیا همه غایب دار چشم تو | تا تو باشی در جناب منعم خود ناسپاس

ردیف الشین المعجمه

قطعه

۲۴۷
ورق مهر خامه از رگ طوبی مست آرم | خیال خویش املا کنم با صد تدابیرش
ز نور ماه رنگ آرم ز زلف حور موگیرم | ز خضر آبی طلب سازم کنم سامان تصویرش

قطعه

۲۴۸
زاهدم رفت سوی میخانه | مست آمد بخانه دوش بدوش
من و یارم شمع و پروانه | عشقم افسانه گشته گوش بگوش

قطعه

۲۴۹
نه بینم غیر روی یار زین چشم | ندارم جز صدای او در این گوش
نباشد دیگری را جا بسینه | همه از دین و دل کردم فراموش

قطعه

۲۵۰
یک صحن آهوان ز جان رفتند | زان شکاری که گشته مجروحش
نسبت ما با و چه مپرسی | جان عاشق تنش تنش روحش

ردیف الصاد المهمله

رباعی

۲۵۱
یارب کسی مباد به بند بلا حرص | از برق هم جهنده بود باد با حرص
یک لحظه بود از تپش نشمارم بعد نیز | آیا کسی بود چو من مبتلای حرص

ردیف الضاد المعجمه

رباعی

یارب مباد کس در جهان غرض / با دشمنان غرض نکه با دوستان غرض

صد ساله راه میشود از بزم دوستان / هرگاه عرض کرد کسی در میان غرض

قطعه

۲۵۳

نقش تسخیر خلق خدا خلق نکوست / نی نعیم است غرض نی بدان است غرض

نیک و بد را به بد و نیک گذارم بجهان / آنچه باشد بصلاح تو همان است غرض

قطعه

۲۵۴

[illegible] / نشد تفصیل از اجمال من غرض

[illegible] / نکرده پیش ازکس حال من غرض

ردیف الطاء المهمله

رباعی

۲۵۵

[illegible] / لیکن [illegible] آن نگار خط

[illegible] / [illegible] علیا هزار خط

رباعی

۲۵۶

[illegible] شود مهربان دگمانم غلط / با [illegible] بود گمانم غلط

[illegible] / وز همه جا دوستان بود گمانم غلط

ردیف الظاء المعجمه

رباعی

۲۵۷

ز قهر دشمنان باشی تو محفوظ / ز مهر دوستان باشی تو محفوظ

خدا حافظ ترا هر جا که باشی / ز بهر راستان باشی تو محفوظ

رباعی

۲۵۸

چنان گشتم بوصل یار محظوظ / که از صحبت شود بیمار محظوظ

مرا در بزم جانان هیچ غم نیست / که بلبل هست در گلزار محظوظ

ردیف العین

رباعی

۲۵۹

بزم تو گلشن است گل نوبهار شمع / سازم ز ماه برخ پاکت نثار شمع

من هم بجای خویش شهنشاه کشورم / دارم ز غول بر سر مرقد هزار شمع

رباعی

۲۶۰

ای شمع پیش روی تو شب تا بپیش شمع / و ز خوی شرم گوهر خوشاب پیش شمع

بر قمع [illegible] / پروانه بود دل [illegible]

قطعه

۲۶۱

باشد اگر نصیب بماه دیدن آن / در بزم یار جلوه جانانه پیش شمع

یارب ببزم یار مرا بار [illegible] / سوزم به پیش یار چو پروانه پیش شمع

ردیف الغین المعجمه

رباعی

۲۶۲

[illegible] گلگشت باغ / دانی که در فراق تو دارم بسینه داغ

[illegible] / آیا بود که میشنبه باشی تو شبچراغ

قطعه

۲۶۳

آن سرو سرفراز علیا بسوی ما / آمد چو نوبهار که گشتیم باغ باغ

از فرق تا قدم بفراقش رسالها / مانند کوه لاله که بودیم داغ داغ

لہ نام ستاره است که آنرا سر غول نیز گویند ۱۲ از غیاث اللغات

ردیف الفاء

قطعه

۲۶۴

صد بار زخم خنده بدل زد دلی ستم / کیما رهم نکرد تبسم هزار حیف

یک نقد دل بدست علی بوستان ددم / آنهم شده بکوی کسی گم هزار حیف

ردیف القاف

رباعی

۲۶۵

بدتر ز زهر بلا است مینای بلای عشق / سلطان شود گدای بال همای عشق

یک بوسه دور کرد تب کهنه فراق / بی وصل به نشد مرض لا دوای عشق

رباعی

۲۶۶

یک زبان هست صد بیان فراق / تا که گویم داستان فراق

جان ما خورد و خون دل نوشید / تا بگو راست میهمان فراق

رباعی

۲۶۷

به ز غم نیست در زمانه رفیق / کاین نشانی است زان حبیب شفیق

آن حبیبی که حسن او ست وجود / دان شفیقی که عشق او ست طریق

قطعه

۲۶۸

از ماه عارضی که بود جلوه اش سحر / گامی نرفته راه که گم کرده ام طریق

از چاه غبغبی که بگو تر فتاده ام / یوسف ندید چاه بخواب زنخ عمیق

ردیف الکاف

قطعه

۲۶۹

خلاف واقعه هر چند عرض می سازم / ز موی زلف تو هم ای میان تو باریک

چو ماه چار دهم جلوه نما بسرم / من و فراق تو وادی شب تاریک

رباعی

۲۷۰

هزاران بار زد آن یار ز ناوک / نشد نامش ز لوح سینه ام حک

اگر آن یار باشد مهربانم / چه سازد دشمن ناپاک مردک

قطعه

۲۷۱

آنچه باد عزد در مغزت / آلیه شد آفرینش تو ز خاک

همچو آب به ته زمین نروی / آتشی میزنی سر افلاک

قطعه

۲۷۲

خدنگی زد بدل از نوک مژگان / پریوش دلبری ابرو کمان ترک

چه شد گرد لدهی کردند یاران / دلم چون خوان یغما بر د آن ترک

ردیف اللام

قطعه

۲۷۳

برق از آه من است دود آن ابر سیاه / داغهای سینه باغ و عندلیبی فغان نهاد دل

سیل غول بهابان سوخته اختر کباب / آب دریا اشک باد و خونم از مینا دل

قطعه

۲۷۴

سوزش دل آگر به آه سر دیجان من / کار من افتاد با اینها بهجر از ملال

از طفیل تست کیف سال [illegible] / مجتمع شد موسم صیف و شتا و برشکال

قطعه

۲۷۵

سر شتم میدهد فرده زناداری گزرا / بکار دین و دنیا مشکلی افتاد بر مشکل

بدوران لب آن [illegible] صهبا مستند هشیاران / اگر باشد می عشقش درین پیمانه باد دل

قطعه

۲۷۶

خورد و خونم همه غم دندان / تن من خشک گشته همچو خلال

حسن سبزی دلم که سوخت بهجر / همچو سبزه بره شدم پامال

لہ کارد کوچک ۱۲ از کشف و برهان

ردیف المیم

رباعی

۲۷۷

خاک پای خادم احمد مختار شدم | خیرخواه حشم حیدر کرار شدم
سوی من بکنی نظر انگشتر شاهم | چون گدا خوار درین هند جگرخوار شدم

قطعه

۲۷۸

بود امید ثمر انجام کار | حیف ازین گل از تو داغی یافتم
دل پی ایثار آیت آدمم | در تلاشم گر سراغی یافتم

قطعه

۲۷۹

هر جنس خوب بخرد اهل روزگار | روزی کسی خرید کند عیب دار هم
سرمایه گناه ولی طوق گردن است | نستاند این متاع کسی مستعار هم

قطعه

۲۸۰

در مصر شد عزیز کلام فصیح من | یوسف خرید کرد نبات مبارکم
آمد بی نماز جنازه مسیح من | فخر حیات گشت ممات مبارکم

قطعه

۲۸۱

سین الماس بود دندانت | میم یاقوت لبت میدانم
زلف گر لام ضلالت باشد | چشم را صاد صنم میدانم

قطعه

۲۸۲

چون نه کندیده شو گنج شهیدان تیر روز | تو یکی هم نخورد ضرب بازوی صنم
تیر در پهلوی عشاق زند نوک مژه | کار شمشیر کند جنبش ابروی صنم

قطعه

۲۸۲

دوستان در دل فگار شده | جای کان ملاحتم معلوم
پس برای چه منت جراح | اندمال جراحتم معلوم

قطعه

۲۸۳

میهمان عیشها باشی مدام | میزبان از بهر غمها بوده ام
در فراق غم کنم تازه غمی | من ز خود غمهای خود افزوده ام

قطعه

۲۸۴

نخواهم دید همچون روی خود من بی زیبا | اگر دیدی تو ای آرام جان سوی رقیبانم
بزلف یار چشم خویش را گرد دم در آتیلان | الهی تا ابد بادا سیه روی رقیبانم

قطعه

۲۸۵

خوفی مرا نباشد از غول دشت وحشت | بر سینه جا تعویذ از دوست نامه دارم
ای دوستان خدارا عریان مرا نهید | گر خاک کوی جانان در جسم جامه دارم

قطعه

۲۸۶

از دست دیده ام شده عصیان العدد | ممکن نمانده بود تمنای رحمتم
شکر خدا که باز همین چشم زار من | کرده خوشا غرق بدریای رحمتم

قطعه

۲۸۷

ششم ستارگان این آویخته بگردون | بشنو من آنچه حالت فی الحال کرده باشم
از تیرهای آه پر سوز نیمه شبها | من سینه فلک را غربال کرده باشم

قطعه

۲۸۸

گریه بیاد گلرو کردم در شب هجر | آب سرشک خود را آتش گلاب کردم
خاکی ز کوی جانان فرق خود فشاندم | از سر براه عشق او پا تراب کردم

قطعه

۲۸۹

صرصری میوزد و میرود آب دریا | این تماشا بفراقت صنما می بینم
سردی آب و آن گرمی این باد خزان | کیف اعراف درین ارفنا می بینم

قطعه

۲۹۰

بر لب دریا چو کردی غسل ای شکفته گلشن | مثل گل در دامنت خوشبوی گلها یافتم
مصحف رخ در سفر تا هفت منزل ماند | دور قرآن کردم و سیپاره دلها یافتم

قطعه

۲۹۱

کمان کیان جانده ابروان | اگر مبش دندان یا کشی ندم
دهانش چو گوی بخیلان بتنگ | کمر هیچ انکار اهل کرم

قطعه

۲۹۲

غیر از بتخانه های هندوان | سیر کن هر جا که خواهی ای علم
بسکه از تاثیر این سنگین دلان | سنگ میگردد علیا کهگلم

قطعه

۲۹۳

یابم بکان و بحر اگر دسترس علی | دانی کجا تصرف لعل و گهر کنم
سازم نثار لعل لبش کان لعل را | قصد همیشه بر دُر دندان گهر کنم

قطعه

۲۹۴

گریه و سوز آه سرد و ضعف | از همین چار عنصرم آدم
گریه و سوز آه سرد و ضعف | ورنه شد عنصرم تمام زهم

قطعه

۲۹۵

تو لاله رخی بسینه ام داغ است | تو سرو قدی ثمر ندارم
از یار کنار را خبر نیست | بار تو نبود که بر ندارم

قطعه

۲۹۶

یار را دیدم بخواب اندر شبی | بخت من بیدار شد از خفتنم
شمع شد بعد استفسار حال | شمع را خاموش کرده گفتنم

قطعه

۲۹۷

یاد آیدم چو طفلی دانداز دالدم | الطاف غیر صدقه به غیظ پدرم کنم
یادم کند اگر خردش یاوری کند | یا رب به تربیت چه علاج پسرم کنم

قطعه

۲۹۸

خوبی من منگر تا نکنی مجبورم | نشنوی عیب مرا تا نکنی آزادم
زلف را شانه مکن تا نه پریشان کردم | رو سوی باد مکن تا نکنی بربادم

قطعه

۲۹۹

زلال فیض ها هر کس که خورد خضر راهم شد | به ظلمتگاه دنیا ای سکندر آب حیوانم
پر و بالم شکسته در قفس کردم مگر و ایان | به عشقت نو گرفتاری به داغ عندلیبانم

رباعی

۳۰۰

کسی ما را می پرسد متاع سنگزوانم | بحال خویش دگر کور آن که چون بیند حیرانم
مزارم خانه مار و کفن از پوست پیدا | که من مقتول ساهر قاتل آن دل ففسانم

رباعی

۳۰۱

دیده از حسرت برآورده بدیدن رفتم | گوش از مغز کشیده بشنیدن رفتم
سجده سر مدیم بود تمنای جبین | چون فلک از رعشت بخمیدن رفتم

رباعی

۳۰۲

یکذره محبت با بوتراب دارم | در قلب خویش نور صد آفتاب دارم
مستم بحب حیدر از روز بدو خلقت | من از غدیر خم لبریز خم شراب دارم

ردیف النون

قطعه

۳۰۳

سرو قامت را بگو ای فاخته اندر چمن | کای بغرق مستحق رحم تیغ خشم زن
کی میسر شد تماشای تو خاطر خواه ما | چشم نرگس بی بصارت دیدن چشم زن

قطعه

۳۰۴

پرده داری حیا گشته مقرر در نخست | شد ودیعت مرد را سامان بینایی زین
یا رسیر از غ خواهد کرد این تقدیر بود | چشم نرگس را نداد دانه بینایی زین

قطعه

۳۰۵

مهربان باشد چرا آن ماه روم هر رقیب | راستان دایم گریزانند از کج دلان
گو تو میخواهی برین دعوی دلیلی دلنشین | میکنم خاطر نشان با جستن تیر از کمان

قطعه

۳۰۶

طالب نیکی اگر باشی در آن عزیز | ترک فرما همنشینی با بدان اندر زمان
راستان از صحبت کجباز ظالم میشوند | صید را زخمی کند تیر از نشیند با کمان

قطعه

۳۰۷

شرط انصاف نباشد که رفیق ازلی | دل شکسته شود اعنی غم هجرت از من

هست ما سول دلم از تو فراق ابدی — گرچه خورسند نشد شادی وصلت من

قطعه
۳۰۸
درخانهٔ جدیده نه تنها مرا گذاشت — اعنی غم فراق رفیق قدیم من
نازم برین رفاقت الطاف ما غایبا — کز روز اول است شفیق ندیم من

قطعه
۳۰۹
کاه گردیده تنم در هجر یار — بختم خاک من را گیز مان
دعشق تنگی نمود اکنون علی — گرد باد دما و دور آسمان

قطعه
۳۱۰
سیه پوشے چو مه اندر سحابی — بلا گردان عاشق شد ز روزن
حنائی دست برده تا برخسار — که شد برقی سر خور قهقهه زن

قطعه
۳۱۱
دیدی سلوک اهل زمان بعد ازین علی — حرف ثنا کس بزبان آشنا مکن
جان ده بجانه ات اگرت نام نمی‌هند — د دنان و لیک از نزد دنان جا مکن

قطعه
۳۱۲
چشم تو عین عنایت است و هم عین عذاب — لام ظلمات است از لف و چشمهٔ حیوان دهن
شگفته الت تا بشارت است و هم تا عتاب — رای روایت ابرو دحیه بابل ذقن

قطعه
۳۱۳
شد قامت خمیدهٔ من عقدهٔ غمی — دارم بخود چو دیده نمی لا گریستن
حال حسین شنفتن و سنفتن در مراد — باید علی به مجلس مولا گریستن

قطعه
۳۱۴
خار صحرا از سرم بار عمامه در کشید — قاتلا لله بار سر زده شتم دوکن
تا نهم سر بر زد و کف پیش صنم غرفه کنان — کاین ثمر از نخل خوشتن منظور کن

لـه امید داشته شده ۱۲ از غیاث ـعه قربان و تصدق کرده شده ۱۲ غیاث
ـعه روزن دیوار یعنی دریچه ۱۲ از غیاث ـعه امید داشتن ۱۲ از لطائف
و منتخب ـعه بمعنی لب ۱۲ از غیاث

قطعه
۳۱۵
التماسم اگر قبول کنی — بعد ماهے شده است این سامان
لطف همبستری است بر ما می — شب مه هست ای مه تابان

قطعه
۳۱۶
یا بیا تا کنم بعیش حیات — یا میا تا روم بسوی جنان
رنجه ای بیوفا که شوق لقات — باز دارد ز وصلت حوران

رباعی
۳۱۷
تو ای ایجان بحسن امروز افزون — بود لیلی برخسار تو مجنون
چنان گریم ز دریاد تو ای ماه — شود داماں مانند جیحون

قطعه
۳۱۸
آنچه در روز غم سینه سید هر لطفی مرا — گه ندیده ام علی هیچ نعمات جهان
تا خبر ما را بریده اند زان به میشود — ای صبا از بوی زلف یار زنشگی برفشان

قطعه
۳۱۹
در طپیدن برق از من فیض یافت — گرد ره آموخت از من خاستن
زرد روی زر گرفت از من علی — مشق از من کرده در کاستن

قطعه
۳۲۰
ظلمت شب یا مدام یا دل تنگ لئیم — کاکلت یا روز من یا عنبر سارا این
طالعم یا هیچ سر د حسن قامت سمک — طالعت یا دین من یا شهپر عنقا این

ردیف الواو

قطعه
۳۲۱
بسته نقاب بر رخ حسین نموده — از چشم زخم نرگس هیچ هنر کرده گلو
مه بود بخت بلبل افسوس و دریغا — یک جلوه کا هم ندیده حیف دیده رنگو

قطعه
۳۲۲
سلیم الطبع یارب اینچنین دلگیر کی شد — ترحم میکنی بیدار گاه در خشم او

نقاب افگنده و بر رخ میکند سیر چمن گلرو — خجالتها بزد دارد گل نرگس ز چشم او

قطعه
۳۲۳
سبزه خط نام کرده اند عشاق ای صنم — عکس موی از زلف تست رخسار تو
سام دام آن کو کرده در مزه بر انقه — تلخی دشنام از لبهای شکر بار تو

قطعه
۳۲۴
دیده تشبیهی دهم در نور با خورشید و — زماه چار ده شب شود روشن چراغ او
پی سیر چمن زین رو برخ بسته نقاب آید — ندارد از نزاکت تاب بوی گل دماغ او

قطعه
۳۲۵
کرده ویرانه را آباد بعد از مدتی — کلبه ام شد جنتی با جلوهٔ رخسار تو
تا بدانم نیست ایجان جا ز سوز مسکنم — شد همه تن چشم خانه از پی دیدار تو

قطعه
۳۲۶
ببین تنهائی ما را که غیر سایه ام یارا — رفیقم نیست در صحرا بجز انس و حشیان او
ولیکن میرود آنهم ز پیشم در شب مظلم — ز شامم تا سحرگاهم نمی یابم نشان او

قطعه
۳۲۷
مرحبا اهلاً و سهلاً قاصدا — دلبرم داده نشان خود بتو
گفته با من سلام دلربا — میکنم تسلیم جان خود بتو

قطعه
۳۲۸
دشمنی با چرخ هم پیدا نمود اکنون دلم — کاش بیمارم نکردی دیدهٔ بیمار او
شد ز تقسیم آفتاب آسمان شام — می کشد درد از فرقم سایهٔ دیوار او

رباعی
۳۲۹
دلم تنگ است ایجانا ز مثل دهان تو — خطا کردم غلط گفتم ندارم چون میان تو
کجا قاصد فرستم یار دوم خود بیاز کسی — چو مرگ خویشتن نمی یابم نشان تو

لـه تاریک ۱۲ از منتخب و شرح نصاب
ـعه دستور عرب است که چون کسے از راه دور بیاید این کلمات را
بر زبان جاری کنند اهلاً یعنی آمدی تو سهلاً یعنی سیر کردی تو از غیاث

رباعی
۳۳۰
کوهها را موم سازد نرمی گفتار او — شعله ها بر برق ریزد گرمی رفتار او
در غم ابروی جانان شد هلال گرد — زرد رو خورشید شد از سرخی رخسار او

قطعه
۳۳۱
هیچکس مثل خوش گفتار گیرد مفت هم — سرد شد بازار از گرمی بازار او
باد شل دستی که خم در گردن آن مه نشد — کور چشمی که با نور است دیدار او

قطعه
۳۳۲
گرد در پهلوی ما عشاق درا یا بال — فتنه برپا نمود خوبی رفتار او
لذتی بخشید امروزم که در عالم نبود — تلخی دشنام با شیرینی گفتار او

قطعه
۳۳۳
از دهان مست دو عالمی مشتاق دید — نقد جان در کف جهانی در پی بوسه او
خود فروشی یوسف کنعان بین در سودا نمود — تا کجا رونق گرفته گرمی بازار او

قطعه
۳۳۴
لخت دلم برآورد از چشم پیچ زلفت — صید از حرم کشیده ای یار کمند تو
بسته علی است را تا تل آشنا انشان — دیدی کجا رسانید اقبال بلند تو

قطعه
۳۳۵
از بهر دفع چشم بد ای ماه آسمان — گردند نجم سوخته ام را سپند تو
از فکر آب و دانه خود بی تردد م — آزادگی نصیب مرا شده بند تو

قطعه
۳۳۶
ای شهسوار حسن فلک را ست هلال — نعل شکسته سم پای سمند تو
شد موج بحر حسن تو زنجیر پا حسن — آزاد گشته هر که در آمد به بند تو

قطعه
۳۳۷
گفتار چو شعلهای آتش بر سوز — رخسار چو گل برگ و شبنم خوی
از معجزهٔ غصهٔ جانان عجب است — او در غضب و نشان رحمت رو

رباعی

۳۳۸
کار خنجر میکند آن ابروی خمدار او — کشته را جان میدهد آن دیده بیمار او
باعث کم گفتگوی او رفهمیدم علی — بسته لب بسیار زد آن شیرینی گفتار او

قطعه

۳۳۹
یاره از برق یا آتشکده یا گلخنی — آه به دان یا سینه ام یا جان کز آتش ان تو
ماه اردی یا صبا یا نوبهار دائمی — ماه دی یا فصل گل آهو یا دامان تو

قطعه

۳۴۰
داغ من یا یوم هجرت یا کف دست لئیم — صبح غم یا کاکلت یا شام مهجوران تو
طبع من یا لیل وصلت یا کف دست کریم — شام مهر و یا رخت یا صبح مقتولان تو

قطعه

۳۴۱
گر کنی قصد سوی کلبه احزان ما — بر سر چشم نهم دلبر ما گام تو
نسبتی نیست با عجاز تو روح الله را — مرده صد ساله کشود زنده بدشنام تو

ردیف الهاء

قطعه

۳۴۲
نیست این سبزه خطت جانان — میکنم کشف راز پوشیده
حسن زیبای تو ز لعل لبت — بر سر سبزه باده نوشیده

قطعه

۳۴۳
نوشتم وصف زلف یار شمع روشنم گل شد — بتاریکی قلمدان نیز غائب از نظر گشته
بناچاری نمودم فکر وصف روی با آتش — همان روشن به چشم بود بس شمع سحر گشته

قطعه

۳۴۴
دوستان در روز روشن هم اگر — بر طرازم وصف آن زلف سیاه
آنچنان تاریک گردد خانه ام — حاجت مشعل بود بی اشتباه

رباعی

۳۴۵
چشمش تیر نیم جان کرده — خلقتی در نهان عیان کرده
لطف تو حیات داد مرا — جمع ضدین در جهان کرده

رباعی

۳۴۶
با آرزوی آن لب لعل انگبین مخواه — با خواهش دو زلف سیه مشک چین مخواه
روزی غبار راه سوار شوی علی — اشهب از این سپهر و ز خورشید زین مخواه

قطعه

۳۴۷
رنگ بدن ز جامه تن زیب گلبدن — باشد عیان چو صورت مرئی ز آئینه
الا تنش ندیده چه جان در تنش کسی — ظاهر نگشته صورت قلعی ز آئینه

قطعه

۳۴۸
پیش از مرگ خویش خاک شدم — انکساری مرا ز جان برده
گرد بادی گذشت بر جایم — خاکساری بر آسمان برده

قطعه

۳۴۹
شکستگی دلم در خط شکسته نوشته — اگر ز حال درون بود خامه ام آگاه
براه مرد بریدم چه سازم از تقدیر — هزار حیف نشد او ز نامه ام آگاه

قطعه

۳۵۰
کجا بالای یار جان ستانم — کجا سرو چمن استغفر الله
کجا گیسوی جان بخش دلارام — کجا مشک ختن استغفر الله

قطعه

۳۵۱
در خیال در دندان تو اقلیم حسن — از رشک مژگان تو هم سلک لالی بسته
نوبت کیست درین ماه علی می گیرم — بر میان باز فلک تیغ هلالی بسته

قطعه

۳۵۲
ابرو و چشم و دهان و بینی و گوش و ذقن — دلبر است او همه دارد قمر لاریب فیه
هر لب شیرین نیست میگوید که خال آن چنان — مهر کرده اندر تنگ شکر لاریب فیه

رباعی

۳۵۳
مرا خیال ثنای ابوتراب شده — بنای قصر بخت بی تواب شده
به یمن وصف رخ روشن علی ولی — چراغ خانه من صبح آفتاب شده

له منقول اسم مفعول است بمعنی آورده شده ۱۲ غیاث

ردیف الیاء تحتانی

قطعه

۳۵۴
غریب بدنصیبم و مسکین غم آگینم — پریشان خاطرت دد چه حالم ز من پرسی
ولیکن التجا دارم که گر افتد گذر انجا — ز من اینک مزاج جمله مرغان چمن پرسی

قطعه

۳۵۵
چه حاصل است بجز غم که میخوری بر غم — بی حصول سرور زمانه رنج کنی
نظر بفقر نبی کن علی برای خدا — چه زندگی است که صرف فکر گنج کنی

قطعه

۳۵۶
خلاف واقعه نفع نمیدهد زنهار — پسند نیست اگر بر عیوب غنج کنی
قدم بزن بره خیر و دم مزن ز آبای — درم بدست نیاید چو ذکر گنج کنی

قطعه

۳۵۷
نبودی گر امید وصل جانان — فراق او مرا لاریب کشتی
ندانستی اگر نیکو هنر دوست — علی را دشمن بدعیب کشتی

قطعه

۳۵۸
دانه گندم بدر کرده است آدم را ز خلد — بیشتر پیران قد طفلی خوند ام این را علی
گندمی خسار جانان سبقتی برده بر آن — جان او را دشمن دون در دار تنها علی

قطعه

۳۵۹
گردیده بد برم آنقدر این دور فلک — غیر تن نیست بنای من جا خالی
حکم هیچ عجب نیست علی میترسم — خاک قبرم نکند گر تن جا خالی

قطعه

۳۶۰
یای معکوس است لام منی عین چشم — ز ابرو زیب داد نامه حسن ترا نام علی
دست قدرت حیف معکوسم بدین طغرا نوشت — آه ز نوحه نشد این زیب کام علی

له بافتح حرکت چشم و ابرو ۱۲ برهان

قطعه

۳۶۱
ای صاحب تاج قاب قوسین — وی واقف رازهای باری
غلمان جنان ترا غلام اند — حوران جنان ترا جواری

رباعی

۳۶۲
تو و جمع ز یاران شماری — من و تنهائی و امید داری
تو صد ناز بر یک خلق عالم — من و در رهگذارت خاکساری

قطعه

۳۶۳
باد قاصد دائما زیر فلک راحت ترا — نامه آوردی بر هی گر خط ز ارام علی
انچه می بینی ز حالاتم بگو بیش صنم — تا قیامت هم بناشد ختم ارقام علی

قطعه

۳۶۴
ز حیرت خشک شد اشکم بهجر آئینه رو دم — اگر چه بر چشم من بود دریای عمانی
ندانی گر مرا صادق درین ملم تو ای معشوق — برین دعوی بیارم از حباب بحر برهانی

قطعه

۳۶۵
کان ملاحتم تو عیادت نکرده — بر خاک آبروی تو قیبان بر بختی
بدر رو باندما آل نگار دلم کرباز — از خنده صد هزار نمکدان بر بختی

قطعه

۳۶۶
گو به گلشن سر آورد صدها نخل سحر — دیده نرگس ندیده مثل بالایت ولی
گرچه گردیده نظرانداز بلبل گل نظر — در نخورده با چنین رخسار زیبایت ولی

قطعه

۳۶۷
ای نسیم سحری باد تو دائم آباد — باد در کنج قفس از گل و ریحان دادی
سرمه ای یار کشیدی تو بچشم سیلوان — یا که شمشیر بدست سیستان دادی

قطعه

۳۶۸
گم شده دل بشب تیره زلف — آفتاب رخ جانان مددی
کاروان رفت و منم ناواقف — ای کجا خضر بیابان مددی

له گیزان ۱۲ از کشف

قطعه
۳۶۹
ساقی عطار باقی باقی عطار ساقی — باقی عطار ساقی ساقی عطار باقی
باقی عطار ساقی ساقی عطار باقی — ساقی عطار باقی باقی عطار ساقی

قطعه
۳۷۰
همچو عنقا ر بی نشان با نام — می پرم زیر چرخ از شادی
مرغ جانست نام ام اکنون — یا ر کرده است کا غذ بادی

قطعه
۳۷۱
کرده عطار باقی کرده عطار باقی — جانم فدای ساقی جانم فدای ساقی
جانم فدای ساقی جانم فدای ساقی — کرده عطار باقی کرده عطار باقی

قطعه
۳۷۲
شهرهٔ عشق که در شش جهت است — ای دل زار چه ششدر باشی
طلب باده کن از آب غدیر — گر تو در خواهش کوثر باشی

قطعه
۳۷۳
ز ناز خلق تو ای بی نیاز تنگ دلم — مرا ز ناز فروشان تو بی نیاز کنی
تا اندر جای تو باز آ ز در دل تنگم — برای خویش تو خود را آنجا آز کنی

قطعه
۳۷۴
بود لمحه مرا ساعت بود ساعت دو روز — بود روز مرا هفته بود هفته مرا ماه
بود ماهی مرا سالی بود سالی مرا قرنی — بود قرنی مرا عمری به هجر یار جانکاه

قطعه
۳۷۵
برق مثل آه دود مثل دود آن ابر سیاه — مثل ناله رعد مثل اشک باران اعلی
اینهمه امروز می بینیم از پیر فلک — وه چه خوش این مبتلا نوجوانان اعلی

قطعه
۳۷۶
سر چو جلاد برید ه طرف یار انداخت — رفته رفته قدمش قطع نمودیم علی
مرحبا ای دل یا صبر رسیدی بمراد — منزل عشق بسر قطع نمودیم علی

قطعه
۳۷۷
چشم تو بینی تو ابروی تو لبس علی — از دل و جان دادودست لبس علی
چشم تو بینی تو ابروی تو لبس علی — از دل و جان خود او ست لبس علی

قطعه
۳۷۸
از دل و جان خود دو ست لبس علی — چشم تو بینی تو ابروی تو لبس علی
از دل و جان خود او ست لبس علی — چشم تو بینی تو ابروی تو لبس علی

رباعی
۳۷۹
منم غیرت عرفی و ظهیری — منم رشک خاقانی و انوری
اگر ساوجی زنده بودی کنون — در اکرد می در سخن رهبری

ایضاً
۳۸۰
منم غیرت عرشی و رودکی — منم رشک فردوسی عنصری
اگر فاریابی بدی در جهان — ز من اخذ کردی سخن پروری

ایضاً
۳۸۱
داد اشب صفت شاه خراسان گردی — شاد باشی که چه خوش کار نمایان کردی
قطعه من سند قطعهٔ فردوس بود — ای زبان گرد تو گردم که چه احسان کردی

قطعه
۳۸۲
گر نداری سگ حب علی بر نقد دل — کی خریداری فردوس برین خواهی کنی
غیر از این هم نباشد دگر رایج به خلد — جمع کن تا در قیامت خرج این آنجا کنی

تمام شد

ا؎ ساطع ذرخش چرمین و پوستی گرد رویشان برسان بنده از لطائف

مخمس غزل قدسی (۱)

۱
رحم یا قابض الارواح و برین همه شیء — با همه شوق زیارت سان پیش نبی
خوانم این بیت بصد جوش بزبان عربی — مرحبا سید مکی مدنی العربی
دل و جان باد فدایت چه عجب خوش لقبی

۲
ماه و خورشید برین بام فلک می بینم — اکثری را ز حسینان زمانه دیدم
لکن ای بادشه حسن فدای تو شوم — من بیدل بجمال تو عجب حیرانم
الله الله چه جمال است بدین بوالعجبی

۳
باعث خلق همه خلق توئی بابرکات — می برد بهره ز فیض و کرمت مخلوقات
خضر باشد که سکندر بود ای بحر نجات — با همه تشنه دهانیم توئی آبحیات
لطف فرما که ز حد میگذرد تشنه لبی

۴
میکشد دامن دل شوق طلب سوی حجاز — یا الهی تو کنی زود مرا هم ممتاز
خوانم این بیت بمدح شه اقلیم ناز — بر در فیض تو استاده بصد عجز و نیاز
رومی و طوسی و هندی یمنی و حلبی

۵
من بفکر خودم ای شاه دو عالم ششدر — نیست ملجای مرا غیر در خیر بشر
از پی حیدر و زهرا و شبیر و شبر — چشم رحمت بکشا سوی من انداز نظر
ای قریشی لقبی هاشمی و مطلبی

۶
منکه از گبر و نصارائی و یهودی بترم — همچو مومن لبسگان صفت خصائل دیدم
با وجود این بسگ غیر نما ناگشتم — نسبت خود بسگت کردم و بس منفعلم
زانکه نسبت بسگ کوی تو شد بی ادبی

۷
مژدهٔ خلق عظیمت بجهان دید ورد — یا محمد چمن ورد نمود طیور
بعد تسلیم ز من عرض صبا پیش حضور — ذات پاک تو درین ملک عرب کرد ظهور
زان سبب آمده قرآن بزبان عربی

۸
مشت خاکی چه بود روبروی نور خدا — مهر رخشنده کجا ذره بی قدر کجا
سنگریزه نبود همسر گوهر حاشا — نسبتی نیست بذات تو بنی آدم را
برتر از عالم و آدم تو چه عالی نسبی

۹
در ازل دست قضا و قدر ای کرامت سرشت — قاب قوسین او ادنی بجبین تو نوشت
بعد گلگشت چمنهای همه هشت بهشت — شب معراج عروج تو ز افلاک گذشت
بمقامیکه رسیدی نرسد هیچ نبی

ا؎ شبیه و نظیر ۱۲ از رشیدی و برهان

۲؎ انفح باد پس شیب یعنی بادی که از مغرب بطرف مشرق وزد خلاف صبا و اد نجمت صبا را قبول گویند ۱۲ از منتخب۔

۱۰
ای گل باغ دو عالم سهی قد گل اندام — در چمنها جوبان قمری و بلبل صبح و شام
همه جا رطب لسانند ازین نغمه تمام — نخل لستان مدینه ز تو سرسبز مدام
زان شده شهرهٔ آفاق بشیرین رطبی

۱۱
خود گناهیم شها شنعت افعال مپرس — سستی فعل ببین سخنی اقوال مپرس
بدی حال ببین زشتی[۱] اشغال مپرس — عاصیانیم ز ما نیکی اعمال مپرس
سوی من روی شفاعت بکن از بی سببی

۱۲
التجا سوی تو آورده شها این فدوی — رحم بر حال علی سرور از مهر نبی
شرم من سست قدم زین بیکاری — سیدی انت حبیبی و طبیب قلبی
آمده سوی تو قدسی پی درمان طلبی

۱۳
کاش روزیکه من از راه زیارت طلبی — میرسیدم بدر روضهٔ پرنور نبی
گفتمی قدسی پاکیزه صفت در طربی — مرحبا سید مکی مدنی العربی
دل و جان باد فدایت چه عجب خوش لقبی

۱۴
کاش روزیکه من با غم بیچاره هم — زائر روضهٔ پرنور نبی میگشتم
بعد از خواب چو قدسی بطرب میگفتم — من بیدل بجمال تو عجب حیرانم
الله الله چه جمال است بدین بوالعجبی

۱۵
کاش روزیکه با قبال خدا داد اثر — میرسیدم بدر روضهٔ پاک سرور
گفتمی از پی زهرا و برای حیدر — چشم رحمت بگشا سوی من انداز نظر
ای قریشی لقبی هاشمی و مطلبی

۱۶
کاش روزیکه در آن روضهٔ پرنور حضور — همچو قدسی به ثنا خواندمی از دور
ای دیدار مزارت بنظر آید نور — ذات پاک تو درین ملک عرب کرد ظهور
زان سبب آمده قرآن بزبان عربی

۱۷
کاش روزیکه بفردوس ز راه رویا — خواندمی پیش نبی بیت چو قدسی شها
ای ز تو خلق شده جن و بشر ارض و سما — نسبتی نیست بذات تو بنی آدم را
برتر از عالم و آدم تو چه عالی نسبی

۱۸
کاش روزیکه چو قدسی بدر رشک بهشت — یعنی آن روضهٔ پرنور رسیدید خشت
بعد تسلیم همی گفتمی ای پاک سرشت — شب معراج عروج تو ز افلاک گذشت
بمقامیکه رسیدی نرسد هیچ نبی

۱۹
کاش روزیکه چو قدسی جمشید فر جام — رفتمی از در رویا بدر دار السلام
خواندمی بیت بمدح و شدمی شیرین کلام — نخل لستان مدینه ز تو سرسبز مدام
زان شده شهرهٔ آفاق بشیرین رطبی

۲۰
کاش روزیکه در آن روضه خوب احیا — همچو قدسی ثنا گفتمی ای باب حیات
کن دیدار جمالت همه سیراب نبات — ما همه تشنه دهانیم تویی آب حیات
لطف فرما که ز حد میگذرد تشنه لبی

۲۱
کاش روزیکه بدی خیمه در جنت باز — همچو قدسی به ثنا گفتمی ای شاه حجاز
تو بدین ناز و نعم گرد ضریح ممتاز — بر در فیض تو استاده بصد عجز و نیاز
هندی و رومی و حبشی یمنی و حلبی

۲۲
کاش روزیکه چو قدسی ز رحال سیر — گفتمی بر در آن روضه اقبال سیر
صورت فعل ببین ماده قال سیر — عاصیانیم ز ما نیکی اعمال مپرس
سوی من روی شفاعت بکن از بی سببی

۲۳
کاش روزیکه علی نیز ساقی قدسی — عرض کردی بجنان پیش نبی ز دلی
لیک مضمون همین بدی خوابی — سیدی انت حبیبی و طبیب قلبی
آمده سوی تو قدسی پی درمان طلبی

۲۴
یا العلاه علی باب جانی و نبی — قلت انذیر بنفسی و بامی و ابی
تاشدة تحمدة بعد سلام ادبی — مرحبا سید مکی مدنی العربی
دل و جان باد فدایت چه عجب خوش لقبی

۲۵
ملک فلک الافلاک ام ابن آدم — قمر ملة ام یوسف کنعان حرم
قمر اليثرب ام شمس تمام العالم — من بیدل بجمال تو عجب حیرانم
الله الله چه جمال است بدین بوالعجبی

۱؎ زشتی و بدی ۱۲ از بحر الجواهر

۲۶
یا مسیح العرب انی مریض مضطر — مرضی مغلبی انت دفاع الضرر
للعلی الاعلی ام لعلی حیدر — چشم رحمت بگشا سوی من انداز نظر
ای قریشی لقبی هاشمی و مطلبی

۲۷
ان قلب لحطام الدنیا یا اکرم — کلبك كلبك يا سيد ولد آدم
بیننا نسبة ارض لسماء العالم — نسبت خود بسگت کردم و بس منفعلم
زانکه نسبت بسگ کوی تو شد بی ادبی

۲۸
انك تعلم اصوات وحوش و طیور — فلما کنت بانواع لسان مجبور
لكن ای سید نا نور سموات غیور — ذات پاک تو درین ملک عرب کرد ظهور
زان سبب آمده قرآن بزبان عربی

۲۹
انك عز بنی آدم فخر حوا — انك بدر دجی شمس ضحی نور
انك باعثنا صاحب لولاك لما — نسبتی نیست بذات تو بنی آدم را
برتر از عالم و آدم تو چه عالی نسبی

۳۰
کنهك سيد عن قدرة ادراك گذشت — ان جبريل لفي طرة ملائك گذشت
لكن عن سدرة المنتهى اماذاك گذشت — شب معراج عروج تو ز افلاک گذشت
بمقامیکه رسیدی نرسد هیچ نبی

۳۱
یا امیر العرب انك في دار السلام — ههنا فیضك في الفعل كما ماء غمام
تشهد الشعر على ذلك مني كلام — نخل لستان مدینه ز تو سرسبز مدام
زان شده شهرهٔ آفاق بشیرین رطبی

۳۲
ای علی مدحك ما دام من الله صلوة — انا في هجرك تبرا من طول حيات
غير ذا الشعر هنا ليس لنا تعقيبات — ما همه تشنه لبانیم تویی آب حیات
لطف فرما که ز حد میگذرد تشنه لبی

۳۳
تاجك نصرته انك سلطان حجاز — عرشك كرسيه ملكك موسع اعزاز
حكمك حكمته نوجك عد الاعجاز — بر در فیض تو استاده بصد عجز و نیاز
هندی و رومی و حبشی یمنی و حلبی

۳۴
ما اشتغلناه من السوء في الافعال مپرس — ما فعلناه من السوء في الافعال مپرس
اغمض العين هنا عنوة الاحوال مپرس — عاصیانیم ز ما نیکی اعمال مپرس
سوی من روی شفاعت بکن از بی سببی

۳۵
انی فی الضیق من الرزق فحلی الهم — ادع لی سیدی من ربك دفع الغم
اعط للداع دواء العلی العلم — سیدی انت حبیبی و طبیب قلبی
آمده سوی تو قدسی پی درمان طلبی

۳۶
یا العلاه انا اضعف حین طلبی — تا رسم بر در آن روضهٔ پرنور نبی
خوانم این شعر بمدحت بکمال ادبی — مرحبا سید مکی مدنی العربی
دل و جان باد فدایت که عجب خوش لقبی

۳۷
یوسف ام مدنی یا قمر فی العالم — آفتابی بزمین یا چه ثنایت گویم
نور خلاق جهان یا که شهنشاه امم — من بیدل بجمال تو عجب حیرانم
الله الله چه جمال است بدین بوالعجبی

۳۸
انی فی هجرك من طول حیاتی مضطر — گر بمیرم بزیم هست رجا تا که مگر
بکنم عرض بدیداری روی انور — چشم رحمت بگشا سوی من انداز نظر
ای قریشی لقبی هاشمی و مطلبی

۳۹
عفوك عفوك يا سيدي ارحم ارحم — چون نه در گردن خود حلقه شرم اندازم
من کجا کلب و صیدت تقابل دارم — نسبت خود بسگت کردم و بس منفعلم
زانکه نسبت بسگ کوی تو شد بی ادبی

۴۰
ای من الله مدیح لك في اهل زبور — بعد توریت پس انجیل بشانت مذکور
عالم کل لسان بود چنان شد مذکور — ذات پاک تو درین ملک عرب کرد ظهور
زان سبب آمده قرآن بزبان عربی

۴۱
انك نور الهی قمر برج علا — ما همه مشت غباری بزمین زیر سما
رو برویت چه حقیقت من بیچاره را — نسبتی نیست بذات تو بنی آدم را
برتر عالم و آدم تو چه عالی نسبی

وقتی فضیلک عن هذا و عن ذلک گذشت | نی نی گفتم غلط این ز سر ادراک گذشت
گرد چون طالع من بجو ته خاک گذشت | شب معراج عروج تو ز افلاک گذشت
بمقامیکه رسیدی نرسد هیچ نبی

انک مالک محمود سته ملک اعزاز | با تو محتاج همه ها چه گدا چه ممتاز
کن طلب بنده بیچاره را ای بنده نواز | بر در فیض تو استاده بصد عجز و نیاز
هندی و رومی و حبشی یمنی و حلبی

انک فی نعلیتین انا فی الاقدام | تو که نزدیک تری با حق خلاق انام
کن دعا بهر من خسته شه شیر نکام | نخل بستان مدینه ز تو سرسبز مدام
زان شده شهره آفاق بشیرین لبی

ما اتبعنا به ابلیس من افعال سیر | چشم پوشی بکن صورت اشتغال سیر
رحم کن بر من بیچاره احوال سیر | عاصیانیم ز مانیکی اعمال سیر
سوی من روی شفاعت بکن از بی سببی

ای من العبد علی السید ما دام صلوة | نیست در دیده سیاهی سپیدی هیهات
میکنم قطع شب و روز بفکرت بالذات | ما همه تشنه لبانیم تویی آب حیات
لطف فرما که ز حد میگذرد تشنه لبی

ایها السید ادع لعلی لعلی | تا شود مخلصی فدوی تو زین تنگی
از تهیدستی دنیا شدم از بس عاری | سیدی انت حبیبی و طبیبی قلبی
آمده سوی تو قدسی پی درمان طلبی

مخمس غزل حافظ (۲)

یکی را سنگ ره در کوی دلبرها | دگر افتاده دور از جاده مقصود منزلها
من از صد طوق یک گردن بپا پیچان سلاسلها | الا یا ایها الساقی ادر کأسا و ناولها
که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکلها

یکی با ذوق مستیها ز صد جام برین هر دم | دگر را در سر سودا بود سر در جنون هر دم
کسی در فکر دیدارش بریزد اشک خون هر دم | مرا در منزل جانان چه جای عیش چون هر دم
جرس فریاد میدارد که بربندید محملها

ز سایه پیر یاد جبین مسرد بهی سایه | قیامت دست جهان از خوف تا بر می آید
مدیح چشم فتانش ز نرگس هم نمی آید | ببوی نافه کاخر صبا زان طره بگشاید
ز تاب جعد مشکینش چه خون افتاده در دلها

یکی را عیش بد نیا یار خویشتن حاصل | دگر را چون گریبان دست خود در گردن قاتل
من بیدست و پا افتاده ام در بحر غم بیدل | شب تاریک و بیم موج و گردابی چنین هائل
کجا دانند حال ما سبکباران ساحلها

یکی گرد در تلاش او بطرف کعبه می پوید | دگر بی محنت سعی دویدن بر می جوید
کسی اندر خیال روی گلزار و چمن پوید | بمی سجاده رنگین کن گرت پیر مغان گوید
که سالک بیخبر نبود ز راه و رسم منزلها

یکی بر خاک کوی دلبر افتاده دید آخر | دگر بر وقت جوش گریه ام بر سر رسید آخر
کسی را گر بیابانم کشم دامن دریده آخر | همه کارم ز خود کامی بدنامی کشید آخر
نهان کی ماند آن رازی کزو سازند محفلها

سواری گر نظر آید بپیشین به حافظ | پیاده گر بمنی همره آن نیز رو حافظ
علی آسا همه خون دل خود ساز خورد حافظ | حضوری گر همی خواهی از و غایب مشو حافظ
متی ما تلق من تهوی دع الدنیا و اهملها

تمام شد

بسم اللہ الرحمن الرحیم

قصائد

(۱) در حال خود میگوید

خوش کنم باشد اگر هفتاد دوزخ جای من
بر نتابد هوش اسرافیل هاهای من
نیست ایوا رعشهٔ پیری بدست و پای من
گر نیفتادی زمین بر روی خود دریای من
باشد از خار و خس غم مسند دیبای من
عقل افلاطون بود مغز سر سودای من
خاکسارم چون زمین چرخ است زیر پای من
هم ز افزایش زیان باشد مرا ایوای من
بلکه میگردد زوال از کمال ایوای من
گر بنالم حسب حال خویشتن ایوای من
ور بگریم حسب حال خویشتن ایوای من
بر خلافم اینچنان افتاد بخت ایوای من
نیست بر سر سایه جز بخت سیه ایوای من
بیشمارم شد چرا روز شمار ایوای من

زینکه باشد ساعت امروز من فردای من
روز رستاخیز گم شد در شب یلدای من
میگریزد بلکه از من هر یکی اعضای من
آسمان را غرق کردی چشم طوفان زای من
هر بلا کز آسمان آید ببوسد پای من
بوسه گیرد خطهٔ یونان ز نقش پای من
آفرین صد آفرین اهمت والای من
در بلا چون الف افزون شده بالای من
نیست جز نقصان چو ماه چارده سودای من
درنگنجد در زمین و آسمان غوغای من
چرخ گردد چون حباب بر سر دریای من
صید ماهی جز سمندر نیست در دریای من
همچو دشت حشر نخلی نیست در صحرای من
صد قیامت بر آید هر یکی فردای من

بجای خون باشد بچشم درد در اعضای من
بهر مینایم نباشد جز شفق صهبای من
گرچه شد بریان دلم بر گریهٔ موسای من
آتشم در سینه چون زد شعله شد سینای من
غرقه در یک قطره شد فرعون عصیانهای من
وای کاین موج سرشک چشم مجنون زای من
بیش از دودی نباشد ابر بر دریای من
کم نه از خورشید باشد ذره در صحرای من
میخورد امروز خونم را غم فردای من
نه فلک یک زینه باشد بسکه زیر پای من
صید جز عنقا نگیرد همت والای من
لامکان را هم کند طی همت والای من

وای من ایوای من صد وای من ایوای من
بهر صهبایم نباشد جز فلک مینای من
خوش کنم کاین گر برد هیبت این سلوای من
شد کف خالی ز درهم صورت بیضای من
رود نیلی گر دمید از گریهٔ موسای من
وا اگر از درد شب چون شمع سرتاپای من
موی آتش دیده باشد برق در صحرای من
آسمان بیش از حبابی نیست در دریای من
بسکه کرده خشک داغ ماتم اعضای من
نیست بر روی زمین جز من کسی همتای من
نسر طائر[۱] تا نسازد طعمه از اعضای من
بر فراز عرش اعظم گر نلغزد پای من

۱ـ شکلے است بر فلک بصورت کرگسے کہ پران باشد بجانب شمال از منطقة البروج و آنرا عقاب نیز گویند ۱۲ از غیاث

گرم رو پیدا نشد جز من کسی همتای من
غیرت گرمای غیر آید بس سراپای من
بی جهت پیر فلک دارد سر ایذای من
بعد مردن هم بود صد لاله در لبهای من
غم ندارم گر شود قعر جهنم جای من
خوش کنم بهتر ز دنیا گر بود عقبای من
مژده ایدل که نگردد قعر دوزخ جای من
ور پی اغیار پیدا گردد آتش باشد ضرر
زین قدر ازهیا که دارد آتشم امید نیست
در غلط باشد گمانم این چنین یا شد یقین
فارغم از هیچ دوزخ زانکه باید در شمار
هر چه بادا باد اکنون میتوسم حال خود
بی رفیقی نیست کس جز من بزیر آسمان
سرد مهری جهانم سوخت جان یا زند
هفت دوزخ اخگری پنهان بود در مجمرم
هفت دوزخ چیست هفتاد صد پیدا کند
زیر راهم آفتاب حشر باشد ذره
من زمین سان با همه تن خاکسارم
قدر مردانه کسی کو را دماغی داده اند
در نگاه همت من زر بقدر ذره نیست
ابن سینا را مبادا در سینه زیر خاک
حکمت یونان بجا مانده دیر لب مرا
سیل گردد همچو باران خون دل اخگر عرق

موی آتش دیده گردد جاده زیر پای من
چون چنار آتش نهان گردد در اعضای من
ششدرم در شش جهت ایوای من ایوای من
با لب گورم بدل گردد لب گویای من
رشک فردوس کند طبع سخن پیرای من
غم ندارم گر ز عقبی شد بتر دنیای من
گم شده روز قیامت در شب یلدای من
میدهد این مژده را روشن دل دانای من
بعد فردا قیامت هم بود فردای من
گر نباشد این یقینم بر غلط ایوای من
تا ابد در حیز تعداد عصیانهای من
آنچه آمد بر سرم از بخت آفت زای من
مرغ مجنون[۱] را بود همسر دل دانای من
مرده از آفتاب حشر دیگر جای من
سرد مهری زمانه سوخت تا پای من
اخگر مرده بود در مجمر سر پای من
صحن رستاخیز باشد گوشهٔ صحرای من
گرچه گردون از فنا سر کند در پای من
زانکه باشد همچو بوی گل نهان پیدای من
نسخهٔ گوگرد احمر هست نقش پای من
کس نگیرد حکمت یونان بنان ایوای من
بر جگر داغ کمانی همچو بدر ایوای من
میکند نقص مرا برق تپان پیدای من

۱ـ مرغیکه در موی سر مجنون آشیانه کرده بود ۱۲ از غیاث
۲ـ بادکش، دباو زن ۱۲ از منتخب و بهار عجم۔

اینچنان سوز جگر دارم که میداند دلم
روز من باشد کفن از بهر بخت مرده ام
روز من آئینهٔ روی غم عالم بود
بر لبی آید بجز یارب ز لب لفظ دگر
هفت قلزم بیش یک قطره نباشد زیر پا
حرص جنبی ندارم گر فشارم در جهان
صد جهان غم پرورش یابد ز خون دلم
سرنوشت با مرا چه روز بانه دوخته
در نباشد غیر رنگ زرد روی در کفم
حلقهٔ ماتم بود بزم ترانه نالها
روز و شب گردد سحر پیدا اگر نگاه شام
اینچنان بیقدر گردیدم ز جور آسمان
وای بر افتادنها که پیش آید مرا
جای هم میدهد آتش مرا گردون دون
بخت من باشد سیه چون داغ دو چارده
هر یکی از شب تیره باشد مرا صد روز دوش
خون دل از راه دیده رفته تا دیده رسید
حلقهٔ ماتم بود آفاق گردد ز نم چشم
همچو عین و میم غم بادلم باشد بهم
میرسم هر جا که با جوش جنون سر زمین
وا اگر گون بختم پنهان زیر چرخ کج نهاد
نه فلک را یک حباب آید شمار خیال
دامن گلزار را پر میکند از گل زمین
زان سرا که با صد آرزویش سر کنم

جا خون آتش بر آید گر زنی رگهای من
سرمه باشد چشم غول کور را شبهای من
سرمهٔ چشم سیه بختی بود شبهای من
بای بای یارب گو یا یارب بود لبهای من
آید چه بر سر استسقای من
کم ز یک جرعه بود در جام استسقای من
بو لب تا نم میسر نیست جز لبهای من
کاین خم قد حلقهٔ جولان بود بر پای من
هی نباشد غیر لفظ سیم در سیمای من
شمع آه دل بود خون جگر صهبای من
پیر گردون راست سودا در سر ایذای من
نیست هی هی بر زمین جز قبر خالی جای من
گشته نادان تر ز نادان تر دل دانای من
باشد از نسل سمندر ماهی دریای من
گرچه روشن تر بود از مهر روشن رای من
میخورد امروز خون من غم فردای من
سنگ غم زد پیر گردون بر سر مینای من
گر حباب بر سر جا یفتد پای من
بهر سودا شد سر من بهر سر سودای من
بر سرش داغ جنون باشد ز نقش پای من
نیست اجز ذخیرهٔ سیه در بیدای من
گر برآسیر آئی بر سر دریای من
پر کند از گل زمین را نرگس شهلای من
کس نیاید بر سر من غیر خاک پای من

۱ـ بیابان و دشت ۱۲ از کنز۔

ریزه‌ها یم گرم‌تر باشد ز تاب آفتاب / تیره‌تر از داغ ماه چارده شبهای من
شعلهٔ نار جهنم نوک خاری پیش نیست / آفتاب حشر باشد ذره در صحرای من
در تلاش سایه چون طائر درختان می‌پرند / تاب خورشید است آب تاب رده صحرای من
یک ده صحرا و انجم بر فلک نتوان شمرد / لیک نتواند شمردن شمهٔ غمهای من
گر کنم اظهار حال سوز دل یک از هزار / هر دو عالم را بسوزد حرف آتش زای من
گرچه باشیم در میان خار زار غم لیک / در گلستان آرد مرا طبع سخن آرای من
شعر من از شعری خوش است و نثر من از نثره است / که عطارد را نباشد دست بر انشای من
نقطه‌ام باشد سویدای دل اهل سخن / حسن معنی را بود حسن عمل حسنای من
ابر نیسان نیست کارا نیست هر قطره گهر / ابر دُرافشان بود مجموعهٔ اجزای من
تا بسدره میکشد فکر بلندم هیچگاه / بر فلکها فخره دارد گفتهٔ غرای من
گوهر مضمون من آویزه باشد عرش را / بسکه اندر لامکان جاری بود دریای من
با چنین سحر البیانیها اعجاز اشتباه / سرخرو ناکرده گه بخت سیه بوای من
کس نگیرد شعر من با پارهٔ نان شعیر / با خزف پاره نیرزد لولوی لالای من
راست شد چون فلک پشتم دو تا زین بار غم / قدر خرمهره ندارد گوهر یکتای من
بخت من ایوا باشد چون دل دشمن سیاه / گرچه روشن‌تر بود از مهر رخشان رای من
منبه باشد روح رسطالیس اندر کلام / تیغ بران است بهر برهان سوفسطای من
حکمت لقمان بیک لقمه نگیرم بلکه مفت / مغز افلاطون گردد بود گر ره سودای من
لت نیم بر لات و عزی چه بحجز کنم / پردهٔ کعبه بود مغز دماغ رای من
خرقهٔ آلوده خود را زنم در سلسبیل / آتش دوزخ نگیرد تا ردا مینای من
در میان مردمان روشن‌ضمیرم همچو شمع / گرچه باشد در میان آب آتش جای من
کس نیاید بر سرم الا سرم امی ربه / شمع سان تا سوختند ابوار سرتا پای من

کس نپرسد آنکه دائم لیس از فرزند گر / بیکسی آید سر خاکم پی پرسای من
سوخته داغ دلم دل را چو ماه نیم ماه / گرچه لرزان است مهر و زرد از رای من
جای خنده گریه کرده هر که از تشنیم کند / گرچه گشته زعفرانی رنگ سرتا پای من
شعلهٔ آهم کند قعر جهنم چرخ را / جنتی سازد زمین را چشم خون پالای من
دیده یک کس ندید این عجائب بر فلک / لاله رویاند زمین را نرگس شهلای من
چون چنارم در میان گلشن دنیا اگر / جای خون نهان بود آتش درین اعضای من
بید مجنون سان ز نم ار چشم بر رود کسی / زیر پای خویش باشد فرق فرقدسای من
دانه ار دهی چشم برصید بجز شیر فلک / مرحبا صد مرحبا همت والای من
نوجوانم لیک چشم جز بالای نیست / باشدم هر شب غذا از خود بد آلوای من
بشکند بار گرانم چرخ را صد جا کمر / راه کوهستان بود هر موی غم پالای من
چون نگردد دانه بریان قید در دلم / همچو گلخن دود میخیزد ز نقش پای من
گر روم اندر خیال خویشتن از بهر سیر / صورت گلخن شود گلشن ز نقش پای من
احتیاج آتش و هیزم ندارد تا ابد / گر کسی گلخن کند از خاک نقش پای من
حال اهل نار هر دم بسکه دیگر گون شدی / گر جهنم داشتی آتش ز نقش پای من
پیر گردون دون پرستی را شعار خویش کرد / خوش نمی‌آید مرا جز مرگ غم فرسای من
عاقبت تیغ هلالی ساخت پیری قامتم / بر سر راه عدم پی کرد اینک پای من
خوش کنم در خاک خود باشد سرم گر زیر پا / بر سر گردون نمی‌خواهم که باشد پای من
بهره‌ها دادند از عشرت همه را از ازل / قطع تشریف بلا کردند بر بالای من
غیر را باشد هزاران خشت زر زیر زمین / زیر دندانم لب نان نیست جز لبهای من
طالع واژون من کرد فلک را از نو / دوستان خود در اختی اند ایذای من
قید خانه خانه‌ام را نو امیدیها نمود / حلقهٔ دروازه چون لا نی بود بر پای من
حالیا در عالم بالا که شنود شیون نم / گوش اهل آسمان را کرده کر غوغای من
سر فرو میدید اشتم روز ازل در فکر خود / بعد ازین گشته پیدا آدم و حوای من

۱ه ستارهٔ روشن است که بعد از جوزا بر آید چنانچه در آخر زمستان سر شام بر فلک نمایان میشود ۱۲ از منتخب و بحر الجواهر ۲ه منزل هشتم از منازل قمر و آن دو ستاره است : قدر چهارم نزدیک یکدیگر در برج اسد ۱۲ از مراح و آئین اکبری ۳ه تو میست از حکمای با حکمت نفع جهانی میکند از لطائف و برهان

۱ه فرقدان و فرقدین نام دو ستاره نزدیک قطب شمالی که گرد اگرد قطب میگردند مدام از شام تا صبح ظاهر شوند و غائب نمیشوند ۱۲ از صراح و غیره ـ

باشدم یک لحظه چون صد سال با جان گران / خود غلط باشد چه گویم دل ز فردای من
در چنین حال علی یا رب کسی دیگر مباد / نشنود جز من کسی حرفی ز لبهای من
هم نشد در بارگاهت یک دعای من قبول / گرچه پیدا گشته صد جا آبله بر لبهای من
باز دارم یکجهان بر ناتوانی نیاز / بو مرا خود ترک گفته طبع پروای من
میکنم فریاد با خلقت نمیشنود کسی / نشنوی تو خود چرا آواز استدعای من
چون نگریم پیش تو مانند طفل بی پدر / پیر گردیدم نشد بختم جوان ای وای من
ایکه پیدا هر دو عالم را بیک کن ساختی / یک نظر کن در دو عالم بر من ای مولای من
نعمت دنیا و عقبی نیست جز در دست تو / غرق عصیانیم یا رب گرچه سرتا پای من
کرده را ماند بر تو آنچه در نیت بود / بر تو ظاهر تر بود پنهانم از پیدای من
نیست حاصل هر چند از دنیی و عقبی امید / هم بود در بحر فیضت غرق سرتا پای من
بر کریمها خود انیک یا الهی کن نظر / یا الهی بهر خود منگر بعصیانهای من
آنچه نا ممکن بود ممکن بود خواهی گر / گر تو خواهی دولت دنیا فتد در پای من
گر تو خواهی بر زمین مهر جا باشد سپهر / برفراز عرش باشد گر تو خواهی جای من
حاصل من هیچ نباشد در کف از دو جهان / جستجویم گرچه ساید تا بزانو پای من
تو برین ذره نگاه مهر گر روزی کنی / با همه تن دولت کونین جوید جای من
گر هزاران بار گردم از مکان تا لامکان / حاصلم زین جستجو هیچ نباشد وای من
تو اگر روزی کنی رو جانب این خاکسار / کیمیا سازند مردم از خاک پای من
شاه را سازی گدا سازی گدا را بادشاه / در دو عالم نیست همتا تو ای همتای من
آسمان گردد زمین گردد زمین هم آسمان / گر تو خواهی این پستی و بالای من
در زمین و آسمان ما را عجب بل در لامکان / جز در رحمت نادیده جا چشم من منجای من
داوری خالقی مالکی و رازقی / رازق و مالک و خالق و داور ای من
بنده آباشند همچون من هزاران در نظر / در دو عالم نیست یک کس همچو تو مولای من
بر سر فقرم نهی یا رب تو گر دست کرم / بوسه چینند دولت دنیا ز دست و پای من
جز تو آنچه بود و هرچه هست نیست جمله هست / بودی و هستی و خواهی بود دائم لای من
هر چه دیدم آنچه میشنوم همه از حکم تست / در دو عالم کس شریکت نیست ای یکتای من

هر چه بود و هست خواهد بود در فرمان تست / مالک هر دو جهان خالق یکتای من
طفلک نادان بود در پیر فلک در وصف تو / در شمار حیرتم یا رب در ثنای من
جمله تن خواهم زبان گشتن چه ماهی جمله تن / باشد اظهار صفات ذات تو دریای من
هر چه گویم در ثنایت از زبان دشمنانت هست / کی بود یارب اکبر وصفت یارای من
کی توان بر آمدن از عهدهٔ یک وصف تو / گر دو عالم خود بود در عهدهٔ من لبهای من
بلکه باشد در صفات خود زبان لال لال / چون لب جای نبود خامش گویای من
ایک یا رزاق عالم خالق ارض و سما / دافع درد و بلا باید الهی بای من
شکر تو گویم که کلم نشکر کردی لیک تو / جستجوی نان چو تا ساق سوده پای من
پیر گردیدم و گرد یتیمی از رنسم / تا کنون ناشسته ای تو چشم طوفان زای من
گر بیرم گر ده زانجان که حال خرد بیم مرد / مردم ایی شده در چشم همچون زای من
برق عالم سوز اینجا زانکه آتش نیست / آتش دوزخ بود در بحث صحرای من
گر گنحم گلگشت بهر دفع غم در آسمان / بر بلا حالم بالا ابو سعید پای من
تعلق خود کرد می مرا کی گفتمت خلقم کنی / لیس چرا این دو غم هر ارض و ما الیوانه
سایهٔ والد ز فرقم برد عزرائیل آه / زیر پا عرش خود بود با با ای من
بعد چندی شد نصیب مادرت مرحبا عدم / غلط تا لب نادم ضعف امی ای ماه آمن
مگر دو در هیچ نتوان گفت یا رب جناب پاک تو / وحده باشی ولم یولد نبود ابا و امی من
لیک گویم با در و دیوار خود بی غمگسار / اگرچه بیدا که ندارد گوش کرم با من
این مصیبتها که میدارم چه اندازه تنگ / کس نباشد والد و مادر چو من ای وای من
حیف از درد یتیمی بیخبر باشد دلش / کاش عزرائیل را مرد پدر بر جای من
کم نکردی روز زیم روز بدر روزان تا بعمر / کاش میکائیل بود در مصیبتهای من
کاش جبرئیل امین آمین بگوید در دعا / تا شود دور از سرم این جانفرسا درد من
یا دم صور خود اسرافیل ابدین یک نفس / تا شود گلزار جنت مسکن و ماوای من
لائق جنت نباشم گر جهنم هم خوش است / بسکه تنگ آمد دل من زین مصیبتهای من
زنده گردم گر بمیرم احتضار انتظار گشت / کی روان گردد در آرام جانب آبای من
بر نمی‌آید دلم هر چند دشمن دشمن است / گر دهند از من جدا را انچنین غمهای من

شکر میگویم ترا یا رب بحالی کہ ام
میکنی ہر انچہ باشد لائق شان تو بس
بے رضایت جاتے پر تکبیر بت ہر دو سرا
گر خلاف مرضیت ہیچ در ہیچ خواہم زیں تو
در خلاف مرضیت باشد زنم لت سر آتش
در خلاف مرضیت آنہم بود خاکش بسر
لیک لرزانم ہمہ تن ہیچو خورشید برین
تکیہ کردہ گرچہ بر لا تقنطوا روز ازل
بلکہ خورشیدم مثال بحر بر تر دامنے
ہیچ نادانی گنہ کردم برتبہ کعبہ ہے
یا الٰہی رحم کن بر حال زارم یا الٰہ
آسیا آسا ہر جا من زنی سان
سیوا از خادم فرست آنم از نو تر فر دست

مردہ بہ زین گفتنگہ طوطی شکر خا من
بر نگیرم خالقا بر گفتہ بیجا من
ای خوشا حالی کہ باشد خوش ز انجام آن من
دولت دنیا کہ کردہ خدمت بامن
بہتر از دنیای من یار سبب کنی عقبا من
ای خوشا حالم کہ دارم اندر آن ہم من
گر مکافات عمل دوزخ نگردد جا من
بلکہ عفوت بود خود مشتاق عصیانہا من
باز چون ساحل ز نالہ خشک شد لبہا من
چون چراغ دیر می سوزد دل دانا من
جز در پاکت نباشد ہیچ جا ملجا من
تا نہ چینہ قطب سان از دست گردون
نیست جز غنچہ رنم آنشخوم الوا من

یا الٰہی فیض و عفوت باد برمن تا ابد
بہر محبوبت نبی بہر علی آقائے من

در نعت نبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

نوشتم این قصیدہ در مدیح آنکہ در شانش
بہ نیسان از بحر ابر نام کردند اہل عرفانش
اگر عرفی شود زندہ بہ بیند طرز تبیانش

توان گفتن توانم ہر چہ گفتن غیر یزدانش
کہ عمان الجو ابر قطرہ باشد ز بارانش
کند بر ہر کسی حرفش دو صد از نور چشمانش

آغاز قصیدہ

دلم مجنون عشق و لامکان صحرا و میدانش
نہ آن مجنون کہ لیلا از دگرہ دریا بیابانش
نہ آن مجنون کہ باشد موی لیلا از شکستہ جانش
نہ آن مجنون کہ باشد سوی لیلا روی ایمانش

از آن جا کہ بیابانش ابد تا ری ازا با آنش
نہ آن مجنون کہ لیلا ز خیمہ صد داغ بر دامانش
نہ آن مجنون کہ باشد دو لیلا شمع ایوانش
نہ آن مجنون کہ باشد بہر لیلا آتش جانش

نہ آن مجنون کہ لیلا تبسم کردہ گریانش
نہ آن مجنون کہ لیلا با تبسم کردہ خندانش
نہ آن مجنون کہ باشد روی لیلا ہو سفستانش
نہ آن مجنون کہ باشد موی لیلا سنبلستانش
نہ آن مجنون کہ باشد قد لیلا سرو بستانش
نہ آن مجنون کہ لیلا کردہ چون گیسو پریشانش
نہ آن مجنون کہ سازد دلربا بیمار ہجرانش
نہ آن مجنون کہ گریاند ہمہ شب درد ہجرانش
نہ آن مجنون کہ باشد حسرت دیدار جانانش
نہ آن مجنون کہ باشد ہجر جانان آتش جانش
نہ آن مجنون کہ باشد کعبہ جان کوی لیلانش
نہ آن مجنون کہ باشد کوی جانان باغ رضوانش
نہ آن مجنون کہ باشد آفت جان چشم فتانش
نہ آن مجنون کہ باشد نوک مژگان نشتر جانش
نہ آن مجنون کہ باشد خوش بیابان و دبستانش
نہ آن مجنون کہ می سازد فراق یار گریانش
نہ آن مجنون کہ میسازد وصال یار خندانش
نہ آن مجنون کہ گردد خستہ پا خار مغیلانش
نہ آن مجنون کہ باشد نعمت دنیا نمکدانش
نہ آن مجنون کہ دید چشم عالم جسم عریانش
نہ آن مجنون کہ تا زندہ دارد آب حیوانش
نہ آن مجنون کہ آید در سر آن آتش
نہ آن مجنون کہ من ید از در خلد ایوانش
نہ آن مجنون کہ سازد عقدہ دل از دندانش
بل آن مجنون کہ باشد صد در گرد جان سندانش

نہ آن مجنون کہ لیلا با نگاہی کردہ خندانش
نہ آن مجنون کہ لیلا با نگاہی کردہ گریانش
نہ آن مجنون کہ کردہ روی لیلا ہیچ حیرانش
نہ آن مجنون کہ کردہ موی لیلا پا بجولانش
نہ آن مجنون کہ باشد خد لیلا ماہ تابانش
نہ آن مجنون کہ لیلا زد بدل تیر ز مژگانش
نہ آن مجنون کہ سازد شربت دیدار درمانش
نہ آن مجنون کہ خندد اندر شمار روز ہجرانش
نہ آن مجنون کہ باشد وصل جانان راحت جانش
نہ آن مجنون کہ باشد آتش جان ہجر جانانش
نہ آن مجنون کہ باشد کوی جانان کعبہ جانش
نہ آن مجنون کہ باشد باغ رضوان کوی جانانش
نہ آن مجنون کہ باشد چشم فتان آفت جانش
نہ آن مجنون کہ باشد نشتر جان نوک مژگانش
نہ آن مجنون کہ خوش باشد ز طفلان غزالانش
بل آن مجنون کہ باشد ہجر جانان سیر بستانش
بل آن مجنون کہ باشد وصل حوران خار دامانش
بل آن مجنون کہ گرد سبزہ رہ برق جولانش
بل آن مجنون کہ باشد جانب نان کوہ لبنانش
بل آن مجنون کہ باشد زیب تن نشتر عرفانش
بل آن مجنون کہ از عیسی بنا نیغ تیغ بانش
بل آن مجنون کہ باشد [illegible]
بل آن مجنون کہ گردون جگر از نشتر زندانش
بل آن مجنون کہ باشد عقدہ دل از دندانش
نہ آن مجنون کہ باشد عقدہ دل ہجر جانانش

بل آن مجنون کہ باشد موج کوثر تا دامانش
بل آن مجنون کہ باشد قطرہ اشکے دو طوفانش
بل آن مجنون کہ زیر کعبہ باشد آب طوفانش
بل آن مجنون کہ باشد جستجوی تا در دامانش
بل آن مجنون کہ باشد نو ز سینہ گوشہ شانش
بل آن مجنون کہ باشد تسلسل در دو زلفانش
بل آن مجنون کہ باشد طفل نو آموز مسیحانش
بل آن مجنون کہ داد سوی لیلا یادیر دالش
بل آن مجنون کہ خود لیلا شود قربان عنقانش
بل آن مجنون کہ خود مجنون شود قربان شانش
بل آن مجنون کہ باشد داغ لالہ دو خونابانش
بل آن مجنون کہ باشد گلشن قید زندانش
بل آن مجنون کہ باشد وصل خوبان سوز ہجرانش
بل آن مجنون کہ باشد ہم جوش جسم سوزانش
بل آن مجنون کہ باشد اشک گرم از مہر تابانش
بل آن مجنون کہ باشد خبر در زیر برق باریدش
بل آن مجنون کہ باشد قطرہ اشک آب بارانش
بل آن مجنون کہ خار راہ باشد رنگ جولانش
بل آن مجنون کہ باشد رنگ موج ریگ میدانش
بل آن مجنون کہ باشد داغ خم چشم غزالانش
بل آن مجنون کہ باشد گشت گردون کمین ایوانش
بل آن مجنون کہ داغ ماہ باشد مہر دامانش
بل آن مجنون کہ خیمہ گاہ باشد روی بیابانش
بل آن مجنون کہ باشد آب و آتش حافظ شانش
بل آن مجنون کہ باشد خیمہ ابیض موج طوفانش

نہ آن مجنون کہ دارد تشنہ لب آب زنخدانش
نہ آن مجنون کہ باشد سیل گریہ تا دامانش
نہ آن مجنون کہ باشد زیر چوبی خار دامانش
نہ آن مجنون کہ باشد آب گریہ تا گریبانش
نہ آن مجنون کہ دل از دست ابرو جامانش
نہ آن مجنون کہ باشد حلقہ از زلف پریشانش
نہ آن مجنون کہ آموز دیدن بیر دبستانش
نہ آن مجنون کہ داد دامن لیلا سیحانش
بل آن مجنون کہ لیلا شد بر او قربانش
بل آن مجنون کہ خود مجنون کند قربانش
بل آن مجنون کہ باشد کوہ خونابان کنج زندانش
بل آن مجنون کہ باشد سنگ طفلان گل بدامانش
بل آن مجنون کہ باشد سوز ہجران حسن خوبانش
بل آن مجنون کہ باشد موی آتش تخم جولانش
بل آن مجنون کہ باشد سر ز برق سوزانش
بل آن مجنون کہ باشد کرہ آتش زبانش
بل آن مجنون کہ باشد مد الہ برق لالانش
بل آن مجنون کہ دود آہ باشد ابر نیسانش
بل آن مجنون کہ باشد کرہ آتش بیابانش
بل آن مجنون کہ باشد خال عارض تخم ریحانش
بل آن مجنون کہ باشد سر منہا گرد دامانش
بل آن مجنون کہ خاک راہ باشد آب حیوانش
بل آن مجنون کہ خیمہ گاہ باشد خاک دامانش
بل آن مجنون کہ باشد خشک لب تر چشم نیسانش
بل آن مجنون کہ باشد بہر حسرت تار دامانش

بل آن مجنون کہ نور ماہ باشد شمع ایوانش
بل آن مجنون کہ دود آہ باشد چرخ ایوانش
بل آن مجنون کہ باشد شفقت تیغ زنخدانش
اگر لیلا مجنونم زیبا باشد تعلی زانی
رسول ذوالمنن کز ناجیہ [illegible]
جہانست باطلان [illegible]
اگر [illegible]
[illegible]
تعالی اللہ کمال و جمال او تعالی [illegible]
زہے تکبیر خیمہ مسند خیمہ مسند زہے [illegible]
زہے [illegible] کہ باشد [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
نسیم مطلعہا خورشید [illegible]
زہے شانش [illegible] شوکت [illegible]
زہے [illegible] شوکت شانش
حدوث او بود بعد از قدم اول خ شانش
کنم زیر زمین خود را چہ گویم آسمان شانش
ہمہ تن پیر گردون برد مسجد افشانش
کنم با جان خود ہزاران عید قربانش
سجدہ کند خورشید بر بام ایوانش
اگر بر در غلطان تو ذرت زند الشش

بل آن مجنون کہ سنگ راہ باشد چرخ گردانش
بل آن مجنون کہ [illegible] شمع [illegible]
بل آن مجنون کہ باشد [illegible]
مدیح احمد مرسل کہ [illegible] قرآنش
کہ باشد آسمان [illegible]
کہ علی باشد [illegible]
بود [illegible]
[illegible]
کہ باشد [illegible]
کہ باشد [illegible]
بود [illegible]
کہ [illegible]
[illegible]
کہ خود را گم [illegible]
بغرب ماہ تاباننش مشرق مہر رخشانش
غلامانش ہمہ غلمان ہمہ حوران کنیزانش
کنیزانش چہ حوران ہمہ غلمان غلامانش
محال است نیست [illegible] حد امکانش
نبی منعم کہ باشد آسمان خوان و سجدہ افشانش
زمین باشد ہمہ تن پابوس خاکسارانش
زہے آن ہر خسے آن شب کہ از زیر گردونش
کہ باشد خیط ابیض در زمانہ احسانش
بہ بیعانہ دہد خورشید خود را چرخ گردانش

لہ شیفتہ گردانیدن ۱۲ منتخب صراح
۲لہ آغاز شباب ۱۲ منتخب صراح

چه انس و چه جن و چه آسمان باشد بفرمانش
گل از زخم تن کفار باشد غنچه پیکانش
زهی نعمت که نعماء سکندر یک لقمه خوانش
به فلسی هم نیرزد فلسفی در دور دورانش
چه گویم مدح تیغ و بازو کو کجا شایانش
ندانم مدح او کردن مگر موجی ز عمانش
بود افزون بمقدار زمان صد شان برهانش
کمان سان پشت خم پیر فلک را کرده تسلیمش
هزاران وصف یک عالم نوشته در ثنای او
نزیبد قدر یک ذره نباشد در حضور او
اگر خواهد محالی را بصد گونه شود ممکن
نباشد قدر نقش پای او ملک سلیمان را
حقیرم کس ندارم جز بلای آسمان بر سر
بظاهر خوش نشینم لیک پنهان جان نشینانم
چه گویم حال خود مشیت آگه میداند انی ز من بهتر
جمال او کمال او ندارد انتها یارب
بلی بارگه تنها مدیحش را سزا باشد
ملایک سجده آدم را نمودند از طفیل او
خلیل الله را خلت ازو باشد چه جان افزون
بود نجویش اسرافیل در عشقش نه حسنش
نه جبریل امین تنها بود در خدمتش حاضر
سر خود میکند خم از دهشت حضور شخص جم
سزد جاروب صحن بام او بال هما باشد

سلیمان هم بود موری ز موران شبانش
بصحرا احبادا نیز بود سیر گلستانش
هزاران نکته حکمت که پنهان داشت لقمانش
بحکم اندر نهان گردند افلاطون و یونانش
بود تخت سلیمان نقش پا در راه سلمانش
کنون کی میشد حسانم چه بر من گشته احسانش
که باشد خیر بندهای هر دو عالم شایانش
که دیده قاب قوسین او ادنی آئینه شایانش
مگر دریای همت بد خضر باشد صدی خوانش
کند حفظ خداوند دو عالم کارخانه اش
زبد و فطرت اینگونه قضا باشد قدر دانش
الهی کن مرا موری بزیر راه دیوانش
میان مردمان باشم چه سیف اندر انبوه خوانش
به تن جان مرا گردند چون سیف زندانش
برای عزت او کن عزیز مصر دورانش
فلک سان زیر پایش هر که گردیده زبانش
چنان نافه که باشد کهکشان ز گیسو هایش
نه تنها مدح در عالم نموده ابن عمرانش
برادر خود عیسی مریم برده بازانش
خجسته حسنش که در عشق است عزرائیل حیرانش
بود میکائیل هم بالا گردون بفرمانش
که جامش را نگیرند بهر تخم ریحانش
همای اوج کونین است انی الدعوی گلشانش

نهان گرده خجلت در زمین خود را ازین حاتم
چه باشد دولت قارون دو صد چون همت حضور او
بود ملک فریدون نقش پا در زده جاهش
نتاج خاک پایش گنج باد آورد گردیده
بود زلف سیاهش لیلة القدر دهی ذم قدم
زهی عصیان من کش خود ز لطفش باشد شفاعت
حاجت جمله تن خود جان نثار آید عایش را
کجا وصفش دهانم گو گرامی قدرتم باشد
دهانم گو کجا وصفش مگر دارم چنین قدرت
زمین را اینتوانم کرد دیگر گردون نگاه
توانم آسمان را بر زمین آرم بوصف او
تنا لیتی حیاتی از ان ما شد مدحش چنین باشد
علینا تا بکی گویی مضمون تابکی جویی
هزاران بار گریه و زاری العبد از بید

که باشم همچو او صد ها گدا اندر گدایانش
که باشد دولت دنیا یکی از صد کنیزانش
بود اقبال اسکندر یکی از صد غلامانش
بود در عشق لب آتش بسینه آب حیوانش
خجسته قرآنم آن چهره که شد جانم بقربانش
خجسته آلوده دامانم ز زیر پاک دامانش
که باشد آشیان مرغ آمین سقف ایوانش
که زیر سطر بگذارم بجای نقطه کیوانش
نهم در زیر صفحه نقطه از زهره سلیمانش
ولیکن فکرتی دارم دما گردد ابانش
ولیکن فکرتی دارم نباشد الوشانش
ندانم هیچ آغازش نه فهمم هیچ پایانش
بگو اول زهر شی از همه شی بعد ترکش
کتاب حسن او گو نگردد ختم عنوانش

خدایا تا بود بر دور خود پیر فلک قائم
الهی دین احمد باد افزون تر ز دورانش

در مدح علی علیه السلام

آغاز قصیده

[۱] قامتم چون شمع ایوان نیست غیر از اشک و آه
پیر گردون را ز نور مهر گشته مو سفید
هر بلا کز آسمان آید فرود ز قم کند
خوب شد یک جبه ام دادند زرد رو غم
طعمه باشد تیم از بهر جهانان غم

روز من از خود سفید و هر شب بخت سیاه
باز میگویم ز داغ ماه باشد دل سیاه
بر نمی آید ز مطبخ خانه ام جز دود آه
میشد تحریر تقدیر حسب جا ه
نیست پنجی در جهان کو را نباشم خانه خواه

[۱] لشکر ۱۲ از کشف دکنز
[۲] نام شاعر مداح رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم که از حسان بن ثابت انصاری گوی

راست بهر کار من گردند تشریف بلا
ملک گیر هفت اقلیم فقیری بوده ام
نیستم منصور الا حرف حرفم حق بود
زیر چرخ کج نهادم راستبازی همچو دال
توتم را قوت غم گردند و الشیخو مرا
که صبوحی جز شفق جز خور کباب گرم کو
بسکه گردون خدمت دو نان بنا میکند
آنچنان افتاده ام از جا خود زیر فلک
جز خرابی چیست حاصل زانکه آید بر سرم
بر خلافم گرچه باشد گردش دوران ایام
گر بمن بود گریبان گیر فکر محشرم
گر کنم پیدا بیابان خویشتن را آئینه
بحر غم ساحل ندارد بو بود کشتی هلال
کاش میرم جای دشمن دوست گوید مرگ
جا کجا دارم بدل چون گل چو گل دامان تنگ
بی جهت شد در نه شد در شش جهت گنجایش من
جسم من خواهد که زیر خاک آرامی کنم
با همه تن بسکه می سوزم چو مهر روز
صید ماهی خواهم باشم شکار غم هنوز
میخورد خون من و بازار شفق تی میکند
زرد رو باشم چو زر بی زر بهر خلق
سنگ راه آرزویم بسکه باشد کوه قاف
لشکر دولت گرفته عالمی را در سر در
تنگدل باشم ز دست تنگدستی آنچنان
گر کنم قصد بدل از بهر گلگشت چمن

نیست در اقلیم درد و غم چو من کشور کشا
افسر الفقر فخری بهر سرم باشد کلاه
میتوان گفتن انا النجم لیس دو تقی سواه
دعوی من نیست همچو عید محتاج گواه
میبرند از خون دل لخت جگر شام و پگاه
نیست نان خشک شامم جز نظر کردن بماه
خون دل را میخورم در فکر نان شام و پگاه
کی توان بر خاستن مانند نقش پا ز راه
همچو نقش پا که پیدا شد نهان در خاک راه
که نگر دیده که حرمان باشدم امیدگاه
میتوانم گفت میوه نخل آرزو گیاه
پیش قاضی چون خود مدعی گردد گواه
محض بی سود است گر هم باشد ام سیه
جان گرانتر شد ز کوه جسم لاغر تر ز کاه
خشک گردیده تنم در کوه غم مانند کاه
عقل گم شد در سرم چون بیدا رو ای گناه
جان من جا نمی بیند بجز جسمم پناه
داغ دارم اندرون دل چو ماه نیلم
نیست دنیا بی کنی در دیده ام جز دود ماه
گرچه پیر چرخ را باشد ز انجم تا نخواه
اخترم چون چشم خوبان جهان باشد سیاه
گرد من همچون بپیر گردون ز غم گشتم دو تاه
نیست غم را هیچ جا غیر از دلم جای پناه
دل نگشاید بود گو لا مکانم سیرگاه
خار ریزد تا ابد در جا و اش جای گیاه

زیستن مرد بود بختم کجا آید اجل
موی من گشته سفید آری چو صبح وطن
نام اگر گردد سپیر همچو ماه چار ده
پیش اخوان بوده ام گم نیست زندان مرا
باچنین درد که پنهان است اندر سینه ام
گر روم از شهر در صحرا بامید پناه
آن سیه بختم که گر بینی مرا چشم غزال
حرف پر سوز زبانم چون نه با شمع میکشد
دارد هم اندر پریشانی غم دل بی حواس
میرود دو یس ز در فوره الجوف آه گرم
گه نشد کرسی نشین نقش مرادم زیر چرخ
همچو من یارب بزیر آسمان یک کس مباد
هیچ عذرم نیست الا میکنم خود دنیا بس
هر کجا بر حال خود چون ابر گریه میکنم
همچو مویم شد سفید ابواخون دوستان
بختم ای در سواد الوجه فی الدارین کرد
مرگ چون مخلوق شاید میکند نفرت زمن
مختصر سازم اگر افسانه درد جگر
حیف زین بدبختی خود نیک میدانم مگر
بشنود گر حرف دو داند و دمن در گفتگو
گر بهبند سینه بی کینه پر سوز من
بسکه مضمونها درد انگیز انشا میکنم
گوش گل صد چاک گشته چون شنید افسانه ام
باغ را انگشت حیرت لب چو گشته سرو
کوه از درد مرا صحرا بسکه بخویشش افتاد

کوه البرز است جانم جسم زارم برگ کاه
بخت من ابدا چو زان شانم عربیان شد سیاه
نا نخورش هرگز نیابم جز بدل داغ سیاه
می شمارم بهتر از یوسف زنخدان قعر چاه
نه با لاخانه باشد بودنم در قعر چاه
بوالعجب نبود اگر خوانم کنند مردم گیاه
پیش از مو مژه تار نظر گردد سیاه
بسکه میگویم از یارب یارب پناه
دارم اندر زندگی و مرگ خود دنیا شتباه
گر اجل آید تشکیل برق سوزم گاه گاه
الطف از عرش باشد گر کشم یک نیمه آه
سد زمین مقدار خواهم خاک برسر ز آه
یارب از سوزم مباد آتش دوزخ تباه
میکند چون برق خنده بر سرم ابر سیاه
گرچه زرد دشمنانم بود چون تخم سیاه
شد کفم خالی ز زر شد سینه ام پر ز آه
میبرد دل هم ز پهلو با که سازم یا اله
تا ابد باید کشیدن هم مرا یک نیمه آه
باشدم بر فرق شعبان همانا خاشاک راه
برکشد آتشکده خود از زبان شعله آه
برق خود پنهان شود در پرده ابر سیاه
با چنین شعرم نشد واهیچ لب یاد آه
رفت خواب از چشم نرگس چون ز مراد تباه
لاله را باشد بدل از دمن داغ سیاه
میکشد بر حال زار من چمن از سر و آه

جمله تن گریان بحال من چو صحرا بسیل
جمله تن شد گریه در درد و غمم دُرّ یتیم
جمله تن شد گریه یا در خیال در د من
گرده لرزان حال من ام آفتاب چرخ را
با سیاهی شام میگرید بحال من هم
بر چرخ از اختران افسرده دندان بر جگر
هی کجا رفتی علی باز آ بجای خود مگر
این مصیبتها که گفتی با زبان برزبی
آنکه باشد شیر گردون گربه دروازه اش
آنکه باشد شیر گردون روبه مرد و پرش
آنکه باشد مرغ امین جا یه دروازه اش
آنکه گیرد آب حیوان از سبیل خاک راه
آنکه شد از فیض میلاد شرم محترم
آنکه شد آل دین ذات فیض آیات او
آنکه باشد سایه باش بهارستان خلد
آنکه باشد طوبی گلزار جنت سایه اش
آنکه باشد سلم او جاری بجنات النعیم
آنکه باشد من و سلوی نواله از خوان او
آنکه باشد نسخه گوگرد احمر نقش پا
آنکه با گلشن فیضش بود باد مسیح
آنکه در راهش سکندر خود سکندر بیخود
آنکه باشد جام کیخسرو سفال راه او
آنکه باشد دولت دنیا گنیز زاده اش
آنکه باشد لحم و خویش لحم و خون مصطفے

شهر یا باشد مطبخ‌هائی مرم دود و آه
خار گرده خویش را بر خواری من خاک راه
بسکه صحرا گرد بر خواری من خود را تباه
ماه را بر سینه میریزد غمم داغ سیاه
چاک کرده صبح بر ماتم گریبان صبحگاه
شد زمین یکعقده غم در غم بی اشتباه
هیچ میدانی که از هر غربت پادشاه
هیچ خیبری نیست گیسو بعضے کند شیر آله
آنکه باشد آسمانش آستان درگاه
آنکه باشد چرخ گردان پایه فاک راه
آنکه باشد کهکشانش رهگذر بر گاه
آنکه باشد ذره بیقدر میش مهر و ماه
آنکه شد از خاک پایش جاری زمزم آب چاه
آنکه باشد نفس احمد خود بود قرآن گواه
آنکه باشد نقش پایش قدسیان را بوسه گاه
آنکه باشد سایه شان بال هما سجده گاه
آنکه باشد حب او آتش پی چوب گناه
آنکه شهبال هما باشد برایش تکیه گاه
آنکه مهر دست او مهر سلیمان تاج خود
آنکه باشد آب خضر ش بر قدم خاک راه
آنکه نتواند شدن مهر و جهانش سنگ راه
آنکه باشد سینه اش گنجینه راز اله
آنکه باشد بوتراب مصطفے نور اله
آنکه باشد نفس او نفس نبی جان فداه

آنکه باشد تیغ او لا سیف الا ذو الفقار
آنکه جز نان جوین کف نداد از نان خورش
آنکه باشد جود را خود آتش بحر جود
آنکه باشد بوی او خاک مراد دو جهان
آنکه باشد حکم او جاری بغیر از بشر
آنکه دایم نیزه دار او است اقبال بلند
آنکه باشد مطلع نور الٰهی چهره اش
آنکه دایم می‌تابد در حاشیش بجا
آنکه باشد حق با انسان که با او باشد بحق
آنکه دایم با نبی حق بود حقا بالحق
آنکه باشد آنقدر قدرش که فرمان قضا
آنکه بعد از مصطفے چون مصطفے بعد از خدا است
آنکه باشد لا نبی بعدی از ارشاد او
آنکه باشد دوری از جهد طفلی مرد را
آنکه حق مهر که شود اندر حریم پاک او
مهر گشته دوباره جانب مشرق زغرب
لشکر اعدا شود پنهان زهیبت در دلش
جام جم باشد سفال ره بدیر گواه
آنچه دارا داشت گر خواهد بدارد ز کلاه
قعدد وصفش اگر کنم کیوان گردون اورم
آورم از عرش اعظم آنچه گویم در ثناش
سر نشین بامیان کاروان هفتاد عرش

آنکه باشد لا فتی الا علی روحی فداه
آنکه دارد برتر از عرش اعظم خوابگاه
آنکه باشد نقش پایش جاه را خود تاج جاه
آنکه باشد دو جهان در کوی او خاشاک راه
آنکه باشد فیض او جاری زماهی تا بماه
آنکه میباشد رکاب او ظفر را بوسه گاه
آنکه باشد مطلع بر راز پنهان اله
آنکه مدحت کرده آیات قرآنش اله
آنکه باشد سبزه عالم بفضل او گواه
بلکه باشد با دل صافی پی بدبینک خواه
واجب الاذعان باشد نام از صاد شاه
پیر گردون خم دم دیرینه آن بارگاه
او نبی بود اگر بودی نبی باشد گواه
پیر گردون بوسه گیر آستان بارگاه
بو العجب کی باشد ار یابم توانائی ز کاه
بر سر انگشت احمد گردد پاره گشته ماه
همچو خورشید منور نیست محتاج سپاه
بوسه چین نقش پایش افسر هر پادشاه
بود اقبال سکندر رانده این بارگاه
تا نهم خشت نخستین در بنای قصر جاه
کهکشان باشد حمایل تیغی او صاف شاه
اگر کند عزم سفر در لامکان از رو جاه

لے بضم اول از شتر قوی بزرگ سرخ رنگ که از جانب خراسان رند و این منسوب بختنصر است
کر بادشاهے بوده است و آنرا نیز بخت نصر میخوانند. بادشاه مذکور ماده شتر عرب
و نر شتر عجم را جفت ساخته بود نتیجه که از آن حاصل شد آنرا شتر بختی گویند ۱۲ از لطائف و منتخب و کشف

سجده افشان بر در او در شمار گیستم
یک جبین و من بشوق سجده تعظیم او
نوح را کشتی ز طوفان بر کنار آب برد
گلشن از بهر خلیل از نار نمرودی نمود
بنده است و بکار را کارت میکند الٰہی نصیب
بر لب بیکال و مدح تو باشد این مقال
باشد اسرافیل را این صف زیر پا
نقطه از دفتر فضلت شد شیاطین را فی الشغل
پس زبان مرغ آمین میکنیم دست دعا
تا بود پیر فلک بر راه خود دایم بهی
حاطم او ابشیر باشد بتر از بیشتر
شد دل من نشتر بی زخمهای نشتر

سجده اش از ماه و مهر و مشتری خواهد جبین
کاش میبودی مرا چون چرخ انجم جبا
از برای رهنمائی خضر را نمود ده راه
بر سریر سلطنت بنشاند یوسف از چاه
بیگمان بیجا بود گفتن علی باشد اله
شهپر جبریل باشد زیر تیغت تکیه گاه
یافت عزرائیل عزت از در آن بارگاه
گر کنم تحریر یا عمر ابد توصیف شاه
بارگاه لعد گویدم هم اقتدا بدیر شد از آله
هر جوان پیر و طفلک پیر با دارای او
نیشتر دانم رگ جان از بهر تن گشته باد
نیست کسی در ره شتر از من تبهکار تباه

گوشهٔ چشمی بروز برعلی هم یا علی
از برای خاتم پیغمبران بهر آله

(۴)

قصیده در مدح جناب لوی علی حسن خان

صاحب بهادر دام اقباله

فغان که گرد جهانم اسیر چرخ اثیر
شکسته عقدهٔ غم بسکه ناخن تدبیر
ز رعد ناله من گوش کهکشان زم و زیر
نفس نمیرسد از ضعف تا لب تقریر
زبان شمع نگر حال من کند تقریر
بحال زار مرا غم میرود برباد

اگر کرده از دو جهانم دو حلقه زنجیر
جهانه سیر چمن میکند مرا دلگیر
قیاس گریه ام اکنون مکن ز ابر مطیر
بیان چگونه کنم آنچه باشدم به ضمیر
اگر کنم زد و عالم برای او نگیر
چها نه پیر فلک میکند بمن تزویر

با باغ دهر چنان عندلیب خاموشم
قلم به اشک سیه گریه کرده بر حالم
دریغ باشدم آن بخت خواب آلوده
چه شد بعنقه اگر نقطه باشدم کیوان
شعو به پیر فلک کرده انجمنام خزان
بود برو کمال از سیاه اختر خال
شنیده فوق گرفته ز دیده دعبد
سواد شعر من از گوهر نشانست
بلامکان زده اندیشه ام از تحقیق
بود بیخ سفر سینه ام بسوز سقر
بجای گرد یتیمی برخ سپیدی هواست
بدست غیر نظر دختم پی روزگار
هلال شد قدم ابروانی کناره مان
ز بهر درد سرم که دو انگر د اثر
اگر چه غنچه صفت صد زبان نهان دارم
نظر بجا رعد کن زبان بر افگندم
دلم که خود گره غم بود چه باید کرد
خلاف طبع بر آید نتیجه افکارم
ز بسکه عمر بسوز و گداز رفت بباد
اگر بود بجهان خاطر پریشانم
ز بسکه خاطر من نیست جمع از غم دل او
درون سینه من آتش غم است نهان
گلو گرفته ز بس جوش گریه ها مرا

بود بروز قیامت مرا ز صور صفیر
کشیده ناله زبان بریده اش نفیر
که شور روز قیامت نخواب است نفیر
که شعر من ز سلیمش میکنیم به شعیر
که تا کنون نخرد شعر من کسی به شعیر
بود بسینه من داغ همچو ماه منیر
سر بخانه من گوش کرده بنا صریر
گرفته مهر یقین السطر من تحریر
که اندیشه الیست کلکم ز شعر تکو ظهیر
بود دهان شعیرم جگر بنار سعیر
که کرده عالم پیر مرا یتیم حقیر
اگر چه نیست نظیر مرکسی بعالم پیر
زوال گشته کمالم مثال بدر منیر
دعا نه کرد که از بهر درد دل تاثیر
تو گوئیا لب جام بود لب تقریر
بدرد خویش ندیدم بغیر خویش نظیر
شکستن است گشادن بناخن تدبیر
شکسته عقدهٔ تقدیر ناخن تدبیر
ز اشک و آه چو شمعم نمود داند خمیر
برای خواب پریشان جانی تعبیر
کنم چو زلف پریشان مهرخان تقریر
سزا بود که کند شعله جان تقریر
بروز حشر توان کرد ناله شبگیر

لے یعنی اعلی و بلند از کشف لطائف

لے نابینا ۱۲ منتخب و بحر الجواهر
۲۵ طبقه چهارم از هفت طبقات دوزخ ۱۲ از غیاث

زاختر سیه من نه غال چون کردند — اگرچه خون سپید زمانه گشته بشیر
چراست آئینه تصویر حیرت اید دا — کشیده اند به پشت آزمنش بگر تصویر
جهانه گریه کند کشت زعفران من را — اگر روم پی تفریح جانب کشمیر
تمام گردش ایام سرنوشت من است — که گوئیا فلکم بود کاتب تقدیر
اجل هنوز نیامد ز خوف تا بدرم — که کرده اند نفس در گلویم از شمشیر
وان کشید لشبهال دشبه تصویر هم — اگر نیست هیچ کسی در زمانه هیچ حقیر
بود ز نقش سیم گاو چرخ اختر من — چه شد که هم از قصر چرخ گشته قصیر
کجا روم که نبود جای دلکشای مرا — که خار دامن سیر است جادهٔ کشمیر
بسیرگاه دو عالم زدم بدر نروم — ز لامکان نکنم بلکه چشم داشت مسیر
ز بس که مهری احباب سوخته جانم — ز زهر بود آتشم چو نار سعیر
مرا چه چنگ بد افتاد اختر طالع — کنند سیل خرابی بهای تعمیر
گل مراد امیدم ز باغ عالم نیست — بدان الیقین که نبوسد کسی گل تصویر
نخل امید بستم نشد چو سرو حسین — هزار آه کشیدم ز آه بی تاثیر
شال تیر بود بسکه راست گفتارم — که بهر ضیغم غم نیست جز دلم نخچیر
شال گیسوی خوبان زبس پریشانم — بخاطرم نبود هیچ شی جز امر خطیر
ز دور چرخ دلم تا کجا نگردد بد — بغیر بخت نگون گشته حال من تغییر
بود بپا ز رهم خار چشمهٔ آبله اش — برای سیر اگر روم سوی کشمیر
بچشم خواب سیه بخت بادیم نمکی — ز شور روز قیامت بنالهٔ شبگیر
سزا بود که زمینو کنند مینایم — شراب نیست مرا غیر آب چشم غدیر
زحال دل نتوان شمه بیان کردن — اگر شود ز دو عالم مراد لب تقریر
بفکر بود دلم بهر من پریشان حال — که بود با منش انگونه دهان تقریر
ندا رسید بگوشم علی ز گوشهٔ غیب — گدای خدای لب آنت عذوبت تقریر

زبانت

۱ زغل یعنی شیر دادن مادر طفل را ۱۲ از منتخب اللغات ۲ سیر کردن ۱۲ از منتخب و لطائف ۳ سرای سخت و قیام آن در وسط کرهٔ هوا است تحت کرهٔ نار و فوق کرهٔ ارض ۱۱ از لطائف ۴ شیرینی ۱۲ از کشف و منتخب

چرانه عرضه دهی حال خود بحضرت آنکه — امیر ابن امیر است آجناب امیر
ببوستان سیادت نهال سرو روان — بدودمان امارت نهال بدر منیر
زهی سیادت او با امارتش توام — خهی امارت او با سیادتش همشیر
خهی شرافت جسمی که یا بدش سایه — زهی سعادت جسمی که بندش تصویر
علی حسن بودش نام زینت خلق — بجا بداند بودش خان خطاب عالمگیر
علی به همت عالی حسن به حسن عمل — بجا خان که جان بودش تنی صغیر و کبیر
سزا بود چه بگویم که مهر و ماه منیر — ستاده اند بر آستان وحیش بشیر نصیر
ملک شود ز فلک بهر خدمتش حاضر — بشیر گر نبود در حضور او نه نصیر
بجاه خویش بود آسمان عز و شرف — که آفتاب به پیشش بود ز ذره حقیر
بجاه خویش بود آفتاب عالمتاب — که پیش اوست بمقدار ذره بدر منیر
بجاه خویش بود سایه افگن افلاک — که پیش او نبود شاه خود بقدر وزیر
بجاه خویش بود بحر جود و ابر کرم — که هفت گنج بود پیش بقدر شعیر
بجاه خویش بود عرش اعظم ثانی — که نقش خاک رهش گشته داغ فرش حریر
بجاه خویش بود افتخار کون و مکان — بزیر پاش کنند سر نثر صدر و سریر
بجاه خویش نه تنها است شکیبا چو ان — که هست سایهٔ پاش هما بفرق فقیر
بجاه خویش نه تنها است آسمان و زمین — زمین بزیر قدمهای او بود اکسیر
بجاه خویش ز ده شور تا سمک ز سماک — که برده عالمیان را بسر چه تشویر
بجاه خویش مکینی است لامکان جایش — فلک ز قصر بلندش بود ز بس که حقیر
بجای خویش بود طفل کهنه بخت جوان — که کرده پیر فلک خدمتش بعالم پیر
بجای خویش بود آبروی عز و وقار — ز خاک پاش کشد بوسه عزت و توقیر
بجای خویش بود صید افگن عالم — که شیر چرخ بود پیش او زبون نخچیر
بجای خویش بود عدل گستر عالم — که سیل خود کند از خویش پی تعمیر
بجای خویش بود آن دلیر شیر شکار — گرفته از جگر چاک دشمنان نه بگیر
بجای خویش بود غیب گو نه غیبت گو — که باشدش بزبان هر چه باشدت بضمیر

۱ خجلت و شرمساری ۱۲ از کشف و نهار عجم

بجای خویش بود حسن خلق رحمتی — زند برهگذرش بوسه خطهٔ کشمیر
بجای خویش بود نوبهار حسن عمل — که ریخت خار رهش داغ بر دل کشمیر
بجای خویش بود بحر فقه شهر اصول — که گرده ناز بدرگش حدیث چون تفسیر
بجای خویش بود در جهان جهان دگر — که بوی عطر گل آید ز غنچهٔ تصویر
بجای خویش بود عالم شجاعتها — زند بتیغ نگه بر سر عدو شمشیر
بجای خویش بود عالم سخاوتها — دهد ز خون سفید زمانه شکر و شیر
زبان خامه بوصفش جهانه فرسودند — زبان نطق زمدحش گرفته شکر و شیر
چو سنگریزه بود در ز بسکه بردار او — تمام آب ز خجلت شده است ابر مطیر
بود یتیم ز لطفش بقدر در یتیم — که نیست بخت جوان کس چو او بعالم پیر
هما ز سایهٔ دیوار او شرف یابد — بود برهگذرش رفت روی از دم شیر
نظر بجای طرف پیر نه فلک افگند — وجود اوست بجود و کرم عدیم نظیر
نظر تلاش چو سازد بشش جهت بر جا — بغیر او نه مراد او بود بجای نظیر
بود کنارهٔ دامنش هلال عید جهان — عطابه پیر فلک شد ز مهر کاسهٔ شیر
کثیر اوست فزون تر ز انجم افلاک — قلیل اوست نه غیرش نباده در تغییر
کمان اوست گریبان گردن اعدا — بر استبازی او نخورد قسم خود تیر
بنان اوست ز بحر کرامت امواج — بیان اوست کتاب کریم را تفسیر
بنطق بست بحکمت فزون ز افلاطون — بفقه و نحو و معانی کش ندید نظیر
زهی سخا که کند قبل از سوال عطا — خهی سزا که دهد بعد از همه تاخیر
خهی کلام که شعری بشعر او نرسد — زهی مرام که مضمون کند تا غیر
هزار بار اگر دیگری دهد قنطار — هزار چند زیاده از و بود قطمیر
هزار چند ز اوصاف دیگران افزون — بوصف او نبود در شمار عشر عشیر
عدیل او نبود در جهان عدیل کسی — جهانه خوف کند ز و عزیز در تغییر

۱ سر انگشتان ۱۲ از بحر الجواهر ۲ مطلب از قاموس و صراح
۳ یک پوست گاو پر زر و بعضی گفته اند که یکصد پست رطل از طلا و نقره ۱۲ از منتخب و غیاث
۴ پوست باریک که بر تخم خرما میباشد کنایه بمعنی شی قلیل و کوچک نیز می آید ۱۲ از منتخب و صراح

رحیم نیز نباشد کسی چو او بجهان — بیک گناه بود صد هزار عذر پذیر
ملک بصورت و سیرت فلک بعظمت و شان — گهی از و عملی منکری ندید نکیر
قضا بود همه کار خود قدر دانش — عیان ز صورت پیر او بود تقدیر
کسی چگونه کند آب جو در کوزه — بردن بود حد وصفش ز سر حد تقریر
سزد که دست دعا لیش کنم ز مهر و جهان — برای هر دو جهانش ببارگاه قدیر
همیشه بخت تو باد اسفید تر از قار — رخ عدو تو باد اسیاه تر از قیر
دو چند باد ز عمر مبارکت هر روز — ز عمر خضر به بخت جوان بعالم پیر
بلاحساب جهان دشمن تو بعذاب — فتاد بر رخ خود در میان نار سعیر

بلاحساب تراقبل از حساب جهان
نصیب باد بهشت برین بر شبیر

(۵)

قصیده در مدح سلطان عالم حضرت واجد علی شاه بادشاه خلد الله ملکه و سلطنته

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله الذی لقد کرمنا بنی آدم و علمنا من البیان ما لم تعلم والصلوة والسلام علی سیدی و سید العرب والعجم محمد و آله منبع و من جمیع الامم

بدرگاه شاهی که شمع بزمش از مغز دماغ افلاطون است و غبار میدان رزمش از آب شدن زهرهٔ شیر گردون اعنی سلطان عالم جهان پناه حضرت واجد علی شاه بادشاه
ادام الله فیضه و ابقاه

۱ در ترکی بت را گویند از سراج و برهان
۲ بعربی بمعنی صمغی است سیاه لهذا نسبت این دو لفظ بجهره سفید سیاه کنند از سراج و برهان

بعرض عرش آستان بوستان سیر ساند

تحفه از دیار سخنوری آورده ام که گمانم کسی از شاعران عجم بدین گهر پادشاهان نیاورده باشد و قابل نذرش کسی را بجز ذات والاشی بینم.. آفتاب دولت تا قیامت تابان باد.

آنی که خاک را بنظر کیمیا کنی / آیا بود که گوشهٔ چشمی بما کنی
ای عمر خویش زنده ام الابد بیا / گنجشک را بسایهٔ خویشت هما کنی

غالب بپایه پیش شه و باز بس مگو / خود خواهش محال به حرمان برابر است

آغاز قصیده

بو دم بفکر دوش که هر آن برابر است / هر صبح من بشام غریبان برابر است
فکرے که پای فکر مرا سود تا بساق / در دیرم گردش دوران برابر است
فکرے که بخت در دل فکرم هزار داغ / وین بخت شور من به نمکدان برابر است
فکرے که در تفکر آن در گلو مرا / آب خنک باتش سوزان برابر است
فکرے که در تفکر آن چون آیدم / دم از گلو به خنجر بران برابر است
فکرے که در تفکر آن چون فرو رود / دم در گلو به قطع رگ جان برابر است
فکرے که در تفکر آن آستین من / بے گریه خود بدامن عمان برابر است
فکرے که در تفکر آن چار عنصرم / در د ابحار موجهٔ طوفان برابر است
فکرے که در تفکر آن [illegible] در تنم / با نوک خارهای مغیلان برابر است
فکرے که در تفکر آن مهر جان زار / جسمم بجاه رستم دستان برابر است
فکرے که در تفکر آن وقت جانکنی / بار ذعیش و عشرت شاهان برابر است
فکرے که در تفکر آن شام چون سحر / هر گونه با فراق تن و جان برابر است
فکرے که در تفکر آن صد هزار سال / دانای روزگار بنادان برابر است
فکرے که در تفکر آنم دمی ز عمر / با صد هزار سال اسیران برابر است
فکرے که در تفکر آنم هزار حیف / حب الوطن بدشمنی جان برابر است
فکرے که در تفکر آنم تن نزار / با نوک نیشتر رگ جانم برابر است
فکرے که در تفکر آنم بسینه ام / با [illegible] شمشیر کشان برابر است
فکرے که در تفکر آنم هلال عید / با تیغ بید ریغ ستمگر [illegible] برابر است
فکرے که در تفکر آنم شب برات / با روز قتل شاه شهیدان برابر است
یعنی که پیر گشتم و بختم جوان نشد / پس گریه ام بگریه طفلان برابر است
جان تا بلب ز ضعف قوی [illegible] / جسم از فکر آن بلب [illegible] برابر است
زینو چه آنچه مجمع شادی است در جهان / در دیده ام بخواب پریشان برابر است
زینو چه آنچه موی فرد بهر نگر است / در دیده ام بمنبع طوفان برابر است
زینو چه آنچه پیش که دمه بود هلال / در دیده ام بدشنهٔ بران که برابر است
زینو چه آنچه تازه گلی در چمن بود / در دیده ام به زخم نمایان برابر است
زینو چه آنچه هست چمن در نگاه خلق / در دیده ام بخار بیابان برابر است
زینو چه آنچه هست افق بر سر [illegible] / در دیده ام بحلقهٔ جولان برابر است
زینو چه آنچه هست بعالم صباح عید / در دیده ام بشام غریبان برابر است
زینو چه آنچه یافت بیاز از شهر [illegible] / در دیده ام بگور غریبان برابر است
زینو چه آنچه نام بدنیاش کرده اند / در دیده ام بخانهٔ طفلان برابر است
با مطلع دگر همه را مطلع کنم / زین غم که با غم جن و انسان برابر است
داغم بسینه با مه تابان برابر است / سوزش بدل بمهر درخشان برابر است
گر دست پیر چرخ ز خوبی قسمتم / حالم بگیسوی خوبان برابر است
کار کلرخ مهره مهرم کند سحر / دور فلک مرا بفلاخان برابر است
دارم کمال بد ز صفت [illegible] / سود من ز بسکه بنقصان برابر است
گویم اگر بقصد قصیده بفکر رزم / هر مصرع ام به تیغ صفاهان برابر است
گویم اگر بفکر قصیده بقصد بزم / هر مصرع ام به ابروی خوبان برابر است
گر سوی دشت از گلگشت رو کنم / [illegible] به باده [illegible] برابر است
گر رو کنم بجانب دریا برای سیر / گرداب [illegible] بدیده گریان برابر است
آبی که بخورم عرق خجلتم شود / نانی خورم به [illegible] برابر است

نهالی زراست [illegible] / وز گریه پر دو چشم لعبان برابر است
چشم نهالان زار [illegible] / مژگان من به بخیهٔ مرجان برابر است
خون در جگر گداخت [illegible] / رنگ است زخم که به یرقان برابر است
لخت جگر ز دیده فرو [illegible] / دامان من [illegible] بدخشان برابر است
[illegible] / داغم بدل بمهر درخشان برابر است
تا نابود [illegible] شهیدان چمن مرا / هر غنچه در نگاه به پیکان برابر است
دارم درون سینه ز بس درد لا علاج / دم در گلو به خنجر بران برابر است
درد لیست جگر که ندانم علاج او / دم اندرون سینه بسوهان برابر است
گریم بحال زار دل خویشتن اگر / تا رنگ بدامن عمان برابر است
نالم بحال زار دل خویشتن اگر / تا رنفس بشعلهٔ سوزان برابر است
درد از جگر گذشتن دل [illegible] / خود دل کنون به سینه به پیکان برابر است
اکنون گداخت زهره و صبرم [illegible] / زخم جگر که خود به نمایان برابر است
خاکم بسر [illegible] زمینم تو گوئی [illegible] / گویم که پیر چرخ به چوگان برابر است
این پیر چرخ را که سپر باشد [illegible] / ماه نو [illegible] به تیغ صفاهان برابر است
آن دشمنی بود بمن او را که پیش او / کافر برابرم به مسلمان برابر است
سر داشتم ز زانوی خود گریه در گلو / کاین حال تم برگ سخیان برابر است
این بود حال من که رسید از درم / کش نقش با بخط یونان برابر است
گفتا که ای علی تو بدین حال و این کمال / تا [illegible] نیسان برابر است
نازنده تو با گل بستان برابر است / شبه در [illegible] غلطان برابر است
خونابه است بچشمهٔ حیوان برابر است / [illegible] رضوان برابر است
هر قطرات حکمت لقمان برابر است / هر جرعهات به چشمهٔ حیوان برابر است
هر نقطه ات به مهر سلیمان برابر است / هر نکته ات بحکمت لقمان برابر است
هر نقطه ات [illegible] / [illegible] برابر است
هر نقطه ات ز خال رخ حور [illegible] / با بیت به شعر با لب غلمان برابر است
هر قطره [illegible] نهان در دوات تو / فیضش عیان بچشمهٔ حیوان برابر است
قصد قصیده چون کنی در بیان بزم / گلگشت بکف بشمع فروزان برابر است
قصد قصیده چون کنی در بیان رزم / گلگشت کف به نیزه دستان برابر است
بیشک صریر خامه تو در بیان بزم / با نغمه های بلبل بستان برابر است
بیشک صریر خامه تو در بیان رزم / با نعره های شیر نیستان برابر است
کلک شکسته بهر تو کرده قضا در / کاین ملک تو به ملک سلیمان برابر است
خوشتر ز آفتاب بود نان خشک تو / شعر ترت بچشمهٔ حیوان برابر است
گر سر کنی رهی سر دیوانگی بدهر / هر خطوه ات بخطهٔ یونان برابر است
گر سر ز لش کنی سر راهی به معرفت / خون برخت بخون شهیدان برابر است
آن نیزبان که پهلوی تو آمد [illegible] / الکن بحرف با [illegible] برابر است
طفلی که یافت لحظه تعلیم پیش تو / بیرون شد از درت که به سحبان برابر است
خواهی گر اختصار نمودن به گفتگو / یک نیمه قطره ات بدو عمان برابر است
اطناب اختیار اگر در سخن کنی / یک نیمه قطره ات بطوفان برابر است
راهی که میروی بدیار سخنوری / هر ذره اش باختر خوران برابر است
اندیشه ات ز فکر ظهیر است بس بلند / هر حرف تو بگفتهٔ سلمان برابر است
گلگشت ز شاخ طوبی فردوس ساختند / فرد و بیت طفل دبستان برابر است
سنجند گر معانی تو با کلام غیر / معنی بلا کلام بدیوان برابر است
گفتم که ای عزیز جهان مصر نیکوئی / ای آنکه عارض تو به قرآن برابر است
ای آنکه حرف حرف تو [illegible] / بے حرف با نصیحت پیران برابر است
ای آنکه لفظ لفظ ز گفتار پند تو / با صد هزار گفته لقمان برابر است
ای آنکه زیر خاک بت ذره نهان / تو با خود به نیر تابان برابر است
ای آنکه با دو چشم دو عالم ز نور [illegible] / دیدار تو بدولت کیهان برابر است
ای آنکه دیدن رخ پاک تو گلنظر / با سیر هشت گلشن رضوان برابر است
ای آنکه سطر سطر کتاب مدیح تو / با موجهای چشمهٔ حیوان برابر است

۵۱ آنچه [illegible]

۵۲ [illegible] گویند ۱۲ از مدار

ای آنکه نقطه نقطه او وصف تو زیر سطر … در پایه عروج بکیوان برابر است
ای عقل کل به عقل چه سازم ز بخت خویش … کش خواب خوش بمردن انسان برابر است
ای عقل کل به عقل چه سازم ز بخت خشل … کش درد من دریغ بدرمان برابر است
ای عقل کل به عقل چه سازم ز بخت خویش … کش خون من بباده ریحان برابر است
ای عقل کل به عقل چه سازم ز جور چرخ … کش گریه‌ام بباریش باران برابر است
ای عقل کل به عقل چه سازم ز جور چرخ … کش ناله‌ام بنغمه مرغان برابر است
ای عقل کل به عقل چه سازم ز چرخ کش … خونناب‌ام بچشمه حیوان برابر است
ای عقل کل به عقل چه سازم ز چرخ کج … ویرانه‌ام بروضه رضوان برابر است
ای عقل کل به عقل چه سازم ز چرخ کش … رنج دلم براحت شاهان برابر است
گریم اگر بباده ریحان برابر است … نالم اگر بنوبت سلطان برابر است
طوفان نوح قطره اشکی است بر مژه … تن بهر روح با چه کنعان برابر است
باشد ز روز حشر شبم خوفناک تر … روزم ز بسکه با شب هجران برابر است
بخت سیه که موی مرا ساخته سفید … صبح وطن بشام غریبان برابر است
ایوای من چگونه شود واز ناخنم … در کارم آن گره که بدندان برابر است
ای آنکه حرف حرف تو باشد دم مسیح … پرسیدنت ز درد بدرمان برابر است
شاید زبان شعله کند حال من بیان … سوز دلم بآتش سوزان برابر است
جودی ز حال من بود آگاه [illegible] … اشکم ز لبن بجوشش طوفان برابر است
درمان من کسی نتوان کرد جز اجل … دردلم بمرگ طبیبان برابر است
میرم اگر کنم شب وحشت ز روز عید … می‌آیدم چو عید بقربان برابر است
گفتا چرا نه عرضه دهی حال خود بشاه … شاهی که هر گدایش بخاقان برابر است
شاهی که جیب او به بدخشان برابر است … شاهی که اندکش بفراوان برابر است
شاهی که تیغ اوست چو برق فلک سپر … شاهی که با دیانش بشیران برابر است
شاهی که حاتم است گدای در عطاش … شاهی که رستمش بفیلان برابر است
شاهی که بحر فیض بود آستین او … کش قطره با تموج عمان برابر است
شاهی که مغز خصم بود شمع او … کش روشنی بصبح نمایان برابر است

شاهی که با کمال و جلال و جمال خویش … با ماه و مهر و یوسف کنعان برابر است
شاهی که روی او بگلستان برابر است … شاهی که موی او برگ جان برابر است
شاهی که زینه اش بود از بام فلک … شاهی که نقش پاش بکیوان برابر است
شاهی که خاکپاش بود رشک مشک چین … شاهی که سائلش بقدر خان برابر است
شاهی که شاه انجمش آمد رکابدار … کش ماه نو بحلقه بگوشان برابر است
شاهی که فوج اوست سلح و زمور جنید … کش طفلکی بزال و نریمان برابر است
شاهی که حسن اوست ز حسن علی و جنید … شاید بحسن او مه کنعان برابر است
شاهی که روز شادی جشنش هلال عید … شاید بعکس چاک گریبان برابر است
شاهی که هست نسیم ز کاکلش هلال عید … بدرش بدر بحلقه غلامان برابر است
شاهی که شان اوست ز آسمان بلند … خاک رهش با بر درافشان برابر است
شاهی که هست آن جهان جان جهان … کش تار پیرهن برگ جان برابر است
شاهی که چون معانی هر لفظ جامعت … مشت زرش بدولت گیهان برابر است
شاهی که زیر بام بلندش سپهر را … کیوان کنون ندیده حیران برابر است
شاهی که حرف حرف ز نام مبارکش … بر لب بموج چشمه حیوان برابر است
واجد علی شهی که رئیس واجد علی است … مقداد سان بیوذر و سلمان برابر است
واجد علی شهی که بود هر که واجدش … باشد اگر فقیر بسلطان برابر است
واجد علی شهی که نباشد چو او شهی … با تاج او نه مهر درخشان برابر است
واجد علی شهی که مگس را بود آن هماش … دارا بدرگهش نه بدربان برابر است
شاها بحسب گفته او عرض میکنم … معروض حال خود که بعنوان برابر است
امید هر درم که بحرمان برابر است … اکنون درم بحلقه جولان برابر است
داغ دلم بلاله نعمان برابر است … مد نگه بموجه طوفان برابر است
روزم سیاه تر بود از روی خصم تو … شامم بصبح خسر بخیلان برابر است
سر را ز پا خود نه شناسم چو گوی مهر … دردا هلال عید بچوگان برابر است
شد چشم پر ز اشک چو کاسه گدایم تهی … در کاسه خون بباده ریحان برابر است
دردا که رشک کرده آتش بود دلم … با آنکه آب چشم بباران برابر است

ماهی سزد زبان پی اظهار حال من … موی مژه بمنبع عمان برابر است
حال مرا زبان ز سمند ربود سزا … سوز دلم بآتش گبران برابر است
اشکم چرا نه گرم شد از آه سرد آه … کش مختصر بطول عزیزان برابر است
ماهی در آتش است سمندر در آب من … صد دود زخش باخگر نهیان برابر است
ایکاش روز عید شب وحشتم شدی … کاین خور بچشم غول بیابان برابر است
چشمم بود حباب صفت بحر در کنار … جسمم بتار سبحه مرجان برابر است
یارب ز روز حشر بدل کن شب مرا … صد دو ز خم بروضه رضوان برابر است
ماتم سرا است سینه بی کینه علی … دل در برم بخانه ویران برابر است
باشد چو بدر پیش مه نو برابرم … کش با هلال عید لبنان برابر است
شد طفل اشک از پی من گریه جمله تن … حالم کنون بحال یتیمان برابر است
یعنی که پیر گشتم و ضعفم شده قوی … سنگ درم بحلقه جولان برابر است
اظهار درد دل نتوان کرد او دریغ … کش نقطه بدفتر شاهان برابر است
سازم چو اختصار در آیم در اقتضا … لب وا شدن بسحر تن و جان برابر است
اتمام کردنش نتوانم چو وصف تو … کش نیم مد بمدت دوران برابر است
از دور بوسه میزنم آن بارگاه را … کش نه فلک بزینه ایوان برابر است
هر چند هست خالق کونین از قلم … کش مشکل زمانه بآسان برابر است
مشکل چه گر بفضل خودم کند نظر … خواهم اگر ز حال بامکان برابر است
الابلا سبب بود کار انیجهان … کار و سبب بحال تن و جان برابر است
شد زین سبب مرگ بتر زندگی مرا … پیری من بمرگ جوانان برابر است
هر جا که میکنم نظر از غرب تا بشرق … تار نظر بجاده حرمان برابر است
الامتیح تو سبب مطلبم شود … ملکی ز تو بملک سلیمان برابر است
شاها در است بمنبع عمان برابر است … شاهاره تو بارگ نیسان برابر است
حاتم برابر است بگدایان برابر است … رستم برابر است بفیلان برابر است
تنها نه حاتمت بگدایان برابر است … تنها نه رستمت بفیلان برابر است
هر سائل در تو بشاهان برابر است … مور سره تو به پیلان برابر است

تنها رخت نه باگل بستان برابر است … هر قدت بسرو خرامان برابر است
کی با رخ تو نو گل بستان برابر است … کی با قد تو سرو خرامان برابر است
لال است در بیان جلالت زبان نطق … کت نقش پا بملک سلیمان برابر است
شاها مدیح تو که به نیسان برابر است … هر نقطه‌ام بگوهر غلطان برابر است
حفظ حقیقت به بکر و خفتان برابر است … گو تار جامه است برگ جان برابر است
توصیف موی موی تو کردن بود محال … گو نال خامه‌ام برگ جان برابر است
جنات عدن سایه سر قدت بود … تاج سرت بقیمت گیهان برابر است
کلهی بود براه وقار تو کهکشان … کش نقش پا بمهر درخشان برابر است
شیر عرین به پیش تو روباه بیش نیست … روباه بیشه‌ات بهزبران برابر است
جان جز امان کسی نبرد در نبرد تو … تا مفت تیغ دو شن بریان برابر است
خنجر بحنجر است عدوی ترا مدام … کش هر نفس بخون لسوهان برابر است
گرد روان خصم ز خوفت روان ز جسم … گویا هزار سام نریمان برابر است
بدخواه گر بسوی تو آید ز راه بیا … هر جاده زیر پایش یثعبان برابر است
خصم ترا فراز ز بیم تو نیم گام … با هفت خوان رستم دستان برابر است
بعد از خیال بد دل دشمن ز خوف تو … با خوان غارتیده ترکان برابر است
با چشم غیظ گر بسوی دشمن نظر کنی … تار نظر به نیزه دستان برابر است
در وقت جنگ گر بسوی دشمن نظر کنی … مد نظر به تیغ نریان برابر است
یار اکجا بجنگ تو اسفندیار را … لکت نه غنچه‌خوان بسیر گلستان برابر است
باشد پلنگ پیش تو کمتر ز گربه‌ها … گو در خیال خویش به پیلان برابر است
باشد برو غیر هر آنکس که بلبلت … در زیر مقدم تو به موران برابر است
تیرت بپشت قاف نهد تا فت هزار … گر غیظ دیدن تو بپیکان برابر است
قارن قرین کودک نو جست گجا شود … بیژن به لشکر تو بطفلان برابر است

له نام مرد لغر اسیاب از رشیدی برهان ؏ نام پهلوانی در زمانه رستم ۱۲ از برهان
؏ نام پهلوانی پسر گیو که خواهرزاده رستم بود و بمنیژه دختر افراسیاب عشق داشت و در چاه محبوس ماند و مصیبتها کشید ۱۲ از جهانگیری و مدار

هر نو خطش که نیزهٔ خطی بدوش او
با نیزه با زهرهٔ درخشان برابر است
راهی که می روی بدیار دلاوری
هر خطوه است به مژهٔ شیران برابر است
راه هزار ساله بیک لحظه طی کنی
گردش نقش پا به چهرهٔ شیران برابر است
باشد همه سمند ترا فرش گل رهی
گش خار و خس بناخن شیران برابر است
باشد عناد با تو شها باعث عنا
تن هر دشمن تو بز زار برابر است
خصم ترا سنان گهی جان هست در گلو
با آتش بر تن زخوف تو پنهان برابر است
خورشید چرخ نیست ترا [illegible]
تیر تو با هزار نیستان برابر است
در سینهٔ زمانه هم از هیبت شها
خورشید چرخ با دل لرزان برابر است
لرزان بود ز رعب تو بر چرخ آفتاب
بهرام بر فلک به گریزان برابر است
باشد سر بریده به پیش تو آفتاب
مریخ زیر عرش به پنهان برابر است
عزم تو هر جنگ بود قهر کردگار
نام تو با هزار ثریان برابر است
تیغ و سپر هر آنکه بگیرد ز [illegible]
دریای تو بذرهٔ پنهان برابر است
تیر و کمان کسی که رباید ز دست تو
در پیش تو به لاشهٔ پنهان برابر است
رزمت شها ز روز قیامت بود چنین
بزمت شها بروضهٔ رضوان برابر است
بشنو پناه شیر حق شد پشت سپر به
تیغت با بر و مه کنعان برابر است
جمشید را بدزدی جامت فتد [illegible]
خونش بر تن بباده ریحان برابر است
تشبیه روی تو نشود با هزار ماه
پیشت بمهر ذرهٔ پنهان برابر است
گرد احمر است همه خاک راه تو
گنج زرش بذرهٔ پنهان برابر است
در گلشن تو [illegible] بصد سرو
چون باز بمرغ سحرخوان برابر است

برشد مسیح بر فلک از مهر او که دید
دیدن ترا [illegible] برابر است
کار جهان خلاف جهان شد بیجا بود
طاعات دشمن تو بعصیان برابر است
چون بوم هیچ جا نبود خیر کوه و دشت
آباد دشمن تو بویران برابر است
بخت جوان و راز پیران زیاده تر
هم کینه است بکینهٔ طفلان برابر است
تنها نه سایه است بگلستان برابر است
در چشم عندلیب بافسان برابر است
تا وصف چهرهٔ تو شها کرده ام رقم
شعرم بشور گیسوی حوران برابر است
جان و تنت ز آب و گل گر گرفته است
هر تار به بر تن برگ جان برابر است
در جاده که هست سوی ملک جادهٔ تو
این پیل چرخ با پر موران برابر است
با زهر هر که بچه بدر با پسر بود
عدلت چنان به پلهٔ میزان برابر است
بزغاله راد هر به تن شیر زه شیر
دشمن مدور شده به شفیقان برابر است
محمود چون ایاز نباشد حضور تو
گشت خاک پا بقدر [illegible] برابر است
در زیر نعل [illegible] اری تو شها
برق جهان بخار مغیلان برابر است
در نقش پای دلدل مان سوار است
آفاق چرخ با پر موران برابر است
وقت سواری تو پی دیدن جلوس
مهر فلک سپهر به طفلان برابر است
در دیدن جلوس سواری تو شها
پیر فلک به طفلک دستان برابر است
روز سواری تو نباشد اگر ز شب
گر کرد خور بذرهٔ پنهان برابر است
باشد همای اوج تو از سدره نظر
گشت لامکان بگوشهٔ میدان برابر است
فرسوده شد زبان قلمها بوصف تو
انهار آن هنوز بعنوان برابر است
ظل خدائی و بجهان ظل تو شها
با برصه های [illegible] برابر است
خواهم کتاب شرح ترا نافه شها
کش کوه [illegible] بکوهان برابر است
نی نی غلط شها چلیپا بدیم چنین
گشت گنبد سپهر بکیهان برابر است
قارون بدولتت بگدایان برابر است
حاتم بهمت به بخیلان برابر است
گنج است آستین تو در کشور سخا
کشتی قطره قطره از طوفان برابر است
بینا انگشت از ذل دل جو تو کسی
در بر دولتت [illegible] برابر است
دشمن اگر دغا بدغا میکند [illegible]
دل در برت بچشمهٔ عرفان برابر است

له رنج و مشقت ۱۲ از کشف و صراح

سله نام مطربیکه نوکر خسرو پرویز بود ۱۲ از کشف و مدار و برهان

سله نام مطربیکه از مقربان خسرو پرویز بود و در فن موسیقی مهارت عظیم داشت و این مرکب است از باربد بمعنی دخل و خصت است و بد بالفتح معنی خدا و نیز چون پرویز را از حکم دخول مجلس جمیع دفات داده بود لهذا باین لقب ملقب گردید ۱۲ از رشیدی و کشف و برهان -

نشتر [illegible] سر باز ذمت برت
رندان در [illegible] عرفان برابر است
حرفی زنند ز دهر به پیش تو فیلسوف
پیش دلیل تو فیلسوفان برابر است
بر خوان نعمت تو که باشد چو صد جهان
خورشیدها و زان نمکدان برابر است
هر آنچه تیغ خیبر گرفته ز ملک غیر
با بخشش تو قطره بباران برابر است
ره گم کند بوادی وصف تو خضر هم
گش جاده با به ملک سلیمان برابر است
آنی که در برابر بخت جوان تو
پیر فلک به طفلک نادان برابر است
آنی که پیش همت والای تو شهام
شیر فلک بهیبه غزالان برابر است
آنی که زیر دست تو صد لشکری است
هر لشکری بگیوه [illegible] برابر است
آنی که آفتاب فلک نیزه دار تست
اسپت ببرق چرخ بجولان برابر است
آنی که تابه قهر خدا تیغ دو دست تست
حفظ خدات [illegible] برابر است
آنی که هست دولت قارون خس [illegible] تست
حاتم حضور تو بگدایان برابر است
آنی که هست دولت دنیا کنیز تو
با همت گنج [illegible] برابر است

آنی که در برابر تو ماه یا شبه
صد ذره با آفتاب درخشان برابر است
آنی که گر بخاک کنی یک نظر ز مهر
هر ذره اش به مهر درخشان برابر است
آنی که دشمن زنیا ید عطای تو
لیکن با رجا به بار نیسان برابر است
آنی که بر به هر که ز دریایت قطره
تا هفت پشت خویش به شاهان برابر است
تا کی قطع ز نظم صفات تو خامه را
وصفت شها بانجم تابان برابر است
تا کی توان شمرد بیان صفات تو
وصفت شها بریگ بیابان برابر است
نی نی غلط که هر دو تو ام شما گر
وصفت شها [illegible] برابر است
باید دعا که دولت عمرت کنم
کاین شیوه با طریق ثناخوان برابر است
با داغ روس دهر [illegible] کامیاب
تا مهر زهر با رخ خوبان برابر است
ختم شها که تکرار قافیه -
قند مکررم سخن [illegible] برابر است

نامیده ام بواجدیه این قصیده را
هر نقطه اش به مهر سلیمان برابر است

غالب ز خاک خیز و بشنو کرد لا کلام
هر بیت این قصیده بدیوان برابر است

نام تو با همای همایون برابر است
دون رتبت رتبه گردون برابر است
وصف سخاوتت نتوان کرد خزین
حاتم برابر تو بقارون برابر است

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ وَالصَّلٰوةُ عَلٰی رَسُوْلِهِ الْاَمِیْنَ وَآلِهِ الطَّاهِرِیْنَ اِلٰی یَوْمِ الدِّیْنِ

معروضهٔ انتظام علی

حرره عبد المتهام کثیر الآثام راجی رحمت ربه القوی میرزا اصغر حسین محدث لکنوی کاظمینی

قطعات تاریخ طبع دیوان علی بہر سری

از جناب مولوی سید اکبر مہدی صاحب سلیم جرولی

علی در بہر سری بصفت کمال
بشعر و سخن شاعر بے بدل
بعلم و ادب فاضل و بہرہ ور
بنامش رقم کن مقال سن اساس
انتظام علی ۱۵۰۲
۳۲۶
۱۸۲۸ء
یا سمش اگر درج قدسی نوشت
انتظام علی ۱۵۰۲
۳۸۸
۱۸۹۰ء
بزد در ہند بحر عجم
مصنف درین فکر مرحوم شد
سنہ عیسوی گفت فکر سلیم

کہ ہم بود از نسل پاک علی
بعلم و ہنر عالم منتہی
بمشق سخن ثانی انوری
کہ سال ولادت شود منجلی
وفاتش نگر در سنہ عیسوی
کہ دیوان رقم کرد دہلوی
روی طبع فرمود سعی رضی
بگو گلشن انتظام علی
سنہ ۱۹۳۰ء

دیگر

زہے انتظام علی خوش نہاد
بعلم و عمل عالم مستند
چنین گفت اشعار در پہلوی
علو سخن اینچنین اوج داد
کلامش بترتیب دیوان نوشت
رضی حسب مرضی او طبع کرد
سنہ طبع بر سید طبع سلیم

کہ در نسل سادات عالی نژاد
حمیدہ صفت مرد پاک اعتقاد
ہر اہل زبان در ثنا لب کشاد
کہ نامش علی شد بشہر و بلاد
اجل مہلت طبع دفتر نداد
کہ در درج در در جہان گشت شاد
قلم گفت نظم علی با مراد
سنہ ۱۳۴۸ھ

از جناب مولوی سید فضل مہدی صاحب نسیم جرولی

اے زہے نام معلی علی
تخلص بہ علی و تمسک بہ علی
اے خوشا ہمت فکر عالی
پس شد نسخہ دیوان بدر
شاکل طبعش بحساب ہجری

کہ بود اسم خداوند علیم
ذات پاکش ہمہ وصف عظیم
کہ مرتب شدہ دیوان ضخیم
کرد مطبوع بحسن تنظیم
غنیمہ فیض علی۔ گفت نسیم
سنہ ۱۳۴۸ھ

از جناب مولانا مولوی سید محمد محسن صاحب قبلہ محسن اترولوی مدظلہ

پایۂ نظم انتظام علی
ہست از کسے سرآمد شعرا
انچہ گوید کسے بچندین ماہ
سال طبعش بعیسوی محسن

از حد ارتقا بدر رفتہ
پیش او فرق مدعی جفتہ
میتوانست گفت در ہفتہ
صیت زیبا بود پذیرفتہ
سنہ ۱۹۳۰ء

دیگر

چونکہ مرتب گشت دیوان علی
کیف نظمش را چہ نسبت با شراب
سال ہجری جست چون از ردی فکر

وصف او از ہر کسے مسموع شد
کاین حلال است او بدین ممنوع شد
گفت محسن ای خوشا مطبوع شد
سنہ ۱۳۴۸ھ

دیگر

صبای عام دیوان شیخ و شاب
برای ہر دل رنجور ہست عیش کدہ
بوجد آمدہ قصند کوہ و دام و دد
کہ نام نامی او شد ہمی بکشدادہ
برآمدہ سنہ ہجری خوش انطباع شدہ
سنہ ۱۳۴۸ھ

خوشا نتیجۂ افکار انتظام علی
کتاب نیست ز گلہای نظم بستانی است
چو مطربی بسراید بلحن داؤدی
سرآمد شعرا ہست زمانہ چون بود
زدم چو غوطہ بدریای فکر ای محسن

از جناب حکیم سید محمد ابراہیم صاحب جعفری کوثر اترولوی

خوب دیوان نظم فرمودہ علی
ہست نظمی پاک سلک گوہری
ہم ز قطعات و رباعی ہم غزل
در قصائد ہم ز عرفی گو بیا
ہم بہ تعریف خدا و مصطفے
حق کہ دہد دیوان را حسن قبول
لغزش او را خدای فی نوال
عیسوی تاریخ چون کوثر بجست

حق دہاد داور اجوار مرحمت
منتظم گشت از کمال معرفت
قابل تحسین عالی منزلت
گوئے سبقت برد دالا مرتبت
ہم بہ توصیف ائمہ منقبت
دارم امید از جناب حضرت
عفو فرماید ز فضل و مکرمت
موج طبعش گفت بحر مغفرت
سنہ ۱۹۳۰ء

دیگر

شکر للہ در زبان فارسی
وصف آن از حیطۂ تحریر بیش
آنچنان دُر بار باشد نظم آن
در تمناے کہ گوید مثل آن
گفت کوثر مصرع تاریخ طبع

نغز دیوانی علی کرد رقم
فی المثل سحر حلال آمد ہم
ابر نیسان است گوبا یک قلم
انوری رفت از جہان با یوہ کم
سال ہجری ہست قابض در ارم
سنہ ۱۳۴۸ھ

از خاکسار سید محمد رضی عاکی بی اے دعلیگ خلف حضرت مصنف

گلشن فردوس در دنیا شگفت
صاحب دیوان لسان الغیب بود
کسب نا کردہ ز کس او فن شعر
وہ چہ مضمونہاے نو آراستہ
در سخن سنجی ید طولے بداشت
خلق گشتہ در جہان بہر سخن
غوطہ زد در فکر تا پنجاہ سال
جاب ناگشتہ کلامش در حیات
طبع کردہ سیکنم من پیش کش
گفت الفت شد علی را دل فراغ
سنہ ۱۹۳۰ء

یا کہ دیوان علی ارقام یافت
ہمچنین اندر جہان او نام یافت
بلکہ از روح القدس الہام یافت
داد صد تحسین ز خاص و عام یافت
در ازل این قسمت از قسام یافت
گو ہر معنی صباح و شام یافت
کاندرین مدت کتاب اتمام یافت
قبل از وقت از اجل پیغام یافت
شکر ایزد کاین بخیر انجام یافت
گفت عالی راحت و آرام یافت
سنہ ۱۳۴۸ھ

صحت نامہ
دیوان علی بہر سری

صفحہ	نمبر غزل	نمبر شعر	غلط	صحیح	صفحہ	نمبر غزل	نمبر شعر	غلط	صحیح
۲	۵	۱۷	نیستم	نیستیم	۶۷	۲۵۲	۷	بر	ببر
۳	۶	۱	بسم اللہ کر	بسم اللہ شکر	۷۰	۲۶۴	۳	کشتہ	نشستہ
۴	۱۰	۲	لی	بی	〃	۲۶۵	۱	روشد	زردشد
۸	۲۶	۵	مغر	مغز	۷۳	۲۷۶	۲	مدیدم	ندیدم
۹	۳۱	۱۳	گویش	کویش	〃	〃	۶	گردد	صبح گردد
۱۱	۳۷	۸	شکسہ	شکستہ	۷۶	۲۸۷	۹	سر	بر سر
〃	۳۰	۱۰	واست	داشت	۸۱	۳۱۱	۸	است	ہست
۱۲	۳۹	۱۲	ستم مخفلہا	ستم ز محفلہا	۸۲	۳۱۹	۱۳	شکافت	شگافت
۲۷	۱۲۷	۱۷	نگذاری	نگذ ازی	۸۹	۳۴۳	۶	اشک	سرشک
〃	۱۲۸	۷	نشوہ	نشود	۹۳	۳۵۶	۲	ضد	صد
〃	〃	۹	خبر	خبرداد علی	۱۰۲	۳۹۳	۵	کہ چو	چو
۴۰	۱۴۲	۸	یا	با	〃	۳۹۶	۵	اپروانت	ابروانت
۴۱	۱۴۳	۶	دارد	داند	۱۰۵	۴۱۲	۳	سگ عنا	سگ عنانہا
〃	۱۴۵	۲	من	من و	〃	〃	۷	ففانیہا	پرفشانیہا
۴۲	۱۴۰	۸	ما	با	〃	〃	۹	ند	لن
۴۳	۱۵۳	۶	سرورپا	دریا	۱۰۶	۴۱۴	۳	مصرع اولی محکوک شد	بلبل نغمہ سرا بر سرمن گردی
〃	۱۵۴	۹	راد	راہ	〃	〃	۷	نیر	غیر
〃	۱۵۵	۹	اشت	اشب	〃	۴۱۵	۶	ناجنسہ	ناجنسان
۴۶	۱۶۷	۱۱	ولیکا	ولیک	〃	〃	۱۰	بوئے	گوئے
〃	〃	۱۲	کرودوں	گردوں	۱۰۷	۴۲۱	۱	پردہ	بردہ
〃	۱۶۸	۹	میائی	مینائی	۱۰۹	۴۲۵	۱۰	مترزان	مغزان
۴۷	۱۶۳	۵	سلیم	سیم	〃	〃	۶	حوص	حرص
〃	۱۷۴	۵	سر	سمر	۱۱۰	۴۳۰	۵	ہزمت	ببزمت
〃	〃	۱۱	حشر	حشر بپا	۱۱۱	۴۳۴	۹	خون	چون
۴۹	۱۷۹	۶	ترحم	رحم	۱۱۲	۴۳۵	۱	مرا	مراست
〃	۱۸۰	۷	راہ	رہ	〃	〃	۲	بابلبل	بلبل
۵۰	۱۸۲	۳	دماند	دہاند	〃	۴۳۶	۷	گہر	گوہر
۵۲	۸۹	۸	بوشد	بوسد	〃	۴۳۸	۲	کشتہ	گشتہ
۵۳	۱۹۷	۳	پیروں	بیروں	۱۱۳	۴۴۱	۸	زچشمہ	بہ چشمہ
〃	〃	۶	پیش	پیش ما	۱۱۴	۴۴۵	۱۴	رنقش	رانقش
۵۴	۱۹۹	۶	کر	کز	۱۲۴	۴۸۳	۶	فردامید	فردا امید
〃	۲۰۰	۴	طال	اطال	۱۲۷	۴۹۰	۱۴	توئی جانم	توئی جانم غ ۴۹۱
〃	۲۰۲	۳	شکستم	شکستی	۱۳۳	۵۱۷	۷	خدار	مدار
۵۵	۲۰۷	۵	خاکی	خالی	۱۳۵	۵۶۱	۴	یارد	یارود
〃	〃	۷	ہدف	ہدف شد	۱۴۸	۵۶۸	۹	چہ	چو
۵۷	۲۱۴	۱۵	سرد	سزد	〃	〃	〃	ازین	زرین
〃	〃	۱۶	آبد	آرید	۱۶۰	۶۱۶	۴	ببرد	برد
〃	۲۱۵	۴	کو	کوئی	۱۶۵	۶۳۲	۱	مصرع ثانی محکوک شد	سر بر پائے آتش ترسید
۵۸	۲۱۸	۹	مطلب	مطلبت	۱۶۷	۶۴۰	۲	بستر	بسر
۶۶	۲۵۱	۱۲	آ آئی	آئی	۱۷۴	۶۶۵	۵	پردہ	بردہ

صفحہ	نمبر غزل	نمبر شعر	غلط	صحیح
۱۷۶	۶۷۰	۳	شرم	سرم
〃	۶۷۲	۴	بتوتر	کبوترا
۱۸۰	۶۸۴	۴	نوز	خود
۱۸۱	۶۹۳	۱	دادر	داد
۱۸۵	۷۰۶	۱۳	آشیا	آشنا
۱۹۲	۷۳۲	۳	یامارا	یارمارا
۱۹۸	۷۳۵	۹	نرم	بزم
۲۰۳	۷۷۶	۱۱	ومه	وعده
〃	〃	۱۲	کا	کار
۲۰۴	〃	۱۳	پابت	پایت
۲۰۵	۷۸۲	۱۰	جا	جله
۲۰۶	۷۸۵	۷	نمکینش	تمکینش
۲۰۸	۷۹۱	۳	نر	تر
〃	۷۹۳	۱	یار	یارو
۲۰۹	۷۹۵	۵	قطره	قطرهٔ
۲۱۰	۸۰۰	۵	ش ا	شودمارا
〃	〃	۶	لررو	لرزو
〃	〃	۸	موخت	آموخت
〃	۸۰۱	۱	سرد	سرم
〃	〃	۴	حدوئی	عدوئی
〃	〃	۵	عزنر	عزیز
〃	۸۰۲	۱۳	حاررارریش	خارزارریش
〃	〃	۱۴	سرنش	سرپایانش
〃	〃	۱۵	نظام	انتظام
〃	〃	〃	تبرگا	تبرگانش
〃	〃	۱۹	ه لونش	چودیوانش
۲۱۱	۸۰۴	۹	دارلو	دارد
〃	۸۰۶	۶	قاتل	القاتل
۲۱۲	۸۰۸	۱	چوآفتاب	زآفتاب
〃	〃	〃	جکوه	جلوه
۲۱۴	۸۱۵	۷	رچمن	درچمن
۲۱۵	۸۱۹	۶	زیان	رویان
〃	〃	۱۷	جوروفلک	جورفلک
〃	۸۲۱	۱	سحر	تاسحر
〃	〃	۴	یاد	باد
〃	۸۲۲	۱	ہم	آہم
۲۱۶	۸۲۳	۹	بیان	تبان
〃	۸۲۴	۱	جا	جان
۲۴۰	۹۱۷	۱۰	سک کوئی	سگ کوئی تو
۲۴۵	۹۳۹	۸	خورشید	بخورشید
۲۴۷	۹۴۶	۴	وتلاش	درتلاش
۲۵۰	۹۵۷	۸	لویدا	ہویدا
〃	〃	۹	بیش	بیشم
۲۵۶	۹۸۰	۱۷	گلفت	گلفت

صفحہ	نمبر غزل	نمبر شعر	غلط	صحیح
۲۵۶	۹۸۲	۷	از رو	از ره
۲۵۷	۹۸۳	۷	سبستان	شبستان
〃	۹۸۴	۸	نار	ناز
〃	۹۸۷	۲	رقابت	رقابت
۲۵۸	۹۸۸	۱۱	دارم	وادم
۲۵۹	۹۹۲	۶	یا	با
۲۶۱	۱۰۰۰	۸	خونش	جوش
۲۶۲	۱۰۰۱	۷	کروم	کشردم
〃	۱۰۰۴	۶	متاج	ہمتاج
۲۶۵	۱۰۱۱	۱۰	چمن	بچمن
۲۶۶	۱۰۱۴	۱۱	خوان	مخوان
〃	۱۰۱۵	۵	زبس	ازبس
〃	۱۰۱۷	۱	دکر	دگر
〃	۱۰۲۳	۱۳	دیداو	دیدار
۲۷۰	۱۰۳۰	۷	مار	بار
〃	〃	〃	بیان	تبان
۲۷۱	۱۰۳۲	۱۱	بهانگیر	جہانگیر
〃	۱۰۳۳	۱	گرہلیر	گرہگیر
۲۷۲	۱۰۳۶	۹	از	ار
۲۷۶	۱۰۵۲	۲	کشته	گشته
۲۷۷	۱۰۵۷	۳	جان	ہمان
۲۷۸	۱۰۶۰	۷	پدری	پدرے
۲۸۱	۱۰۷۱	۶	له اینک مس دو	که اینک لبس بود
۲۸۶	۱۰۹۱	۱۳	واز	وار
۲۸۷	۱۰۹۶	۸	پیشتراس	پیشترس
۳۰۶	۱۱۶۷	۹	آورده	آلوده
〃	۱۱۷۰	۵	نهفته	نهفته
۳۰۹	۱۱۷۷	۳	توری	نوری
۳۱۳	۱۱۹۳	۶	گلنار	گلنارا
۳۲۱	۱۲۲۷	۱۵	اجل	آجل
۳۲۵	۱۲۴۳	۱	رب	رگ
		حصۂ دوم		
۳۳۶	۱۷	۲	ده	ره
۳۴۱	۳۹	۳	زخم	رخم
۳۵۴	۸۶	۱۳	با	تا
〃	۸۷	۱۶	تا	با
۳۵۵	۸۹	۹	افزود	افزون
۳۶۰	۱۰۸	۷	بکر	بگرد
۳۶۹	۱۴۶	۳	شیشه	شیشه
۳۷۴	۱۶۳	۲	پیشتراست	پیشترست
〃	۱۶۴	۴	داشت	داست
۳۷۵	۱۶۸	۳	دریش	درپیش
۳۷۶	۱۷۲	۹	درو	بدو
۳۸۰	۱۸۸	۱	سیاه	بسیاه
۳۸۶	۲۱۰	۴	کنفید	کنفید
۴۰۱	قطعہ نمبر ۶۴	۲	صمبا مش	صبحتا مش
۴۰۲	قطعہ نمبر ۶۳	۲	نیاید	بیابد
۴۰۸	قطعہ نمبر ۶۹	۲	بکر	بگر
۴۳۵	قصیده	سطر ۳ (نصف دوم)	بہر	از
۴۳۷	〃	سطر ۱۰ (نصف اول)	که	گر
۴۳۸	〃	سطر ۱۱ (نصف اول)	رقت	رفت

